
BIBLIOTECA
NAZIONALE
VITT. EMANUELE
14
18 C
12/1

JO. LAURENTII BERTI

FRATRIS EREMITÆ AUGUSTINIANI

THEOLOGI PRÆCLARISSIMI

LIBRORUM XXXVII.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS ACCURATA SYNOPSIS

QUAM

AD USUM SEMINARII AUXIMATIS CONCINNAVIT

Notis perpetuis, ac novis quibusdam Dissertationibus auxit, & in lucem nunc primum edidit

F. HIERONYMUS MARIA BUZIUS

AUGUSTINIANUS

In eodem Seminario Sacræ Theologiæ Professor.

ACCEDUNT

De Locis Theologicis Libri X., qui in Auctore desiderantur.

TOMUS IV.

CONTINENS DISSERTATIONES DE RELIQUIS NOVÆ LEGIS SACRAMENTIS.

NEAPOLI, MDCCLXX.

Sumptibus GREGORII, ET MICHAELIS STASI.

TYPIS JOSEPHI DE DOMINICIS.

Superiorum Facultate ac Privilegio.

DISPUTATIONES THEOLOGICÆ

De reliquis novæ legis Sacramentis.

JAnua Sacramentorum per baptiſma in libris ſuperioribus patefacta, reliqua novæ Legis myſteria ſedulo luſtranda ſunt, quibus nimirum ſacro fonte expiatis robur animi, & fortitudo per Confirmationem accedit, ut fidem in baptiſmo ſuſceptam Chriſti milites invicto animo profiteantur. Vivifico ac divino cibo potuque refecti ad montem, qui Chriſtus eſt, alacriores aſcendunt. Lapſi renovantur per pœnitentiam. In agone certantes ſacro oleo delibuti, dæmonis frangunt inſidias & impetus. Qui vero in ſortem Domini delecti ſunt, rite, atque ordine ſacro miniſterio funguntur. Denique per Sacramentum Matrimonii viri ac mulieres individuam vitæ conſuetudinem legitime ineunt maritali connubio. Ex quibus omnibus quot quantaque Chriſti fidelibus ſolida emergant bona, vix arbitror hoc exiguo volumine comprehendi poſſe. Hoc autem, non ſecus ac duo poſtrema, lubet partiri bifariam: nimirum de Confirmatione, Euchariſtia, ac Pœnitentia ſermo erit in prima parte; In altera vero de Extrema unctione, de Ordine, ac Matrimonio.

PARS PRIMA.

Ubi de Confirmationis, Euchariſtiæ, ac Pœnitentiæ Sacramentis diſputatur.

TRia iſthæc novæ legis Sacramenta totidem libris prima hujus voluminis parte complectimur: quorum prior, ſervato Auctoris Ordine XXXII. de Confirmationis myſterio verba faciet, alter vero, in eodem ordine XXXIII. de Euchariſtiæ Sacramento: poſtremus, ſive in laudato ordine XXXIV. de ſalutari Pœnitentia pertractabit.

LIBER XXXII.

De Confirmationis Sacramento.

ARduam provinciam aggredimur, cum de Confirmationis Sacramento suscipimus tractationem, in qua assiduus labor, Ecclesiasticorum rituum cognitio, ac exquisita novæ & veteris disciplinæ notitia requiritur. Ut itaque de re difficillima debito ordine disseramus, librum hunc tribus distinctis dissertationibus complectemur: quarum prima erit de essentia atque exsistentia Confirmationis. Altera de ejus ministro, ac subjecto. Postrema de effectibus, ritibusque breviter pertractabit.

DISSERTATIO I.

De essentia, atque exsistentia Sacramenti Confirmationis.

AGemus hoc loco de nomine, essentia, atque institutione Confirmationis, tum de ejus materia ac forma.

CAPUT I.

De nomine, essentia, atque institutione Confirmationis.

NOt. I. definitur Confirmatio a Theologis: *Sacramentum novæ legis, quo baptizatis Spiritus S. robur confertur, ut Christianam fidem firmiter teneant, & profiteantur.* Ubi tria priora verba stant loco generis, reliqua proprietatem, & efficientiam designant. Sicut enim per baptisma in novam creaturam renovamur, ita per Confirmationem animi robore perficimur. Præter Confirmationis nomen, quod apud veteres passim occurrit, dicitur etiam *perfectio*, seu *consumatio*, quia baptizatum perficit, & confirmat. Dicitur etiam ab *Unctione: Sacramentum chrismatis, & oleum sanctificatum*, ab August. A Græcis autem: *Unguentum, chrisma spiritale, sanctum supercœleste*. A *charactere* dicitur *sigillum*, atque *signaculum* apud Eusebium. Denique *manus impositio* appellatur ab Aug. l. 3. de Bapt. a Rabano, Isidoro, aliisque. De his vocabulis, præter Estium, Poncium, Fervaquesium &c. exquisite pertractant Lindanus, Durantius, & Molanus quos laudat cl. Auctor.

Not. II. *Manus impositio* non semper *Sacramentalis* est, atque *confirmatoria*: nam sæpe adhibetur ad faciendum catechumenum, ad pellendos dæmones, ad sanandos ægros. Alia adhibetur in ordinum collatione, de qua alibi, alia in reconciliatione pœnitentium, aut receptione hæreticorum: alia in baptizatorum Confirmatione. Pœniten-

tentium autem quatuor olim erant gradus: 1. πρόσκλαυσις, ſeu *fletus*, cum pœnitentes extra portam templi conſiſterent; 2. ἀκρόασις *auditio*, cum intra portam ſtarent cum catechumenis ſacras conciones audientes; 3. ὑπόπτωσις *ſubſtratio*, cum ſe ſubſternerent, & illis epiſcopi manus imponerent; 4. σύστασις *conſiſtentia*, dum orabant cum aliis fidelibus, poſtquam catechumeni abiiſſent. In tertio ergo gradu pœnitentibus manus imponebantur: quam impoſitionem non fuiſſe ſacramentalem, ex eo conſtat, quod ii ſolum in quinto gradu, vel in exitu pœnitentiæ abſolutionem perciperent. Eodem ritu hæreticos ad Catholicam venientes fuiſſe exceptos conſtat ex decreto Stephani Papæ: *A quacumque hæreſi venerit ad nos . . . manus illi imponatur in pœnitentiam*. Quem quidem morem fuiſſe Occidentalis Eccleſiæ ſcribit Gregorius M. l. 11. Ep. 67.

In Orientali autem *unctionem chriſmatis* invaluiſſe. Neutram vero fuiſſe *confirmatoriam* infra oſtendemus. Per Sacramentalem manuum impoſitionem epiſcopus manum extendit ſupra confirmandorum capita, ſignat frontem, eiſque largitur, vel potius *advocat, & invitat Spiritum S.*, ait Tertullianus de Bapt. Hunc enim non dant homines, ſed orant, ut veniat in eos, quibus manus imponunt, ut de Chriſti diſcipulis docet S. P. A.

Not. III. Inter eos, qui Confirmationem ex Sacramentorum albo expunxere, recenſent nonnulli; præter Arianos, Donatiſtas, & Novatianos, etiam Valdenſes, Wiclefiſtas, atque Ruthenos, ſed eos aut falli, aut in ambiguo verſari pluribus demonſtrat cl. auctor. De Luthero autem, Calvino, eorumque aſſeclis explorata res eſt. Lutherus enim in l. de Captiv. Babyl. Confirmationem eſſe ait; *Ritum, ſeu cæremoniam Sacramentalem*, ſed eam *Sacramentum* eſſe perfracte negat. Calvinus autem in Antidoto Conc. Trid. ſcribit, olei neminem veterum meminiſſe. Kemnitius 2. p. Exam. unctionem Chriſmatis e Montani ſchola prodiiſſe impudenter effutiit. His porro ſubſcripſere Beza, de Dominis, Dallæus, Magdeburgenſes, aliique.

Not. IV. Scripturarum auctoritate veritatem catholicam comprobari perſpicue demonſtrarunt Jodocus Raveſtein, Tapperus, Bellarminus, Eſtius: neque oppoſitum cenſet Scotus, quidquid ſcribat Tournelius, & Witaſſe: Scotus enim non de veritate Sacramenti diſputat, ſed de ejus inſtitutione, ut Maſtrius obſervat, atque hoc Sacramentum a Domino inſtitutum aſſerit: *Licet tempus, & modus hujus*

jus institutionis in scriptura non legatur. Dissimulandum tamen non est, Jeremiam Patriarcham C. P. *Divini unguenti mysterium non exstare in sacris litteris* scripsisse in censura Confess. Augustanæ, unde inferunt Lutherani, Confirmationem esse *adinventionem Ecclesiæ*. Contra quos sit

PROPOSITIO I. Ex sacris litteris constat Confirmationem esse verum Sacramentum.

Prob. I. Act. 8. 14. habetur quod: *Petrus, & Joannes imponebant manus super illos*, qui *baptizati tantum erant in nomine Jesu, & accipiebant Spiritum Sanctum*. Et c. 19.: *Cum imposuisset illis manus Paullus, venit Spiritus S. super eos*, sed ibi exstat res sensibilis, idest manuum impositio, & invisibilis gratia, idest virtus Spiritus S.; ergo est verum Sacramentum.

Inst. I. Calvinus & Kemnitius, quibus novissime accessit Pictetus, in ea manuum impositione deesse *promissionem gratiæ*, ac mandatum. II. fuisse singulare Apostolorum privilegium ea impositione gratiarum dona largiri, nunc enim nec dona linguarum, nec virtus signorum ab episcopis conferuntur. III. Spiritum S. ea impositione collatum fuisse, dona linguarum &c., non gratiam sanctitatis. IV. Eam impositionem fuisse oblationem, qua initiati Deo hac cæremonia consecrarentur, non vero Sacramentum. V. Addit Dallæus, non oleum ibi esse, nec balsamum, nec verbum Sacramentorum formam; ergo &c.

℟. ad I. neg. ant. Ibi enim, nedum promissio, sed etiam collatio gratiæ exprimitur, ex qua etiam arguitur mandati impositio. Quis enim credat, ceræmoniam absque magistri præscripto usurpatam, tam eximiam virtutem fuisse subsecutam. Ad II. neg. ant. Nam dona signorum &c. cuique fidelium ex Marc. ult. collata sunt, Apostolis autem, & episcopis datum est baptizatos perficere, & signo sensibili largiri Spiritus S. virtutem. Hinc Philippus, *utpote discipulus*, ait Œcumenius in Act. pag. 77., *tantum baptizat, gratiam vero perficiunt Apostoli, quibus hujus doni concessa erat auctoritas*. *Quem morem*, addit S. P. l. 15. de Trin. c. 26., *in suis præpositis etiam nunc servat Ecclesia*. Nec obstat, visibilia signa ex impositione manuum episcoporum, modo non consequi, illa enim infidelibus, non fidelibus data sunt. *Numquid modo quibus imponitur manus expectatur, ut linguis loquantur? Et cum videret eos linguis non loqui, ita perverso corde aliquis fuit, ut diceret, non acceperunt isti Spiritum Sanctum?* Ad III. neg.

neg. ant. Constat enim ex dictis, baptizatos Spiritum S. accipere, tametsi linguis non loquantur: hæc enim etiam improbis, ex Matth. 7., aliquando conferuntur, in quibus non inhabitat Spiritus S.

Dices: sanctitas, & gratia recipitur in ipso baptismate; ergo &c. ℞. dist. ant. Recipitur ad renascentiam, & adoptionem, conc., ad robur, & firmitudinem, neg. Sicut enim Apostoli justitia, & gratiæ donis ornati S. Spiritus illapsu acceperunt *virtutem ex alto*, ex Luc. 24.; ita recipiunt fideles, & visibili Sacramento eam conferunt eorum successores episcopi, quam illi singulari privilegio sine ullo signo receperant. Ad IV. neg. ant. Hanc enim oblationem potuisset Philippus excipere, quemadmodum baptisma contulit, nec ad id opus erat, ut duo Apostolorum discederent Jerosolymis. Constat etiam baptisma esse personarum initiationem, & oblationem; si ergo alia oblatio requiritur, hæc non regeneratorum est, sed catechumenorum ad baptisma accedentium. Ad V. infra erit sermo, ubi de materia, ac forma Confirmationis pertractabimus. Sat est in præsentia observare, in ea signum sensibile gratiæ, veramque Sacramenti rationem ex Actib. Apost. perspicue demonstrari.

Inst. II. Dallæus: Act. 8., ubi legit vulgata: *Nondum venerat* (Spiritus S.) habetur græce ἐπιπεπτωκός, ab ἐπιπίπτειν *irruere*, *illabi*, quod exprimit prophetici spiritus energiam, hinc Joel. 2. 28. habetur: *Effundam de spiritu meo, & prophetabunt filii vestri*. II. Eum spiritum conferebant Apostoli, quem Simon expetiit, sed is eum spiritum expetiit, *quo sibi quæstus occasio fieret*, ait Œcumenius, nempe miraculorum, non robur animi; ergo &c. III. Apostoli *spiritum* dabant, quem Philippus dare non poterat, sed is spiritum gratiæ sanctificantis dare poterat, ut contulit Ananias ex Act. 9.; ergo &c. IV. Act. 8. agi de adventu Spiritus S. per quandam sensibilem formam, quæ donum conferret linguarum &c. etiam catholici docuere, Sanctius, Gagnæus, Menochius &c.

℞. Ad I. Græcum ἐπιπίπτειν, nedum significare *irruere*, & *illabi*, sed etiam *supervenire*, nam Aristoteles in 3. Animal. *supervenientes* vocat ἐπιπίπτοντας, unde habet Arabicus: *Accipietis robur per adventum Spiritus S.*; merito ergo græcum ἐπιπεπτωκός latinus vertit: *Venerat*, alii: *Aderat*, *descenderat &c.* Non tamen negamus, Spiritum S. illapsum sub visibili forma, quæ invisibilem gratiam

ostenderet, & prophetiæ, & miraculorum dona conferret. Ad II. neg. maj. Nam Simon *desideravit istam, non gratiam, sed potentiam, non unde liberaretur, sed unde extolleretur*, ait S. P. in Ps. 30. & Ps. 130.: *Plus illum delectavit potentia Apostolorum, quam justitia Christianorum... Ubi vidit per manus impositionem dare Spiritum S., quia tunc per miraculum demonstrabatur adventus Spiritus S.... Cum ergo hoc videret Simon voluit talia facere, non talis esse*, ubi potentia miraculorum a gratia perspicue distinguitur. Patres ergo, quando illam commendant, hanc non excludunt: idque Sanctius, Menochius, aliique docent. Ad III. ℞. impositionem manuum factam per Ananiam non fuisse *confirmatoriam*, qualis describitur Act. 8., sed eandem cum illa, de qua Marc. ult. habetur: *Super ægros manus imponent &c.* Nam hæc baptismum Paulli præcessit, illa Samaritanorum baptismum subsecuta est; dum ergo ait Ananias: *Dominus misit me, ut videas, & implearis Spiritu S.*, significavit se missum fuisse, ut sanaret cæcum, & deinde illum baptizaret in remissionem peccatorum. Unde sequitur: *Visum recepit, & baptizatus est*. Prob. II. ex Ep. ad Ephes. 1. 13.: *In quo & credentes signati estis Spiritu promissionis S.* Et 2. Cor. 1.: *Qui confirmat nos in Christo, & qui unxit nos Deus, qui & signavit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris*, ubi Apostolum loqui de charactere confirmationis alibi ostensum est. Vide auctorem.

Propositio II. Idem ostenditur ex traditione.

Prob. I. ex summorum Pontificum auctoritate. Nam Cornelius apud Eusebium l. 6. H. E. c. 43. Novatiano exprobrat, quod *neque ab episcopo consignatus est*, ubi non de baptismi ritibus loquitur Cornelius, tum quia non opus erat eos ab episcopo perfici, tum quia Cornelius ait: *Hoc signaculo minime percepto, quomodo* (Novatianus) *Spiritum S. potuit recipere?* Adde græcum σφραγισθῆναι nullibi cæremoniarum complementum exprimere. II. Innocentius I. in ep. ad Decent. c. 3. ait: *De consignandis infantibus manifestum est, non ab alio, quam ab episcopo fieri licere; nam presbyteri, licet sint sacerdotes, pontificatus apicem non habent:* quod probat tum Ecclesiæ consuetudine, tum ex Act. Apost. auctoritate, sed cæremonialis unctio etiam presbyteris Silvestri ætate concessa est; ergo ibi agitur de confirmationis Sacramento, quod a solis confertur episcopis, ut ex sequentibus evincitur: *Nam presbyteris*, inquit, *chris-*

chrismate baptizatos ungere licet, non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solum debetur episcopis, cum tradunt Spiritum S.

III. S. Leo ait, vetitum corepiscopis *chrismate baptizatorum frontem signare*. IV. Gregorius M. in ep. ad Jan. ait: *Presbyteri baptizandos ungant in pectore, ut episcopi postmodum ungere debeant in fronte*. Et Ep. 45. l. 10. mandat Clusino episcopo, *ut ii qui baptizantur inconsignati non debeant remanere*. V. Innocentius III. cap. *Cum venisset* ait: *Per frontis chrismationem manus impositio designatur, quia per eam Spiritus S. ad augmentum datur, & robur: unde, cum ceteras unctiones simplex sacerdos valeat exhibere, hanc nonnisi episcopus debet conferre: quia de solis Apostolis legitur, quorum vicarii sunt episcopi, quod per manus impositionem Spiritum S. dabant*; ergo &c.

Prob. II. ex definitionibus Conciliorum. I. enim Illiberitanum an. 315. celebratum Can. 38. statuit, baptizatum *in necessitate, si supervixerit, ad episcopum perduci debere, ut per manus impositionem* (idest per Confirmationem, ut pluribus ostendit Mendoza) *perfici possit*. II. Laodicænum ann. 364., aut 367. celebratum can. 48.: *Oportet*, inquit, *eos, qui illuminantur*, POST BAPTISMUM *inungi supercœlesti chrismate, & esse regni Christi participes*: quibus verbis aperte refellitur Dallæus, qui hunc locum de baptizandis, aut de unctione catechumeni perperam accipit, hæc enim baptismum præcedit non sequitur. III. Arelatense III. ann. 455. statuit, ut *chrisma, nonnisi ab ipso episcopo speretur: neophyti ab eodem confirmentur*. IV. Florentinum ann. 1439. in Decr. Arm. ait: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est chrisma confectum ex oleo, & balsamo, forma, signo te &c.* V. Tridentinum ann. 1547. statuit, ut: *Si quis dixerit Confirmationem otiosam cæremoniam esse, non verum, & proprium Sacramentum, anathema sit*; ergo &c.

Prob. III. ex PP. I. Auctor Const. Ap. l. 3. de Bapt. 16. ait: *Postea episcopus baptizatos ungat chrismate*. Et c. 17.: *Chrisma confirmatio est confessionis*, ubi τὸ μύρον, non *oleum simplicem* significat, ut insanit Dallæus, sed *unguentum*, quod a *sacro oleo* τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ perspicue secernitur. Dicitur autem: *Confirmatio confessionis*, ex ejus effectu. Nam ex Rituali Græc. p. 368.: *Unguenti chrisma confirmat fidem*. II. Auctor Eccl. Hierarch. ait: *Ei qui regenerationis Sacramento initiatus est, consumans illa unctio divini spiritus illapsum elargitur.* III.

III. Tertull. de Bapt. c. 1. ait: *Egressi de lavacro perungimur benedicta unctione de pristina disciplina. Dehinc manus imponitur advocans Spiritum S. Sic in nobis carnaliter currit unctio, sed spiritaliter proficit.* Ubi utraque Confirmationis materia chrisma, & impositio manus, & ejus effectus exprimitur. IV. Clemens Alex. apud Euseb. l. 3. H. E. c. 23., de quodam episcopo, qui juvenem a Joanne Apostolo commendatum baptizaverat, ait: *Cum perfectam illi custodiam addidisset signaculum Domini*, sed hoc signaculum baptismo additum est Confirmatio, ut probat Menardus ex Ecloga vitæ Athanasii in Bibl. Photii cod. 258. ubi legitur: *Qui cum eos Christi signaculo confirmasset &c.*; ergo &c.

V. S. Cyprianus Ep. 73. ad Jubaj., postquam ostendit, a Philippo baptizatos non fuisse rebaptizatos, sed iis manu imposita ab Apostolis superinfusum Spiritum S., ait: *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, præpositis Ecclesiæ offerantur, & per manus impositionem Spiritum S. consequantur, & signaculo Dominico consumentur.* VI. Cyrillus Jeros. Catech. 3.: *Vobis, postquam ex aquis S. lavacri ascendistis, datum est chrisma; hoc autem est Spiritus S. .... Ut enim Salvator per baptismum, & S. Spiritus adventum devicit adversarium; sic & vos post sanctum baptisma, & chrisma mysticum induti armis S. Spiritus præliamini dicentes: omnia possum &c.* VII. Ambrosius l. 2. de Sacr. c. 7.: *Ergo mersisti*, ait, *venisti ad sacerdotem: quid tibi dixit? Deus*, inquit, *qui te regeneravit ex aqua & Spiritu S., ipse te ungat in vitam æternam*. Ubi *sacerdotem* S. D. appellat episcopum, ut ex sola lectione hujus libri manifestum est, in quo aliquando etiam legitur: *Summus sacerdos*. Fallitur ergo Dallæus, dum ait, loqui Ambrosium de unctione facta a presbytero, dumque consignationem illam inter baptismi cæremonias recenset: ait enim Ambrosius c. 2.: *Sequitur spiritale signaculum, quia post fontem superest ut perfectio fiat, quando ad invocationem sacerdotis Spiritus S. infunditur.*

VIII. S. Hieronymus 2. p. tom 4. pag. 295. ait: *Baptizatos in Ecclesia, nisi per manus episcoporum, non accipere Spiritum S.* IX. S. P. l. 2. contra lit. Petil. c. 104. ait: *Sacramentum chrismatis in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse baptismus.* X. Theodoretus in Cant. Tom. 1. pag. 1002. ait: *Qui baptismate initiantur unguenti chrismate inuncti sub visibili unguenti specie*

cie invisibilem S. Spiritus gratiam suscipiunt. Ex quibus constat Ss. PP. in manus impositione, & chrismate, quo baptizati ab episcopis liniuntur, divinum signaculum, gratiæ typum, collationem virtutis, fidei confirmationem, ac donum Spiritus S. agnovisse; adeoque confirmationem inter Ecclesiæ Sacramenta numerasse; ergo &c.

Prob. IV. ex Ecclesiarum consensu; nam Romana, Africana, Græca, Æthiopica, Copta, aliæque Orientales, & Occidentales, imo plerique Novatorum conventus nobiscum sentiunt, qui sane non possunt ullum producere, qui primus hoc Sacramentum invexerit: sed ex Augustini regula, quod universa tenet Ecclesia, nonnisi ab Apostolis creditur derivatum. *Constat* enim, ait Tertull. de Præscr. 21.: *Omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis conspiret, veritati deputandam, sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit*; ergo &c.

Ob. I. In scripturis a catholicis productis de dono linguarum sermo est, sed hoc cessavit; ergo Confirmatio nunc est inutilis cæremonia. II. Nulla ibi chrismatis fit mentio; ergo &c. III. Ex PP. alii Confirmationem describunt ut ceræmoniam baptismi, ajunt enim neophytos statim post lavacrum inungi, atque huic unctioni tribuunt effectus baptismi, gratiam, animæ signaculum, Spiritum sanctitatis, alii, ut Justinus, Athenagoras, Tatianus de Confirmatione ne verbum quidem. Alii errarunt, ut Tertullianus, qui ad Montanistas, Cyprianus, qui ad Anabaptismum prolapsus est. IV. Perperam Areopagitæ, Clementi & Ambrosio tribuuntur opera da Hierarch. Eccl., Constitutiones Apostolicæ, & libri de Sacramentis; ergo &c.

V. Hoc Sacramentum expunxere, præter Novatianos, Albigenses, Valdenses, Hussitas &c. Ecclesia Græca, Æthiopica, Armenica; ergo &c. VI. Nec Theologi convenuint, quorum aliqui institutam scribunt confirmationem ab Apostolis, alii in Concilio Meldensi: imo de materia tiam & forma disputant. VII. derogat Confirmatio efficaciæ baptismi, cui adimit Spiritum S., quem sibi vindicat, ex quo sequitur illam esse baptismo præstantiorem: cumque in baptismo conferatur Spiritus Sancti gratia &c. sequitur Confirmationem esse penitus supervacaneam.

℟. Visibilem illapsum Spiritus S. argumentum fuisse virtutis baptizatos corroborantis, ac ubique disseminandi Evangelium; ideoque cessavit, dum Evangelium undique dis-

diffusum non egebat ulterius approbatione miraculorum: descendente deinceps Spiritu S. absque aspectabili forma *per sacrosancta signacula*, ut ait S. P. Tract. 6. in Jo.; non est ergo manus impositio inutilis, sed efficax & gratiæ effectrix. Alioquin etiam baptismus inutilis esset, quia nunc Spiritus S. visibili forma, ut olim, non descendit. Ad II. erit infra responsio.

Ad III. neg. I. Part. ant. Patres enim Confirmationi vim tribuunt gratiam conferendi & inter visibilia signacula sacrosanctam appellat Augustinus; non ergo inter ritus, & variabiles cæremonias confirmatio referri debet, licet statim post baptisma olim neophyti confirmarentur. Nam iis etiam Eucharistia statim porrigebatur, quæ sane non est baptismi ritus: nec statim omnes confirmabantur, nam baptizati a Philippo, nonnisi post adventum Petri & Joannis confirmati sunt. De Justino alibi dictum est. Tatianus vero, & Athenagoras pro Christianis adornarunt apologias, nec ethnicis exposuere fidei mysteria. Confirmationis tamen meminere ex majorum traditione Irenæus, Tertullianus, Cyprianus, qui hac in parte a nemine improbantur. Nec Tertullianus ad Montanistas defecerat, cum scripsit librum de Baptismo, ut probant Alex., Dupinius, Caveus; Cyprianus vero non negat Confirmationem, ex quo eam, non secus ac baptisma, tradiderit repetendam, sed astruit.

Ad IV. neg. conf. Nam Constitutiones Apostolicæ, & libri de Hierarchia saltem quartum sæculum præcessere; ex iis ergo constat, ante quintum sæculum Confirmationem ab omnibus probatam fuisse, cum nemo eam in iis scriptis, alias plurimum exagitatis, hoc aliquando improbaverit. Liber vero de Mysteriis perperam a Bullingero, Coco, & Dallæo abjudicatur Ambrosio, ut ostendunt Maurini. Ad V. neg. conf. Non enim Ecclesiæ quædam a nobis, aut schismate, aut hæresi sejunctæ, consulendæ sunt, *sed in Ecclesiis Apostolicis, matricibus, & originalibus* doctrina catholica ex Tertulliano investiganda est. Ad VI. sequenti cap. erit resp. Ad VII. neg. ant. Nam *in baptismo*, ut observat Petrus Damianus Serm. 1. Dedic. Eccl., *Spiritus S. datur ad veniam, hic ad pugnam, ibi mundamur ab iniquitatibus, hic virtutibus præmunimur*. Porro, si derogaret baptismo Sacramentum, quod confert novam gratiæ perfectionem, nec Eucharistia esset recipienda, si hæc nutrit, confirmatio addit vires.

C A-

Caput II.

De institutione Sacramenti Confirmationis.

Not. I. Hoc Sacramentum a Christo *immediate* institutum ex Trid. Synodo can. 1. sess. 7., non autem in Melden. Synodo, ut quidam sunt opinati, videtur omnino exploratum; hæc enim anno 845. celebrata est, cum nempe de hoc Sacramento plurimi pertractassent; atque inter 80. Canones Meldensis Synodi de hac institutione ne verbum quidem. Falluntur etiam qui Confirmationem ab Apostolis institutam fuisse opinatur, nam ex Vavrensi Concilio c. 2. de Fide: *Sacramenta instituere competit soli Christo, qui solus potestatem excellentiæ sibi retinuit, potestatem ministerii Apostolis dedit. Omnia ergo Sacramenta Christus per se immediate instituit, aliqua tamen, præcipue Confirmationem, & Extremam unctionem, per Apostolos promulgavit.*

Not II. De tempore hujusce institutionis non conveniunt Theologi, idque a se ignorari ingenue fatetur Fervaques, & Vanroy, ex quo nil certi ex scripturis, ex PP., aut ex Conciliis affulgeat. Nostram vero sententiam declarabit, quæ mox sequitur.

Propositio I. Probabilius est institutam fuisse Confirmationem post Christi resurrectionem.

Ita Estius, Merbesius, Vitasse, Svarez, Henriquez, Faber, aliique. Prob. I. Christus enim Confirmationem instituit, cum promisit Apostolis virtutem Spiritus S., cum iis potestatem contulit in mysticum Christi corpus, pluraque iis revelavit mysteria, sed hæc præstitit post suam resurrectionem; ergo &c. I. constat ex Luc. 24., & Act. 1. II. ex Jo. 22., III. ex serm. 1. de Ascens. S. Leonis Papæ dicentis: *Magna in eis, diebus, confirmata Sacramenta, magna sunt revelata mysteria*; ergo &c. Idque præsertim cum aliud hujus institutionis tempus, nequeat congrua ratione assignari. ℟. aliqui apud Poncium, institutam Confirmationem, cum Dominus Matth. 19. parvulis manus imposuit. Sed falluntur: non enim omnis manuum impositio confirmatoria est; nec decebat aliquem confirmari ante Apostolos, & Spiritus S. adventum; fuit ergo ea manus impositio usitata apud Hebræos benedictio, unde Chrysostomus ait, eos Christo oblatos fuisse: *Ut benedicerentur contactu manuum Salvatoris.*

℟. II. alii: Confirmationem institutam, cum Christus ait Jo. 16. *Si abiero, mittam eum* (paraclitum) *ad vos.*

Sed

Sed contra est: ibi enim exstat sola promissio gratiæ, unde ait S. Thomas q. 72. a. 1. Christum tunc instituisse hoc Sacramentum, *non exhibendo*, *sed promittendo*. Promissio autem non sufficit ad institutionem, hæc enim una est, illa multiplex eaque Joel. c. 2. reperitur

℟. III. alii, Confirmationem institutam in ultima cœna, in qua, ex Fabiani epistola 2. c. 1., legitur: *Jesus postquam cœnavit,.... chrisma conficere docuit*. Verum epistola illa spuria est, neque in ea aliud apparet, nisi chrismatis confectio, & consecratio, non vero Sacramenti institutio. Vide auctorem. ℟. IV. Nonnulli: hanc institutionem referendam ad diem Pentecostes: sed immerito: I. quia tunc Apostoli non visibili signo, sed singulari miraculo receperunt Spiritum S.: II. quia tunc apparuit potius confirmationis effectus, quam institutio: III. quia decuit Sacramenta, quæ sunt redemptionis nostræ pars maxima, a Christo institui debuisse, priusquam ipse cœlum conscenderet.

Oppones I. Cum Christus Jo. 20. 22. ait: *Accipite Spiritum S. &c.* dedit Apostolis potestatem absolvendi a peccatis, non consignandi neophytos; ergo ex hoc loco nihil evincitur; Concilium Senonen. ann. 1528. contra Lutherum ait, hoc Sacramentum a Christo institutum.: *Cum parvulis manus imponeret*; ergo &c. ℟. ad I. neg. cons. Præmiserat enim Christus ea verba: *Sicut misit me Pater & ego mitto vos*, ut pateat, collatam Apostolis post resurrectionem Christi plenam episcopalis muneris potestatem, cujus tamen argumentum est illa retinendi, absolvendique peccata facultas. Ad II. ℟. I. eo argumento etiam premi, qui Confirmationem institutam fuisse arbitrantur, aut in die Pentecostes, aut in ultima cœna, ℟. II. Syn. Senonen. accipiendam de quadam designatione vel symbolo, quo adumbrata est Confirmatio non de vero & proprio Sacramento.

CAPUT III.

De materia essentiali Confirmationis.

HUjus Sacramenti materiam essentialem esse sive manus impositionem, sive chrisma, sive utrumque docent Theologi omnes contra Lutherum, Kemnitium, Calvinum, Dallæum &c. In sola impositione manuum eam statuunt Aureolus, Habert, Sirmondus, l'Hermenier, fatentur tamen unctionem esse antiquissimam, nec omittendam: Poncius, Fervaquesius, Vanroy, aliique nostrates, nec non Bellarminus, Maldonatus, Arcudius &c. eam ponunt

nunt in chrismate. Alii in alterutro, nempe vel in impositione manus, vel chrismate, alii in utroque. Ita Merbesius, Alexander, Juenin, Habert, Tournely, Vitasse &c. ab auctore laudati. Sit itaque.

Propositio I. Manus impositio est materia essentialis Confirmationis.

Prob. Materia essentialis Sacramentorum est res sensibilis, quæ ex institutione Christi gratiam confert, sed talis est manus impositio in Confirmatione; ergo &c. Prob. min. Apostoli enim per illam dabant Spiritum S., idest non solum donum linguarum, sed virtutem supervenientem, qua fideles munirentur ad pugnam, ut c. 1. dictum est. Porro non solum Apostoli, sed alii etiam episcopi hanc *impositionem* adhibuere, ut docent I. Latini PP. ut Cyprianus in ep. 73. ad Jub. *Nunc quoque geritur, ut qui baptizantur præpositis Ecclesiæ offerantur, & Spiritum S. consequantur*. Hieronymus contra Lucif. ait: *Baptizatus, nisi per manus episcopi, non accipit Spiritum S.* Augustinus l. 15. de Trin. c. 26. ait: *Quem morem etiam nunc servat Ecclesia*. Idem evincitur ex Innocentio III., Tertulliano, Eusebio Gallicano episcopo, Primasio, Gregorio Magno, Isidoro, aliisque. II. Idem statuunt Concilia Illiberitanum, Arelatense, Coloniense, Moguntinum, Rhemense, quæ omnia uno ore docent, baptizatos ab episcopo perfici per manus impositionem.

III. Conveniunt Græci PP., ex quibus perperam contendit Morinus ostendere, Græcos solum chrisma, non vero manuum impositionem adhibuisse. Nam Firmilianus Ep. 75. inter Cypr. pag. 304. Episcopis tribuit *baptizandi, manum imponendi* (idest confirmandi) *& ordinandi potestatem*. Chrysostomus hom. 13. in Act. Ap. pag. 580. manuum impositionem peculiarem fuisse ait Apostolorum munus: *Unde*, ait, *præcipuos, & non alios, videmus hoc facere*. Theodoretus in Ep. ad Hebr. c. 6. de credentibus ait: *Accedunt ad baptismum, & per manum sacratam accipiunt gratiam Spiritus S.*, ubi Theodoretus huic manuum impositioni Spiritum S. adscribit; ergo non loquitur de ea impositione, quæ præcedit baptisma, vel de ritu accessorio, ut censet Morinus, sed de ea quæ subsequitur, & de *materia* Sacramentali. Œcumenius etiam Comment. in eand. pag. 354. ait a Paullo vocari *principium baptisma, & manuum impositionem, & signaculum, quæ in eo sunt*; sicut ergo *signaculum*, ita manuum impositio baptisma subsequitur,

tur, licet ex veteri consuetudine simul cum baptismate conferretur.

Quod clarius exprimit insertus Œcumenio Gennadius pag. 355. scribens: *Vult autem Paullus, ut credentes baptizentur, baptizati autem seipsos subjiciant impositioni manuum sacerdotum ad participationem spiritus*. Ubi de *impositione sacramentali* subsequente, non de cæremoniali & præcedente baptisma sermo. Simeon Thessal. To. 22. Bibl. PP. pag. 768. ait: Deum gratiam impertiri regeneratis, *per manuum impositionem, & insufflationem unguenti*. Tandem Michael Paleologus Imp. ann. 1274. in sua fidei professione ait: *Sacramentum Confirmationis, per manuum impositionem episcopi conferunt chrismando renatos*. Unde sic arguitur. Ea est *essentialis materia*, saltem inadæquata, Confirmationis, quam agnovere per duodecim Ecclesiæ sæcula Græci, & Latini PP.; sed hi agnovere manuum impositionem, ut essentialem materiam; ergo &c.

PROPOSITIO II. Etiam unctio est Confirmationis essentialis materia.

Prob. I. ex Rom. Pont. Innocentius I. ait, solos episcopos *frontem ex oleo signare, cum tradunt spiritum paracletum*. Idem docet S. Leo Ep. 88., & Serm. 4. *Chrisma salutis vocat, & signaculum vitæ æternæ*. Innoc. III. Cap. *Cum venisset* ait: *Per frontis chrismationem manus impositio designatur, quæ dicitur Confirmatio*. Prob. II. ex Latinis PP. Tertullianus de Bapt. c. 7: *Egressi de lavacro perungimur benedicta unctione*. Cyprianus Ep. ad Numidas: *Ungi necesse est eum, qui baptizatus sit, ut accepto chrismate habere gratiam Christi possit*. Ambrosius ad ea scripturæ loca, ubi unguentum memoratur, ait: *Omnes in regnum Dei, & in sacerdotium ungimur gratia spiritali*. S. P. A. in Ps. 26. ait: *Ungimur modo in Sacramento, & ipso præfiguratur quod futuri sumus*. Eadem habet Theodulphus de Ord. Bapt.; ergo &c.

Prob. III. ex Græcis PP. Dionysio, Irenæo, Cyrillo Jeros., Theodoreto &c., quos c. 1. laudavimus. His adde Cyrillum Alex. in Joel: *Data est nobis aqua vivens sacri baptismatis..., Accessit usus olei, qui per baptismum justificatis ad consumationem conferret*. Prob. IV. ex Conciliis. Florentinum in Decr. unionis ait: *Secundum Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est chrisma ex oleo, & balsamo*. Tridentinum sess. 7., *anathema* dicit iis, qui *sacro* Con-

Confirmationis chrismati virtutem denegant. Synodus Bituricen. can. 2. ait: *Nemo dicat chrismatis confectionem ab alio, quam a Christo institutam esse*. Unde sic arguitur: Concilia, ac PP. appellant S. chrisma signaculum salutis, justitiæ consumationem, qua gratiam consequimur; ergo est *materia* essentialis Confirmationis.

PROPOSITIO. *Materia adæquata* Confirmationis in impositione manus, & chrismate statui debet.

Prob. I. Utrique enim PP. tribuunt gratiæ effectum, & quidam ex iis utriusque meminere. Nam Tertullianus de Resurr. c. 8. ait: *Caro ungitur, ut anima consecretur: caro manus impositione adumbratur, ut anima illuminetur*. Cyprianus in ep. ad Jub. ait: *Baptizatos per manus impositionem Spiritum S. consequi, & signaculo dominico consumari*, idest chrismate, quo crucis signo frons illinitur. Adde Isidorum, Amalarium, Strabonem &c.

II. Accedit ratio theol. Habetur enim tam in chrismate, quam in manus impositione una cum institutione divina vis quædam significandi gratiam, quæ per Confirmationem confertur; ergo &c. Relucet institutio Christi in manus impositione, & nonnisi temere asseritur, Apostolos sine Christi mandato externo hoc signo usos esse. Relucet etiam in usu chrismâtis, eo enim neophytos confirmant Ecclesiæ omnes *Matrices*, & *Apostolicæ* ex definitione Synodi Bituricen., sed ex Tertulliano id, in quo Ecclesiæ ipsæ conspirant, Christus tradidit; ergo &c. Est etiam in impositione manuum symbolum gratiæ, qua præmunimur ad pugnam: nam in scripturis manum imponere est regere, & opem ferre ex Ps. 88. 22., & Is. 51. 16. Oleum quoque gratiæ, & fortitudinis typus est, unde olim athletas perunctos in signum fortitudinis testatur Isidorus; ergo &c. Vide Menardum not. 334. in Sacram. Greg.

Ob. I. contra I. Prop. Ecclesia probat Confirmationem Græcorum, qui chrisma adhibent absque impositione manus; ergo &c. Prob. ant. I. ex Eucologiis Græcorum, ubi de ea impositione ne verbum quidem. Item ex Simeone Thessal., ex Cabasila, Dionysio, Cyrillo Hieros., Damasceno, aliisque cit. Prop. II., qui Confirmationem appellant, μύρον, σφραγίδα *unguentum, signaculum &c.* numquam vero χειροθεσίαν *manus impositionem*. II. Eugenius IV. in Decr. Arm. ait: *Loco manus impositionis datur Confirmatio*, & Innocentius III. in cap. *Cum venisset* ait: *Per frontis chrismationem manus impositio designatur*. Synodus

Moguntina c. 18. ait: *Hoc Sacramentum ab initio sola manuum impositione, mox unctione cœpit conferri*; ergo &c. III. S. Thomas, aliique pro materia Confirmationis assignant *chrisma*; nec manus impositionem commemorant; ergo &c.

℟. dist. ant. Græci adhibent chrisma, nec manus impositionem excludunt, conc., & excludunt, neg. Nam auctor Constit. Apost., quem laudat Morinus l. 3. c. 15. ait: *In manus impositione caput ipsius unget episcopus*: quem locum non recte interpretatur Morinus de baptizandis, queis ab episcopo manus imponebatur; nam ibi describitur baptismus mulierum, quarum frontem ante baptismum ungebat diaconus, non episcopus. Simeon quoque Thess. in lib. de Templo de episcopo neophytos confirmante ait: *Per manuum impositionem, & inspirationem unguenti gratiam inserit*. Hinc Goarius ait: *Simeonem Theologorum nostrorum mentem, ubi manuum impositionem cum unctione confundunt, fuisse sequutum*. Idem evincitur ex Eugenio IV., & Innoc. III.; in ipsa ergo unctione manus impositio comprehenditur.

Ad II. neg. cons. Si enim episcopi neophytum consignantes manu tangunt, & ungunt; est ergo una cum frontis chrismatione manus impositio: neque Eugenius, aut Innoc. ait, chrisma inductum sublata manus impositione, sed hujus loco dari *Confirmationem*, non chrismationem, & sensus est, appellari modo *Confirmationem*, quod Apostolorum ævo dicebatur *manus impositio*. Idem est sensus Innocentii. Nam ibi probat spectare ad episcopum chrismationem frontis: *Quia de solis Apostolis legitur, quod per manus impositionem Spiritum S. dabant*; ergo &c. Et Moguntina synodus ait, etiamnum *per manus episcoporum tradi fidelibus Spiritum S. per manus impositionem*; ergo &c. Hinc vero etiamnum adhiberi dici potest, quia episcopus, antequam consignet baptizatos, recitat orationem, *levata manu super capita omnium*, ex Sacram. Greg. tom. 3. pag. 73. Ad III. dist. ant. Assignat chrisma, & *impositionem* supponit, conc., & excludit, neg. Nam S. D. Lect. 1. in c. 6. ep. ad Hebr. agnoscit: *Impositionem manus Sacramentalem, qua in Confirmatione datur Spiritus S. ad robur*.

Ob. II. contra 2. Prop. Unctio chrismatis spectat ad mundi elementa, de quibus ait Ap. ad Coloss. 2.: *Mortui estis ab elementis hujus mundi*; ergo &c. II. Tertullianus

de

de Bapt. ait, nos ungi *ex pristina disciplina*. Dionys. de Eccl. Hier. hunc morem derivat ex athleticis unctionibus, & Basilius de Spiritu S. ait: *In nullo scripto nos habere chrisma*; hoc ergo non est *materia essentialis*, nec a Christo institutum. III. S. Lucas in Act. Ap. non meminit chrismatis, sed solam *impositionem manus* & orationem commemorat; ergo &c. IV. Moguntina, ac Bituricen. Synodus, Eugenius IV., Innoc. III., & D. Thomas initio traditam fuisse ajunt *impositione manus*; ergo &c. Nam essentialis materia a Christo præscripta non posset ab Apostolis prætermitti. V. In Can. 2. Arauxic. Synodi habetur: *Inter quoslibet chrismatis ipsius, nonnisi una benedictio est, non ut præjudicans quidquam, sed ut necessaria habeatur repetita chrismatio*; hæc ergo est pura cæremonia, non *materia essentialis*. VI. Ex oppositis argumentis solum evincitur *chrisma* esse materiam *integrantem*, non necessariam; ergo &c. Prob. ant. Nam Eugenius IV. pro materia calicis assignavit *vinum*, *& aquam*: pro Ordine id, *per cujus traditionem confertur ordo*, & tamen aqua, & instrumenta non sunt essentialis materia calicis aut Ordinis; ergo a pari. VII. tandem chrismatio non semper, nec eodem modo obtinuit. Nam unctio prius *impositioni manuum* præmittebatur: postea fiebat a presbytero, nunc ab episcopo: olim una, nunc duplex est; ergo &c.

℟. ad I. neg. ant. Apostolus enim vocat *Elementa mundi* Judaicos ritus, utpote carnales, umbrasque futurorum, non gratiæ effectivos; ab his ergo, utpote abrogatis, monet Apostolus, ut Colossenses abstineant: sed tales non sunt res sensibiles Sacramentorum a Christo institutæ, veterum antitypi, & gratiarum fontes. Alias, nedum chrisma, sed etiam aqua baptismi, panis, & vinum Eucharisticum, & quidquid elementare est, erit explodendum, sed hæc probat Calvinus, & *quatenus verbo Dei sanctificantur sacramenta esse* ait l. 4. Inst. §. 4.; ergo & illa probare debet. Ad II. neg. cons. Non enim ait Tertullianus unctionem pertinere ad disciplinam, sed nos ungi *ex pristina disciplina, qua ungi oleo de cornu in sacerdotium solebant*, significans chrisma præsignatum in oleo, *quo Aaron unctus est*. Basilius vero docet *chrisma*, licet *e verbo scripto non probetur*, probari tamen *e verbo tradi*. Dionysius unctionem illam *illapsum divini spiritus elargiri* testatur: *debellare mortis imperium*: & adhiberi *pro libertate, & victoria*; utitur ergo S. D. pugilum exemplo, ut significet

chrismatis usum *ad spiritalia certamina*. Nam ibi ait, se *mystice* loqui. Adde, profanos ritus ex Sacramentis Ecclesiæ, non vicissim, ortos esse: & *dæmonem æmulatorem Sacramentorum signare in fronte milites suos*, ut ait Tertullianus de Præscr.

Ad III. neg. conf. Non enim omnia dogmata ex scripturis, sed plura accepimus ex traditione. Numquid Apostoli non baptizarunt in nomine Trinitatis, quia id Lucas non expressit? Numquid de sola fide Philippus rogavit Eunuchum? Num de sola fide non de præceptis baptizandos monuerunt Apostoli, quia hanc solam expressit Lucas? *Si ergo scriptura tacuit, & intelligenda dimisit cetera, quæ, licet taceantur in scripturis gratia brevitatis, tamen serie traditionis scimus implenda*, ait S. P. l. de Fide, & Oper. c. 9. Adde, Lucam nomine impositionis manuum intellexisse etiam unctionem: sicut Patres, qui hanc expresse tradunt, illam solam sæpe commemorant. Tandem ex argumento negante nihil concluditur. Ad IV. dist. ant. Ad tempus, & quando Spiritus S. visibiliter descendebat, conc., perpetuo, & communiter, neg. *Non enim erat necessaria sensibilis materia Sacramentalis, ubi sensibilia signa miraculose exhibebantur*, ait S. Thom. q. 72. a. 2. ad 1. Ceterum Apostolos, ait, usos *communiter chrismate, quando visibilia signa non exhibebantur*. Idem sentit Bituricensis, & Moguntina Synodus. Illa enim definit: *Chrismatis confectionem, non ab alio, quam a Christo, institutam esse: oleumque pro igne visibili ex Apostolica traditione ad confirmandum adhiberi*.

Ad V. neg. conf. Ibi enim de unctione in vertice, seu de cæremonia baptismi, non de chrismate in fronte, seu de Sacramento Confirmationis sermo est. Nam Innocentius I. jam ab ann. 416. statuerat, ne presbyter baptizans signaret frontem chrismate, sed ungeret tantum in vertice; ergo in laud. Canone statuitur, ut si prætermissa sit unctio chrismatis in baptismo commoneatur *sacerdos*, idest episcopus, ut ante Confirmationem suppleatur cæremonia neglecta, idest unctio verticis. Unde, si legas cum Petro Aurelio: *Ut necessaria habeatur chrismatio*, sensus erit, ut suppleatur ritus omissus, & si legas; *Ut non necessaria &c.* sensus est, nullum præjudicium afferri, si omittatur unctio verticis, cum suppleri possit per unctionem confirmatoriam factam in fronte ab episcopo: Vide Auctorem.

Ad

Ad VI. neg. ant. Ad prob. neg. ant. Nam Eugenius IV. ait, materiam Euchariſtiæ eſſe panem & vinum: *Cui aqua modiciſſima admiſceri debet*, ſed non ait, eam pertinere ad eſſentiam materiæ. Quoad Ordinem commemorat quidem inſtrumenta, tamquam ſymbola munerum ab initiatis exercendorum, ſed agens de Confirmatione laudat chriſma, ut ſymbolum gratiæ &c. Ad ult. neg. ant. Diverſa eſt enim unctio verticalis ab unctione frontis, eaque a Sylveſtro presbyteris permiſſa, hæc ab Innocentio vetita eſt. Sed hac de re, tum de tempore Confirmationis, infra erit ſermo.

Quæres. An de fide ſit, unctionem ſpectare ad hujus Sacramenti eſſentiam? ℟. affirmative Suarez, Valentia, Sylvius, Maſtrius, Gavardi, aliique. Negant tamen Habert, aliique permulti, qui ajunt, Eugenii decretum datum eſſe Florentina Synodo jam diſſoluta, & *de materia integrali, non de eſſentiali* accipiendum. Tridentinam vero non definire, an virtus, quam chriſmati tribuit, ſit ex divina inſtitutione, an ex benedictione, ut fit in Sacramentalibus.

Sed fallitur Habert, l'Herminier, & Witaſſe, qui has reſponſiones probant. Falſum eſt enim, quod ait l'Herminier: *Quando Armeni Florentiam advenere, jam diſſolutum fuiſſe Concilium*; nam decretum Eugenii *cum promulgatum Florentiæ ponatur in publica ſeſſione ſynodali anno* 1439. *pontificatus Eugenii ann.* 9., *inde percipies, non una cum Græcorum diſceſſu diſſipatam eſſe Synodum Florentinam, ſed continuatam a PP. Latinis*. Hæc Spondanus, & Pallavicinus ab Herminiero laudati. Quod etiam probatur ex autographis ſervatis in arce S. Angeli, de quibus Pallavicinus, Card. a Monte, & Rainaldus. Tridentinum vero eam chriſmati virtutem tribuere videtur, quam negant hæretici, nempe producendi gratiam ſpiritalem. Unde infertur, hanc ſententiam non poſſe ſine temeritatis nota refelli.

Quæres I. An ad compoſitionem chriſmatis ſufficiat aliquando oleum ex amigdalis, nucidus &c. ℟. neceſſarium eſſe oleum olivarum, quod proprie *oleum* dicitur a PP., & Conciliis, & eſt in uſu communi, alia vero *olea* nonniſi hujus defectu. Adde analogiam *olei* cum dono Spiritus S., nam oliva ſemper virens Dei gratiam, & miſericordiam ſignificat, ut ait D. Thomas. Accedit, *oleum* ab *olea*, ἔλαιον ab ἐλαία, ideſt ab *oliva* arbore derivari; ergo

&c. Deinde Græca, & Latina Ecclesia in chrismate semper adhibuit oleum olivarum, ut constat ex Pontificali ab Haberto illustrato, & ex hymno, quod canitur Fer. 5. in chrismatis consecratione. Tertullianus etiam de Bapt. c. 7. comparat hoc oleum illi, quo olim ungebantur sacerdotes, & reges: sed hoc erat *oleum ex olivetis* ex c.30. Exodi; ergo &c.

Quæres II. an simplex oleum absque balsami mixtione sit materia sufficiens hujus Sacramenti? ℞. negative, & prob. I. ex Ordine, & ex Pontificali Rom. ex Amalario, Albino, Innocentio III., Eugenio IV., qui olei simul, & balsami meminere. II. PP. materiam Confirmationis aut *chrisma*, aut *unguentum* dixere. Chrisma vero ex oleo, & fragrantis alicujus materiæ mixtione confici pluribus demonstrat noster Scacchius Myrothec. 2. c. 1. III. Concilium Carthag. II. Can. 3., & Carth. III. can. 36. idem decernunt, dum vetant presbyteris *conficere chrisma*. Unguentum pariter est diversorum odorum commixtio, hinc *mixtum oleo balsamum* legimus in Serm. de Unct. Domini inter opera Cypriani. IV. Consentiunt Græci PP. Irenæus de Gnosticis æmulantibus mores catholicorum ait, ab iis baptizatos *balsamo* inungi. Auctor Const. Apost. & Cyrillus Jeros. ab oleo distinguunt *chrisma*, & *unguentum*. Et auctor Eccl. Hierarch. unguentum vocat: *Collectionem bene spirantium materiarum*, quarum 33. species, præter vinum & oleum, addunt Græci, de quibus auctorem consule. Harum plurimas prætermittunt Latini, sed debet quisque Ecclesiæ suæ servare consuetudinem.

Quæres III. An balsamum permisceri debeat *necessitate Sacramenti*, an præcepti? ℞. binas esse ea de re DD. sententias. Soto, Cajetanus, Estius, Valentia, Juenin, Tournely &c. id necessarium putant sola necessitate præcepti, quod probant I. quia perrarum est, Plinio teste, verum balsamum. II. quia Sacramentorum materia debet esse communis & cognitu facilis, verum autem balsamum, & pretiosum est, & numquam in Italiam defertur. III. Fertur Pium IV., & Paulum V. concessisse Indiarum episcopis ut balsamo Indico, quod adulterinum est, confirmarent. IV. Innocentius III. cap. *Pastoralis* Extra de Sacram. negat iterandam Confirmationem in eo, qui *per errorem fuit non chrismate, sed oleo delinitus, sed caute supplendum, quod incaute fuerat omissum*; ergo &c. V. PP. agentes de hoc Sacramento olei, aut unctionis meminere, non balsami; ergo &c. Alii cum D. Thoma, Goneto, Syl-

Sylvio, Maſtrio, Puteano, Poncio, Vanroy, Piette, Gavardo, & Bellarmino teſte, *veteres omnes Theologi*, & Jureconſulti neceſſariam putant ad Sacramenti valorem mixtionem balſami: *Neutra opinio eſt de fide* ex laud. Bellarmino l. 2. de Gonfirm. c. 9., ſed poſtremæ ſententiæ adhæremus ſequentibus momentis.

I. Quia Florentina & Trident. Synodus in balſamo, & chriſmate gratiæ ſymbolum & virtutem agnoſcunt. II. Simplex oleum ſine balſamo non eſt chriſma, nec unguentum, ut quæſt. II. moſtratum eſt, ſed Patres his nominibus deſignant hujus Sacramenti materiam, & ſicubi olei meminere, oleum permixtum, non ſimplex intellexere; ergo &c. III. Chriſmati applicatur forma Sacramentalis; ergo &c. IV. Ex vet. Liturgiis conſtat, ſuper chriſma ex diverſis ſpeciebus compoſitum orare epiſcopum, ut oleum, & balſamum *ſimul permixta unum fiant*, *& quicumque exterius inde perunctus fuerit*, *ita interius liniatur*, *ut regni cœleſtis participem effici gratuletur*. *Huic unguento ſpiritalem gratiam*, *& plenitudinem ſanctificationis*, *& cœleſtis vexilli*, ideſt characteris impreſſionem tribuit Pontificale Rom. & vetera Sacramentaria; conſtat ergo balſamum ad hujus Sacramenti pertinere ſubſtantiam. Nec urgent oppoſita momenta. Ad I. neg. ant. Magna enim copia balſami ex Perſide & India ad nos uſque defertur, abundat etiam in Palæſtina, Sabæa, Arabia &c.

Ad II. ℞. S. Thomas art. 2. ad 3.: *Sufficit*, *quod materia hujus Sacramenti poſſit de facili ad omnia loca deferri*; præſertim cùm ad chriſmatis compoſitionem ſufficiat exigua balſami pars. Ad III. ℞. balſamum Indicum ex peritiſſimorum medicorum judicio verum eſſe balſamum, & a Syriaco ac Palæſtino diverſum tantum accidentaliter, ut aſſerunt Poncius, Lupus, & Benedictus XIV. Ad IV. neg. conſ. Innocentius enim ibid. negat iterandam publicam ſolemnitatem Confirmationis, ſed ſupplendam *caute* & ſecreto unctionem chriſmatis una cum *forma verborum*; non enim ait ſupplendum balſamum, ſed unctionem, quæ fuerat omiſſa: materia enim, quæ additur ex præcepto, ut aqua calici, non ſuppletur perfecto jam Sacramento. Adde, Innocentium eadem ſtatuere de impoſitione manuum, quæ in Ordinatione eſt *materia eſſentialis*, ſaltem partialis; ergo eodem modo accipi debet canon 1. *Paſtoralis* ut notat Gloſſa. Ad V. neg. conſ. Nam etiam chriſ-

 ma

ma a PP. *oleum* dicitur, sed non simplex & impermixtum ut dictum est supra.

Quæres IV. an chrisma necessario debeat esse ab episcopo consecratum. ℟. dubium non esse de jure ordinario ad solos episcopos id pertinere: quod constat ex Innocentio I., ex S. Leone, ex Sacram. Greg., ex Ordine Rom., ex Pontificali, & ex Euchologiis Græcorum. Idem statuunt Concilia Carth. II., & III., Toletanum, Hispalense, Vormatiense. Teneri quoque Parochos a suo episcopo chrisma petere, nec sine ipso unctionem verticalem fieri constat ex cap. *Presbyteri* in ipsa Orientali Ecclesia: at ubi urgente causa simplex sacerdos ex indulto speciali Sedis Apostolicæ administravit Confirmationem, id fit solum *chrismate per episcopum confecto*. Sed gravior est difficultas, an possit talis consecratio a Sede Apostolica committi simplici presbytero. Affirmant Scotus, Cajetanus, Sirmondus, Tournely, Vitasse, a quorum sententia non recedit clariss. Auctor, tametsi illorum momenta, ut parum firma refellat, quorum loco sequentia suppeditat.

I. sacri canones tam vetant presbyterum chrisma conficere, quam confirmare, sed hoc potest ex Ecclesiæ dispensatione, ut infra ostendemus; ergo & illud. Ideoque ii canones accipi debent, aut de facultate ordinaria episcoporum, aut dispensatione remota. II. Romani Pontifices dispensarunt cum Missionariis ex bulla Eugenii IV. edita pro Fabiano de Bachia Ord. Min. Sed quia oppositum sentiunt Sylvius, Suarez, Toletus, Faber, Salmeron, Poncius &c. dicimus, quod pauca exstant hujus dispensationis exempla, eaque præcipiunt, ut presbyteri confirment chrismate ab episcopo benedicto. His notatis.

℟. Theologi vetustiores nullam putant Confirmationem ex chrismate non consecrato: & probant I. quia PP. non oleum simpliciter, aut chrisma dixere ejus *materiam*, sed chrisma *sanctum*, *benedictum*, *consecratum*. Ita Cyrillus Jerosl., Cyprianus, Optatus, & S. P. A. Nec non Conciliorum canones nempe 48. Conc. Laodicæni, 4. Bracharen. II., 2. Sess. 12. Trident., & Decretum Florentini? Adde, quod hanc chrismatis consecrationem, ut institutam a Christo, & ad nos antiqua traditione derivatam probant ex Basilio, & ex Tertulliano Lupus, & Benedictus XIV. in Fer. V. Maj. Hebd.

Hæc tamen, licet chrismatis consecrationem commendent, non tamen invicte probant, consecrationem hanc re-

requiri *de necessitate Sacramenti*, sed tantum præcepti (1), ut censent Juenin, Tournely, Gotti, & auctor de re Sacramentaria, qui duo postremi urgent comparationem baptismi, qui in simplici aqua ratus est, licet aquæ ejus consecrationem præscribat antiqua traditio; proindeque citata PP. loca de necessitate præcepti; & de ritus *condecentia*, non de Sacramenti *necessitate* esse accipienda. Vide Auctorem. Ex quibus infertur. I. Consecrationem chrismatis ex Apostolica traditione esse derivatam. II. eam jure pertinere ad episcopos. III. Non posse absque dispensatione usurpari a privato presbytero. IV. hanc dispensationem juxta nonnullos non posse concedi. V. non concedi, nisi in urgentissima necessitate. VI. Nefas esse in Confirmatione uti chrismate non consecrato. VII. Validum tamen esse Sacramentum, si secus fiat. VIII. Sed in eo casu iterandum sub conditione aliqui opinantur.

CAPUT IV.

De forma Sacramenti Confirmationis.

NOt. I. Qui statuunt Confirmationis materiam in sola manuum impositione, putant verba, quæ comitantur unctionem, formam esse *accidentalem*, essentialem vero orationem episcopi. Oppositum tamen docent, qui pro ejus materia chrisma ipsum assignant. Qui vero utramque materiam nobiscum propugnant, ajunt hanc *formam* sitam esse in oratione episcopi; quæ impositioni respondet, & in verbis in actione prolatis: *Signo te &c.*, apud Latinos, & apud Græcos: *Signaculum Spiritus S.* Ita Alexander, Juenin, Tournely, Auctor de Re Sacramentaria, Gotti &c.

Not. II. Latinorum formam supra laudatam *essentialem* esse, & ab Apostolis derivatam putant Bellarminus, Estius, Sylvius, aliique post D. Thomam. Fervaquez tamen, Vanroy, aliique censent formam illam esse aliquando deprecatoriam. Græcorum quoque formam improbarunt Lupus, Morinus, Cabasilas, pro ea tamen pugnant Arcudius, Bessarion, Habert, Goarius, Basilius, Fervaquez, & Vanroy. His prænotatis sit

PROPOSITIO I. Oratio præcedens unctionem non est for-

(1) Hanc præcepti necessitatem commendat etiam celebris Aug. locus tract. 118. in Jo., ubi sic habet: *Quid est quod omnes noverunt signum Christi, nisi Crux Christi? Quod signum nisi adhibeatur, sive frontibus credentium, sive ipsi aquæ, ex qua regenerantur sive oleo, quo chrismate unguntur &c., nihil eorum rite perficitur.*

forma Confirmationis distincta a verbis unctionem comitantibus, partialis, & manuum impositioni respondens.

Prob. I. Ideo oratio illa a nonnullis *forma* Confirmationis partialis censetur, quia putant impositionem manus, quæ ejusdem est materia partialis, esse illam manuum elevationem versus confirmandos, cum qua episcopus recitat orationem: *Omnipotens &c.*, sed ea elevatio non est impositio manuum, quæ est Confirmationis materia; ergo &c. Prob. min. I. quia hæc impositio fit, cum episcopus tangit frontem confirmandorum, extensa manus parte super illorum caput, ut Cap. IV. dictum est. II. quia ea elevatione episcopus non tangit, sed commonstrat, se invocare super eos Spiritum S. III. quia ea oratione completa Pontificale Rom. præscribit, ut episcopus sedeat, nomen cujusque sigillatim inquirat, & postea confirmet; ergo oratione præcedenti confirmati non erant.

Prob. II. Ex Tertulliano de Resurr. c. 8.: *Caro ungitur, ut anima consecretur: caro manus impositione adumbratur, ut anima illuminetur*; sed *ex illo textu*, observat Menardus not. 332. in Sacram. Greg., *aliquando manus impositionem fuisse unctioni postpositam*, quod probat ex Guillelmo Parisien. de Sacram.; ergo &c. Prob. III. Ex quo oratio illa præcedens fuerit aliquando in Confirmatione prætermissa: nam in libro Sacram. Moysacen. a Martene edito, non alia exstat oratio, nisi quæ recitatur Confirmatione peracta: *Deus qui Apostolis tuis &c.* IV. in ea prævia oratione verba illa: *Consigna eos signo crucis &c.* referenda sunt ad unctionem chrismatis mox faciendam, & modo deprecativo id enunciant, quod exprimitur indicativo illis verbis: *Signo te &c.* Nam episcopus post verba illa: *Consigna &c.* statim perungit confirmandos dicens: *Signo te &c.*; ergo &c.

Prob. ant. Nam idem fit in consecratione Eucharistiæ, & Pœnitentia, ubi prius orantes dicimus: *Ut nobis fiat corpus &c.*, &: *D. N. J. Christus te absolvat*, deinde: *Hoc est &c.*, &: *Ego te absolvo*. V. Oratio illa aliquando recitata est post baptismum a presbytero baptizante, & ideo non exstat in libro Sacram. Moysacen., & in aliis apud Martene reperitur in ordine baptismi, ubi post aliqua folia describitur ordo Confirmationis; ergo &c.

Ob. I. Act. 8. Apostoli *oraverunt*, *ut*, fideles, *acciperent Spiritum S.*; ergo &c. Cyprianus in ep. ad Jub. ait: *Qui baptizantur præpositis Ecclesiæ offeruntur, ut per ora-*

tionem, & manus impositionem Spiritum S. consequantur. Eadem habent Ambrosius, Hieronymus, S. P. A.; ergo &c. III. Rituales libri, Pontificales, Sacramentarii apud Martene hanc orationem retinent. IV. Nulla forma est assignabilis manuum impositioni respondens, nisi præcedens oratio; ergo &c.

℞. I. ad I. S. Thomas: *Tunc non erat necessaria materia, nec forma*; ℞. II. neg. cons. legitur enim ib. Apostolos orasse, ut fideles *acciperent Spiritum S.* non legitur tamen orationem illam esse formam Confirmationis, nam ib. non orationi, sed impositioni manuum tribuitur Spiritus S. *Tunc imponebant manus super illos & accipiebant Spiritum S.*, ubi nulla orationis fit mentio; licet ergo daremus *forma deprecatoria* Apostolos fuisse usos, non tamen evincitur hanc fuisse orationem Confirmationi præviam.

Ad II. dist. ant. & PP. laudati tribuunt orationi Spiritum S. tamquam formæ, neg., tamquam ritui, conc. Docent enim PP. Justinus, Cyrillus, Irenæus Eucharistiam consecrari *oratione*, quibus respondet Tournelyus, & Auctor libror. de Re Sacram., PP. citatos *precibus* tribuere consecrationem Eucharistiæ, non ut *formæ*, sed ut *ritibus*, *præparatorie*, non *formaliter*: idem nos quoque citatis PP. testimoniis reponimus. Ad III. vide prob. III. & V. Ad IV. neg. ant. Nam impositio manus fit in ipsa unctione chrismatis ex prob. I.; ergo verba, quæ tunc proferuntur, utrique materiæ respondent.

PROPOSITIO II. Verba *signo te &c.* sunt vera, & adæquata Confirmationis forma.

Sequitur ex dictis & prob. I. ex Decreto Eugenii IV. *Forma est, signo te signo crucis, confirmo te chrismate salutis in nomine Patris &c.*; quibus verbis doctrinam Confirmationis breviter fuisse explicatam, ait Reginaldus Polus. II. S. Thomas, & Catechismus Rom. ostendit, hac formula significari *robur spirituale, quod homini confertur per Sacramentum materiæ visibilis ad salutem*. III. Sacramentale Ambrosianum jubet, ut Parochus declaret, cur iis verbis: *Confirmo te &c.*, designetur robur animi, quod fidelibus confertur, & cur tunc imprimatur fronti signum crucis, quia nempe fit miles Christi. III. In omnibus Ritualibus apud Martene præscribitur unctio sub certa verborum formula, sed hoc non fit in oratione unctioni præmissa; ergo &c.

Quæres: an laudata latinorum forma aliquam muta-
tio-

tionem subierit ; & an valida sit Confirmatio, in qua unum, aut alterum verbum usitatæ formulæ omittitur? ℟. affirmative. Nam in Pontificali vetustiss. Egeberti habetur : *Accipe signum sanctæ crucis chrismate salutis in Christo Jesu &c.*, & postea : *Confirmet te Deus Pater &c.* Gelasianum habet : *Signum Christi in vitam æternam*, addita deprecatione ; *Confirmet te Deus*. In MS. Pictaviensi 800. an. *Signat te Deus sigillo fidei suæ in confirmatione fidei*. In Pontificali Caturigensi : *Confirmo, & consigno te . . . in nomine &c.* Ex quibus infertur, validam esse Confirmationem, dummodo substantialis non occurrat mutatio.

Opp. S. Gregorius in l. Sacr. pag. 74., præter orationem illam præviam nullam commemorat formulam, sed sequitur : *Pontifex tincto pollice in chrismate facit crucem &c.* & Amalarius Fortun. l. 1. c. 7. : *Oratione expleta facit crucem dicendo ; in nomine Patris &c.* omissis verbis : *Signo*, aut : *Confirmo te ;* ergo &c. ℟. communiter, Gregorium formam Confirmationis reticuisse *ob disciplinam arcani*, verum hæc *disciplina*, quæ in epistolis & operibus PP. evulgandis ex Schelestratio, ac Benedicto XIV. locum habet, non habet tamen in libris Sacramentorum, in scriniis Ecclesiarum occlusis, a solis ministris non a plebe volutandis, præsertim, cum ipsi mysteriis pleni sint, & Sacramentale Gregorii verba consecrationis retineat. ℟. II. Gregorium, aut Sacramentalis formæ meminisse, quia hæc non aliud exprimit indicativo modo, quam id quod continetur in deprecativo, per ea verba : *Consigna eos signo crucis in vitam æternam ;* vel forte tunc temporis unctio facta est in prolatione horum verborum, itaut præsens forma ex deprecativa facta sit. Amalarius autem laudat Ordinem Rom., ubi præter verba Amalarii additur : *Confirmo te in nomine &c. ;* ergo aut Amalarius erravit, aut orationem contraxit, aut id solum exscripsit, quod ornare cogitaverat commentario.

Propositio III. Valida est etiam Græcorum formula: *Signaculum doni Spiritus S.*

Prob. I. ex Euchologio Græcorum a Goario edito, ubi non alia exstat forma, præter supra laudatam, quæ, si valida non est, nulla superest in Oriente Confirmatio, cum aliam non agnoscant Græci catholici ex Goario. II. Arcudius id probat ex PP. Nam Asterius apud Photium cod. 271. ait : *Datur signaculum Spiritus S.* Dionysius de Eccl. Hier. Episcopum vocat : *Deificante unguento obsignan-*

iantem. Cyrillus Catech. 13. de confirmato ait: *Signa-lum datum est illi ex communicatione Spiritus S.*; cum ·go formula illa exprimat Confirmationis naturam, & ef-cientiam, valida censenda est. IV. Ea Græcorum for-iula traditur c. 3. Censuræ ad Germanos scriptæ a Hie-emia Patriarcha C.P. eamque, *non esse dissimilem ab ea, ua modo in Ecclesia utimur*, scribit Stanislaus Soclovius; ·go &c.

Ob. I. Sensus laudatæ formulæ suspensus est, nec red-it orationem perfectam; ergo &c. II. esse gratiæ & Spi-tus S. signaculum est omnibus Sacramentis commune; rgo &c. III. Severus Patriarcha Alex. aliam formam as-gnat; ergo &c. IV. Clemens VIII. In Instruct. de Rit. ·ræcorum præcipit, ut *Episcopi Latini infantes a presbyte-is Græcis baptizatos, & de facto chrismate in fronte con-gnatos confirment*, & jubet, ut utantur hac forma: *Con-gno te signo crucis, & confirmo &c.*; ergo &c.

℞. Ad I. Poncius, Vanroy, aliique nostrates neg. ant. Nam in his verbis: *Signaculum Spiritus S.* perfecta con-inetur oratio, non secus ac in illis Luc. 22.: *Hic ca-ix novum testamentum in meo sanguine*, quibus in Græco eest verbum. Addunt eam formulam practice sensum ha-ere determinatum, ut si stipem inopi præbens dicas: *En ummum*. Ad II. ℞. σφραγῖδα, non quodvis signum, sed igillum & militarem baltheum designare; licet ergo omnia Sacramenta sint gratiæ signacula, hæc tamen verba vim uandam habent designandi gratiam, quæ exornat Christi nilites, eisque robur, viresque impartitur. Ad III. dist. int. Aliam assignat accidentaliter diversam, ut contingit ıpud Latinos, conc., substantialiter, neg. Ad IV. ℞. In-tructionem Urbani directam fuisse *ad Latinos episcopos* in uorum diœcesibus Græci, aut Albanenses Græco ritu viventes legunt: quoniam vero Latini Ecclesiæ Latinæ conformari lebent, jubet Urbanus, ut episcopi latini consignatos chris-nate a Græcis presbyteris, qui sine dispensatione ne-queunt esse ministri Confirmationis, formula latina sub conditione confirment, maxime *cum verosimiliter dubita-i potest, quod ab episcopis Græcis* fuerint baptizati; ergo Rom. Pontifex validam censuit Græcorum formulam.

DIS-

DISSERTATIO II.

De ministro, subjecto, ac necessitate Sacramenti Confirmationis.

PLura quæremus hoc loco. Ac I. quidem, quinam sit ordinarius hujus Sacramenti minister? quinam vero extraordinarius? Quinam sit ejus suscipiendi capax, quibusve dispositionibus accipere debeat?

CAPUT I.

De ordinario hujus Sacramenti ministro.

QUemlibet sacerdotem esse hujus Sacramenti *ordinarium* ministrum asseruit Photius C. P. Ecclesiæ invasor, Græcorumque schismaticorum caput: quorum sententiam arripuere Valdenses, Hussitæ, Lutherus, Calvinus, Dallæus &c. contra quos Florentina, & Tridentina Synodus statuit, solum episcopum esse *ordinarium* hujus Sacramenti ministrum. Dixi *ordinarium*. Utrum enim hæc potestas simplici presbytero conferri possit, salva fide, utrimque disputatur. Negant, præter Hugonem, Guillelmum, & Hadrianum VI., Estius, Petrus Aurelius, l'Herminier &c. Affirmant Thomistæ, & ex Scotistis Richardus de Mediavilla, Aureolus, Mastrius, Henno, Frassen, quibus Nostrates accedunt Poncius, Vanroy, Fervaquez, necnon Arcudius, Morinus, Holstenius, aliique. Sit itaque

Propositio. Minister ordinarius Confirmationis est solus episcopus.

De fide est, & prob. I. scripturis. Nam Act. 8. habetur Petrum, & Joannem profectos esse Samariam, ut baptizatos a Philippo confirmarent: id vero egisse Petrum, & Joannem, ut presbyteros, non ut Apostolos frustra asserunt Novatores.

II. PP. ex locis cit. solis Apostolis, eorumque successoribus episcopis tribuerunt ordinariam confirmandi potestatem: I*d namque*, ait Chrysostomus hom. 18. in Act., *erat donum tantummodo duodecim Apostolorum*. Eadem habet Œcumenius & Innocentius III. laudati cap. 1. Diss. I. prop. 2. Isidorus Pelus. l. 1. in ep. 450. ad Antiochum de Philippo ait: *Baptizabat duntaxat ut discipulus; Apostoli autem gratiam perficiebant, ut qui hujus muneris tribuendi potestatem divino beneficio accepissent*. III. Prob. ex perpetua praxi Ecclesiæ. Nam ab episcopis obsignari baptizatos tradunt Cornelius Papa, Cyprianus, Hieronymus, Augustinus &c. IV. Constat ex ep. Innocentii I. ad Decentium,

tium, e Leonis M. ad episcopos Germ. vetitum simplici presbytero chrisma conficere, & linire frontem. V. merito ergo Concilium Florent. in Decr. Arm. ait: *Ordinarius minister Confirmationis est episcopus*. Et Trident. Sess. 8. can. 3. statuit: *Si quis dixerit, S. Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum episcopum, anathema sit*.

Ob. I. ex scripturis: incertum est an Joannes, & Petrus confirmarint ut Apostoli, an ut simplices sacerdotes. Ananias enim non erat Apostolus, tamen dedit Saulo Spiritum S. II. ex PP. Ambrosius de Myst. cap. 6. ait: *Unctionem fieri a sacerdote*. Hieronymus adv. Lucif. ait: *Episcopos ex consuetudine, non ex necessitate ministros esse Confirmationis*. Et Ep. 101.: *Quid facit, excepta ordinatione episcopus, quod non facit presbyter?* Beda in Ps. 26. ait, unctionem, *quæ fit ab episcopis, & confirmatio dicitur*, eandem esse cum verticali, illamque negatam singulis sacerdotibus *propter arrogantiam*; ergo &c. III. Ex Pontificali, quod Damaso tribuitur, Sylvester primus omnium *constituit*, ut solus episcopus sacrum chrisma conficiat, & baptizatum consignet; ergo ab initio non fuit sic.

℞. ad I. neg. ant. Nam Petrus, & Jo. ut Apostoli potestatem dandi Spiritum S. impositione manus, habuere; ergo ut Apostoli confirmarunt. De Anania vid. cap. I. pr. I. Ambrosius sacerdotis nomine designat episcopum, ut ibid. dictum est. Hieronymus autem de consuetudine quæ ex Apostolica auctoritate descendit, accipi debet. Addit autem; *Non ex necessitate*, quia Sacramentum hoc non est talis necessitatis ut baptismus, ut cuivis debuerit ejus ministerium committi: nam etiam non confirmati possunt salutem consequi: *Alioqui lugendi sunt, qui in lectulis baptizati ante dormierunt, quam ab episcopis inviserentur*. At in Epistola 101. refellit Falcidium quendam diaconos presbyteris præferentem, hosque episcopis valde proximos ostendit, eo quod utrique facultatem habeant conficiendi Corpus Christi, licet hanc facultatem presbyteris conferat episcopus per ordinationem.

℞. II. Hieronymum respexisse ad morem Ecclesiæ Alexandrinæ, ubi ex episcopi permissione presbyteri chrismabant, ut probat Holstenius. Beda utramque unctionem eandem dicit, quoad materiam, non quoad efficaciam: tribuit enim episcopali unctioni *salutem, in qua magis firmamur, & nomen Christi profitemur*. Et in c. 8. Act. negat licere presbyteris frontem oleo consignare, quod solis de-

debetur episcopis, cum tradunt Spiritum S. Ad III. neg. ant. Sylvester enim concessit presbyteris, ut baptizatum chrismate linirent in vertice, non in fronte. Verbum autem *constituit* non priorem institutionem designat, sed perantiquæ confirmationem, ut probant Lupus, & Benedictus XIV. Nam ib. de Sylvestro dicitur: *Hic constituit, ut sacrificium celebraretur in linteo*, quod ab Eusebio prædecessore statutum Sylvester suo decreto firmavit.

Ob. II. Illiberitana Syn. an. 315. celebrata can. 38. præcipit, ut baptizatus *per manus impositionem* perficiatur a diacono; ergo &c. II. Syn. Carthaginiensis II., & III. statuit, *ne chrisma conficiatur a presbyteris*; hi ergo antea conficiebant, & confirmabant. III. Toletanum I. can. 20.: *Statutum est*, inquit, *diaconum non chrismate, sed presbyterum absente episcopo*; ergo &c. IV. Arauxicana I. can. 1. statuit: *Hæreticos in mortis articulo, si desit episcopus, a presbyteris consignandos*; isti ergo &c. V. Hispalensis can. 7. ait: *Chrismationem presbyteris vetitam novellis & Ecclesiasticis regulis*; ergo &c. Adde canones de chrismate gratis distribuendo presbyteris, ut nempe chrismate ab episcopo benedicto & ipsi consignent; ergo &c.

℞. ad I. neg. cons. Ibi enim præcipitur, ut baptizatos in necessitate a laico, vel diacono episcopus perficiat; ergo solus episcopus habet jus confirmandi. Ad II. neg. cons. Nam ex iis canonibus supponitur chrismatis confectionem, quam temere quidam presbyteri sibi arrogabant, etiam antiquioribus sanctionibus vetitam fuisse. Hinc in utraque Carthag. Synodo statuitur, ut presbyter chrisma numquam conficiat. Ad III. neg. cons. Agitur enim eo in canone de unctione tantum *verticali*, non de chrismatione *Sacramentali*. Nam unctionem illam, non istam S. Sylvester concessit presbyteris absente episcopo *In mortis transitu*, ut habetur in Pontificali. Innocentius ergo indulsit, ut presbyteri inungerent in vertice baptizatos, *seu extra episcopum, seu præsente episcopo*, sed Toletana Syn. juxta consuetudinem a Sylvestro inductam, statuit ut chrismarent in vertice absente episcopo, præsente vero, *si episcopus annuat*.

Ad IV. neg. cons. Non enim ibi agitur de Confirmatione Sacramentali, sed de reconciliatione hæreticorum, qui alicubi recipiebantur unctione chrismatis, non tamen *Sacramentali*, nisi eam non recipissent. Quippe nomina *chrismatis*, & *consignationis* sæpe verticalem unctionem, aut

aut *conſignationem* energumeni , non Confirmationem ex dictis ſignificant. Ad V. diſt. ant. *Novellis* regulis &c. , ideſt recentibus , & antiquis , conc. ſecus , neg. Dicitur enim ib. presbyteris illicita chriſmatio , *quia pontificatus apicem non habent , quam ſolis deberi epiſcopis auctoritate canonum præcipitur*. Quod additur nihil eſt ; agitur enim in iis canonibus de chriſmate presbyteris diſtribuendo ad unctionem *verticalem* non ad *Sacramentalem*.

Ob. III. In Comment. in ep. ad Epheſ. Ambroſio tributis to. 2. p. 241. legitur : *Apud Ægyptum presbyteri conſignant , ſi præſens non ſit epiſcopus*. Idem legitur in Qq. utr. Teſt. q. 101. , quæ , licet ſpuria habeantur , ſunt tamen vetuſtiſſimæ & probatæ hac in re ſententiæ. Adde, Græcos ante Photii ætatem a ſimplici presbytero aliquando confirmatos ; ergo &c. ℟. Ex his inferri , presbyteros aliquando confirmaſſe , num vero *ordinaria* , an *extraordinaria* facultate , num valide ac licite , an e contra , non affirmat Auctor Quæſtionum. Adde in edit. Pariſienſi legi *Presbyter conſecrat*, Græcos autem baptizatos a ſolis Pontificibus olim inunctos chriſmate teſtatur Pachymeres in Paraphr. Dionyſ. apud Allatium , & Gabriel Philadelph. apud Arcudium ait : *Antecedenter hoc epiſcopis datum eſſe* , (ut inungant chriſmate baptizatos) *quibus & ſolis hoc licet conficere. Eccleſiam vero Orientalem etiam presbyteris conceſſiſſe unctionem chriſmatis poſt baptiſmatis cæremoniam &c.* Ex his conſtat , apud Græcos a presbyteris Confirmationem dari , non *ordinaria* facultate , ſed *delegata*.

Ob. IV. Photius , nulla exſtat lex presbyteris vetans Confirmationem miniſtrandi , neque ab Apoſtolis , nec a PP. nec a Synodis lata. II. Si illud non licet presbytero, nec baptizare , nec conſecrare licebit , eritque hoc modo dimidiatus ſacerdos ; ergo &c. ℟. Photium *ſchiſmaticorum principem* , ut a Jo. Methonenſi vocatur , ut calumniis , ita ineptiis abundare . Exſtat enim lex iſta in Actibus Apoſt. , ad quos olim Luciferianos amandavit Hieronymus. PP. tum Græcos , cum Latinos ſupra produximus : inſuper Synodalia decreta , & Orientalis Eccleſiæ morem primævum proferre poſſumus ex ipſis Græcis ſcriptoribus. Ad II. neg. ant. Si enim non eſt dimidiatus ſacerdos , qui conficit Euchariſtiam , nec ſacros Ordines confert , quia hæc diverſa ſunt munera , & diverſa connotant Sacramenta , cur dimidiatus ſacerdos dicendus eſt , qui conſecrare poteſt , confirmare non poteſt ? Si quæras , cur id non poſſit,

qui illud præstantius potest ; a Photio item quæro , cur non possit chrisma conficere, quod non est adeo præstans ut illud? ℟. II. Id fuisse *apici pontificatus* reservandum , ut observat auctor Eccl. Hierarch. c. 5. pag. 360.

C a p u t II.

De Extraordinario ministro Confirmationis.

SImplici presbytero ministerium Confirmationis conferri non posse negarunt plures Theologi tum veteres, cum recentiores, quos cap. I. laudavimus, contra quos sit

Propositio I. Potest simplex sacerdos extraordinaria facultate fideles confirmare.

Prob. I. ex Decreto Eugenii IV. lato in Flor. Syn., ubi habetur: *Legitur aliquando per Apostolicæ sedis dispensationem simplicem sacerdotem hoc administrasse Sacramentum*. Quod quidem statuit Eugenius , non ex quo id legatur *apud scholasticos aliquos*, ut putant Estius, & l'Herminier, sed *post non mediocrem testimoniorum inspectionem, quæ ex PP., & DD. deducta sunt*. Adde, illud decretum eo fine propositum , *ne ulla in futurum de fidei veritate apud Armenos dubitatio esse valeat*. II. Tridentina Syn. statuens, episcopum esse *ordinarium* Confirmationis ministrum haud obscure innuit, *ex delegatione* hoc ministerium simplici sacerdoti committi posse : quod , licet Synodus non expresserit, ut nullum afferret scholarum placitis præjudicium, ut constat ex Pallavicino l.9.c.7., ad illum tamen modum editus est articulus , quod *fere omnes in S. Thomæ sententiam veniebant , posse hujusmodi facultatem Pontificia delegatione ad simplices sacerdotes extendi* . III. Gregorius M. Ep. 26. ad Jan., cum ab eo accepisset Sardinienses presbyteros ægre tulisse , quod ipse iis interdixisset ungere baptizatos in fronte, ait , se id ex usu Rom. Ecclesiæ jussisse, *sed si hac de re aliqui contristantur, ubi episcopi desunt , ut presbyteri etiam in frontibus baptizandos tangere debeant concedimus*; ergo indulsit Gregorius iis presbyteris, ut confirmarent.

℟. Estius, de Marca , & l' Hermenier : Gregorium loqui de unctione *cæremoniali* , non de Confirmatione . Sed plane falluntur . Nam posteriori hac epistola Gregorius concessit, quod vetuerat præcedenti , nempe ut presbyteri signarent in fronte , quodve post baptismum agi debuit ab episcopo , sed hæc est propria Confirmatio non cæremonia ; ergo &c. Nec obstat, emendatos codices ha-

be-

bere *Baptizandos* non *baptizatos*, adeoque de ritu, non de Sacramento Gregorium loqui; quis enim audivit inter baptizandum liniri frontem? Deinde concessionis restrictio, *ubi episcopi desunt*, evincit Gregorium de ea chrismatione locutum quæ episcopis reservatur. Quod addunt, Gregorium ibi formæ verborum non meminisse, nihil est: non enim ejus meminit, ubi ait *episcopi ungere debent in fronte;* porro idem est in scriptis ecclesiasticis *confirmare*, ac *frontem* chrismate consignare; ut constat ex Innocentii epistola ad Decentium.

IV. Joannes diaconus in ep. ad Senarium potestatem conficiendi chrismatis etiam presbyteris ex vi *necessitatis* aliquando *pontificali auctoritate* concessam agnoscit: *Quod*, inquit, *merito moveret, si istam pontificalis auctoritas licentiam non dedisset, unde constat a Pontificibus quodammodo fieri, quod in tanta necessitate ut a presbyteris effici possit superior Ordo constituit*. Si ergo potest presbytero *licentia* concedi conficiendi chrisma, quanto magis concedi potest *licentia* signandi chrismate ab episcopo consecrato.

V. Romani Pontifices sæpe hanc facultatem concessere: Hadrianus VI. id Franciscanis indulsit in Indiis: & ante Hadrianum concesserant Joannes XXII., Eugenius IV., Nicolaus IV., Urbanus V., & Leo X., qui hæc omnia amplissime confirmavit, ut refert Wadingus ad ann. 1521.

℟. l'Herminier: *Aut falsum esse data hæc privilegia, aut id factum contra canones, adeoque nullius esse ponderis*. Arcudius autem ait, diploma Hadriani datum *ann.* 1521. *die* 25. *Aprilis*, cum ipse electus sit die 9. Jan. 1522. Adde diploma illud Leoni X. a Francisco de Pitigianis tribui. Verum quis credat tot eximios viros, qui ea diplomata legerunt Wadingum, Arcudium, Poncium fuisse mentitos? Quis audeat violationis canonum insimulare Romanos Pontifices, ipsorum custodes vigilantissimos? Unum est in quo aberravit Arcudius, tribuit enim Hadriano, quod a Leone X. prodiit ann. 1521., Hispalense diploma, quod una cum aliis supra laudatis habetur etiam in collectione Privileg. Regularium Roderici ed. Tournoni pag. 294.

VI. Apud Orientales etiam hic usus invaluit. Photius enim in encyclica ad Patriarchas Orient. in Latinos invehitur, quod Bulgaros confirmatos a Græcis presbyteris iterum confirmassent: *Quis autem existimet*, ait Holstenius, *hominem, cetera vecordem, Patriarchis summis Ec-*

clesiæ Orientalis hæc scripturum, si ipse tum primum novo exemplo, contra morem universalem presbyteris chrismationem permisisset? Adde ex epist. Hieronymi ad Evagr., ex Commentariis in Paul. Ambrosio inscriptis, & ex auctore Qq. utr. Test. probabiliter evinci, apud Alexandrinos *ex delegatione* presbyteros confirmasse. In Florentina etiam Synodo dissidium de ministro Confirmationis ita fuit compositum, ut nullum unioni afferret impedimentum, facta Græcis libertate, ut admissa processione Spiritus S. etiam a Filio, Purgatorio, & præsenti SS. gloria, servarent in aliis morem Ecclesiæ suæ, ut constat ex litteris unionis, & ex D. Antonino 3. p. Chron. tit. 22. & ex Gregorio Protosync. in Conf. epist. Marci Ephes.; ergo &c.

Ob. I. Adversatur hæc sententia & evertit momenta Propositionis cap. præc.; ergo &c. ℟. neg. ant. Illa enim accipienda sunt de ministro *ordinario* Confirmationis, ut constat ex decretis Florentinæ & Trid. Synod. supra laudatis: tum ex Rom. Pontificibus, qui confirmandi potestatem presbyteris concessere, qui cum Græcis communione conjuncti sunt: quique sententiam nostram in re tam gravi, ubi agitur de legitimo Sacramenti ministro, sinunt a Theologis, & Jureconsultis celeberrimis propugnari. Scio etiam oppositam a scholasticis propugnari, sed ex ea etiam falsa nil sequitur absurdi, si nempe soli episcopi confirment, suoque munere fungantur; at si nostra sententia falsa sit, irritæ erunt confirmationes Græcorum, illegitimæ concessiones factæ missionariis, fietque divini chrismatis abusio sacrilega, id ne fiat dicendum, veram esse nostram sententiam.

Ob. II. Nicolaus I. mandavit legatis missis ad Bulgaros: *Ut omnem ritum christianæ fidei, sicut ab ipso instructi fuerant*, eos edocerent, ut scribit Anastasius p.220 ed. Paris., sed legati *omnes Bulgariæ principes & subjectos chrismate iterum inunxerunt* ex Metrophane Smyrn. in ep. ad Manuelem To. 8. Conc. pag. 387.; ergo &c. Alias legati sine sacrilegio iterum chrismassent: neque id probasset Nicolaus. II. Innocentius III. cap. *Quanto* extra de Consuet. ad Lucium Vicarium C. P. mandat: *Ut omnibus presbyteris distincte prohibeat, ne præsumant fidelibus exhibere Sacramentum Confirmationis, quod chrismando renatos soli debent episcopi per manus impositionem conferre*; ergo &c. III. Innocentius IV. in Const. *Sub catholicæ* ann. 1254. statuit ut *soli episcopi consignent chrismate in fron-*

frontibus baptizatos, quia hujus unctio non debet, nisi per episcopos exhiberi; ergo &c. IV. Clemens VIII. ann. 1595. statuit, *ut episcopi Latini baptizatos a presbyteris Græcis de facto chrismate in fronte consignatos confirment*, quod etiam confirmavit an. 1742. in Const. *Etsi Pastoralis* Benedictus XIV.; ergo &c.

℞. dist. min. Iterum inunxerunt Bulgaros consignatos a Græcis presbyteris *legitime delegatis*, neg. *illegitime*, conc. Hi enim missi fuerant a Photio *mœcho*, & *invasore*, ideoqne nec legitime delegati, & consignabant in provinciis sedi Apostolicæ subjectis renitente Pontifice. Bulgari enim sedi Apostolicæ se commiserant, & sacerdotes Romanos ultro elegerant sibi magistros, ut ostendit Lupus To. 2. pag. 1405. Contendebant etiam Photiani illi presbyteri, non esse *ex dispensatione*, quod presbyteri alicubi confirment; ideoque perfracte consignare audebant adversus inhibitiones Romanæ sedis. Ad II. neg. cons. Nam locus ille ex cap. *Quanto* legi debet: *Omnibus Latinis presbyteris apud Constantinopolim constitutis*, ut legunt Jureconsulti recentiores Gonzalez &c., nec non in editione Antuerp. anni 1570., & Rom. 1543.; prohibetur ergo Latinis presbyteris apud Græcos degentibus, ne sibi concessum putent, quod toleratur in Græcis.

Ad III. dist. ant. Jussit ubique locorum, neg., alicubi, conc. Nam *in sola Cypri insula*, non in aliis Orientis Ecclesiis jussit Innoc. solos episcopos consignare: ortis enim ea de re dissidiis melius est, ut, ubi adsunt episcopi Confirmationis ordinarii ministri, non consignent presbyteri. Ad IV. dist. cons. Et id jussit Clemens Græeis degentibus *sub Latinis episcopis*, conc., universis, neg. Nam prudenter monuit, ut Latini episcopi confirmantes neophytos obsignatos in fronte a Græcis presbyteris, *cum cautela, & sub conditione id faciant*. Idipsum statuit Benedictus XIV. in sua Const. *Etsi Pastoralis*, quam dirigit ad Italo-Græcos dicens: *Episcopi Latini in suis diœcesibus baptizatos a presbyteris Græcis absolute chrismate in fronte consignatos confirment, cum neque per prædecessores nostros, neque per nos Græcis presbyteris in Italia & insulis adjacentibus, ut baptizatis Sacramentum Confirmationis conferant, facultas concessa sit: imo ab ann.* 1595. *a Clem. VIII. fuit presbyteris Italo-Græcis interdictum, ne baptizatos chrismate consignent;* ergo Rom. Pontifices loquuntur de Græcis Latino episcopo, non Græco subjectis,

 qui

qui in Italia, non in Græcia versantur, quibusve hæc facultas a Rom. Pontificibus fuerit interdicta, aliud ergo judicium de Græcis presbyteris ferendum est, quibus Rom. Pontifex hac in parte teneri sinit instituta majorum; inter quæ adnumeratur collata a presbyteris baptizantibus Confirmatio.

Ob. III. Concilium Senonen. ann. 1528. reprobat *consuetudinem, quæ potius corruptela dicenda est, qua abbates attentant munus Confirmationis conferre*, eamq. *solis episcopis reservatam* asserit; ergo &c. ℞. dist. ant. reprobat *ex præsumta consuetudine*, nunquam in Occidentali Ecclesia recepta, & *ex ordinaria potestate*, quam sibi Abbates arrogabant, conc., ex privilegio & *delegata facultate*, neg. Subdit enim: *Si qui sint, qui contendant sibi competere hanc facultatem ex privilegio, volumus, quod cum fuerint requisiti, de privilegio fidem facere teneantur*, quod potius probat, ajunt Jureconsulti apud Gonz. To. 1. pag. 172., aliis ab episcopis confirmandi facultatem *ex privilegio*, competere. Idem de Chorepiscopis judicium esto, quos non potuisse *ordinaria* potestate confirmare constat ex epist. 5. Damasi tom. 2. Conc. p. 879. &c.

Ob. IV. Potestas ordinaria confirmandi vel competit episcopo ratione consecrationis sacerdotalis, vel ratione consecrationis episcopalis. Si primum; ergo quivis sacerdos, etiam reluctante episcopo, saltem valide confirmat, si secundum; nulli ergo potest committi, nisi fiat episcopus. ℞. Episcopum ex sua consecratione (aut hæc peculiarem imprimat characterem, aut sit major characteris presbyteralis ampliatio) nancisci, ut sit Confirmationis ordinarius minister, & presbyterum, ex consecratione sacerdotali, cui non inest illa amplitudo, habere, ut possit esse Confirmationis minister *extraordinarius*; sicut episcopus ex sua consecratione, ut ordinet, presbyter ex sua habet, ut possit, si id ei committat Rom. Pontifex. Et ratio est, quia Ecclesia Confirmationem ab episcopo collatam semper validam habuit, a presbytero vero non ita, nisi a S. Sede acceperit facultatem. Qua praxi docet, episcopum consecratione sua actu Confirmationis ministrum constitui, presbyterum ex sua aptitudinem acquirere, ut possit constitui. Ex his solvitur quod urget Estius dist. 7, §. 21. ex c. penult. de Consecr. Eccl., ubi de episcopo legitur: *Quæ ordinis episcopalis sunt non potest inferioris gradus clericis demandare*, ex quibus evincitur tantum,

tum, non posse presbyterum esse Confirmationis *ordinarium* ministrum, quia id est ordinis episcopalis: nec id potest episcopus demandare inferioribus clericis, quod potest Romanus Pontifex. Adde, ibi sermonem fieri de reconciliatione Ecclesiæ, quam in provincia Bracaren. episcopi faciebant, eo quod spectet ad potestatem Ordinis episcopalis, & tamen Greg. IX. ratas habet reconciliationes factas per simplices sacerdotes; potest ergo Rom. Pontifex quædam committere presbyteris, quæ sunt Ordinis episcopalis.

PROPOSITIO II. Valide confirmat simplex sacerdos in Occidentali Ecclesia ex delegatione Rom. Pontificis, in Orientali vero ex antiqua consuetudine, quam probat Rom. Pontifex.

Prob. I. ex Eugenio IV., qui de quibusdam presbyteris ait, eos confirmasse *per Apostolicæ sedis dispensationem*. II. Clemens VI. in litteris ad Patriarcham Arm. apud Rain. ad an. 1351. eum rogat, an credat: *Quod solum per Rom. Pontificem plenitudinem potestatis habentem possit dispensatio Confirmationis presbyteris, qui non sunt episcopi committi?* An credat, *quod chrismati per quoscumque sacerdotes, qui non sunt episcopi, nec a Rom. Pontifice concessionem aliquam receperunt, iterum per episcopos sint chrismandi?* Jure ergo Benedictus XIV. irritas declaravit confirmationes collatas a presbyteris Italo-Græcis, quibus a Rom. Pontificibus nulla confirmandi facultas concessa est, quoniam ex cap. *Aqua* Extra de Consecr. episcopus, *quæ Ordinis episcopalis sunt non potest clericis demandare*. Vide Gloss. in decr. Greg. IX. lib. 1. tit. 4. de Consuetud. cap. *Quanto*.

Oppon. I. Episcopus est pastor ordinarius in sua diœcesi, ut Papa in universo; ergo &c. II. Confirmarunt olim in Ecclesia Occidentali chorepiscopi, & in Orientali presbyteri absque Pontificio consensu: quod munus absente episcopo presbyteris demandarunt Syn. Illiberitana. Tolet. II., & Araux. I.; ergo &c.

℞. ad I. dist. ant. episcopus est pastor cum potestatis plenitudine, quam habet Rom. Pontifex, neg., cum potestate ordinaria, conc. Per hanc enim ordinare potest, non tamen demandare presbytero, ut conferat minores ordines, quod solus potest Rom. Pontifex de plenitudine potestatis. Ad II. neg. ant. Ubicumque enim viguit consuetudo, ut presbyteri confirmarent, summus Pontifex

eam probavit, tacito saltem consensu: postquam vero in presbyteris Italo-Græcis hanc consuetudinem reprobavit, requiritur ejusdem expressa permissio.

Caput III.

De subjecto Confirmationis, ejusque dispositionibus.

De ministro, tum ordinario, cum extraordinario Confirmationis plura in Theologorum lucubrationibus dispersa consulto omisimus, ut firmiora insereremus suis in fontibus perspecta, rerumque accessione, & pondere locupletata, qua de re vide annotationem cl. Auct. ad cap. 7. l. 32. Nunc autem de subjecto ejusque dispositionibus agendum est. Sit itaque

Propositio I. Subjectum idoneum Confirmationis est quilibet homo baptizatus.

Prob. Omnes quippe adversus spiritales nequitias, & naturæ imbecillitatem debent Christi signaculo, & Spiritus S. fortitudine roborari. Hinc Act. 2. legimus, Spiritum S. totam implevisse *domum*, idest in Ecclesia existentes, ut explicat S. Thomas q. 72. ar. 8. Solos autem baptizatos esse confirmandos, infertur I. ex praxi Ecclesiæ ab Apostolis derivata, ex qua solis baptizatis collatum est, & confertur hoc Sacramentum. II. A Conciliis ac PP. Confirmatio dicitur *consumatio*, & *perfectio baptizatorum* III. Baptismus est janua omnium Sacramentorum, nec potest spiritus Christi particeps fieri, qui in mysticum ejus corpus nondum est cooptatus, sicut nec potest recipere Ordinis characterem.

Dices: Centurioni collatus est Spiritus sanctus ante baptismum; ergo &c. ℞. neg. conf. Licet enim Cornelius, *ante visibile Sacramentum acceperit Spiritum S.; verumtamen nec visibile Sacramentum contemni potuit*, ait S. P. A. q. 23. Unde cum aliis baptizatus est ex Act. 10. 48. Vide Auctorem c. 23. l. 31. in ℞. ad 3.

Propositio II. etiam parvuli sunt Confirmationis capaces.

Prob. I. ex Ep. Innocentii I. ad episc. Eugub. c. 3., ubi legitur: *De consignandis infantibus manifestum est, non ab alio quam ab episcopo fieri licere*. Et in cap. *Si qui* de Consecr. dist. 4. ait: *Si parvuli sunt, respondeant pro illis, qui eos offerunt, & sic per manus impositionem chrismate communiti Eucharistiæ admittantur*. II. De parvulis etiam loquitur Gregorius M. in ep. ad Jan., S. P. A. tr. 6. in 1. Jo. Ep. III. In Ordine Rom. tit. de Sabb. S. ha-

S. habetur: *Pontifex egreditur a fonte, & cum vestiri fecerit infantes, confirmet eos*. Eadem habet Sacram. Gregorii. IV. Græci etiamnum conferunt una cum baptismo Confirmationem. V. Accedit, quod Baptismi, & Confirmationis capaces sunt omnes, qui spiritalem vitam, ejusque perfectionem suscipere possunt; ergo &c.

Quæres: an modo infantes post baptisma sint confirmandi, & cur id modo non fiat? ℟. ad I. expectandum esse rationis usum, nisi ob urgentem aliquam caussam aliter episcopo videatur. Nam septennes esse confirmandos statuunt Synodi Coloniensis, tres Mediolanenses, Aquensis, Narbonen. apud Alex., & Martene. Adde Sacram. Ambrosii, Manuale Salisburg., Camerac., Bonon. apud Poncium, & Catech. Rom. Ad. II. ℟. id modo non fieri, quia ante hoc tempus pueri apti non videntur ad pugnam, fiebat autem in primis Ecclesiæ sæculis causa persecutionum, & quia solemni baptismo aderant ut plurimum episcopi.

PROPOSITIO III. Confirmandi sunt etiam ægroti, amentes, & energumeni.

Prob. I. pars I. Concil. Parif. VI. l. 1. c. 33. ait: *Infirmis & morte periclitantibus, sicuti baptismatis gratia succurrendum; ita incunctanter donum Spiritus sancti est tradendum*. II. Sacramentarium Ambrosii de parocho ait: *Ægrotos nondum confirmatos archiepiscopo denuntiabit, ne ingravescente morbo sine hoc Sacramento decedant*. III. Accedit ratio: nam in morte armari quisque debet adversus dæmonum oppugnationes, sive, *ut morituri in resurrectione perfecti appareant*, ait D. Th. q. 72. art. 8. Prob. II. pars. Si enim amentes lucida habeant intervalla in his debent confirmari, si vero sint perpetuo amentes, vel in amentiam inciderint, gravi culpa inquinati, cum nequeant effectum Confirmationis percipere, non sunt chrismandi. Prob. III. pars. Nam energumeni virtute Confirmationis frangunt vires dæmonum. Nam præceptor Malachiæ inungens puerum *lunaticum* chrismate illum sanitati restituit, eoque magicas vicit incantationes vir Christianus.

PROPOSITIO IV. Si confirmandus sibimet conscius sit lethalis culpæ debet confessionem sacramentalem emittere.

Prob. Laudat enim Martenius decreta ea de re Ordinis Parisien., Herardi Turonen., Guilelmi Maclovien. & Synodorum Colonien., Lingonen., Senonen., Carnoten., Parisien. Adde statuta Ecclesiæ Ædicensis, Cadurcen.

cen., Rutenen., Constantien., Leodien. Burchardus l. 4. c. 60. affert hunc canonem : *Ad confirmationem veniant perfectæ ætatis, & moneantur confessiones facere prius, ut mundi &c.* Sacramental. Ambros. pag. 54. mandat, ut confirmandi *confessionis præstitæ testimonium scriptum præbeant*. Catechismus Rom. c. 3., *non solum fidem & pietatem eos afferre jubet, sed etiam ut peccata prius confiteantur*. Idem statuit Manuale Cameracen., Salisburgen. Vide Notif. Bened. XIV., ubi plures hujusmodi profert definitiones.

Opp. I. In laud. definitionibus confirmandi *admonentur*, non jubentur confessionem præmittere ; ergo &c. II. In iisdem definitionibus præscribitur etiam jejunium, sine quo obtineri potest Confirmationis effectus ; ergo a pari. ℟. ad I. neg. conf. *Nam admonitiones* illæ aut non excludunt præceptum, aut vim habent solum, ubi desit copia confessarii : præscribunt enim ii canones *compunctionem animi*, & confitendi propositum, quæ sincera non sunt, si contemnatur, ubi haberi potest, confessarius. Ad II. neg. conf. Nam Confirmationis effectum, non ita impedit comesse quomodo gravari peccato mortifero, nec valet consecutio: possunt Sacramenta vivorum rite suscipi a non jejuno; ergo & a mortuo.

Propositio II. Debet confirmandus esse fidei rudimentis instructus, oratione, & jejunio munitus.

Prob. I. pars. Nam Rhemense Concilium n. 3. eos admonet : *Ut symbolum Apostolicum, orationem Dominicam memoriæ mandent*. Burdigalense mandat episcopis, ut hujus Sacramenti vim populo explicent. Bituricense can. 4. jubet a confirmandis symbolum recitandum ; ergo &c. Prob. II. pars. Ex Sacramentario S. Caroli pag. 54. de confirmandis, ubi ait : *Imprimis ardentiori orationis studio devote se exerceant exemplo sanctorum Apostolorum, qui dum expectarent Spiritum S., perseverantes erant in oratione & jejunio* ; ergo &c. Prob. III. pars. Testatur enim Benedictus XIV. in litteris pastoralibus Bononiæ datis per 12. sæcula in Ecclesia servatum, ut jejuni tantum confirmarentur ; cujus rei testem profert Magistrum sententiarum, qui obiit die 20. Julii ann. 1164., quique scribit in 4. dist. 7. n. 4. : *Hoc Sacramentum a jejunis accipi, & jejunis tradi debet*. Pontificale R. §. 7. tit. 1. ait : *Confirmandi deberent esse jejuni*. Idem statuit in sua synodo Benevent. Card. Ursinus, postea Benedictus XIII. dicens : *Laudabi-*

lem

lem illam antiquæ Ecclesiæ consuetudinem, ut nonnisi jejuni Confirmationis Sacramentum suscipiant, S. Synodus tenendam hortatur. Idipsum statuit in Concilio Rom. ann. 1725. tit. 26. c. 4., nempe ut ministretur *de mane in Ecclesia, & jejuni jejunis conferant*; ergo &c.

Opp. Fervaquez *contrarium usum*, præsertim quoniam modo sæpe post meridiem fit Confirmatio *seorsim a baptismo, & communione*. Verum liquet ex dictis usum administrandi Confirmationem post meridiem esse adversus veterem disciplinam, universalem non esse, neque præscriptum tantum ratione Communionis. Hinc Sacramentarium S. Caroli præcipit, ut chrismandi *bene mane in Ecclesiam conveniant, ut hora tertia confirmari possint*. Et Aquensis Syn. n. 6. ait: *Studebit episcopus hoc Sacramentum hora tertia ministrare, qua hora ex antiquo usu stata est hujus Sacramenti, nisi necessitas aliud suadeat*. Licet ergo fateamur, posse Confirmationem quovis tempore ministrari, nec ignoremus ex D. Thom. q. 72. non esse coarctandum tempus episcopis in ampla præsertim diœcesi, ubi tamen congrue observari potest, *convenientius est*, ait S. D., *ut a jejunis detur, & accipiatur*.

CAPUT IV.

De necessitate Sacramenti Confirmationis.

NEminem, secluso contemtu, peccare mortaliter, si non confirmetur, asserunt plurimi casuistæ. Patres autem, canones, & graviores Theologi summopere commendant hujus Sacramenti necessitatem. Nam I. Cyprianus ep. 70. ait: *Ungi necesse est eum, qui baptizatus est, ut habere in se gratiām Christi possit*. S. P. A. l. 17. de C. D. c. 14. ait: *Christianos non recte vocari chrismate non unctos*, Greg. M. l. 14. Ep. 17. jubet confirmari eos, de quibus dubitatur confirmatos non esse: *Ne talis dubitatio ruina fidelibus sit*. II. In Cap. *Omnes* de Consecr. dist. 5. hæc habentur: *Omnes fideles per manus impositionem Spiritum S. post baptisma accipere debent, ut pleni Christiani inveniantur*. In Can. *Ut jejuni* habetur: *Numquam erit Christianus, nisi Confirmatione episcopali fuerit chrismatus*. In Sacram. Ambr. & in Conc. Mediol. IV. legitur: *Illis timendum valde, qui exstiterint in Confirmationis Sacramento suscipiendo negligentes*. Eadem habent Hugo Vict., S. Thomas, S. Bonaventura, Gersonius, aliique graviores Theologi. Ex his tamen non sequitur, baptizatos infantes acerba morte præventos e regno cœlorum excludi. Qua de re sit.

PRO-

PROPOSITIO I. Sacramentum Confirmationis non est necessarium *necessitate medii*, sed tantum *necessitate præcepti*.

Prob. I. pars ex Hieronymo, qui ait, salutem consequi etiam eos, qui *in vinculis*, *ac remotioribus locis* pie fatis cedunt, priusquam ab episcopis invisantur. Idem statuit can. 77. Syn. Illiber. Putant nonnulli Confirmationem esse necessariam necessitate medii, non ad consequendam salutem, sed ut quis sit perfecte Christianus, quod probant ex D. Th. 3. p. q. 62., ubi ait: *Sicut nullus consequitur effectum baptismi sine baptismi voto, ita nullus consequitur effectum Confirmationis sine voto ipsius*. Potest tamen D. Thomas cum Suaresio intelligi de voto Confirmationis urgente persecutione, aut instante martyrio.

Prob. II. pars. I. ex auctoritate Cypriani supra laud., ubi ea verba *Necesse est*, *oportet*, *debent* sonant vim præcepti, saltem relate ad eos, qui ineunt pro fide certamina, periculisque jactantur. Et in cap. *Spiritus S.* de Consecr. dist. 5. habetur: *Quamvis continuo transituris sufficiant regenerationis beneficia*, *victuris tamen necessaria sunt Confirmationis auxilia*. Huc spectant testimonia supra producta. II. Ex auctoritate celebriorum Theologorum Estii, Nat. Alexandri, Juenin, l'Hermenier, Tournely, Bas. Poncii, Fervaquesii, Vanroy, Gavardi, præter eos, quos supra laudavimus. Imo Sylvius censet non excusari a peccato, qui urgente persecutione Confirmationem negligeret: & Bened. XIV. in Constit. de Rit. Græc. §. 3. declarat, confirmandos ab episcopo monendos esse, gravis peccati reatu teneri, si Confirmationem negligant. III. Accedit ratio: videtur enim summa præsumtio in re tanti momenti, qualis est Christum confiteri, & in tanto discrimine remedia efficacia ad hoc instituta contemnere.

Opp. I. Nullum est in sacris litteris, vel apud PP. hujus præcepti vestigium. II. Confirmatio suppleri potest unctione verticali; ergo &c. ℞. neg. ant. Non desunt enim docti viri, qui hoc præceptum deprehendunt in Act. 1., & 8., ubi jussi sunt Apostoli: *Ne discederent ab Jerosolymis*, *sed expectarent promissionem Patris*, nempe Spiritum S. Nec desunt, qui hoc præceptum inferunt ex praxi Ecclesiæ, cujus nullam ab Apostolorum ævo invenimus institutionem, & proinde est a Christo. Sed, etsi nullibi exstaret hujusmodi præceptum *explicitum*; esset tamen *implicitum*, ubi urget persecutio, aut tentatio, cum constet,

ad

ad ea superanda Confirmationem fuisse institutam. Ad II. dist. ant. Suppleri potest, ubi hæc nequit haberi, conc., secus, neg. Non enim sequitur, confessionem non esse præceptam, ex quo per interiorem cordis contritionem, ubi illa nequit haberi, suppleri possit. Vide auctorem.

Propositio II. Peccant mortaliter, qui hoc Sacramentum contemnunt.

Prob. I. ex dictis, quibus accedit Synodus Rhotomagensis, Turonensis, Aquensis, Narbonen., Burdigalen., in quibus monentur episcopi, parochi, fideles ipsi: *Ut omni cura, & diligentia* aut suscipiant hoc Sacramentum, aut fideles ad illud suscipiendum adducant: sed hæc hortamenta non possunt rem parvi momenti respicere; ergo &c. Prob. II. ex ipsis benignioribus Theologis, qui, licet opinentur nullum exstare Confirmationis præceptum, eam tamen adhibent exceptionem, modo absit contemtus; ergo &c.

Quæres I. Quisnam Confirmationis comtemtor dicendus sit? R. Non eos tantum, qui illud spernunt tanquam inutilem cæremoniam, quod redolet crimen hæresis, & sacrilegii, sed illos etiam, qui nullo legitimo impedimento detenti, episcopo præsente, & hortante negligunt consignari. Prob. I. Scotus enim in 4. dist. 7. explicans quid sit contemnere Confirmationem, ait: *Judicaretur contemtus, si omnimoda opportunitate oblata non susciperetur*. Hinc S. Bonaventura in 4. dist. 7. art. 3. ait: *Si quis, cum habet locum, & tempus, & opportunitatem negligendo contemnit, periculo se exponit*. Item Franciscus Henno, licet benignus auctor q. 9. concl. 3. hunc contemtum exponit: *Non tantum de contemtu formali, qui semper est mortalis; sed etiam virtuali, qui censetur adesse, quando res potest sine ullo incommodo obtineri, & tamen negligitur*. Et Concilium Senonen. ait: *Confirmationem contemni, quando episcopus est præsens, paratus dare, & persona hoc sciens negligit, aut despicit suscipere*. Merito ergo Academia Parisiensis ann. 1625. hanc propositionem, ut *scandalosam* proscripsit: *Omnes Theologi dicunt, Confirmationem non præcipi, nisi cum commode haberi potest, vel, ut alii dicunt, sine ullo prorsus incommodo*. Tandem exponit se se periculo peccandi, qui infirmitate circumdatus, lacessitus ab hostibus, undique irretitus illecebris &c. media necessaria ad vincendum, dum exhibentur, rejicit & aspernatur; ergo peccat.

Quæ-

Quæres II. Quinam debeant ad Confirmationem accedere?

℞. Qui ad negandam Christi fidem ab infidelibus provocantur. Nam de Novato narrat Eusebius l. 6. c. 36., ob Confirmationem neglectam, *persecutionis tempore negasse se esse presbyterum*. II. Commorantes inter hæreticos, aut in periculis constituti pessundandi fidem, & mores. Hinc Synodus Rhemensis To. 15. Conc. pag. 891. statuit, Confirmationem non esse prætermittendam, *hoc tam calamitoso, & hæreseon pleno tempore*. III. Tonsura initiandi, ex Trid. Sess. 23. c. 4. de Ref., ubi statuit: *Prima tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint*: quod sane vim præcepti habere censemus cum Basilio Poncio, Fervaquesio, Vanroy, aliisque nostratibus, non consilii, ut putant Novarrus, Soto, Suarez, Salmant. &c., ex quorum laxa interpretatione sacrorum Conciliorum præcepta omnia eludi poterunt, & contemni. Adde, recipientes *coronam in capite* in Dei sortem mancipari; ergo debet præ aliis christianæ militiæ insignibus, armisque instrui.

IV. Probabiliter etiam, & ex quadam decentia ad Confirmationem tenentur, qui professionem religiosam emittunt. Nam isti ex Basilio Serm. 1. Commonit. ad vitam Mon. *Nervos omnes ad rerum adversarum tolerantiam* intendere debent, *& forti animo* ad pietatem sese conferre. Idem de S. Virginibus judicium esto. V. tandem ii omnes, qui parato episcopo possunt ab eo confirmari. Peccant ergo lethaliter, qui ad ætatem longævam differunt hoc Sacramentum, nam ex sacris litteris constat, *cum recepisset Samaria verbum Dei*, statim eo profectos Apostolos, ut impositione manuum baptizatos confirmarent: Ecclesiam vero de confirmandis adeo fuisse sollicitam, ut aliquando non confirmatis Eucharistiam denegaret ex Martenio tom. 1. antiq. Rit. pag. 237.

DISSERTATIO III.

De effectibus, ritibusque Sacramenti Confirmationis.

AGemus hoc loco de præcipuis Confirmationis effectibus, de gratia nempe, & charactere, tum de variis ritibus, quibus confertur.

CAPUT I.

De gratia Sacramenti Confirmationis.

GRatiam hoc Sacramento conferri negarunt Lutherus, Calvinus, Kemnitius, Dallæus &c., censent enim per

per Apostolicam manus impositionem collatum esse solum donum linguarum, non sanctificantis gratiæ decorem. Quidam ex adverso putarunt, hoc Sacramento conferri primam gratiam, & peccatum originale deleri, ut Raimundus Lullus. Alii justificari per ipsum hæreticum ad catholicam redeuntem, ut Morinus. Quid vero hac de re sentiamus sequentibus declarabimus.

PROPOSITIO I. Sacramento Confirmationis confertur gratia sanctificans.

Prob. ex dictis Prop. I. Cap. I. hujus libri, ubi ostendimus I. Apostolos impositione manuum dedisse Spiritum S., quem ex Aug. conferunt etiamnum episcopi, licet non conferant donum linguarum. II. Ostendimus, ea impositione datam fuisse virtutem *Spiritus supervenientis ex alto*. III. ostendimus, Spiritum S. omnibus renatis per illam fuisse collatum, non vero dona linguarum. IV. ad Samaritanos missum Joannem, & Petrum, licet Philippus inter illos plura miracula patraret. V. Ex Conciliis, & PP. omnium sæculorum ostendimus, neophytos episcopali consignatione accipere Spiritum S., perfici, confirmari, fieri unctos Dei, & cœlesti suavitate perfundi. Ex quibus sic arguitur. Gratia in Ecclesia perseverans, & a temporario dono linguarum distincta, communis omnibus sancte confirmatis, eos perficiens, & muniens est gratia *sanctificans, & gratum faciens*, sed talis est gratia Confirmationis; ergo &c.

PROPOSITIO II. Hæc gratia confert perfectionem, robur, & firmitudinem.

Prob. I. Ex can. 38., & 77. Illib., in quo statuitur, baptizatos per Confirmationem *perfici*. Florent. Conc. To. 13. Lab. pag. 536.: *Effectus*, inquit, *hujus Sacramenti est, quia in eo datur Spiritus S. ad robur, ut Christianus audacter Christi confiteatur nomen*. Idem statuitur in Synodo Narbonen. ann. 1609., in Cap. *Spiritus S.*, & in cap. *Cum venisset*. Prob. II. ex PP. Tertullianus de Resurr. carn. c. 8. ait, signari carnem, *ut anima muniatur*. Auctor Serm. de unct. chris. ait: *Hoc oleo uncti cum spiritalibus nequitiis colluctamur*. Cyrill. Jeros. Cat. 3. ait: *Adversus contrarias virtutes dat potestatem, ut induti thoracem justitiæ fortiter adversus insidias diaboli consistamus*. Prob. III. ex iis, qui de Ecclesiæ ritibus pertractarunt. Nam Isidorus l. 2. c. 25. ait: *Ideo post lavacrum ungimur, ut Christi nomine censeamur*. Rabanus Maur. l. 1. c. 30. ait: *Spiritus*

ritus S. traditur, ut, baptizatus, *per Spiritum S. roboretur.* Sacramentarium Ambrosii per hoc Sacramentum ait infundi *Spiritum sapientiæ & virtutis*, & alia Spiritus S. dona.

Prob. IV. ratione: congruum est enim, ut sicut per baptisma spiritaliter vivificamur, ita per Confirmationem perficiamur, ut prælium Christi, veluti ejus milites, fortiter dimicemus. Ita ratiocinatur S. Thomas 3. p. q. 72., & Catech. Rom. p. 2. c. 3. n. 20.

Propositio III. Differt autem, & perfectior est gratia baptismi, non *absolute*, sed *comparative*.

Prob. I. pars. Ex D. Thom. 3. p. q. 72. art. 7., ubi ait, gratiam Sacramentalem *addere supra gratiam gratum facientem aliquod effectivum specialis effectus, ad quod ordinatur Sacramentum*, & D. Bonaventura in 4. dist. 7. art. 2. q. 2. ait: *In Sacramentali gratia est gratia gratum faciens, & effectus Sacramenti, & in quantum gratum faciens una est, sed ratione effectuum distinguitur.* Nam gratia baptismi delet originale peccatum, & gratia Confirmationis vires adauget, & habet effectum alium a virtute baptismi, nempe *ablationem pusillanimitatis*, ait ib. D. Bonav. Hinc patet, gratiam Confirmationis non esse *absolute* perfectiorem gratia baptismi, cum majus sit regenerari, quam confirmari, sed quatenus regeneratione supposita, melius est hominem reddi robustum ac fortem, quam imbecillem. Hinc S. Bonav. loc. cit. ait: *Comparatio harum gratiarum potest fieri dupliciter, uno modo cum præsuppositione, & sic major est gratia Confirmationis, quam baptismalis, si autem intelligitur præcise, ut hæc gratia. quæ additur, sit major vel minor, dicendum quod non est tantæ efficaciæ, quia vivificare mortuum major gratia est, quam vivificatum sanare, vel fortificare: sed cum præsuppositione majus est esse vivum, & sanum, quam vivum tantum.*

Propositio IV. Confirmatio non confert primam gratiam hæreticis resipiscentibus sine pœnitentia.

Est contra Morinum: qui I. falso supponit, *impositionem manuum*, qua admittebantur hæretici, esse Confirmationis Sacramentum, quod, etsi verum esset, inde tamen non sequitur, eis præmittendam non esse exomologesin, quam necessariam esse ad Confirmationem constat ex Prop. 1. c. 4. Diss. præc. II. Nec recte profert S. Thomæ, Cajetani, Soti &c. testimonia, qui ajunt, hoc, & alia Sacramenta *vivorum* justificare, dummodo suscipiens

bona

bona fide reputet se esse contritum; si ergo hæreticus, aut quivis alius sit patrati criminis conscius, justificari non poterit. Prob. I. Nam gratia Confirmationis est baptismalis gratiæ augmentum & perfectio; ergo, nisi antea renascatur, & spiritalem vitam percipiat, nequit homo recipere gratiam istius Sacramenti.

Prob. II. Ex D. Thom. a Morino laudato q. 72. art. 7. ad 2.: *Hoc Sacramentum datur ad confirmandum, quod prius invenerit, & ideo non debet dari his, qui non habent gratiam, nisi per pœnitentiam reparatis*. Deinde in Morini sententia falsum erit, *Sacramentum pœnitentiæ lapsis post baptismum ad salutem necessarium esse*, ut definit Trid. Syn. Sess. 14. c. 2. In ea enim per Sacramentum Confirmationis absque pœnitentia posset quisque a peccatis solvi post baptismum commissis; ergo Confirmatio sine pœnitentia, saltem in voto, non confert gratiam primam.

Caput II.

De charactere Confirmationis.

Confirmationem imprimere characterem negarunt Armenopolus, Jobus monachus, Cabasila, & Gabriel Philadelph. apud Arcudium. Sit itaque

Propositio I. Confirmationis Sacramentum imprimit characterem, & iterari nequit.

Prob. I. ex 2. Cor. 1.: *Unxit nos Deus, & signavit nos, & dedit pignus Spiritus S. in cordibus nostris*, ubi græcum σφραγίξειν idem est ac *impresso sigillo insignire*. Prob. II. traditione. Auctor Const. Ap. l. 3. c. 16. ait: *Cum decenti gravitate collatio sigilli infragilis peragatur*: quæ de Confirmatione accipienda esse cum Estio, & Poncio constat ex verbis proximis: *Et postea episcopus ungat eum chrismate*. Cyprianus ep. 73. ad Jub. ait, baptizatos *confirmari, ut Spiritum S. consequantur, & signaculo dominico consumentur*. Hinc auctor Serm. de Abl. pedum ostendit, hoc Sacramentum iterari non posse. S. Ambrosius l. 3. de Sacr. illud appellat: *Spiritale signaculum*. S. P. A. l. 2. contra Petil. c. 104. ait, permanere *in hominibus pessimis*, quod de charactere tantum accipi potest. Theodoretus *sigillum, notamque regiam* illud appellat; ergo &c.

Prob. III. Ex definitionibus Ecclesiæ. Gregorius M. in ep. 17. ad episcopum Messanen. vetat, ne Baptismus, aut Confirmatio repetatur. Idem statuerunt Greg. II., Innocentius III., Concilium Toletanum VIII. ann. 657.,

Cabillonen. II. ann. 813., Florentinum vero in Decr. unionis: *Inter Sacramenta*, ait, *tria sunt Baptismus*, *Confirmatio*, *& Ordo*, *quæ characterem imprimunt in anima*, *idest signum indelebile*. Idem statuit Trid. Sess. 7. can. 9. Prob. IV. ratione: Nam Confirmatio confertur per modum consecrationis, atqui *semel sanctificatis nulla deinceps manus iterum consecrans præsumit accedere* ait Auctor Serm. de Abl. ped., ob quam rationem probat S. P. contra ep. Parm. Baptismum & Ordinem iterari non posse; ergo &c.

Dices Confirmationem iterantes non fiunt irregulares, ut fiunt iterantes baptismum; ergo &c. ℟. neg. cons. Nam irregularitas contrahitur tantum in casibus jure expressis, pœnæ autem sunt restringendæ, non ampliandæ, vide Sylvium q. 2. 3. p. art. 5.

PROPOSITIO II. Ritus, quo olim hæretici recipiebantur in Ecclesia, non erat repetitio hujus Sacramenti.

Not. Non heic agimus de hæreticis invalide baptizatis, quales erant Montanistæ, Eunomiani, & Goti Ariani, quos resipiscentes iterum baptizari, & confirmari oportuit; nec de iis, qui numquam fuerant confirmati, ut de Novatianis scribunt Pacianus, & Theodoretus; sed agimus de hæreticis baptizatis, & confirmatis in hæresi. Hæreticos omnes promiscue receptos impositione manus *confirmatoria* censuit Sirmondus, idem de baptizatis & confirmatis in hæresi asserit Maldonatus, & Morinus; sed oppositum nobiscum sentiunt Bellarminus, Arcudius, Petrus Aurelius, Lupus, Fervaques, Juenin, Tournely, l'Herminier, Gotti &c., quibus subscribimus.

Et prob. I. Decreto Stephani Papæ contra Rebaptizantes: *A quacumque hæresi venerit*, *nihil innovetur*, *nisi quod traditum est*, *ut manus illi imponatur in pœnitentiam*, sed hæc impositio manus in pœnitentia est *reconciliatoria*, *non confirmatoria*, ut infra ex Cypriano, & Augustino ostendemus; ergo &c.

℟. Morinus: Stephanum voluisse, ut hæretici reciperentur per manus impositionem *in Spiritum S.*, non, *in pœnitentiam*. Sed fallitur, nam S. Cyprianus sæpe hoc decretum repetens in ep. 74. semper legit: *in pœnitentiam*. II. Idem Morinus, ex Cypriano, ex Crescente Cirtensi, & ex ipso Aug. fatetur, in Ecclesia baptizatos recipi per impositionem manus reconciliatoriam *in pœnitentiam*, atqui idem dici debet de baptizatis in hæresi, quos *suscipi in Ecclesia per manus impositionem sub imagine pœnitentiæ*,

tiæ, ait Innoc. I. Ep. 18., ergo &c. III. Donatistæ Schismatici non recipiebantur impositione manuum *confirmatoria* ex Optato Milev., & Aug., qui Baptismum, & Confirmationem ab iis latam non iterarunt; ergo extra Ecclesiam baptizati, non impositione manus *confirmatoria*, sed *reconciliatoria* recepti sunt. Unde: *Reconciliatio* dicitur in Pontificali, in Breviario fidei a Sirmondo edito, in literis Rufini ad Macarium, & in aliis monumentis a Lupo collectis.

IV. Sententia opposita nititur canone 8. Arelaten., ep. 1. Syricii ad Himer., Innocentii ep. 22., Leonis 135., & Vigilii 2., ad Eutherum, ubi redeuntibus ab hæresi præscribitur impositio manus, *ut accipiant Spiritum S.*, sed hæc de sola impositione manus *ad pœnitentiam* accipi debent; ergo &c.

Prob. min. Nam ea manus impositio non dabat resipiscentibus hæreticis Spiritum S. vi sua, & per se, ut faciunt Sacramenta, sed *quia ipsa reconciliatione ac pace præstatur, ut jam prodesse incipiat Sacramentum, quod acceptum in schismate prodesse non poterat*, ut docet S. P. l. 1. de Bapt. c. 12., & D. Thom. 3. p. q. 69., ergo &c. Hinc Syricius Ep. cit. ait, hæreticos resipiscentes *manus impositione catholicorum conventui sociari*. Innoc. I. illis tribuit *laicam tantum communionem*, per quam nullo frui poterant clericatus honore: cum apostatæ, *si longa pœnitentia abolevissent crimen apostasiæ*, suscipere possent ordinationem Ecclesiasticam. Idem est sensus S. Leonis ad episcopum Ravenn., ubi negat, *ab hæreticis baptizatum esse rebaptizandum, sed hoc tantum, quod ibi defuit, conferendum, ut per episcopalem manus impositionem virtutem Spiritus S. consequatur*: ubi virtus Spiritus S. est gratia baptismi, quam reconciliatus consequitur per impositionem manus, quia per hanc unitus Ecclesiæ jam ei prodesse incipit, quod antea non proderat. Quid enim *defuit* in baptismo ab hæreticis collato, nisi unitas, extra quam prodesse non potuit, nam si defuit etiam Confirmatio, hæc datur non iteratur.

V. tandem Vigilius in ep. ad Eleut. c. 3. asserit tantum, rebaptizatos ab Arianis reconciliari, non per *illam impositionem, quæ per invocationem S. Spiritus operatur, sed per eam, qua pœnitentiæ fructus acquiritur*, & S. communionis restitutio perficitur; ergo impositio manus in hæreticis resipiscentibus contulit Spiritum S. ratione

unionis Ecclesiæ, non vi repetitæ Confirmationis, hinc S. P. defectum illius impositionis ait culpa vacare, & solum imponi *propter caritatis* copulationem.

Ob. I. Can. 8. Nicæno statuitur Novatianos, si venerint ad Ecclesiam, ut *impositionem manus accipientes, sic in clero permaneant;* ergo &c. II. Can. 7. Constant. I. *Arianos, & Macedonianos, & Sabbatianos, & Novatianos &c. unctos primum S. chrismate, & frontem &c. & eos signantes dicimus, signaculum doni Spiritus S.* ubi materia & forma Confirmationis exprimitur; ergo &c. III. Basilius in ep. ad Amphil. statuit, ut qui ex hæreticorum *baptismo ad nos accedunt, chrismentur a fidelibus;* ergo &c. IV. In Euchol. Græc. habetur: *Reconciliatio scripta a S. Methodio*, ubi statuitur, recipiendos hæreticos unctione chrismatis his verbis: *Signaculum doni &c.*, quæ est forma Confirmationis, eaque formula extat in codice Barberino, Cryptoferratensi & Parisiensi regio; ergo &c.

℞. ad I. neg. cons. Nam de impositione *confirmatoria*, ibi ne verbum quidem. Lupus enim tom. 1. pag. 49. ita exponit canonem illum: *Novatiani jam ordinati, si ad Ecclesiam redeant, in clero permaneant*. Ad II. ℞. I. viros doctos merito suspicari, canonem hunc esse supposititium. Nam *Sabbatianorum* nomen, teste Socrate l. 5. c. 21., est Synodo Constantinop. posterius. Deest in Arabica paraphrasi, & canones 4. ibi tantummodo numerantur.

℞. II. neg. cons. Novatiani enim ex Theodoreto l. 3. H. Fab. c. 5. iis, quos baptizabant, *SS. chrisma non præbebant, quapropter eos laud. PP. inungi præceperunt*. Porro Sabbatianorum hæresis Novatianæ surculus erat, & Balsamon utramque confundit; cum ergo ab his confirmatio negligeretur, idem dicendum de aliis hæreticis. Quis enim sibi persuadeat, a Macedonianis hoc Spiritus S. signaculum non fuisse neglectum, aut ab iis præscriptam formulam non esse vitiatam? Ad III. neg. cons. I. enim nequit his verbis ostendi loqui S. D. de chrismatione Sacramentali. II. credibile est loqui Basilium de nondum confirmatis, ut censet Arcudius, diversimode enim de unctione loquitur, ac de baptismo.

Ad IV. neg. cons. I. enim Methodius ille non est S. Methodius a Photio vexatus, sed alius schismaticus, qui vixit sæculo 13. II. Suspicari jure possumus, hanc formulam esse superadditam, cum in pluribus mss. desideretur. Nam Baronius ad ann. 842. hunc recitat Methodii canonem.

nem: *Si puer comprehensus fuerit, seu metu, seu inscitia, is propitiationis preces accipiat septem diebus, & octava die lavetur, & chrismate inungatur, ut solent inungi, qui baptizantur:* ubi nulla apparet forma Confirmationis. Constat ergo Methodium loqui de unctione pœnitentiali, seu de cæremonia, per quam lapsi iterum unirentur Ecclesiæ, & per quam Sacramentum jam susceptum, sublata fœditate discordiæ, vim suam exereret. Ceterum, sive pronuntiarentur, sive non verba illa: *Signaculum doni &c.*, non iterabatur Confirmatio, nam si non proferebantur, deerat forma, si proferebantur, cum etiam unio, & catholicæ Ecclesiæ communicatio sit *maximum donum Spiritus S.*, ex Aug. l. 3. de Bapt. c. 13., & donum istud conferant sacerdotes reconciliantis hæreticis, idcirco in tali Sacramento minime perficiebatur.

Propositio III. Nec Augustinus, nec Cyprianus asserunt, reconciliandos venientes ab hæresi per iteratam Confirmationem.

Prob. I. pars ex loco supra cit. de Bapt. II. Supponit Morinus, & Maldonatus, baptizatos in Ecclesia, priusquam declinarent in hæresim, esse receptos *per manus impositionem in pœnitentiam. Quod ipse etiam Cyprianus cum ceteris statuit*, nempe cum Crescente a Cirta, Cassio, aliisque PP. Synodi Carthaginen. a Cypriano congregatæ, ex Aug. l. 6. c. 15.: atqui S. P. ibidem ostendit, eandem rationem habendam esse de baptizatis in Ecclesia, & in hæresi, probatque integra in utrisque manere Sacramenta; ergo credidit utrosque reconciliandos *per solam impositionem manus in pœnitentiam*. III. Quod ait S. D. de valore baptismi extra Ecclesiam collati, idem asseruit de Confirmatione revincens Petilianum repudiantem Sacramentum chrismatis ab hæreticis collatum, ex l. 2. contra Petil. c. 104., ergo &c.

Dices: S. P. A. l. 3. de Bapt. c. 16. ait: *Manus autem impositio, non sicut baptismus repeti non potest;* ergo repetitur Confirmatio. ℟. neg. cons. Nam impositio manus, quæ potest iterari, non est Confirmatio; hinc de illa statim subdit: *Quid est aliud, nisi oratio super hominem;* ait ergo S. D. manuum impositionem repeti posse, quia non est sacr. signaculum imprimens characterem, ut est Sacramentum chrismatis, sed oratio, quam episcopus fundebat imponendo manus *substratis*. Adde, S. D. l. 5. c. 20., aperte Confirmationem a reconciliatoria manus impo-

positione destinguere, & in hac esse cooperationem spiritus, & donum caritatis & pacis, cum in impositione manus Apostolorum esset Sacramentum imprimens characterem, *quod habere etiam Simon magus potuit*; ergo &c.

Prob. II. pars. Ideo enim putant nonnulli sensisse Cyprianum hæreticos recipi per manus impositionem *confirmatoriam*, quia in ep. ad Jubaj. ostendit iterandum baptismum, ex quo catholici iterent Confirmationem dicens: *Si baptizari aliquis foris, & remissam peccatorum consequi potuit; secundum eandem fidem consequi Spiritum S. potuit, & non est necesse venienti manum imponi, ut Spiritum S. consequatur, & signetur*. Et in ep. ad Steph. pag. 275. ait, tunc redeuntes ad Ecclesiam sanctificari, *si utroque Sacramento nascantur*, idem ait Nemesianus in Conc. Carth. Adde, si verba illa non accipiantur de Confirmatione, posse Novatores ansam arripere dicendi, impositionem manus esse puram cæremoniam, nec a Cypr. admitti chrismatis Sacramentum; sed hæc momenta infirmissima sunt; ergo &c.

Prob. min. Licet enim forte Cyprianus Baptismum, & Confirmationem nullam crediderit apud hæreticos; falsum est tamen eum loqui de Confirmatione, ubi de hæreticis recipiendis sermo est. In eo enim deceptus est Cyprianus, quod crederet Stephanum sensisse, adultos ab hæreticis baptizatos remissam consequi peccatorum, unde sic arguebat: si tincti ab hæreticis hanc remissam consequuntur, cur redeuntes ad catholicam expiantur impositione manus, ut sanctificentur; non ergo supponit Cyprianus, hæreticos recipi impositione manus *confirmatoria*, sed falso supponit a Stephano tradi, baptizatos ab hæreticis consequi remissam peccatorum; adeoque ibi non distinguit Cyprianus inter *characterem*, & *gratiam*. Nec obstat locus laud. ex epistola ad Steph., si enim verba illa stricte sumantur, τὸ *ex utroque Sacramento* potius ad Baptismum & Pœnitentiam, quam ab Baptismum, & Confirmationem referri debet.

Deinde τὸ *utrumque Sacramentum de aqua, & Spiritu S.* juxta illud Evangelii: *Nisi quis renatus &c.* accipi debet, non de aqua & Confirmatione. Sic enim arguit Cyprianus, & Nemesianus in Carthagin. Conc. Qui baptizantur ab hæreticis non renascuntur ex Spiritu S.; ergo nec valide baptizantur, nec renascuntur: id enim fit non *ex aqua* solum, sed *ex utroque Sacramento* nempe *ex aqua & Spi-*

& Spiritu S.; ergo non loquitur Cyprianus, aut Nemesianus de Confirmatione, quæ nullibi dicitur regenerationis lavacrum. Nec inde sequitur posse, ex Cypriani verbis Novatores ansam arripere rejiciendi Confirmationem, non desunt enim ex Cypriano loca clarissima, quæ illam adstruant; ergo &c.

Dices: unde constat Cyprianum in falsa hypothesi argumenta sua contra Stephanum protulisse? ℞. ex ipso Cypriano. Præscribebat enim Stephanus quoscumque hæreticos *in adunata Trinitate* baptizatos non repetito baptismate recipiendos esse *sola impositione manus in pœnitentiam*; sed hoc ipsum ait Cyprianus in ep. ad Quint. de illis, *qui in Ecclesia baptizati prius fuerant*, docens, iis, *si peccato suo cognito ad veritatem redeant*, sat esse *in pœnitentiam manum imponere*; fatebatur ergo Cyprianus, redeuntes hæreticos recipi ex veterum consuetudine *per manus impositionem in pœnitentiam*, non ad Sacramentum Confirmationis. Non ergo erat impositio manuum, qua recipiebantur hæretici in Ecclesia baptizati, ab ea diversa, qua recipiebantur baptizati in hæresi, nam utraque erat cæremonialis, & pœnitentialis; sed isti facilius veniam & pacem consequebantur, illi, ut desertores, & apostatæ ad publicam pœnitentiam subeundam cogebantur.

Quæres: an inter characterem Baptismi, & Confirmationis sit aliqua distinctio? ℞. affirmative: per illum enim datur renato potestas, quæ ad ejus vitam & salutem spectat; per hunc traditur potestas ad spiritale certamen: per illum traditur signaculum civium spiritalis Jerusalem, per hunc Christiani militis nota. Licet enim cuique renato Christiano certandum sit, chrismatus tamen difficiliora prælia, etiam cum vitæ discrimine, & sanguinis effusione, pugnare debet. Vide S. Thomam, Estium, Poncium &c.

CAPUT III.

De ritibus, & cæremoniis Sacramenti Confirmationis.

DE his agunt fusiori stylo Durantus, Casalius, Vicecomes, Martenius, aliique. Plura nos quoque supra delibavimus, quæ non opus est hoc loco repetere. Sit ergo.

Propositio I. In chrismatis consecratione recte servantur ritus Ecclesiæ Romanæ.

Prob. I. Claudius enim de Vert, qui oppositum tradit, censet ejus originem non fuisse mysticam, eoque Ec-

clesiam ritum instaurasse Judaicum ; atqui chrisma in consecrationibus olim adhibitum ex cap. Exod. 30. typus erat Christi , quem *unctum* vocat Ps. 44., eaque consecratio legalis erat symbolum spiritalis ex ep. 1. Jo. c. 2. ; ergo &c. II. Licet ex Scacchio nostro Myroth. 1. c. 34. non negemus , athletas unguentis fuisse perlinitos , id tamen I. nil derogat S. Sacramentis , si aliquem habeant usum apud profanos , cui insit aliqua ad Sacramenti rationem analogia.

II. Non solum in profanis , sed etiam in negotiis idololatriæ , ut ait Tertullianus , constat dæmonem *æmulanter* affectasse res divinorum Sacramentorum , quod in unctionibus præsertim factum tradit Tertullianus , commemorans consignationem militum factam a *Mithra* præcipuo sacrorum ministro. III. In chrismatis consecratione culpant hæretici , quod episcopus & presbyteri illud salutant dicentes : *Ave sanctum chrisma :* nam superstitiosum esse , ineptumque putant rei inanimi salutem dicere . Verum ritum hunc V. aut VI. sæculo obtinuisse , ut communem , constat ex Greg. M., ex Ordine Rom., & Pontificali Rhem., Pictavien. &c. Cultus autem ille chrismatis est relativus , non absolutus , & ad Christum , cujus est symbolum , est referendus . De Paula enim refert Hieronymus , cum Bethleem pervenisset , clamasse : *Salve Bethlehem :* & Andreas alloquens crucem ait : *Salve crux pretiosa* , & in Ordine Rom. de die Paschæ habetur : *Salve festa dies* . Et apud Alcuinum de Urbe legitur : *Salve Roma potens &c.* IV. De chrismate statuitur ut singulis annis sit renovandum , & ut *vetus igni comburatur* , II. ut presbyteri a proprio episcopo chrisma recipiant . Græco-Itali tenentur & ipsi a suo Latino episcopo Chrisma recipere , non vero a schismatico . III. Cautum est , ut chrisma sub sera caute custodiatur . IV. neve pro eo *denarios vel munuscula* Ecclesiarum ministri recipiant .

V. Varios usus chrismatis refert continuator Witassii q. 2. sect. 6. : nempe in consecratione episcopi , templi , altaris , calicis , patenæ , campanæ , aquæ baptismalis , in verticali unctione baptizatorum , & in Confirmatione . His adde usum chrismatis in benedictione cerearum imaginum , quas dicimus , *Agnus Dei :* olim quippe chrisma ceræ miscebatur , licet modo infundatur aquæ tantum . VI. Benedictiones , in quibus chrisma adhibetur , a solis episcopis fieri debent , nec possunt ab iis committi presbyteris , sine speciali sedis Apostolicæ privilegio , ex rescripto

Sacr.

Sacr. Congreg. Rit. die 17. Jan. ann. 1733.

Propositio II. Recte etiam adhibentur patrini.

Prob. I. ex praxi Ecclesiæ cap. *In Catechismo*, & ex cap. *Non plures*, atque ex cap. *In baptismate* apud Gratianum de Consecr. dist. 4. Cujus ritus S. Thomas q. 72. art. 10. hanc profert rationem, quod illi, qui seliguntur ad pugnam, debent instrui a veteranis in re militari exercitatis. II. In Confirmatione nemo teneri potest a patre, matre, vitrico, vel noverca ex Concil. Lond. an. 1200. celebrato ex Cabillon. an. 813., & ex Nicolao I. ep. 19. ad Rodulphum Bituricen. episc. &c. Quod factum est propter cognationem spiritalem, quæ contrahitur *confirmantem inter, & confirmatum, illiusque patrem, & matrem, ac tenentem*, quos limites jam non egreditur ex Trid. Sess. 24. de Ref. Matrim. Eadem de causa vetat Pontificale Rom., ut nullus teneat, *nisi unum, aut duos, nisi aliter suadeat necessitas*.

III. Requiritur autem in Patrinis. 1. Ut sint baptizati, & confirmati ex Pontificali Rom. &c. 2. Nec mares fœminis, nec hæ viris, nec senioribus juniores patrini esse debent ex Pontific. Rom., & Synodo Aquensi. 3. Ut confirmandi & patrini teneant memoriter orationem Dominicam, salutationem Angelicam, & symbolum Apostolicum, eaque recitent coram episcopo. Norint autem patrini, se in tutelam assumere confirmatum, eique tradere teneri, quæ probum decent Christianum, eis nomen immutare, si turpe sit, aut ridiculum. Neve iis vel minimum largiantur. 4. Non confirmatus alium suscipiens graviter peccat; contrahit tamen spiritalem cognationem ex Sylvestro, Soto, Sylvio, & tenetur ut supra. 5. Patrini infantes in brachiis tenere debent: adulti vero *ponunt pedem suum super pedem patrini sui*, ex Pontificali R., ex Ordine R., Greg. M. &c. Recte ergo S. Carolus in V. Mediol. Synodo ritum hnnc appellavit *antiquum*.

Propositio III. Recte etiam adhibetur frontis inunctio.

Prob. I. ex Græcorum usu, qui, ut liquet ex Euchalog. p. 360., ungunt baptizatum, *in fronte, oculis, naribus, ore, & auribus*, quarum unctionum congruam significationem exponit S. Cyrillus. Quædam Eucologia addunt unctionem manuum & pedum, sed unctionem hanc veteres omittebant ex Arcudio, & Goario. II. Ex usu Latinorum, qui tamen solam adhibent frontis unctionem,

quia

cilium Colonien., Catechiſmus Rom. & S. Carolus, confirmatum leviter cædi ajunt, ut meminerit, ſe ut Chriſti athletam ad omnia pro Chriſto ferenda paratum eſſe opportere, ut Chriſtus, qui ante Caipham alapa percuſſus invicto animo injuriam pertulit. Errant ergo novatores, qui hunc ritum adhiberi putant loco impoſitionis manuum, per quam Apoſtoli conferebant Spiritum S. III. De pace vero ac benedictione hæc habet Catechiſmus Rom. n. 26.: *Pax ei datur, ut intelligat ſe gratiæ cœleſtis plenitudinem, & pacem conſecutum eſſe*. At de Sacramento Confirmationis hæc dicta ſufficiant.

APPENDIX I.

Superioris lib. XXXII., in quo nonnulla adnotantur circa Confirmationis materiam.

Sacram unctionem, præter manus impoſitionem, eſſe Confirmationis materiam neceſſariam Prop. II. Cap. III. Diſſ. I. hujus libri ex PP. traditione monſtratum eſt: atque illam in fronte, ubi pudoris eſt ſedes, non autem in ore, vel pectore fieri debere ex D. Thoma Prop. III. Cap. præced. ſatis eſt declaratum. Conſtat autem ex Græcorum Euchologiis, nec non ex Latinorum Ritualibus libris, in ea frontis unctione ſignum crucis eſſe adhibendum. Quippe meminere hujus ritus Conſtitutiones Apoſtolicæ, Cyprianus, ac PP. alii, qui de chriſmatis unctione ſcripſere. Hinc in Euchologio Græcorum legitur: *Baptizatum S. unguento ungit, crucis ſignum faciens in fronte*. Et in Sacramentario Gregorii: *Pontifex tincto pollice in Chriſmate facit crucem in fronte*.

Proinde hanc cœremoniam eſſe ab Apoſtolis derivatam, explorata res eſt, quidquid hæretici obganniant, qui hanc, aliaſque ſanctiſſimas cœremonias novitatis, ac ſuperſtitionis accuſant. Imo D. Thomas, aliique ſcholaſtici, quos ſequitur Bellarminus, ad eſſentiam ſacramenti illam ſpectare arbitrati ſunt. Non deſunt tamen viri doctiſſimi, quibus nos quoque ſubſcribimus, qui (licet fateantur nobiſcum, hanc ceremoniam ab Apoſtolis derivatam, atque fidelibus ab iiſdem præſcriptam eſſe, aut inculcatam; negant tamen eam eſſe Confirmationis Sacramento eſſentialem: hæc enim ad modum ſpectat, non ad Sacramenti ſubſtantiam. Graviter tamen peccaret, qui ſignum crucis in illa unctione prætermitteret; ageret enim in re gravi, (in re nempe Sacramentaria) contra receptam conſuetudinem, atque præceptum Eccleſiæ, quæ in Florentina Synodo hujus Sacramenti formam in hæc verba præſcripſit: *Signo te ſigno crucis &c.*

Quamvis autem in Græcorum forma ſignum crucis non exprimatur. Neque hoc ſignum ſatis perſpicue ſignificet græca vox *σφραγίς*, *ſignaculum*, quæ exſtat in Græcorum forma, quidquid aſ-

ſerat

ferat doctissimus nuperus scriptor, σφραγὶς enim *sigillum*, sive *signaculum* dicitur, ut observat cl. Auctor, potius a *charactere*, quem in anima imprimit (teste Eusebio l. 3. H. E. c. 17., & l. 6. c. 35., ubi Clementem Alex. laudat, & Cornelium Rom.) quam ab inungendi ritu, in quo nempe signum crucis adhibetur. Ungendum tamen in fronte baptizatum hoc signo omnes Rituales libri præscribunt, ut supra dictum est. Hujus autem ritus sanctissimi si rationem expostules, præter generalem illam, quæ omnibus Sacramentis ex æquo convenire potest, ut nimirum significetur, a cruce Christi quidquid virtutis habent derivari, est etiam specialis & propria. Cum enim Confirmatio detur ad robur, & gratiam obtinendam, per quam Christi nomen intrepide Christianus profiteatur, æquum est etiam, ut signum illud in fronte gerat, de quo maxime carnales homines erubescunt, quodque Judæis scandalum, gentibus stultitia est, ut observat S. P. Aug. Serm. 161. de Verbis Apostoli, ubi hæc habet: *Non est magnum in Christi sapientia gloriari, magnum est in cruce Christi gloriari. Unde insultat impius, inde glorietur pius: unde insultat superbus, inde glorietur Christianus. Noli erubescere de cruce christi: ideo in fronte, tamquam in sede pudoris, signum ipsum accepisti. Recole frontem tuam, ne linguam expavescas alienam*. Et S. Carolus Borromæus in Actis Mediol. Eccl. p. 4. de Sacr. Confirm. ait, per signum crucis ostendi: *Christianum non verecundia, quæ in fronte maxime elucet, neque metu perterreri unquam debere, quin palam & libere Jesum Christum cruci affixum confiteatur*. Porro in unctione illa non oleum quodcumque, vel ex solis olivis expressum, sed balsamo permisceri oportere, a nobis suo loco in superioribus monstratum est. Errant proinde Syro-Nestoriani, atque inter eos quidam Joannes Zugbi, Ebedejesus Sobensis, aliique, qui *non in myro optimo* (unguento nempe, vel balsamo) *ut in Ecclesia Occidentali*, ab Apostolis traditum esse sacrum chrisma opinantur. Qua in re non solum Sacramentum hujusmodi suspectum reddunt, sed graviter peccant, Occidentales summa injuria damnando.

Appendix II.

Circa confirmationis formam.

Validam esse Græcorum formam in hæc verba: Σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου: *Signaculum doni Spiritus sancti* Prop. III. Cap. IV. Diss. I. hujus libri ex Asterio, Cyrillo &c., nec non ex Jeremia Patriarcha C. P. fuit demonstratum. Profert etiam Benedictus XIV. testimonium Cardinalis Bessarionis, qui in suo Opusculo de Euchar. idipsum confirmat canone Concilii C. P. I. *Quamvis autem hæc Cardinalis assertio*, subdit doctiss. Pontifex, *oppugnata fuerit a Lupo, vix tamen erit, ut Lupi sententia plu-*

plures inveniat suffragatores, præ sententia Bessarionis, quo certe, ut animadvertit Arcudius l. 2. cap. 7., quæ fiunt in Ecclesia Occidentali circa Sacramentorum administrationem, præstantius callere poterat nemo. Arcudio consentiunt Goarius, & Habert, omissis aliis, qui facile cumulari possent. Satis hic erit asserere, quæ habentur in Synodo Zamosciæ, ubi agitur de Sacramento Confirmationis: forma quam probata laudant Euchologia hæc est: signaculum doni &c., eaque semel dumtaxat simul cum ipsa unctione proferri debet. Hactenus laudatus Pontifex Benedictus XIV. Major difficultas de Armenis occurrit, eo quod in decreto pro iis edito ab Eugenio exprimatur communis forma: *Signo te &c.* Credibile est tamen, Eugenium hanc formulam proposuisse quidem, sed noluisse illos ad proprii ritus mutationem obstringere, cum non appareat, Romanos Pontifices Armenos coegisse deinceps ad mutandum hac in re ritum ac formam in Confirmatione adhibendam. In diversis Ritualibus variæ adhibentur formulæ, ut in Rituali Severi Alex., ubi hæc forma reperitur: *Chrismate sancto, suavitate odoris Christi Dei, sigillo veræ fidei, complemento pignoris Spiritus Sancti obsignatur N. in nomine Patris, Amen, & Filii, amen, & Spiritus S., amen, ad vitam seculorum, amen,* Quibus verbis vera hujus Sacramenti formula exprimitur, ac vere perficitur Sacramentum. Formula, quam adhibent Syro-Nestoriani, quamve adornavit in Ordine absolutionis apostatarum, & receptionis hæreticorum Jesujabus catholicus apud Assemanum Tom. 3. Bibl. Orient. pag. 176. ita se habet: *Si autem sua voluntate fidem deseruit, indiget trina consignatione baptismi, prima, quæ in prædicta lavatione fit, altera, quæ in fine orationis manus impositione peragitur, tertia demum cum illo sancto oleo in fronte pollice consignat dicens: Consignatur talis in nomine Patris &c. Qua in re*, ait laud. Asseman. *Nestoriani præscriptam a Concilio II. Oecumenico Chrismatis Confirmationis formam observant.* Reapse ita confirmando dubium non est, quin debitam formam adhibeant, cum verba illa per se materiam determinare, ac spiritalem hujusce Sacramenti effectum designare valeant.

Verum cum constet aliunde, Nestorianos ex prava Canonis 7. Synodi II. intelligentia sentire, apostatas, ac hæreticos promiscue omnes ad Ecclesiam redeuntes iterum baptizandos; cumque laud. Synodus id pronunciaverit de solis Eunomianis, Sabellianis, ac Montanistis, qui præscriptam a Domino formam violabant, si Confirmationem in recipiendis hæreticis adhibent Syro-Nest., ut conferant Sacramentum, magno in errore versantur, ut observat Goarius p. 699.: cum fides doceat, Confirmationem, non secus ac Baptisma, & Ordinem iterari non posse. Ceterum non est improbandus ritus ille recipiendi hæreticos ad Ecclesiam redeuntes, juxta præscriptum illius canonis, quem ex ep. Methodii Patriarchæ de suscipiendis hæret. depromptum existimat laud. scriptor, si eo animo adhibeatur, ut non ad Sacramentum perficiendum, sed ad puram Ecclesiæ cæremoniam refe-

referatur: *Nimirum ut hac signorum exteriori repetitione, aut amissæ gratiæ, quam receperant in Confirmatione, aut numquam acceptæ propter hæresim, memores fierent*, ait cit. loco Goarius. Hinc Benedictus XIV. de Syn. diœcesana censet in laud. canone non agi de Confirmatione, sed cœremoniam designatam indicari. Fallitur ergo cl. Renaudotius, qui Tom. 2. Liturg. Orient. pag. 644. de forma chrismatis apud Nestorianos hæc habet: *Ut apud Græcos confertur chrisma dicendo: Signaculum doni Spiritus S., ita Nestoriano ritu per hæc verba: Pignus Spiritus S., ut discimus ex Ordine baptismatis Syriaco Mar-Jesuiab catholici, quem habemus descriptum ex Cod. Eliæ sacerdotis*. Quamvis enim in illis verbis constitui possit Confirmationis formula, cum similibus verbis passim significaverint Patres Confirmationis effectum; falsum est tamen verba illa adhiberi a Nestorianis pro forma Confirmationis, sed potius videtur *ad eam proclamationem accedere*, ait Assem. loc. cit., *quæ apud Syros fieri solet supra ordinatos in diaconos, vel presbyteros: Ordinatus est in Ecclesia sancta talis diaconus vel presbyter. Veluti Nestoriani Pontifices dicunt supra ordinatos in diaconos &c. Sanctificatus est, consecratus est talis. Quod edictum, seu publicatio peractæ ordinationis potius est, quam forma.*

APPENDIX II.

De Confirmationis ministro.

Ordinarium hujusce Sacramenti ministrum solum episcopum esse Prop. I. Cap. I. Diss. II. declaratum est. Quo in loco Photii argumenta paucis verbis congesta brevissime refutavimus. Præstat autem hoc loco Græcum Græco opponere & Photii objecta ipsis Arcudii verbis refellere: qui *Schismatis opificem*, (sic Photium Joannes Metonensis appellat) his verbis perstringit: *Legem quærit Photius: in Dial. adv. Lucif. de hoc Sacramento agens, inquit Hieronymus: Ubi scriptum sit? In actibus Apostolorum. Hoc idem responsum sibi habeat Photius. Etsi enim de ea re nullum esset Græcorum canon, facile tamen ex Act. 8., & 19., id colligere potuisset. Non enim temere Petrus, & Joannes missi sunt, qui baptizatis a Philippo manus imponerent, ut Spiritum S. acciperent. Et cum alibi scriptura de ministro baptismi nullam mentionem faciat, quippe minister urgente necessitate quilibet esse potest; Paulum tamen imposuisse manus, ut baptizati acciperent Spiritum S., velut ministrum proprium, merito commemorat*. Quam responsionem confirmat non solum auctoritate Chrysostomi hom. 18. in act. Apost., ubi de collatione Spiritus S. per manus impositionem ait: Τοῦτο γὰρ τὸ δῶρον μόνων τῶν δώδεκα ἦν; *Hoc enim erat donum dumtaxat duodecim Apostolorum*, quem locum nos quoque in prob. produximus, sed etiam Clem. Romani, & Dionysii Areopagitæ summe apud Græcos auctoritatis. Pergit sub-

inde Arcudius Photium suis verbis refellere: *Igitur* (*inquit Photius*) *neque baptizare omnino licet sacerdoti. Igitur dicamus nos, neque baptizare in necessitatis articulo diacono, aut laico licet. Quia neuter in necessitate confirmare potest.* Pergit Photius: *neque sacrum conficere. Quorsum id? Quasi vero necessario illud sit consequens, ut qui sacrificat, necessario quoque confirmet, vel dimidiatus sit sacerdos, si confirmare non valeat. Quod si Photius colligit, dimidiatum fore sacerdotem, si non confirmet, dimidiatum quoque sacerdotem fateatur necesse est, quia sacros ordines conferre, chrisma consecrare, & cetera Pontificum munera exercere non potest: longe enim perfectior esset, si hæc præstaret. O acumen Photianum quam pueriliter ratiocinaris!* Hactenus Arcudius.

Nec obstat. Hieronymi locus, quo in Dial. adv. Lucif. præsertim Dallæus abutitur in suo libro de Confirmatione, ubi S. D. ait: *Ad honorem potius sacerdotii, quam legis necessitate observari, ut in Ecclesia baptizatus, nisi per manus episcopi non accipiat Spiritum S.* Siquidem S. D. his verbis nil aliud significat, ut demonstrat Arcudius, quam Sacramenti hujus administrationem, cum absolutæ necessitatis non sit, ut baptisma, non debuisse cuilibet demandari, sed episcopali honori reservatam fuisse: cum episcopi dignitas hinc plurimum commendetur, quod veluti Christianæ militiæ dux baptizatos hoc Sacramento perficiat. Cum enim Sacramento Confirmationis deputetur homo ad Christi fidem fortiter profitendam, satis constat, ait S. Thom. qu. 65. art. 3.: *Solius episcopi esse, qui est quasi princeps in Ecclesia, hoc Sacramentum conferre, cum nonnisi principis sit milites conscribere.* Quibus verbis & os Photio, ac Dallæo prorsus obstruitur, & catholicum dogma validissima ratione firmatur.

Merito ergo in Synodo Nationali Maronitarum, quæ in monte Libano coacta an. 1736., a Benedict. XIV. sua auctoritate firmata est ann. 1741., hæc ad rem nostram statuta sunt: *Majores nostri statim post baptismum tam infantes, quam adultos consueverunt sacro chrismate perungere; idque per simplices sacerdotes etiam, quibus Patriarchæ, & episcopi hanc facultatem concesserant, quemadmodum ex Ritualibus apparet. Quia vero Patriarchæ nostri Latini ritui consentientes decreverunt, ut deinceps nemo, nisi episcopali dignitate præditus, Sacramentum Confirmationis administraret, ideo mandamus omnibus parochis, archiepresbyteris corepiscopis &c., ne audeant in posterum baptizati frontem sacro chrismate perungere, & verba illa, quæ ad Confirmationis Sacramentum, adeoque ad episcopum, tamquam ordinarium illius ministrum spectant, recitare; sed illis omissis intingant pollicem in sacro chrismate, & ungant baptizatum in summitate capitis, dicentes orationem ex Rituali Rom. desumptam, quæ sequitur: Deus omnipotens pater D. N. J. C. &c.* Et cap. 4. de Sacram. Confirm. can. 2. ait: *Quia vero tam in nostra, quam in reliquis Orientalibus Ecclesiis antiquus mos obtinuerat, ut statim post baptismum etiam Sacramentum Confirma-*

mationis conferretur, quemadmodum a Concilio Laodicæno præscribitur, hac tamen in re servandum præcipimus, quod dudum a Reverendiss. Patriarchis injunctum est, ne simplices sacerdotes de cetero præsumant hoc Sacramentum administrare, sed illum episcopi dumtaxat conferant; illum Trid. Synodi canonem præ oculis habentes: Si quis dixerit Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem, anathema sit. Merito ergo Benedictus XIV. in sua Constit. *Etsi Pastoralis* presbyteris Italo-Græcis expresse vetuit, ne baptizatos chrismate consignent. Ex quibus omnibus assertio nostra stat sua soliditate firmissima, & schismaticorum, atque hæreticorum calumnia nullo negotio dispellitur.

LIBER XXXIII.

De Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento.

POstquam Sacramento Confirmationis, quod olei pinguedine significatur, impressit Dominus signaculum gratiæ, & sanctificationis sigillum, instruit eis *mensam*, in qua aluntur Filii hominis carne, & sanguine inebriantur. Cum ergo in superiori libro de Sacramento chrismatis egerimus, nunc de Eucharistiæ mysterio disputabimus. Ac I. quidem de ejus institutione, & essentia. II. De reali Christi Domini in Eucharistia præsentia. III. De ministro, subjecto, ac ritu hujusce Sacramenti. IV. tandem de incruento Missæ sacrificio breviter verba fient.

DISSERTATIO I.

De Eucharistiæ institutione, materia, ac forma.

EUcharistiam esse novæ legis Sacramentum, nedum catholici, sed etiam hæretici asserunt, qui duo tantum Sacramenta recipiunt baptismum nempe, & Eucharistiam. Hanc autem ita definimus cum cl. Auctore: *Eucharistia Sacramentum est, in quo sub panis vinique speciebus Christi corpus & sanguis continetur ad spiritalem animarum nostrarum refectionem.* Constat autem Eucharistiæ Sacramentum & *visibili specie elementorum, & invisibili Domini nostri carne & sanguine*, non autem in sola Symbolorum consecratione, aut sumptione consistit. Ac primum eruitur ex cap. *Hoc est* de Consecr. dist. 2., ubi etiam corpus Christi, quod est *res Sacramenti*, corpus Christi dicitur: *Caro carnis, & sanguis Sacramentum est sanguinis*, & ex Gregorio, qui cap. *Multi* 1. q. 1. n. 84. ait: *Sunt autem Sacramenta baptisma, chrisma, corpus & sanguis Christi, quia sub tegumento corporalium rerum virtus divina salutem eorundem Sacramentorum operatur.* Al-

Alterum vero, ubi dicitur Euchariſtiam, ſitam eſſe in ſola conſecratione falſum eſt, non enim conſecratio, ſed res conſecrata eſt Sacramentum, in eo autem, quod aſſeritur in ſumtione ſitam eſſe Euchariſtiam aperte eſt hæreticum: fit enim Sacramentum, quando *accedit verbum ad elementum* ſenſibile, quod fieri ante Euchariſtiæ ſumptionem notum eſt. Vide Maldon. q. 2. de Euchar. Ad inſtitutionem vero hujus Sacramenti quod attinet, agemus hoc loco de tempore, tum de ordine ac modo quo Chriſtus Dominus illud inſtituit.

CAPUT I.

De tempore, quo Chriſtus Dominus Euchariſtiam inſtituit.

NOt. I. Euchariſtiam a Chriſto in ultima cœna, poſtquam Judaicum Paſcha manducavit, fuiſſe inſtitutam vulgaris ſententia eſt, qua autem die menſis *Niſan Phaſe* immolaretur, controvertitur. Noſter Aloyſius Legionen., ejuſque diſcipulus Baſilius Poncius, cenſet mactatum agnum luna 14. ineunte, ex qua ſententia ſequitur, Chriſtum celebraſſe cœnam *ante diem feſtum Paſchæ* ex Jo. Evang., crucique ſuffixum in paraſceve Paſchæ (*non in die feſto*) in quo nefas erat accuſare, & exercere judicia: quæ ſententia ſummo plauſu eruditorum ſuſcepta eſt, eamque Gallice vertit ann. 1695. P. Daniel. Eam tamen oppugnarunt Tournelyus, l' Hermenier, Vitaſſe, &c.

Not. II. Harduinus, Bucherius, & Pearſonius cenſent, celebrandum fuiſſe Paſcha luna 14. exeunte, adeoque duplicem diſtinguunt *neomeniam*, nempe a luminarium congreſſu, & a prima lunæ phaſi. Judæi ergo Paſcha celebrarunt a prima lunæ phaſi; Chriſti autem, more Galilæorum, a luminarium congreſſu, & *pridie, quam pateretur*. Unde inferunt, Chriſtum ſtatuta die manducaſſe ſupremum Paſcha: atque idem ſervaſſe, licet diverſo tempore, Jeroſolymitas; adeoque crucifixum Chriſtum eo die, quo Jeroſolymis erat profeſtus dies, non Paſcha.

Not. III. Quidam putant, Chriſtum extremo vitæ ſuæ anno Paſcha non manducaſſe, ut figura immolationis agni in Chriſti crucifixione impleretur. Itaut, cum Chriſtus Dominus diſcipulis rogantibus: *Ubi vis paremus Paſcha?* reſpondit: *Ite in civitatem &c.*, intellexerit de celebratione Paſchatis nobilioris, ideſt de inſtitutione Euchariſtiæ. Ex qua ſententia non ſequi putant inſtitutam Euchariſtiam *in fermentato*: ajunt enim in veſpera, quæ præcedit agni mactationem, omne fermentatum e domibus Judæorum fuiſſe

ſublatum. Ita Lamyus, Calmet, Tourneminus, Grotius, aliique, quibus Græcorum nonnulli acceſſere.

Not. IV. Alii tenent; Chriſtum inſtituiſſe Euchariſtiam, & Paſcha ſimul celebraſſe luna 14., Judæos tamen diſtuliſſe mactationem agni in lunam 15. poſt Chriſti mortem, idque vel ex quadam judaica traditione, qua Paſcha incidens in feriam 6. transferebatur in ſabbatum proximum, ne duo ſimul feſta concurrerent, ut vult Burgenſis; vel, ut Petavio placet, quia eo anno, quo mortuus eſt Chriſtus, duplex fuit Paſcha: legitimum unum a Chriſto luna 14. celebratum, præpoſterum alterum a Scribis & Pharisæis ex corruptela, ut Jeſum perderent, celebratum luna 15. Quod etiam ſentiunt Voſſius, Sigonius, Lupus, aliique. Abierunt autem Doctores in tam varias oppoſitaſque ſententias, ex quo Joannes dixerit, Chriſtum cœnam ſuam celebraſſe, *ante diem feſtum Paſchæ*; pluraque narret, quæ etiam ad evertendum azimum Græci opponunt. His notatis, ſit

Propositio I. Paſcha Judaicum immolabatur luna 14. exeunte horis pomeridianis 14. diei menſis *Niſan*, quas conſequebatur veſpera initiumque diei 15., & Paſchæ ſolemnitas.

Prob. I. Exod. 12. v. 6. juſſit Dominus, ut Paſchalis agnus ſervaretur uſque ad diem 14. Niſan, dicens: *Immolabitque eum univerſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam*, ubi Hæbræus legit בין הערבים, *ben habarbaim*, *inter duas veſperas*. Ita Samaritana, Syriaca, & Arabica verſio: ſed τὸ *inter veſperas* eſt inter tempus veſpertinum diei 14. & veſperam, unde exordium ducit dies 15.; ergo mactandus erat agnus luna 14. exeunte, & manducandus ſub noctem diei 15. Prob. min. ex Rab. Kimki in lib. Rad. *Inter duas veſperas, ideſt a 6. hora, & ulterius uſque ad noctem. Dicit autem* ערבים *harbim quod notat duas veſperas. Nam a tempore, quo ſol incipit declinare, ea eſt veſpera una; poſt occaſum ſolis eſt veſpera altera; inter hoc tempus eſt illud, quod dicitur* בין ערבים Et R. Maimonides *in Koeban Peſach* ait: *Paſcha mactandum erat die* 14. *poſt meridiem*. Joſephus l. 6. de Bell. c. 19. ſcribit: *Paſchales victimas mactari ſolitas a* 9. *hora uſque ad* 11. Talmud *poſt* 8 & dimidiam. Conſentiunt Lorinus, a Lapide, Menochius, Lippomanus,

& Ly-

& Lyranus, qui ait: *Vespera, prout hic accipitur, incipit a septima diei 14., quia ex tunc sol incipit tendere ad occasum, & ab illa hora potest immolari Phase. Immolabatur autem ad vesperas, quia illa hora jam pertinebat ad diem sequentem solemnem.*

II. Vesperam, ad quam mactabatur Paschalis agnus, excipiebat festus dies 15.; ergo non erat prima vespera diei 14., sed secunda. Prob. ant. I. ex Matt. 27., qui feriam 6. post institutam Eucharistiam vocat: *Diem solemnem*. II. Josephus l. 3. Ant. c. 10. ait, mactari Pascha mense *Xantico*, idest *Nisan* 14. *Die autem 15. paschalem excipit festivitas azimorum*, sed hoc falsum esset, nisi immolatus fuisset Agnus exeunte luna 14., unde PP. docent, Christum cruci suffixum in solemnitate Paschali; ergo &c.

III. S. P. A. ep. 36. ad Casul. ait, Matthæum quintam Sabbati appellasse primam azimorum: *Quia ejus vespera sequente futura erat cœna Paschalis, qua cœna incipiebat azimum, & ovis immolatio manducari*. Prob. III. Exod 12. de Paschæ cæremoniis habetur: *Nox ista observabilis, quando eduxit eos de terra Ægypti*. Et Deuter. 16.: *Immolabis Phase vespere ad solis occasum, quando egressus es de Ægypto*. Unde Josephus l. 17. Ant. 9. ait: *Pascha in memoriam exitus ex Ægypto* dicitur *instituta*; atqui Israelitæ *profecti sunt de Ramesse mense primo*, 15. *die mensis* 1., *altera die Phase*, ex Num. 33. v. 3.; ergo tempus agni mactandi est vespera lunæ 14.. Confirmatur: nam ibi de nocte, quam manducaverunt agnum habetur: *Eadem die egressus est exercitus de terra Ægypti*, Hebræus legit: *In corpore diei illius*, sed hoc verum non esset, nisi Phase immolatum esset luna 14. exeunte, & cœna Paschalis ineunte luna 15.; ergo &c. Nec verba illa: *Altera die*, significant, inter *Phase*, & egressionem integram diem intercessisse, sed immolatum agnum exeunte 14., & inchoata jam die 15. Israelitas aufugisse: unde Hebræus habet: *A crastino Pesach*, nempe die crastina post mactationem paschalis victimæ, & LXX.: *Postridie ipsius Pascha*.

Prob. IV. Marci 14. Judæi *primo die azimorum Pascha immolabant*, sed hæc solemnitas incidit in diem 15., ex Levit. 23., ubi habetur XIV. *die mensis ad vesperam Phase Domini est*, & 15. *die solemnitas azimorum*; ergo vespera ad immolationem phase designata ea est, quæ antevertit 15. diei. Adde, azimos *septem diebus* esse come-

 den-

dendos ex c. 11. Exod., & usque ad 21. mensis ad vesperam; ergo festus azimorum a die 15., non a 14., & a luna 14. exeunte, non ineunte, ducebat initium. Hinc est, quod nostra etiam ætate Judæi Paschales cæremonias observant luna 14., secundis vesperis, & *nocte præcedente* 15. *lucem Nisan*, ait Maimonides cap. 6. Pesach. Moses Ægyptius, Leo Mutinen. &c.

Prob. V. Ex Hieronymo in 26. Matt., & Beda in Arg. lunæ §. de Myst. xiv. diei: xiv. *dies mensis primi est, quando luna plenissima est*, sed hoc non fit, nisi 15. die ingrediente; ergo &c. Hinc Bedas de Rat. temp. ait: *Quod Dominus* 15. *luna crucem ascenderit nulli licet dubitare catholico: ne legi, quæ agnum Paschalem* 14. *die primi mensis ad vesperam immolari præcepit, & Evangelio videatur incredulus*; ergo &c.

Dices: videtur inverisimile inter immolationem Phase, & exitum de Ægypto unicam noctem intercessisse, & in ea Judæos ab Ægyptiis longe dissitis vasa accepisse, singillatim per familias Pascha mactasse, primogenitos percussos esse, Pharaonem Memphim accersisse Moysen; hunc vero tot turbas statim adunasse &c.; ergo &c.

℞. I. hoc argumentum etiam ab adversariis esse solvendum. Non enim hæc omnia spatio intermediæ diei fieri possunt. ℞. II. cum Josepho l. 2. Antiq. c. 14.: *Deus ostendens adhuc una plaga percutiendos esse Ægyptios, ut cogerentur Hebræos dimittere, jussit Moysen edicere populo, ut in promtu haberent sacrificium. Et ille quidem, cum Hebræos ad egressum expeditos haberet, & per tribus dispositos in uno loco eos continebat,* 14. *autem illucescente omnes sacrificabant, atque domos suas sanguine purificabant, cumque cœnassent tamquam exituri, reliquias carnium excusserunt*. Narrat subinde, eadem nocte Israelitas a Pharaone dimissos: quæ omnia scripturis cohærent. Vasa autem jam antea Israelitæ petierant ab Ægyptiis; ergo &c.

Propositio II. Judæi Christi ævo nec duplici Neomenia, nec duplici astronomico calculo usi sunt.

Prob. I. Nam de duplici Neomenia in scripturis ne verbum quidem. Imo Exod. 12. de Phase dicitur: *Immolabit eum universa multitudo filiorum Israel*. Ubi Hebraicus habet: *Omnis cœtus Synagogæ*, Targum: *Omnis Ecclesia:* Samaritanus: *Omnis congregatio Synagogæ*, apud Walt. t. 1. Polygl. p. 274.; ergo &c. Adde, die statuta pro mactatione agni e domibus Judæorum abjiciendum fuisse

se *fermentum* Exod. 12. 15., & a vespera illius diei incipiebat dies 1. Azimorum. Cum ergo Judæi omnes Jerosolymam convenirent ad Paschæ celebrationem, & in ea urbe fermentum non esset ablatum luna 14. subducta a conjunctione planetarum Jerosolymitani transgressi esset legale præceptum, retinendo in domibus suis (quæ advenis patebant, & in quibus Pascha faciendum erat) fermentum die 1. azimorum ineunte; ergo &c.

II. Diem Neomeniæ non ad nutum Judæi statuebant, sed *a Synedrio traditum est observare lunæ phasim: & cum Synedrium indixerit diem illum pro Neomenia, idem habendus est pro Neomenia, juxta illud Exod.* 12. *: Mensis iste vobis &c., idest hujus determinatio vobis tradetur a Synedrio:* ita R. Moses tract. *Kiduſch hachod*; fictitia est ergo duplex Neomenia Harduini. Reapse Neomenia Hebræorum est, cum *incipit sol splendore sensibili lunam illustrare*, ait Philo de Septenario, eaque indicebatur cornea tuba supra templi tectum, ut probat Lorinus ex Psal. 80.: *Buccinate &c.* Unde Judæi in omnibus Neomeniis semper phasim servarunt, ut ex veteris scriptoris fragmento constat apud Clementem Alexandrinum l. 6. Strom.: *Nisi apparuerit luna non celebrant Neomeniam*. Vide Petavium, Bucherium, Panvinium, Petitum, Bochartum, Seldenum, Spencerum &c. III. Ex historicis constat, Judæos omnes simul Phase immolasse. Nam Philo loco cit. ait, eos sacrificare *per cœtus populares a meridie ad vesperam usque, victimam communem* 14. *mensis*. Josephus lib. 6. de Bell. c. 9. ait, sub Cestio ex victimis *a* 9. *hora usque ad* 11. numerata *virorum purorum* 27. *centena millia ex diversis Judæorum locis*. IV. Harduini sententia nititur regulæ לא בדו פסח, *lo Badu pesach*, ne secunda dies azimorum esset festivus &c. Sed hoc ævo Christi non erat in usu; ergo &c.

Propositio III. Christus pridie, quam pateretur, *Pascha legale* cum discipulis comedit.

Prob. I. ex scripturis. Ubi postquam narratum est, Matt. 26., quod discipuli: *Sicut constituit illis Jesus, paraverunt Pascha*, habetur: *Vespere autem facto discumbebat cum* 12. *discipulis suis*, quibus inter cænandum ait Jesus: *Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar*, sed ex variis hujus facti circumstantiis satis constat, ibi describi cœnam, qua manducabatur agnus typicus post meridem lunæ 14. immolandus; ergo &c. Prob.

 min.

min. I. Accesserunt discipuli ad Jesum *prima die azimorum &c.* Marc. 14., atqui *septem diebus* erat *azima* comedendum Ezod. 12., quarum prima celeberrima & sancta erat dies 15. ex Num. 28.; ergo accesserunt ad Jesum discipuli non ante diem 14., sed ineunte azimorum solemnitate. Nec dicas cum Grotio, & Lamyo, enumerari a Josepho non septem, sed octo dies azimorum; nam is l. 3. c. 10. expresse ait: *Dies 15. paschalem excipit azimorum festivitas septem dierum*, eamque diem 15. Judæis celeberrimam ait propter liberationem a servitute Ægypti, ut scribit l. de Bell. Jud. Pascha ergo, & dies primus azimorum sunt una eademque dies. Ubi autem dies octo azimorum numerantur, comprehenditur in his dies 14., in qua fiebat investigatio fermenti, ne post immolationem inveniretur in domibus Hebræorum.

II. Missi sunt duo discipuli in Jerusalem, qui *paraverunt Pascha & discubuit* Christus cum Apostolis. Nam Jerosolymis tantum fas erat immolare phase, quo paschali tempore Judæi omnes confluebant. Post mactationem agni facto vespere instituebatur cœna paschalis, in quam neque *pauciores denis*, *neque plures* 20. *epulatoribus* conveniebant, ex Jos. l. 6. de Bell. c. 9.; ergo cœna Christi peracta est omnibus ritibus servandis in manducatione agni typici. Idem ostendunt verba Christi: *Desiderio desideravi &c.* cur enim τὸ *paraverunt Pascha*, *necesse erat occidi Pascha* de agno typico accipi debent, non illa? Hinc Epiphanius Hom, 30. c. 22. ait: *Pascha illud carnes erant igni tostæ.* Nec Epiphanio adversantur, qui pro hoc Paschate accipiunt Eucharistiam; utramque enim, cœnam typicam, & Eucharisticam instituit Dominus eadem nocte: hinc vehemens Christi desiderium, quia *magna mysteria* post cœnam erat discipulis traditurus, ut ait Theophyiactus; ergo &c.

Prob. II. ex auctoritate & traditione Trid. Syn. sess. 22. c. 1.: *Celebrato veteri Pascha, novum instituit*. Et Catech. R. *Celebrata cum discipulis agni Paschalis cœna*. Item in hymn. ad vesp. Corp. Christi habetur: *In supremæ nocte cœnæ &c.*, & ad Matut. *Post agnum typicum &c.* Deinde, cum Quartodecimani suæ opinioni pertinaciter adhærerent, ex quo Christus Pascha celebraverit *luna* 14., nec Victor, nec Nicæni PP. responderunt, Christum non fuisse sequutum Judæorum consuetudinem, quod ad eos refellendos fuisset expeditissimum, sed responderunt, aliam ineundam esse viam, postquam legalia sunt abrogata.

III.

III. Epiphanius usum carnium damnantes Ebionæos refellit, ex quo Christus etiam *Judæorum Pascha comederit*, *quæ constabat agno &c.* IV. PP. impugnarunt Manichæos, & Marcionitas veterem legem, ut a Deo malo latam, damnantes, ex quo etiam Dominus servaverit Pascha a Moyse promulgatum: unde Tertullianus contra Marc. c. 40. ironice de Christo ait: *O legis destructorem, qui concupierat etiam Pascha servare!* Hinc Epiphanius Hær. 42. ait: Marcionitas hæc Evangelii loca, quibus se premi notant, depravasse; qui ergo loca ista alio detorquent, Patribus arma surripiunt, quibus hæreses debellarunt. V. Chrysostomus etiam hom. 81. in Matth. ait, Christum Pascha servasse, *ut omnibus ostenderet se non esse legis adversarium*. VI. Ambrosius ep. 23. ad episc. Æmilæ ait, servatum a Domino Pascha Mosaicum Exod. 12. in dictum *luna* 14. Idem tradit Hieronymus, aliique: ergo &c.

Prob. III. ex adversæ sententiæ infortuniis. Nam, cum primum illam excogitarunt Ebionæi, & Marcionitæ, execrabilis visa est PP.: ut autem IX. sæculo quidam Græcorum eam secuti sunt, Photius ipse, licet eam ad azima eliminandum nosset aptissimam, censuit tamen Cod. 116. temere prolatam, ex quo *Chrysostomus & Ecclesia doceant, Christum legitimum Pascha perfecisse, antequam mysticam cœnam institueret*. Harduinus etiam hoc placitum a Grotio, & Lamyo ex orco revocatum *furorem* appellat, atque intolerandam audaciam. Suarez singulari modestia præditus to. 2. in 3. part. disp. 40.: *Hæc sententia*, inquit, *est plane hæretica*, eamque a quæsitoribus fidei confixam, ut prolatam *contra sacrarum literarum, contra Ecclesiæ auctoritatem, & SS. PP. doctrinam*, conjecto in carcerem Hieronymo Vecchietto, narrat Nicius Erythræus Pinacoth. Virorum illustr. pag. 196. Nos vero hanc sententiam, sin minus hæreticam, certe falsissimam demonstravimus.

Propositio IV. Christus eadem die cum Judæis Pascha typicum celebravit.

Prob. I. Christus enim Pascha celebravit *primo die azimorum*, *quando Judæi Pascha immolabant*, Marc. 14., ubi Syriaca versio habet: *Quando sacrificant Judæi Pascha.* Persica: *Quo Judæi Pascha mactant;* ergo eadem die, qua Christus, etiam Judæi agnum paschalem immolarunt. II. Constat ex Prop. II. Neomeniam, diemque Paschalem præstitutam fuisse a Synedrio, *secundum lunæ phasim*, idque

que ſervatum etiam Chriſti ævo ; ergo &c.

Nec dicas: his legibus Chriſtum non fuiſſe ſubjectum: nam ſingulari humilitate aſcendit Jeſus Jeroſolymam ad celebrandum Paſcha, quando illud Judæi agebant, & feſtorum conſuetudinem, ſive ſecundum legem, ſive ſecundum Synedrii ſtatuta, ad extremum uſque ſervavit. III. Agnus, ex legis præſcripto, ab univerſo cætu Iſrael, ſive, ut ait Philo in vita Moyſis: *Univerſo populo concurrente*, immolandus erat. Non mactabatur agnus, niſi in atrio templi, neque comedebatur, niſi fermento e domibus ſublato, atqui, niſi Chriſtus eadem die ac Judæi typicum agnum comediſſet, has leges omnes violaſſet; ergo aut Paſcha non celebravit, quod falſum eſt, aut eadem die cum Judæis celebravit. IV. Niſi Chriſtus Paſcha cum aliis celebraſſet, ac ſtato per leges tempore, id fuiſſet illi a Judæis objectum, nec forte Jeroſolymitarum aliquis domum ſuam ei commodaſſet: cum tamen urgente ſolemnitate, ob confluentium multitudinem, Judæorum ædes cuique paterent; atqui id nemo vitio vertit Chriſto Domino; ergo &c.

Propositio V. Nemo Judæorum Chriſti ævo diſtulit Paſcha.

Prob. I. Nulla eſt ratio, cui ſententia oppoſita ſubnixa ſit; ergo &c. Prob. ant. Nam 1. ratio adverſariorum eſt regula, *Lobadu*, qua ſtatuitur, nunquam Paſcha celebrandum feria 2. expreſſa litera ב, nec 4. ד, nec 6 ו ex quibus literis, quæ ſunt etiam notæ numerales, dicitur hæc regula בדו *badù*, ſed hoc *nondum Chriſti tempore conſtitututum fuiſſe docent ipſimet Hebræi*, ait Petavius in not. in Epiph. p.185.; ſcribit enim Aben Ezra, & Talmud, etiam in feriis *Badu* celebratum fuiſſe Paſcha. Nititur quidem Harduinus regulam *Badù* confirmare ex altera, quæ dicitur: *Lo adù*, ſcilicet numquam Neomeniam ſeptim menſis, & feſtum *Hoſſannà Rabbà* figi in feria 1. א, in 4. ד, & 6. ו verum Petavius ibid. pag. 182. ex R. Maimonidis teſtimonio probat, diu poſt Chriſti paſſionem *ſuperſtitionem illam introductam* fuiſſe; corruit ergo prima ratio petita ex Regula *Lo badù*. Nec ſolidior eſt ſecunda, quæ petitur ex Lev. 23. 10., quo ſtatuitur, ut *altero die ſabbati*, id eſt poſtridie diei feſti Paſchæ deferretur manipulus ſpicarum ad ſacerdotem. I. enim Harduinus, qui huic argumen-

mento nititur, refutatur ex regula *Adù*, quam ipse probat. Nam auctor *Lavusch Hathechelet* ideo ait, non posse die sabbati excuti Hosanna: *Quia praeceptum excutiendi fasciculum non est ex lege, sed ex consuetudine*, sed praeceptum metendi, & offerendi manipulum est ex lege; ergo &c.

Prob. min. I. Messio enim, & elevatio manipuli *coram Domino* erat potius religionis actus, quam opus servile. II. Constat ex R. Mose Ægyptio, aliisque, *Homer* seu manipulum non solum demessum sabbato, sed hoc quodam ritu factum esse, quo messores clamabant: *Sciabat hajom? est ne sabbatum hodie*, & respondentibus *est*, rursus rogabant, *metam ne?* tunc vero universi ter *demete* clamabant. III. Ibi dicitur neminem de manipulo metendo die sabbati haesitasse, praeter aliquos Sadducaeos.

IV. Bellarminus, Baronius, aliique probabiliter censent, quo anno Pascha incidisset in feriam 6., demessum manipulum Dominica; ergo &c. V. ratio petitur ex auctoritate Chrysostomi, qui Hom. 86. ait, Judaeos ira percitos, cum *saepe conati essent Jesum capere, nec potuissent, ex insperato nactos quod cupiebant, tempus Paschae transposuisse;* atqui possumus, salva Chrysostomo reverentia, ab ejus sententia recedere, qua reliquis PP. adversatur, praesertim cum nec Chrysostomus fuerit in ea constantissimus: nam hom. 84. ait: *Tenuerunt illum ipsa nocte, in qua comederunt Pascha*, cumque in his locis, & Hom. 82. in Matth. S. D. certissime teneat, J. C. Pascha celebrasse statuto temdore, consequens est, & idem fecisse Judaeos omnes.

Deinde constat ex Evangelio, Christum cruci suffixum Judaeis agentibus Paschae solemnia. Pilato enim dicenti Jo. 18. 31.: *Accipite eum vos, & secundum legem vestram judicate eum*, responderunt: *Nobis non licet occidere quemquam*, sed haec non dixerunt Judaei propter ablatum illis jus sanguinis, ut quidam falso opinantur, tum quia non desunt, qui ex Act. 6., ubi legimus, Stephanum de blasphemia accusatum lapidibus obrutum, censent blasphemos absque auctoritate Romani magistratus occidi potuisse, & Petavius l. 12. de Doctr. temp. hanc quaestionem difficilem censet, tum quia Pilatus permisit Judaeis ut Dominum interficerent, dicens: *Accipite eum vos &c.* ratus agi de re ad eorum legem spectante, ut ait ex communi sententia Calmetus; dixerunt ergo Judaei: *Nobis non licet &c.*, pre-

propter diei festi sanctitatem, quam celebrare jam cœperant. V. Ratio petitur ex recepto a Judæis Calendario Rom., vel a constituto cyclo phasibus lunæ, legique Moysis opposito, atqui admitti nequit duplex calculus, quorum unum Christus, alium servavit cœtus Judaicus, nec celebrari poterat Pascha, nisi a cœtu Israel, & post mactatam communem victimam; ergo &c.

CAPUT II.

In quo momenta adversariorum diluuntur, ubi de die Pentecostes, quando passus est Christus.

QUi negant Christum Pascha legale celebrasse, pridie quam pateretur, ut suam sententiam tueantur.

Ob. I. Principes sacerdotum consilium inierunt, ut Jesum occiderent: *Non in die festo, ne forte tumultus fieret &c.* Item, ne multi, qui in eum crediderant, visa Lazari resurrectione, Jerosolymam ob solemnitatem phase convenientes, eum de manibus illorum vi eriperent; ergo &c. II. Jo. c. 12. v. 2. ait, Christum postremam cœnam fecisse, *ante diem festum Paschæ*; ergo ante vesperam lunæ 14., primumque diem azimorum, & paschalem solemnitatem, quæ *a vespera ad vesperam* servabatur.

Nec valet distinctio diei naturalis, & legalis, nam in eadem cœna, ubi Judæ ait Christus: *Quod facis fac citius*, alii Apostoli *putabant, quod dixisset ei Jesus: eme, quæ opus sunt nobis ad diem festum;* ergo nondum cœperat festa dies, in qua nihil emi poterat. III. Jo. c. 18. ait: *Et ipsi non introjerunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha*; ergo Judæi in meridie feriæ 6. nondum paschalem victimam manducaverant. Quo loco sententiam nostram penitus destrui scribunt non solum Grotius, Casaubonus, Capellus, Scaliger, aliique novatores, sed etiam Petavius, Maldonatus, Zegerus &c.

Nec dicas, etiam alias victimas in festo azimorum mactatas *pascha* appellari ex Deut. 16. v. 2.: *Immolabisque phase de ovibus, & de bobus:* I. quia *pascha manducare* solum Paschalem agnum significat ex Deut. 16. v. 6.: *Immobolabisque phase vespere, quando egressus es de Ægypto, & comedes &c.* II. quia v. 2. Deut. 16. sensus est, immolabis phase, & præter phase *de ovibus & de bobus:* unde Hebræus, & Samarit. legit: *Sacrificabis phase, oves, & boves:* & targum Onkelos: *Immolabis phase de ovibus, & victimam sanctificatam de bobus:* ubi victima paschalis

ab aliis hostiis secernitur, ut sit v. 15. cap. 30. Deut., ubi phase ab holocaustis secernitur, ut probant R. Salomo, Maimonides, Rasi, Bechai, Abarbanel, aliique p. 2. to. 1. Crit. sacr. pag. 108.

IV. Feria 6., cum Christus crucifixus est, dicitur Jo. 19. *parasceve Paschæ*, non sabbati; ergo dies proximus sabbati erat azimorum primus, quo ineunte pascha mactandum erat. V. Judæi rogarunt Pilatum, *ne remanerent in cruce corpora sabbato, erat enim magnus ille dies sabbati*, sed magnus non erat dies ille, nisi quia in eo celebrabantur duo festa, sabbati nimirum, & Paschatis; ergo &c. VI. In die emortuali Christi armati sunt milites, consilium adunatum est, accusatus est Christus, necatus, sepultus est, habetur emptio aromatum, sindonis &c.: sed hæc vetita erant die festo; ergo &c.

℟. ad I. neg. cons. Licet enim Judæi *valide timerent, non Deum, sed homines, & tumultum*, ait Chrysost. hom. 80. in Matth.; *ita tamen inflammati in ipsa solemnitate ipsum occiderunt*. Adde ex Maimon. c. 4. *Hillok* consuevisse Judæos insigniores reos *usque ad festum custodire, & ipso festo strangulare, quia dictum est, & omnis Israel audiet, & timebit*. Tandem, si Judæi in priori sententia stetissent, neque præcedenti die Paschæ Christi mortem procurassent: nam etiam eo die plurimi convenissent ad agni immolationem, a quibus Christus eripi ex eorum manibus potuisset. Ad II. ℟. I. aliqui, cœnam, de qua Jo. c. 13. v. 1., non fuisse postremam, sed convivium Bethaniæ institutum, quod pluribus momentis firmare conatus est Lightfootus. Eaque sententia foret ad argumentum diluendum aptissima, sed eam falsam esse, & unanimi PP. sensui, imo ipsi Joanni adversari demonstrat cl. Auctor. ℟. II. alii: Joannem accipiendum esse de die naturali, & usuali, qui de media nocte ad mediam noctem producitur, non de legali, a vespera in vesperam.

℟. III. & melius: τὸ πρὸ τῆς ἑορτῆς, *ante diem festum* positum esse pro προεορτίῳ, idest pro parte diei, quæ festum præcedit, & est pars festi sicut πρόδομος, & πρόλογος domus, & orationis est pars. Licet enim paschalis cœna fieret *facto vespere*, & die 14. exeunte, & tunc inchoata foret legalis festivitas; Judæi tamen festum Paschæ incipiebant a media nocte diei 15., quia Dominus percussit primogenitos *in noctis medio* Exod. 12. Pascha autem erat *victima transitus Domini, quando transivit percutiens Ægyptios*. Ergo

go τὸ *autem diem festum Paschæ* idem est ac *ante mediam noctem*, unde in Græco habetur: *Ante festum Pascha*, πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα.

Ad III. dist. ant. *Ut manducarent Pascha* proprie dictum, idest agnum typicum, neg., improprie dictum, nempe victimas ovium & bovum, quæ mactabantur die proxime sequente immolationem agni, quamve Hebræi הגיגה *Haghigà* appellant, conc. Porro hostias illas ovium & bovum Pascha appellari constat tum ex cit. Deuteron. 16. *Immolabis phase de ovibus, & bobus*, tum ex 2. Paral. *Dederunt ad celebrandum phase 5. millia pecorum, & boves 500.* Nec obstat Hebraicus textus, & aliæ versiones, in quibus *oves & boves* non sunt aliquid a phase distinctum, sed sunt id, quod voce phase significatum est, sicut cum Num. 29. dicitur: *Offeretis holocaustum Domino vitulum unum, arietem unum, agnos septem*, non sequitur, agnos, arietem, vitulum esse quid diversum ab holocausto, sed id, quod holocausti nomine significatur; ergo a pari.

Deinde c. 16. Deuter., ubi vulgata legit: *Septem diebus comedes absque fermento*, habet Hebræus: 7. *diebus comedes super eo infermentata*: dictio autem על *hal*, *super*, eadem est ac עם *him*, *cum*, ut Ex. 35., & If. 7.; ergo victimæ 7. dierum azimorum Pascha appellantur, & φαγεῖν τὸ πάσχα, *manducare Pascha*, tam de agno, quam de aliis hostiis proprie dicitur, ut Act. 12. dies omnes azimorum *Pascha* dicuntur; ergo hostiæ sanctificatæ juvencorum, & bovum nomine Paschatis comprehenduntur, licet eo nomine peculiariter designaretur paschalis agnus, ac aliæ victimæ dicerentur etiam *Haghigà*: ex quibus etiam vulgatæ lectio vindicatur.

Ad IV. neg. conf. Ut enim observant rituum hebraicorum periti, ad Pascha nulla erat parasceve, idest ciborum præparatio, nam die prima azimorum licebat, ex c. 12. Exod. v. 16., facere ea, *quæ ad vescendum pertinent*; ergo feria 6., qua crucifixus est Dominus dicta est *parasceve Paschæ*, quia simul erat προσάββατον Parasceve sabbati, & Pascha, sicut a nobis dicitur, *dominica Paschæ*, aut *Pentecostes* dies illa, in qua simul incidunt festa illa, & primus hebdomadæ dies. II. Parasceve apud Hebræos pro 6. feria communiter fuit usurpatum, ex *Berescit Rabba* part. 2., ubi legitur, hebdomadæ dies suis carere nominibus:

bus: *Præter parasceven*, *&* *sabbatum*; ait ergo Jo. *Parasceve Paschæ*, innuens 6. feriam inter 7. dies azimorum, qui omnes Pascha dicebantur, sed dato etiam, Pascha suam habuisse *Paravescen*, cum Joannes *Pascha* dixerit etiam victimas *Haghigas* mactandas paschali nocte transacta, dixisset coherenter, diem veneris *Parasceven Paschæ* ob præparationem *Haghigà*, non agni jam esi. Ex his refellitur de Dominis, Vossius, nec non Ribera, & Baronius.

Ad V. neg. min. Magnus enim dicebatur dies sabbati incidens in 2. azimorum, quia in ea adibat populus templum cum victimis pacificis, quia in eo offerebatur spicarum manipulus ex Levit. 23., & quia dies festi, in quibus populus cum holocaustis & victimis Domino sistendus erat, *magni* dicebantur ex Jo. 7. 37.; ergo &c. Ad VI. neg. cons. Nam Judæi Christo non semel necem diebus festis intentarunt: nimirum in festo Encen. Jo. 10., in festo Tabernaculorum Jo. 8. Altera die, *quæ est post Parasceven*, idest die sabbati, accepta a Pilato facultate, apposuerunt custodes, munierant sepulcrum, signarunt lapidem ex Matth. 17. Insignes reos damnatos in solemnioribus festis dictum est supra ad I. Mors autem Christi petentibus quidem Judæis, a militibus peracta est, quibus reos ducere ad supplicium, necare &c. indicit officii ratio, non vetat religio. Judæi ipsi non negant, tam in sabbato, quam in aliis festivitatibus sepelienda cadavera. Idque in die prima azimorum licitum esse, & in eo emi, & parari sindones, & omnia pietatis officia exerceri posse fatetur Maimonides, & R. Jacob Ben-Judæ. Tobiam *in die festo* sustulisse de platea jugulatum ex filiis Israel habetur Tob.2., 4. & appensum in patibulo sepeliendum eadem die decernitur Deut. 21.; ergo &c.

Opp. VII. Scaliger l. 5. de Emend. temp. Festum Pentecostes celebrari debuit ex Lev. 23. post 50. dies enumeratos a 2. die azimorum, sive a 16. mensis *Nisan*, ut tradit Josephus l. 3. Ant. 10. *Secunda azimorum die: est autem illa* 16.; at si 1. azimorum dies fuit emortualis Christi, Pentecostes, sive dies 50. eo anno incidit in sabbatum, non in Dominicam, contra veterum traditionem; juxta quam Pentecostes eo anno incidit in dominicam & in dominica circa horam 3. Spiritus S. descendit, ergo &c. ℞. I. Serryus, Pentecosten eo anno, quo Christus mortuus est, revera in sabbatum incidisse, & fictitiam esse oppositam traditionem, licet pro ea laudentur Clem. Const.,

ser-

sermo 154. S. Aug. de Temp., & S. Leo serm. de Pent. Nam Const. Clem. & sermo cit. ab eruditis exploduntur, & S. Leo V. sæculi scriptor traditionem non facit, addit Witasse, Leonem scriptorem esse *haud ita accuratum*.

℟. II. Bellarminus, Baronius aliique communiter: 50. dies supputandos a 2. die azimorum, nisi hæc incidisset in sabbatum, ut contingit anno Passionis Christi, tunc enim supputandi erant a feria prima, idest a dominica, quod innuunt aliquæ versiones supra productæ, quæ Levit. 23. 15. habent: *Post diem festivitatis a crastino cessationis*. Prior responsio falsissima est, ut enim observat Benedictus XIV., inverisimile est, Leonem M., licet floruerit V. sæculo, id scripsisse, nisi id pervulgatum fuisset in traditionibus Ecclesiæ Rom., quas etiam hac in parte novatores sequuntur, ut ex Usserio, & Pearsonio ostendit laud. Pontifex. Queis adde Scaligerum, Lightfootum, Basnagium &c. Altera responsio probabilis visa est Benedicto XIV., eaque non adversatur Hebræo, qui habet: *A crastino cessationis*, nec Chaldæo, qui legit: *Post diem festivitatis*. Huic etiam adhærent Hebræorum nonnulli, ex Maimonide, Seldeno, Lightfooto, aliisque; defendi ergo potest, Pentecostem Judaicam anno passionis Christi incidisse in dominicam, eodemque die illapsum esse Spiritum S. in Apostolos.

℟. III. cl. Auctor: in utraque responsione esse aliquid veri, & aliquid falsi. Verum est in I. resp. Judaicam Pentecostem eo anno incidisse in sabbatum; falsum est tamen sabbato descendisse Spiritum S. Verum est in II. Spiritum S. descendisse die Dominica, falsum descendisse in festo Pentecostes Judaicæ. Et I. de Judaica Pentecoste patet ex Prop. 5. cap. præc., ubi ostendimus, sabbato non fuisse vetitam manipuli messionem, & confirmatur ex Josepho, qui ait demessum manipulum die 16. Nisan, nullo temporum producto discrimine. Idem patet ex Græcis versionibus: *A postridie primi festi, idest Paschatis*, non a postridie festi secundi, idest sabbati. Hinc Maimon. in lib. *Porta Mosis* pag. 264. ait, oblationes cœtus nunquam esse differendas, & diem agitationis manipuli fixum, & invariabilem esse *diem azimorum secundum*. Lightfootus in Acta Ap. citato libro *Menacot* ait: *Anno, in quo Spiritus S. descendit, oblatio manipuli erat sabbato*, quod etiam probat ex R. Ismaele. Idem ostendit Seldenus loc. cit. ex receptissima apud Judæos Glossa ad Levit. c. 23.: *A crastino sabbati, idest a crastino diei festi primi Paschatis.*

Nec

Nec obſtant verſiones ſupra productæ, nam ſabbatum, qua voce deſignatur *ceſſatio*, aut requies, quodvis feſtum ſignificat, unde *τὸ a craſtino ſabbati* ſignificat, ſeptem hebdomadas incipere a die, quo elevabatur manipulus; ideſt a 2. *azimorum*, & 16. *Niſan*, ut ait Maimonides ib.

II. Spiritum S. In Apoſtolos illapſum die Dominica, ſive poſtriduanò Pentecoſtes Judaicæ, infertur I. ex traditione, quam ſupra vindicavimus; non enim ajunt laud. ſcriptores, adveniſſe Spiritum S. 50. die ab elevatione manipuli, ſed *a reſurrectione Domini*, II. Ex verbis Act. 2. v. 1.: *Cum complerentur dies Pent. &c.* quibus oſtenditur, diem primum Pentecoſtes tunc fuiſſe completum: nam in græco habetur, *ἐν τῷ συμπληροῦσθαι* &c., *in eſſe completum*. Syrus etiam, & Arabs reddunt: *Cum impletus eſſe dies Pentecoſtes*. Chriſtus etiam in adimplendis figuris veteris teſtamenti, ut oſtenderet tranſitum de umbra ad veritatem, quod typo præfigurabatur, complevit in die ſequenti. Sic agnus mactabatur die 14., Chriſtus immolatus eſt die 15., manipulus primitiarum offerebatur die 16., Chriſtus, ex 1. Cor. *Primitiæ dormientium*, ſurrexit die 17., & ſabbatum Chriſtianorum, non ſabbato Judaico, ſed die dominico, eſt inſtitutum. Tandem, cum deſcendit Spiritus S., non erant Apoſtoli in templo, ſicut forte erant cum Judæorum cætu tranſacta die, horis præſertim matutinis ſacrificio deſtinatis, ſed omnes domi ſedebant celebrantes diem, prius reſurrectione Domini, & tunc adventu Spiritus S. conſecratum.

Caput III.

De ſuprema cœna, in qua Chriſtus Euchariſtiam inſtituit.

Quam inepte ratiocinentur, qui ex conditione typi inferunt, eadem die mactatum myſticum agnum, & Dominum crucifixum, ex eo patet, quod Chriſtus poſtridie paſſurus immolationi cœnam præmiſerit, cum in agno typico cœna ſubſequeretur immolationem corporis ſui in crucis ſupplicio. Sit itaque

Propositio. Chriſtus ea nocte, qua Euchariſtiam inſtituit, legalis Paſchatis cæremonias ſervavit.

Prob. I. Exod. 12. ad comedendum Paſcha conveniebat cum familia rector domus aſſumens vicinos, ſi domeſtici non ſufficerent, ad eſum agni. II. *Paſchales ſocietates* ex Joſepho, ſaltem denis convivis conſtabant. III. Inſtruebatur convivium nocte Exod. 8. 4., ſternebantur lecti, parabatur cænaculum, coquebantur cibi, ut poſtulabat

bat imminens solemnitas azimorum. Sed hæc omnia servavit Christus ex Matth. 26., Marc. 14., & Luc. 22., nam discipuli paraverunt Pascha, invenerunt cænaculum stratum, Jesus cum 12. discubuit, cœnavitque facto jam vespere; ergo &c. Prob. II. Judæi enim ex domo servitutis profecturi vetus Pascha celebrarunt stantes, calceati, accincti renibus, cum reliqua Paschata ederentur a Judæis decumbentibus, *in signum dominii & libertatis*. Sed Dominus etiam discubuit Matth. 26. Hinc patet, quomodo mulier peccatrix Luc. 7. staret retro secus pedes Domini & commode posset eos osculari, lacrymis, & capillis tergere, nec non ex Matth. 26. unguentum effundere super caput ipsius recumbentis.

Prob. III. Inter cœnandum paterfamilias benedicebat azima, & aliis distribuebat ex R. Maimonide: cumque in Paschali cœna plures essent calices, unus quidem distribuebatur cum gratiarum actione, alter servabatur post cœnam, eique admiscebatur aqua ex Lightfooto. Recte ergo calices distinxit Lucas c. 22. dicens, Eucharistiam sub specie vini institutam esse: *Post quam cœnavit &c.*, ut pateat, inter consecrationem panis, & calicis aliquid temporis interfuisse. Nec tamen hinc sequitur, Judam communioni sub specie vini non adfuisse, ut quidam putant ex iis verbis: *Cum accepisset buccellam continuo exivit*, nam Marc. 14. ait de calice consecrato: *Biberunt ex eo omnes*. Quare *buccella intincta* Io. 13. non erat corpus Christi, sed frustulum azimi consecrati *embemmate* intinctum, ut enim ait S. P. Tract. 62. in Jo. *Jam omnibus distribuerat Dominus Sacramentum corporis & sanguinis sui, ubi & ipse Judas erat: ac deinde ad hoc ventum est, ubi per buccellam tinctum suum exprimit traditorem*.

Ubi nota: ante excidium templi Judæos, præter patinas cum cibis elixis, & paropsidem, aliud vas escarium cum *charoset*, quod erat *embamma* musteum ex pomis, dactylis, saccaro, & condimentis aliis compositum. Comeso agno, & legali cœna peracta, veniebant patinæ elixarum carnium cum *embammate*, & paterfamilias gratias agens frangebat placenteam, & cuncti epulabantur splendide. Post usualem cœnam surgebant convivæ, abluebant manus, & post pusillum iterum recumbentes intingebant reliqua placentæ frustula in *embammate*, quod servabatur ad cœnulam, quam vocant Hebræi *aphikomen*. Hæc R. Maimonides, Eliezer, Salomon, & Talmudistæ omnes.

Ita

Ita Christus *legali* peracto Paschate, & incepta usuali cœna, fregit ac benedixit placentam azimi, adductis patinis & paropside, in quam Judas manum intingebat, & ita cœnantibus discipulis instituit Sacramentum corporis sui. Completa deinde cœna porrectoque calice cum vino aqua permixto Euchariſtiam consecravit sub specie vini Luc. 22. Post cœnam lavit pedes discipulorum. Jo. 13. Post ablutionem recubuit iterum ad *aphikomen*, seu cœnulam, & tunc Judæ porrexit intinctum panem, non Sacramentum, quod jam omnibus distribuerat, sed frustum placentæ *embemate* tinctum, quod soli Judæ dedit, qui accepta buccella e cœnaculo statim exivit ex Jo. loco citato.

Hinc sequitur I. cœnam, de qua Jo. 13., fuisse paschalem contra Lightfootum, & pedilavium subsecutum ad cœnam Eucharisticam, & huic adfuisse etiam Judam, ut censet S. P. A. tract. 55. & 62. in Jo. cujus sententia Hilario id neganti præferri debet. II. *Buccellam intinctam* soli Judæ traditam non fuisse corpus Christi patet ex dictis. III. Falli Klebitium, qui hinc putat, Judam sacramentali communione privatum.

IV. Nec Evangelio inniti consuetudinem porrigendi populis, aut servandi pro infirmis Eucharistiam *intinctam*. *Nam intinctum panem aliis Christum præbuisse non legimus, excepto discipulo, quem intincta buccella magistri proditorem ostenderet.* Fallitur ergo Cappellus, qui ait, verba consecrationis: *Hoc est corpus meum*, a Christo prolata loco eorum: *Hic est panis afflictionis*, hæc enim verba erant cœnæ præludium, eaque non in medio sunt prolata, vel fine, sed ante convivium: cum Christus consecrationis verba protulerit discipulis discumbentibus, & manducantibus ex Marc. 14. Prob. IV. Finita cœna recitabant Judæi הלל הגדול, *Hallel agadol*, *himnum magnum*, qui constabat Ps. 117.: *Confitemini Domino quoniam bonus*, cui aliqui addebant 112. 113. 114. 115. 116. qui inscribuntur *Alleluja*, *laudate Deum*, unde Ecclesia in Paschate sæpe intonat *Alleluja*. Quod ergo ait Matthæus c. 26. *Et himno dicto &c.* de laudato Psalmo accipi debet.

CAPUT IV.

De materia a Christo adhibita in institutione hujus Sacramenti, ac I. de azimo ac fermentato.

DE hac controversia magno animorum æstu Latinos inter Græcosque diceptatur, quamvis ex dictis pos-

sit facile dirimi, ut ex sequentibus planum fiet. Sit itaque

PROPOSITIO I. Christus Eucharistiam consecravit in azimo.

Prob. I. Christus enim celebravit Pascha suum exeunte luna 14. Nisan, ac die prima azimorum, quando e domibus Judæorum fermentum sublatum erat, sed Christus in ea cœna, & in pane ibi apposito instituit Eucharistiam, alias non venisset legem *adimplere*, sed *solvere*, *nec ipse Dominus diceret sui insidiatoribus*, *quis ex vobis arguet me &c.*, *nec opus esset falsos testes ad perdendum eum quærere*, *cum hoc solo perderetur juste*, ait Leo IX. in ep. ad Mich. C. P. ann. 1054. Prob. II. Quamvis ultro daremus Christum, ut Græci putant, causa mortis &c. prævenisse legitimum Paschæ tempus, usus tamen esset azimis panibus, sicut agnum immolavit, & comedit cum lactucis, aliisque ab Apostolis paratis: ut notat Estius dist. 8. l. 4. §. 8.; ergo &c.

Opp. I. Matt. Blastarius: Christus abstulit quodvis Judaicum festum, & PP. contraria eorum ritibus statuerunt; ergo &c.

Confirmatur: nam Leo Bulg. Archiep., & Macarius Ancyranus, sicuti, ajunt, non circumcidimur, nec festa, aut ea, quæ legis sunt, cum Judæis non servamus; ergo nec azymis uti debemus. II. Arguit Michael Cerularius: ubi dicitur Jesum in ultima cœna accepisse *panem*, exstat in græco ἄρτον, sed ἄρτος interpretatur *sursum elevatus*, quod fit vi fermenti, & salis, nec azymus vere est panis, cum vix distet a lapide; ergo &c.

III. Idem Cerularius ait: Christus est sacerdos *secundum ordinem Melchisedech*, sed is ante Mosen & Abraham panem & vinum obtulit, antequam lex Mosaica constitueret azymum, quod jamdiu maledictum, & derelictum est per S. Dei Evangelium; ergo &c. IV. Nec Agatho Papa, nec B. Gregorius Agrigenti ep. obstitit, dum Trullano can. 11. statutum est: *Nemo Judæorum azima comedat*, quo canone censet Balsamon vetitum esse, ne sacrificium fiat in azymis, nam & Græci diversimode azyma comedunt; ergo &c.

℞. ad I. dist. ant. Abstulit, ut jugum tolleret veteris legis, conc., ut novæ institutionem & Christi exempla interdiceret, neg. Ita S. Anselmus in rescripto ad Naumburg. ep. *Quod Græci ajunt*, *nos judaizare*, *non est verum*; *quia non sacrificamus de azymo*, *ut legem veterem servemus*,

mus, sed ut Dominum, qui hoc non judaizando fecit, imitemur. Si enim in diebus Paschæ azymum panem aliquis comedet, quia non habet alium, aut si propter infirmitatem præputium circumcidere cogitur, nullus, nisi insipiens, hæc agentem judaizare judicabit. Cum ergo nos panem azymum sacrificamus, ut ipsum panem in corpus ejus divina virtute, sicut ipse fecit, sanctificemus, nequaquam in hoc legis vetustatem servamus, sed Evangelii veritatem celebramus. Nonne Græci aqua utuntur in baptismate, licet eam Judæi in suis purificationibus adhibuerint? Nonne velum oppansum ante sanctuarium tenent, & fermentatum panem consecrant, quo Judæi in suis sacrificiis usi sunt? nec tamen credunt judaizare: hæc Arcudius. Allatius vero sic Græcos perstringit: *Qui suffocata non manducat Judæum agit, sed Græci suffocata non edunt; ergo judaizant.*

Ad II. neg. min. Nam etiam manna Ps. 77. ἄρτον οὐρανοῦ *panem cœli* dixit Psalmista, & panes propositionis, quos *absque fermento* fuisse constat Exod. 25., ἄρτους προθέσεως dixit Matth. c. 12. Deinde ipsum *azymum* Moyses vocavit ἄρτον ταπεινώσεως, hebraice לחם עני *lechem honì*, *panem afflictionis*. Tandem *paximata* veterum monachorum, quæ semel tantum in anno pinsebantur, & erant azymi panes, ἄρτους vocat Athanasius in vita D. Antonii. Ad III. vide Auctorem l. 27. c. 7. Adde, nec Græcos ostendere posse cujus generis panes Melchisedech obtulerit. Ad IV. ℞. neque Agathonem, neque episcopum Agrigent. interfuisse Trullanæ Synodo, neque in ea improbatum usum azymi in sacrificio, nilque actum de azymo, in quo Armeni sacrificabant, cum plures eorum ritus proscripti fuissent. In ea ergo vetitus est familiaris cum Judæis convictus, ab iis azyma accipere, cum iis vesci &c.; ergo &c.

Propositio II. Viguit in Ecclesia Romana ab Apostolis ad nos usque azymi usus.

Ita Mabillonius, Cabassutius, Lupus, Ciampinus, Macedo, aliique: quamvis oppositum doceant omnes fere Schol. DD. in 4. Sent. Sirmondus, Bona &c. Prob. I. Nulla satis certa momenta demonstrant consuetudinem consecrandi azymum natam esse post schisma Photianum, ut contendit Sirmondus: & contra certum est, D. J. Chr. azymum consecrasse; ergo ab hac Christi institutione universalis illa Latinorum consuetudo repetenda est. Hinc

Græcis novitatem opponentibus respondet S. Leo IX. ep. 1. c. 5. *Ecce jam, post mille, & ferme 20. a passione annos, incipit per vos discere Rom. Ecclesia qualiter memoria passionis sit recolenda.* Et Card. Humbertus ait: *Prima Ecclesia ad hæc tempora, sicut ab Apostolis accepit, fideliter retinuit.* Innocentius III. de Myst. Miss. l. 4. c. 2. ait; *Ab ipsis Apostolis Petro, & Paulo hunc sacrificii ritum accepit Rom. Ecclesia.*

II. Prob. ex PP. Nam Tertull. l. 2. ad Uxor. ait: *Non scit maritus quid secreto ante omnem cibum gustes, & si sciverit panem, non illum credet esse, qui dicitur:* ubi subobscure azymum significat., nam, si maritus vidisset uxorem panem usualem comedentem, nil sinistri esset suspicatus. Epiphanius Hær. 30. de Ebion. ait: *Mysteria perficiunt ex imitatione SS., qui sunt in Ecclesia quotannis in azymis.* Hinc Mabillonius sic arguit: *Epiphanius probare videtur Ebionæos in eo, quod sacrificium offerebant quotannis in azymis ex imitatione Ecclesiæ, saltem Latinæ; ergo eo tempore Ecclesia e pane azymo sacrificium conficiebat.* Idem sentit Vasquez, & Macedo. III. Cum veteres PP. ea, quibus constant sacra mysteria, singillatim exponerent, nullibi *fermenti*, sed farinæ tantum, & aquæ meminere, ut Cyprianus, S. Gaudentius, & S. P. Aug. Licet enim hoc argumentum sit negativum, cum tamen PP. farinam, aquam, consperssionem, massam, & ignem exponant, inverisimile est fermentum omissuros fuisse, si in Eucharistia fuisset adhibitum. IV. Idem evincitur ex forma, & qualitate sacrarum hostiarum, quas olim factas ex azymo ostenditur ex illarum exilitate, figura, & forma impressa ferro *caracterato*, quasve nobis exhibent Mabillonius, Martenius, & Harduinus.

V. Falsum est, azymum post X. tantum sæculum obtinuisse. Non enim ausus esset Leo IX., & Humbertus ab Apostolis repetere hanc consuetudinem: imo Græci opponere potuissent, Latinos a veterum more discessisse; se autem sequi exempla majorum. Profert etiam D. Th. 3. p. q. 74. hæc Gregorii M. verba: *Romana Ecclesia offert azymos panes, quia Dominus sine ulla commixtione suscepit carnem:* quæ etiam verba urget Scholarius, licet nunc in Gregorio non extent. Item in vetustissima Missa, quam Ambrosio tribuit Strabo, legitur: *Oblationes panis azymi.* VI. Ante Photii schisma in usum fuisse azymum probat Lupus ex Alcuino, qui obiit sæc. IX. ineunte: is enim ep.

69.

69. ad Lugd. Eccl. ait: *Panis, qui in corpus Christi consecratur absque fermento, debet esse mundissimus . . . ex aqua, & farina &c.* Et Rabanus, qui obiit biennio ante Photii intrusionem ann. 856.: *Panem infermentatum in Sacramento corporis Christi sanctificari* ait l. 1. de Inst. Clericorum.

Ob. I. Consecrabatur olim Eucharistia oblationibus populi, quarum reliquiæ distribuebantur viduis, & pauperibus; ergo &c. II. Idem innuit Tertullianus: Epiphanius vero consecrationem azymi tribuit Ebionæis. In Dialogis etiam Gregorii M. evinci consecrationem *fermenti* scribit Georgius Corcyr.; ergo &c. III. Ambrosius l. 4. de Sacr. Eucharistiam vocat, *panem usitatum*; ideoque fermentatum. IV. Photius non objecit Latinis usum azymi; ergo &c. V. oblationes consecratæ ad Titulos delatæ *fermentum* dicuntur; ergo &c.

℟. ad I. neg. ant. Duæ namque oblationes olim in Missa fiebant, I. ante Evangelium, in qua offerebatur panis, & vinum &c. ad substentandum sacerdotes, & egenos. II. lecto Evangelio, in qua offerebatur panis & vinum ad consecrationem, cujus reliquiæ privatis sacrificiis deservirent: I. oblatio erat ex fermentato, II. vero non item, ut constat ex antiq. Missa Ambrosiana, ubi etiamnum viri & matronæ offerunt sacerdoti sacrificii materiam, nempe azymos panes.

Ad II. neg. ant., de quo supra Prob. I. Gregorius vero nil habet in Dial., quod juvet adversarios: imo observat Lupus, Armenos a Romana Ecclesia, & a Gregorio M. accepisse *azymum*, *mitram episcopalem &c.*, ut ad Haytonem scribit Greg. Sisensis. Ad III. dist. ant. Vocat *panem usitatum* ante consecrationem, prout opponitur consecrato, conc., prout opponitur azymo, neg. Nam ipse Rupertus Abbas l. 3. de Spir. S. oper. panem azymum a Christo in ultima cœna consecratum, *panem usitatum* appellat. Ad IV. neg. cons. Ideo enim id non objecit Photius, quia in Bibl. Cod. 116. scripserat, ex Chrysostomo & Ecclesia Christum legale Pascha ex legis præscripto servasse? adeoque in azymo consecrasse: ita Mabillonius. Addunt alii, Photium non objecisse nec tonsuram capitis, nec unicam ablutionem baptismi, nec dilationem Confirmationis &c. Tandem, quia ep. 64. scripserat, non esse reprehendendam *dissimilitudinem in mysticis sacrificiis.*

Propositio III. *Fermentum* **delatum olim ad Titulos erat panis azymus consecratus.**

Fermentum illud fuisse Eulogias, non Eucharistiam, censuit Baronius, Binius, Macedo, & Cabassutius, quibuscum facile solvi poterat objectio num. 5. Sed oppositum tenent Lupus, Card. Thomasius, Mabillonius, Schelestratius, & Bened. XIV. Prob. I. De Melchiade enim legitur in Pontificali: *Hic fecit, ut oblationes consecratæ per Ecclesias ex consecratu episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum*; ergo non quævis oblatio ad Ecclesias directa est, sed ejus pars, quam episcopus consecraverat, ut eadem participatione Sacramenti plebs Christiana cum pastoribus, & Rom. Pontifice servarent unitatem. Idem statuit Siricius ann. 385., cum Manichæi latitarent in Urbe: *Hic constituit, ut nullus presbyter celebret missas per hebdomadam, nisi consecratum episcopi susciperet, quod nominatur fermentum*. Ubi consecratum episcopi, nonnisi coacte, accipitur pro Eulogiis.

Idem evincitur ex passione S. Tarsicii, qui hoc fermentum ad titulos ferens, cum nollet paganis sancta prodere, necatus est, ex Act. S. Steph., ubi legitur: *Invenerunt milites Tarsicium Acolythum Christi corporis Sacramenta portantem: ille nequaquam voluit detegere sacra mysteria, qui eum fustibus, & lapidibus mactaverunt*. Ubi, licet non habeatur, quod deferretur ad Titulos *fermentum*, habetur tamen quod deferebatur Eucharistia; ergo hæc erat *consecratum episcopi, quod nominabatur fermentum*, & ferebatur ad Titulos.

IV. Innocentius I. in ep. ad Decent. c. 9. ait: *De fermento, quod die Dominico per Titulos mittimus, nos consulere voluisti . . . Idcirco fermentum a nobis confectum per Acolythos accipiunt*, presbyteri, *ut se a nostra communione illa die non judicent separatos, quod per parochias fieri debere non puto, quia non longe portanda sunt Sacramenta*: sed *Sacramentum* ab episcopo *confectum* in tesseram communionis presbyterorum cum Rom. Pontifice, & *non longe portandum*, non est simplex eulogia, sed verum Christi corpus, ut probat Lupus, Schelestratius, & Mabillon; ergo &c.

V. Fermentum, quod sabbato ante Dom. Palm. distribuebatur *in Consistorio Lateranensi*, est Eucharistia missa ad episcopos suburbicarios, ut saltem in Paschate participarent cum Rom. Pontifice de uno eodemque mysterio, ut notat Card. Thomasius, & Benedict. XIV.; ergo &c.

VI. Canone 14. Laodiceno: *Ne sancta instar Eulogiarum*

in festo Paschæ ad alias parochias transmittantur, nostra firmatur assertio, non evertitur: ibi enim *sancta* ab *Eulogiis* distinguuntur, & decernitur, ne *fermentum* seu Eucharistia, quæ sanctum Domini dicitur a PP., ad forenses Ecclesias deferatur, sed ad longinguas mittantur solum *Eulogiæ*, ut statuit Innocentius I. loco citato.

Ex his autem non sequitur, Ecclesiam Latinam consecrasse olim fermentatum; multum quippe interest inter *fermentum*, & *fermentatum*. *Fermentum* enim etiam de azymo enunciatur in Ordine Rom., eo etiam tempore, quo Latina Ecclesia utebatur azymo, & tamen in eo præscribitur, ut *fermenti particula* mittatur in calicem ab episcopo &c. Neque inverisimile est, hoc nomine appellatam esse Eucharistiam, ut obscuro vocabulo hoc mysterium profanis occultaretur, ut censent Schelestratius, & Mabillonius: *Manet igitur*, ait Sirmondus c. 5. disp. de Azymo, *oblationes consecratas in decreto Melchiadis sacram Eucharistiam intelligi*.

Propositio IV. Azymi panes in Eucharistia consecrandi debent esse exiles & rotundi ex Eccl. disciplina.

Prob. I. Epiph. in Anchorato ait, posse panem esse corporis Christi symbolum, licet figuræ sit circularis, *hoc enim est rotundæ formæ*. Nec mirum videri debet, a nobis ea de re produci patrem Græcum, licet Græci urgeant necessitatem fermentati. I. enim probabile est ejus ætate aliquas saltem Græcorum Ecclesias azymum usurpasse, ex Epiph. Hær. 30. de Ebion. II. Græcos adhibuisse panes circularis figuræ scribit Gabriel Philadelph. in Apol. pro Eccl. Orient. *Is panis*, ait de pane Eucharistico, *præsefert sigillum figuræ circularis*. II. Cæsarius in dial. 4. de Fid. cathol. ait, corpus Christi, dum inter nos degeret, fuisse *artubus compositum*, *hoc rotundum*. III. In sepulchro S. Otmari inventas fuisse *panis rotulas*, *quæ vulgo oblatæ dicuntur*, narrat in ejus vita Isso monachus ap. Mabill. IV. Hostias rotundas exhibent etiam imagines ex vetustis cod. Græcis, Syris &c. descriptæ.

Prob. II. pars. Hostias enim exiles, tenuesque esse formandas constat I. ex picturis supra laudatis, & ex revelatione Eldefonsi archiepiscopi Toletani ann. 845. apud Mabill. in diss. de Azymo, ubi apparet sacerdotum majores hostias communicantium esse minores, & una ferri impressione formatas hostias 5., majorem unam, 4. minores, & ex una farinæ libra 100. majores hostias effici potuisse.

fuisse. II. Uldaricus in 3. l. Consuet. Clun. c. 13. ait, in ferramento, quod *characteratum* appellat, simul hostias 6. confici. Eadem ratione oblatas impressas, & ferro decoctas narrat anonymus monachus, qui vixit sæculo IX. III. Toletana Synodus statuit: *Ut non aliter panis sanctificandus proponatur, nisi integer, & nitidus, qui ex studio fuerit præparatus, neque grande aliquid, sed modica tantum oblata, secundum quod Ecclesiastica consuetudo retentat*, sive, ut ait Raimundus in summa:

Candida, triticea, ac tenuis, non magna, rotunda,
Expers fermenti, non salsa sit hostia Christi.

Propositio V. Incertum est tempus, quo usus fermentati obtinuit apud Græcos, sed antiquior est Photii schismate.

Prob. I. pars. Innocentius III. ait, Græcos sacrificii ritum mutasse, *postquam tunicam Domini inconsutilem diviserunt*. Idem sentit Card. de Vitriaco. Alensis autem, S. Thomas, Scotus, Estius &c. putant, fermentatum inductum occasione Ebionæorum hæresis, qua cessante Latinos ad pristinum morem rediisse ait, non Græcos. Gregorius Sisensis apud Lupum ait, Apostolos modo azymum, modo fermentatum consecrasse, atque hinc derivatum utriusque Ecclesiæ discrimen. Plures recentiores putant, omnes Ecclesias Orientales per sex priora sæcula consecrasse fermentatum, ex quo PP. panem Eucharisticum *communem* vocent, & *usitatum*: quod nimis futile est, nec desunt in Oriente Ecclesiæ, quæ azymum consecrant. Prob. II. pars. Nam S. Leo, & Card. Humbertus nunquam objecerunt Græcis usum fermentati occasione Photiani schismatis, quod fecissent, opponentibus Græcis Judaismum & Apostolicarum Constitutionum violationem. Deinde Philoponus Alexandrinus, qui vixit in urbe C. P. ann. 535. ait: *Neque azymum panem discipulis suis dedit Christus, fieret enim id etiam nunc*; ergo saltem in C. P. & Alexandr. Ecclesia viguit VI. sæculo fermentatum.

Propositio VI. Valide conficitur Eucharistia tam in azymo, quam in fermento.

Prob. I. pars. Nam I. Christus revera consecravit in azymo. II. Ecclesia Latina semper hunc usum retinuit. III. quia azymus vere est *panis* ἄρτος, & farinæ & aquæ conspersio. IV. quia nunquam Græci ea de re Latinos accusarunt. Prob. II. pars ex Florent. Synodo, quæ in Decreto Un. definit: *In azymo, sive in fermentato pane Chri-*

Christi corpus veraciter confici. Prob. II. ex prob. II. partis Prop. præc. III. S. Gregorius VII. ep. 1. l. 8. ait: *Nos azymum defendentes, ipsorum fermentum non reprobamus*. IV. S. Th. 3. p. q. 74. huic Sacramento *necessarium* censet, ut panis sit triticeus azymus, aut fermentatus; *conveniens* autem, ut quisque servet *ritum Ecclesiæ suæ*. V. Pius V. ann. 1566. vetuit: *Ne presbyteri Græci Latino more, & Latini Græco ritu Missas celebrare præsumant*. VI. In professione fidei Græcorum jussu Gregor. XIII. edita habetur: *In azymo sive fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici*; ergo &c.

Caput V.

De variis circa materiam hujusce Sacramenti quæstionibus.

Inferuntur ex supradictis quædam veluti consectaria, & aliquæ non parvi momenti propositiones, quas infra subjicimus. Sit itaque

Propositio I. Solus panis triticeus est Sacramenti Eucharistiæ materia.

Prob. I. ex Florent. Synodo, & PP., qui docent, Eucharistiam esse panem consecratum, atqui panis, quo communiter utimur, est *triticeus*, nam alii sunt in hujus panis defectu ex D. Th.; ergo &c. II. Figuræ hujus Sacramenti, ut panes propositionis, fiebant, ex simila, idest flore farinæ triticeæ, unde dicitur figurata in *frumenti adipe* Ps. 80., & *in frumento electorum* Zac. 9. III. Ecclesia non alio pane utitur in consecratione, nisi triticeo, constat enim ex Act. 3. Synodi Calcedonen. in Lybia non fuisse celebratum sacrificium Eucharist., cum fraude Dioscori illuc deferri non potuit frumentum, quod in Lybia non nascitur.

Opp. I. Frumentum est id omne, quod emittit aristas, unde S. P. *panem frumentaceum* passim commemorat; ergo &c. II. Hinc Judæi *azymum paschalem* ex zea, idest spelta, & hordeo defectu tritici parabant ex Ramba *Halechot*; ergo &c. III. *De siligine non videtur dubitandum*, ait Estius dist. 8. §. 6., cum hæc e tritico nascatur, & cum eo, ex Columella, & Plinio, commutetur.

℞. ad I. dist. ant. Frumentum est &c. in sensu grammaticali, conc., communi significatione, neg., alias etiam *minuta grana in ficis*, quæ *frumenta* vocat Plinius l. 15., essent apta Eucharistiæ materia. Augustinus vero *frumentum* accepit pro ejus specie nobiliori, ut in Ps. 147., ubi *frumenti adipem* laudat. Ad II. neg. cons. in Ramba enim plu-

plures sunt fabulæ, quamvis ibi etiam habeatur, azymum, si possit, fieri *ex tritico præstantissimo*. Ad III. ℞. ob auctoritatem D. Thomæ posse subscribi Estio, non ita tamen sentit S. D. de hordeo, spelta, ac farre. Imo cum ex definitione Innoc. XI. nefas sit in Sacramentis uti materia tantum *probabili*, nec certum sit an siligo habeat tritici naturam, dicimus panem siligineum consecrandum non esse. Nec obstat eam nasci ex tritico, cum inde nascatur etiam avena. Errant ergo Beza, Vossius, aliique Novatores, qui putant in cœna Domini usurpari posse, quidquid adhibetur *loco panis*, quod. lib. 31. refutavimus.

PROPOSITIO II. Quod non spectat ad panis triticei substantiam non est apta Eucharistiæ materia.

Sequitur I. ex Prop. præced., & ex quo nullus homo possit determinare Sacramentorum materiam, valde execranda fuisse sacrilegia Gnosticorum, qui ex Epiph. H. 26. peracto stupro utriusque maris profluvium cavis manibus excipientes offerebant his verbis: *Offerimus tibi donum istud Christi corpus*, easque sordes degustantes dicebant: *Hoc est corpus Christi*, & *hoc est Pascha*, postea absorbentes sanguinem menstrui fluxus ajebant: *Et hoc est sanguis Christi*. Manichæi etiam a Gnosticis orti Eucharistiam sumebant *consperam cum semine humano* ex Aug. H. 46.

De Montanistis ait S. P. A. Hær. 26. Sacramenta habuisse funesta: *Nam de infantis anniculi sanguine, quem de toto ejus corpore minutis vulneribus* extorquebant, *quasi Eucharistiam suam* conficiebant, *miscentes eum farinæ, panemque inde facientes*. Patet II., ineptissime *Artotyritas* hæreticos, ita appellatos ἀπὸ ἄρτȣ, *a pane*, & τυρȣ̃ *caseo*, caseum cum pane in celebrandis mysteriis adhibuisse, dicentes ex Aug. *A primis hominibus oblationes de fructibus terræ, & ovium fuisse celebratas*. Timotheus præsbyter ait, Artotyritas in sacra cœna adhibere *farinam lacte, non aqua subactam*.

III. Sequitur, nihil ratione Sacramenti offerendum esse, præter panem vinumque consecranda, licet non improbentur oblationes, ad sacrificii decentiam, ad altarium ornatum, & pauperum subsidia: qua de re vide can. 3. Apost., 57. Trullanum &c. IV. Sequitur non esse Eucharistiæ miscendum oleum, ut quidam Jacobitæ, qui, ex anonymo, *suam oblationem oleo miscent*. Nec *salem esse in sacrificium corporis Christi mittendum, quam consuetudinem, nec universalis observat Ecclesia, nec Romana custo-*

ſtodit auctoritas, conſtat ex Alcuini ep. ad Lugdunen. 69. V. Sequitur, intolerabilem eſſe abuſum *miſcendi ſacro oleo, & iterum coquendi, vel exſiccandi ſpecies Sacramenti Euchariſtiæ feria* 5. *in Cœna Domini, ut illud aſſervent*, quod improbat etiam Benedictus XIV. VI. Infertur, non eſſe Euchariſtiæ materiam farinæ paſtam, quam *intritum* vocant, non *panem*: permixtionem vero alterius frumenti cum farina triticea, niſi hanc ſuperet quantitate, ex D. Th. ob mutationem tantum accidentalem, non officere conſecrationi.

Propositio III. Quævis quantitas panis triticei, ſi præſens eſt, & ſenſibilis, eſt valida Euchariſtiæ materia.

Prob. ex Prop. IV. cap. præc., ubi monſtratum eſt, VII. ſæculo a Tolet. Synodo, & ſac. 9. a S. Eldefonſo commendatas hoſtias circularis figuræ, & quantitatis exiguæ: licet Juenin, Gotti, & Tournelyus ad tenuiſſimam hanc formam redactas eſſe labente ſæc. XI. non recte opinentur. II. Cum autem major, aut minor quantitas non mutet panis ſubſtantiam, certum eſt I. non obeſſe conſecrationi magnam quantitatem, II. impie eum agere, qui recedit a ſuæ Eccleſiæ conſuetudine, & eam conſecrat quantitatem, quæ nequeat abſumi, antequam putreſcat. III. Cenſet Macedo, non poſſe a ſacerdote conſecrari quamcumque panis, aut vini quantitatem, puta totum panem exiſtentem in foro, aut vinum in apotheca, quia Euchariſtia inſtituta eſt ad uſum ſacrum, non ad abuſum: ſed fallitur, nam abuſus non tollit veritatem Sacramenti, ſi adſit materia, forma, & intentio: hinc S. Thom. 3. p. q. 74., ait, nullam eſſe panis, aut vini quantitatem adeo magnam, *quæ conſecrari non poſſit*.

IV. De præſentia materiæ ſubſcribunt Theologi omnes D. Thomæ in 4. diſt. 2. q. 2. a. 1., quod conſecrari valeat *quantacumque quantitas panis, & vini, quæ coram ſacerdote proponitur*. Hinc patet, non conſecrari materiam poſt parietem, aut a tergo ſacerdotis poſitam, bene tamen conſecrari ante ipſum conſtitutam, licet cooperta ſit velo, & pixidi incluſa, dummodo præceſſerit intentio conſecrandi quidquid materiæ ſit præſens, ad quam præſentiam moralem non opus eſt, ut materia tota oculis inſpiciatur, alioquin nec particulæ ſub aliis latitantes erunt conſecratæ.

Propositio IV. Imperite Græci Romanos inſimulant de uſu azymi.

Prob.

Prob. I. Nam usum hujusmodi probat Christi institutio. II. PP. Græci, & Latini panem in sacrificio requirunt, non fermentatum. Chrysostomus enim ait, Christum comedisse *Pascha legale*, Theodoretus in Dan. ait: *Panis dicitur fermentatus, & azimus*. III. Licet Ecclesia Romana ab Apostolorum ævo azymum consecraverit, nemo tamen ex Græcis, nec ipse Photius, id nobis opposuit ad fovendum schisma, quod Michaeli exprobrat S. Leo dicens: *Quis non stupescat, quod post tot SS. PP. per 1020. annos novus calumniator emersisti Ecclesiæ Latinorum anathematizans participes Sacramentorum ex azymis?* IV. damnatis Monothelitis Joannes Portuensis Latino ritu celebravit in azymis coram Imper. & aliis Græcis id laudantibus ex Hilarione Græco Monacho. V. Hunc ritum servasse olim Ecclesiam Jerosol. ostendit Lupus p. 717., & veteres Maronitas ex Abrahamo Ekellen. probat Morinus. Armenos azymis uti non negant Græci. Idem de Mozarabibus ostendit Mabillonius & de Indis ex Josepho Indo Martenius. Vide notar Richardi Simonis in Apolog. Gabrielis Severi n. 6. p. 87.

Propositio V. Licet Convenientior videatur ritus Latinorum, hi tamen non damnant Græcos ob fermentatum.

Prop. I. pars tum exemplo Christi, tum ex veteri disciplina, atque azymi usu. II. ex ejus nitore atque aptitudine, nam azymus panis rarius mucidus fit, nec tumidus & cavernosus est, ut fermentatus. III. ex ejus significatione: denotat quippe azymus *sinceritatem*, & Christi carnem sine virili commixtione progenitam. Contra fermentatum polluta sacrificia, Pharisæorum hypocrisim, & genus omne malitiæ designat. Plautus etiam de irata muliere ait in Casina: *In fermento tota est, ita turget mihi.* IV. ex Romanæ Ecclesiæ zelo in custodiendis Apostolicis traditionibus, ac Judæorum fabulis refellendis, cum Ecclesia Græca, postquam ab Ario, Macedonio, Nestorio, Eutychate, aliisque hæreticis vitiata est, & adversus Petri cathedram caput extulit, pluribus novitatibus ausa sit *incessere vetustatem;* ergo convenientor videtnr ritus Latinorum.

Prob. II. pars. Nam Barlaamus monachus Calaber apud Cantacuz. l. 2. Hist. c. 40., licet Græcis addictus, ait: *Latinos vero prudentiores existimo, quod illi minime hostiam de fermentato vituperant, sed similiter venerantur.*

Re-

Reapse Gregor. VII. ad Synnad. Archiep. scribit: *Nos azymum nostrum defendentes, ipsorum fermentum non reprobamus*. Clemens VII. in Bulla *Provisionis nostræ* vetuit Latinis, ne reprobare præsumant *ritus & cæremonias* Græcorum in Concilio Florent. approbatas, quod etiam statuit Benedict. XIV. in Const. *Etsi Pastoralis*; ergo &c.

PROPOSITIO VI. Non licet Græcis apud Latinos morantibus consecrare azymum, nec vicissim.

Prob. contra Dianam, Macedo, Henno &c. Utuntur enim adversarii communi proloquio: *Cum fueris Romæ &c.*, & Aug. epistola ad Bonif., ubi traditur, servandam esse Ecclesiarum, ad quas proficiscimur consuetudinem; atqui aliud de sacrificii ritu, ad quem servandum sacerdotes initiantur, dicendum est, aliud, de variabili consuetudine, ut sunt festi dies, & jejunium sabbati; ergo &c. Hinc Bened. XIV. in Const. super Ritus Græcor. præcipit, ut Italo-Græci servent Kalend. Gregor., festa, jejunia, & consuetudines universas diœcesis, ubi habitant, juxta proloquium supra laud., sed de sacrificii ritu §. 6. statuit: *Ne presbyteri Græci latino more, & Latini Græco ritu missas, & alia divina officia celebrare, vel celebrari facere præsumant*.

CAPUT VI.

De institutione materiæ Calicis.

DE materia Calicis quæri potest I. an vinum tantummodo sit consecrandum. II. An ei parum aquæ sit admiscendum. III. An hæc in Christi corpus, idque immediate, convertantur.

PROPOSITIO I. Eucharistiæ materia vinum est, nec potest ejus loco aqua, aut alius liquor substitui.

Prior pars damnat Ebionæos, qui ex Epiphanio Hær. 30. num. 16. ait: *Ad alteram mysterii partem meram aquam adhibent*, qui proinde *Aquarii* sunt appellati. His accedunt, Tatiani gregales dicti *Encratitæ*, *quod nec vinum biberent, & aquam pro vino offerrent*, ait Theodoretus l. 1. H. Fab. 20., & Manichæi, quos refellit Serm. 4. de Quadr. S. Leo M. Altera pars est contra Novatores, Bezam, Melanctonem &c., qui putant, ubi vini usus non est, posse usurpari quidquid ibi vini loco bibi solet, licet fateantur, si adsint, retineri debere *vulgaria symbola*.

Prob. I. pars ex Matth. 26., qui narrat, Christum consecrasse *de genimine vitis*; ergo &c. II. Christus dicitur: *Sacerdos secundum ordinem Melchisedech ratione rerum obla-*

oblatarum, ideſt panis, & vini. III. Concilium Carthag. ſtatuit: *Ut in Sacramento offeratur, quod Dominus tradidit, hoc eſt panis, & vinum aqua mixtum*. Et Florentinum in Inſtr. Armen. ait: *Euchariſtiæ materia eſt panis triticeus, & vinum de vite, cui aqua modiciſſima admiſceri debet*. IV. ex traditione PP., de qua infra prop. II., & ex univerſali Eccleſiæ conſuetudine.

Prob. II. pars. Non enim aliam poſſumus conſecrare materiam, præter eam, quam Dominus tradidit, ſed alia conſecraretur, ſi fas eſſet vini loco aquam, aut liquorem alium ſubſtituere; ergo &c. Hinc Chryſoſt. Hom. 6. in Matth. *Cujus rei gratia*, ait, *non aquam, ſed vinum? Hæreſim evellere voluit eorum, qui aqua in myſteriis utuntur*. De Aquariis etiam ſcribit Clem. Alex. *Eos relinquere Eccleſiam, & verſari in hæreſibus*. Epiph. hom. 401. de Encratitis ait: *Illorum myſteria, quæ aqua ſolummodo conſtant, myſteria non ſunt, ſed ficta*. Et S. Cypr. ait: *Plebem eſſe ſine Chriſto*, ubi aqua non vinum fertur.

Opp. Aquarii: de fideli ait Chriſtus Jo. 7.: *Flumina de ventre ejus fluent*; ergo &c. ℟. neg. conſ. Nam verba illa de baptiſmo accipi debent, vel de ſpiritu, *quem accepturi erant credentes*, nempe de gratia novi Teſtamenti aquæ comparata Iſ. 44., & Ezech. 36.

Propositio II. Vino parum aquæ miſceri debet ex traditione, & Eccleſiæ præcepto.

Prob. I. contra Armenos, qui vinum merum conſecrandum eſſe putabant (decepti falſa interpretatione Chryſoſtomi) ut conſtat ex Concilio Florentino, Trullano, ex Theophylacto &c., tum contra Proteſtantes, qui, licet fateantur veriſimile eſſe Chriſtum vinum miſcuiſſe, & mixto vino veterem Eccleſiam uſam eſſe; contendunt tamen rem eſſe adiaphoram, vetuſtamque conſuetudinem hoc ævo non præſcribere, & prudenter merum præferri, ut ſuam oſtentent libertatem. Etenim canone 32. Trull. an. 692. ſtatuitur: *Ut ſi quis epiſcopus, vel presbyter, non ſecundum ordinem ab Apoſtolis traditum facit, & aquam vino miſcens offert ſacrificium, deponatur, ut imperfecte myſterium enuntians*. Concilium Bracharen. IV. can. 2. ait: *Calix Dominicus vino & aqua permixtus debet offerri*. Carthag. III. can. 24. jubet, ut ſacerdos offerat, *quod ipſe Dominus tradidit, hoc eſt panem, & vinum aqua mixtum*. Adde Can. II., ubi monentur *Sacerdotes Dei, ut procurent, ut panis, & vinum, & aqua, ſine quibus nunquam*

quam Missæ celebrantur, pura, & munda fiant.

Prob. II. ex PP. Justinus M. Apol. 2. oblationes describens, quibus conficitur Eucharistia, ait: *Offertur panis, & poculum aquæ & vini*, & infra: *Panis offertur, & vinum, & aqua*. Irenæus l. 4. c. 57.: *Accipiens temperamentum calicis suum sanguinem confirmavit. Ut temperamentum calicis*, ex Massueto, *mixtum calicem vocat, quia ex traditione Apostolica vinum consecrandum aqua miscetur*. S. Cyprianus in ep. 63. ad Cæcil. *Quando in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, ... in sanctificando offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis, si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo*. Ambrosius de Sacram. ait: *Didicisti quod vinum & aqua in calicem mittuntur*. S. P. A. de laud. Cypr. ait: *Solvitur ibi quæstio, utrum calix dominicus aquam solam, an eam vino mixtam debeat habere*: ergo &c.

Prob. III. ex antiquis Eccl. ritibus: id enim constat ex Const. Apost. l. 8. c. 12., ex Liturgia Jacobi, ex can. 32. Trull., aliisque monimentis apud Allatium, & Benedictum XIV. Idem præcipitur in ritu celebrandæ Missæ, in Capitulari Attonis Vercell. ep. Græci vero etiam frigidam vino miscent consecrationem, & calidam paulo post; quod a Bened. XIV., ob ritus antiquitatem, Græco-Latinis permittitur. Ejus quoque mixtionis meminere Liturgiæ S. Basilii, & Chrysostomi: Nissenus etiam, Theodoretus, Damascenus, Proclus, Nicephorus &c. Adde, Græcos ipsos, ut Arcudius, & Gabriel Philadelph., in suis Liturgiis refellere scriptores Latinos, ut Guidonem Carmelitam, &c., *qui dicunt Græcos sacro calici aquam non admiscere secundum Ecclesiæ traditionem*. Vide Missam Ethiopum, & Coptorum apud Bolland. Tom. V. Jun. n. 199.

Prob. IV. rationibus Trid. Synodi, quæ sess. 22. c. 7. *monet sacerdotes, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum quia e latere ejus aqua simul cum sanguine exierit: & cum aquæ in Apocalypsi populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur.*

Opp. Novatores: prima ratio Trid. Syn. petitur ab exemplo Christi, atqui non probatur ex scripturis, quod Dominus aqua vinum temperaverit, ut fatetur Bellarmi-

nus;

nus; ergo &c. ℞. neg. conſ. Non enim ſolæ ſcripturæ ſervarunt nobis rerum a Chriſto geſtarum notitiam, cum plura Jeſus fecerit, quæ ſcripta non ſunt. Adde in cœna Paſchali *ita vinum temperandum fuiſſe aqua, ut niſi hanc admiſcuiſſent, credidiſſent aliquid eſſe omiſſum in recta hujus ceremoniæ obſervatione*, ut ex Maimon. probat Lightfootus. Fallitur ergo Buxtorfius, qui ait, Judæos id ſervaſſe pro ſubito, ſed etſi ii non ſervaſſent, ſervavit tamen Chriſtus: *Qui temperantiæ ſummæ ſe præbuit exemplum*, ut ait Jo. XXII. ad Archiep. Armenorum.

Opp. II. Altera Tridentinæ Syn. ratio petitur ex aqua, quæ ſimul cum ſanguine fluxit è latere Chriſti, atqui non eſt neceſſe uſurpare in Sacramento quidquid adfuit in paſſione Domini; ergo &c. ℞. diſt. min. Non eſt neceſſe ex Dei mandato, conc. ex præcepto Eccleſiaſtico rationabili cauſa ſervando, neg. Licet enim in aqua lateris Chriſti denotari baptiſmum veteres ſcripſerint, non deſunt tamen PP. cl. Auguſtinus, Theodulphus Aurelianen., Valafridus, Paſchaſius &c., qui illius aquæ ſymbolum referant per aquam, quæ in calice adhibetur. His adde cap. *In Sacramentorum* de Conſecr. diſt. 2. & cap. *in Calicem* ſumptum ex Ambr. l. 5. de Sacr., nec non liturgiam S. Joannis Chryſoſt., ubi legitur: *Ad infuſionem vini dicit Sacerdos: Et unus militum.... & exivit ſanguis, & addens aquam dicit: Et aqua.*

Opp. III. Poſtrema ratio Trid. eſt, quia aquæ populi in Apoc. dicuntur, ſed ſymbolica Theologia, ait Voſſius, non ſat eſt ad ritum adſtruendum; ergo &c. ℞. neg. min. Cum enim ſacri ritus inſtituti potiſſimum fuerint ob myſticam ſignificationem, ſufficit ſymbolica Theologia, ſi hoc Eccleſiæ opportunum videatur, ad ſacrum ritum adſtruendum. Deinde Trid. Syn., præter hoc ſymbolum, profert exemplum Chriſti. Nec ſolum Cæſarius, Paſchaſius, Rabanus a Voſſio citati rationem illam probarunt, ſed etiam S. Cyprianus, Theodulphus, S. Thomas, Hildebertus Turonenſis &c.

Opp. IV. Armeni locum Chryſoſt. hom. 83. ſup. cit. Novatores vero jactant Eccleſiarum libertatem; ergo &c. ℞. ad 1. loqui S. D. contra Aquarios, ut ſup. notatum eſt. Novatores item refutavimus l. 30. c. 23. Prop. II.

Opp. V. Can. 4. Conc. Aurel. an. 545., vel 541., ubi in vet. editione ſtatuitur: *Ut nullus in oblationibus calicis, niſi quod fructu vineæ ſperatur, & hoc ſine aqua*

mi-

mixtum, *offerre præsumat*; ergo &c. ℞. neg. conf. Legi enim debet: *Et hoc aqua mixtum*, ut habetur in collect. Labb. tom. 5., quomodo enim esse potest vinum *mixtum*, & sine aqua? Hinc Vossius ipse mendum agnoscens ait, fieri non posse, ut PP. Aurel. tam veterem Ecclesiæ consuetudinem immutaverint.

Propositio III. Aquæ cum vino permixtio non est de necessitate Sacramenti, sed præcepti Ecclesiastici.

Prob. I. pars. Nam materia calicis in Evangelio dicitur; *Genimen vitis*, sed tale est vinum etiam nulla aqua dilutum, ergo &c. Vide Prop. primam. II. Cyprianus in ep. ad Cæcil. ait, esse *sanguinem Christi*, si vinum sine aqua sit consecratum: ibidem veniale esse censet in eo, qui ignoranter aquam vino non miscuerat; ergo &c. III. Sine aqua vinum est symbolum Corporis Christi; ergo &c. IV. Peracta consecratione non debet aqua prætermissa superinfundi ex Rubr. Miss., ut fieri debet de vino omisso, *si post verba consecrationis advertat, sacerdos vinum non fuisse positum*; ergo &c. Prob. II. pars ex Prop. præced.

Ob. I. S. Cyprianus ait, perfici Eucharistiam, cum vinum & aqua miscetur; ergo &c. Addit II. non adunari Christo populum sine ea mixtione. III. Ait: *Calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, quomodo Corpus Domini nequit esse farina sola, aut aqua sola*; ergo &c. IV. Aqua vino non permixta non gereret typum cruoris, qui fluxit de Christi latere; ergo &c.

℞. Ad I. & II. dist. ant. Ait perfici, quoad significationem unionis fidelium cum Christo conc.; quoad significationem, & prout continet signum corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini, neg. Nam præter symbolum a Cypriano expressum, species panis & vini sunt præcipuum signum corporis, & sanguinis Domini, prout sunt spiritale animarum nostrarum nutrimentum. Ad III. dist. ant. Calix non est *vinum solum*, quoad mysticam significationem, conc., quoad substantiam, neg. Ceterum inter farinam, & vinum magnum discrimen est; illa enim sine aqua non est panis, nec Eucharistiæ materia, hoc vero sine aqua vinum est, & valida ejus materia. Ad IV. neg. conf. Non enim opus est, ut Sacramenti materies omnes typos gerat Dominicæ passionis, cum nec ipsa aqua, sed sanguis, necessarius fuerit ad Christi passionem.

Ob. II. Contra II. partem: Christus præcepit Apostolis, ut idem facerent, quod ipse fecerat, sed ex Cypriano Christus aqua calicem temperavit; ergo &c. II. Concil. Carth. id refert ad Dominicam traditionem; ergo &c. III. Non invenitur Rom. Pontifex, qui hoc præceptum tulerit; ergo non est Ecclesiasticum. ℞. ad I. dist. maj. Ut idem facerent, quoad substantialia, conc., quoad accidentalia, neg. Non enim ait: *Hoc facite, adhibito hoc tantum pane, non alio, vino sic temperato, servato hoc tempore*, sed tantum: *Hoc facite*, idest: *Consecrate panem, & vinum, comedite, distribuite*; refertur enim τὸ *facite* ad proxime peractam actionem, non ad accidentarias actionis circumstantias; alias non liceret Græcis in fermentato, nobis mane Eucharistiam conficere. Cyprianus ergo loquitur contra illos, qui in sacrificiis matutinis solam aquam adhibebant, *ne per saporem vini redolerent sanguinem Christi*; postquam autem demonstravit ex traditione Dominica consecratum esse vinum, exponit aquæ symbolum, de quo supra. Ad II. dist. ant. Et unum refert quoad Christi exemplum, & mysticam significationem, alterum quoad necessitatem, conc., utrumque quoad necessitatem, neg. Ad III. neg. cons. Ecclesia enim jussit servandum, quod Christus fecisse traditur, & Apostoli servarunt. Non desunt tamen, qui id ab Alexandro Rom. Pontifice institutum putent anno 109.

Propositio IV. Aqua calici infundi debet in modica quantitate.

Prob. I. Ex Ordine Rom. apud Mabillon, ubi de Missa Rom. Pont. habetur: *Post aquæ benedictionem ponit tres guttas aquæ*. Rubr. Miss. §. 7. habet: *Parum aquæ infundat in calicem*. Conc. Triburien. præcipit, ut saltem duæ partes sint vini. Honorius III. in ep. ad Archiep. Upsalen. damnat Septemtrionalium abusum, qui ob vini penuriam ponebant in *majori quantitate de aqua, quam de vino*. Eug. IV. In Instr. Arm. ait, vino *aqua modicissima admisceri debet*.

Propositio V. Aqua vino permixta probabilius convertitur in Christi sanguinem.

Prob. I. ex verbis Consecrationis, super vinum aqua permixtum prolatis in quibus sacerdos absolute pronunciat: *Hic est enim calix sanguinis mei*, & statim quidquid in calice est exhibet populo adorandum; ergo &c. Prob. II. ex Patribus, Irenæus l. 4. cap. 33. ait: *Temperamentum ca-*

calicis ſuum ſanguinem confirmavit. Ambroſius l. 4. Sacram. c. 4. ait; *Vinum, & aqua in calicem mittitur, ſed fit ſanguis conſecratione verbi cœleſtis*. Paſchaſius in l. de Corp. & ſang. Domini c. 2. ait: *Aqua conſecratur, non quod aqua permaneat, ſed vertitur in ſanguinem*. Eadem habent Hildebertus Cenomanen., Algerus Leod. Adde Anſelm. Havelberg., qui Dial. 3. ait: *Nec mireris, quod aqua, & vinum ſimul conſecrata in unum ſanguinem tranſeunt, cum liquores in noſtrum tranſeant ſanguinem, ad ſubſtentationem corporum noſtrorum*. III. Exorta ann. 1188. hac controverſia in Galliis, delata eſt ad Gaufridum S. Bernardi ſecretarium, & ab hoc ad hoc ad Henricum Alban. Epiſcopum. Et Gaufridus quidem ſententiam noſtram ratione & auctoritate munivit epiſtola, quæ exſtat vol. 3. Annal. Ciſtercen. Licet autem non exſtet Henrici reſponſum, cenſet tamen Baronius, non aliud reſcribere potuiſſe, *quam quod credidit, & cuſtodivit S. R. E., nimirum aquam ſimul & vinum tranſubſtantiari in ſanguinem Chriſti*. Quod etiam probabilius eſſe docuit poſt decennium etiam Innoc. III. cap. *Cum Marthæ*. Hinc patet epiſtolis Gaufridi, & Henrici controverſiam non fuiſſe ſopitam, neque oppoſitam ab Innoc. III. damnatam.

Propositio VI. Probabilius eſt aquam vino permixtam in Chriſti ſanguinem *immediate* converti.

Prob. I. enim aqua vino mixta naturam ſuam non deperdit, nam ſi guttatim affundatur vino quantitas aquæ major, liquor erit aquæ ſimilior, quam vino; ut arguit noſter Vanroy c. 2. q. 6. II. Si aqua in vinum injecta in ipſum verteretur, facile ex uno vini dolio addita paulatim aqua centum fierent, ut arguit Auctor de Re Sacram. tom. 1. p. 371. III. Si poſt guttam in vinum verſam alia affundatur, & alia, quouſque moles in duplum, decuplum &c. excreſcat, tota illa moles non erit vinum, nec poterit inveniri a qua gutta aquæ moles ipſa exuere cœperit naturam ſuam, ut poſt Gaſſendum arguit noſter Cabalieus ſcribens: *Dic mihi cur vinum dextruxit mixtio nona, vel decima; cur non poſt eam vinum manet*. IV. Demonſtrant Phyſici, aquam vino permixtam, ab eo *per artificium ſeparari poſſe*, ut notat etiam Innoc. III. loc. cit.; ergo &c.

Opp. Solum vinum, non aqua, eſt Euchariſtiæ materia eſſentialis per Prop. 3.; ergo &c. II. Innoc. III. oppoſitam ſententiam probabiliorem appellat. III. Carthuſiani, & Prædicatores vinum, & aquam præmittunt in Miſ-

sa, ut longiori spatio aqua vinum fiat. Addit Capisucchius hanc conjecturam: *Quia Christus non mutatur in Ecclesiam, sed Ecclesia in Christum*. IV. Si *species* aquæ separentur, a *speciebus* vini per artificium, sub iis tantum servaretur Christi sanguis, sed hoc est absurdum; ergo &c.

℟. ad II. neg. conf. Licet enim aqua sola in Christi sanguinem non convertatur, vertitur tamen, *cum prius mixta transierit in vinum*: quod fit, ubi unius particulæ ita insinuantur particulis alterius, ut propriam *formam* omittant, ac prorsus evanuisse videantur, non quod suam substantiam amiserit, aut physice convertatur in vinum, quod expresse negat Philosophus in 1. Gener. c. 5.: atque hæc mens est Innoc. III. loc. cit. Ad III. neg. ant. Qui enim initio Missæ vinum miscent, ex eorum consuetudine id faciunt, qui principio sacra dona parabant, ut de Græcis ait Card. Bona l. 2. Rer. Liturg. c. 9. Nam, si sacerdos mox calicem consecraturus norit aquam non apposuisse, ponit illico, & statim consecrat ex Rubr. Miss. n. 3. Ad IV. neg. sequel. maj. Aqua enim est idonea sacramenti materies: non ratione sui, sed prout vino permixta est; si ergo a vini *speciebus* separarentur species aquæ, non possent amplius sacramenti habere rationem.

Ob. II. Innocentius VIII., teste Raphaele Volaterrano, Norvegis indulsit an. 1484., ut absque vino sacrificarent, *quod ob immensa frigora vinum in ea regione acescat*; ergo &c. II. A Romano Pontifice concedi posse, ut absque vino conficiatur Eucharistia, ubi vinum desit, asseruit sine sanctitatis dispendio quidam vir Dei apud Bened. XIV. l. 2. de Beatif. Sanctorum; ergo &c.

℟. ad I. neg. ant. Indultum enim hujusmodi, & alia plura Innocentii nomine supposita sunt a Dominico Viterbien., & Francisco Maldente, qui ea de re sacerdotio privati sunt, & extremo sunt affecti supplicio, teste Rainaldo, Bzovio, Burio, Sandino, aliisque. Falsum est etiam vinum, in Norvegia accescere, cum constet ibi in usu esse, & facile asservari, ex Card. de Lugo, Nat. Alex. &c. Adde in calidis potius, quam in frigidis regionibus vinum acescere, ut experientia compertum est. Ad II. ℟. Idem Bened. XIV. neg. cons. Nulla quippe animadversione laud. servi Dei sententia notata est, eo quod scripserit, *quando Breve Innocentii habebatur legitimum*.

Quæres: an liceat sacrificare in una tantum specie, si desit altera. ℟. negative cum D. Thoma, Sylvio, Suarez

rez &c. Exigit enim jus naturæ, ut Deo offeratur sacrificium in suo genere perfectum, & completum: jus quoque divinum, & Christi institutio utramque speciem consecrandam esse definiunt, atque in jure divino, ac naturali nec ipse Romanus Pontifex dispensat, ex cap. *Sunt quidam*, & cap. *Contra statuta* c. 25. q. 1. n. 6.; ergo &c. Nec dicas cum Gabriele, aliisque, Romanum Pontificem eo in casu non dispensare, sed solum declarare, præceptum *integre* sacrificandi non urgere, *propter summam necessitatem*; nam hoc Sacramentum non est absolutæ necessitatis, nec propter unius provinciæ commodum a Christi institutione est recedendum.

Appendix duorum Cap. præced.

In quo de varia Ecclesiarum disciplina circa utramque Eucharistiæ materiam differitur.

Quam imperite Græcorum nonnulli vitio vertant Romanæ Ecclesiæ quod consecret in azymo pluribus fuit demonstratum Prop. IV. cap. V. Diss. I. Ubi antiquos Maronitas azymis usos esse ex Jo. Morino notatum est. Constat reapse, apud Armenos, & Maronitas, a mille annis & ultra; azymi usum obtinuisse. Galanus enim Tom. 1. Concil. Eccl. Arm. hæc habet de Joanne Armenorum Patriarcha: *Hic jussu Homaris Saracenorum ducis Synodum congregavit in urbe Monascherti, ubi convenientibus cum Armenis sex Assyriis episcopis fuerunt a sacris ablata mysteriis fermentum, & aqua*. Cum ergo compertum sit, Homarum Saracenorum ducem regnare cæpisse anno 634., atque anno 644. obiisse; circa hoc tempus azymi usus apud Armenos & Maronitas invaluisse dicendum est. Reapse Armenos multis ab hinc sæculis in azymo consecrare Demetrius Cizicenus, Nicephorus, alii que testantur. Quamvis autem in Trullana Synodo Can. 32. damnati fuerint Armeni, eo quod aquam vino in Calice non miscerent, non tamen iis culpæ tributum est, quod azymo uterentur pro Eucharistiæ materia.

Azymo etiam uti Æthiopes, sive Abessinios ex Comment. Hist. Æthiop. Ludol. & ex declaratione habita coram ampliss. Card. ann. 1594. a quodam monacho Ord. S. Antonii satis compertum est. Is enim rogatus: *An Æthiopes celebrent in pane fermentato, vel azymo? respondit: Æthiopes in fermentato celebrant, & illi, qui in azymo celebrant, conficiunt etiam. Et nos in tota Æthiopia feria 5. in cœna Domini singulis annis in hujus rei memoriam in azymis celebramus*. Chaldæi etiam, qui in Malabaria versantur, postquam Latini illuc appulere, azymum panem adhibent pro hujusce Sacramenti materia. Unde in Concilio Diamperiensi anno 1599. statutum est,

ut tantum in azymo Eucharistiæ Sacramentum conficerent. Nam etiam ante ex Josepho Indo, cum in Latinorum Ecclesiis celebrabant, in azymo conficiebant: ut ex Josepho Indo observat Asseman To. 3, Bibl. Orient. part. 2.

Alteram Eucharistiæ materiam vinum esse diximus prop. I. cap. V., nec ejus loco, sive aquam, sive liquorem alium substitui posse contra Bezam, ac Melanctonem pluribus demonstravimus. Neque huic nostræ sententiæ adversatur decretum Sacr. Congreg. S. Officii editum die 22. Julii ann. 1706., in quo statutum est, licitum esse liquorem ex uvis passis expressum pro materia Calicis adhibere; siquidem in laud. Congregat. propositum fuit dubium a P. Josepho de Jerusalem Ord. Min. missionum Ethiopiæ præfecto, an liceat missionariis celebrare cum vino ex *zebibo*, & uvis passis expresso, ut ibi positum est in more? cumque jussu R. Pont. exquisitum prius fuerit a dicto P. Josepho: *Quo præcise modo conficiatur vinum ex uvis passis, vel zebibo in Ethiopia?* ac ab eo responsum esset, id fieri sumendo, ex. gr., zebibi lib. 4., quæ in apto vase tunduntur, deinde totidem aquæ frigidæ libras in idem vas injici per horas circiter 10.: extracta deinde zebibi, & uvæ materia, & ab exteriori aqua expurgata torculari præmi. Quare liquor inde expressus vinum est, quo Ethiopes utuntur, dum celebrant. His itaque auditis, *nec non variis experientiis factis pro eruendo dicto vino* statutum est: die 22. Jul. 1706., *Licere dummodo liquor extrahendus a zebibo, vel uvis passis ex colore, odore, & gustu dignoscatur esse verum vinum*. Ex quibus omnibus nostra firmatur assertio, non infirmatur. Liquor enim ex zebibo, vel uvis passis expressus, in quo color, odor, & gustus reperitur, est verum vinum? quod quidem de Cervisia, aut alio liquore ex frumento, aut ex pomis expresso dici non potest, nec de Ruthenorum *Ydromelle*, aqua nempe mellita: quæ omnia validam esse calicis materiam perperam jactitant novatores. Nec dicas cum Verricellio, *zebibum esse adeo decoctum ab igne, ut ex eo confici nequeat vinum simpliciter, sed tantum secundum quid, cum addito, nempe vinum coctum, seu sapam*. Nam zebibum uva est: ignis vero, vel solis calore exsiccata, si post infusionem in aqua, liquorem referat, cum omnibus vini qualitatibus, nonnisi accidentario ab alio vino secernitur: ut apud nostrates vinum, quod *crudum* dicitur, ab eo, quod igne torretur, nonnisi per accidens secernitur, unde in Missa communiter adhibetur.

Vino in sacrificio consecrando aquam naturalem in modica quantitate, ex Ecclesiæ praxi ac definitione, Prop. IV. c. 6. monstratum est, unde satis liquet, quantitatem aquæ in calicem infundendæ minorem debere esse, quam vini. Qua de re censent plerique scholasticorum, irritam fore consecrationem, si secus fiat, idque firmare nituntur Triburiensis Synodi, nec non Honorii III., ac Pii V. Constitutionibus. Censent tamen nonnulli Theologi, decretis hujusmodi repressos fuisse quorundam abusus, qui contra communem Ecclesiæ consuetudinem plus aquæ, quam vini in calicem infundebant; ast irritum propterea Sacramentum fieri a no-

a nemine dictum putant. Ideo enim, ajunt, propter majorem aquæ, quam vini in calice quantitatem irrita foret consecratio, quia eo in casu jam vinum non ultra remaneret, sed prævalente aquæ vi in ipsam converteretur; atqui hoc, addunt, rationi & experientiæ, constanti medicorum, & chimicorum judicio firmatæ, adversantur: quamvis enim major sit in calice aquæ moles, quam vini, vinum nihilominus est: nec propterea deserit naturam suam, nec spiritus, nec robur deperdit. Quod si vinum est, validè ergo, inquiunt, consecratur, quantumvis aqua præponderet.

Quod etiam confirmant iisdem rationibus, quibus nos usi sumus ad demonstrandam Prop. II. cit. capitis VI., ex ipso Christi exemplo: monet quippe, Sacros. Trident. Synodus sess. 24. c. 7., *præceptum esse ab Ecclesia sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia e latere ejus aqua simul cum sanguine exierit &c.* Ut ergo certo constaret, inquiunt, propter aquæ exuperantiam irritam fieri consecrationem, deberet quoque certum esse, Christum modicam aquæ quantitatem in calicem infudisse: atqui nihil de hac re, silente scriptura, ac traditione, decerni posse opinantur: imo si ratio attendatur, aut plus aquæ in Christi calice fuisse dicendum, aut saltem ad vini æqualitatem redactam, ex summa Christi sobrietate, Hebræorum consuetudine, conditione climatis, & vini, quod ibi nascitur, vi ac robore facile percipi posse. Incertum esse etiam putant, an aqua, quæ ex Christi latere lancea percusso manavit una cum sanguine, hujus copiam excesserit. Aquas tandem, quibus in Apocalypsi populi designantur, quibusve Trident. Synod. loc. cit. ait: *Ipsius populi fidelis cum cap. Christo unione repræsentari*, potius suadere putant oppositum: cum constet; populum caput vel ducem suum numero, aut quantitate longe superare. Ex quibus omnibus censent laudati Theologi consequens fieri, ut si plus aquæ, quam vini esset in calice, peccaret quidem gravissime, qui consulto sic ageret, quippe qui contemneret Ecclesiæ auctoritatem, & praxim: sed propterea irritum fieri Sacramentum (salvo semper meliori Ecclesiæ judicio, cui propriam sententiam ex corde subjiciunt) non arbitrantur.

C a p u t VII.

De institutione vorborum, seu formæ sacramenti Eucharistiæ.

NOt. I. Plures hæretici, ut Bucerus, negant, in Eucharistia verba ulla esse pronuncianda, alii historice proferenda esse putant ad fidem excitandam, ut Calvinus. Lutherus vim consecrandi verbis tribuit, sed non iis tantum, quæ Christus creditur protulisse, sed præcedentibus etiam, & consequentibus. Græci, inter quos Cabasilas, & Marcus Ephes., ajunt: *Quod non solum a voce Dominicorum verborum sanctificantur dona divina*: sed etiam sequente oratione, & benedictione sacerdotis. Et hos qui-

dem refellit Card. Bessarion, Allatius, & Arcudius, sed Græcorum sententiam instaurarunt Antonius Touttee, & Petrus Le-Brun a Bugeantio, Ursio, Meratio, Bened. XIV., aliique refutati. Quidam scholastici post Catharinum docuere, Christum nullis verbis usum in consecratione, sed hujus formam ab eo fuisse præscriptam. Putarunt nonnulli Scotum existimasse verba illa: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus* non sufficere, sed etiam precedentia requiri, verum a communi sententia eum non recessisse contendunt Mastrius, Frassen, Henno &c. Plures Thomistæ ajunt, D. Thomam docuisse, omnia verba, quæ proferuntur in consecratione calicis, pertinere ad formæ substantiam. Alii tamen a communi sententia eum non recessisse contendunt, ut Sylvius, Contensonius, aliique.

Not. II. inter Catholicos communior & verior sententia est. Christum consecrasse Eucharistiam verbis, & hæc præscripsisse sacerdotibus consecraturis. Eaque non historice tantum proferri, sed consecrare materiam. Hanc virtutem solis inesse verbis Christi nomine prolatis, & essentialia esse illa: *Hoc est corpus meum &c. Hic est sanguis meus*. Ubi nota, varias esse consecrationis formulas apud Martene lib. 1. ant. Rit. cap. 4. In Liturg. S. Jacobi habetur hæc forma: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur, & datur in remissionem &c. Hic est sanguis meus novi Testamenti, qui pro vobis, & pro multis effunditur, & datur* &c. In Const. Ap. l. 8.: *Hoc est corpus meum, quod pro multis frangitur* &c. Æthiopes utrique formulæ addunt *Amen*. Mozarabes addunt etiam: *Quod pro vobis tradetur, in meo sanguine*. In lib. Sacram. Ambrosii habetur: *Quod pro multis confringetur*. Sacram. Gregorii, Ambrosianum, Indorum &c. habent Romanam formam. His notatis sit

Propositio II. Christus Eucharistiam instituens verbis usus est.

Prob. I. ex 1. Corinth. 11. Christus Eucharistiam instituens ait: *Hoc est corpus meum*, addens: *Hoc facite in meam commemorationem*; atqui sacerdotes verbis consecrant; ergo & Christus. II. Trid. Syn. sess. 13. c. 1. ait: *Hoc sacramentum instituit, cum post panis, & vini benedictionem, se suum corpus præbere, ac suum sanguinem perspicuis verbis testatus est, quæ verba a D. Paulo repetita sunt*; ergo &c. III. Idem docent PP. in seq. Prop. laudandi.

IV.

IV. Quidam oppositum docent, quod benedictionem cum consecratione confundant; sed illa huic præmittitur, unde in Græco habetur: Εὐλογήσας, *cum benedixisset*, præterito, non præsenti tempore, hinc Estius ait: *improbabiliter sentiunt, qui hanc benedictionem putant fuisse ipsam consecrationem corporis Domini;* ergo &c.

V. Bellarminus, Becanus, du-Hamel, aliique putant, *benedictionem*, & *consecrationem* iisdem verbis fuisse peractam, nam PP. utramque sæpe indiscriminatim accipiunt; ergo &c. Ubi nota: *benedictionem* a Patribus dici ipsam *consecrationem*, quia hæc mystica dona immutat, redditque sancta, & benedicta, nam si benedictionem accipias pro oratione facta sacris muneribus consecrandis, hæc a consecratione diversa est.

PROPOSITIO II. Non est ab Ecclesia definitum, Christum in Eucharistiæ consecratione verba usurpasse.

Prob. I. Id non evincitur ex verbis Trid., & Florent. Syn., ubi habetur: *Formam bujus sacramenti esse verba Salvatoris, quibus hoc confecit sacramentum*. Sic enim ea possunt exponi, nempe Christum benedictione sua consecrasse, & statim formam præscripsisse, qua presbyteri celebrarent, adeo ut *instituere*, & *conficere sacramentum* designet consecrationem a Christo benedictione peractam & formæ determinationem. II. Neque ex Luc. 24., ubi narratur Christum in Emmaus panem benedixisse nulla expressa verborum forma. I. enim Lyranus, Maldonatus, Calmet, aliique negant tunc Jesum confecisse Eucharistiam. II. Si confecit, ut censet S. P. de Consens. Evang. l. 3. c. 25. ex scripturæ silentio non probatur verba non protulisse. III. Nihil ea de re ab Ecclesia definitum asserunt Catharinus, Salmeron, Tournelius, aliique: neque credibile est, Conc. Trid. voluisse sententiam confodere, quam viri cl. docuere. IV. Innoc. III. lib. 4. de Myst. Miss. ait: *Dici potest, quod Christus divina virtute confecit, & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent*, quod etiam sentit Durandus &c. Quæ tamen verba *opinative* tantum, non *assertive* prolata sunt, ut notat S. Th. nec præcedenti propositioni adversantur.

PROPOSITIO III. Eucharistia verbis Dominicis, non precibus ante vel post a sacerdotibus recitatis consecratur.

Prob. I. Ex Trid. & Florent. Syn., quæ expresse docent, Eucharistiam verbis effici *Salvatoris, quibus hoc sacramentum confecit*. Prob. II. ex Patribus Latinis. Tertul-

tullianus l. 4. contra Marc. c. 40. ait: *Accepit panem, & corpus suum fecit, dicendo: Hoc est corpus* &c. Ambrosius de Myst. 9. *Si tantum valuit humana benedictio, quid dicimus de ipsa consecratione divina, ubi verba ipsa Salvatoris operantur? Ante benedictionem verborum cœlestium alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur:* ubi Patres Benedictini ajunt, *apertissime sacra consecratio fieri docetur ipsis Domini verbis.* Et S. P. A. de Sacr. l. 4. c. 4. ait: *Sermo Christi hoc conficit Sacramentum. Antequam consecretur, panis est: ubi verba Christi accesserint, corpus est Christi.* Ne dicas, etiam preces, & quod historice enunciatur, esse Dei verba, nam Ambrosius illa expresse a consecratione secernit, dicens: *Reliqua omnia, a sacerdote dicuntur: ubi venitur, ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus utitur sacerdos, sed sermonibus Christi.* Et S. P. A. serm. 227. ait: *Panis ille sanctificatus per verbum Dei corpus est Christi.* Vide apud Marten. loca Eusebii Emisseni, Rhemigii Antisiodoren., Paschasii &c.

Prob. II. ex Græcis Patribus, quos laudarunt Græci in sua confessione Florentiæ habita apud Mabillon. t. 1. Mus. Ital. ubi hæc leguntur: *Ab omnibus sanctis Doctoribus Ecclesiæ, præsertim ab illo Jo. Chrysostomo audivimus, verba Dominica esse illa, quæ mutant panem & vinum in corpus Christi, & sanguinem: Nos ipsum S. D. & illius sententiam sequimur.* Et sess. 25. Florentina Syn. ita de verbis illis: *Hoc est corpus meum*, protestati sunt: *Per hæc verba transubstantiari sacrum panem, & fieri corpus Christi.* Ex quibus constat etiam incorrupta Græcorum fides de Sacramento Eucharistiæ, de qua tot controversiæ a Calvinistis sunt excitatæ.

Ob. I. Plura loca Justini, Irenæi, Hieronymi, Aug., Synodi Carisiacæ &c. apud Contensonium, Juenin, Tournely &c. precibus tribuere videntur Eucharistiæ consecrationem; ergo &c.

℞. I. dist. ant. Tribuere videntur *dispositive*, & concomitanter, quatenus Eucharistia sine precibus non peragitur, conc. proprie, & *formaliter*, neg. ℞. II. Neg. ant. Nam Justinus, & Irenæus non de precibus, sed de enunciativis verbis accipi debent. Is enim, ait: *Panis percipiens invocationem Dei jam non communis est panis, sed Eucharistia*, atqui preces non ad panem, sed ad Deum diriguntur; ergo &c. Hieronymus vero non recenset consecra-

cra-

crationis formam, sed ministerium sacerdotum, quos diaconis præferendos in ep. ad Evang. ostendit. Aug. etiam ait l. 3. de Trin. c. 4., nos accipere Christi corpus *prece mystica consecratum*, in Missa nempe, quæ majori ex parte precibus constat: quibus omissis non *rite*, sed *valide* confici sacramentum evincitur ex Augustino: qui de precibus eadem habet, ac de signo crucis, quod ad ritum non ad valorem sacramenti pertinere nemo ambigit. Adde, Eucharistiam esse nedum Sacramentum, sed etiam sacrificium, quod cum certis ritibus, & supplicationibus fiat, putarunt Patres perfici illam precibus, quas fundimus in sacrificio, ut constat ex August. l. 5. contra Donat. 20.

Ob. II. In Missa Chrysostomi sic orat sacerdos: *Emitte Spiritum tuum sanctum in nos, & super dona ista. Fac panem hunc corpus Christi tui.* Ita Euchol. pag. 77. Eadem exstant in Liturg. Jacobi, Marci, Clementis &c. apud Allat., & Arcud.; ergo &c. II. In Liturgia Basilii pag. 169. post recitationem verborum consecrationis habetur oratio, in qua panis, & vinum dicuntur: *Antitypa, ac symbola præsignantia sanctum corpus* &c. atqui Damascenus ait l. 4. de Fid. Orth. sacra dona dici a Basilio *Antitypa, antequam consecraretur oblatio, non post consecrationem*; unde sic arguitur: Post prolationem verborum *proposita dona* panis & vinum nondum versa sunt in Christi corpus & sanguinem, sed gerunt adhuc istorum typum prænuntiativum; ergo &c.

℟. Plures esse hujus argumenti responsiones a Card. Bessarione, Arcudio, Allatio, aliisque productas, quas apud Auctorem consulere potes: nos eam amplectimur, quæ asserit, Liturgiam Græcorum explicandam esse de effectu Sacramentali, non de consecratione Sacramenti; adeoque in ea peti, *ut fiat corpus Christi communicantibus in purgationem animæ*, ut constat ex præmissis Græcorum confessionibus, & cohæret Basilianæ Liturgiæ, ubi pag. seq. 170. habetur: *Et neminem nostrum in judicium, & condemnationem facias participem esse corporis, & sanguinis Christi tui*, quod confirmatur exemplo baptismi, ubi postulatur, *ut sanctificentur, qui nunc sunt baptizati* regenerationis lavacro, & post Confirmationem, & Ordinem orat episcopus, ut chrismatos confirmet, & ordinato tribuat potestatem, insusitatum quippe non est iteratis precibus postulare, quod jam concessum est, ac si nondum foret concessum. Quæ responsio firmissima censenda est, si conferatur

cum

oblatarum, ideſt panis, & vini. III. Concilium Carthag. ſtatuit: *Ut in Sacramento offeratur, quod Dominus tradidit, hoc eſt panis, & vinum aqua mixtum*. Et Florentinum in Inſtr. Armen. ait: *Euchariſtiæ materia eſt panis triticeus, & vinum de vite, cui aqua modiciſſima admiſceri debet*. IV. ex traditione PP., de qua infra prop. II., & ex univerſali Eccleſiæ conſuetudine.

Prob. II. pars. Non enim aliam poſſumus conſecrare materiam, præter eam, quam Dominus tradidit, ſed alia conſecraretur, ſi fas eſſet vini loco aquam, aut liquorem alium ſubſtituere; ergo &c. Hinc Chryſoſt. Hom. 6. in Matth. *Cujus rei gratia*, ait, *non aquam, ſed vinum? Hæreſim evellere voluit eorum, qui aqua in myſteriis utuntur*. De Aquariis etiam ſcribit Clem. Alex. *Eos relinquere Eccleſiam, & verſari in hæreſibus*. Epiph. hom. 401. de Encratitis ait: *Illorum myſteria, quæ aqua ſolummodo conſtant, myſteria non ſunt, ſed ficta*. Et S. Cypr. ait: *Plebem eſſe ſine Chriſto*, ubi aqua non vinum fertur.

Opp. Aquarii: de fideli ait Chriſtus Jo. 7.: *Flumina de ventre ejus fluent*; ergo &c. ℞. neg. conſ. Nam verba illa de baptiſmo accipi debent, vel de ſpiritu, *quem accepturi erant credentes*, nempe de gratia novi Teſtamenti aquæ comparata Iſ. 44., & Ezech. 36.

Propositio II. Vino parum aquæ miſceri debet ex traditione, & Eccleſiæ præcepto.

Prob. I. contra Armenos, qui vinum merum conſecrandum eſſe putabant (decepti falſa interpretatione Chryſoſtomi) ut conſtat ex Concilio Florentino, Trullano, ex Theophylacto &c., tum contra Proteſtantes, qui, licet fateantur veriſimile eſſe Chriſtum vinum miſcuiſſe, & mixto vino veterem Eccleſiam uſam eſſe; contendunt tamen rem eſſe adiaphoram, vetuſtamque conſuetudinem hoc ævo non præſcribere, & prudenter merum præferri, ut ſuam oſtentent libertatem. Etenim canone 32. Trull. an. 692. ſtatuitur: *Ut ſi quis epiſcopus, vel presbyter, non ſecundum ordinem ab Apoſtolis traditum facit, & aquam vino miſcens offert ſacrificium, deponatur, ut imperfecte myſterium enuntians*. Concilium Bracharen. IV. can. 2. ait: *Calix Dominicus vino & aqua permixtus debet offerri*. Carthag. III. can. 24. jubet, ut ſacerdos offerat, *quod ipſe Dominus tradidit, hoc eſt panem, & vinum aqua mixtum*. Adde Can. II., ubi monentur *Sacerdotes Dei, ut procurent, ut panis, & vinum, & aqua, ſine quibus nunquam*

quam Missæ celebrantur, pura, & munda fiant.

Prob. II. ex PP. Justinus M. Apol. 2. oblationes describens, quibus conficitur Eucharistia, ait: *Offertur panis, & poculum aquæ & vini*, & infra: *Panis offertur, & vinum, & aqua*, Irenæus l. 4. c. 57.: *Accipiens temperamentum calicis suum sanguinem confirmavit*. *Ut temperamentum calicis*, ex Massueto, *mixtum calicem vocat, quia ex traditione Apostolica vinum consecrandum aqua miscetur*. S. Cyprianus in ep. 63. ad Cæcil. *Quando in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, ... in sanctificando offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis, si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo*. Ambrosius de Sacram. ait: *Didicisti quod vinum & aqua in calicem mittuntur*. S. P. A. de laud. Cypr. ait: *Solvitur ibi quæstio, utrum calix dominicus aquam solam, an eam vino mixtam debeat habere*: ergo &c.

Prob. III. ex antiquis Eccl. ritibus: id enim constat ex Const. Apost. l. 8. c. 12., ex Liturgia Jacobi, ex can. 32. Trull., aliisque monimentis apud Allatium, & Benedictum XIV. Idem præcipitur in ritu celebrandæ Missæ, in Capitulari Attonis Vercell. ep. Græci vero etiam frigidam vino miscent consecrationem, & calidam paulo post; quod a Bened. XIV., ob ritus antiquitatem, Græco-Latinis permittitur. Ejus quoque mixtionis meminere Liturgiæ S. Basilii, & Chrysostomi: Nissenus etiam, Theodoretus, Damascenus, Proclus, Nicephorus &c. Adde, Græcos ipsos, ut Arcudius, & Gabriel Philadelph., in suis Liturgiis refellere scriptores Latinos, ut Guidonem Carmelitam, &c., *qui dicunt Græcos sacro calici aquam non admiscere secundum Ecclesiæ traditionem*. Vide Missam Ethiopum, & Coptorum apud Bolland. Tom. V. Jun. n. 199.

Prob. IV. rationibus Trid. Synodi, quæ sess. 22. c. 7. *monet sacerdotes, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum quia e latere ejus aqua simul cum sanguine exierit: & cum aquæ in Apocalypsi populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur*.

Opp. Novatores: prima ratio Trid. Syn. petitur ab exemplo Christi, atqui non probatur ex scripturis, quod Dominus aqua vinum temperaverit, ut fatetur Bellarminus;

nus; ergo &c. ℞. neg. conf. Non enim solæ scripturæ servarunt nobis rerum a Christo gestarum notitiam, cum plura Jesus fecerit, quæ scripta non sunt. Adde in cœna Paschali *ita vinum temperandum fuisse aqua, ut nisi hanc admiscuissent, credidissent aliquid esse omissum in recta hujus cæremoniæ observatione*, ut ex Maimon. probat Lightfootus. Fallitur ergo Buxtorfius, qui ait, Judæos id servasse pro subito, sed etsi ii non servassent, servavit tamen Christus: *Qui temperantiæ summæ se præbuit exemplum*, ut ait Jo. XXII. ad Archiep. Armenorum.

Opp. II. Altera Tridentinæ Syn. ratio petitur ex aqua, quæ simul cum sanguine fluxit è latere Christi, atqui non est necesse usurpare in Sacramento quidquid adfuit in passione Domini; ergo &c. ℞. dist. min. Non est necesse ex Dei mandato, conc. ex præcepto Ecclesiastico rationabili causa servando, neg. Licet enim in aqua lateris Christi denotari baptismum veteres scripserint, non desunt tamen PP. cl. Augustinus, Theodulphus Aurelianen., Valafridus, Paschasius &c., qui illius aquæ symbolum referant per aquam, quæ in calice adhibetur. His adde cap. *In Sacramentorum* de Consecr. dist. 2. & cap. *in Calicem* sumptum ex Ambr. l. 5. de Sacr., nec non liturgiam S. Joannis Chrysost., ubi legitur: *Ad infusionem vini dicit Sacerdos: Et unus militum.... & exivit sanguis, & addens aquam dicit: Et aqua*.

Opp. III. Postrema ratio Trid. est, quia aquæ populi in Apoc. dicuntur, sed symbolica Theologia, ait Vossius, non sat est ad ritum adstruendum; ergo &c. ℞. neg. min. Cum enim sacri ritus instituti potissimum fuerint ob mysticam significationem, sufficit symbolica Theologia, si hoc Ecclesiæ opportunum videatur, ad sacrum ritum adstruendum. Deinde Trid. Syn., præter hoc symbolum, profert exemplum Christi. Nec solum Cæsarius, Paschasius, Rabanus a Vossio citati rationem illam probarunt, sed etiam S. Cyprianus, Theodulphus, S. Thomas, Hildebertus Turonensis &c.

Opp. IV. Armeni locum Chrysost. hom. 83. sup. cit. Novatores vero jactant Ecclesiarum libertatem; ergo &c. ℞. ad 1. loqui S. D. contra Aquarios, ut sup. notatum est. Novatores item refutavimus l. 30. c. 23. Prop. II.

Opp. V. Can. 4. Conc. Aurel. an. 545., vel 541., ubi in vet. editione statuitur: *Ut nullus in oblationibus calicis, nisi quod fructu vineæ speratur, & hoc sine aqua*

mixtum, *offerre præsumat*; ergo &c. ℞. neg. conf. Legi enim debet: *Et hoc aqua mixtum*, ut habetur in collect. Labb. tom. 5., quomodo enim esse potest vinum *mixtum*, & sine aqua? Hinc Vossius ipse mendum agnoscens ait, fieri non posse, ut PP. Aurel. tam veterem Ecclesiæ consuetudinem immutaverint.

Propositio III. Aquæ cum vino permixtio non est de necessitate Sacramenti, sed præcepti Ecclesiastici.

Prob. I. pars. Nam materia calicis in Evangelio dicitur; *Genimen vitis*, sed tale est vinum etiam nulla aqua dilutum, ergo &c. Vide Prop. primam. II. Cyprianus in ep. ad Cæcil. ait, esse *sanguinem Christi*, si vinum sine aqua sit consecratum: ibidem veniale esse censet in eo, qui ignoranter aquam vino non miscuerat; ergo &c. III. Sine aqua vinum est symbolum Corporis Christi; ergo &c. IV. Peracta consecratione non debet aqua prætermissa superinfundi ex Rubr. Miss., ut fieri debet de vino omisso, *si post verba consecrationis advertat, sacerdos vinum non fuisse positum*; ergo &c. Prob. II. pars ex Prop. præced.

Ob. I. S. Cyprianus ait, perfici Eucharistiam, cum vinum & aqua miscetur; ergo &c. Addit II. non adunari Christo populum sine ea mixtione. III. Ait: *Calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, quomodo Corpus Domini nequit esse farina sola, aut aqua sola*; ergo &c. IV. Aqua vino non permixta non gereret typum cruoris, qui fluxit de Christi latere; ergo &c.

℞. Ad I. & II. dist. ant. Ait perfici, quoad significationem unionis fidelium cum Christo conc.; quoad significationem, & prout continet signum corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini, neg. Nam præter symbolum a Cypriano expressum, species panis & vini sunt præcipuum signum corporis, & sanguinis Domini, prout sunt spiritale animarum nostrarum nutrimentum. Ad III. dist. ant. Calix non est *vinum solum*, quoad mysticam significationem, conc., quoad substantiam, neg. Ceterum inter farinam, & vinum magnum discrimen est; illa enim sine aqua non est panis, nec Eucharistiæ materia, hoc vero sine aqua vinum est, & valida ejus materia. Ad IV. neg. conf. Non enim opus est, ut Sacramenti materies omnes typos gerat Dominicæ passionis, cum nec ipsa aqua, sed sanguis, necessarius fuerit ad Christi passionem.

Ob. II. Contra II. partem : Christus præcepit Apostolis, ut idem facerent, quod ipse fecerat, sed ex Cypriano Christus aqua calicem temperavit; ergo &c. II. Concil. Carth. id refert ad Dominicam traditionem; ergo &c. III. Non invenitur Rom. Pontifex, qui hoc præceptum tulerit; ergo non est Ecclesiasticum. ℟. ad I. dist. maj. Ut idem facerent, quoad substantialia, conc., quoad accidentalia, neg. Non enim ait: *Hoc facite, adhibito hoc tantum pane, non alio, vino sic temperato, servato hoc tempore*, sed tantum: *Hoc facite*, idest: *Consecrate panem, & vinum, comedite, distribuite*; refertur enim τὸ *facite* ad proxime peractam actionem, non ad accidentarias actionis circumstantias; alias non liceret Græcis in fermentato, nobis mane Eucharistiam conficere. Cyprianus ergo loquitur contra illos, qui in sacrificiis matutinis solam aquam adhibebant, *ne per saporem vini redolerent sanguinem Christi*; postquam autem demonstravit ex traditione Dominica consecratum esse vinum, exponit aquæ symbolum, de quo supra. Ad II. dist. ant. Et unum refert quoad Christi exemplum, & mysticam significationem, alterum quoad necessitatem, conc., utrumque quoad necessitatem, neg. Ad III. neg. conf. Ecclesia enim jussit servandum, quod Christus fecisse traditur, & Apostoli servarunt. Non desunt tamen, qui id ab Alexandro Rom. Pontifice institutum putent anno 109.

Propositio IV. Aqua calici infundi debet in modica quantitate.

Prob. I. Ex Ordine Rom. apud Mabillon, ubi de Missa Rom. Pont. habetur: *Post aquæ benedictionem ponit tres guttas aquæ*. Rubr. Miss. §. 7. habet: *Parum aquæ infundat in calicem*. Conc. Triburien. præcipit, ut saltem duæ partes sint vini., Honorius III. in ep. ad Archiep. Upsalen. damnat Septemtrionalium abusum, qui ob vini penuriam ponebant in *majori quantitate de aqua, quam de vino*. Eug. IV. In Instr. Arm. ait, vino *aqua modicissima admisceri debet*.

Propositio V. Aqua vino permixta probabilius convertitur in Christi sanguinem.

Prob. I. ex verbis Consecrationis, super vinum aqua permixtum prolatis in quibus sacerdos absolute pronunciat: *Hic est enim calix sanguinis mei*, & statim quidquid in calice est exhibet populo adorandum; ergo &c. Prob. II. ex Patribus, Irenæus l. 4. cap. 33. ait: *Temperamentum*

ca-

calicis suum sanguinem confirmavit. Ambrosius l. 4. Sacram. c. 4. ait; *Vinum, & aqua in calicem mittitur, sed fit sanguis consecratione verbi cœlestis*. Paschasius in l. de Corp. & sang. Domini c. 2. ait: *Aqua consecratur, non quod aqua permaneat, sed vertitur in sanguinem*. Eadem habent Hildebertus Cenomanen., Algerus Leod. Adde Anselm. Havelberg., qui Dial. 3. ait: *Nec mireris, quod aqua, & vinum simul consecrata in unum sanguinem transeunt, cum liquores in nostrum transeant sanguinem, ad substentationem corporum nostrorum*. III. Exorta ann. 1188. hac controversia in Galliis, delata est ad Gaufridum S. Bernardi secretarium, & ab hoc ad hoc ad Henricum Alban. Episcopum. Et Gaufridus quidem sententiam nostram ratione & auctoritate munivit epistola, quæ exstat vol. 3. Annal. Cistercen. Licet autem non extet Henrici responsum, censet tamen Baronius, non aliud rescribere potuisse, *quam quod credidit, & custodivit S. R. E., nimirum aquam simul & vinum transubstantiari in sanguinem Christi*. Quod etiam probabilius esse docuit post decennium etiam Innoc. III. cap. *Cum Marthæ*. Hinc patet epistolis Gaufridi, & Henrici controversiam non fuisse sopitam, neque oppositam ab Innoc. III. damnatam.

Propositio VI. Probabilius est aquam vino permixtam in Christi sanguinem *immediate* converti.

Prob. I. enim aqua vino mixta naturam suam non deperdit, nam si guttatim affundatur vino quantitas aquæ major, liquor erit aquæ similior, quam vino; ut arguit noster Vanroy c. 2. q. 6. II. Si aqua in vinum injecta in ipsum verteretur, facile ex uno vini dolio addita paulatim aqua centum fierent, ut arguit Auctor de Re Sacram. tom. 1. p. 371. III. Si post guttam in vinum versam alia affundatur, & alia, quousque moles in duplum, decuplum &c. excrescat, tota illa moles non erit vinum, nec poterit inveniri a qua gutta aquæ moles ipsa exuere cœperit naturam suam, ut post Gassendum arguit noster Cabalieus scribens: *Dic mihi cur vinum dextruxit mixtio nona, vel decima; cur non post eam vinum manet*. IV. Demonstrant Physici, aquam vino permixtam, ab eo *per artificium separari posse*, ut notat etiam Innoc. III. loc. cit.; ergo &c.

Opp. Solum vinum, non aqua, est Eucharistiæ materia essentialis per Prop. 3.; ergo &c. II. Innoc. III. oppositam sententiam probabiliorem appellat. III. Carthusiani, & Prædicatores vinum, & aquam præmittunt in Mis-

rez &c. Exigit enim jus naturæ, ut Deo offeratur sacrificium in suo genere perfectum, & completum: jus quoque divinum, & Christi institutio utramque speciem consecrandam esse definiunt, atque in jure divino, ac naturali nec ipse Romanus Pontifex dispensat, ex cap. *Sunt quidam*, & cap. *Contra statuta* c. 25. q. 1. n. 6.; ergo &c. Nec dicas cum Gabriele, aliisque, Romanum Pontificem eo in casu non dispensare, sed solum declarare, præceptum *integre* sacrificandi non urgere, *propter summam necessitatem*; nam hoc Sacramentum non est absolutæ necessitatis, nec propter unius provinciæ commodum à Christi institutione est recedendum.

Appendix duorum Cap. præced.

In quo de varia Ecclesiarum disciplina circa utramque Eucharistiæ materiam disseritur.

Quam imperite Græcorum nonnulli vitio vertant Romanæ Ecclesiæ quod consecret in azymo pluribus fuit demonstratum Prop. IV. cap. V. Diss. I. Ubi antiquos Maronitas azymis usos esse ex Jo. Morino notatum est. Constat reapse, apud Armenos, & Maronitas, a mille annis & ultra; azymi usum obtinuisse. Galanus enim Tom. 1. Concil. Eccl. Arm. hæc habet de Joanne Armenorum Patriarcha: *Hic jussu Homaris Saracenorum ducis Synodum congregavit in urbe Monaschcrti, ubi convenientibus cum Armenis sex Assyriis episcopis fuerunt a sacris ablata mysteriis fermentum, & aqua*. Cum ergo compertum sit, Homarum Saracenorum ducem regnare cæpisse anno 634., atque anno 644. obiisse; circa hoc tempus azymi usus apud Armenos & Maronitas invaluisse dicendum est. Reapse Armenos multis ab hinc sæculis in azymo consecrare Demetrius Cizicenus, Nicephorus, alii que testantur. Quamvis autem in Trullana Synodo Can. 32. damnati fuerint Armeni, eo quod aquam vino in Calice non miscerent, non tamen iis culpæ tributum est, quod azymo uterentur pro Eucharistiæ materia.

Azymo etiam uti Æthiopes, sive Abessinios ex Comment. Hist. Æthiop. Ludol. & ex declaratione habita coram ampliss. Card. ann. 1594. a quodam monacho Ord. S. Antonii satis compertum est. Is enim rogatus: *An Ethiopes celebrent in pane fermentato, vel azymo? respondit: Ethiopes in fermentato celebrant, & illi, qui in azymo celebrant, conficiunt etiam. Et nos in tota Ethiopia feria 5. in cæna Domini singulis annis in hujus rei memoriam in azymis celebramus*. Chaldæi etiam, qui in Malabaria versantur, postquam Latini illuc appulere, azymum panem adhibent pro hujusce Sacramenti materia. Unde in Concilio Diamperiensi anno 1599. statutum est,

ut tantum in azymo Eucharistiæ Sacramentum conficerent. Nam etiam ante ex Josepho Indo, cum in Latinorum Ecclesiis celebrabant, in azymo conficiebant: ut ex Josepho Indo observat Asseman To. 3, Bibl. Orient, part. 2.

Alteram Eucharistiæ materiam vinum esse diximus prop. I. cap. V., nec ejus loco, sive aquam, sive liquorem alium substitui posse contra Bezam, ac Melanctonem pluribus demonstravimus. Neque huic nostræ sententiæ adversatur decretum Sacr. Congreg. S. Officii editum die 22. Julii ann. 1706., in quo statutum est, licitum esse liquorem ex uvis passis expressum pro materia Calicis adhibere; siquidem in laud. Congregat. propositum fuit dubium a P. Josepho de Jerusalem Ord. Min. missionum Ethiopiæ præfecto, an liceat missionariis celebrare cum vino ex *zebibo*; & uvis passis expresso, ut ibi positum est in more? cumque jussu R. Pont. exquisitum prius fuerit a dicto P. Josepho: *Quo præcise modo conficiatur vinum ex uvis passis, vel zebibo in Ethiopia?* ac ab eo responsum esset, id fieri sumendo, ex. gr., zebibi lib. 4., quæ in apto vase tunduntur, deinde totidem aquæ frigidæ libras in idem vas injici per horas circiter 10.: extracta deinde zebibi, & uvæ materia, & ab exteriori aqua expurgata torculari præmi. Quare liquor inde expressus vinum est, quo Ethiopes utuntur, dum celebrant. His itaque auditis, *nec non variis experientiis factis pro eruendo dicto vino* statutum est: die 22. Jul. 1706., *Licere dummodo liquor extrahendus a zebibo, vel uvis passis ex colore, odore, & gustu dignoscatur esse verum vinum*. Ex quibus omnibus nostra firmatur assertio, non infirmatur. Liquor enim ex zebibo, vel uvis passis expressus, in quo color, odor, & gustus reperitur, est verum vinum? quod quidem de Cervisia, aut alio liquore ex frumento, aut ex pomis expresso dici non potest, nec de Ruthenorum *Ydromelle*, aqua nempe mellita: quæ omnia validam esse calicis materiam perperam jactitant novatores. Nec dicas cum Verricellio, *zebibum esse adeo decoctum ab igne, ut ex eo confici nequeat vinum simpliciter, sed tantum secundum quid, cum addito; nempe vinum coctum, seu sapam*. Nam zebibum uva est: ignis vero, vel solis calore exsiccata, si post infusionem in aqua, liquorem referat, cum omnibus vini qualitatibus, nonnisi accidentario ab alio vino secernitur: ut apud nostrates vinum, quod *crudum* dicitur, ab eo, quod igne torretur, nonnisi per accidens secernitur, unde in Missa communiter adhibetur.

Vino in sacrificio consecrando aquam naturalem in modica quantitate, ex Ecclesiæ praxi ac definitione, Prop. IV. c. 6. monstratum est, unde satis liquet, quantitatem aquæ in calicem infundendæ minorem debere esse, quam vini. Qua de re censent plerique scholasticorum, irritam fore consecrationem, si secus fiat, idque firmare nituntur Triburiensis Synodi, nec non Honorii III., ac Pii V. Constitutionibus. Censent tamen nonnulli Theologi, decretis hujusmodi repressos fuisse quorundam abusus, qui contra communem Ecclesiæ consuetudinem plus aquæ, quam vini in calicem infundebant; ast irritum propterea Sacramentum fieri

a ne-

a nemine dictum putant. Ideo enim, ajunt, propter majorem aquæ, quam vini in calice quantitatem irrita foret consecratio, quia eo in casu jam vinum non ultra remaneret, sed prævalente aquæ vi in ipsam converteretur; atqui hoc, addunt, rationi & experientiæ, constanti medicorum, & chimicorum judicio firmatæ, adversantur: quamvis enim major sit in calice aquæ moles, quam vini, vinum nihilominus est: nec propterea deserit naturam suam, nec spiritus, nec robur deperdit. Quod si vinum est, validè ergo, inquiunt, consecratur, quantumvis aqua præponderet.

Quod etiam confirmant iisdem rationibus, quibus nos usi sumus ad demonstrandam Prop. II. cit. capitis VI., ex ipso Christi exemplo: monet quippe, Sacros. Trident. Synodus sess. 24. c. 7., *præceptum esse ab Ecclesia sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia e latere ejus aqua simul cum sanguine exierit &c.* Ut ergo certo constaret, inquiunt, propter aquæ exuperantiam irritam fieri consecrationem, deberet quoque certum esse, Christum modicam aquæ quantitatem in calicem infudisse: atqui nihil de hac re, silente scriptura, ac traditione, decerni posse opinantur: imo si ratio attendatur, aut plus aquæ in Christi calice fuisse dicendum, aut saltem ad vini æqualitatem redactam, ex summa Christi sobrietate, Hebræorum consuetudine, conditione climatis, & vini, quod ibi nascitur, vi ac robore facile percipi posse. Incertum esse etiam putant, an aqua, quæ ex Christi latere lancea percusso manavit una cum sanguine, hujus copiam excesserit. Aquas tandem, quibus in Apocalypsi populi designantur, quibusve Trident. Synod. loc. cit. ait: *Ipsius populi fidelis cum cap. Christo unione repræsentari*, potius suadere putant oppositum: cum constet; populum caput vel ducem suum numero, aut quantitate longe superare. Ex quibus omnibus censent laudati Theologi consequens fieri, ut si plus aquæ, quam vini esset in calice, peccaret quidem gravissime, qui consulto sic ageret, quippe qui contemneret Ecclesiæ auctoritatem, & praxim: sed propterea irritum fieri Sacramentum (salvo semper meliori Ecclesiæ judicio, cui propriam sententiam ex corde subjiciunt) non arbitrantur.

CAPUT VII.

De institutione verborum, seu formæ sacramenti Eucharistiæ.

NOt. I. Plures hæretici, ut Bucerus, negant, in Eucharistia verba ulla esse pronuncianda, alii historice proferenda esse putant ad fidem excitandam, ut Calvinus. Lutherus vim consecrandi verbis tribuit, sed non iis tantum, quæ Christus creditur protulisse, sed præcedentibus etiam, & consequentibus. Græci, inter quos Cabasilas, & Marcus Ephes., ajunt: *Quod non solum a voce Dominicorum verborum sanctificantur dona divina*: sed etiam sequente oratione, & benedictione sacerdotis. Et hos qui-

IV. Quidam oppositum docent, quod benedictionem cum consecratione confundant; sed illa huic præmittitur, unde in Græco habetur: Εὐλογήσας, *cum benedixisset*, præterito, non præsenti tempore, hinc Estius ait: *improbabiliter sentiunt, qui hanc benedictionem putant fuisse ipsam consecrationem corporis Domini;* ergo &c.

V. Bellarminus, Becanus, du-Hamel, aliique putant, *benedictionem*, & *consecrationem* iisdem verbis fuisse peractam, nam PP. utramque sæpe indiscriminatim accipiunt; ergo &c. Ubi nota: *benedictionem* a Patribus dici ipsam *consecrationem*, quia hæc mystica dona immutat, redditque sancta, & benedicta, nam si benedictionem accipias pro oratione facta sacris muneribus consecrandis, hæc a consecratione diversa est.

Propositio II. Non est ab Ecclesia definitum, Christum in Eucharistiæ consecratione verba usurpasse.

Prob. I. Id non evincitur ex verbis Trid., & Florent. Syn., ubi habetur: *Formam hujus sacramenti esse verba Salvatoris, quibus hoc confecit sacramentum*. Sic enim ea possunt exponi, nempe Christum benedictione sua consecrasse, & statim formam præscripsisse, qua presbyteri celebrarent, adeo ut *instituere*, & *conficere sacramentum* designet consecrationem a Christo benedictione peractam & formæ determinationem. II. Neque ex Luc. 24., ubi narratur Christum in Emmaus panem benedixisse nulla expressa verborum forma. I. enim Lyranus, Maldonatus, Calmet, aliique negant tunc Jesum confecisse Eucharistiam. II. Si confecit, ut censet S. P. de Consens. Evang. l. 3. c. 25. ex scripturæ silentio non probatur verba non protulisse. III. Nihil ea de re ab Ecclesia definitum asserunt Catharinus, Salmeron, Tournelius, aliique: neque credibile est, Conc. Trid. voluisse sententiam confodere, quam viri cl. docuere. IV. Innoc. III. lib. 4. de Myst. Miss. ait: *Dici potest, quod Christus divina virtute confecit, & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent*, quod etiam sentit Durandus &c. Quæ tamen verba *opinative* tantum, non *assertive* prolata sunt, ut notat S. Th. nec præcedenti propositioni adversantur.

Propositio III. Eucharistia verbis Dominicis, non precibus ante vel post a sacerdotibus recitatis consecratur.

Prob. I. Ex Trid. & Florent. Syn., quæ expresse docent, Eucharistiam verbis effici *Salvatoris, quibus hoc sacramentum confecit*. Prob. II. ex Patribus Latinis. Tertul-

tullianus l. 4. contra Marc. c. 40. ait: *Accepit panem, & corpus suum fecit, dicendo: Hoc est corpus* &c. Ambrosius de Myst. 9. *Si tantum valuit humana benedictio, quid dicimus de ipsa consecratione divina, ubi verba ipsa Salvatoris operantur? Ante benedictionem verborum cœlestium alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur:* ubi Patres Benedictini ajunt, *apertissime sacra consecratio fieri docetur ipsis Domini verbis*. Et S. P. A. de Sacr. l. 4. c. 4. ait: *Sermo Christi hoc conficit Sacramentum. Antequam consecretur, panis est: ubi verba Christi accesserint, corpus est Christi*. Ne dicas, etiam preces, & quod historice enunciatur, esse Dei verba, nam Ambrosius illa expresse a consecratione secernit, dicens: *Reliqua omnia, a sacerdote dicuntur: ubi venitur, ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus utitur sacerdos, sed sermonibus Christi*. Et S. P. A. serm. 227. ait: *Panis ille sanctificatus per verbum Dei corpus est Christi*. Vide apud Marten. loca Eusebii Emisseni, Rhemigii Antisiodoren., Paschasii &c.

Prob. II. ex Græcis Patribus, quos laudarunt Græci in sua confessione Florentiæ habita apud Mabillon. t. 1. Mus. Ital. ubi hæc leguntur: *Ab omnibus sanctis Doctoribus Ecclesiæ, præsertim ab illo Jo. Chrysostomo audivimus, verba Dominica esse illa, quæ mutant panem & vinum in corpus Christi, & sanguinem: Nos ipsum S. D. & illius sententiam sequimur*. Et sess. 25. Florentina Syn. ita de verbis illis: *Hoc est corpus meum*, protestati sunt: *Per hæc verba transubstantiari sacrum panem, & fieri corpus Christi*. Ex quibus constat etiam incorrupta Græcorum fides de Sacramento Eucharistiæ, de qua tot controversiæ a Calvinistis sunt excitatæ.

Ob. I. Plura loca Justini, Irenæi, Hieronymi, Aug., Synodi Carisiacæ &c. apud Contensonium, Juenin, Tournely &c. precibus tribuere videntur Eucharistiæ consecrationem; ergo &c.

℟. I. dist. ant. Tribuere videntur *dispositive*, & concomitanter, quatenus Eucharistia sine precibus non peragitur, conc. proprie, & *formaliter*, neg. ℟. II. Neg. ant. Nam Justinus, & Irenæus non de precibus, sed de enunciativis verbis accipi debent. Is enim, ait: *Panis percipiens invocationem Dei jam non communis est panis, sed Eucharistia*, atqui preces non ad panem, sed ad Deum diriguntur; ergo &c. Hieronymus vero non recenset consecra-

crationis formam, sed ministerium sacerdotum, quos diaconis præferendos in ep. ad Evang. ostendit. Aug. etiam ait l. 3. de Trin. c. 4., nos accipere Christi corpus *prece mystica consecratum*, in Missa nempe, quæ majori ex parte precibus constat: quibus omissis non *rite*, sed *valide* confici sacramentum evincitur ex Augustino: qui de precibus eadem habet, ac de signo crucis, quod ad ritum non ad valorem sacramenti pertinere nemo ambigit. Adde, Eucharistiam esse nedum Sacramentum, sed etiam sacrificium, quod cum certis ritibus, & supplicationibus fiat, putarunt Patres perfici illam precibus, quas fundimus in sacrificio, ut constat ex August. l. 5. contra Donat. 20.

Ob. II. In Missa Chrysostomi sic orat sacerdos: *Emitte Spiritum tuum sanctum in nos, & super dona ista. Fac panem hunc corpus Christi tui.* Ita Euchol. pag. 77. Eadem exstant in Liturg. Jacobi, Marci, Clementis &c. apud Allat., & Arcud.; ergo &c. II. In Liturgia Basilii pag. 169. post recitationem verborum consecrationis habetur oratio, in qua panis, & vinum dicuntur: *Antitypa, ac symbola præsignantia sanctum corpus* &c. atqui Damascenus ait l. 4. de Fid. Orth. sacra dona dici a Basilio *Antitypa*, *antequam consecraretur oblatio, non post consecrationem*; unde sic arguitur: Post prolationem verborum *proposita dona* panis & vinum nondum versa sunt in Christi corpus & sanguinem, sed gerunt adhuc istorum typum prænuntiativum; ergo &c.

℞. Plures esse hujus argumenti responsiones a Card. Bessarione, Arcudio, Allatio, aliisque productas, quas apud Auctorem consulere potes: nos eam amplectimur, quæ asserit, Liturgiam Græcorum explicandam esse de effectu Sacramentali, non de consecratione Sacramenti; adeoque in ea peti, *ut fiat corpus Christi communicantibus in purgationem animæ*, ut constat ex præmissis Græcorum confessionibus, & cohæret Basilianæ Liturgiæ, ubi pag. seq. 170. habetur: *Et neminem nostrum in judicium, & condemnationem facias participem esse corporis, & sanguinis Christi tui*, quod confirmatur exemplo baptismi, ubi postulatur, *ut sanctificentur, qui nunc sunt baptizati* regenerationis lavacro, & post Confirmationem, & Ordinem orat episcopus, ut chrismatos confirmet, & ordinato tribuat potestatem, inusitatum quippe non est iteratis precibus postulare, quod jam concessum est, ac si nondum foret concessum. Quæ responsio firmissima censenda est, si conferatur cum

pus meum, *prolata sine præcedentibus non significant absolute corpus Christi*, *quia ly meum significat referri ad personam ipsius loquentis*. Addit Brancatus, *ex vi verborum: Hoc est corpus &c.* non significari Christi corpus, nisi præmittatur: *Qui pridie &c.* III. PP. probant in Eucharistia realem præsentiam ex vi verborum, sed ex vi sua verba hæc: *Hoc est corpus meum* significant corpus loquentis, non Christi; ergo &c. ℟. Quidquid sit de Scoti mente, de qua non conveniunt Scotistæ ipsi, dicimus sat esse ad conficiendum Sacramentum, ut verba effectum significent ex institutione Christi, & ex intentione ministri, nam Scotus ipse fatetur, non sat esse ad consecrationem verba proferre, nisi ea proferat minister *formaliter & significative*, ea intentione faciendi quod Christus fecit. Nam si verba præcedentia: *Accepit*, *fregit &c.*, non autem ministri intentio determinaret Sacramentale effectum, pronomen *Hoc* non ostenderet, quod sacerdos habet præ manibus, sed quod tunc Christus habebat; effectus ergo sacramentalis non pendet ex materiali verborum significatione, sed ex ea, quam habent ex Christi instituto, & intentione ministri, atque ex vi talium verborum, hac institutione & intentione prolatorum, PP. inferunt realem corporis Christi præsentiam in Eucharistia.

Ob. II. Thomistæ. Ad essentiam formæ calicis pertinere ea verba: *Novi & æterni testamenti*, asserit S. Thomas q. 78. a. 3., ubi eos refellit, qui putant, *de substantia formæ hujus esse: Hic est calix sanguinis mei*, *non ea quæ sequuntur*. Eadem habet in 4. Sent. dist. 8. q. 2., & lect. 6. in c. 11. ep. 1. ad Cor., ubi ait: *Solis verbis: Hic est calix sanguinis mei*, *probabilius non fieri consecrationem*. Hinc jussu Pii V. expuncta est Diss. Cajetani, ubi laud. formulam propugnabat; ergo sequentia verba: *Novi testamenti &c.* sunt essentialia.

℟. neg. ant. Nam S. D. docet ea verba: *Novi testamenti &c.* esse de substantia, ac de essentia formæ, non ut consecretur materia, sed ut significetur expressione verborum Christi passio, & sanguinis ejus effusio. Non enim quærit ibi S. D., an verba, quibus nos utimur, sint essentialia, sed *utrum* hæc sit conveniens forma, quæ duo longe diversa sunt. Insuper in eodem art. 3. ait: *Omnia prædicta verba sunt de substantia formæ*, *sed per prima verba: Hic est calix &c. significatur conversio vini in sanguinem*, *per verba autem sequentia designatur virtus sangui-*

guinis effusi in passione. Jure autem expuncta est e Summa D. Thom. dissert. Cajetani, & quia mentem S. D. non est assecutus, & quia minus honorifice de eo locutus est.

Propositio V. Verba consecrationis, nedum historice, sed etiam *assertive*, & *significative* enuntiantur.

Prob. I. hæc assertio ab Auctore tom. 6. pag. 109. II. breviter confirmatur. Nam arcana illa verba non tenent locum concionis, ut hæretici putant, sed ex PP. accedunt *ad elementum*, & illud consecrant, panem vero & vinum in Christi corpus & sanguinem convertunt. III. Sacerdos in verbis loquitur non in propria, sed in Christi persona, per prop. 3., sed hoc falsum esset, si sacerdos ea verba proferret solum historice, non assertive; ergo &c. IV. dirigitur forma consecrationis ad panem, & vinum positum in sacerdotis manibus, non ad placentas, & calicem ultimæ cœnæ; ergo &c. Non negamus tamen verba illa, maxime cum præcedentibus conjuncta, exprimere historicam narrationem, cum Christi benedictionem, fractionem, & consecrationem referant, sed dicimus sacerdotem, quando venit ad prolationem verborum, Christi vice fungi, ipsius corpus, & sanguinem enuntiare præsentia, & enuntiando conficere.

Opp. Hæretici. Justinus M., Const. Apost., Ambrosius, & S. Leo, imo Justinianus Imper. Const. 113. præcipit: *Ut episcopi, & presbyteri, non tacito modo, sed clara voce, sacram oblationem celebrarent:* unde iis auditis populus respondebat: *Amen*, qui mos etiam nunc servatur in Ecclesiis Græcorum, ut testatur Card. Bessarion; ergo &c. ℟. neg. cons. Nam apud Orientales verba illa elata voce enuntiantur, ut populus non auditis iis, quæ præcessere, percipiat a sacerdote, quem in sanctuario latentem intueri non potest, sacra munera sermone Domini consecrari, & consecrata adoret, & in iis adesse Christi corpus & sanguinem profiteatur dicens: *Amen*. Hæc Bessarion: ubi mirari satis non possumus Vossii confidentiam liturgiam Orientalium, et Bessarionis scripta nobis opponentem, quibus præsertim ipse confoditur. Eadem est Justini, Ambrosii, et aliorum PP. mens. S. Leo autem loquitur de accipientibus communionem, non de consecrantibus. Justiniani *Novellæ* agentes de S. Ritibus, quos ab Ecclesiæ statutis, non a legibus Imp. edocemur, nos movere non debent.

Quæres: an satius sit proferre verba consecrationis vo-

ce submissa, an elata? ℟. I. Unicuique servandam Ecclesiæ suæ consuetudinem, ut alibi dictum est. II. Fatemur, etiam Orientales verba illa clare proferre, ex Dionysio Alex., ex Missa Chrysostomi, Basilii &c. Damus etiam hunc morem obtinuisse in Ecclesia Mediolanen. ut censet Menardus. III. Dicimus, ex ritibus Orientalium nullam Rom. Ecclesiæ legem præscribi, in qua opus non est ea voeis elatione ad monendum populum de facta consecratione a sacerdotibus in sanctuario latentibus, nam apud nos sacerdos statim elevat symbola consecrata, ea adorat, & datur signum populo pulsatione campanulæ: melius est ergo submissa, quam elata voce ea verba proferre, ne vilescant, aut a plebe sacrilege pronuntientur, ut l. 3. de alt. Myst. monet Innocentius.

DISSERTATIO II.

De reali præsentia Christi corporis & sanguinis in Sacramento Eucharistiæ.

DE amplissima controversia adversus fidei hostes disceptaturi, proferimus I. inconcussa momenta, quibus catholica sententia statuitur. II. Hæreticorum sophismata, quibus impetitur. III. Eorum consubstantiatio, seu impanatio refellitur. IV. Stercoranistarum hæresis, si quæ fuit, rejicitur. V. denique varia catholica theoremata circa realem Christi præsentiam in Eucharistia proferuntur.

CAPUT I.

De invictis momentis, quibus catholicum dogma statuitur.

NOt. I. in Eucharistiæ Sacramento revera Christi corpus, & sanguinem contineri negarunt I. Capharnaitæ, qui ad hæc verba Christi: *Ego sum panis vivus &c.* responderunr: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* inter quos Judam exstitisse probat ex Chrysost. Bullingerus. His accensendi sunt Simoniani, Marcionitæ, Manichæi, aliique Phantasiastæ veram Christi carnem negantes, nec non Messaliani et Entusiastæ. Nestorianos autem *transubstantiationem* panis in Christi carnem agnovisse constat ex Vigilio Tapsen. l. 5. adv. Eutych. Hinc Ephesini PP. hoc unum adversus Nestorium adstruunt, accedentes ad sacra mysteria *ipsius Verbi propriam carnem manducare, non hominis sanctificati, & Deo conjuncti secundum dignitatis unionem*, quæ fuit Nestorii hæresis, ut alibi dictum est.

Not. II. Cum sæculo 9. librum de corpore, et sanguine Christi ediderit Paschasius Radbertus abbas Corbejen-

jensis, *adversus aliquos male de Eucharistia sentientes*, teste Alcuino in confess. Fid., illum nostri dogmatis primum auctorem faciunt Claudius, aliique novatores, quod probant, ex quo Paschasio restiterint Rabanus Maurus, Ratramnus, et Scotus Erigena. Sed hunc *sectatorem Pelagii, ac orthodoxæ fidei, patribusque oblatrantem* S. Prudentius appellavit apud Norisium, Rabanus vero, et Ratramnus a Paschasio discordarunt tantum circa loquendi modum. Nam Paschasius *idem Christi corpus* in cœlis, et in Eucharistia asserebat, illi *diversum*, unde in suspicionem erroris venerunt: quos tamen ab errore vindicavit Mabillonius dicens, eos statuere differentiam illam, quantum ad species, exterioremque figuram.

Not. III. Sæculo XI. prodiisse Berengarii hæresim, de cujus errore non conveniunt eruditi. Quidam enim ex ejus asseclis admiserunt *præsentiam realem*, et negarunt tantum *transubstantiationem*. Alii autem expresse negarunt corpus Christi in cœlis collocatum posse in terram deferri. Berengarium damnarunt in R. Synodo Leo IV. an. 1050., ex Hermanno in Chron., Brionensis conventus, Vercellensis, Parisien. et Florentina Synod. sub Vict. II. Et Romana altera sub Nicolao II., in qua Berengarius errorem suum abjuravit, librosque cremavit. Tres fidei formulas a Berengario emissas profert Mabillonius, ex quibus infertur, eum principio *realem præsentiam* negasse, II. ea admissa propugnasse *impanationem*, in iis enim formulis utrumque expresse confessus est, et post varias tergiversationes rediit Berengarius ad sanam mentem, obiitque nonagenarius anno 1088.

Not. IV. Post Berengarium dogma catholicum pervicaciores hæretici impugnarunt Petrus de Bruis, et Henricus ejus discipulus, deinde Albigenses ex Manichæorum reliquiis exorti, Carlostadius, Zuinglius, Oecolampadius, Bucerus, et Sociniani, qui omnes in Eucharistia *figuram, signum, & imaginem corporis, & sanguinis Christi* fatentur, ipsum vero *corpus, & sanguinem* negant. Lutherus realem præsentiam pressus Evangelicis verbis agnovit; ita tamen, ut dixerit, una cum Christi corpore permanere *substantiam panis*. Ast ann. 1543. *transubstantiationem* admisit. Calvinus in tract. de Cœna primum ait distribui *in cœna corpus & sanguinem Christi*, sed cum postea addiderit, id fieri *sola manducantium fide*, compertum est Calvinum pugnantia conscribere, et verbis ludere. Jam vero quid

quid catholici sentiant de reali præsentia declarat, quæ mox sequitur

PROPOSITIO. In Eucharistia vere corpus, et sanguis D. N. J. C. continetur.

Prob. I. ex sacris litteris. I. enim Jo. 6. v. 52. ait Christus: *Panis, quem ego dabo, caro mea est &c.* Litigantibus autem Judæis, *quomodo posset carnem suam dare ad manducandum?* ℞. Jesus: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis &c.* et v. 56. rationem profert dicens: *Caro mea vere est cibus &c.*, atqui non potuisset Christus verbis clarioribus suam realem in Eucharistia præsentiam, manducationem, ac potationem exprimere; ergo &c.

℞. Albertinus: verba illa accipienda esse in sensu mystico, non in sensu literali. Sed fallitur I. enim eo testimonio: *Nisi manducaveritis &c.*, utuntur Hæretici, ut contra nos adstruant communionem sub utraque specie, quod sane ad rem non esset, nisi mystice accipiendum esset. II. Cum Judæi non perciperent, quomodo manducanda esset humana caro dicentes: *Durus est hic sermo*, non ait Christus, se locutum esse de mystica, et figurata manducatione, sed rursus id asseruit, afferens in veritatis confirmationem futurum sui in cœlum ascensum.

Adde, Evang. Joannem, si quid tropice a Domino dictum est, statim explicuisse, ut cum ait Christus Jo. 3.: *Solvite templum hoc*, subdit Jo. *Ille autem dicebat de templo corporis sui*. Et c. 7. cum ait: *Flumina de ventre ejus fluent*, Jo. v. 39. subdit: *Hoc autem dixit de spiritu &c.* Item c. 12., & alibi. Si ergo de manducando corpore, quibusdam murmurantibus loquens Christus Dominus, mentem suam non aliter aperuit, nisi confirmando quod dixerat, nec Joannes eam exposuit; signum est verba illa non mystice & figurate; sed proprie & literaliter esse accipienda. Deinde ait Christus ibidem: *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*, eumque panem mannæ Patrum anteponit, sed hæc verba nequeunt accipi de incarnatione jam peracta, sed de beneficio futuro, ac tali, quo non figura sui corporis, qualis fuit manna, sed corpus ipsum traderetur in cibum. Cujus gratia præmisit miraculum de quinque panibus: *Ut Judæi, re docti fidem minime iis negarent, quæ postea dicturus erat*, ait Chrysostomus in hunc locum: sed miraculo non opus erat, ut crederent verbis suis, si ea mystice intelligenda essent; ergo &c.

II. Christus Dominus Matt. 26., & alibi discipulis panem vinumque porrigens ait: *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus;* sed hæc verba proprie accipienda sunt; ergo &c. Prob. min. I. Oratio ista: *Hoc est corpus meum* operatrix, & vera est, sed talis non esset, si panis in sua remansisset substantia, sicuti vera non esset, si Christus aquæ hydriam manu tenens in Cana Galileæ dixisset: *Hoc est vinum*, nec aquam in vinum vertisset; ergo &c. II. Hæc verba ab hæreticis explicantur per metonymiam, quasi hunc sensum reddant: *Hic panis est signum corporis mei, quod in passione instar panis frangendum erat*, sed hoc falsum est, Christus enim Eucharistiam loco testamenti reliquit, sed verba testamenti planissima esse debent, ne lis oriatur inter hæredes; ergo &c. Loquebatur etiam Christus discipulis rudioribus, queis tropi ac parabolæ aptæ non erant; adeoque aut Christus per se eas explanasset, aut id ab eo fieri postulassent Apostoli. Tandem non ait Christus: *Hic panis est corpus meum*, sed: *Hoc est corpus meum;* ergo pronomen *Hoc* non ad panem, sed ad Christi corpus est referendum.

III. Ajunt hæretici, non esse a nuda litera discedendum, ubi sensus grammaticalis perspicuus est, nec vox aliqua afficitur tropo; sed nullus est tropus in iis verbis, quæ sane tam clara sunt ac ista: *Deus erat Verbum, Verbum caro factum est, Christus est Dei filius*; sicut ergo damnamus Ebionæos, et Arianos hæc verba tropice exponentes, ita damnare debemus novatores &c. Hinc Lutherus veritate coactus asseruit: *Nimis clara esse illa verba, hoc est corpus meum*. Calvinus l. 4. Inst. c. 17. ait: *Nihil dubito*, ait, *quin sub symbolis panis, & vini corpus & sanguinem suum vere porrigat*, Christus. Glassius etiam l. 2. tract. 2. ait: *In verbis cœnæ, accipite, & comedite, hoc est corpus meum, sensus literalis proprius est, quia nulla hic occurrit vox modificata, seu tropo affecta*. Addit Hornejus in Comp. Theol. pag. 408. Corpus Christi in sacris literis vel naturale denotari, vel mysticum, idest Ecclesiam, sed *hic sermo non est de corpore Ecclesiæ; ergo de vero, & naturali ejus corpore*.

IV. Ex aliis locis de eodem argumento tractantibus, & præsertim ex Jo. 6. constat, Dominicam carnem *vere non tropice* cibum, & potum esse, ex Corinth. 10.: *Panis, quem frangimus, participatio corporis Domini est*, et c. seq. de indigne sumentibus dicitur: *Reus erit corporis, & sangui-*

guinis Domini, non de typo, aut imagine male tractata pœnas luet, sed de violato ipso corpore, et sanguine Christi, *non dijudicans*, hoc est non discernens *corpus Domini*: parem ei irrogans injuriam ac Judas osculo tradens, & Judæi clamantes: *Crucifige*, quibus exemplis utitur Theodoretus, Œcumenius, aliique. V. ideo Jo. 1. 29.: *Ecce agnus Dei &c.* Et c. 15. 1.: *Ego sum vitis vera*, & 1. Corint. *Petra erat Christus*, figurate accipi debent, quia ibi subjicitur: *Qui tollit peccatum mundi*, quod non convenit ovillo fœtui, hic vero confestim additur: *Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes &c.* Et 1. Corinth. Christus dicitur: *Petra spiritalis*, sed in his verbis: *Hoc est corpus meum, hic est calix &c.* nihil additur, quod tollat literalem sensum, sed habetur tantum: *Quod pro vobis tradetur*, et: *Qui pro multis effundetur*, quæ vero corpori, & sanguini tribuuntur; ergo verba Christi: *Hoc est corpus meum*, literaliter accipi debent.

Prob. II. Ex Ecclesiæ Conciliis. Nicenum I. Can. 14. jubet, ut iis, qui non offerunt, sacerdotes dent corpus Christi. Ephesinum in Ep. ad Nestor. statuit: *Accedentes ad mysticas benedictiones participes fieri sacri corporis, & sanguinis Christi, neque communem carnem percipere, sed ipsius Verbi propriam factam.* Nicænum II. *Nullus*, ait, *Apostolorum, aut PP. incruentum sacrificium dixit imaginem corporis ejus. Post sanctificationem panis & vinum corpus proprie, & sanguis Christi appellantur.* Plura Concilia coacta contra Berengarium supra laudavimus, queis adde Lateranenses sub Innoc. III., Constantiense, sess. 8., Florent. in Decr. Un. & Trid. Sess. 13.

Prob. III. ex PP. Ignatius M. in ep. ad Smyrnæos de Simonianis ait: *Ab Eucharistia, & oratione abstinent*, quod non confiteantur Eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri Jesu Christi. Eadem habet in ep. ad Rom. & Philadelph. S. Justinus in Apolog. ad Antonin. scribit, in Eucharistia veram manducari Christi carnem: *Non ut communem panem, sed quemadmodum Verbum Dei caro factum carnem & sanguinem habuit, ad eundem modum alimoniam, unde sanguis & caro nostra aluntur, ejusdem incarnati Jesu carnem, & sanguinem esse edocti fuimus.* Irenæus l. 4. c. 18. ait: *Quomodo constabit eis, cum panem corpus esse Domini sui, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicant?* Quibus verbis docet, eos, qui Verbi incar-

nationem negant, denegaturos etiam Eucharistiæ et *transubstantiationis* mysterium.

Tertullianus lib. 4. contra Marc. cap. 4. ait, Christum acceptum panem in corpus suum vertisse scribens: *Corpus suum illud fecit*. Ac de percipiente Eucharistiam ait lib. de Resurr. c. 8. *Corpore, & sanguine Christi vescitur*. Cyprianus de Laps. pag. 378. de impiis non purgata conscientia communicantibus ait: *Vis infertur corpori ejus & sanguini*. Et ep. 14., ut probet dandam esse communionem lapsis sub Decio, et errorem confitentibus, ait: *Quomodo provocamus eos sanguinem suum fundere, qui sanguinem Christi erubescimus libere?* Nyssenus in Orat. Catech. c. 37. scribit: *Verbo Dei sanctificatum panem in corpus Dei Verbi transmutari credo*. Cyrillus Jerosf. Mystag. 4.: *Cum Christus dicat de pane: Hoc est corpus meum, quis deinceps audeat dubitare?* Ambrosius de Myster. c. 8. n. 47. Eucharistiam mannæ præfert, quia hæc est *panis vivus, qui descendit de cœlo, & est corpus Christi*, non figura, sed re: nam etiam manna typum Christi gerebat. Et n. 48.: *Considera*, inquit, *utrum præstantior sit panis angelorum, an caro Christi, manna illud cœli, hoc Domini cœlorum. Illis aqua de petra fluxit, tibi sanguis e Christo: illis in umbra, tibi in veritate*. Quibus verbis nil clarius, aut magis efficax proferri potest ad probandam præsentiam realem Christi in Eucharistia. Chrisostomus hom. 83. in Matth. ait: *Quoniam Verbum dixit: Hoc est corpus meum, nulla teneamur ambiguitate, sed credamus*. Deinde ait, non esse invidendum iis, qui Christum facie viderunt, quia sub elementorum velamine revera ipsum videmus, & comedimus, sed hæc inepta essent, si in Eucharistia esset tantum typus, et figura; ergo &c.

Item Hom. 24. in 1. Corint. ait: *Quod est in calice est illud idem, quod e latere fluxit*. Hieronymus in 1. ep. ad Tit. ait: *Tantum interest inter propositionis panes, & corpus Christi, quantum inter imaginem, & veritatem*, et ep. 44. ait, sacrificium Melchisedech oblatum fuisse *in typo*, Christi autem in ejus *sanguine & corpore*. S. P. Aug. l. 9. Conf. c. 13. ait: matrem suam ei mandasse, ut sui memoria fieret ad altare, ubi sciebat dispensari *victimam sanctam, qua deletum est chirographum contrarium nobis*. Et enarr. 1. in Ps. 33. ait illud 1. Reg. 21.: *Ferebatur manibus suis*, in Davide, aut in alio ad literam non esse impletum, *quia manibus suis nemo portatur*; sed im-

impletum in Christo, *quando ait : Hoc est corpus meum : ferebat enim illud corpus in manibus suis*, sed hæc de figura, et imagine exponi nequeunt, quam quisque ferre potest in manibus suis ; ergo &c. Et l. 2. adv. Petil. c. 37. scribit, Pascha Judaicum fuisse typum passionis Christi, sed aliud esse, quod illi *de ove* celebrabant, *aliud*, *quod nos in corpore*, *& sanguine accipimus* ; ergo &c. Vide Card. Perronium, Jodocum, Crespetium, Bellarminum, opus de Perpetuitate Fidei, Vitassium &c.

Prob. IV. ex confutatione veterum hæreticorum. Nam Irenæus l. 4. c. 17. probat abrogandam fuisse legem veterem, ut umbris veritas succederet, et ubique offerretur sacrificium a Malachia prædictum, in quo Dominus panem *fecit corpus suum*, *& vinum sanguinem suum confessus est*. Hinc l. 5. c. 2. ex Eucharistica transubstantiatione probat corporum resurrectionem : *Sicut granum tritici & vinum percipientia verbum Dei Eucharistia fiunt*, *quod est corpus & sanguis Christi*, *sic & nostra corpora ex ea nutrita*, *& in terram resoluta resurgent in suo tempore*. Et Marcionitas &c. refellens negantes Verbum assumpsisse veram carnem ait, inde sequi, quod *nec Dominus sanguine suo redemit nos ; neque calix Eucharistiæ communicatio sanguinis ejus est*, *neque panis communicatio corporis ejus*, sed hæc futilia essent, si in Eucharistia esset sola figura Christi corporis ; ergo &c. II. Tertullianus l. 4. contr. Marc. Christi corpus verum non phantasticum probat ex verbis : *Hoc est corpus meum* ; cum ergo vocat panem *figuram corporis*, non loquitur de figura, quæ veritatem excludat, alias Marcionem non confutasset : respondisset enim, corpus dici, quod corporis refert imaginem.

III. S. Epiphanius in Anchor. p. 70. probat hominem factum esse ad imaginem Dei (licet homo percipi, et tangi possit non Deus) quemadmodum panis consecratus est verum Christi corpus, licet sit sensus expers, et membris careat, quod adeo certum est, ut nemo sit, qui non credat huic sermoni : *Hoc est corpus meum*. *Nam qui verum illum esse non credit a salute excidit*, qui locus *insignis* a Petavio dicitur : *Quo Dominici corporis in Eucharistia præsentia comprobatur*. IV. Hilarius probat Dei Verbum naturaliter esse in Patre ex Eucharistiæ et Incar. mysterio dicens : *Si vere carnem corporis nostri Christus assumpsit*, *nosque vere sub mysterio carnem corporis sui sumimus*, *& per hoc unum erimus*, *quia Pater in illo est*, *& ille in*

nobis, quomodo voluntatis unitas asseritur, cum naturalis per Sacramentum proprietas perfectæ Sacramentum sit unitatis. V. Cyrillus Alex. l. 4. cuntra Nest. c. 4., demonstrat in Christo unitatem personæ, ex quo in Eucharistia carnem vivificam, et Verbi propriam accipiamus: *Cum enim*, ait, *ab illa cum corpore mysticu veraque unione vivificum Dei verbum disjunxeris, quomodo ipsum corpus adhuc vivificum ostendes?* ergo &c.

Prob. V. Ab exemplis, quibus veteres PP. fidem huic mysterio conciliarunt. Justinus in Apol. pag. 98. ait, panem mutari in Christi corpus; sicut *per Verbum Dei caro factum est Jesus Christus*. Eandem comparationem affert Nyssenus, Hilarius. Irenæus l. 4. c. 18. adstruit fidem Eucharistiæ, quia fit *per Verbum, per quod lignum fructificat, & terra dat primum fœnum post spicam, deinde plenum triticum*. Cyrillus Jerosl. Orat. Mystag. 4. ait: *Aquam mutavit in vinum in Cana Galileæ, & non erit dignus cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutarit?* Ambrosius de Myst. c. 9.: *Si tantum valuit sermo Eliæ, ut ignem de cœlo deponeret, non valebit Christi sermo, ut species mutet elementorum? Sermo Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea, quæ sunt in id mutare, quod non erant? Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse Dominus Jesus partus ex virgine?* Eadem exempla profert Damascenus l. 4. de Fid. Orth., sed exempla hujusmodi ad rem non essent, si in Eucharistia non esset revera Christi corpus, sed tantum ejus figura; ergo &c.

Prob. VI. ex miraculis. Optatus enim l. 2. de Schism. Don. n. 19. narrat, canes dilaniasse Dominos suos, qui Eucharistiam projecerant, *quasi latrones S. corporis reos*. Amphilochius in vita Basilii narrat, Hebræum mysteria nostra irridentem vidisse Basilii manibus infantem in sacrificio partiri: cumque accederet communionem percepturus, hostiam in veram carnem fuisse conversam. Idem contigisse matronæ cuidam sacram synaxim a magno Gregorio sibi porrectam irridenti, narrat Jo. Diaconus l. 2. Vit. Gregorii n. 41. Chrysostomi ævo, dum mulier hæretica panem communem loco Eucharistiæ, quam ancillæ clam porrexit, ori admovisset, in durissimum lapidem versus est, qui diu in C. P. templo servatum est, ex Nicephoro, et Sozomeno.

Sacram hostiam a malefica muliere palliolo involutam, me-

media sui parte in carnem fuisse conversam ait ep. ad Desid. abb. S. Petrus Damiani, qui etiam narrat, se adfuisse juramento episcopi Amalph., quo Stephano Rom. Pontifici testatus est: *Quia cum aliquando super Sacramento dominici corporis incredulus hæsitaret, ut confractione hostiæ rubra ac perfecta caro apparuit; itaut digitos illius cruentaret; sicque scrupulum dubietatis auferret*. Celebre est etiam, quod Vulsinii accidit an. 1264., apud Panvinium, Sigonium, Rainaldum &c., qui e sacro calice sacerdoris celebrantis sanguinem profluxisse scribunt, quo pertinctum S. Corporale in Ecclesia Urbis veteris etiamnum servatur, cujus occasione miraculi fertur institutum festum corporis Christi. Idipsum Doracæ contigisse narrant Henriquez, aliique. Jesum in sacra hostia viderunt Nicolaus Tolentinas, Jo. a S. Facundo, aliique. Et hostiam in carnem, et sanguinem conversam religiose servant Nostrates in Piceni Oppido Offidano. Aliam Lovanienses custodiunt, atque hujus partem Coloniense cœnobium, de qua Lupus orationem habuit.

Prob. VII. ex fidei hostibus. Atreas, Thyesteasque epulas a Christianis celebrari, eosque trucidati infantis carnibus vesci fidei hostes sæpe commenti sunt, ut constat ex Tertulliano, ex Justino, atque Eusebio, qui etiam narrat, Attalum quendam ea de re subiisse gloriosum martyrium: sed hæc accusatio non aliunde orta est, nisi ex sparso rumore, quod in convivio Eucharistico veram *filii hominis* carnem initiatis antistites dispertirent; unde Numerianus Imp., ut rem suis oculis inspiceret adesse voluit in Antiocheno templo, dum Eucharistia conficiebatur; ergo &c. II. Putarunt Gentiles, a nobis coli tamquam numina Cererem, & Bacchum, sed hic error apud eos ortus est ex cultu, quem Christi corpori exhibemus sub panis & vini speciebus; ergo &c. III. Manichæi, qui Cristum in spicis & sarmentis, & escis omnibus *quadam Dei defectione* adesse delirabant, *parem esse nobis religionem circa panem & calicem* putabant, atqui eos refellit S. D., non quod in Eucharistico pane Christus non sit, sed quia *certa consecratione mysticus fit nobis, non nascitur*, neque est *alimentum refectionis*, sed *Sacramentum religionis;* ergo &c. De Nestorio & Arianis dictum supra.

IV. Eutychiani Christi corpus in Eucharistia in divinitatem, non secus ac in Incarnatione converium putabant, unde refelluntur ab Anastasio Synaita, ex quo *teneri*,

ri, frangi, dividi, & dentibus conteri a divinitate prorsus abhorreat. Valdenses de reali præsentia, ac substantia Sacramenti non dubitarunt, sed eam ab indigno ministro non confici errarunt. Jo. Hus, Lutherus, Calvinus, non ausi sunt hoc dogma penitus oppugnare, ut supra notatum est. V. Græci schismatici uno ore nobiscum conveniunt: hinc Gabriel Philadelph. in sua *Fid. Eccl. Orient.* ait: *Omnis transubstantiatus panis cum vino sanctus est, & caro Christi*; ergo &c. VI. Hæreticus Gajanita in disceptatione habita cum Orthod. apud Anast. Syn. pag. 349. quærenti catholico, an communio, quam offert, sit *verum corpus & sanguis Christi, vel nudus panis, vel vicem gerat & figuram corporis Christi, ut sacrificium hirci?* ℟. Gajanita: *Absit ut dicamus, sacram communionem esse tantum figuram corporis Christi, aut nudum panem, sed ipsum corpus, & sanguinem Christi vere accipimus*. VII. Hieremias Patriarcha C. P. in Cens. ad Germanos c. 10. ait: *Judicium est catholicæ Ecclesiæ panem post consecrationem mutari in Christi corpus, vinum autem in sanguinem*, & infra: *Non dixit*, Christus, *hoc est panis azymus, aut figura corporis, sed: Hoc est corpus meum &c.* Eadem habet Cabasila, aliique; ergo &c.

CAPUT II.

De regulis, quibus hæreticorum sophismata diluuntur.

Novatores dogma catholicum evertere conantur momentis ex scripturis, ex PP., & ratione petitis. Itaque ad eos refellendos sequentes regulas assignabimus.

I. Regula est. Licet *substantia* panis in Eucharistia transmutata sit in Christi corpus, & cum Ambrosio l. 5. de Sacr., aliisque jure negari possit, quod post consecrationem sit *panis*, si spectetur subjecti substantia, dicitur tamen: *Fractio panis* Luc. 24. *Sacramentum panis* Ab Aug. l. 3. de Cons. Ev. c. 25. *Panis* a Cyrillo Catech. 4. myst., si spectetur spiritalis vitæ alimentum. Hinc auctor serm. de cœn. Dom. ait: *Hoc Sacramentum aliquando carnem & sanguinem, aliquando panem, aliquando corpus suum Christus appellat. Panis dicitur propter nutrimentum vitæ, caro & sanguis propter veritatem naturæ, corpus propter unitatem substantiæ*. III. Eucharistia non *panis* tantum dicitus, sed *cœlestis*, *supersubstantialis &c.* Unde Isidorus Pelus. l. 1. ep. 113. eam vocat: *Panem angelorum, panem vitæ, panem divinum, sanctum &c.* Et auctor vitæ S. Antonii *Panem Deo incorporatum*.

III. *Pa-*

III. *Panis* dicitur, quia retinet panis accidentia, & in pane oblato a Melchisedecho, *in panibus propositionis*, & in manna, quod *panis angelorum*, *& panis vivus dicitur*, est, figuratum, ex Hieron., & Greg. M. IV. dicitur *panis*, tum ad demonstrandam materiam, quæ in corpus Christi convertitur, ut virga Aaron in colubrum versa virga adhuc dicitur: tum ratione speciei, qua sensibus subest, qua ratione angeli sub specie hominis visi etiam homines sunt appellati. Vide Buleng., Bossuetum, Estium &c. Idem de vino dicendum est, in quo sanguis Christi præfiguratus est ex verbis Gen. 49.: *Lavabit in vino stolam suam &c.*

II. Regula est, Eucharistiam *signum* dici, & *figuram corporis Christi*, licet contineat ejusdem corporis veritatem. I. enim signum est relate ad gratiam, quam significat, & efficit, ut alia Sacramenta. II. Eucharistia *figura est*, *dum panis, & vinum extra videtur, veritas autem, dum corpus & sanguis Christi in veritate creditur*, ex dist. 2. c. 89. de Consecr. Ita Patrum specie oppositæ sententiæ facile conciliantur. Hinc Hugo Vict. l. 2. in c. 1. Dionysiii de Hier. ait: *Quare Sacramentum altaris similitudo esse non potest, & veritas? nam tria ibi proponuntur, species visibilis, veritas corporis, & virtus gratiæ spiritalis*. Unde infert Hugo l. 2. in c. 1.: *Speciem visibilem esse Sacramentum veri corporis, & sanguinis*: ut mors Christi fuit simul *veritas & imago*, *nam fuit exemplum ut moriamur peccato*. III. Lutherani in conflictu cum Sacramentariis nunquam negarunt, ex Bossueto, Eucharistiam esse signum, cum nossent, non semper signo rei præsentiam excludi, non enim ægrotus mortuus est, dum signa exhibet vitæ. IV. Corpus Christi latens in Eucharistia est vere *signum*, *& figura sui ipsius*, quatenus pro nobis obtulit semetipsum in cruce, quod sentit Tertull. l. 3. contra Marc. c. 19. ad ea verba: *Mittamus lignum in panem ejus* dicens, revera *lignum in corpus missum est*; dum ergo ait, *corporis figuram datam pani*, loquitur de figura corporis crucis ligno suffixi.

Eadem est Aug. mens in Ps. 3. In consecratione ergo exprimitur Christi corporis oblatio in sacrificium, in elevatione hostiæ elevatio in cruce, in fractione lanceæ vulneratio, in comestione ejus sepultura significatur. V. nemo, exceptis Phantasiastis, negat veram in Christo carnem, ex quo hæc in sacris litteris aliquando *forma* dicatur

tur, & similitudo. Hinc Tertullianus l. 5. contr. Marc. demonstrat, Paulum, qui ad Philipp. 2. v. 7. de Christo ait: *In similitudinem hominum factus &c.*, veritatem assumptæ carnis adstruere, sicut ad Coloss. 1. dum ait: *Qui est imago Dei invisibilis*, non ei detrahit divinitatem; ergo apud PP. & Tertullianum *forma*, *imago*, *similitudo*, *efficies &c.* non negant rerum substantiam: *Qui ergo dicunt*, ait Estius dist. 8. §. 15., *Eucharistia est signum corporis Domini*, *ergo non est corpus Domini*, *argumentantur more veterum hæreticorum dicentium*, *Christus in similitudinem hominum factus est*, *& habitu*, *seu figura inventus ut homo; ergo non erat verus homo*. Adde, a Calvino damnatum fuisse igni Servetum; quod negasset Christum, qui ab Apostolo dicitur *figura & imago* divinitatis, naturaliter esse Dei filium; ergo &c.

III. Regula. Idem dicendum de *antitypo*, de quo sup. Prop. 3. c. 31. Diss. I. Etenim, cum particula ἀντὶ valeat aliquando idem ac *pro*, & aliquando idem ac *contra*, *antitypum* modo accipitur pro *figura & imagine*, quo sensu Hebr. 9. sancta veteris Testamenti *antitypa* dicuntur, seu exemplaria verorum; modo pro eo, quod figuræ contraponitur, quo sensu in ep. 1. Petr. c. 3. baptisma dicitur *antitypon* arcæ Noe. Eucharistia ergo non est antitypa, prout panis refert Christi figuram, sed quatenus Christi corpus, *sub speciebus Sacramentalibus* exhibet idem corpus in cruce immolatum. Ita Damascenus, Theophylactus &c. cum Basilio, Nazian., & Cyrillo facile conciliantur. II. Ἀντὶ sæpe idem est ac ἴσον, & æqualitatem significat ex Henrico Steph., Constantino, Scapula, & Simonio. Hinc Elias Creten. in Or. 1. Apolog. Nazian. ait: *Per antitypum isotitypum intelliges*, *siquidem de SS. Christi corpore istud accipias* (*sic enim Basilius hoc appellavit*) *propositio enim ἀντὶ nonnunquam æqualitatem significat*. III. Ex eodem Elia Cret., & Damasc. l. 4. de Fid. Orth. possunt sacra munera vocari antitypa, *& figuræ rerum futurarum*, *non quod non vere corpus & sanguis Christi sint*, *sed quod nunc divinitatis Christi per ea participes efficiamur*, *tunc autem intellectuali modo*, *& per solum adspectum*, seu manifesta Christi præsentia, ita Roffensis l. 2. adv. Oecolampadium, aliique recentiores.

IV. Regula. Errant novatores, qui ex locis istis: *Caro non prodest quidquam*: *Verba*, *quæ locutus sum vobis*, *spiritus*, *& vita sunt*: *Litera occidit &c.* evinci putant panis

nis & vini Sacramenta inutilia, aut noxia esse, aut verba Christi tropice accipienda, hinc enim sequitur Christi incarnationem, passionem, & resurrectionem rropice esse exponenda, sicque Ebionæi erunt, Phantasiastæ, Judæi, Athei &c. Ex iis ergo locis monemur, ne ea quæ ibi dicuntur carnaliter accipiamus, & juxta hominum morem, qui fide carent. Ita τό: *Verbum caro factum est*, vetamur *carnaliter accipere* non negando Verbi incarnationem, aut naturarum distinctionem, ut Judæi, & Eutychiani, sed ne opinemur, Dei filium hominem factum carnali concubitu. Hoc etiam sensu ait S. P. Tr. 26. in Jo. quod *caro non prodest quidquam, sed quomodo illi*, Judæi, *intellexerunt, carnem quippe intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur*. Eadem habet Tertullianus, Chrysostomus, Theophylactus, aliique &c.

V. Regula. Nec juvat hæreticos, quod Patres priorum sæculorum aperte non scripserint contineri in Eucharistia Christi corpus & sanguinem, imo ex eo capite a Theologis clarissimis refelluntur, *ob disciplinam arcani*, de qua cl. Auctor tom. 6. c. 5. Nam S. Basilius de Spiritu S. inter arcana, *quæ fas non est intueri nondum initiatis* comprehendit, fatente Albertino, Eucharistiam. Chrysostomus hom. de Prodit. Judæ productis verbis: *Hoc est corpus meum*, ait: *Norunt initiati quæ dicuntur, norunt calicem istum: scietis vos*, cathecumeni, *infra paucos dies*. Epiphanius hær. 42. reprehendit Marcionitas, quod mysteria perficerent videntibus cathecumenis. Theodoretus in 1. dial. Orthodoxum ita loquentem inducit: *Oro te, ut obscurius* (de Eucharistia) *respondeas, adsunt enim fortassis aliqui mysteriis non initiati*: Tarsicium, qui maluit occidi, quam prodere infidelibus Sacramenta, & Tertullianum uxorem hortantem, ut caute custodiret & sumeret Eucharistiam, supra laudavimus. Ambrosius de Myst. c. 1. ait: *Nunc de mysteriis dicere tempus admonet, atque Sacramentorum rationem edere, quam ante baptismum, si putassemus insinuandam nondum initiatis, prodidisse potius, quam edidisse æstimaremur*. S. P. A. agens de catechumenis sæpe ait, nescire illos, *quid accipiant Christiani*. Et ep. ad Honorat. catechum. ait: *Quod ubi, & quando, & quomodo offeratur, cum fueris baptizatus, invenies*. Vide Schelestratium, Bulengerum, Lupum, Juenin. &c.

VI. Regula. Quamvis dubitari non possit contineri in

in Euchariſtia idem corpus de Virgine natum, quidam tamen poſt exortam Berengarii hæreſim, inter quos Ratramnus, negant adeſſe in Euchariſtia corpus Chriſti, *quod de Virgine natum eſt*. Sed ita exponendus eſt, ut idem corpus adeſſe neget, quoad affectiones, ideſt *nervis oſſibuſque compactum*, *propriosque motus exercens*, ut alii etiam catholici ſentiunt, eo quod nec membra Chriſti corporis naturali ſtatu conſiſtant, nec anima exerat vitales motus. Non vero quoad ſubſtantiam, ſic enim affirmat Ratramnus ea, quæ fidelium ore percipiuntur, *figuram eſſe ſecundum ſpeciem viſibilem*, *at vero ſecundum inviſibilem ſubſtantiam verum corpus*, *& ſanguinem Chriſti*. Ita Rupertus Ab. ep. ad Canonem ait: corpus Chriſti *differre ſpecie*, at eſſe unum idemque *nomine*, *re*, *& effectu*. Vide Mabillonium, Lupum &c. Sic etiam conciliantur PP., qui aliquando affirmant manducari, & bibi a nobis *corpus crucifixum*, & ſanguinem *pro nobis effuſum*, ideſt quoad ſubſtantiam, aliquando ajunt, id intelligendum *inviſibiliter*, *ac ſpiritaliter*, quoad viſibilem ſpeciem.

VII. Regula. Negarunt aliqui, ut Nicephorus Patr. C. P. & Epiphanius diaconus Euchariſtiam dici poſſe *imaginem Chriſti corporis*, affirmarunt alii. Ubi nota I. Iconomachos corpus Chriſti in Euchariſtia admiſiſſe, ut cultum aliarum imaginum excluderent. Ajebant enim: Euchariſtia non eſt falſa imago, *ſed eſt divinum corpus ad ſanctificationem pertingens;* cum aliæ imagines perſonalitate careant, & ad idololatriam viam ſternant. PP. ergo negarunt, Euchariſtiam dici imaginem, ut hanc cavillationem exſufflarent, reponentes, fruſtra, ab Euchariſtia exemplum peti, utpote quæ non eſt imago, ſed *ipſum Chriſti corpus;* ergo utrique conveniebant in chatholico dogmate.

Not. II. Græcos hoc argumento uti, ut probent conſecrationem non perfici verbis: *Hoc eſt corpus meum*, abſque aliis precibus, quia poſt ea verba panis & vinum *imagines & antitypa* dicuntur, *corpus* autem, & ſanguis poſt preces; ergo Gæci omnes nobiſcum ſentiunt in dogmate de præſentia reali in Euchariſtia.

VIII. Regula. Affirmant PP. a nobis comedi Chriſti carnem *ſpiritaliter*, ac per fidem, quod recte dictum eſt. I. Quia Euchariſtia paſcit animam *ſpiritali gratia*, & continens Chriſtum eſt cibus *ſpiritalis & vivificus*, ut ait Chryſoſt. hom. 87. in Matt. II. quia non videtur *oculis corporalibus*, *ſed mentis ac ſpiritus*, ut ait Cyrillus Jer.

Ca-

Catech. 5. III. quia non *simplex* caro hominis est, sed Dei ex Theophyl. in 26. Matth. IV. quia præbet nobis potum sanguinis *a petra spiritali* ex Cyrill. Alex. l. 4. in Jo. V. quia *qui non manet in Christo non manducat spiritaliter carnem ejus, licet carnaliter premat dentibus Sacramentum*, ut ait S. P. A. Tr. 26. in Jo.; sicut ergo spiritalis communio non excludit sensibile Sacramentum, ita multo minus excludit corpus Christi invisibile & immortale.

IX. Regula. Asseruit Jeremias Patriarcha C. P. in Cens., a nobis non comedi *carnem, quam Christus gestabat*, unde colligit Albertinus, Hieremiam & Græcos negasse a nobis comedi Christi carnem, & bibi sanguinem. At Hieremias ibi accipiendus est de carne manducanda sub *specie carnis*, ut putabant Capharnaitæ ex Regula 4. & 6., non de carne, aut sanguine sub *speciebus* panis & vini; ait enim Hieremias: *Transmutatur panis in ipsum Domini corpus, vinum autem in ipsum Domini sanguinem*. Hinc Withembergensibus theologis jure fuit persuasum Hieremiam nobiscum sentire.

X. Regula. Argumenta philosophica sunt moderate expendenda, nec in fide vacillandum, licet humanum captum superent; plura enim in suo corpore miracula exhibuit Christus: exiit virginalibus claustris inviolatis januis clausis adiit discipulos, pedibus super mare ambulavit. Plura enim sunt, ait S. P. A. l. 21. de C. D. c. 5., *quæ ipsi rationi videntur contraria, & tamen sunt*. Deinde, qui nobiscum pugnant, vel pagani sunt vel hæretici; illi ad fidem prius trahendi, postea mysteriis initiandi sunt: si enim Christum Deum hominemque susceperint, ejus Sacramenta non spernent. Hæretici Christum agnoscunt, sed in eo errant, quod credunt Christo dicenti: *Ego sum Dei filius*, non credunt autem cum ait: *Hoc est corpus meum*. Si ratio sit fidei norma, utrumque negandum est cum Socinianis, nam non minus incarnatio, & trinitas vincit mentis aciem, quam Eucharistiæ mysterium. Sociniani autem scripturas admittentes frustra nos ratiocinationibus philosophicis impetunt, cum ex 1. Cor. 2. constet, fidem nostram *non in sapientia hominum, sed in virtute Dei* sitam esse. Lutherani vero, licet de transubstantiatione pessime sentiant, dum tamen Christi corpus adesse fatentur in Eucharistia, premuntur iisdem difficultatibus petitis ex replicatione corporum horumque extensione. Hinc Schmidius in

in 26. Matth. ait: *Dicit idem*, Christus, *hoc quod in Sacramento edimus esse suum corpus &c.*; *hoc ergo pie credamus, etiamsi modum ignoremus*. His præmissis facile solvuntur Hæreticorum sophismata. Itaque.

Ob. I. Ex regula *Sacramentalis locutionis* loca omnia scripturarum ad Eucharistiam spectantia improprie & figurate accipienda sunt, non proprie & literaliter; ergo &c. Prob. ant. In Sacramentis enim *signo* tribuitur nomen rei *significatæ*; adeoque ex laudata regula ibi est tropus, & figura, ut notant Calvinus, & Beza. Ita Gen. 17. circumcisio *pactum* dicitur, & Exod. 12. esus agni *phase* appellatur. II. S. P. A. l. 3. de Doctr. c. 16. ait, figuratam esse scripturæ locutionem, si videatur flagitium jubere, aut beneficium vetare; adeoq. figuratam esse putant locutionem illam: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis*, eo quod flagitium videatur jubere, ex qua regula, ait Phereponus, colligi non posse homines Christi corporis fieri participes. III. Mos est scripturæ de Christo metaphorice loqui, ut patet ex Jo. 10., 15., 11. &c., ubi Christus dicitur: *Ostium, vitis, pastor, petra, agnus, leo &c.*; ergo &c.

℞. ad I. neg. ant. Ad prob. neg. ant. In eo enim Sacramenti ratio sita est, quod aliud significet, & efficiat, quam exterius appareat. Sufficit ergo ut in Eucharistia Sacramenti ratio persistat, si corpus Christi & gratia, quorum signum est, exterius non sentiantur. Deinde non tropica locutione, sed propria, Sacramenta instituuntur, ut in baptismo, qui est Sacramentum regenerationis *ex aqua, & Spiritu S.*, vere abluimur aqua, & vere Spiritus S. gratia renascimur. Constat enim Samaritas, Cornelium, Eunuchum &c. aqua naturali tinctos fuisse; Sacramentalis ergo institutio postremæ cœnæ propriam infert, non tropicam locutionem. Nec obstat locus Genes. 17. de *circumcisione*, hæc enim est signum dumtaxat, sive attendatur fœderis conditio, sive textus scripturæ: *Circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me & vos*, atqui Christus Eucharistiam instituens non eam dixit *signum corporis sui*; sicut ergo circumcisio *signum* est pacti cum Abrahamo initi, ita Eucharistia *signum* est novi fœderis ac Testamenti. Unde retorqueo argumentum. Sicut Deus feriens pactum cum Abrahamo ait: *Circumcidetis carnem &c.*, *eritque pactum meum in carne vestra*, ita condens vetus Testamentum ait de vitulorum sanguine: *Hic sanguis Testamenti &c.* Et novum Testamentum insti-

stituens Matth. 26. ait: *Hic est sanguis novi Testamenti;* sicut ergo pactum, sive signum cum Abraham est vera circumcisio carnis, & signum veteris Testamenti est verus sanguis hircorum, & vitulorum; ita novum & æternum Testamentum: ejusque signum, est verus sanguis Christi.

Phase autem, nedum angeli transitum, sed etiam Paschalem solemnitatem designat, ut *celebrare Phase*, *immolare*, *comedere Phase &c.* Exo. 12., & 35. Paralip.; ergo verba illa Exod. 12. v. 12. *Est enim phase &c.* pro sacrificio, & victima accipi debent, ut sensus sit: *Est enim sacrificium pro transitu*. Nam Rabbini omnes accipiunt פסח *Pesach* pro agni oblatione: hinc Exod. 12. legitur: *Victima transitus Domini est*. Unde retorqueo argument. Phase illud vere est phase, seu *victima transitus*; ergo illud, de quo ait Christus: *Hoc est corpus meum*, vere est corpus. Sed dato etiam idem esse *Phase ac signum transitus*, ex quo in singulis versionibus habeatur: *Erit sanguis vobis in signum*, ait enim angelus: *Videbo sanguinem*, & *transibo vos*, quid inde? Numquid signum istud in Ægypto fuit vacuum, & sine re? Nonne vere pertransit angelus & percussit Ægyptios? ergo a pari.

Ad II. ℟. I. quærendo a Perepono, cur ad eam expos. potius, quam ad aliam planiorem confugiat, qua ex eodem August. præscribitur sequendum esse literalem sensum, ubi clara est narratio, nec addendum sensum nostrum scripturæ sensui? Cur aliam Augustini regulam non sequitur l. 3. de Doctr. c. 4., raro in verbis scripturæ inveniri ambiguitatem, *quam non aut circumstantia sermonis, aut interpretum collatio, aut præcedentis linguæ solvat inspectio*: ex quibus evincitur verba illa: *Hoc est corpus meum*, non *tropice*, sed *proprie* esse accipienda. ℟. II. dist. ant. Ait S. P. figuratam esse locutionem, prout *videntur jubere facinus*, conc., secundum id, quod est revera, neg. Videtur sane flagitium, si pater occidat filium, & propheta accedat ad mulierem fornicariam, & tamen id vere jussit Dominus Abrahamo, & Oseæ, & vere isti id effecere, ita ait S. D. hæc verba: *Nisi manducaveritis &c. facinus jubere* visum est Capharnaitis putantibus Christi carnem esse manducandam, quomodo in macello venditur, & hoc pacto *figura est præcipiens passioni Domini esse communicandum*. Sed quatenus non videtur jubere flagitium, & jubet Sacramentalem communionem absque laniatione mem-

membrorum, non figurata locutio est, sed litteralis, & propria. Hinc patet S. D. loqui de figurata locutione, quæ propriam non excludit. Nam l. 2. contra Adverf. leg. c. 9. ait, Christi carnem a nobis suscipi, & manducari *corde & ore*, licet possint Manichæi horrere male accipientes ea verba: *Si quis non manducaverit meam carnem &c.* ubi S. D. figuratam locutionem ita tradit, ut propriam non excludat. Ad III. neg. conf. Licet enim plures tropi exstent in sacris litteris, non tamen ubique, & pro hominum libidine sunt intrudendi, ut monet S. D. l. 3. de Doctr. Chr. c. 10.

Ob. II. In celebri loco Jo. 6. perspicua est tropica locutio; ergo &c. Prob. ant. I. enim Christus hortatus erat Apostolos ad fidem, quam cibum dixerat, *qui permanet ad vitam æternam*; ergo *panis vitæ*, qui Jo. 6. tribuit vitam æternam, est fides. II. Ait ib. *Ut si quis ex ipso* (pane) *manducaverit, non moriatur*, sed multi Eucharistiam sumentes spiritaliter pereunt; ergo locus laud. de fide accipi debet, de qua dicitur v. 48.: *Qui credit in me habet vitam æternam*. III. Capharnaitis murmurantibus ait Christus: *Verba, quæ locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Spiritus est, qui vivificat, caro autem non prodest quidquam*; ergo non de carnali, sed de esu spiritali accipi debet locus Jo. 5. IV. ita accipiunt Origenes, Clem. Alex., Basilius, Hieronymus, & Aug.; ergo &c. V. Alliacensis, Biel, Tapperus, Hesselius, aliique apud Tournely negarunt verba illa: *Nisi manducaveritis &c.*, quibus Jo. Hus necessitatem *utriusque speciei* obtrudebat, de Eucharistia accipienda esse; ergo &c.

℟. neg. ant. Si enim ibi tropica locutio sit, cur non erit tropica locutio, dum dicitur: *Verbum caro factum est, ego & pater unum sumus &c.*, quibus novatores ipsi coguntur refellere Ebionæos, nempe Socinianos, Arianos, aliosque hæreticos? Vid. Reg. 4. Ad Prob. neg. conf. Christus enim ib. longam de fide in se ipsum orationem præmisit, idque etiam miraculis confirmavit, quia Sacramentum mox exponendum rationem carnalium hominum superabat. Ceterum si verba fecisset de signo corporis sui, aut de hujus perceptione per solam fidem, non dixisset, Eucharistiam esse manna præstantiorem, nec passus esset, ea de re, Capharnaitas a se alienari. Nec juvat hæreticos, Christum fidem dixisse cibum, *qui permanet ad vitam æternam*, quibus verbis non fidem sterilem commendat Jo., sed

sed operibus conjunctam, de qua Christus ait: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me*. Utitur autem hac phrasi, quippe ideo turba ad eum venerat, quia ex panibus manducaverat, expectabatque *iterum manducare*, ait S. P. A. Tract. 25. in Jo. Hinc tamen occasionem sumit Christus de Eucharistia loquendi. Cum enim Judæi Moysi crederent, quia *panem cœli*, idest manna dedit eis, respondit Dominus, se ad manducandum dedisse manna præstantius, idest seipsum; quod cum nollent Judæi credere, vere carnem suam cibum esse affirmavit, eo quod vitam non corporalem, sed spiritalem largitur: *Ut scirent omnino comedendum corpus ejus*, ut ait Chrysostomus, cui assentitur Ammonius, Severus, Cyrillus &c.

Nec aliter sentiunt Alliacensis, Tapperus, aliique theologi, quos nobis opponit Dallæus: quorum dissidia facile componuntur, si dicamus, iis verbis: *Nisi manducaveritis &c.*, contineri præceptum de manducatione sacramentali, relate ad aliquos fidelium, & quoad unam speciem, præceptum vero de manducatione mystica, sive de adhæsione mystico corpori Ecclesiæ, si ad omnes referatur. Quo sensu S. P. disputans cum Pelag. de parvulis hunc locum exponit. Nil mirum ergo, Theologos disputantes de communione sub utraque specie adversus autumantes eam esse singulis necessariam, negasse locum cit. de communione Sacramentali accipiendum.

Ob. III. In ipsa Eucharistiæ institutione exstat figurata locutio; ergo &c. Prob. ant. I. Ibi enim pronomen *hoc* ex communi sententia ad panem refertur, & sensus est: *Hic panis est corpus meum*; ergo remanet in Eucharistia panis, qui *corpus* dicitur, alias ea esset propositio identica, ac si diceres: *Corpus est corpus*. II. Hoc corpus *frangi* dicitur 1. Cor. 11., sed hoc non vero corpori, sed pani tantum convenit; ergo &c. III. Verbum *est* sæpe valet idem ac *significat*, ut Gen. 41.: *Septem boves, septem anni sunt*. Et Dan. 2.: *Tu es caput aureum &c.* hinc Exo. 12. habetur: *Est enim phase, idest transitus &c.* ubi τὸ *Est* idem valet ac *significat*, quemadmodum ubi Ezechiel c. 5. capillos suos dispergens ait: *Ista est Jerusalem*, sensus est, Jerusalem dispersum iri, non autem in capillos fuisse conversam; ergo &c. IV. Idem evincitur ex circumstantiis, Christus enim ante ea verba: *Hoc est &c.* accepit panem, benedixit, fregit, jussitque, ut eadem discipuli facerent;

atqui quod Christus accepit panis erat ; ergo panis est etiam ille , quem frangunt sacerdotes ; V. Jussit Christus, ut id facerent in sui memoriam , sed hæc absentiam rei supponit ; ergo &c. VI. Calix dici nequit ibi : *Novum testamentum* , nisi metaphorice ; ergo &c. VII. Vinum quoque peracta Christi Consecr. dictum est *genimen vitis* ; ergo remanet in sua substantia.

℞. neg. ant. Ad I. prob. neg. ant. Nam S. Thom. qu. 88. ait , pronomine *hoc* designari substantiam *absque determinatione propriæ naturæ* , Major, Gabriel &c. , id quod præsens est, aut fit, si oratio sit operatrix : Qui vero de *pane* illud exponunt , ajunt hunc sensum esse : *Hic panis* , *qui loquente me panis est* , *in termino prolationis est corpus meum* , Nec obstat , nondum esse corpus , dum dicitur *hoc*; nam enunciatio effectrix sat est, si verificetur in fine orationis . Sic vere dixisset Deus limum contrectans : *Hoc est corpus hominis* , ut Lazarum suscitaturus ait : *Lazare veni foras* . Deinde in hac prop. *Hoc est corpus meum* , τὸ *Hoc* refertur ad corpus , habetur enim in Græco neutrum τῦτο ἐςι τὸ σῶμα, non ὗτος masculinus, qualis est ἄρτος : quod etiam observat Hornejus Lutheranus , licet transubstantiationis acerrimus hostis ; perperam ergo Schmidius , Le-Dieu , Beza &c. uno vel altero Græco aut Siriaco vocabulo obstrepunt apud Auctorem , quem consule . Hinc liquet hanc propos. *Hoc est corpus meum* , non esse *identicam* , qua nempe eadem res eodem , aut synonimo vocabulo enunciatur , ut *homo est homo* , *gladius est ensis* . Verum si pronomen , aut attributum enuntietur de re aliqua singulari , ex. gr. *Hæc urbs est Auximum* , *hic est liber &c.* , nemo hanc propositionem dicet identicam .

Ad II. dist. ant. Frangi dicitur ratione specierum , conc. , ratione substantiæ , neg. Deinde apud Lucam , & Paulum legitur : *Quod pro vobis datur* , vel *tradetur* , quibus ostenditur , datum in cibum Apostolis ipsum Christi corpus mox immolandum . Tandem τὸ *sanguis* , *qui pro multis effundetur* , ad sanguinem , non ad vinum refertur ; ergo τὸ *corpus* , *quod pro vobis tradetur* , ad corpus , non ad panem referri debet . Ad III. ℞. I. neg. ant. Nam in tropis translatio non exstat in verbo *est* , sed in subjecto , vel attributo, ut si de imagine dicam : *Hic est Plato* , tropus non exstat in *est* , sed in Platone qui figuram hominis significat . Vide Estium , & Maldon. Nam si τὸ *est* idem valet ac *significat* non dici debuit : *Hic est sanguis meus* ,

sed

sed hic est sanguinem meum. Deinde nulla est comparatio inter ea, quæ apparent in somniis, ut boves, ac spicæ Pharaonis, aut statua Nabuchi, & quæ narrantur in libris historicis. Adde, ex ipsis regulis Protestantium dignosci, quando scriptura figurate loquatur. Exemplum Socini futile est, nam verba illa: *Ista est Jerusalem*, non ab Ezechiele, qui capillos dispersit, sed a Domino dicta sunt. Legitur enim ibi: *Hæc dicit Dominus*: *Ista est Jerusalem &c.*; ergo textus ipse ostendit ibi esse tropum, ibique Jerosolymæ vastationem describi. Potest tamen fractio panis figura esse corporis Christi, ut capillorum dispersio Jerosolymæ figurabat excidium, si accipiatur corpus Christi, ut vulneratum, & crucifixum, juxta regulam 3. Sic, ex cap. *Hoc est* de Consecr. dist. 2. n. 47., *cœlestis panis suo modo vocatur corpus Christi, illius videlicet, quod in cruce est suspensum, vocaturque ipsa immolatio carnis, quæ sacerdotis manibus fit, non rei veritate, sed significante mysterio*. Eadem habet S. P. ep. 23. ad Bonif. nunc 99. Quare Eucharistia recte dicitur commemoratio, non Christi corporis, quod præsens est, sed immolationis passionis &c., ut habetur 1. Cor. 11.

Ad IV, neg. ant. Ad prob. dist. min. Panis erat mox in Christi corpus convertendus, ex vi verborum, conc., secus, neg. Ad V. dist. min. Supponit absentiam rei, idest passibilis corporis, & humanis membris instructi, conc., idest realem præsentiam excludit, neg. Ad VI. retorq. argumentum. Nam Luc. 22. *τὸ calix* proprie accipitur; ergo & *sanguis*. Deinde Exod. 24., & Hebr. 9. hæc verba: *Hic sanguis testamenti &c.* de vero hirci sanguine dicta sunt; ergo & de vero Christi sanguine dicitur: *Hic est sanguis meus &c.* Dicitur autem a Luca *novum Testamentum* in recto, a Matth. autem *novi Testamenti* in obliquo. Nec solum *Testamentum* dixit Lucas, sed *Testamentum in sanguine*, idest *sanguis Testamenti*. Ad VII. neg. cons. Ait enim Christus: *Non bibam amodo &c.*, quo sensu ait de agno Paschali Luc. 22.: *Ex hoc non manducabo illud, donec impleatur &c.*, Sicut enim hinc non infertur, manducasse Pascha ejusdem generis, ita illinc non eruitur bibisse ejusdem generis vinum. Deinde alia utrobique locutio est; ergo & varius est sensus. Vide Reg. 1.

Ob. IV. Idem confirmatur aliis scripturæ locis. Nam I. Christus ex Jo. 12. Judam refellens objurgantem mulierem ob profusum unguentum ad pedes suos ait: *Pauperes*

semper habetis vobiscum, me autem non semper habetis. Sed in sententia catholica Christum semper habemus; ergo &c. II. post resurrectionem, ut se verum corpus ostenderet ait: *Palpate & videte &c.*; ergo non est verum corpus, quod palpari, & videri non potest. III. Ascendens in cœlum alium *paraclitum* misit discipulis de ejus abscessu tristatis; ergo &c. IV. Christus sedet ad dexteram Patris usque ad ultimum judicii diem; ergo non est nobiscum in Eucharistia: alias frustra nos moneret Apostolus dicens: *Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est &c.* V. Veteres PP. *eandem escam spiritalem manducaverunt &c.*; ergo, ut illi, ita & nos in figura sumimus Christi corpus, & sanguinem.

℟. neg. ant. Ad I. prob. dist. min. Semper habemus in forma humanitatis assumtæ, neg., in forma reali sui corporis præsentia, & ejus patrocinio, quo Christus nobiscum est usque ad consumationem sæculi, conc. Hinc S. P. A. tract. 51. in Io. ait: *Non semper nobiscum Jesum permanere secundum id, quod a Judæis præhensus est, ligno confixus, & in sepulcro conditus.*

Eodem modo ℟. ad 3. & 4. Ad II. neg. cons. Licet enim *affirmative* recte concludatur dicendo: tangitur ac palpatur; ergo non est spiritus; *negative* tamen non recte dicitur: non palpatur &c.; ergo non est corpus: alias non fuisset verum Christi corpus, quod januis clausis ad discipulos intravit, & ab eorum oculis evanuit; sicut ergo potuit Christus facere corpus suum impenetrabile, & invisibile; ita potuit ipsum impalpabile reddere. Ad V. retorq. arg. Scopus enim Apostoli, teste Chrysostomo, est demonstrare, non sat esse percepisse baptisma & Eucharistiam, nisi recte vivamus. Unde ad hanc rem figuras producit Baptismi, & Eucharistiæ: sicut enim omnes Patres sub nube fuerunt, & transierunt mare, omnes manducaverunt manna, nec tamen *in pluribus eorum beneplacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto*; ita non omnes baptizati, & Christi corpore saginati erunt Deo accepti. Idem quippe Dominus, qui illis manna & aquam, tibi corpus præbuit & sanguinem: & sicut *tu comedis corpus Domini, sic illi manna &c.* Sed Judæi vere manna comederunt; ergo & nos verum Christi corpus comedimus.

Ob. V. PP. auctoritatem. Nam I. qui floruere Apostolorum ævo nihil expresse de hoc dogmate tradiderunt, alias philosophi gentiles illud oppugnassent, ut trinitatem, & in-

& incarnationem impugnarunt, vel aliquis martyr vi suppliciorum hæc fidei arcana prodidisset; ergo &c. II. PP. Euchariſtiam non dixere corpus, ſed *figuram* Chriſti corporis; ergo &c. Prob. ant. Nam Græci divina munera, etiam poſt conſecrationem vocant, *antitypa*. Unde S. Cyrillus Jeroſ. Catech. 4. myſtag. Euchariſtiam *panem* vocat, & *antitypum*. III. Tertullianus l. 1. contra Marc. c. 14. Euchariſtiam panem vocat, *quo*, Chriſtus, *corpus ſuum repræſentat*, & l. 4. c. 14. exponens verba illa: *Hoc eſt corpus meum*, ait: *Ideſt figura corporis mei*. IV. Ambroſius etiam l. 4. de Sacr. c. 4. Euchariſtiam *ſimilitudinem*, & *figuram corporis*, & *ſanguinis* appellavit. V. Auguſtinus lib. contra Adim. c. 12. ait, Chriſtum dixiſſe: *Hoc eſt corpus meum &c., cum ſignum daret corporis ſui*; Et Tract. 85. in Jo. ait: *Ut quid paras dentes & ventrem? crede, & manducaſti*; ergo &c. VI. Præſentiam Chriſti in Euchariſtia primus in Oriente tradidit Anaſtaſius Synaita ann. 360., & in Occidente circa ann. 810. Paſchaſius Monachus Corbejen., ea de re ab Amalario, Rabano, aliiſque impugnatus ob dogmatis novitatem; ergo &c.

℟. Fruſtra novatores Patrum auctoritate inniti: ſi quæ autem ab iis proferuntur, ex regulis ſupra productis nullo negotio exſufflantur. Conſtat enim Scaligerum, Socinum, alioſque ingenue fateri, PP. nobiſcum una ſentire, adeoque: *Si præter ſacras litteras PP. auctoritati ſit ſtandum*, hæreticis, *omnibus cauſa cadendum eſſe*. Ad I. itaque dicimus, diſciplinam arcani invictum eſſe catholicæ veritatis argumentum, ut Regula 5. expoſitum eſt. Quamquam non ſolum PP. priorum ſæculorum corporis, & ſanguinis Chriſti meminere, ut Ignatius, Juſtinus, Irenæus, ſed etiam acta S. Perpetuæ, quæ *bucellam comedit, acclamantibus amen circumſtantibus*, quod de Euchariſtia recte exponit Ruinartius; Luciani, qui *ſupra pectus ſuum* ante mortem conſecravit hoc Sacramentum, ex Philoſtorgio l. 2. H. E.; tandem acta martyrum omnium, quos ante agonem protectione *corporis & ſanguinis Chriſti* muniendos ſcribit ep. 57. S. Cyprianus.

Ad II. ℟. ex Reg. 3. plenam habere ſolutionem: mirandum tamen, Albertinum Cyrilli Catecheſim 4. producere, ubi S. D. ſacra dona appellat quidem *antitypa*, ſed pag. 531. ait: *Sub ſpecie panis datur tibi corpus: & ſub ſpecie vini datur tibi ſanguis: hoc ſciens panem hunc non eſſe panem, etiamſi guſtus panem ſentiat, & vinum, ta-*

metsi sensui vinum esse videatur, non tamen vinum, sed sanguinem esse Christi. Ad III. habetur solutio ex Reg. 2., ubi Tertulliani catholicus sensus exponitur: qua de re ipse Calvinus illum maluit *inscitiæ* arguere, quam veritatem negare. Adde Tertulliani verbis firmari potius, quam everti dogma catholicum, subdit enim l. 4. contr. Marc. *Figura non fuisset, nisi veritatis corpus esset. Ceterum vacua res, quod est phantasma, figuram capere non posset*.

Ad IV. dist. ant. Vocat *similitudinem*, ut excludat *cruoris* speciem, *ut nullus horror cruoris sit*, conc., ut excludat realem præsentiam Christi sanguinis, neg. Hanc enim perspicue tradidit, & miraculis firmavit, ut supra dictum est. Ubi ergo S. D. oblationem sacram *corporis Christi figuram* appellat, loquitur de oblatione *præparata*, non de *consecrata*. Ad V. neg. cons. Vocat enim *signum* non ad exclusionem veritatis, seu realis præsentiæ corporis sui, sed eo sensu, quo sanguinem dixit animæ *signum*, idest rei præsentis in viventibus brutis. Ubi vero dicit manducari spiritaliter per fidem, ut Tract. 85. in Jo. &c., exponi debet secundum Regulam 4., & 8. Nam de reali manducatione loquitur S. D. Serm. 2. de Verb. Apost., & alibi. Ad VI. neg. ant. Nam ante Anastasium, & Paschasium innumeri catholicum dogma asseruere. Deinde nemo illos ut novatores damnavit, nulla contra eos sunt coacta Concilia, cum ex adverso Berengario omnes episcopi restiterint, unde coactus est tertio palinodiam canere; is ergo, non Anastasius, aut Paschasius, ut novator habitus est. Verum de his plura supra notavimus. Vide Regulam 6.

Ob. VI. Momenta rationis. I. Dogma catholicum destruit ideam corporis, sive trinam ipsius dimensionem; qua corpus expoliari nequit; ergo nequit Christi corpus ibi esse, ubi caret quantitate, & figura membrorum. II. Substantia corporis sita est in certa particularum dispositione & congerie; ergo hostia sacra his partibus & dispositione constans retinet panis substantiam. Nec dici potest quantitatem, figuram, saporem aliam a substantia rem esse, cum hæc sola sit *accidentium* subjectum; ergo &c. III. Percipi nequit, quomodo idem corpus trinum & circumscriptum in cœlo & in terra & infinitis in locis existere possit, & integrum in hostiola contineri: & unum cum sit esse in qualibet parte indivisum; ergo &c. IV. Indecorum est manducari ab impiis Christi corpus, sub elementis latere,

tere, frangi, dentibus premi, & in secessum emitti; ergo &c. V. realis præsentia nihil confert utilitatis, cum idem præstet fides & typus, si credas, sin minus, necem affert: spiritus enim tam signis, quam rebus alitur. VI. Non videtur eximium Christi amoris argumentum ejus transitoria præsentia corporalis, quoadusque *species* perseverant, cum nobis promiserit perpetuam sui præsentiam spiritalem; ergo &c.

℞. I. ex regula 10. non humanam rationem, sed Ecclesiæ auctoritatem esse credendi normam. Unum ab adversariis peto, cur solam scripturam statuant ut fidei normam, & ad castra philosophorum nos provocent? cur Angeli Protestantes, & Forbesius eos improbent, qui negant posse Deum efficere, ut corpus careat locali extensione, nobis autem succenseant, quod impossibilia credamus? Quid? quod ipse Calvinus in Dilucid. sanæ doctr. pag. 839., cogente veritate, affirmavit: *Vere, ac substantialiter* esse in Eucharistia corpus Christi, ut Deus in arca, & Spiritus S. sub specie columbæ, nec solum fide ac merito, sed etiam *substantialiter, & reipsa* a nobis manducari Christi corpus. Et l. 4. Inst. ait, Christum ipsam, in qua residet, carnem vivificam nobis tradere, & per simbola panis & vini, vere nobis exhiberi corpus ejus & sanguinem: nec sola imaginatione, aut mentis intelligentia, sed reipsa percipi. Nec aliter animas nostras Christi corpore, & sanguine pasci, quam pane, ac vino corpus alitur, ut ait Calvinus l. 4. Inst. c. 17. Ubi refellens oppositionem eorum, qui ajunt, incredibile esse, quod in tanta locorum distantia penetret ad nos Christi caro, ait: *Quod mens nostra non comprehendit, concipiat fides, spiritum vere unire, quæ locis disjuncta sint.*

℞. II. ad I. neg. ant. Non enim desunt recentiores philosophi, qui putant, extensionem esse corpori accidentariam: datur enim per ipsos extensio *vacua*, & sine corpore. Qui vero eam essentialem corpori putant, ut Cartesiani, ajunt Christum in Eucharistia occupare locum angustiorem, quomodo totus pullus in ovo, tota quercus in glande continetur, idque ex mente Trident. Synodi, quæ sess. 13. statuit: *Separatione facta totum Chistum contineri sub unaquaque specie, & sub singulis cujusque speciei partibus.* Quod quidem Samona Gazæ episcopus explicat exemplo speculi, in quo est imago tua, pro vitri extensione angustior, aut amplior: si speculum frangas, in quovis

 fra-

fragmine eandem habebis imaginem: *Ita*, concludit Samona, *caro Christi integra est in unoquoque fragmento*. Ad II. ℟. I. noster Lupus in VI. Rom. Concilium S. Gregorii VII., meras nugas esse, quæ de accidentibus a subjecto indistinctis tradit Cartesius: nam Synodus Constantien. Sess. 8. damnavit hanc Wiclefi proposit. *Accidentia panis non manent sine subjecto in Sacramento*.

℟. II. Vanroy: dist. ant. Itaut ea dispositio, & accidentia sint entitates aliquæ distinctæ a substantia, neg., ut sint ejus modi, conc. ℟. III. Gassendus: nostrum non esse divinam omnipotentiam modulo intelligentiæ nostræ velle metiri: *In talibus* enim *tota ratio facti est potentia facientis*, ut ait S. P. ep. 3. ad Volus. Ad III. Vide, quæ diximus in prob. 6. & regula 10. Deinde ℟. I. neg. conf. Nam ipse Calvinus monet, ut *quod mens nostra non comprehendit*, *concipiat fides*. Non enim absurdum (1) cen-

(1) Mirari satis non possumus ingentem Picteti, & Abadiæ confidentiam, qui litteralem sensum verborum Dominicæ cœnæ, quam laudati PP & Ecclesia universa communiter tuetur, violentum esse opinantur, absurdum, & antilogiis innumeris implicatum. Nullam vero hujuscemodi violentiam, aut contradictionem occurrere, si verba illa tropice, aut metaphorice accipiantur. Christum enim figurate loqui coactum fuisse ex ipsis Eucharisticæ institutionis adjunctis, aut circumstantiis facile colligi posse arbitrantur; non solum quia paulo ante agnum legalem comederat, qui Pascha tropice dicebatur, sed etiam quia Eucharistiæ institutionis verba ad eorum normam exegit, quæ legali cœna Paterfamilias fragmentum azymi tenens pronuntiabat dicens: *Iste est panis afflictionis, quem Patres nostri in Ægypto comederunt: qui esurit veniat, & edat*. Sed ineptissima hæc sunt, & plane indigna, quæ serio a cordato Theologo refelli debeant. Quid enim fingi potest absurdius, quam Christum asserere in novo condendo Paschate, atque in ipsa institutione Eucharistiæ figurate loqui debuisse, quia id præstitit post agni legalis esum, qui allegorice *Pascha* dicitur? Ut enim præteream, quæ in ℟. ad I. sunt observata circa veram ac propriam hujus vocabuli acceptionem, quisnam adeo est mentis inops, ut ex tropo, tropum inferri licere rationabiliter arbitretur? Quod plane si fieri posset, cum constet ex symbolo Christum Dominum ad cœlos ascendisse, & ad dexteram Patris sedere; quoniam hæc ejus sessio tropice accipitur, idem quoque de ejus admirabili in cœlos ascensu dicendum esset. Cumque Leonis de tribu Juda victoriam, & Agni occisionem non uno loco commemoret Joannes in Apocalypsi; nonnisi metaphorice victorem & cæsum fuisse Christum Dominum putandum foret, qui nonnisi allegorice *Leo* & *Agnus* lici-

censuit Chrysostomus l. 3. de Sacerd. eum, *qui sedet in dextera Patris, in dexteris peccatorum reperiri*. Nec Nyssenus, qui in Hom. de Pasch. ait, Christi corpus *innumerabilibus locis consecrari, & tamen unum corpus esse*. Nec Augustinus, qui Ps. 33. ait, Christum seipsum portasse *manibus suis*. Præterea, licet percipi nequeat, non tamen negant hæretici, Christum januis clausis ingressum ad Apostolos, aut ex integris claustris virgineis egressum; ergo &c. Tandem, ut ratiocinatur Maignanus, sufficit in Deo una eademque actio, ut corpus producat, ut conservet, & in plura loca successive transferat, quia hæc mutatio se habet ex parte termini; ergo eadem Dei actio potest Christi corpori alium locum tribuere in dextera Patris, alium vero sub his speciebus, alium sub aliis. Ad IV., V. & VI. infra erit responsio. Id unum petimus ab adversariis, cur indecorum sit Christum frangi ratione *specierum* sacramentalium, manducari ab impiis &c., postquam dignatus est tradi manibus peccatorum, alligari, crucifigi &c.? præsertim cum in Eucharistia non sit passionis acerbitas, cruoris horror, & pallida mortis imago.

Caput III.

De hæreticorum consubstantiatione, seu impanatione.

Inter panem & Christi corpus ineffabilem quandam, & hypostaticam unionem, quam vocant *impanationem*, quidam cum Osiandro commenti sunt, alii vero, ut Lutherani, docent, substantiam panis Christi corpori absque vinculo hypostaticæ unionis sociari, atque horum dogma consubstantiationem nominamus. Catholicam sententiam declarabit sequens.

Propositio. In Eucharistia non manet panis & vini substantia, sed vertitur in substantiam Christi corporis, & sanguinis.

Prob. I. ex scripturis, & I. ex verbis Christi: *Hoc est corpus meum*; sed neutrum pronomen *Hoc* ad panem re-

ibidem appellatur. Quid etiam absurdius, quam verborum Christi germanam intelligentiam petere ex more Hæbræorum in legalis cœnæ celebratione usurpato? Ex ipsa verborum serie, ex idea quam nativa, ac propria eorum significatio animo imprimit, ex circumstantiis sermonis, & præcipue ex unanimi omnium Ss. PP. traditione expendendus est legitimus eorum sensus, non ex Rabbinorum commentis, & ex more, de quo scriptura, & veteres Hebræorum scriptores Evangelio coævi altum habent silentium.

referri nequit, qui est generis masculini; ergo refertur ad Christi corpus. II. non ait Christus: *In hoc*, aut *cum hoc*, aut *sub hoc pane est corpus meum*, sed: *Hoc est corpus meum*; ergo ita denotat corpus suum, ut panem excludat. III. Si duo sint simul unita, ut anima & corpus, nequit unum de alio enunciari, nec dici: *Anima est corpus &c.*; ergo nec de panis substantia dici potest: *Hoc est corpus meum*. IV. Fatetur Lutherus, vere & substantialiter manducari a nobis Christi corpus, sed per Lutheranos non est unio hypostatica inter panem & Christi corpus; hoc ergo, non panis manducatur. Quod si ea unio admittatur, sequitur illud absurdum, nempe Dei Verbum quotidie assumere irrationalem substantiam. V. Vult Lutherus hæc verba Christi accipienda esse *juxta nudam grammaticæ intelligentiam*; atqui in his verbis: *Hoc est corpus meum*, nulla fit mentio panis; ergo &c. VI. ubi legimus: *Accepit Jesus panem*, de solo pane hic locus accipi debet; ergo de solo corpore, ubi dicitur: *Hoc est corpus meum*.

Prob. II. ex Conciliis Œcumenicis. I. enim in Concilio Lateran. IV. cap. *Firmiter* statuitur: *Per consecrationem panis & vini conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis ejus, quæ conversio proprie a S. catholica Ecclesia transubstantiatio est appellata*. Eaque vox exstat apud Petrum Blesensem, qui obiit circa finem sæculi 12.: nec non apud Stephanum episcopum Eduensem, & in Confess. Albigen. apud Petrum Card. S.Chrisogoni, in literis datis ann. 1160. Et sæculo XI. Berengarius fatetur, omnes fideles hoc *transubstantiationis dogma tenere*. Ex quo *conficitur, falli heterodoxos, qui novum in Ecclesia transubstantiationis dogma esse, nec ante Concilium Later. invectum contendunt*, ait Præf. 2. in sæc. VI. Bened. Mabillonius. Hinc Philippus Mornæus in Myst. iniquitatis ait, quod temporibus Caroli M. & Adriani Papæ: *Transubstantiatio jam exerebat caput*, quibus verbis noster Coquæus in Anti-Morn. Calvinum refellit, qui l. 4. Inst. eam refert ad Bernardi tempora, *nimirum* 400. *post annos*: atqui incredibile est episcopos 412., primates, metropolitas, & theologos supra 800., nullo retinente, dogma probasse novum, majoribus inauditum, & idololatricum; ergo &c.

Prob. III. ex PP. cum Græcis, tum Latinis, qui unanimi consensu tradidere, quod nos *transubstantiationis* no-

nomine intelligimus. Quid est enim acceptum panem *facere corpus Domini, in corpus Verbi Dei transmutare, & quod in calice est, in illud converti, quod fluxit de Christi latere*; nisi id quod nos *transubstantiationis* nomine designamus? sed hæc docent PP., ut patet cap. præced.; ergo &c. ℞. novatores, apud Græcos PP. verba tantum occurrere, quæ *mutationem* innunt, ut μεταβάλλειν *metaballin &c.* non μετουσίωσιν *transubstantiationem*. Sed errant: hæc enim mutatio non fit in *accidentibus* & speciebus; ergo fit in substantia. II. Μεταβάλλειν, non est tantum *transire*, aut *invertere*, sed etiam *contrariam qualitatem contrahere* apud Aristot. 6. de Animal., & apud Stephanum, & Budæum est *degenerare de una in aliam speciem*. III. PP. docent, panem ita converti, ut *ex pane fiat corpus Verbi Dei*, teste Nyss. c. 37. Or. Catecheticæ. Et Cyrillus Catechesi 4. ait *Panem, qui videtur, non esse panem*, sed hoc absque *transubstantiatione* fieri nequit; ergo &c. Hinc Wittembergenses ad locum Patriarchæ Hieremiæ: *Panis mutatur in corpus Christi*, e regione Græci textus addiderunt μετουσίωσις, & Latini *transubstantiatio*. Quæ vox sæpe legitur in Apologia Gabrielis Philadelph. cui consentiunt omnes Orientales, ex Dionys. Protosyncello, & Georgio Coresio, uno excepto Cyrillo Lucari Apostata; ergo &c.

Prob. IV. ex ipsorum Hæreticorum consensu. Nam ante Lutherum Jo. Hus apud Pezibramum ait: *Christus Verbi sui virtute panem & vinum transubstantiat in propriam carnem, & sanguinem*. Et in carm. de Cœna Dom. apud Hockerium habetur: *Non es panis, sed es Deus homo &c.* Hieronymus Pragensis ex Poggio Flor. ait: *Panem apud pistorem remanere*. Post Lutherum vero Zacharias Ursinus Hidelbergen. ait: *Lutherani accusant Christum mendacii, negant enim panem esse ipsius corpus, sed dicunt corpus esse in pane*. Zuinglius ep. ad Bugenagium ait: *Non posse Antichristum superari, nisi errore consubstantiationis profligato*.

Eundem errorem damnat consensus, ut dicitur, Orthodoxorum §. *Ut vero*, Scarpius, aliique. Lutherus ipse l. de abrog. Miss. fol. 253. ait: *Christum verbo virtutis suæ panem in corpus suum mutasse*. Et in Confess. magna ait: *Sic Papistæ docent, imo sancta Ecclesia, & nos cum ipsis*: qua de re Lutherum ut nobis consentientem damnarunt Beza, Musculus &c. Confessio Augustana ann. 1530. art.

10. hæc habet: *De cœna Domini docent, quod corpus & sanguis Christi vere adsint & distribuantur vescentibus in cœna Domini*. Perperam pro eo 10. articulo alium obtrudunt quidam audaces Lutherani ex vitiatia Confess. ann. 1540., ubi legitur: *Docent quod cum pane & vino vere exhibetur corpus &c.* sed exemplar germanicum a Valentino Erithræo editum, cui ad verbum respondet versio Confessionis Aug. Belgica Vesaliæ edita ann. 1563. non habet, τὸ *cum pane & vino*. Denique Melancton Confessionis, & Apol. auctor. & Lutheranorum signifer librum edidit adversus Oecolampadium, ubi hæc ex Chrysostomo profert: *Non est figura dominici corporis panis, sed in illum convertitur corpus Christi*, & ex Cypriano hæc addit: *Panis iste non effigie, sed natura mutatus omnipotentia factus est caro*. Alia etiam profert ex Ambrosio, ex quibus concludit, *panem non esse tantum signum, sed naturam panis mutari*. Constat ergo *consubstantiationem*, seu impanationem a scripturis, a Conciliis, a PP. & ab ipsis hæreticis refelli.

Ob. I. Hæretici scripturas. Nam Luc. 24., & 1. Cor. 10. Eucharistia dicitur *panis*; ergo in ea remanet *panis substantia*. II. Cum Christus Jo. 6. ait: *Ego sum panis*, non se mutavit in panem; ergo cum ait: *Hoc est corpus meum*, non transmutavit panem in corpus suum. III. Cum dicitur: *Verbum caro factum est*, intelligitur utriusque naturæ copulatio; ergo cum dicitur: *Hoc est corpus meum*, intelligitur conjunctio utriusque substantiæ. IV. De ferro, quod pervasit ignis, recte dicitur: *Hic est ignis*, & de dolio vino pleno: *Hoc est vinum*, nullla mutatione substantiæ; ergo a pari.

℞. Ad I. neg. conf. De qua vide regulam 1. cap. præced. Ad II. neg. conf. Lutherani enim in verbis: *Ego sum panis*, metaphoram agnoscunt, quam negant in verbis cœnæ: Christus enim non absolute dicitur *panis*, sed *panis vitæ* comparate ad manna: unde Glassius l. 5. Philolog. sacræ tract. 1. c. 2., ibi agnoscit *metaphoræ signum evidens*. ℞. II. retorq. argum. Nam verba Christi aut vera sunt, aut veritatem efficiunt, atqui verba illa: *Ego sum panis*, supponunt Christum esse panem supersubstantialem; ergo panem non efficiunt; sed τὸ: *Hoc est corpus meum*, non supponit realem Christi corporis præsentiam; ergo eam efficit. Si autem Deus facit, ut *Hoc*, quod erat panis, sit corpus Christi, jam desinit esse substantia panis; ergo &c.

Ad

Ad III. neg. conſ. *Verbum* enim ibi eſt ſubjectum, ideoque ipſum *Verbum caro factum eſt aſſumtione humanitatis in Deum*. Hic autem *corpus* non eſt ſubjectum; ergo non eſt id, quod fit per unionem panis ad corpus. Non enim dicitur: *Corpus meum factum eſt panis*, ſed: *Hoc eſt corpus meum*. Deinde *Verbum*, cum ſit natura immutabile, *& habitaverit in nobis*, per ſe excludit converſionem naturarum, atqui panis per ſe mutabilis eſt, neque ex ſcriptura evincitur permanere; ergo &c. Ad IV. neg. paritatem. Nam, teſte Glaſſio Lutherano, ex hominum inſtituto res de alia enuntiatur, aut pars ſumitur pro toto, quando pars vel eſt eſſentialis, vel accidentalis, atqui nulla hominum inſtitutione *corpus* deſignat partem aliquam, vel accidens; ergo &c. Adde ex Sclufſerbergio Lutherano, Chriſti verba tam clara eſſe: *Ut nullus angelus e cœlis, nullus homo in terris poſſit clarius loqui*.

Ob. II. Scotus, Paludanus, Argentinas, aliique Scholaſtici negant ex ſcripturis *tranſubſtantiationem* demonſtrari, *atque id non eſſe omnino improbabile* fatetur Bellarminus, & Suarez. Imo Durandus negat materiam tranſubſtantiari, unde refellitur a Bellarmino l. 3. de Euch. c. 13., & a Tournelyo q. 3. art. 2.; ergo ex ſcripturis catholicum dogma non evincitur.

℞. neg. conſ. Id unum quippe docent laud. Scholaſtici, nimirum, ſpreta Eccleſiæ catholicæ auctoritate, nullum ſcripturæ locum, nec verba Chriſti: *Hoc eſt corpus meum*, in pravum ſenſum non poſſe torqueri, ut conſtat ex oppoſitis Lutheri, Calvini &c. ejuſdem loci ſententiis. Nos autem, etiam præciſa Eccleſiæ auctoritate, putamus hæreticos eodem teſtimonio, quod per ipſos in ſenſu obvio accipiendum eſt, omnino refelli. Unde, Salmaſius adverſ. Grotium pag. 516. ait: *Si ad literam accipiantur verba Chriſti, ut contendunt Lutherani Theologi, longe magis doctrinæ Pontificiorum favent, quam Lutheranæ. Dixit Chriſtus: Hoc eſt corpus meum, cum panem traderet; ergo non amplius panis eſt, ſed corpus Chriſti*. Durandus recte refutatur a catholicis: nam ſi remanet *materia* panis, remanet etiam *ſubjectum accidentium*, quod damnatum eſt a Synodo Conſt., cum tamen diſt. 11. q. 1. ſcribat: *Subſtantiam panis & vini converti in ſubſtantiam corporis Chriſti*, dicimus nomine *materiei* quantitatem intellixiſſe cum Peripateticis a ſubſtantia diſtinctam.

Ob. III. Hornejus: *Tranſubſtantiatio* inaudita fuit ante

ante Concilium Lateran. IV., sed Ecclesia Romana novas revelationes refellit; ergo &c. ℞. neg. maj., de qua vide prob. II., ubi ostenditur etiam vocabulum *Transubstantiationis* multo ante Conc. Lateran. IV. fuisse usurpatum: sed etsi novum esset, potuit ab Ecclesia ad novos errores eliminandos recte usurpari, ut *Omousion & Theotocon* recte usurpavit. Quod spectat ad dogma, patet ex prob. III. idem, quod nos *transubstantiationem* dicimus, veteres *conversionem*, *mutationem*, & *transelementationem* dixisse, constat ergo ex definitione Lateranensis IV., non novum dogma procusum, sed veteri novam lucem accessisse.

Ob. IV. ex PP. Chrysostomus in ep. ad Cæsarium Mon. Refellens Apollinarii hæresim exemplo Eucharistiæ ait: *Sicut panis mediante sacerdote dignus habitus est Dominici corporis appellatione, etiamsi natura panis in ipso permansit, & non duo corpora, sed unum corpus filii prædicatur, sic & hic unum filium unam personam utraque hæc fecerunt*; ergo &c. II. Theodoretus in Dial. *Inconfusus* ait; *Non enim symbola mystica post sanctificationem recedunt, manent enim in priori substantia*; ergo &c. III. Gelasius l. de duabus Nat. ait, quod in Eucharistia *esse non desinit substantia, vel natura panis & vini*. IV. Berengarius in Confess. an. 1079., quæ exstat dist. 2. de Consecr. cap. *Ego Berengarius*, ait: *Panem & vinum verum corpus & sanguinem Christi esse, & sensualiter manibus sacerdotum tractari, frangi &c.*, sed hæc pani competunt, non Christi corpori; ergo &c.

℞. ad I. neg. cons. Chrysostomus enim φύσεως, seu *naturæ* nomine intelligit species, & accidentia, non proprie substantiam. Nam I. negat, panem post consecrationem recte dici panem. II. asserit, non duo corpora, sed unum prædicari; atqui duo dicerentur, si coexisteret panis cum Christi corpore; ergo &c. III. ait, naturam panis in ipso pane remanere, sed inepta esset hæc locutio, nisi acciperetur de accidentibus, nam sensus esset: *Natura panis in pane remanet*; ergo &c. IV. PP. cum Græci, tum Latini φύσιν pro accidentibus sæpe usurparunt, ut Anastasius, Theodoretus, Hilarius, Ambrosius, aliique; ergo & Chrisostomus. Reapse si Chrysostomus affirmasset remanere cum Christi corpore substantiam panis, potuissent hæretici inferre, Christum non *unam esse personam*, sicut non sunt *corpus unum* caro ejus, & panis substantia. V. non opus est,

est, ut exempla rei adamussim respondeant, præsertim cum S. D. alibi passim docuerit, non panem, *sed corpus Domini, & sanguinem, qui de ejus latere fluxit*; in Eucharistia distribui.

Ad II. dist. ant. *In priori substantia*, improprie dicta, hoc est *illud corpus priorem habet formam, figuram, & circumscriptionem*, ut exponit ipse Theodoretus ib., conc., proprie, neg. Disputat enim ib. cum Eraniste, an Christi corpus priores habeat proprietates, quod probat Theodoretus ex symbolis Eucharistiæ, ubi remanet, *forma, figura, & circumscriptio*. Adde Magdeburgensibus visum esse, ex hoc eodem loco Theodoretum *confirmare transubstantiationem*. Ad III. ℟. Canus, & Baronius, hoc opus non esse genuinum. ℟. II. dist. ant. Non desinit esse panis substantia, vel natura improprie dicta, idest accidentium complexio, conc., proprie, neg. Ait enim Gelasius: *Sicut, panis & vinum, in divinam transeunt substantiam, permanente tamen in sua proprietate natura, sic iis, ex quibus constat, proprie permanentibus, unum Christum integrum permanere demonstrant*. Si ergo per Gelasium panis substantia in substantiam corporis Christi mutatur, non remanet proprie substantia panis in Sacramento, sed improprie, idest accidentium complexio. Ad IV. dist. maj. Ait *tractari, frangi &c.* ratione sui, neg., *ratione specierum*, ut ait Innoc. III., & Hugo Vict., conc. Ubi nota: verba illa non exstare in Confessione Bereng. edita Romæ in Concilio Greg. VII. anno 1079. At in Confessione altera, ad quam Gregorius VII. Beregarium adegit eodem anno 1079. aperte exstat *transubstantiatio* his verbis: *Ego Berengarius credo panem & vinum, per verba Redemtoris substantialiter converti in veram & propriam carnem, & sanguinem J. C. D. N.* Quod constat ex Hugone Flaviniacensi, qui floruit Berengarii ævo. Perperam ergo negat D-Acheri, hanc Confessionem a Beregario emissam fuisse.

Ob. V. Ex Ambrosio l. 4. de Sacram. c. 4. evincitur panem remanere in Eucharistia; ergo &c. Prob. ant. Ait enim S. Doctor: *Si tanta vis fuit in sermone Christi, ut inciperent esse, quæ non erant, quanto magis ut sint, quæ erant, & in aliud commutentur?* ergo &c. II. S. P. A. lib. 16. de C. D. c. 37. scribit, in Eucharistia permanere *frumentum & vinum*; ergo &c.

℟. ad I. neg. ant. Ad prob. dist. ant. Ut sint in specie

cie panis & vini, neg., *in genere*, conc. Nam prior substantia non redigitur in nihilum, sed remanentibus accidentibus fit corpus Christi. Hinc S. Ambrosius ib. ait: *Panis iste panis est ante verba, ubi accesserit consecratio, de pane fit corpus Christi*. Ubi nota in Miss. aliquibus apud Lanfrancum non haberi verba: *Ut sint quæ erant*, sed legi: *Ut quæ erant in aliud commutentur*. Mirum tamen est hæreticos libros Ambrosii laudare, quos Bullingerus *stupidos* vocat. Ad II. Vid. prob. III. cap. I.

Ob. VI. Non conveniunt Scholastici in *transubstatiatione* explicanda, aliis *productivam*, aliis *adductivam mutationem urgentibus*; ait Heideggerus; ergo &c. Addit Titius ex Hesychio, olim cremari solitum, si quid superesset panis consecrati, sed hoc immane sacrilegium esset admissa *transubstantiatione*; ergo &c. III. sublato pane ejus species nil significant; ergo eo sublato nulla remanent signa in Sacramento.

℞. ad I. neg. cons. Nam ex ea scholarum dissensione nullum fidei exurgit incommodum: disputant enim scholæ de modo, quod superat captum ingenii, non de re, quam firmissime, & unaniminter credunt. Ad II. dist. ant. Cremabantur *species sacramentales* corruptæ, quæ sine horrore comedi non possent, ut notat Bellarminus, & Perronius conc., incorruptæ, nego. Ad III. neg. ant. Remanet enim in Eucharistia ratio signi, nempe *visibilis species elementorum*. Adde, carnem & sanguinem Christi, quæ sub panis & vini specie sumimus, Sacramentum esse, quo significatur corpus Christi, *quod visibile, palpabile, in cruce est suspensum*, ut ait Lanfrancus, contra Berengarium.

Caput IV.

De Stercoranistarum hæresi.

PRræcipuum Stercoranistarum dogma fuisse creditur, Eucharistiam projici in sterquilinium. Humbertus Card. Nicetam Pectoratum Stercoranistam appellat, hujusque erroris auctorem facit Arium. Eundem errorem Græcis Algerus impingit, Amalario Maguinus, Heribaldo, & Rabano scriptor anonymus, apud Cellotium. Sensum nostrum aperiet sequens

Propositio. Probabile est nullam exstitisse sectam Stercoranistarum.

Prob. ex Apologia singulorum. I. enim vocatur Nicetas ab Humberto: *Perfidus Stercoranista*, quasi putaret

per

per Eucharistiam *solvi jejunia, credens cœlestem escam in secessum mitti*: atqui Nicetas in eo scripto, licet convictis plenissimo, nunquam ait solvi sacra Synaxi jejunium, & multo minus, eam projici ex alvo; sed hoc fuit fortasse non bene perpensum Humberti consectarium, ut censet Mabillonius, aliique viri cl.; ergo &c. Reapse Nicetas canonem 48. Laodicæum proferens, ubi statuitur: ne panis offeratur in Quadragesima, *nisi in Sabato & in die Dominico*, satis ostendit, non alium fuisse ejus scopum, nisi Missas celebrandas in sabbatis & dominicis diebus juxta PP. traditiones; non ut hanc hæresim tueretur.

II. Accusatur Amalarius abbas Metensis, eumque in Synodo Carisiaca damnatum, & a Floro confutatum, præter Maguinum asserit auctor de Perpetuitate Fidei: & Guillelmus Malmesburien. testatur, sed his non tam facile subscribimus. Nam Amalarius rogatus a Guntardo, quo abeat Eucharistia post sacram communionem? ℞. *Non est mihi disputandum, utrum absumatur in cœlum, aut exaletur in auras, aut exeat de corpore, dicente Domino: omne quod intrat per os &c. Hoc solum credendum est, ne corde Judæ sumam illum &c.*, sed in his verbis Stercoranismus non evincitur; ergo &c. Neque Paschasius, aut Bertramnus ullibi Amalarium accusant de hac hæresi.

Dices: Amalarii libros *phantasticis, & hæreticis disputationibus plenos* appellat Ecclesia Lugd. Unde in laud. Synodo Carisiaca proscripta est eorum sententia, qui ajunt, corpus Christi esse *tripertitum*, quam tenet Amalarius in l. de div. Off.; ergo &c. ℞. ad I. Eccl. Lugd. censuram spectare relate ad libros *de Divinis Officiis*, in quibus Amalarius Ecclesiæ Lugdunen. mores exagitat. Adde horum librorum auctorem esse Amalarium Fortunatum, quem ab Amalario de hac hæresi notato distingunt eruditi. Ad II. ℞. a Synodo Carisiaca eos notari potuisse ob suspicionem erroris. Quamquam dici etiam potest, corpus Domini *tripertitum* absque hujus hæresis labe, ut si distinguas corpus verum a corpore mystico, & illud, prout naturali modo, & prout sub speciebus existit.

III. Accusatur Heribaldus Antisiodoren. & Rabanus Maurus, ex quo ille *turpiter proposuit Rabano* hanc quæstionem: *An Eucharistia, postquam consumitur, & in secessum emittitur, more aliorum ciborum redeat in naturam pristinam*. Rabanus vero eam quæstionem *turpius assumpsit, & turpissime conclusit*, ut scribit Anonymus. Atqui illi

Eucharistiæ nomine non Christi corpus intellexere, sed *species sacramentales*, quia istæ tantum sunt *pristina natura* expoliatæ; ergo &c. Aliunde Rabanus l. 1. de Inst. Cler. c. 31. Sacramentum illud appellat, *quod ore sentitur*, *& in corporis redigitur alimentum*; ergo &c. IV. Stercoranistas vocat Thomas Valdensis omnes *impanatores*, sed horum hæresis fuit, una cum substantia corporis Christi remanere panis substantiam unione quadam mirabili, atqui non legitur apud *impanatores* hanc unionem perseverare in specierum sacramentalium egestione, imo repugnat communi eorum sententiæ, qua docent, corpus Christi esse in Eucharistia *in solo usu*, idest dum sumitur; ergo &c.

Quæres: unde laud. scriptores ex commenticia hæresi diffamari potuerint; ℞. Id factum esse I. ex quo *species sacramentales* a Domini corpore non aperte distinxerint, & nomen Eucharistiæ, quod utrumque complectitur, Amalarius, Heribaldus, & Rabanus tribuerint speciebus; adversarii autem illud acceperint, quasi prolatum ad significandam Christi carnem. II. Ex quo plures affirmaverint, nec accidentia Eucharistiæ per *aqualiculos digestus fundi*, quod sensisse Chrysostomum, & Cyrillum Jeros. censet Lupus; hi ergo *Stercoranistas* eos dixere, quos norant scripsisse accidentia Eucharistica per egestum emitti. Ex his collige I. illud, quod in communione dentibus teritur, & digeritur, esse species sacramentales, quæ sæpe *Sacramentum dicuntur*; prout hoc nomine exprimitur signum sensibile. II. Abstinendum ab his quæstionibus, quæ nequeunt decenter tractari, & errori viam sternunt. III. perperam novatores *Stercoranistas* nobis objicere, quasi & hi negarint realem præsentiam, tum quia fictitia est hæc hæresis, tum quia eam nusquam probavit Ecclesia.

Caput V.

De variis quæstionibus circa realem præsentiam Christi Domini in Eucharistia.

HÆretici omnes, post Salmasium & Dallæum, nobis succensent ob Eucharistiæ cultum, custodiam, expositionem, festivitatem, & processiones solemnes. Contra quos sit.

Propositio I. Eucharistiæ Sacramento debetur latriæ cultus.

Prob. I. Ex sacris literis Λατρεία enim *ea dicitur servitus, quæ pertinet ad colendum Deum* ex Aug. l. 10. de C. D. c. 1. Sed ex c. 1. constat in Eucharistia contineri corpus

pus & sanguinem Dei veri, ac Domini universorum, de quo scriptum est Ps. 96.: *Adorent eum omnes angeli ejus*, & ad Philipp. 2.: *In nomine Jesu omne genuflectatur &c.* Jure ergo statuit Trid. Syn. sess. 13. can. 3.: *Si quis dixerit, in Eucharistiæ Sacramento Christum Dei filium non esse latriæ cultu, etiam externo, adorandum &c., anathema sit* (1). Prob. II. ex Græcis PP. Nam S. Cyrillus Jerosol. Catech. 5. Mystag. jubet, ut quisque ad Synaxim accedat *pronus in modum adorationis*. Nazianzenus Or. funebr. in Laud. Gorgoniæ ait: *Ad altare cum fide procumbit, eumque, qui super ipso honoratur, invocans &c.* Chrysostomus hom. 7. in Matth. Fideles hortatur, ut *ingredientes Bethlehem, & domum spiritalis panis*, idest ad sacram Synaxim magos imitemur, qui puerum Jesum tamquam Deum adorarunt, atque *adoraturi Christum, cuncta projiciamus e manibus*. Theodoretus etiam de consecratis symbolis ait Dial. 2. pag. 85.: *Creduntur, & adorantur*.

Prob. III. ex Latinis PP. Ambrosius in illud Ps. 98.: *Adorate scabellum pedum ejus*, ait: *Per scabellum terra intelligitur, per terram autem caro Christi, quam Apostoli in Jesu adorarunt, hodieque in mysteriis adoramus*: quem locum a cavillis Plessæi, & Albertini vindicarunt Maurini. Illis autem nullum reliquit effugium S. P. A. Enarr. in eundem locum dicens: *Invenio quomodo sine impietate adoretur terra scabellum pedum ejus. Suscepit enim de terra terram, quia caro de terra est: & quia ipsam carnem nobis manducandam dedit, nemo autem ipsam manducat, nisi prius adoraverit: inventum est, quomodo non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando*. Vide alia loca apud Gelasium Hieber Augustinensem in Disp. Theol. de cultu SS. Euch.

(1) Ad normam laud. Canonis exigitur Cap. 1.: *De Sacram. Eucharistiæ* in Constitutionibus, & decretis editis in Synodo diœcesana Auximana anno 1593. ab Illustrissimo, & Reverendissimo D. Antonio Maria Gallo S. R. E. presb. Card. & Episcopo Auximate, ubi sic legitur: *Quamvis tota Ecclesia domus sit Orationis; præcipuus tamen honor & reverentia debetur sancto, & terribili loco, in quo admirabile hoc Sacramentum asservatur; ideoque fideles omnes sacrosanctam Eucharistiam humiliter venerentur, adorentque D. N. J. C. tamquam vivum, & verum Deum, qui nobiscum remanere dignatus est usque ad consumationem seculi &c.*

Prob. IV. ex vetustiss. Liturgiis apud Simonium, Vitássium, Renaudotium, aliosque. In missa Chrysostomi legitur: *Dehinc adorat sacerdos, & diaconus ter secreto dicentes: Deus propitius esto &c. Et populus similiter cunctus cum devotione orat. Cum autem viderit sacerdotem manus extendentem, ut faciat sanctam elevationem, exclamat chorus: unus sanctus, unus Dominus Jesus Christus*. Prob. V. ex ipsis heterodoxis. Nam in Ordinat. Ecclesiæ Brandeburg., Daniæ, & Norveg. præscribitur, ut cantetur hymnus: *Pange lingua*, & communicantes flexis genibus dicant: *Agnus Dei miserere nobis*. Johachimus Westphal. ait, Christum in Eucharistia adorandum *ex ejusdem Christi mandato*. Et Lutherus de hoc *Sacramento* ait: *Omni honore adorandum esse*. Et in Colloq. Ratisb. omnes hac de re convenisse fatetur Bucerus.

Opp. I. Salmasius, l. de Transubst. p. 464. ait, laudatos PP. de latriæ cultu non esse accipiendos, sed ab iis tantum commendari humilitatem; ergo &c. ℞. neg. ant. I. enim Salmasius non sibi constat, qui ib. pag. 447. scribit, Eucharistiæ adorationem fuisse ignotam PP., postea vero Augustini, & Cyrilli verba, quæ hanc adorationem exprimunt, in alium sensum detorquet. Sed quid verbis est opus? cum Augustinus, & Cyrillus eam adorationem commendent, quæ creaturis sine impietate non tribuitur, quæ *supremo Regi* debetur, quamve ex Chrysostomo Magi obtulere, & negavit Samosatenus sed hæc est latriæ cultus; ergo &c.

Ob. II. Idololatriæ crimen est pani, rei nempe creatæ, exhibere latriam; ergo &c. ℞. dist. ant. Si cultus iste sit absolutus, & in meris panis & vini accidentibus sistatur, conc., si sit *relativus*, & offeratur Christo sub iisdem latenti, neg. Hinc Trid. Syn. statuit, adorandum in Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei Filium; sicut ergo non erant idololatræ profetæ, qui pecudes mactabant, queis Gentiles latriæ cultum exhibebant, quia non ad res illas creatas, sed ad Deum omnium creatorem cultum suum referebant, sic nec nos idololatriæ crimen admittimus, *qui per omnem creaturam visibilem, & non visibilem omnium auctori Domino latria exhibemus*, ait Leontius in Dial. cum Jud.

Propositio II. Eucharistia in templis rite servatur, & diligenter custodiri debet.

Prob. I. pars. Id enim negant hæretici, vel quia rea-

lem

lem Christi præsentiam non admittunt, vel quia eam agnoscunt tantum in usu, & actione cœnæ; atqui primum refutavimus cap. 1., secundum vero refellitur ex verbis Christi, quibus panem consecravit semel ea preferendo, nec illa repetens quando distribuit, & ex quo consecrationis effectus permanens sit, ut Cyrillus, Aug., aliique PP. tradidere; ergo &c. Prob. II. Ex veteri Ecclesiæ praxi, qua domi a fidelibus, & in eremo a solitariis servatam fuisse Eucharistiam pro ægrotis sanisque testantur Tertull., Clemens Alex., Cyprianus, Basilius, Nazianzenus, Hieronymus &c.; recte ergo hanc consuetudinem commendat Trid. Syn. sess. 13. c. 6. Prob. III. Ex disciplina Ecclesiæ, qua statuitur in excerptis Egberti, ut presbyter *Eucharistiam sempet habeat paratam ad infirmos, ne sine communione moriantur*. Idem decernitur in cap. *Officium* tit. 24. Decr. Hanc consuetudinem antiquissimam etiam Nicæna Syn. præscripsit can. 13.: *Quem morem magnopere optabat restitutum* Theod. Beza, & Calvinus Inst. c. 17. de ipso ait: *Qui sic faciunt, habent veteris Ecclesiæ exemplum*.

Prob. IV. Ex *turribus* & *columbis*, quæ passim inter veterum Ecclesiarum ornamenta numerantur, & in quibus repositam fuisse Eucharistiam consentiunt omnes. Liber pontificalis refert, Constantinum Basilicæ S. Petri dedisse *patenam cum turre & columba gemmis ornatam*. Turrim auream super altare Ecclesiæ Rhemen. locasse Laudonem Archiep. scribit Flodoardus. In columba Eucharistiam servasse S. Basilium asserit Amphilochius in ejus vita. De eadem columba accipiendus est etiam Chrysostomus hom. 31. ad Populum Antioch., ubi ait, Corpus Domini reponi super altare *Spiritu S. convestitum*. Vide auctorem.

Prob. II. pars, ex cap. *Statuimus* 3. Decr. tit. 44., ubi præscribitur Eucharistiam servari clavibus adhibitis. Et can. 20. Later. IV. custos incautus *tribus mensibus ab officio suspenditur, & graviori subjicitur ultioni*, si ejus culpa sacrilegium, furtum &c. inde sequatur. Et in Pœnitentiali R. 40. dierum pœnitentia eidem imponitur, si mures comederint *species* reconditas. Sedulo etiam attendendum est, ne species Eucharisticæ diuturniori tempore computrescant, & canone Rothomag. statuitur: *De una dominica in alteram servari* (1).

 Pro-

(1) In supra laudatis Constitutionibus Auximanæ Synodi cap. 3. de Sacr. Euchar. statuitur, ut *sacræ particulæ renoventur semel*

Propositio III. Optimo consilio festum Corporis Christi fuit institutum.

Not. I. Quinam primum hoc festum indixerit non est omnino exploratum, fertur tamen ejus institutionem B. Julianæ Leodiensi sanctimoniali divinitus revelatam fuisse, eaque a Cancellario Parisiensi, aliisque Theologis ad examen revocata, Leodiensis episcopus coacta Synodo in sua diœcesi celebrandam indixit. Evectus subinde ad Pontificatum Urbanus IV., cui ea revelatio fuerat patefacta, permotus precibus Leodien. episcopi, ac etiam insigni miraculo apud Vulsinium patrato, ubi ex fracta hostia ab incredulo sacerdote in subjectum corporale (quod Urbeveteri etiamnum servatur) prodigiosus sanguis effluxit, Pontificio diplomate ann. 1264. festum extendit ad universam Ecclesiam. Hinc Urbanus hujus festi institutor ab historicis appellatur. Defuncto Urbano eodem anno, cum nondum executioni mandatum esset ejus diploma, confirmatum est in Viennen. Concilio a Clem. V. anno 1311. Deinde anno 1316. a Jo. XXII., anno 1429. a Martino V. anno 1433. ab Eug. IV., & anno 1551. a Trid. PP. sess. 23. c. 5. Vide Rainaudum, Lupum, & Gelasium Hieber loc. sup. cit.

Not. II. Censuit Papebrochius, *Officium*, quo nunc utitur Ecclesia Romana in hoc festo, rogatu B. Julianæ a Jo. clerico Leodiensi fuisse conscriptum. Constat tamen ex testimonio omnium scriptorum, illius auctorem esse D. Thomam, qui ann. 1246. illud jubente Urbano IV. conscripsit. Nec obstat, illud exstare in vetustiss. Antiphonario Leodiensis Ecclesiæ: non enim apparet, hoc Antiphonarium esse Urbani temporibus antiquiorem; jure ergo Nat. Alex. illud D. Thomæ vindicavit Dissert. 6. sæcul. XIII., quod constat etiam ex Const. Sixti IV. His notatis Prob. Prop. I. Congruum est, ut quod ex Dei mandato habet speciale dominicæ passionis commemorationem, estque divinæ charitatis memoriale perenne, peculiari festo celebretur, sed hoc fieri nequit feria V. majoris hebdomadæ, in qua Ecclesia in rebus plurimis occupatur; ergo in aliam feriam V. fuit jure translatum.

Prob.

mel in hebdomada in die Jovis, sumerent, sæpius ista renovatio nisi tamen ob frequentiam illorum, qui sacram Communionem facienda esset.

Prob. II. ex revelatione, & insigni miraculo Volsiniensi supra laudatis, quibus accessere Ecclesiarum supplicationes, & vota ab Urban. IV. in laud. diplomate indicata. III. Hæc solemnitas in Ecclesiæ catholicæ exaltationem & hæreticorum confusionem conducit, ut ait Trid. sess. 13. c. 5. Nam Lutherus in processione SS. Sacramenti repentino terrore occupatus contremuit, frigidumque sudorem emisit, ut ipse fatetur apud Aurifabrum. Et Protestantes Augustæ, cum fieret ea processio præsente Carolo V., summa confusione affecti sunt, ejusque indignationem subiere; ergo &c.

Propositio IV. Jure etiam instituta est processio SS. Corporis Christi.

Not. Negant Centuriatores, Schmidel, & Kemnicius, imo ex catholicis Genebrardus, & Juenin, processionem corporis Christi ab Urbano IV. institutam. Verum, licet Urbanus in laud. diplomate non commemoret *processionem*, refert tamen Panvinius noster in Urbano, quod *attonitus Pontifex* (ex Vulsiniano miraculo) *ad se transferri voluit*, corporale, *cum processione Urbemveterem*, *& illud solemnitate instituta in Ecclesia Urbevetana recondidit*: unde infert, post Serarium, & Lupum Benedictus XIV. Notif. V. n. 6. ex facto saltem Urbani, *processionem* hanc derivasse. Adde Martinum V. supponere, processionem hanc jamdiu institutam, dum indulgentias 100. annorum concessit iis, qui processiones istas secuti fuerint. Tandem nullus profertur illius auctor post Urbanum IV.; fallitur ergo Genebrardus, qui eam Papiæ institutam narrat contra errores Berengarii; nam Papiæ anno tantum quarto sæc. 15. cœpit obtinuere, ut Lupus observat in Diss. cit. Quidquid sit de processionum auctore, eas rite fuisse institutas prob. 1. ex momentis Prop. præced. II. Præsignata videtur hæc processio in circumgestatione Arcæ Jos. 3., & 1. Reg. 4., & Hebr. 9., ubi legitur typicum manna Arcæ inclusum cum illa ubique asportatum. III. Constat ex Hist. Ecclesiastica Eucharistiam delatam ad fideles absentes, ad Titulos, & ad episcopos Suburbicarios a Rom. Pontifice missam ad privatas ædes, ad eremos &c., teste Iustino, Eusebio, Basilio, & Ambrosio.

Ob. I. Calvinus: Eucharistia ad solum usum cœnæ instituta est; ergo &c. II. Kemnitius ait, exhibere cultum mero pani est *artolatria*; ergo &c. III. Ex quo arca capta sit, subdit Kemnicius, satis ostendit Dominus cultum hu-

jusmodi a se improbari. IV. Hæc processio scripturis, & Ecclesiæ consuetudini adversatur; ergo &c. ℞. ad I. neg. cons. Non enim tollitur per hanc processionem usus, aut actio cœnæ, imo magis augetur, nam ea incitati fideles frequentius communicant. Ad II. Vid. Prop. I. Ad III. neg. ant. Non enim ob circumgestationem illam Arca capta est, ea enim Eli & majoribus natu Israel annuentibus, Philistæis terrore perculsis, asportata est, sed ob idololatriam militum ex 1. Reg. 7. Ad IV. neg. ant. Nam id scripturis non adversari constat ex prob. II.; licet ergo Ecclesia priscis sæculis ob disciplinam arcani prudenter subtraxerit gentium profanationi sacra mysteria, nunc autem iis jam explanatis, & altissima in luce positis æquum est ea palam ab omnibus coli, & venerari. Instat Kemnitius: cur ergo in sola specie panis effertur Eucharistia, & non etiam sub vini specie? ℞. quia sub ea specie totum continetur Christi corpus, & in calice esset effusionis periculum.

Propositio V. Licet aliis etiam temporibus Eucharistiam exponere, & circumferre, servatis tamen servandis.

Prob. I. pars ex Prop. III. & IV. Prob. II. ex consuetudine plurium parochiarum eam processionem faciendi singulis mensibus & Eucharistiam exponendi per horas 40. III. Ex fructibus inde perceptis a populo, quem a ludis, & otio abstrahit, & ad templum trahit; ergo &c. Prob. II. pars. I. enim processiones hujusmodi fieri debent aliqua urgente caussa, annuente episcopo, nec ubique frequenter, ut statuerunt Synodus Farfen. ann. 1623., Neapol. an. 1699., Cæsenaten. ann. 1693., Spoletana ann. 1688., Meclinien. ann. 1607., Mediolan. III. & IV. &c. at singulis diebus Eucharistiam super altare non esse exponendam Statuit S. R. C. die 4. Mart. ann. 1606. Excipe Octavam corporis Christi in Eccles. Collegiatis, orationem XL horarum, & processionem menstruam aliquibus in parochiis.

II. Non licet ex decreto Sac. Congr. Concilii quæ statuit: *Non licere etiam Regularibus in eorum ecclesiis Eucharistiæ Sacramentum publice adorandum exponere, nisi ex caussa publica, quæ probata sit ab ordinario. Ex caussa autem privata posse, dummodo Sacramentum non extrahatur e tabernaculo, & sit velatum, itaut hostia videri non possit.* Idem statuit S. Congr. Episcoporum & Reg., & Sacr. Rituum, Benedictus XIII. in Syn. Benevent. ann. 1693. & Bened. XIV. in Notif. ann. 1734.

III. Hæc

III. Hæc expositio fieri debet decenti altaris ornatu, & cereorum splendore. Synodus IV. Mediolan. præscribit cereos *ad summum decem, ad minimum vero sex lampades: item nec plures, quam duodecim nec pauciores quam tres* (1). Decreto S. R. Congr. id pietati facientis expositionem remittitur. Exposito Sacramento duos clericos superpelliceo indutos interdiu adstare jubet S. Carolus loc. citato, *quorum alter saltem diaconus sit, noctu vere saltem unus in sacris Ordin. constitutus*. IV. Tandem una cum Sacramento, *nec reliquiæ, nec imagines exponi debent secundum decreta Romæ emanata*, ut habetur in Ceremoniali Augustinen. p. 3. c. 9.

PROPOSITIO VI. Nulli fas est in itinere Eucharistiam deferre, sed Rom. Pontificibus decenter præfertur.

Not. Non loquimur de vet. disciplina, ex qua constat fideles sibi ad *viaticum* Eucharistiam domum asportasse ut ex Tertulliano, Cypr. Ambrosio, Hieron. evincitur: quod de monachis etiam de Roberto, & S. Ludovico Franc. Regibus, & Archiepiscopis Beneventanis ex veteribus Mss. est exploratum: verum justis de causis ea consuetudo antiquata est. Prob. I. ex can. 3. Concilii Cæsaraug., & 14. Tolet. I. ann. 380., quibus sub anathemate id interdicitur. Idipsum statuit Benedictus XIV. in Constitutione sæpe laud. supra Græcorum Ritibus, qua vetuit Orientalibus monachis, ne deferant in itinere Eucharistiam collo suspensam. Excipitur tamen Rom. Pontifex, quia tunc Eucharistia defertur honestissimo comitatu. Qua ceremonia monentur fideles, cujus vices gerat ille, qui subsequitur, Maximus episcoporum, & quomodo nil prosit adhærere Christo hujus participatione mysterii, nisi mystici corporis capiti Ecclesiæ uniantur. Vide Angelum Rocca in Comm. de hoc arg. t. 1. p. 33.

DIS-

(1) *Ut populus Christianus per externa signa ad hujus Sacramenti venerationem magis excitetur*, in laud. Const. Auxim. c. 4. statuitur: *Ut ante Tabernaculum, in qua salutaris hostia asservatur, in Cathedrali Ecclesia tres lampades jugiter ardeant, in Collegiatis duæ, & in Parochialibus una; ut latriæ cultus huic Sacramento exhibeatur quammaximus.*

DISSERTATIO III.

De Ministro, subjecto, ac ritibus Sacramenti Eucharistiæ.

DE hisce argumentis sex capitibus, eo qui sequitur ordine, pertractabimus.

CAPUT I.

De Eucharistiæ ministro.

PUtarunt Valdenses, & Lutherani, penes laicos esse Eucharistiæ conficiendæ potestatem. Marcionitæ vero, & Pepuziani etiam penes mulieres. His accedit Hugo Grotius, qui illis hanc facultatem concedit, *ubi pastores non sunt*. Contra quos sit

PROPOSITIO I. Soli sacerdotes Eucharistiam conficere possunt.

Prob. I. Christus enim Apostolis, *quos tunc novi Testamenti sacerdotes constituebat*, ex Trid. sess. 22. c. 1., ait, *Hoc facite in meam commemorationem*, jubens iisdem, ut panem, & vinum consecrarent, & offerrent. Sed si hoc præceptum, quo ad confectionem, & consecrationem Eucharistiæ, omnes fideles obstringeret, omnes tenerentur consecrare, & sacrificare, quod nec hæretici asserunt; ergo &c. II. Accedit canon. 18. Conc. Nicæni, quo statuitur, ne diaconi præsumant Eucharistiam dispensare *presbyteris: neque* enim *consuetudo tradidit, ut hi qui offerendi sacrificii non habent potestatem, his, qui offerunt, corpus Christi porrigant*. Eadem habet Synodus Ancyrana can. 2., Leodiensis can. 25., & Arelatensis can. 25. Hinc Lateranense IV. statuit: *Hoc Eucharistiæ Sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos*. Idipsum decrevit Florentina Synodus, & Trid. loc. cit.

III. Idem evincitur ex SS. PP. Tertullianus de Præscr. hæreticos carpit, eo quod laicis *sacerdotalia munera injungunt*. Epiph. Hær. 79. ait: *Neque diaconis concreditum est peragere sacrificii mysterium*: & in Exp. cath. fidei monacum redarguit, quod *cum laicus esset, sacrificia celebrare nefario ausu est aggressus*. Hieronymus in Dial. negat, apud Luciferianos Ecclesiam esse, ex quo Hilarius, cum esset solum diaconus, de Ecclesia recessit, *neque Eucharistiam conficere potest, episcopos & presbyteros non habens*. IV. Prob. ex Hist. Eccl. monumentis. Ex Actibus Martyrum Alutinentium constat, nunquam celebratam fuisse collectam absque presbytero consecrante. S. Athanasius Apol. 2. impactam calumniam de fracto a se calice ex eo repulit, quod *in privata domo habitans habere non poterat*

terat poculum mysticum. Fulbertus Carnoten. ep. 36. ad Guidonem Bituricen. plectendum ait diaconum, *qui se presbyterum simulavit, Missamque celebrare præsumpsit*.

V. Idem evincitur ex ipso diaconi nomine, διακονέω enim *ministro* ejus munus designat sacerdoti ministrandi, & sacram oblationem gestandi, ut habetur in Liturgiis Græcorum. Hinc Isidorus l. 2. de Eccl. off. c. 8. ait: *In sacerdote consecratio, in ministro dispensatio est sacramenti*. VI. Accedit ratio. Si enim *absente pastore* potest laicus Eucharistiam conficere, cur ex Apol. 2. Justini Eucharistia missa est ad absentes per diaconos? cur ad eremum, & domum eam deferebant Anachoretæ? cur ad carceres martyrum tanto periculo accedebant, ex Cypriano, sacrificaturi presbyteri? Tandem incredibile est, sacrificium omnium figurarum impletivum omnibus laicis in novo Testamento fuisse permissum, cum in veteri solis Levitis concessum sit offerre sacrificia, quod etiam Ozæ, & Sauli interdictum est.

Ob. I. Ex 1. ep. Petri, & Apoc. c. 1. in nova lege omnes dicuntur sacerdotes; ergo &c. II. Tertull. de Exhort. castit. ait: *Nonne & laici sacerdotes sumus? Differentiam inter ordinem, & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas. Ubi Ecclesiastici ordinis non est consessus, & offers, & tingis &c.* Confirmatur ex scopo Tertull., qui est adstruere monogamiæ necessitatem, ex quo bigami ab altaris ministerio arceantur. III. Ex Can. II. Ancyr., & ex Actis S. Laurentii constat, diaconis jus esse consecrandi; ergo &c. Prob. ant. Ille enim diaconos lapsos interdicit a *sacerdotali ministerio panem vel calicem offerendi*, hæc vero apud Ambrosium l. 1. de Offic., & omnia MSS. habent: *Cui commisisti Dominici sanguinis consecrationem*, non *dispensationem*, ut habet Brev. Romano Diaconos calicem offerre asserit etiam Cyprianus de Lapsis: *Offerre* autem ex Grotio idem est ac *benedicere*, & *consecrare*. IV. Frumentius laicus ad Indos profectus itineris socios hortatus est Rom. more *convenire*, & *sacra celebrare* ex Theodoreto l. 2. c. 23. In Græco exstat λειτουργίας, sed hoc nomen exprimit veram consecrationem; ergo &c. Item de laico monacho testatur Sophronius in Prato Spirit. c. 25., eum *verbis sanctæ oblationis panes consecrasse*. Milites etiam Caroli V. Francorum regis invicem se se consecrato pane refecisse constat ex coævis Script. Idque ex traditione Apostolica derivasse observat Erasmus. Panem quoque a pasto-

storibus consecratum in carnem esse conversum narrat Albinus Flaccus apud Lupum. S. Fœminis etiam hoc jus tribuitur ex veteri Martyrologio, ubi legitur de S. Petronilla: *Tertio*, die, *celebratis dominicæ oblationis mysteriis* accepto Christi corpore spiritum emisisse, quæ verba desunt in Martyrologio Romano.

℟. ad I. dist. ant. Dicuntur sacerdotes lato modo, prout preces Deo offerunt &c.. conc., stricto modo, prout consecrant, neg. Vide lib. 30. de Sacr. ministro. Ad II. ℟. I. aliqui Tertullianum hæc scripsisse, postquam ad Montanistas defecit, & fœminis jus istud attribuit. ℟. II. ut supra ad I. Nam cap. 2. ad Scapulam scribit: *Sacrificas quomodo præcepit Deus, pura prece*. Et Apologet. 30.: *Offer hostiam Deo orationem de Spiritu S. profectam*. ℟. III. Tertullianum accipiendum *de oblatione*, quam persecutionis tempore a sacerdotibus consecratam fideles in cryptas deferrebant, eamque aut a majore natu, aut manibus suis accipiebant. Reapse agnoscit ibi Tertullianus speciale sacerdotium, quod *constituit Ecclesiæ auctoritas*, *per ordinis consessum sanctificatus*, quibus verbis intelligitur *institutio* ab Apostolis derivata, *&* *character* impositione manuum collatus. Ad confirm. ℟. Scopum Tertull. esse, ut ostendat, neminem posse gratiam mereri oratione & fide, quæ sunt species quædam sacræ oblationis, dum qui orat, & credit (& licet non sit sacerdos, agit tamen *pro sacerdote*) castitatis amore non se se exhibet obeundis Sacramentis idoneum. Vide Albaspinæum & Petavium.

Ad III. neg. ant. Ad I. prob. dist. ant. Interdicit a sacerdotali ministerio, quod est *panem & calicem deferre*, nempe de *Prothesi*., seu minore ara portare Pontifici munera consecranda, conc., habetur enim græce ἀναφέρειν deferre non προσφέρειν *offerre*, hoc est panem *offerre*, subdist., prout *offerre* est idem ac *exhibere*, conc., quo sensu ait Cypr. diaconum calicem offerre, prout est idem ac *consecrare*, neg. Nam Nicæna Syn. aperte negat, diaconis potestatem esse προσφέρειν, *offerendi* scilicet, & *consecrandi*. Ad II. probationem neg. ant. Nam Mss. antiquissima 800. annorum habent *dispensationem*, & S. P. Ser. 304. ait: *Laurentium Romæ Christi sanguinem ministrasse*, non *consecrasse*. Restituerunt quidem *consecrationem* Maurini in Ambrosiana editione ex pluribus Miss., sed utroque vocabulo significatur communione dominici sanguinis nos sanctificari, & consecrari, unde *commixtio*, *&* *consecratio*

di-

dicitur infusio particulæ in calice.

Ad IV. neg. min. Theodoretus enim λειτυργίας vocat conventus fidelium ad offerendas Deo preces. Rufinus enim, unde hæc hausit Theod., ait Frumentium sociis suis persuasisse, *ut conventicula per loca facerent, ad quæ ritu Romano orationis causa confluerent*. Eadem habent Socrates, & Sozomenus; licet ergo Liturgia proprie designet ministerium sacerdotum, & sacrificium, sæpe tamen significat id, quod cum eo habet analogiam: si Rom. 15. λειτυργος dicitur *spiritus contribulatus*, quia ut sacrificium Deum placat. Adde Frumentium a S. Athanasio sacerdotes postulasse, ut eos in Indiam transmitteret; ergo &c. Ex historia Sophronii, si eam velimus admittere, oppositum evincitur, legitur enim ibid. a Seniore monachorum fuisse statutum: *Ut nullus addisceret sanctæ oblationis verba nisi qui ordinatus ad hoc esset*. Pastorum vero miraculum non verborum virtuti, sed omnipotentiæ Dei eorum audaciam punientis tribuendum est. De militibus Francorum non aliud eruitur ex verbis ab ipso Grotio productis, nisi eos sacerdotibus destitutos *panis communis particulas S. Sacramenti nomine signatas loco communionis accepisse*. De S. Petronilla hæc habent acta Ss. Mart. Nerei: & Achill. *Tertio die veniens ad eam S. Nicomedes presbyter celebravit mysteria Christi*.

Propositio II. Diaconi aliquando dispensarunt Eucharistiam, maxime sub vini *specie*, sed jussu antistitum.

Prob. I. ex Justini Apolog. & ex historia Tarsicii, ex qua constat, per diaconos, imo etiam per accolytos Eucharistiam absentibus missam. II. Ex Tertulliano & Justino, qui scribunt, sumptam Eucharistiam *de manibus præsidentium* & ex Cypriano, qui ait, a diaconis oblatum calicem. III. Ex Act. S. Laurentii supra laudatis. IV. De septem diaconis cecinit Arator, quod *pocula vitæ misceat; & latices cum sanguine porrigat Agni*.

Nota I. Non posse diaconum, presbytero præsente, Eucharistiam ministrare ex can. 15. I. Arelat. II. posse tamen urgente necessitate, & jubente antistite, ex can. 38. IV. Carthaginensis. III. Numquam a diacono posse ministrari presbyteris, ex can. 18. Nicænæ Syn. IV. Infirmos a presbyteris non a diaconis esse communione reficiendos ex cap. *pervenit* dist. 2. de consecr. V. Ex Trident. Syn. sess. 13. c. 9. statutum esse; ut *laici a sacerdotibus communionem accipiant, sacerdotes seipsos communi-*

nicent, idque ex veteri consuetudine.

Caput II.

De suscipientibus Eucharistiam, ac I. de communionis praecepto.

NOt. I. *Communionis* nomen aliquando consortium fidelium designat, & dicitur communio Ecclesiastica, qua aliquando privantur, qui gravia crimina admittunt, uude excommunicati dicuntur; aliquando Eucharistiæ participationem, aliquando etiam Missæ sacrificium, & *antiphonam*, quæ, dum fideles communicant, cantari solet a clericis. Appellatur etiam *communio laica* pœna illa, qua clerici ob patratum crimen in ordinem plebis redigebantur, & *peregrina*, quæ concedebatur laicis & ecclesiasticis cum litteris commendatitiis, quas *formatas* vocabant extra propriam diœcesim peregrlnantibus. Etiam Missæ sacrificium, sumpta parte pro toto, communio improprie dicitur. Proprie tamen communio est ipsa Eucharistiæ perceptio, & dicitur *Dominica communio*, *seu communio divinorum Sacramentorum*.

Not. II. de hujus communionis necessitate tractaturi duplicem distinguimus necessitatem, *medii* scilicet & *praecepti*, de qua l. 30. actum est. Præter Græcos nonnullos apud Arcud., Calviniani, aliique novatores Eucharistlam necessariam esse *necessitate medii* ex PP., & maxime ex Aug. evinci putant, & ex S. Innoc. Maldonatus. Hinc duplex oritur controversia, prima *dogmatis:* an quis salvari possit absque perceptione Eucharistiæ? altera facti, an id affirmaverit Augustinus? De prima conveniunt omnes, communionem necessariam non esse *necessitate medii*, licet non desint qui eam necessariam putant tantum in voto, circa secundam, falsum est putasse Augustinum parvulos salvari non posse absque actuali Eucharistiæ communione, ut demonstrant Pallavicinus, Bona, Norisius, Desirantius, Piette &c. Sed facile componuntur hæ controversiæ, si distinguamus duplicem corporis Christi comestionem, *realem*, quæ fit sumendo Eucharistiam, & *mysticam*, quæ fit adoptione in mysticum Christi corpus, idest Ecclesiam. De hac loquitur S. P. l. 3. de Pecc. mer. c. 4., ubi docet, parvulos vitam habere non posse, *præter Christi corpus, cui ut incorporentur Sacramento baptismatis imbuuntur*.

Hinc S. Fulgentius productis quibusdam Aug. verbis ait: *Nec esse ambigendum, tunc unumquemque fidelium corporis*

poris Dominici participem fieri, quando in baptismate membrum corporis Christi efficitur: etiamsi antequam panem illum comedat, de hoc sæculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat. Ex quibus verbis Card. Bona evinci putat, *perperam accusari Augustinum, quod Eucharistiam parvulis necessariam ad salutem docuerit contra Ecclesiæ definitionem.* Eadem scribit Pallavicinus loc. cit., qui non secus ac Norisius, producit etiam ea de re locum Innoc. I. ex ep. ad PP. Milevit., quo Erasmum, Suavem, & Centuriatores refellit, qui ajunt, Innocentium, & August. putasse, Eucharistiam esse infantibus necessariam, cum id solum uterque neget posse vitam æternam conferri sine baptismo.

Not. III. Ex his constat, Scholasticos, qui Eucharistiam etiam parvulis necessariam dixere ad salutem locum illum: *Nisi manducaveritis* &c. de *mystica* comestione cum Augustino & Innocentio accepisse. Quo sensu ait S. Th. q.73. *Rem hujus Sacramenti esse unitatem corporis mystici, sine qua non potest esse salus*, cujus rei rationem proferens q.80. art. 9. ait: *Quia, sicut Aug. scribit Bonifacio, tunc unusquisque fidelium corporis & sanguinis Domini particeps fit spiritaliter, quando in baptismate membrum corporis Christi efficitur.* Ubi nota, S. P. A. contra Pelag. locum illum de mystica comestione accepisse, sed alibi passim de reali usurpasse, ut supra monuimus c. 2. dissert. 2. præced. in Resp. ad II. His prænotatis sit

Propositio I. Eucharistia non est omnibus necessaria necessitate medii.

Prob. I. Parvuli per baptisma fiunt ex Apost. hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, ut lib. 31. ostendimus; ergo in baptismali innocentia decedentes absque Eucharistia salvantur. II. Nunquam laici ac mulieres Eucharistiam dispensarunt, licet baptisma conferant in casu necessitatis; ergo hoc, non illa est *absolute* necessaria ad salutem. III. Sublata communione parvulorum nullus PP. scripsit iis sublatum fuisse medium ad salutem necessarium; ergo &c. IV. Ecclesia aliquando eam lapsis negavit, nunquam vero absolutionem Sacram.; ergo &c. V. Trid. Synodus sess. 21. can. 4. statuit, ut *si quis dixerit parvulis ante annos discretionis necessariam esse Eucharistiæ communionem, anathema sit.*

Opponunt Novatores verba Christi: *Nisi manducaveritis &c.*, sed ea vel de solis adultis, vel de mystica comestione accipi debent.

Pro-

PROPOSITIO II. Mystica corporis Christi comestio, vel in re, vel in voto est cuique necessaria.

Prob. I. Ex quo extra unitatem Ecclesiæ non detur salus. II. S. P. A. l. 1. de Pecc. mer. c. 20., & alibi probat adversus Pelagianos parvulos a regno excludendos, *nisi manducaverint &c.* Idem docent Innoc. I. loc. cit. Sed neuter accipi debet de comestione *reali* ex Prob. I.; ergo de mystica. III. S. Thomas 3. p. q. 73. art. 3. ait: *Res hujus Sacramenti est unitas corporis mystici, sine qua non potest esse salus: nulli enim patet aditus salutis extra Ecclesiam;* ergo &c.

PROPOSITIO III. S. P. Aug. docens communionem corporis Christi esse parvulis necessariam, loquitur de *mystica*, non de communione *reali*.

Prob. I. Ex Trid. Synodo, quæ ait, a PP. distributam olim parvulis Eucharistiam, sed *nulla necessitate*, atqui hoc falsum esset, si Aug. inculcasset necessitatem realis comestionis; ergo &c. II. De mystica comestione Augustinum exponunt, præter Theologos cl. supra laud., S. Fulgentius in Aug. lectione versatissimus, aliique; ergo &c. III. S. D. l. 3. de Pecc. merc. c. 4., & alibi passim docet, parvulos non posse vitam habere extra corpus Christi, *cui ut incorporentur, Sacramento baptismatis imbuuntur*. Et Tr. 26. in Jo. num. 15. ait: *Hunc cibum & potum societatem intelligi corporis, & membrorum suorum, quod est Ecclesia*. Tandem concludit: *Hoc est ergo manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere*; ergo &c.

℟. Adversarii, Aug. accipiendum de communione Sacramentali; distinguit enim baptismum, & comestionem Christi corporis, recte tamen ex verbis illis: *Nisi manducaveritis &c.* Pelagianos confutasse, quia S. D. Eucharistiam asserebat parvulis necessariam ad salutem, non ex sua, sed ex Pelag. hypothesi. Sed contra est: nam S. P. ita docuit, parvulos excludendos a vita æterna, propter verba Christi: *Nisi manducaveritis &c.*, sicuti ait a regno excludendos propter eam: *Nisi quis renatus &c.*, distinguebant enim Pelagiani regnum a vita æterna: unde sic arguebat S. D. Nequit non renatus puer intrare in regnum, nec vita frui, nisi incorporetur Christo, sed sine baptismo decedentes nec sunt renati, nec sunt Christo incorporati; ergo carent utrisque.

PROPOSITIO IX. Sacramentalis communio est adultis necessaria ex præcepto. Prob.

Prob. I. Christus enim Eucharistiam instituens ait Apostolis: *Hoc facite &c.*, idest consecrate, comedite, distribuite; ergo &c. II. Ait Dominus: *Nisi manducaveritis &c.*, sed hæc verba etiam de reali comestione a PP. exponuntur; ergo &c. III. Cum caro, & sanguis Christi sit vere cibus, & potus, vitam fastidit, qui hoc divinum negligit nutrimentum; ergo &c.

PROPOSITIO V. Adulti semel in anno tenentur in Paschate ad Communionem Sacram. ex Ecclesiæ præcepto.

Prob. I. ex c. 21. Conc. Lateran. IV., in quo statuitur: *Omnis utriusque sexus Christi fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua peccata saltem semel in anno confiteatur proprio sacerdoti, suscipiens ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum*. Idem statuit sess. 13. can. 9. Trid. Synodus; ergo &c.

Quæres I. Quinam sint *discretionis anni?* quinam proprius sacerdos? quid veniat nomine Paschatis? & an satisfaciat præcepto communicans extra propriam parochiam? ℟. ad I. cum D. Thom. in 4. dist. 9. q. 2., cum D. Carolo P. 4. Instr. de Sacr. &c. esse annos *inter* 10. & 12., quibus adultus non solum ratione utitur & in venialia prolabitur, sed etiam idoneus est ad corpus Domini dijudicandum, & divini misterii percipiendam magnitudinem. Unde in perantiquo carmine apud Martene l. 1. de Ant. Rit. c. 4.: *Non pueris infra bis quinque manentibus annos des corpus Domini &c.* (1). Accedit praxis Ecclesiæ, quæ horum puerorum confessiones tantum excipit. Ad II. ℟. quod *proprius sacerdos* est parochus, & quisquis eo jubente Sacramenta dispensat. Ubi nota: non eandem esse de confessione, & de communione rationem, licet in cap. *Omnis &c. proprio sacerdoti* dicatur facienda confessio, & ab eo sumenda communio. Satisfacit enim annuæ confessionis præcepto, qui confitetur regularibus *simpliciter* ab ordinario approbatis, quia episcopus, qui & ipse *proprius sacerdos* est, non excludit, dum iis facultatem largitur, tempus Paschale. Quare rigidiores Theologi, qui oppositum docent, & negant, episcopum proprium esse sacerdotem, revocant ab orco damnatam sententiam Jo. de Poliaco, quæ ea de re a Jo. XXII. proscripta est. Id vero de communione non tenet, quia Rom. Pontifices, maxime Clemens

(1) Idem statuitur in Const. Synod. Auxim. c. 8. de Euch.

mens VIII., & X. definiunt, posse utique sæculares regularibus confiteri peccata, dummodo Sacramentum Eucharistiæ in festo Paschatis in propria parochia ab eorum parocho sumatur.

Ad III. ℟. Eugenius IV. in Const. *Fide digna*, *satisfactum esse canoni, si in hebdomada sancta, vel infra Octavam Paschæ fideles sanctum Eucharistiæ pignus accipiant*. Ad IV. ℟. negative. Vide ℟. II. Quæres iterum an habens duo domicilia, communicare queat in utraque parochia, an in Metropolitana, aut Cathedrali, quæ non sit parochialis? ℟. ad I. communicandum in ea parochia, in qua tempore Paschali quis habitat. Ad II. ℟. Benedict. XIV. negative, cum nec Romæ possit quis communicare in Ecclesia Lateranensi.

Propositio VI. Per commun. sacrilegam non satisfit Eccl. præcepto.

Prob. I. ex Innoc. XI., qui oppositam sententiam proscripsit ann. 1679.; Sylvius ergo, qui negat damnandos, *qui partem affirmativam sequuntur*, accipiendus est de scriptoribus, qui ante Innocentium floruere. II. Ecclesia non novum edixit præceptum, sed latum a Domino exposuit adjecta temporis circumstantia; ergo eandem jussit communionem, quam Christus edixit, proficuam nempe, & vivificam. III. *Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat &c.* ex 1. Cor. 11., sed qui cibum corporeum sumeret, ut sibi necem inferret, non servaret, sed frangeret præceptum de servando individuo; ergo a pari.

Ob. I. Nequit Ecclesia præscribere actus internos; ergo &c. II. Per confessionem sacrilegam satisfit præcepto Ecclesiastico; ergo & per sacrilegam communionem. III. Ecclesia substantiam actus, non modum præscribit; ergo &c. IV. rite accipitur stipendium per Missam sacrilegam, & rite quis baptizatur, licet simulate baptizetur. Nec peccati macula obstat, quin satisfiat operibus injunctis; ergo &c. V. Frustra datur præceptum, cujus transgressio nec agnosci potest, nec a jubente puniri; ergo &c.

℟. ad I. neg. ant., de quo vide Auctorem lib. 20. cap. 15. Adde, hoc præceptum non esse mere ecclesiasticum, sed etiam divinum. Tandem ex omnium consensu præcipit Ecclesia actus internos, ubi hi cum externis ita conjuncti sunt, ut sine iis haberi nequeat actus virtutis: sic attentionem præcipit in oratione vocali, intentionem in conferente, & suscipiente Sacramenta, vetat accessum ad Ec-

Ecclesiam ad malum finem &c., ut docent Cajetanus, Soto, Suarez, Lessius, Sylvius, aliique. Ad II. neg. ant. Nam hæc prop. est 14. ab Alex. VII. damnata, adeoque ex ea nostra firmatur assertio. Ad III. neg. ant. Modus enim cadit sub præcepto, quoties sine ipso exerceri nequit actus virtutis. Ad IV. neg. conf. Nam sacrificium Missæ suum habet valorem ex opere operato, & character imprimitur etiam in simulatione, neque ad satisfactionem, & alia virtutum officia opus est gratia habituali, ut adversus Bajum alibi monstratum est. Ad V. neg. ant. Non enim inutilia sunt monita, & consilia, quæ tamen invitos coercere non possunt.

Caput III.

De communione sub utraque specie.

NOt. I. ab Ecclesiæ primordiis usque ad sæculum 12., Laicos passim sub utraque specie communicasse. Quod ingenue fatentur scriptores catholici Bellarminus, Tapperus, a Castro, Lindanus, Mabillon, Bossuet, Estius, Juenin, aliique: idque probatur ex 1. Corinth.: *De pane illo edat, & de calice bibat*, ex 2. Apolog. Justini, ubi dicitur, *distributum cuique panem, & vinum &c.* Viguisse etiam hunc morem Cypriani, & Ambrosii ævo eorum scripta demonstrant. Et S. Leo I., & Gelasius utramque speciem in publicis Synaxibus præscribunt. Plura exempla proximorum sæculorum profert laud. Mabillonius. Consuetum etiam fuit aliquando ægris, præsertim pueris porrigere *panem intinctum*, de quo supra c. 3. hujus libri. Hanc tamen consuetudinem perpetuo servatam, aut necessario servandam in laicorum communione negamus.

Not. II. Postquam ergo vetusta consuetudo in desuetudinem abiit, & ubique fere locorum obtinuit communio sub una tantum specie, nullo reclamante circa ann. 1414. Petrus Dresdensis & Jacobellus Misnensis asserere cœpere necessariam laicis communionem sub utraque *specie*, ut narrat Æneas Sylvius. Inde errorem hausit Jo. Hus, & multo post Carolostadius. Lutherus *inter res indifferentes* censebat communionem sub utraque specie, sed parum sibi constans in Visit. Saxon. communionem sub unica specie damnavit. His accessere Calvinus, & Hamelmannus. Nec non, ex Arcudio, quidam Græci recentiores, duce Hieremia Patriarcha, qui in epilogo Cens. communionem unius speciei inter abusus enumerat Ecclesiæ Romanæ.

Not. III. Nonnulli catholici scriptores putarunt, quod licet utraque species ad salutem necessaria non sit, ex utra-

que tamen uberior gratia percipiatur. Ita Canus, Uglioa, Hispaniensis, aliique apud Pallavicinum, & post Alex. de Ales, & Arboreum. Vasquesius, qui perperam laudat Casalium nostrum: is enim imitatur Tridentinos PP., qui teste Pallavicino noluerunt hanc quæstionis partem definire. Plures etiam in Trid. Synodo nomine summorum principum postularunt, ut ad sedandos Bohemorum animos, & ansam præripiendam novatoribus conviciandi Romanam Ecclesiam, restitueretur cuique usus calicis a Constantiensi ann. 1415. sublatus, sed Trid. PP. re mature discussa sess. 21. definierunt: I. nulla *necessitate* præcepti, seu medii, teneri omnes fideles ad utramque speciem. II. totum Christum sub unica specie contineri. III. Ecclesiam justis de causis laicis unicam speciem concessisse. IV. Spectare ad R. Pontificem examinare, an usus calicis alicui vel nationi, vel regno sit concedendus ob graves rationes, & caritati Christianæ conformes. His prænotatis sit.

Propositio I. Communio sub utraque specie laicis non est de necessitate, neque medii, neque præcepti.

Prob. I. Christi verba 1. Corint. 11. *Hoc facite in meam commemorationem*, alia enim: *Sumite, bibite &c.* sunt potius verba invitantis & porrigentis, quam jubentis, vel si jubentis, ad solos Apostolos & sacerdotes referuntur, quibus etiam ut consecrent & distribuant commissum est, non laicis: sed iis verbis: *Hoc facite &c.* prolatis post distributionem Christi corporis non præcipitur utriusque speciei distributio; ergo &c. II. Apostolus de *specie* panis absolute ait: *Hoc facite*, atqui de vini *specie* non absolute, sed restrictive ait: *Quotiescumque bibetis*; ergo &c. Vide Estium dist. 11. §. 7. Adde, Apostolum v. 27. laud. cap. disjunctive loqui: *Quicumque manducaverit vel biberit indigne*; supponit ergo comestionem a potione sejungi posse. II. Jo. 6. legitur: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*: *panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*; ergo una tantum species necessaria est ad salutem.

III. Urgent Tapperus, Bellarminus, aliique exemplum Christi, qui sub una *specie* fertur distribuisse Sacramentum duobus discipulis Emauntis. Negant quidem hæretici hanc cœnam fuisse Sacramentalem, & Vossius addit, inde sequi etiam sacerdotibus, quales erant illi discipuli, posse panem solum præberi. Sed stat argumentum, sive dicas cum Aug. & Theophilacto cœnam illam fuisse *Sacramentalem*, sive ejus figuram, quod nemo ambigit. Nec obstat Vossii

argumentum; nam nos etiam fatemur ſacerdotibus non conficientibus unicam ſpeciem ſufficere. Nec inde ſequitur, quod conſecrari poſſit una tantum ſpecies: nam id fecit Chriſtus, non ut immutaret inſtitutionem a ſe factam in ultima cœna, ſed eo exemplo oſtendit unam tantum *ſpeciem* diſtribui poſſe: nec manducaſſe Chriſtum, ut id diſcipuli facerent, ſicut mandavit Apoſtolis, ut conſecrarent, comederent, & diſtribuerent; ergo &c.

IV. Addunt loca ex Act. 2. & 20., ubi legitur conveniſſe fideles *ad frangendum panem*, quod neque per *Synechdochen* potum includit, quidquid aſſerant novatores, Chriſtus enim pane porrecto ſtatim evanuit. V. definita eſt catholica veritas a Trid. Synodo ſeſſ. 21. can. 1. VI. Accedit ratio: incredibile eſt enim univerſos Chriſti fideles, doctos & ignaros, laicos & eccleſiaſticos, nemine contradicente, acquieſcere voluiſſe, ut ſibi adimeretur, aut tolleretur, quod ab iis crederetur ſaluti neceſſarium; atqui ſæculo 14., priuſquam Petrus Dreſdenſis utramque *ſpeciem* intruderet, jam ubique obtinebat unica *ſpecies;* nemo utramque poſcebat, immo vigente communione ſub utraque ſpecie cuique perſuaſum erat unam ſufficere; ergo &c.

Propositio II. In Eccleſia Occidentali ante 12. ſæculum frequens erat uſus unius tantum ſpeciei.

Prob. I. Ex Tertull., qui in libro ad Uxorem c. 5. innuit ſolum panem conſecratum fuiſſe domi ſervatum. Idem evincitur ex iis, quæ Ambroſius narrat de obitu Satyri, & quæ de Euchariſtia diu ſervata ſupra protulimus. Hinc Lupus in diſſ. de Actibus S. Leonis IX. ait: *Nullum, qui utramque ſpeciem ſervaret novi laicum, niſi Gorgoniam Nazianzeni germanam*. II. Adminiſtratum parvulis ſanguinem *digito ſacerdotis intincto* conſtat ex vetuſtiſs. Pontificali apud Martene. III. Infirmis unicam ſpeciem porrectam fuiſſe conſtat ex vita Ambroſii a Paulino conſcripta ad Aug., ubi de honorato Vercellenſi legitur: *Obtulit ſanctum Domini corpus, quo accepto emiſit ſpiritum, bonum viaticum ſecum ferens*. Cluniacenſes dabant infirmis ante annos 600. unam *ſpeciem panis*, ſervabantque abſque vini ſpecie quatuor hoſtias *in pyxide*. *Et in aurea columba* ex Udalrico. Sub una ſpecie communicaſſe ægros Monachos S. Columbani conſtat ex ejus vita? Refert Bona verſus Rodulphi abbatis, quibus monet: *Ne presbyter ægris, aut ſanis tribuat laicis de ſanguine Chriſti, nam fundi poſſet leviter, ſimplexque putaret, quod non ſub ſpecie ſit totus Jeſus utraque*.

IV. Hieronymi ævo virgines abstemiæ calici non communicabant. Hinc mulieres vinolentæ ajebant: *Absit: ut a Christi sanguine abstineam*. Si quam autem pallentem videbant eam *Monacham* vocabant, & *Manichæam*. S. Bernardus in præcipuis sollemnitatibus unicam speciem distribuebat, ut patet ex facto indigni monachi, qui non potuit S. hostiam *ad interiora trajicere*, teste Guilelmo abate in vita S. Bern. Ex antiquo ritu consecr. episcopi in Ordine Romano ei tribuebatur integra hostia, cujus residuo per dies 40. vescebatur; adeoque *sub unica panis specie*. V. Antiquissimum fuisse in Anglia usum unius speciei evincitur etiam ex Historia Ven. Bedæ, ubi narratur, idololatras *panem nitidum* postulasse ab episcopo distribuente Eucharistiam post Missam, non potum, aut calicem; ergo &c.

Propositio III. Etiam in Orientali Ecclesia obtinuit aliquando communio sub una specie.

Prob. I. Græci enim ex Arcudio dant recens baptizatis infantibus Eucharistiam vini guttula eorum linguam imbuentes: mirum vero post Missæ celebrationem residuas pueris grammaticorum ex veteri consuetudine distributas, narrat Evagrius &c. II. de ægrotis statuit Elias Creten. apud Arcudium, ut communio accommodetur *ad ipsorum infirmitatem*. Et Serapioni in exitu vitæ porrectam exiguam panis particulam *in aqua intinctam* testatur Eusebius. III. Eucharistiam ab unoquoque domi sumtam in persecutione, & ab eremi incolis de suis manibus utique *sub una specie* perceptam narrat Basilius. IV. In Missa *Præsanctificatorum*, quam Latini fer. 6. Maj. Hebd. celebrant, Græci sæpius in Quadragesima solam panis speciem absumunt; ergo &c. V. Apud Maronitas, aliosque Orientales communicare sub unica specie rusticos Pastores, & ægrotos constat ex epistolis Abrahami Echellen., & Gabrielis Sionitæ. Idem de Coptis Jacobitis ostenditur a Sollerio.

Propositio IV. Ex dogmate *Transubstantiationis*. Si enim sub specie panis est corpus Christi vivens, & suis partibus constans, divinitati hypostatice conjunctum; nequit ergo alicubi esse corpus Domini, nec ibi esse sanguis, anima, & tota Verbi persona. II. Christus accepto pane ait: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*, atqui de vino idem asseruit; ergo, sicut in ultima cœna cum suo corpore sanguinem, & cum sanguine corpus Christus distribuit; ita nunc in ejus commemorationem, utrumque

sub

ſub quavis ſpecie diſtribuitur. III. Idem ſtatuerunt Conſtantienſe Conc. ſeſſ. 13., Florentinum in Inſtr. Armen., & Trid. Seſſ. 13. c. 3. ubi ait: *Poſt conſecrationem verum D. N. corpus exiſtere ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub vini ſpecie ex vi verborum: ipſum autem corpus ſub ſpecie vini, animamque ſub utraque vi naturalis connexionis, & concomitantiæ, qua partes Chriſti Domini inter ſe copulantur*. Eadem docet S. Th. q. 76. a. 2.

Propositio V. Communicanti ſub una, vel utraque ſpecie eadem gratia confertur.

Prob. I. Sub una tantum ſpecie continetur ex dictis totus & integer Chriſtus, fons & origo gratiarum omnium; ergo &c. II. Tota virtus corporis & ſanguinis Chriſti eſt ab ejus divinitate illis conjuncta hypoſtatice, ſed hæc utrique ſpeciei conjungitur; ergo utrique tota virtus tribuitur. Hinc Jo. 6. modo panis comeſtioni, modo carnis & ſanguinis vita æterna tribuitur. III. Symbola Euchariſtica cauſant gratiam ratione rei, quam continent, ſed in una vel utraque ſpecie eadem res confertur; ergo & eadem gratia.

Dices: in utraque ſpecie bis eadem res diſtribuitur, & duo ſpecies habent rationem, ſignificationemque diverſam; ergo &c. ℟. neg. conſ. Nam in bina illa abſumtione fit una eademque communio, ut fit a ſacerdote, dum poſt hoſtiam plures abſumit particulas, quo in caſu uberiorem gratiam non recipit, niſi ex opere operantis, & ob repetitos devotionis actus, quod etiam in communione unius ſpeciei poteſt contingere. Licet autem duæ ſpecies diverſam habeant rationem, cum tamen ad eandem rem referantur, ejuſdem ſunt efficaciæ: virtus enim hujus Sacramenti ex re, non e ſignis repetitur.

Propositio VI. Jure optimo laicis uſus calicis ſublatus eſt.

Prob. I. Uſus calicis non eſt ad ſalutem neceſſarius, ut conſtat ex ſcripturis, ex Conciliis, & Eccleſiæ conſuetudine, qua factum eſt, ut parvulis, ægris &c. communio præberetur ſub una ſpecie. Aliunde eo abuſi ſunt Novatores, ut dicerent ſub una *ſpecie* non eſſe integrum, nec totum Chriſtum; ergo jure optimo fuit ab Eccleſia hæc diſciplina abrogata. Id vero non abſolute, ſed ob prædictum abuſum peractum eſſe patet, quod tempore Concilii Conſtantienſis, & paullo poſt omnes miniſtri altaris communicabant *ſub ſpecie utraque* ex Tappero & Voſſio; & poſt Synodum Baſileæ Rom. Pontifex aliquando *ſub*

utraque specie laicos communicavit, teste Cusano Card. Deinde Ecclesia Romana nunquam id vitio vertit Græcis, aliisque Orientalibus, & Trid. Synodus ait, id spectare ad Rom. Pontificem illam, si expediat, permittere. Unde Basileen. Synodus eam concessit Moravis, Bohemisque ea lege: *Ut sub qualibet specie totum adesse Christum* faterentur: & ex arbitrio episcoporum illam Germanis indulsit Pius IV. Cum ergo usus iste ab Ecclesia haberetur indifferens, nonnisi ex hæreticorum abusu interdictus est. His accessit hujus ritus desuetudo 300. circiter annorum, abstemiorum multitudo, effusionis periculum, difficultas servandi speciem vini, & omnium catholicorum consensus.

Propositio VII. Non expedit iterum laicis permittere usum calicis.

Prob. I. Id enim nihil conferret ad protestantium conversionem, qui non ex sola ritus abolitione a Romana Ecclesia scissi sunt, sed ex pravitate doctrinæ, qua negant, Christum sub una specie contineri. II. Novatores vel ritum suum necessarium putant ad salutem, vel indifferentem; si illud, cur iis in tanto errore assentiamur? si hoc, cur potius ipsi ad Ecclesiæ unitatem non redeunt, eique non obtemperant? III. Cum Rom. Pontifices Martinus V., & Pius IV. quibusdam laicis calicem indulsissent, ita nonnulli eorum indulgentia abusi sunt, ut vel ab iis suscitata fuerit Jacobelliana hæresis, vel a Pontifice probatam esse gloriarentur: quod impulit ipsum Martinum V., & Pium V., ut hanc concessionem revocarent. IV. Licet non omnes in hunc errorem descenderent, possent tamen hæretici gloriari, Rom. Ecclesiam suam retractasse sententiam, adeoque non esse infallibilem. His permoti oratores illi, qui in Trid. Synodo pro usu calicis instabant, a petitione recesserunt.

Ob. I. Hæretici: Jo. 6. legitur: *Nisi manducaveritis &c. & biberitis &c.*, atqui particula & utrumque, idest præceptum, & symbolum exprimit; ergo &c. II. Uti Christus panem porrigens ait: *Accipite & comedite*, ita calicem præbens ait: *Bibite ex hoc omnes*, ergo etiam laici. Prob. cons. Nam Apostoli in ultima cœna universam exhibebant Ecclesiam. III. Paullus de pane & vino ait Corinth. 11. v. 24.: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et v. 26.: *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis &c* Et 28.: *De pane illo edat, & de calice bibat*; ergo &c. Ibid. c. 10. ait: *Non potestis calicem*

Do-

Domini bibere & calicem dæmoniorum, ubi omnes fideles arcet ab idololatria argumento ex communione calicis deprompto; ergo &c.

℟. I. Frustra a novatoribus nobis opponi caput 6. Jo., quod de spiritali comestione non de *reali* a Calvino, aliisque Sacramentariis exponitur. ℟. II. neg. min. Effectus enim, qui utrique *speciei* adscribitur, etiam uni tantum tribuitur ex Trid. sess. 21. c. 1. Unde in alio textu particula *Et* potest accipi disjunctive ob contextus ejusdem cap. 6.; licet etiam copulative accepta recte dici possit, quod manducans carnem, & *panem vivum* sumat etiam sanguinem, & sub una specie totum Christum contineri firmissime credat.

Ad II. neg. cons. Ad prob. dist. ant. Exhibebant ut optimates rempublicam, conc., ut plebs & populus, neg. Non ergo omnia, quæ Christus instituit, ad omnes æqualiter attinet, alias omnes essent doctores, & pastores, nec ait Christus: *Distribuite calicem*, sed: *Hoc facite in meam commemorationem*; ergo τὸ *bibite ex eo omnes* ad Apostolos attinet, ut ipsi sumerent, non ut omnibus propinarentur. Hinc Syriaca, Arabica, atque Æthiopica versio habet: *Bibite ex eo omnes vos*. Observat Maldonatus, ideo in fractione panis non dixisse Christum: *Accipite omnes*, quia ipse panem singillatim cuique distribuit; contra dixisse: *Bibite ex eo omnes*, quia calicem uni tantum tradidit, ut is proximiori, iste alteri in finem usque porrigeret, unde Luc. 22. habetur: *Dividite inter vos*. Ad III. neg. cons. Non enim ibi jussit Apostolus, ut quisque calicem biberet, sed ut *quotiescumque biberit, faciat in sui commemorationem*. Sic v. 28. jubet, ut Sacramenta digne sumantur. Et c. 10. vult tantum, quod nemo servire possit idolis, & participare S. mysteria, nec spectare simul possit ad satanæ conventum, & mysticum Christi corpus, cujus unitas monstratur participatione unius symboli dicens: *Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus &c.*

Ob. II. Communio ex Ap. fit *in commemorationem* passionis Christi, sed in sola communione panis non habetur commemoratio passionis Christi, hæc enim exhibetur per solum panem, qui non ræpræsentat effusionem Christi sanguinis; ergo &c. II. hæc effusio dicitur *Testamentum* Luc. 22., sed hoc spectat ad omnes; ergo & sanguinis participatio. ℟. dist. min. non habetur commemoratio passionis, idest immolatio mystica, sive imitatio cruentæ immo-

molationis ad sacrificium spectans, conc., idest signum corporis Christi crucifixi, & immolati, quod sat est ad rationem Sacramenti, neg. Ad II. dist. maj. Dicitur testamentum, quia per eam firmatur testamentum, conc., quia seorsim a corpore sit omnibus tribuendus, neg. Servanda est enim testatoris voluntas, & eorum, ad quos pertinet testamentum, necessitas. & conditio.

Ob. III. Ex traditione constat, servatum hunc ritum per annos plusquam mille ab Ecclesia universa, teste Justino, Cypriano, & Chrysostomo; ergo &c. II. Gelasius statuit apud Gratianum Cap. *Comperimus* dist. 2. n. 12.: *Divisionem unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio provenire non posse*; ergo &c. Paschasius l. de corp. Domini, post verba: *Accipite & bibite*, addit: *Tam ministri, quam reliqui credentes*: ubi frustra Jo. a Lovanio, & Bellarminus pro *bibite* ponunt *edite*.

℞. neg. cons. Non desunt enim exempla vetustatis, quibus etiam sub una specie communio commendatur. Nec dicant hæretici, hanc fuisse privatam & extraordinariam; I. enim privatus conventus non fuit, quo in Actibus Ap. conveniebant fideles ad frangendum panem, quove sub una specie celebrabant synaxim Angli ante Bedam, Monachi Bernardi ævo, & ante Jacobellum plures Ecclesiæ. II. vel illa extraordinaria communio erat *sacramentalis*, vel non. Si hoc; ergo crudelis fuit antiquitas, quæ nec in mortis articulo Sacramentum dedit ægrotis, si illud; ergo necessaria non est sub utraque specie communio. Ad II. neg. cons. Damnat enim ibi Gelesius quosdam sacerdotes, qui sumpto corpore abstinebant a sanguine: unde apud Ivonem, Micrologum, & Gratianum hic ei decreto præfigitur titulus: *Corpus Christi sine ejus sanguine sacerdos non debet accipere*.

℞. II. alii: decretum Gelasii latum fuisse adversus Manichæos, qui a vino abstinebant, ut eo indicio deprehenderentur. Ad III. ℞. Estius, Paschasium accomodasse ea verba: *Bibite &c.* ad usum sui temporis. Probabile est tamen Paschasii codicem fuisse interpolatum. Christus enim porrigens calicem non ait: *Accipite & bibite ex hoc omnes*, sed de pane dumtaxat ait: *Accipite & comedite*; ita ergo ob textus germanitatem in Paschasio legendum est: vel si retinendum est *τὸ bibite*, id accipi debet de latente sanguine *sub panis specie*.

Ob. IV. Eucharistia est Christi convivium, sed hoc cibo

cibo & potu constat sejunctim ; ergo &c. ℞. dist. min. Convivium institutum ad corporis nutrimentum constat cibo &c., transeat, convivium paratum ad alimoniam spiritus, neg. Rectius ergo panis & vinum in Eucharistia dicuntur *species* sacri convivii, quam *partes*, cum utraque species etiam sejuncta sit plenum convivium, & ex Trid. constat, tantundem sub alterutra, ac sub utraque specie contineri.

CAPUT IV.

De iis, quibus communio Eucharistica exhiberi debet, aut denegari.

Cum Eucharistia sit Sacramentum vivorum, atque ad animæ nostræ alimoniam institutum, quæritur quibusnam præberi debeat, quibusnam subtrahi hoc spiritale alimentum. Sit itaque

PROPOSITIO I. Publicis peccatoribus (1) denegari debet Eucharistia, non vero occultis, si publice petant.

Not. Malos etiam & scelerosos reipsa *sacramentaliter* manducare Christi carnem, licet oppositum veteres nonnulli tenuerint, quos sequitur, ex Th. Waldensi, Wiclefus. Nam de Apostolis, nec proditore Juda excepto, habetur Marci 14.; *Et biberunt ex illo omnes*. Et 1. Corinth. 11.: *Qui manducat & bibit indigne*, dicitur *reus corporis*, & *sanguinis Domini*. Hinc S. P. A. l. 5. de Bapt. c. 8. ait: *Indigne sumens Sacramentum non efficit, ut quia non ad salutem accipit, nihil acceperit*. Nec obstat Cap. *Qui discordat* dist. 2. n. 65., ubi legitur: *Qui discordat Christo, nec manducat carnem ejus, nec sanguinem bibit*. Illud enim exponi debet de comestione spiritali, & quo ad effectum, non vero de sacramenti, & quo ad rem, seu substantiam. His prænotatis

Prob. I. pars. Ex Matth. 7.: *Nolite S. dare canibus &c.* sed canes, ex Chrysostomo hom. 24. in Matth., *sunt in impietate viventes, porci vero in luto luxuriæ*; ergo &c. II. Ex Cap. *Pro dilectione* sumto ex ep. 61. S. Cypr. ad Eucratium neganda est Eucharistia histrionibus, qui in artis suæ dedecore versantur. Idem dicendum de publicis usurariis, meretricibus, concubinariis, excommunicatis, & mulieribus ad eam accedentibus lascivo habitu. Et ratio est, quia publicus peccator nullum jus habet ad Sacramenta,

(1) Vide Const. Synod. Auxim. c. 13., & 14. de Sacr. Euch.

ta, quæ exigunt probitatem. Eſt autem publicus peccator, cujus crimen notorium eſt, aut evidentia facti, aut ſæculari, vel eccleſiaſtico judicio.

Prop. II. pars. I. enim: *In facie Eccleſiæ non conſtat, ipſum amiſiſſe jus ſuum*, ut ait S. Thom. in 4. diſt. 9. art. 5. qu. 1. II. Idem docuit Chriſtus, qui Judæ corpus ſuum non denegavit. III. Legitur in vita S. Bernardi a Guillelmo Ab. conſcripta, S. D. ab altari noluiſſe fratrem repellere, quem ab communione ſuſpenderat, *quoniam cauſa latens erat*. Si vero peccator privatim petat, ei deneganda eſt, quia nulla ei fit injuria, nec irrogatur infamia. Excipe tamen caſum, quando crimen notum eſt ſacerdoti per ſolam confeſſionem. Nam Eugenius Papa Cap. *Si ſacerdos* de Off. judicis ordinarii ſtatuit, ſacerdotem, *non poſſe nominatim aliquem removere a communione, licet etiam ei confeſſus ſit, & ſciat eum eſſe reum, quia non ut judex ſcit, ſed ut Deus, ſed debet eum admonere ne ſe ingerat, quia nec Chriſtus Judam communione removit*.

Adde confeſſionis ſigillum, & curam ſummam, ne confeſſio in contemptum invidiamque trahatur. Licet autem D. Thomas loco cit. doceat oppoſitum; ab hac tamen ſententia, quam junior adoptaverat, receſſiſſe conjicitur ex art. 6. q. 80., ubi probat Aug. regulam: *Nos a communione prohibere quemquam non poſſumus, niſi aut ſponte confeſſum, aut in judicio convictum*. Sed hæc regula eſt de peccatoribus occultis, qui publice petunt; ergo &c. Nota, non poſſe ſacerdotem peccatori occulto dare hoſtiam non conſecratam. Nec fas eſſe eum repellere propter ſcandalum aliorum. Sic enim ſacerdos, quantum in ſe eſt, eum induceret ad idololatriam, nec ſunt facienda mala, *ne alius gravius malum faciat*, ut ait S. P. q. 42. in Geneſ. II. quia ſic non impeditur ſacrilegium animo accedentis patratum. III. quia id ſtatuitur in cap. *De homine* lib. 3. Decr. tit. 41.

Propositio II. Licet pueris aliquando conceſſa ſit Euchariſtia; non eſt tamen neceſſaria ad ſalutem, nec mos ille improbandus.

Prob. I. pars, ex Prop. 2. & 3. cap. præc. Prob. II. pars ex Prop. I. cap. II. Cum enim a 12. ſæculo deſierit vetuſta conſuetudo, teſte Hug. Vict., & ſæc. 13. invaluerit opinio negans pueris Euchariſtiam, id tamen in Occidentali Eccleſia ſervandum eſt. Prob. III. pars: Græci enim, Syri, & Copti priorem adhuc retinent diſciplinam,

ob

ob quam immerito a quibusdam redargui ostendit Auctor de Re Sacramentaria. Non enim reprehendi debet, quod per plura sæcula obtinuit, & permittit Ecclesia Romana: nec fovenda sunt schismata ob variabilem disciplinam, quæ pluribus de causis abolita est apud Latinos. I. Quia pueri non percipiunt quid sumant, adeoque in re ad salutem non necessaria præponi debet reverentia sacramenti illi augmento gratiæ, cujus defectu nullum iis damnum accedit. II. Quia pueri speciem panis non valent digerere; & vini speciem evomunt. De amentibus rationis usu carentibus idem ac de pueris judicium esto. Si tamen aliquando usum rationis exhibeant, & devotionem erga hoc Sacramentum habuerint, non debent in morte privari viatico ex can. 76. Carth. IV.

Propositio III. Energumenis porrigenda est communio, nisi actu agitentur a dæmone.

Prob. I. pars. Ex Conc. I. Araux. can. 14.: *Energumeni jam baptizati, si se sollicitudini clericorum tradunt, omnimodis communicent, Sacramenti virtute vel muniendi ab incursu dæmonii, vel purgandi*. II. in Coll. 7. Cass. c. 29. opponenti Germano illud Evang. *Nolite sanctum dare canibus* respondit Serenus: *Communionem iis*, energumenis, *a senioribus nostris nunquam interdictam, Evangelii* vero *sententiam: Nolite &c. incongrue huic sensui coaptari*. Addit curatum hoc modo abbatem Andronicum. Puellam quoque Arabam particula Christi corporis liberatam narrat S. Prosper &c.

Propositio IV. denegata est olim Eucharistia morte plectendis, sed modo jure conceditur.

Prob. I. pars ex Dom. Soto, qui scribit olim id in Hispania obtinuisse, sed modo obtinere contrarium usum testatur Sylvius, & nuper Guerrerus. Cujus vetustæ consuetudinis hanc rationem proferunt Merbesius, & Juenin: quia furciferi plerumque scelera detestantur timore supplicii. II. quia ut plurimum sunt adeo perditi, ut neque Deum, nec homines revereantur. III. quia accepto mortis nuntio ita consternantur, ut destituti appareant rationis usu. IV. injuriosum est Christo illum in corpus conjicere omnibus sceleribus inquinatum: turpissimum vero est tortoris manu ignominiose tractari corpus illud, quod nuper supremum Regem excepit.

Prob. II. pars ex cap. *Quæstum est* dist. 13. q. 2., ubi furciferis decernitur communio, *secundum canonicum jussum*.

sum. Idem habetur in can. 27. Conc. Mogunt, & in can. 80. Vormacien., & 31. Triburien., ubi communionis nomine non intelligunt laud. canones absolutionem Sacramentalem, ut censet Juenin, sed *Eucharistiam & communionem viatici*, ut ait Mogunt. Synodus: & Triburiensis, præter *communionis gratiam*, addit juvandos esse *sacrosanctis mysteriis*. Vormaciensis autem profet latronis exemplum, ut ostendat, *nullum pietatis officium negandum esse morienti*. Accedit consuetudo in Italia, in Hispania, in Gallia, nec non exemplum Theodosii, cui, antequam jussu Phocæ necaretur, data est Eucharistia ex Cedreno *in Phoca*. Adde constitutionem Caroli V., & edicta Belgica. Nec obstat contraria consuetudo, quæ nimis probat, nempe denegandam quoque sacramentalem absolutionem, quæ olim furciferis ex Morino negata est. Tandem ex Const. Pii V. *Cum sicut accepimus* §. 21. facultas conceditur cappellano Confraternitatis ad confortandos supplicio afficiendos, ut possit *Eucharistiæ Sacramentum iis ministrare*.

Ad opposita argumenta ℞. ad I. Posse Deum timore perculsis contritionis gratiam largiri, & *quotiescumque peccata donantur*, tribui debere *dominici corporis Sacramentum* ex Ambrosio l. 2. de Pœn. c. 3. Ad II. ℞. Baptismi, aut pœnitentiæ lavacro ablutos *super nivem* dealbari. Ad III. ℞. ideo iis tribui Eucharistiam, ut in fortitudine cibi illius possint cum morte luctari. Ad IV. ℞. exiguo temporis intervallo species Eucharistiæ mutari. Laudat tamen S. Carolus pios judices, qui ad diem sequentem sententiam executioni mandari jubent.

PROPOSITIO V. Quibusvis, etiam scelestissimis in exitu mortis pœnitentibus non negatur Eucharistia.

Sequitur ex dictis in Prop. IV., & licet aliquibus in extrema periodo fuerit aliquando negata, eam tamen indulsit Nicænus canon. 12., quo statuitur: *Cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tribui, episcopus probabiliter ex oblatione dare debebit*. II. Concilium Agathen. can. 15. ait: *Viaticum omnibus in morte positis non est negandum*. Et Carthag. III. *Si continuo creditur moriturus, reconcilietur, & infundatur ori ejus Eucharistia*. Idem statuunt Rom. Pontifices Greg. III. & Innoc. III.; ergo &c.

PROPOSITIO VI. Ori defunctorum non est ingerenda Eucharistia.

Not.

Not. Id olim factum fuisse constat ex Amphilochio *in vita S. Basilii* ed. Combefisii pag. 22., ubi ait: *Testamento sepeliri sanxit cum tertia portione a Domino datæ sibi communionis:* quæ lectio ad regios codices emendata, & notis a laud. Combefisio illustrata germanum Amphil. opus habetur ab eruditis, licet eam illi abjudicarint, nedum Rob. Cocus, Blondellus, & Rivetus, sed etiam Baronius, & Bellarminus. II. Sepultam jussu S. Benedicti Eucharistiam supra pectus monachi, cujus corpus tumulatum extra tumulum repertum est die sequenti, narrat Mabillonius, eumque non violasse canones, qui vetant communionem mortuis porrectam, non vero supra eorum pectora collocatam, demonstrat Menardus ex Beda, & Amalario Fortunato; frustra ergo de disce historiis dubitat Juenin. Originem vero hujusce consuetudinis inde repetit Lupus I. ne cadavera e sepulcro ejicerentur, II. ne dæmones in ea insævirent.

III. Ut qui vivi Eucharistiam non perceperant, saltem ea juvarentur post mortem. Id confirmatur ex Theodoro Balsamone in eundem can. Addit Basilius Poncius quartam causam, nempe ut hoc ritu avocarentur homines a suspestitione gentilium, qui obolum imponebant ori defunctorum pro ratis naulo Acheronti solvendo. Quæcumque tamen sit illius ritus origo, statuit cit. canon, ut *nemo mortuorum corporibus Eucharistiam communicet*. Alios canones profert Poncius, & Lupus loco cit. Obsolevit etiam mos collocandi Eucharistiam supra pectora defunctorum, quorum quieti consultum est benedictione cæmeteriorum, *ne dæmon accedat &c.* Vid. Pontificale R. p. 2. tit. 6.

CAPUT V.

De Dispositionibus, frequentia, & utilitate Sacramenti communionis.

DIspositiones Sacramenti communionis aliæ extrinsecæ sunt, & ad corpus spectant, ut jejunium, castitas, habitus &c., aliæ intrinsecæ, quæ animo conveniunt, ut recta conscientia, pax, & aliæ virtutes. Sit itaque.

Propositio I. Communicantes debent esse jejuni, non ex divino præcepto, sed ex traditione Apostolica.

Prob. I. pars. Ex Augustino, qui in ep. 118. ad Jan. nunc 54. c. 6. ait: *Liquido apparet, quando primo acceperunt discipuli corpus & sanguinem Domini, non accepisse jejunos*. Reapse nullum extat Dei præceptum, ut non-

nisi

nisi jejuni communicent. Prob. II. pars. I. Ex Tertull., qui scribit, sumi Eucharistiam *antelucanis cœtibus :* & l. 2. ad Uxorem c. 5. *Ante omnem cibum*. Idem tradunt S. Cyprianus, Basilius, Chrysostomus &c.

II. S. P. A. loco cit. ait, jure institutum jejunium, *ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius dominicum corpus intraret, quam ceteri cibi :* quam rationem profert Magister, D. Thomas, & Scholastici omnes. III. S. D. ostendit, non repugnare exemplum Christi, is enim, ut *vehementius commendaret mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus discipulorum*. Cyprianus autem loco cit. ait : *Christum offerre oportebat circa vesperam diei, ut hora ipsa sacrificii veteris Testamenti ostenderet occasum*. Et Paschasius l. de corp. Dom. c. 20. ait, voluisse Christum prius pascha typicum complere, ut inde ad verum Paschæ Sacramentum transiret.

IV. Licet ab hac laudabili consuetudine quidam Ægyptii recesserint apud Sozomen., necnon quædam Ecclesiæ Africanæ ipso Aug. ævo, ut notarunt Schelestratius, & Lupus; *hoc tamen arbitror institutum*, ait, S. D., *quia plures ea die lavare consueverunt : & quia nonnulli etiam jejunium custodiunt, mane offertur propter prandentes, qui jejunia simul, & lavacra tolerare non possunt ; ad vesperam autem propter jejunantes*. At Trullanus canon 29. referens III. Carthag. Syn. canonem 29., quo statuitur, ut Eucharistia a sobriis sumatur, excepta fer. 5. in cœna Domini, eam consuetudinem reprobavit dicens : *Statuimus Apostolicas traditiones sequentes, non oportere in Quadragesimæ postrema septimana quinta feria jejunium solvere*. V. Excipiuntur tamen ægroti, & sacerdotes, qui peracta consecratione meminerint, se non esse jejunos, vel ab iis consumandum esset sacrificium alterius subito morbo correpti, de quibus vide Suarez, Sylvium, Toletum, Alexandrum &c. VI. Jejunium hujusmodi dicitur *naturale*, eoque statuitur, ex can. 2. Conc. Tolet. VII., ne percipiatur communio *post cibum potumque etiam minimum ;* adeoque excluditur etiam pharmacum valetudinis causa : non vero ea, quæ per modum cibi, aut potus non trajiciuntur, ut sudor, & saliva, post gustatum condimenti alicujus saporem, si statim expuatur, pulvis, aut fumigium *tabaci :* licet Limensi Synodo vetitum sit sub mortali, ne *tabacum* mandant, aut fumidum glutiant ante rem sacram. Vide Henno disp. 8., Vanroy, Monacellum &c.

PRO-

PROPOSITIO II. Requiritur etiam ad communionem carnis munditiem.

Prob. I. Ex 1. Reg. 21., ubi legitur, *panes propositionis* datos tantummodo mundis *a mulieribus*, quo exemplo utitur S. Hieronymus ep. 50. n. 30. ut probet, *panem cœli* non esse tangendum ab iis, *qui paulo ante conjugalibus hæsere complexibus*. Æquum est enim, ut pani purissimo e purissima Virg. nato purissimum exhibeamus habitaculum. II. Ut vir abstineat ab uxore *tribus aut quatuor aut octo diebus*. Monet etiam caput: *Omnis homo* de consecr. dist. 2., & Catechismus Rom. p. 2. c. 4.: *Ut aliquot dies a concubitu uxorum abstineant*, quod quidem de consilio est, non de præcepto, ut habetur cap. *Vir* c. 33. q. 4. III. S. Franciscus Salesius p. 2. Philoth. docet, a communicaturo debitum non esse petendum, sed reddendum. Nam ex Aug. in Ps. 149.: *Pro sanctificatione perfecta Deus tibi computabit, si non quod tibi debetur exigis, sed reddis quod debetur uxori*.

IV. Nec obstat, ex Greg. M., ex Theona, Isidoro &c. effusio τȣ̃ σπέρματος, *cum ex naturæ superfluitate, vel infirmitaee evenerit*, secus si ex causa libera, & voluntaria. V. Merito damnata est a Card. de Tournon superstitio Sinensium, qui a Sacramentis arcent menstruatas mulieres. Quam superstitionem prædamnaverat Gregor. M. in laud. epist. ad Aug. & Cap. *Ad ejus* dist. 5. n. 4. ubi habetur: *S. communionis mysterium in iis diebus* (menstruatis) *percipere non debet prohiberi: Si autem non præsumit, laudanda est, sed si percipiat, non judicanda*.

PROPOSITIO III. Requiritur in comm. honestus corporis cultus.

Prob. I. Ex veteri consuetudine. Nam antiqui Tabenenses monachi, ex Gazæo ovinam pellem deponebant. Alii balneo utebantur, & S. Wilfridus nocturnis horis lustrali aqua se se mundabat ex Mabillonio & Menardo? II. Debent mares ex D. Carolo reverenter accedere manibus pectori admotis, depositis armis, humili habitu, sed non sordido. Mulieres non sumptuosis vestibus, non intortis crinibus, non picto vultu, aut nudo pectore, vel translucido velo obtecto, sed modesto habitu, demissoque denso velo super faciem (1).

(1) Hanc habitus modestiam perscribunt etiam laud. Const. Au-

Propositio IV. Necessaria est quoque gratia sanctificans.

Prob. I. ex Ap. I. Cor. 11.: *Qui manducat & bibit indigne judicium sibi manducat &c.* Præmittenda est ergo Sacramentalis confessio iis omnibus, *quos conscientia peccati mortalis gravat*, ut statuit sess. 13. Trid. Syn. II. Si sacerdos ex necessitate celebrare cogatur absque prævia confessione, jubet S. Synodus loc. cit. c. 7.: *Ut quamprimum confiteatur*, quod quidem *præceptum* esse non *consilium* declaravit Alex. VII. damnando prop. 38. & 39. III. Curare debet communicaturus, ut irato fratri suo reconcilietur ex Matth. 5.: sic enim præclare monet S. P. A. Tr. 26. in Jo. *Securus accede, panis est, non venenum, sed vide si dimittis, nam si non dimittis, mentiris ei, quem fallere non potes*. IV. Ad virtutes omnes excitantur fideles in hoc Sacramento: nam fidem exigit altitudo mysterii, spem sanguinis pretium, charitatem Dei benignitas, timorem ipse judex vivorum & mortuorum. Vide auctorem.

Propositio V. Frequentissima Ecclesiæ nascentis exordio fuit communio Sacramentalis, eamque PP. nonnulli suadent.

Prob. I. pars. Ex Act. Ap. c. 2., ubi dicitur fideles convenisse *ad frangendum panem*. Et S. Justinus in Apologia ad Antonin. scribit, omnes in unum convenisse ex agris & oppidis, conclusisque precibus percepisse Eucharistiam *die, qui solis dicitur*. Addit Tertullianus, & Epiphanius feriam 4. & 6., in quibus convenisse docent fideles ad *sacram Synaxim*: qua voce participationem Eucharistiæ significari apud Græcos testatur Pachymeres in adnot. ad Dionysium: idque perperam negat Arnaldus l. de freq. Commun. c. 9. Adde fidelium conventus vix olim fieri consuevisse sine communione Eucharistica. II. At frigescente devotione communio primum coarctata est ad dies dominicos, in quibus olim non omissam scribit Auctor sermonis 25. inter Ambrosio adscriptos, & l. de Deo off. c. 120. Jo. Beleth, ubi notat, in Græcia etiamnum excommunicari eum, *qui a tribus diebus Dominicis non communi-*

Auximanæ c. 10. de Sacr. Euch. his verbis: *Mulieres fucatæ, & quæ margaritas, monilia, capitis comas petulanter compositas &c. deferre non erubescunt, ad communionem non admittantur, sed modesto vestitu, & velato capite accedant cum timore & tremore.*

nicaverit, atque hoc etiam in desuetudinem abeunte indi-
cta est, ex eodem Beletho, *in tribus sollemnitatibus, ni-
mirum Paschate, Pentecoste, & Natali*. At Lateranen.
Conc. coarctavit communionis præceptum ad Pascha resur-
rectionis, ut supra dictum est. III. Monachi vero ad Eu-
charistiam accedebant semel in hebdomada, & vivente S.
Benedicto in sollemnioribus diebus communicabant ex Ma-
billon, quod in Constitutionibus etiam Ordinis nostris san-
citum est. Et quidem ut *monachi* 1. *Dom. mensis semper
communicent* statuit Clem. V.

Prob. II. pars ex testimoniis Cypriani, Basilii, &
Chrysostomi apud Nat. Alex. Accedit Trid. Syn., S. Greg.
VII., Theodulphus. Virgines præsertim, ex Salesio, de-
bent frequentius ad communionem accedere. II. D. Hie-
ronymus ep. 30. alias 50. ad Pammach. ait: *Scio Romæ es-
se consuetudinem, ut fideles semper Christi corpus accipiant,
quod nec reprehendo, nec probo: unusquisque enim in suo
sensu abundat*. Et S. P. Aug. ep. 54. ad Jan. c. 3. ait:
*Faciat unusquisque, quod secundum fidem suam pie credit
esse faciendum. Neuter enim eorum exhonorat corpus Domi-
ni, si Sacramentum certatim honorare contendunt*. Neque
litigaverunt Zachæus, & Centurio, quorum alter gaudens
suscepit Dominum, alter ait: *Domine non sum dignus &c.*
III. Ex PP. illis a communione abstinendum est, qui ha-
bent adhuc voluntatem peccandi, quique eadem die utun-
tur uxoris amplexibus, tandem qui in eadem peccata quo-
tidie labuntur, & scelerate vivunt ex cap. *Qui scelerate* de
Cons. d. 2. n. 24. Qua de re circa frequentem commu-
nionem sequentes regulæ servari debent. I. Est Salesii lo-
co cit., ut culpa vacans, & Eucharistiæ desiderio flagrans
ad eam singulis Dominicis diebus accedat. II. Est D. Bo-
naventuræ in 4. dist. 12. p. 2. q. 3., ut qui innocenter
vivit, & nascentis Ecclesiæ pietatem imitari studet, arbi-
trio prudentis confessarii etiam quotidie communicet. III.
Est Ludovici de Ponte, ut qui cœlibem vitam agit, &
valde proficit in virtutum exercitio, juxta morem a Basi-
lio supra laudatum, *ter aut quater communicet in hebdo-
mada*.

IV. Est laudatum Salesii monitum, ut conjugati, ni-
si queant frequentius, 15. *die* communicent. V. Est, ut
quisque sequatur prudentis, & docti confessarii consilia,
qui fideles monere debet, ut *colligat unusquisque, quan-
tum sufficit ad vescendum*, Exod. 16. VI. Meminerit et-

iam rigidus confessarius, proscriptas esse ab Alex. VIII. ann. 1690. has duas propositiones: I. *Sacrilegi sunt, qui jus ad communionem prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.* II. *Arcendi sunt a communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.* Quod spectat ad communionis effectus, hos omnes his versibus complexus est Richardus in 4. dist. 9. art. 1. q. 2.: *Inflammat, memorat, sustentat, roborat, auget hostia, spem reficit, purgat, vitam dat, & unit, confirmatque fidem, munit, fomitemque remittit,* delet deinde venialia peccata, servatque a futuris, & *pignus futuræ gloriæ largitur.*

CAPUT VI.

De variis ritibus olim in sacramentali communione servatis.

De his consulendi sunt Vicecomes, Menardus, Lupus, Martene, Benedictus XIV., quibuscum sit

Propositio I. Circa ritus communionis notatione digna sunt fractio panis, distributio, formula &c.

Prob. I. quoad panis *fractionem*. Tradunt Rabini, azymos panes coqui solitos *incisionibus in particulas plures signatos*, ut ad esum opus sit solum frangere. Reapse Christum panem fregisse innuit Evangelista. Solent autem Græci, & Æthiopes oblationem partiri ferro, quod λόγχην, idest *lanceam* dicunt, ut notat Cabasilas, & Humbertus Card. At Romana Ecclesia utitur exilibus *particulis*, ut sciamus, quod *non satietati, sed sanctimoniæ deservit*. Vid. Prop. 4. c. 4. l. 33. II. De distributione notandum est, panem Eucharisticum in manus laicorum tradi consuevisse ex Nazianz., Cyrillo Jerosol., Chrysost., Hieron., & Aug. Et de Novato narrat Eusebius l. 6. H. E. c. 43., eum apprehensis manibus fidelium, quibus adhuc tenebant Eucharistiam, dixisse: *Jura mihi per corpus, & sanguinem D. N. J. C., te numquam me deserturum &c.* Et Cyprianus refert iniquum quemdam pro Eucharistia apertis manibus cinerem invenisse.

At Syn. Antisiodorensis can. 36. statuit: *Non licere mulieri nuda manu Eucharistiam sumere.* Et can. 42. statuit, ut eam accipiat mundo linteo, quod vocat *Dominicale*. De his plura Martenius, Menardus, Lupus, qui in can. 101. Trull. profert quosdam sacram. communionem excepisse vasculis aureis, quod damnat Trullana Synodus. Immerito ergo præsenti Ecclesiæ consuetudini veterem præferunt Hospinianus, Beza, & Vossius; illa enim ex necesl-

ceſſitate, & urgentibus perſecutionibus orta eſt. Deinde etiam Græci eam improbarunt inducto more ſumendi Euchariſtiam cocleari, non manu. Tandem hic ritus ante Greg. M. tempora obtinuit. Porro miniſtrabatur Euchariſtia ex ſublimi loco, quem *ſoleam* Græci dixere, & ad quem accedebant communicandi *conjunctis manibus*, ſtantes & corpore proni in *adorationis ſignum*, ex Cyrillo, ac *demiſſis oculis*, ex Chryſoſtomo, atque *ad inſtar ſeraphim* expandebant alas caritatis, ex eodem Hom. in Seraph.

III. Utebantur etiam diſpenſantes aliqua formula. Gregorii ævo ajebant: *Corpus D. N. J. C. conſervet animam tuam*. Apud Alcuinum hæc habetur: *Corpus D. N. J. C. cuſtodiat te in vitam æternam*. Illyrici hac utuntur: *Corpus, & ſanguis D. N. J. C. proſit tibi in remiſſionem peccatorum &c.* In Galliis olim hæc obtinuit: *Corpus D. N. J. C. ſit tibi ſalus animæ & corporis*. Græci hac utuntur: *Impertior tibi S. corpus Domini, Dei, & Salvatoris J. C. in remiſſionem &c. Amen* pronuntiabatur olim a ſuſcipientibus, ut alibi dictum eſt. Mos fuit pervetuſtus ut communicaturi proferrent verba Centurionis: *Domine non ſum dignus* teſte Durando, & Card. Bona. Mos olim fuit, dum ſacra agebatur ſynaxis, pſalmum canere, & præſertim: *Benedicam Dominum in omni tempore*, qui eſt de panibus propoſitionis, & ut recte ait Micrologus, *Euchariſtiæ accomodatur*, cujus loco antiphona Miſſæ *Communio* appellatur, ut ſupra dictum eſt. Ex his conſtat, *poſt communionem celebrantis ante* ipſius *purificationem*, communionem eſſe faciendam, ut monet Trid. Syn. ſeſſ. 22. c.6., necnon Brancacius, Le-Brun, laudati a Benedicto XIV. &c., qui tamen ſacrificio peracto adminiſtrandam docet, ſi magnus ſit communicantium numerus, ne adſtantes tædio afficiantur, quod docet etiam Gavantus. Quibuſcum ſit.

PROPOSITIO II. Etiam poſt Miſſam, & in Agenda defunctorum poteſt adminiſtrari ſacra communio.

Prob. I. pars ex Conc. V. Mediolanen., in quo ſtatuitur T. 15. pag. 587., ut ſacerdos, ſi communicare velit peracta jam Miſſa, *caſulam*, & *manipulum deponat*. Permittitur eadem communio decreto ſacræ Viſit. Ap. ea lege, ut *nec planetam*, *nec manipulum deponat*. Prob.II. pars. Ex auctoritate Bened.XIV. loc. cit., ex Merato, aliiſque. II. Jubet Trid. Syn., ut in *ſingulis Miſſis* fideles communicent. III. In Miſſa defunctorum habetur etiam: *Ut quotquot ex hac altaris participatione &c.* IV. in Rubr. Miſ-

ſæ defunct. legitur: *Si qui ſunt communicandi, eos communicet: antequam ſe purificet.*

Quæres I. an communio adminiſtrari poſſit in nocte Nativitatis Domini & feria 6., ac ſabbato majoris hebdomadæ? ℟. Ad I. id fieri, quoad clericos non ſacerdotes in Vaticana Baſilica, idque in uſu fuiſſe apud Carthuſianos, & antiquos Monachos. Sed decreto Sac. Rituum Cong. ſancitum eſt, ne poſt decantatam Miſſam aliæ celebrentur, & in eis communio miniſtretur. ℟. ad II. affirmative, quoad *ſolos infirmos*. Ad III. negative, ex uſu vetuſtiſſimo, quo nec cantatur antiphona, quæ dicitur *Commu*[illegible]

Quæres II. An in *Cœna Domini* fieri debeat ſollemnis totius cleri communio? ℟. affirmative ex vet. conſuetudine, quam laudant Theodulphus, Ordo Romanus &c., eamque ſervari a Græcis tradit Allatius. Antiqui monachi communionem ſumebant de manu abbatis ex Martene, & ex Decr. S. R. C. omnes de clero etiam canonici ſumere debent de manu celebrantis. Epiſcopus per ſe ipſum miniſtrare debet. Sacramentale Ambroſ. jubet, ut communio prius maribus miniſtretur, tum fœminis, nullo habito conditionis diſcrimine, ſed loco aliquantulum ab altari remoto. Decreto Concilii cautum eſt, ne uni major, alteri minor hoſtia præbeatur: cum idem Dominus etiam ſub minima contineatur. De Viatico (1) dictum ſupra c. 10. *In decenti habitu* (ideſt *ſuperpelliceo cum ſtola* ex Gonzalez) *mundo velamine cum omni reverentia & lumine præcedenti* deferendam eſſe ſtatuit Honorius III. cap. *Sane*. Ad ægrotos autem, qui nequeunt Euchariſtiam percipere, nullatenus deferenda eſt.

Quæres III. Cur Romanus Pontifex in ſolio Pontificali ſumat dimidium *hoſtiæ*, diſtributa parte altera inter Card. Diaconum & Subdiaconum, ſugitque prætioſum ſanguinem aurea fiſtula? ℟. forte factum eſſe, quod Pontifex in altari Symbolum gerit Redemtoris, prout in ultima cœna Euchariſtiam fregit, & conſecravit; in ſolio vero communicans facie ad omnes converſa gerit typum Chriſti palam in cruce immolati, & fiſtula utitur in memoriam calami, quo Chriſtus guſtavit fel & acetum. Vide Innocentium III., Durandum, Roccam &c.

DIS-

(1) Vid. Conſt. Syn. Auxim. c. 15., & ſeq. de Euch., ubi *pro decenti SS. Sacram. ad infirmos delatione* plura ſanciuntur.

DISSERTATIO IV.

De incruento Missæ sacrificio.

De Eucharistia prout sacrificium est, quæremus I. an sit verum & proprium sacrificium. II. An sit sacrificium propitiatorium. III. An liceat Missas privatas celebrare. IV. De aliis ad Missam spectantibus sermo fiet.

Caput I.

An in Missa offeratur verum ac proprium sacrificium.

Not. Præter Albigenses & Petrobrussianos, qui omnia sustulerunt sacrificia, Lutherus, & Œcolampadius Missæ oblationem vocant: *Abominationem*, & altaria: *Impias lapidum congeries*. Et quamvis in Confess. Aug. edita an. 1530., & 1540. scripserint Novatores: *Retineri apud se Missam, & summa reverentia celebrari*; cum tamen veltnt, homines sola in Christum fiducia justificari, qui obtulit semetipsum oblationem pro peccatis totius mundi, injuriosum Christi passioni esse ajunt, si alia repetatur oblatio; adeoque Missam fieri putant tantum, ut mortis Christi commemoratione & fiducia excitata, Eucharistia fidelibus porrigatur. Negant proinde hæretici, Missam esse verum sacrificium: hinc Lutherus in sua Missæ formula omes Lithurgiæ partes delevit, quæ spectant ad oblationem. Idem statuit Calvinus, Zwinglius, & Confessio Aug. supra citata.

Not. II. Sacrificii nomine non accipimus lato modo cum Aug. l. 10. de C. D. c. 6., nempe: *Omne opus bonum, quod agitur ut sancta societate inhæreatur Deo*; sed stricto modo ac proprie intelligimus externum religionis officium, quo Deo, tamquam supremo universorum Domino fit aliqua sensibilis oblatio, puta frugum, pecudum &c. Definitur etiam: *Externa oblatio a legitimo ministro facta soli Deo, qua in ejus cultum, & supremum dominii argumentum res aliqua sensibilis ritu mystico consecratur, & immutatur*. Dicitur externa, ad exclusionem interioris voluntatis, dicitur a solo ministro, ut excludatur populus, cui vetitum est proprium sacrificium offerre: dicitur & res immolata immutari, idest aut ignis absumptione, aut partium divisione, aut liquidorum effusione, ut secernatur ab oblatione. His prænotatis sit

Propositio I. Christus Eucharistiam instituens obtulit verum sacrificium.

Prob. Prop. ex iis, quæ dicta sunt l. 27. c. 7., quorum hæc summa est. Christus Ps. 109. & Hebr. 7. dicitur:

Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, quia ex Patribus obtulit sacrificium juxta ritum sacerdotis Melchisedech, qui Gen. 14. dicitur: *Sacerdos Dei altissimi*; sicut ergo Melchisedech *obtulit panem & vinum* symbolum Æucharistiæ; ita Christus sacerdotio functus Eucharistiam sub *speciebus panis*, *& vini* consecravit, & obtulit. Vide Auctorem tom. 5. pag. 337. ed. Romanæ.

Propositio II. Christus Eucharistiam instituens jussit Apostolis, ut eam in sacrificium offerrent.

Prob. I. Luc. 22. ait Christus: *Hoc facite in meam commemorationem*, sed ipse obtulit sacrificium, ut alibi dictum est? ergo &c. Hinc Trid. Synodus sess. 12. ait: *Corpus, & sanguinem suum Deo Patri obtulit, ac Apostolis, quos tunc novi Testamenti sacerdotes constituebat, tradidit, & eisdem ut offerrent præcepit per hæc verba; Hoc facite* &c. Prob. II. ex Patribus. Cyprianus ep. 63. ad Cæcilium ait, *si Christus sacrificium Patri seipsum obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit: utique ille sacerdos vice Christi vere fungitur, qui id quod Christus fecit imitatur*. Irenæus l. 4. c. 32. *Novam docuit oblationem, quam Ecclesiæ ab Apostolis accipiens offert Deo*. Chrysostomus hom. 24. in 1. ad Cor. de Eucharistia & de pane loquens, ait: *Pro cæde brutorum Christus seipsum jussit offerri, ipsumque sacrificium mutavit*. Eusebius Cæsar. l. 1. Dem. Ev. c. 10. ait, Christum hostiam, patri sacrificando immolasse *memoriam nobis tradendo, ut nos vice cruenti sacrificii eandem in perpetuum sacrificemus*. Eadem habet Œcumenius, Theodoretus, & Ambrosius in Ps. 38. dicens: *Sequimur principem sacerdotum ut possumus sacerdotes, ut offeramus pro populo sacrificium: quia etsi Christus nunc non videtur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus offertur*, Hieronymus l. 3. Dial. adv. Pelag. to. 4. ait: *Sic docuit Apostolos suos, ut quotidie in corporis illius sacrificio audeant loqui &c.* Aug. in Ps. 33.: *Erat sacrificium Judæorum secundum ordinem Aaron in victimis pecorum. Nondum erat sacrificium corporis, & sanguinis Domini, quod nunc diffusum est toto orbe terrarum*; ergo &c.

Propositio III. Sacrificium a Christo institutum non est sola ejus corporis distributio, sed verum, & proprium.

Prob. I. Malach. c. 2. habetur: *In omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda*, sed hæc oblatio facta Deo ubique locorum est Missæ sacrificium; ergo &c. Prob. min. ex Justino, Irenæo, Chrysost., Hieron.,

Aug. Damasceno, apud Lindanum, & Bellarm. Adde, veteres Rabbinos apud Galatinum hunc locum de vero sacrificio incruento exposuisse: nam vox hebraica מהורה מנחה *minchah meorà oblatio munda* significat *oblationem similæ*, & molitæ farinæ. Eadem est vis Græci textus, θυσία καθαρὰ *sacrificium mundum*: unde Drusius Tom. 4. Crit. Angl. pag. 801. ita interpretatur: *Munus quod offertur ex farina mundissima*, & Grotius tom. 1. Comment. *Oblationes fidelium, ex quibus Eucharistia fiebat*. Hinc Jerem. 33. prænuntiantur sacerdotes, & levitæ alterius generis ab Aaronicis. Item Ps. 71., ubi Vulgata habet: *Erit firmamentum in terra in summis montium*, Hebr[redacted]pro *firmamento* habet: פיסת בר *pissath bar, placenta frumenti*, & Chaldæus legit: *Erit sacrificium frumenti in terra in capite montium Ecclesiæ*; ubi prænunciatum esse sacrificium Messiæ *in placenta frumenti* tradunt antiqui Rabbini apud Martinium, sed hoc est verum & proprium sacrificium; ergo &c.

II. Eucharistiam Apostolis traditam in ult. cœna, & ab Ecclesia frequentatam fatentur hæretici ex Paulo & ex Act. Apost., sed hæc commendant verum Eucharistiæ sacrificium; ergo &c. Prob. min. Christus enim in sua cœna manducavit Pascha, sed hoc est verum sacrificium ex 1. Corinth. 5.; ergo &c. Deinde Christus sumens Eucharistiam, ut fieri solebat in sacrificiis pacificis, distribuit eam discumbentibus. Unde Cyrus Theod. Prodr. in Matth. pag. 119. canit: *Tu qui sacrificium es, sacrificas, qui panis es, panem frangis: utrumque enim es, & sacerdos, & hostia*. Act. 13. legitur: *Ministrantibus autem illis Domino &c.*, ubi græce habetur, λειτουργούντων *sacrificantibus*, sive ut vertit Erasmus: *Operantibus sacra*, & H. Stephanus: *Dantibus operam rebus divinis*. Habetur in Syriaco מתכשפין *methchaschpin exercentes actionem, qua vel sacrificent, vel preces concipiant*, & in Bibliis Roberti Steph. habetur: *Sacrificantibus*; recte ergo hoc testimonio utuntur catholici adversus hæreticos. Apostolus 1. Cor. 10. ait: *Videte Israel, nonne qui edunt hostias participes sunt altaris? sed quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, & non Deo.... Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum*, quorum verborum hic sensus est: Israelitæ, ut sacrificii participes fierent, admittebantur ad comedendum de hostiis Deo oblatis, hinc gentes comedentes victimas dæmoniis mactatas iis communicant; vos au-

tem,

tem, qui menſæ Domini eſtis participes, & communicatis ſacrificio, quod Domino offertur, non poteſtis manducare, quod immolatur idolis, quin communicetis eorum ſacrificiis; ſupponit ergo Apoſtolus in menſa Euchariſtica ſumi ſacra munera jam ſacrificio immolata; ergo &c. Hinc Trid. Syn. ſeſſ. 22. c. 1. de Miſſ. ſacrif. ait: *Et hæc illa munda oblatio eſt, quam innuit Apoſtolus, cum dicit: non poſſe eos, qui participatione menſæ dæmoniorum polluti ſunt, menſæ Domini participes fieri.*

III. Nicæna Syn. can. 18. vetat, ne diaconi ſacramentum porrigant ſacerdotibus: *Cum nec regula, ne conſuetudo tradiderit, ut hi, qui poteſtatem non habent offerendi his qui offerunt, dent Chriſti corpus*]: ubi aperte communio, ab oblatione ſecernitur. Juſtinus in Apolog. 97. ait, prius deferri panem & vinum, deinde offerri *Patri univerſorum*, tandem panem diſtribui cuique præſentium: ubi *oblatio* populi, *ſacrificium & communio* aperte diſtinguuntur. Hinc Auguſt. l. 2. q. Evang. 33. de epulis filio prodigo a patre paratis ait: *Epulæ iſtæ nunc celebrantur per orbem terrarum. Vitulus enim ille in corpore & ſanguine Dominico & offertur Patri, & paſcit totam domum.* IV. Idem evincitur ex Liturgiis. In Miſſa Chryſoſtomi habetur: *Tua ex tuis*, donis, *tibi offerimus*: ſimilia extant in Armeniorum Liturgia. In Miſſa Syriaca, & Æthiopica: *Offerimus tibi hunc panem, & hunc calicem.* In Maronitica: *Suſcipe oblationes iſtas.* Quamvis autem eſſentia ſacrificii non in oblatione, ſed in ipſa conſecratione conſiſtat, ut infra explicabimus, cum tamen Liturgiæ omnes illam oblationem, & conſecrationem præſcribant, quam conſequitur oblatio verbis expreſſa, quave Eccleſia offert, oratque ut aceptabile fiat ſacrificium eadem conſecratione immolatum, apparet hæreticorum audacia, qui Liturgias mutilarunt.

V. Id etiam evincunt altaria ab exordio Eccleſiæ pro ſacrificiis erecta. Hæc autem commemoravit Apoſtolus Hebr. 13.; *Habemus altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui tabernaculo deſerviunt.* Ubi in Græco habetur θυσιαστήριον *altare* pro ſacrificio: θύσια enim eſt *ſacrificium, hoſtia, victima.* Horum altarium vetuſtatem comprobant ſacra antiquæ Romæ monumenta: exſtat enim in *catecumbis* altare lapideum vetuſtiſſimum, aliud exſtat in titulo equitii, ubi ſacrificabat S. Silveſter: aliud conſecratum ab eodem Pontifice habetur, ex Mſſ. Archivii Lateran.

ran. Extructa etiam altaria supra martyrum sepulcra narrat S. P. A. serm. 313. S. Paulinus, aliique apud Bosium, Aringhium &c. Sed sicut altaria pro sacrificiis eriguntur, *ita omnis Pontifex ad offerendum munera, & hostias constituitur* ex Hebr. 8., atqui semper extitere veri Pontifices, & sacerdotes; ergo &c.

VI. In Missa est *minister legitimus*, nempe verus sacerdos, offertur Deo res sensibilis, idest Christi corpus & sanguis sub speciebus panis & vini: adest *mystica* quædam mactatio & effusio sanguinis, dum calix consecratur sejunctim ab alio symbolo. Unde Luc. 22. legitur: *Quod pro vobis funditur*, quod cum sit præsentis temporis refertur ad *poculum*, non ad verba: *In sanguine meo*. Tandem in sacrificio Missæ est etiam rei oblatæ consumptio, quæ fit a sacerdote: nec obstat, ex oblatis servari ad communionem fidelium, nam & de victima oblata servari poterat in diem alteram.

Ob. I. Missa ab homine, non a Christo est instituta; ergo &c. Prob. ant. Nam sacrificii ordinem primi edidere Jacobus & Marcus; sed horum Liturgia vel apocrypha, vel dubia est ex Balsamone, & Bellarmino, qui in Jacobea precum additamenta notavit. Idem de Liturgiis Chrysostomi, & Basilii judicium esto, quæ Proclo Archiep. Constantinopolitano ab aliquibus tribuuntur. Græci tandem circa formam a nobis dissentiunt, ergo &c. ℟. neg. ant. ad Prob. neg. min. Licet enim Apostolorum successores preces addiderint, aut ritus mutaverint, non tamen sequitur vivificum sacrificium in mensa Domini non fuisse peractum, cum oppositum doceant scripturæ, ac Patrum omnium consensio. Quemcumque autem auctorem habeant liturgiæ illæ, vetustissimæ sunt, & quarto sæculo obtinebant; tunc ergo Missæ sacrificium obtinebat. Meminit etiam Liturgiæ Jacobi & Basilii Canon Trullanus 32. Dici etiam potest, Apostolos quemdam ritum instituisse, in quo orationem Dominicam contineri scribit Hieronymus lib. 8. Dial. contra Pelag. Jacobum, aliosque alias preces pro suis Ecclesiis addidisse, deinde Basilium, Chrysostomum, & etiam Proclum ex variis Liturgiis unam collegisse; ita prior origo Liturgiæ fuit ex Apostolis, ampliatio, & collectio ex Basilio, aliisque SS. episcopis. De Græcorum forma dictum supra.

Ob. II. Falso putant Catholici Christum in sua cœna consecrasse corpus suum sub speciebus panis & vini; constat

ſtat enim ex Evangelio, Chriſtum in ea fregiſſe panem & diſtribuiſſe diſcumbentibus, non autem ſacrificaſſe; ergo &c.

℟. neg. ant. Ad prob. neg. ant. Quamvis enim non legeretur in Evangelio, Chriſtum ſacrificaſſe; cum tamen in novo & veteri Teſtamento legatur, eum eſſe ſacerdotem, *ſecundum ordinem Melchiſedech*, & eum calicem conſecraſſe ſeorſim a pane, illumque appellaſſe calicem ſanguinis ſui, id ſufficit ad ſacrificium comprobandum. Nos enim eſſentiam ſacrificii in conſecratione ſtatuimus. Etenim eo ipſo, quod Chriſti ſanguis exhibetur, ut ſeparatus a corpore, *myſtice* maſtatur, immolatur; ideoque in ea ſeparata conſecratione ſita eſt ratio ſacrificii, & oblatio, non verbis expreſſa, ſed in *actu exercito*: ſicut maſtatio victimarum erat *oblatio* ſacrificii, licet Levita non diceret: *Offero*, *macto*, &c. Vide Eſtium, Juenin, Bellarm. &c.

Ob. III. Euchariſtia eſt Sacramentum; ergo non eſt ſacrificium: hoc enim Deo offertur, illud nobis datur; ergo &c.

℟. neg. conſ. Ad prob. neg. conſ. Nil enim obſtat quod idem ſub diverſo reſpectu ſit ſimul Sacramentum, prout eſt ſignum efficax noſtræ ſalutis, & ſacrificium, prout Deo offertur. Sic Agnus Paſchalis Sacramentum erat, ut Chriſtum præſignabat, & ſacrificium, ut Deo immolabatur. Et Chriſti corpus per adverſarios a nobis comeditur in Euchariſtia, & fuit immolatum in Cruce. Nequit autem Deo offerri, quod ab eo datum non ſit.

Ob. IV. Unum eſt Chriſti ſacrificium in cruce oblatum; ergo &c. Prob. ant. Ex Hebr. 7.: *Plures facti ſunt ſacerdotes*, in veteri Teſtamento, *quod morte prohiberentur permanere: hic autem* (nempe Chriſtus) *eo quod maneat iu æternum*, *ſempiternum habet ſacerdotium*; ſicut ergo nullus eſt ſacerdos, præter Chriſtum, nullus eſt etiam miniſter legitimus, qui offerat ſacrificium. II. Addit Apoſtolus: *Qui non habet neceſſitatem quotidie*, *quemadmodum ſacerdotes*, *prius pro ſuis delictis hoſtias offerre*, *deinde pro populi: hoc enim fecit ſemel ſeipſum offerendo*, ſed qui incruentum ſacrificium propugnant, maximam ſacrificio crucis injuriam faciunt, quaſi fuerit aut ſacerdotis peccato obnoxii, qui prius pro ſe obtulerit, aut exigui meriti, qui unico ſacrificio non valuit totius populi expiare delicta; ergo &c. III. Et c. 9. ait: *Introivit ſemel in ſancta*, *ſe-*

semel per hostiam suam apparuit, *semel oblatus est*; ergo Apostolo adversantur, & inutilia sunt quotidiana sacrificia.

℟. neg. cons. Ad prob. neg. cons. Loquitur enim Apostolus de summis sacerdotibus, ut patet ex iis verbis: *Quod morte prohiberentur permanere*: sacerdotes enim alii summo sacerdoti subjecti plures simul ministrabant. Unde Syriaca lectio habet: *Multi fuerunt Pontifices*, & Grotius, qui in hunc locum scripsit: *Sacerdotes*, idest *per excellentiam* ἀρχιερεῖς כהנים הגדולים *chochenim hagadolim Pontifices magni*. Ex quo autem Christum successores non habeat, non sequitur, plures non habere ministros, atque inter istos unum cæteris sublimiorem. Deinde, ex quo Christi sacerdotium sit æternum nostra firmatur assertio: *Neque enim de ea, quæ semel a Deo facta est oblatio, dixisset in æternum, sed respiciens ad præsentes ministros, per quos medios Christus sacrificat, & sacrificatur*, ait Œcumenius in epist. ad Hebr. pag. 348. Ad II. neg. min. *Semel* enim Christus seipsum obtulit in cruce, & ea oblatio efficax fuit ad omnium peccatorum remissionem, sed hinc non sequitur, inutilem esse oblationem aliam, per quam nobis applicetur effectus illius primæ oblationis, nec cedit hæc in illius injuriam cum in ejus commemorationem fiat: quis enim principem injuria afficit ejus insignia opera celebrando? Ad III. eadem esto responsio.

Dices: si in novo Testamento iteratur sacrificium, tollitur distinctio Pauli inter utrumque Testamentum, inde petita, ex quo Christus unam, Aaronici sacerdotes plures hostias obtulerint; ergo &c. ℟. neg. ant. Levitæ enim non offerebant eandem numero hostiam, & sæpe mactabant victimam diversi generis, vitulum, ovem &c. Nec una victima sat erat ad expianda omnia peccata, neque per se vim habebat remittendi peccata. Ex adverso immolatur semper eadem numero *Hostia*, qua sola omnia peccata delentur, & per quam, *semel* in cruce oblatam vim habent quotidianæ oblationes, quibus applicatur fidelibus virtus dominicæ passionis.

Ob. V. Jo. 4. habetur: *Eos qui adorant eum, in spiritu, & veritate oportet adorare*; ergo in Evangelica lege nullum offerendum est sacrificium externum. ℟. neg. cons. Significat enim his verbis Christus Dominus, quod sublato Samaritanorum errore, qui sacrificabant in monte Ga-

rizim, & ablatis cruentis victimis, quæ Hierosolymis mactabantur, offerenda erat ubique locorum *oblatio munda in spiritu & veritate:* non in figura & typo, sed in fide, & devotione; non excluso tamen loco, vel externa actione, vel oblatione rei sensibilis, quæ visibili congregationi fidelium sunt necessaria. Adde, sacrificium nostrum spiritale esse, quia sub aspectabilibus signis immolatur victima, quæ non videtur, sed creditur.

Ob. VI. Hostia sacrificii debet occidi, sed Christus in Eucharistia non occiditur; ergo in ea non offertur sacrificium. ℟. I. neg. maj. Licet enim in sacrificiis cruentis effunderetur victimarum sanguis, plura tamen fuere sacrificia incruenta, quale fuit sacrificium Melchisedech, cujus *ordinem* oblatio nostra imitatur. Hinc Cyrillus Jerosol. Catech. 5. Mystag. *Spiritale sacrificium cultumque incrumentum* appellat. Et Chrysostomus ait: *Est etiam sacrificium sine sanguine*. Eadem habet Nazianz. carm. 12. ℟. II. Fundi etiam sanguinem in Eucharistiæ sacrificio *mystice*, dum calix separatim consecratur: sic enim *vi verborum* ponitur, *ut a corpore effusus*, ut supra dictum est. Habetur etiam immutatio victimæ in specierum absumtione, quæ est incruenti sacrificii pars integralis, & complementum.

CAPUT II.

Ostenditur, Missam esse sacrificium propitiatorium.

NOt. I. Sacrificia alia fuisse ratione legis, alia ratione rei oblatæ vel ritus, alia ratione finis. Ratione legis alia fuere *legis naturæ*, puta ab Abel, Enos, Noe oblata; alia *legis scriptæ* ab Aaron, & filiis ejus oblata: alia *legis novæ*, de quibus sermo est. Ratione rei oblatæ, aliud est *Hostia*, seu victima, quæ est oblatio rei animatæ, ut ovis, hircus &c., aliud *Immolatio*, quæ erat rei inanimatæ ac solidæ oblatio, ut similæ, hordei, farris &c. aliud *Libamen*, seu liquidorum oblatio, ex. gr., vini, olei, sanguinis &c. Ratione ritus, aliud erat *Holocaustum* ab ὅλον, *totum*, & καίω, *uro*, in quo tota victima comburebatur. Vid. c. 1. Levit., aliud *Hostia pacificorum*, in qua pars igne absumebatur, pars in usum sacerdotis, vel offerentis cedebat. Ratione finis sacrificium, vel est *Latreuticum*, quod spectat Dei cultum, vel *Eucharisticum*, quod in gratiarum actionem offertur, vel *impetratorium* pro beneficiis obtinendis, vel *propitiatorium* ad peccata delenda.

Not.

Not. II. Novatores in Apolog. Confessionis August. fatentur quidem, admitti posse sacrificium *Eucharisticum*, & *Latreuticum*; non vero *propitiatorium*, & *impetratorium*: licet proprie nullum sacrificium admittant, cum nullam agnoscant oblationem Deo factam: atque in Eucharistia laudari Deum, eique reddi grates solummodo arbitrentur. His itaque prænotatis sit:

Propositio I. Incruentum Missæ sacrificium est vere propitiatorium.

Prob. I. Ex Lucæ 22.: *Hic est calix novi Testamenti in sanguine meo, qui pro vobis fundetur*. Addit Matth. 26.: *In remissionem peccatorum*, sed ea verba ob participium præsentis temporis ἐκχυνόμενον refertur ad poculum Eucharisticum; ergo &c. II. Trid. Syn. sess. 22. can. 3. ait: *Si quis dixerit Missæ sacrificium tantum esse laudis &c., non autem propitiatorium, vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis, & defunctis pro peccatis, pœnis &c. offerri deberre; anathema sit*. III. Idem statuunt PP. Græci: nam Cyrillus Jeros. Catech. 5. illud appellat: *Hostiam propitiationis*, Chrysostomus l. 6. de Sacerd. ait, sacerdotem *legatum esse apud Deum, ut propitius fiat*. Ex Latinis Ambrosius in Exhort. ad Virg. c. 14. Eucharistiam appellat: *Hostiam salutarem, per quam peccatum aboletur*. S. P. A. in Enchir. c. 110. ait: *Pro valde bonis gratiarum actiones sunt, pro non valde malis*, defunctis, *propipitiationes sunt*. Cujus rei rationem reddens notat, quod sacrificia veteris legis erant *propitiatoria*; ergo *a fortiori* tale est *unum hoc sacrificium*, Eucharisticum, in iis præfiguratum, *in quo vera fit remissio peccatorum*.

Propositio II. Sacrificium Eucharisticum tam pro vivis, quam pro pie defunctis offerri debet.

Prob. I. Ex 2. Mach. c. 12. ubi habetur Judam pro iis, qui prælio ceciderant, obtulisse sacrificium, qua de re alibi. Sed, *etsi nusquam in scripturis vet. legeretur*, ait S. P. A. l. de Cur. pro mort. ger. c. 1.: *Non parva est universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas*. Unde prob. II. ex Liturgiis, ex quibus illa evincitur consuetudo. In Basiliana, & Chrysostomi habetur: *Memor esto omnium dormientium in spe &c.* Et infra orat sacerdos *pro quiete, & remissione animæ servi tui N.* In Liturgia Syrorum legitur: *Memento Domine eorum omnium, qui transierunt de hoc mundo: erue ipsos ex tenebris &c.* III. Accedunt *Dypticha* in quibus etiam nomina defunctorum,

rum, qui in communione decesserant, recensebantur, ut ostendit Allatius. IV. Idem confirmant exempla. Nam in funere Constantini, episcopos & sacerdotes preces & ceremonias peregisse, ut ille populo Dei in Ecclesia sociaretur &c. narrat Eusebius l. 4. c. 71. vitæ ejus. Ambrosius pro anima fratris sui Satyri obtulit sacrificium, de obitu Valentin. n. 56.: *Date*, inquit, *manibus sancta mysteria; pio requiem ejus poscamus affectu &c.* S. P. A. de S. Matre Monica l. 9. Confess. c. ult. ait: *Non cogitavit suum corpus sumptuose contegi, sed tantummodo memoriam sui ad altare tuum fieri desideravit*. Neque id *vetulæ mulieris simplicitati* tribuendum est, ut Calvinus effutiit; nam ipse Augustinus legentes orat, ut ad altare Monicæ, & Patricii parentum suorum reminiscantur. Imo pro ipso Augustino defuncto oblatum fuisse sacrificium testatur Possidius c. 31. vitæ ejus.

V. probatur etiam ex PP. Græcis. Cyrillus Catech. 5.: *Pro omnibus oramus, qui inter nos vita functi sunt, maximum esse credentes animarum juvamen, pro quibus offertur precatio S. & tremendi sacrificii*. Epiphanius hær. 57. inter errores Arii, enumerat, quod negaret sacrificia pro mortuis. Chrysostomus hom. 3. in ep. ad Philipp. ait, ab Apostolis legem constitutam, *ut in venerandis mysteriis memoria eorum fiat, qui decesserunt*. Theophylactus c. 12. Luc. ait, plures e gehenna eruit, *propter factas pro mortuis oblationes*. Prob. VI. ex PP. Latinis. Tertull. de Corona Mil. c. 3. ait: *Oblationes pro mortuis annua die facimus*. Cyprianus refert ab episcopis statutum, ne sacrificium pro *dormitione ejus* celebraretur, qui ad curam vel tutelam clericos nominaverit. S. P. A. Enchir. c. 110. ait: *Defunctorum animas pietate viventium relevari, cum pro illis sacrificium Mediatoris offertur*. Prob. VII. ratione Augustini. Nam animæ piorum defunctorum spectant ad Christi regnum, *neque separantur ab Ecclesia, quæ etiam nunc est regnum Christi*; ergo &c.

Propositio III. Neque pro damnatis, nec pro SS. cum Christo regnantibus offerri debet sacrificium propitiatorium.

Prob. I. pars. Ex Aug. de Orig. An. c. 9.: *Quis offerat Corpus Christi, nisi pro iis, qui membra sunt Christi*. II. Ex Christi exemplo, qui licet pro omnibus sanguinem fuderit, ex eod. Aug., non tamen pro iis mortuus est, qui secundum eorum impœnitens cor jam in parte diaboli computantur. III. Ac-

III. Accedit ratio. Damnatis enim applicari nequit fructus passionis Christi, qui ad eos tantum extenditur, qui vel uniti sunt, vel ei uniri possunt, ut l. 17. & 28. dictum est. Prob. II. pars. Ex Aug. serm. 159.: *Injuria est pro martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari*. Et tract. 84. in Jo. ait: *Eos commemoramus, ut orent ipsi pro nobis*. Et ratio est, quia beati nullam habent peccati maculam, nullaque premuntur miseria; ergo &c. Vide auct. l. 3. c. 9. & l. 10. c. 17. Offertur tamen sacrificium in memoriam sanctorum ex Trid. Syn. sess. 22. ut de illorum victoriis Deo gratias agamus, ut patrocinium imploremus, & intercessionem. Eadem habet Cyrillus Catech. 5., S. P. A. l. 22. de C. D., Cyprianus ep. 43., & Catechismus Rom. p. 2. c. 4.

Infertur ex dictis I. Sacrificium non offerri sanctis, sed Deo. Non enim dicimus, ait S. P. A. l. 8. de C.D. c. 27.: *Offero tibi sacrificium Petre, vel Paule &c., cum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos martyres fecit &c.* Errant proinde hæretici, qui sacrificia in honorem B. M. V. oblata iis comparant, de quibus Jerem. c. 7. ait: *Ut faciant placentas Reginæ cœli, & libent diis alienis*.

II. Sacrificium propitiatorium pro omnibus viventibus, etiam pro scelestissimis, & pro infidelibus offerendum est: quippe vel uniti sunt, vel uniri possunt Christo, qui pro omnibus mortuus est; ideoque pro omnibus orari jussit Apostolus. Hinc sacrificia legimus oblata pro Nabucodonosor, pro Heliodoro, & pro omnibus orat Ecclesia in Parasceve. III. Pro excommunicatis *nominatim*, & *publica oratione* offerre nefas est, licet tamen *privatim* pro iis orare, ut redeant ad unitatem. Ita Soto, Suarez, Sylvius, Gotti &c. IV. Pro Catechumenis, si fiunt ex numero *Competentium*, & decesserint cum voto baptismi, offerendum est, secus si sint in classe *Audientium*, & illum neglexerint. V. Pro excommunicato, *si manifesta pœnitentiæ signa præcesserint*, offerendum sacrificium jubet Innoc. III., sed priusquam pro eo *publica oblatio* fiat, debent ei etiam defuncto beneficium absolutionis impendi, quod constat exemplo duarum monialium, quas D. Benedictus post mortem absolvit ex Greg. l. 2. Dial. c. 23. VI. Sacrificium, quod est aliquibus *propitiatorium* potest esse etiam iis impetratorium, puta infirmis, peregrinis & ad famem, pestem, & alia mala avertenda. Sicuti Eucharisticum, nempe pro sanctis oblatum, ut Deo gratias agamus de eorum glo-

gloria ac triumpho, potest pro nobis esse propitiatorium, & veniam impetrari sanctorum intercessionibus.

Caput III.

De Missis privatis, quæ aguntur sine adstantium communione.

Missa privata proprie nulla est, cum sit publicum & commune sacrificium pro omnibus fidelibus oblatum: invaluit tamen usus ut privatæ Missæ dicerentur, in quibus solus sacerdos sacramentaliter communicat, quæque sine ministrorum comitatu, aut sollemnitate celebrantur. Dicuntur etiam Missæ *solitariæ*, *& peculiares*. Has damnant communiter novatores. Missam enim eo tantum fine institutam putant, ut porrigatur Sacramentum his, qui petunt, adeoque privatas Missas, nonnisi quæstus gratia inductas esse criminantur in Confess. Aug. art. 3. Lutherus etiam *de abroganda Missa privata librum scripsit*, eumque alii novatores secuti sunt. Sed hos refellit Coclæus, Bellarminus, Veranus, Bona, Estius, Sylvius, aliique. Sit ergo

Propositio I. Missæ privatæ nullo argumento illicitæ ostendi possunt.

Prob. Vel enim forent illicitæ, quia iis violaretur Christi præceptum, aut vetustissima consuetudo, aut Ecclesiasticum ministerium. Sed non ita se res habet; ergo &c. Prob. I. pars. Nullum exstat in sacris litteris præceptum, ut sacerdotes publice tantum sacrificent, sive ut a communione ipsi abstineant, ubi nemo laicorum eam percipit. Et licet Apostolis mandatum sit, ut etiam non consecrantibus eam porrigant, non tamen præceptum est ut semper distribuant; imo vetitum est, ne dent *sancta canibus*; ipsorum ergo est dispensandæ Eucharistiæ dijudicare locum, tempus, & opportunitatem.

Prob. II. pars. Sicut enim liberum cuique fuit ad communionem accedere, vel ab ea abstinere, ita liberum fuit non urgente necessitate publice, aut privatim offerre. Hinc Marcellum Papam in domo Lucinæ rem divinam fecisse ejus acta testantur. Nazianzenus in cubiculo, Ambrosius in quadam domo trans Tiberim, S. Paulinus in altari ante lectulum, Theodoretus in cellula Maris monachi sacrificia celebrarunt; in iis ergo absque cœtu fidelium, & sæpe solo sacerdote communicante Missa celebrata est.

II. Ex Chrysostomo hom. 17. in ep. ad Hebr. *Multi hujus sacrificii sunt participes semel toto anno, alii autem bis,*

bis, alii vero sæpe, atqui ex eodem hom. 3. in ep. ad Ephes. multi sacerdotes quotidie sacrificabant, ait enim: *Frustra est quotidianum sacrificium: frustra adstamus altari: nemo est qui participet*; ergo &c. Quotidie pariter sacrificasse S. Goar anachor., S. Geremarum, Licinium, alioſque demonstrat Mabillonius. Adde locum B. Jo. Eleemoſinarii apud Leontium Cyprium in ejus vita: *Ego propter vos descendo in S. Ecclesiam, nam poteram facere mihimet Missas in episcopio*. Item ann. 506. Concilium Agathen. can. 18. jussit, ut sæculares communicarent ter in anno in die *Nativitatis, Paschatis & Pentecoste* can. autem 47. mandavit, *ut singulis diebus Dominicis* ipsi sæculares Missam audirent; ergo singulis Dominicis pastores Missas celebrare poterant, licet nemo laicorum Sacramentum perciperet.

Prob. III. pars. Quamvis nullus laicus mysteria sacra percipiat offertur Deo perfectum sacrificium, quo redditur ei cultus, celebratur sanctorum memoria, fidelibus vivis & defunctis pax, venia, & requies impetratur ex capite præced.; ergo non profanatur, sed honore afficitur. Merito ergo articulus 3. Confessionis Aug. a Carolo V. proscriptus est.

Propositio II. Impie commendant hæretici unam tantum Missam communem, aliis improbatis.

Prob. I. Ex vetusta Ecclesiæ consuetudine, qua ingentem fuisse numerum sacerdotum ostenditur. Nam in sola C. P. Ecclesia 950. *Decani* sunt constituti ex cod. Justin. tit. de Sacrosſ. Eccleſ. l. *Non plures*. Et in Ecclesia Romana initio schismatis Novatiani numerabantur *presbyteri* 40., exceptis clericis, ut scribit Cornelius apud Euseb. l. 6. H. E. c. 43. Item Ecclesiæ initio mos fuit alios, præter parochos ad sacerdotium promovere, sed hæc sacerdotum copia & promotio frustranea fuisset, nisi præter communem Missam celebratæ fuissent Missæ solitariæ & privatæ absque collecta, & synaxi; ergo &c.

II. Idem evincitur ex privatis Oratoriis, quorum duo in monte Cassino extruxit S. Benedictus, quatuor S. Maurus, alia plura laudat Jonas Aurelianen., aliique apud Bonam. III. Idem evincit laud. auctor ex Constitutionibus Angelberti abbatis ex antiquitatibus Fuldensium, ex multitudine altarium in eadem Ecclesia &c.

Propositio III. Frustra calumniantur hæretici plures Missas privatas pravo fine introductas.

Prob. Vitio vertunt catholicis novatores, quod Missas

celebrent pro quotidianis delictis, pro defunctorum suffragiis, & quæstus gratia, sed priora duo supra refutata sunt, tertium vero frustra opponitur; ergo &c. Prob. min. Nam stipendium accipere, non ut pretium sacrificii, sed ratione *propriæ substentationis*, res est Apostoli testimoniis, & Ecclesiæ praxi probata. Nam Apost. 1. Cor. 9. ait: *Qui altari deserviunt cum altari participant*. II. hæc stipendia successere oblationibus, quæ initio Ecclesiæ fiebant a fidelibus. III. Constat a Francorum Regibus villas & territoria legata monasteriis & parochiis pro Missis agendis, ex Bona, Mabillonio, du Cangio &c. IV. Ratio postulat, ut qui spiritalia ministrat temporalia recipiat, quod legibus etiam Imperatorum sancitum est; ergo &c.

Ob. I. Christus ait: *Hoc facite in meam commemorationem*, sed quaado consecravit distribuit; ergo &c. II. Apostolus Cor. 10. panem, quem frangimus, vocat: *Participationem corporis Domini*, dicens *cœnam dominicam* manducari, ubi in unum plures conveniunt; ergo non manducatur hæc cœna, ubi non conveniunt manducantes. III. Idem innuunt verba illa: *Ut quotquot ex hac altaris participatione &c.* IV. Orientales numquam sine communicantibus Missas agunt. V. Can. 10. Apost. privat communione fideles, qui intrant Ecclesiam nec sacram communionem percipiunt. VI. Chrys. Hom. 3. in ep. ad Ephes. ait: *Frustra* fieri quotidianum sacrificium, *si nemo sit, qui participet*. VII. S. Franciscus in epist. ad Fratres sui Ordinis monet, ut ubi *morantur fratres, una tantum Missa celebretur in die, secundum formam Sanctæ Rom. Ecclesiæ*. VIII. Strabo de Reb. Eccl. c. 22. & Humbertus Card. docent, legitimam esse Missam, in qua est fractio, distributio, offerens, respondens, & communicans; ergo &c. IX. ad esum agni plures conveniebant; ergo & ad Eucharistiam convenire debent.

℟. ad I. dist. ant. Ait. *Hoc facite*, quoad substantiam sacrificii, nempe, ut agantur Deo gratiæ, ut benedicantur, & consacrentur oblata, & de his participet sacrificans aliique, si velint & adsint, conc., quoad modum & circumstantias, nempe ut populus intersit, & communicet sub una, vel sub utraque specie &c., neg. Hoc enim pastorum judicio relictum est. Nam, si omnia, quæ Christus gessit, caderent sub præcepto, post cœnam sumenda esset Eucharistia semel in anno a discumbentibus, exclusisque fœminis, quod est absurdum.

℟. II.

℞. II. Christum ibi non solum distribuisse Eucharistiam, sed etiam instituisse; jussit ergo id fieri in sui memoriam, sed non jussit utrumque simul; potest ergo communio distribui, & sacrificii tempore, & extra. Sicut ergo populus sæpe percipit non offerente sacerdote, sic potest sacerdos offerre, licet nullus e populo communicet. Ad II. neg. cons. Cœna enim Dominica communis dicitur, quia pro omnibus est instituta, omnibus legitime petentibus ministratur, omnesque eundem panem participant, non quod fideles nusquam privatim, & absque conventu eam manducaverint.

Ad III. neg. ant. Nam verba illa pluraliter efferuntur, quia sæpe multi de altari participant, vel spiritaliter communicant, & sacerdos suo & fidelium ore offert & orat. Ad IV. retorq. argum. Græci enim ex Allatio l. 3. Cons. c. 15.: *Ut plurimum nulla interveniente communione, tum privatim, tum publice celebrant*. Ad IV. dist. ant. Privat ob communionem non perceptam, neg., ob scandalum & perturbationem, conc. Sic enim græce exstat cit. canon: *Quicumque Ecclesiam ingrediuntur, & scripturas audiunt, neque usque ad preces & S. communionem permanent, eos tamquam qui ordinis in Ecclesia perturbationem inducant, a communione arceri oportet*. Unde Vossius disp. 22. thesi 2. concludit: *Itaque sententia canonis erit, non ut quisque, quoties adest, communicet, sed ne necdum peracta communione discedat*. Ad VI. retorq. argum. Nam S. Doctor quotidie sacrificabat, etsi nemo participaret; ergo putabat illicitum non esse solitarium sacrificium. Vide Prop. 1. num. 2. ℞. II. neg. cons. Reprehendit enim ibi S. D. negligentiam eorum, qui perraro communicabant. Nam hom. 17. in ep. ad Hebr. ait: neminem a se compelli, ad quotidianam synaxim, & id unum optare, ut accedant, qui mundo sunt corde, secus ut numquam id audeant.

Ad VII. ℞. I. Echius, & Bellarm., eam epistolam non esse S. Francisci, vel de feria quinta majoris hebdomadæ esse accipiendam, vel de Missa conventuali, ut exponit Wadingus. ℞. II. Card. Bona dist. ant. *Secundum formam*, idest ritum *Rom. Ecclesiæ*, conc., idest consuetudinem, neg. Ostendit enim Vicecomes S. Francisci ævo plures Missas privatas fuisse celebratas. ℞. III. cum eodem, S. Francisdum hortatum esse fratres suos, ut morem aliorum cœnobitarum, qui unam tantum Missam celebrabant,

bant, non aliorum presbyterorum servarent. Ad VIII. neg. conſ. In Miſſa enim, etiam ſecluſa diſtributione, continetur quidquid ſpectat ad eſſentiam ſacrificii in cœna inſtituti, & repræſentatur quidquid Chiſtus pro noſtra redemptione peregit. Ad IX. neg. conſ. Agnus enim non poterat ab uno manducari, at Chriſtus integer a ſingulis ſumitur. II. Cœna Paſchalis non erat communis, ſed fiebat per ſingulas domus; ergo &c.

Quæres: an Miſſam *privatim* celebrans teneatur laicis petentibus Euchariſtiam diſtribuere? ℟. negative, niſi celebrans ſit parochus. Ita Bellarminus l. [illegible] de Miſſ. c. 10., & clarius Sylvius in 3. p. q. 83. art. 5. de presbyteris non parochis ait: *Hi poterant celebrare, neque tamen obligati erant populum fidelem communicare*. Et Benedictus XIV. die 13. Novembris 1742. ſtatuit I. Miſſas privatas, *ſolitarias* ex Decreto Trid. Synodi jure celebrari. II. Convenire veteri diſciplinæ, nec non inſtitutioni, & exemplo Chriſti, ſi fideles in ſingulis Miſſis quibus adſtant, nedum ſpritaliter, ſed etiam ſacramentaliter communicent, prout ſe optare ait Trid. Synodus ſeſſ. 22. can. 6. III. Veterem diſciplinam non eſſe neceſſario ſervandam, ſed cuncta in Eccleſia ordinate diſponenda eſſe, ut ex una parte non fraudetur fidelium pietas, ex alia vitetur occaſio perturbationis & ſcandali. IV. concludit nullam injuriam fidelibus fieri, ſi juxta diſciplinam, quæ modo viget, in tanta Miſſarum multiplicitate non ſemper miniſtretur communio, nec importune inſiſtendum, ut miniſtretur in iis circumſtantiis, quas Eccleſiarum paſtores excipiendas eſſe declarant. Hæc Benedictus XIV.

C A P U T IV.

Ubi nonnulla ad Miſſæ ſacrificium ſpectantia expenduntur.

Quæri ſolet imprimis, unde Miſſæ vocabulum ſit derivatum? quod quidem alii Hebraicum putant cum Baronio, Revclino, Pamelio, Genebrando &c. atque a verbo מנחה *miſſat*, quod ſignificat *oblationem* liberali animo factam, Miſſam derivari propugnant. Alii Græcum putant a vocabulo μύησις, *initiatio*, *myſterium*, ſive a μυέω, *doceo*, *inſtituo*: unde & *muſa*. Alii latinum cenſent, quibuſcum ſit

Propositio I. Miſſæ vocabulum latinum eſt a miſſione, vel demiſſione derivatum.

Prob-

Prob. I. Ideo enim incruento sacrificio hoc nomen tributum est, quod lecto Evangelio dimitterentur catechumeni: hinc Victorinus l. 2. de Eccl. off. c. 41. ait: *Dicit diaconus: ite missa est, quasi revertimini ad propria. Ab hac missione, idest dimissione missam dicunt appellari.* II. Utraque opinio praecedens falsa est: prior, quia nec apud Syros, nec apud Graecos exstat Missae vocabulum, altera levissima est conjectura, & ex ipsa scribendi ratione refellitur. Nullibi enim *Myssam* aut *musam* scriptum invenies. III. Missae nomen saepe apud Cassianum Avitum, Luitprandum usurpatur pro dimissione ab Ecclesia peracto officio; ergo &c.

Propositio II. Plura sunt Missae nomina cum latina, tum graeca.

Prob. I. pars. Dicitur enim *Oblatio* a Tertulliano, Cypriano, Optato, Augustino, Ennodio, Anastasio, in Capitularibus Caroli M., & in Ordine Rom. Dicitur etiam *Communio*, de qua supra diss. 3. c. 2. lib. hujus. Dicitur *Collecta*, quia populus, ut sacrificio intersit, simul colligitur. Plura de his Lupus noster. Dicitur etiam *Dominicum* a Cypriano, ab Aug., & in Actibus S. Saturnini. Item *Sacrum* idest mysticum sacrificium. *Agenda* dicitur in Antiphonario S. Gregorii, & alibi, quia veteres solebant dicere: *Missas agere*, & quia sacrificare Deo *actio* quaedam est singularis, & praestantissima. *Agenda* absque addito apud Bedam, Durandum, & Anastasium Biblioth. Missam pro defunctis significat. Plura de his Bona, Vicecomes, Du-Cangius &c.

Prob. II. pars. Vocatur enim a Graecis *Liturgia* Act. 13., & Luc. 1., necnon in Pandectis, & Novellis Justiniani, & publicum ministerium, oblatumque Deo sacrificium designat. Vocatur etiam *Mystagogia*, seu actio mystica, & *Hierurgia* actio sacra. Dicitur *Synaxis* a graeco συνάγω *congrego*, & idem sonat ac latine *Collecta*. Item *Thysia sacrificium* a θύω *macto*, *sacrifico*. Unde a Nazianz. dicitur ἀναίμακτον θυσίαν *sacrificium incruentum*. *Thelete* a τελέω perficio *consecrationem* significat, qua sacrificium completur. De his, aliisque Graecis vocabulis plura Durandus, Bona, Goarius, Du-Mortier &c.

Propositio III. Plura sunt etiam Missarum genera.

Prob. Nam praeter eas quae appellationem habent a tempore, ut *Missa ferialis*, *Dominicalis &c.*, vel a ritu, ut *Latina*, *Ambrosiana*, *Illyrica*, *Mozarabica*; vel ab Au-

ctore, ut *Missa Jacobi*, *Basilii &c.* vel a modo, ut *Solemnis*, *Privata &c.* Est etiam Missa I. *Catechumenorum*, quæ erat liturgiæ nostræ pars complectens epistolas, & Evangelia, quibus recitatis *Audientes* dimittebantur: *Competentibus* vero tradebatur symbolum, atque ita clamante Levita: *Si quis Catechumenus remansit, exeat*, omnes exibant. Missæ catechumenorum, & præsertim concionibus Episcopi, quæ liturgiæ præmittebantur, etiam hæretici adesse poterant, & Judæi, cum nulli prædicationis gratia neganda sit. Missam catechumenorum etiam a Diaconis celebratam narrat Cassianus. At quæ sequebatur dimissis catechumenis, complectens *sacram Actionem*, dicebatur *Missa fidelium*, seu *Sacramentorum*.

II. Extat Missa *Præsanctificatorum*, quæ vetustissima est ex can. 52. Trull. in quo præscribitur. *Ut in omnibus Quadragesimæ jejunii diebus fiat sacrum Præsanctificatorum mysterium*. Michael C. P. & Simon Thessalonicen. repetunt illius originem a temporibus Apostolorum; sed nil certi ea de re statui potest: fuisse tamen in usu, quando omnes quotidie communicabant, colligit ex ejus liturgia Leo Allatius. In Ecclesia Latina longe ante tempora Gregorii, & ab Apostolorum ætate quovis die Quadragesimæ *divina mysteria* celebrabantur, exceptis diebus Parasceves, & Sabbati sancti: unde Innocentius I. in ep. ad Decennium ann. 1416. ait, ex traditione Ecclesiæ *isto biduo Sacramenta non celebrari*. Cum ergo Missa Sabbati S., quæ agebatur in nocte, fiat modo ante meridiem, sequitur Missam *Præsanctificatorum* ex vetustissima traditione celebrari solo die Parasceves. In hac autem Missa nullam fieri consecrationem, eo quod vinum præsanctificato panis symbolo superinfundatur, dictum supra Diss. 3. c. 3. Prop. 3.: unde a Bona appellatur *æquivoce dicta*, *nautica*, vel *sicca*, in qua nulla fit consecratio. Vide Allatium, Goarium, Bona, Lupum &c.

III. Exstat etiam *Missa sicca*, vel *nautica*, quam male Vicecomes, aliique cum Missa *Præsanctificatorum* confundunt. Nam Echius Missam *siccam* ait esse: *Missæ simulatonem, cum Introitu, Epistola, Collecta, Evang. &c., quia tamen sacerdos non vult communicare, non consecrat*: itaut Missa sit sine corpore, & sanguine Domini. At in Missa *Præsanctificatorum* est verum corpus Christi, & vera communio. *Nautica* vero dicta est, quod aliquando ob fluctuum agitationem in navibus celebrata sit. Censet Ge-

ne-

nebrardus, Durandus, aliique licitam esse, & jussu S. Ludovici celebratam: sed jure fuisse abrogatam *provida episcoporum cura* demonstrat Echius, & Lupus, qui eam *histrionalem simulationem* appellant. In ea enim sacerdos sacris indumentis ornatus ad sacrificii locum accedit, ritus liturgiæ servat, orationes præmittit, aut postponit, in quibus peractæ communionis fit mentio: ergo simulat. II. Reprobavit hanc Missam *siccam* Innoc. III. cap. *De homine* in 3. Decretal. tit. 41. c. 7., necnon Concilium Parisien. ann. 1212. can. 12.. item Serisberiense, Iprense, Cameracense &c. Nec obstant quorundam piorum exempla, nec Dionysii loca de Eccl. Hier. c. 7., ubi ait catechumenis præsentibus pro defunctis fieri solemne sacrum. Laudamus enim SS. virorum pietatem, & quarundam Ecclesiarum consuetudines; sed iis præferendam esse ducimus disciplinam veritati consonam, & ab universa Ecclesia receptam. Dionysium autem eo loci non de Missa, sed de aliis precibus instituisse sermonem nonnulli opinantur: vel ex ejus verbis evinci, Missam quoque pro defunctis *formatam* esse, non *siccam*.

IV. Erant etiam *Bifaciatæ*, & *Trifaciatæ* Missæ, ita dictæ, quasi multiplicem habentes faciem, in quibus improbi quidam sacerdotes, ut pro uno sacrificio stipendia plura reciperent, plures Missas, e. g., de Sancto, pro mortuis, & votivam celebrabant usque ad offertorium: deinde tot secretas recitabant, quot Missas incœperant: ac semel recitato canone, una consecratione, & communione peracta totidem addebant collectas, quot initio præmiserant; jure ergo ut *detestabiles abusus*, & ut *monstruosas* has Missas execrantur Durandus, Bona, Petrus cantor, aliique.

PROPOSITIO IV. Persecutionis tempore in quolibet loco Missæ celebratæ sunt, subinde vero in templis & Basilicis.

Prob. I. pars. Ex Dionysio Alex. apud Euseb. l. 7. H. E. c. 22. qui ait: *In agris, in solitudine, in navibus, in carceribus, in diversoriis* fuisse celebratas. Eligebantur tamen *privatæ fidelium domus*, eorumque partes oculis infidelium imperviæ. Carceres item, ubi Confessores detrusi erant, ex Cypr. ep. 5. ad Presb. & Diac. Cryptæ denique & catacumbæ, de quibus supra, ubi de Missis solitariis, & de titulis S. Evaristi.

Prob. II. pars. Ut enim in templis, oratoriis, Basilicis,

licis, non vero promiscue in omnibus locis divina peragerentur officia præcipiunt canones a Gratiano collecti de Consecr. dist. 1., idest Concilium Toletanum XVI. ann. 698. c. 8., Romanum ann. 826., excepta Egberti c. 9., Capitularia Theodulphi Aurelianen. &c. His accedunt principum constitutiones, Novella 57. Justiniani, capitularia Caroli M., & Regum Franc. Adstipulatur ratio: cum enim certa loca ad judicia, & ad publica munia deputentur, congruit ut ad divinum cultum & ad rem sacram loca deputentur, ubi fideles in uno religionis nomine colligantur; ergo &c.

Propositio V. Decet sacras ædes ab episcopis consecratione dicari.

Prob. I. Nam 3. Reg. 8. Templi Salomonis dedicatio describitur: unde Ecclesiarum nostrarum (ubi sacrificium imolatur longe præstantius) commendat Honorius Fortunatus Carm. 6. l. 3. Romæ in Exquiliis a D. Petro consecratam Ecclesiam, nec non Ss. Praxedis, & Prudentianæ domos in Ecclesias consecratas ex Eccles. H. notum est. Cæcilia *triduanas* postulavit *inducias*, ut S. Urbanus domum suam *Ecclesiæ* nomine consecraret. Lucinæ ædes dedicavit Marcellus. Eusebius l. 10. H. E. c. 3. refert, festivitates *dedicationum oratoriorum recens per urbes structorum:* & l. 4. Vitæ Constantini narrat, dedicationem Ecclesiæ Jerosol., ad quam Imperator invitavit omnes episcopos, qui ad Syn. Tyri convenerant. Athanasius in Apol. commendat dedicationem Ecclesiarum ab Alexandro, aliisque PP. factarum. Accedit ratio ex cap. *Tabernaculum* de Consecr. dist. 1. n. 2.: *Si Judæi loca habebant ad offerendum sacrificium; quanto magis nos habere convenit, quibus veritas patefacta est?* Et S. Thomas ait, Ecclesias ex consecratione *acquirere spiritalem quandam virtutem*, quia Deus in iis peculiariter præsens est preces exaudiens, & peccata dimittens: ut constat ex Ambrosio de Exhort. Virg. num. 94., & ex officio dedicationis Ecclesiæ. Tandem solemni consecratione loca Deo sacra purgantur. Nam Greg. l. 3. Dialog. c. 39. narrat, in dedicatione Ecclesiæ S. Agathæ *in Suburra* dæmones, sub pecorum imagine exiisse. Eadem de Basilica Fausti scribit Victor Viten. l. 2. de Pers. Vandalica; ergo &c.

Propositio VI. Pluribus de causis Ecclesia consecrata violari potest, sed nonnisi per episcopum reconciliari debet.

Prob.

Prob. I. pars. Nam Jureconsulti in tit. 40. Decr. enumerant I. *violentam ac voluntariam sanguinis effusionem*. Si vero effusio *voluntaria* non sit, ut si fiat ab homine furioso, Ecclesia non polluitur. Idem dicito, si effusio levis sit, neque ex ea magna effluat sanguinis copia; ut in rixa puerorum. Violaretur tamen, si jussu tyranni in ea martyr occideretur, aut in Ecclesia vulneratus foris sanguinem funderet. Secus, si extra Ecclesiam sanguinem fundat, & in Ecclesia expiraret. Nec violatur, si quis ex ipsa lapidem, aut telum emittens alium occidat: violatur contra, si extra emissus intra positum interficit. Polluitur etiam Ecclesia *voluntario homicidio*, etiam absque sanguinis effussione patrato, sive a se, vel ab alio, etiam prævia sententia judicis. Secus, si fiat extra januam, & in ipso limine, in sacrario, turri, cæmeterio &c. Vide Gonzalez, Barbosa, Navarrum, Cabassutium &c.

II. Polluitur Ecclesia *voluntaria humani seminis effusione*. Sed si occulta sit, sacrilegium erit, non *canonica* templi violatio. Idem dicendum de mutuo duorum conjugum concubitu; quo templum violari putant Navarrus, Vivaldus, Sylvius, Turrecremata, Sanchez, Gonzalez &c., negant Glossa, Amicus, Arriaga, & noster Poncius. Quod enim citra peccatum committitur, neque notorium est, nullam infert canonicam violationem.

III. Polluitur Ecclesia, *si in ea sepeliatur notorie excommunicatus*, ex cap. *Consuluisti* de Consecr. tit. 40. n. 7. Item, si in ea sepeliantur corpora infidelium, vel puer non baptizatus, sive natus, sive ab utero extractus: secus, si non sit extractus, sic enim ei sepulturæ beneficium tamquam personæ distinctæ non impenditur, quod fieret, si extractus puer iterum materno utero includeretur. Sic enim, auctore Sylvio, Ecclesia violaretur.

Quæres: an polluatur templum *quando Ecclesia consecratur per episcopum excommunicatum?* Affirmant veteres Tabiena, Paludanus, Panormitanus; aliique, quibus accedunt Sylvius, Cabassutius, Barbosa &c., qui docent eam sententiam regulis juris esse consentaneam. Negant Gibalinus, Henno, Ugolinus, Gonzalez, qui tamen fatetur, se non invenisse auctores aliquos sibi consentientes, quod argumentum est falsitatis. Unde non leve dubium exoritur, quo stante optimum consilium est, si Ecclesia reconcilietur. Indubium est enim, iterum consecrandas Ecclesias ab hæreticis occupatas ex cap. *Ecclesias*, & c. *Arianorum*

rum de Conſ. diſt. 1. n. 21. Sed eadem eſt ratio de excommunicatis, ac de hæreticis; ergo &c. Prob. II. pars. Ex reſcripto Greg. IX. cap. *Aqua* de Conſ. Eccl. 9. Si vero Eccleſia conſecrata non fuerit, reconciliari poteſt, annuente epiſcopo, per ſimplicem ſacerdotem ex cap. *Si Eccleſia* ejuſdem tituli. Verum delegatione Rom. Pontificis poſſe a ſingulis presbyteris Eccleſias reconciliari alibi dictum eſt.

PROPOSITIO VII. Privatis in domibus, & extra Eccleſiam, ſive oratoria *ad Dei cultum dicata* Miſſæ celebrari non poſſunt.

Prob. I. ex Canonibus ſupra relatis Prop. IV. Queis accedit decretum Trid. Synodi ſeſſ. 22., quo revocatur facultas, quam olim habebant Epiſcopi, largiendi licentiam, ut in privatis oratoriis agantur Miſſæ. Poſſunt tamen epiſcopi in ſuis ædibus privata oratoria habere ad ſacrificandum, ſed ut erigantur in privatis aliorum domibus petenda eſt ab Apoſtolica ſede facultas, quæ tamen eam concedendo ex can. 21. Syn. Agathen. excipit dies ſolemniores *Nativitatis Domini*, *Epiphaniæ*, *Fer. 5. in cœna Domini*, *Paſchatis*, *Pentecoſtes*, *Annunciationis*, *& Aſſumptionis B.M.V.*, *SS. Petri & Pauli*, *& omnium Ss.* Item in aliis locis *cum altare portatili* celebrari poteſt Miſſæ ſacrificium *urgente neceſſitate*. In caſtris, ſub dio, in agro, in litore maris, & etiam in navi, in malacia & tranquillitate maris (licet ob fluctuum inconſtantiam id abnuant nonnulli) cujus rei plura afferuntur vetuſtatis exempla. Nunc autem, *ex privilegio tantum Apoſtolicæ Sedis*, peragi poſſe unanimiter tradunt Pignatellus, Card. Petra, Rotarius, Meratus, & Bened. XIV., qui oſtendunt, tranquillo cœlo in navibus Indicis Miſſas celebratas ex privilegio Clementis VIII., & Pauli V., & triremibus Ordinis Ieroſolym. id conceſſum fuiſſe a Clem. XI.

PROPOSITIO VIII. Altaria ad ſacrificandum debent conſecrari, & plura etiam mobilia erigi poſſunt.

Not. Altaria ab Hebræis appellantur מזבח *mizbeach* a radicali זבח *zabach ſacrificavit*. Græci vocant θυσιαστήριον, *Thiſiaſterion* a θυσιάζω *ſacrifico*. Latini *altare*, aut ab alendo igne, aut ab ejus altitudine dixere. In veteri lege alia erant lapidea, alia terrea, ænea, vel aurea. Æneum cremendat hoſtiæ ſerviebat, aureum erat pro adolendo thymiamate: unde θυμιατήριον a Græcis dicitur. De his plura no-

noster eruditissimus Schaccus in Myrothecio 2. II. In nova lege quædam altaria lignea fuisse constat ex Athanasio, & August. Romæ etiam servatur ligneum altare ubi Petrus sacrificasse fertur. Aliud consecrasse Silvestrum narrat Turrecremata in Basilica Lateranensi, licet Silvestri ævo altare lapideum in usu esset.

Prob. I. pars ex variis canonibus apud Gratianum de Conf. dist. 1., & in 3. Decr. tit. 40. Accedit ratio: oportet enim, ut sacer sit non solum locus remotus sacrificii, sed etiam proximus, in quo ipsum peragitur sacrificium: unde Jacob. Gen. 28. lapidem erexit in titulum *fundens oleum desuper*, ut nempe consecraretur: quare locum ipsum vocavit Pethel, idest *domum Dei*, & in ea unctione *figuratum aliquid, quod ad magnum pertineat Sacramentum*, ait S. P. A. l. 16. de C. D. c. 38., & Naz. or. 34. Id etiam evincitur ex altarium expiatione, & dedicatione Levit. 16., Exod. 40., & 1. Mac. c. 4. Adde in altarium consecratione adhiberi reliquias Ss. ex cap. *Placuit ut altaria* de Conf. dist. 1. n. 26. ex Hieronymo, Ambrosio, Augustino, Paulino &c.

Prob. II. pars ex Gregorio l. 5. ep. 43. ad Pallad., ubi *tredecim* ejusdem Ecclesiæ altaria commemorat, & Paulinus Natal. 9. ait: *Spectant de superis altaria &c.* Nec obstat locus Hieronymi in c. 2. Os., ubi ait habere Ecclesiam *unum altare*, hæreticos *plurima*; nam ibi S. D. loquitur de fide, & communione, ait enim ib., hæreticos habere *tot altaria quot schismata*: unde phrasis usitata apud Cyprianum, Optatum, & Aug., qua dicitur: *Erigere altare contra altare*, qui ab unitate recedit.

Prob. III. pars. Demonstrat enim Card. Bona ex capitulis Hincmari *Altare portatile* (quod *Altare viaticum* appellat Durandus, *tabulam itinerariam* Ordo R., *Altare gestatorium* S. Anselmus, & *lapidem portatilem* alii apud Mabillonium) olim in usu fuisse, cum celebrandum esset in altaribus fixis, nondum consecratis, aut in oratoriis privatis, in his enim non erant olim altaria *consecrato lapide* ornata. Altaris *viatici* privilegium concessum est quibusdam regularibus, quibus revocatum fuisse declaravit Clem. XI. ex cap. *In his* in 5. Decr. tit. 33. de Privil. n. 30. item episcopis omnibus ex cap. *Quoniam* in 6. tit. 33. n. 12. In his *viaticis aris* includendas esse reliquias SS. statuit S. Rituum Congr. ann. 1612.

Quæres I. Quænam sint præcipua altaris ornamenta ad sa-

sacrificium spectantia? ℟. esse lintea, Crucem, & cerea lumina. Lintea enim, quas *mappas* etiam, & tobaleas, seu sindones vocant, apponi ex more vetustissimo constat ex Optato Milev. l. 2. n. 2., ubi ait: *Altaria in peragendis mysteriis linteamine cooperiri*. Tribus mappis una oblonga; brevioribus aliis, vel una duplicata altaria esse cooperienda infertur ex cap. *Si per negligentiam* de Cons. dist. 2. n. 27. De Cruce Amalarius, aliique omnes, qui de S. mysteriis pertractantur, ajunt eam ante nos locari: *Ut Christum quasi pendentem in ea mente teneamus*. Addit Sedulius l. 5. Oper. Paschalis: *Neve quis ignoret speciem crucis esse colendam*. Hinc sequitur in altari, dum agitur Missa, crucem esse apponendam, licet ibi sit expositum SS. Sacramentum, ex decreto S. R. C. ann. 1707. secus, si ibidem adsit *magna statua SS. Crucifixi*, ex alio decr. ann. 1663. De cereis dictum supra Prop. V. c. 5. Diss. 2. libri hujus. Adde Trid. Concilii decretum sess. 22. vetans *candelarum certum numerum, qui magis a superstitioso cultu inventus est*.

Quæres II. Quibus potissimum sacris indumentis uti debeant presbyteri sacrum peragentes? ℟. Indumenta sacra, quibus uti debent, esse amictum, albam, cingulum, manipulum, stolam, planetam. Amictus, ait Bona, dicitur etiam *superhumerale Ambolagium*, *Anobolarium*, quæ duo græce significant ornamentum, quo humeri proteguntur, & *Ephod* ab אפד *aphad ligavit*. Ex Brunone Signien. de Vest. episc. *interioris hominis castitatem designat*.

Vetat S. R. C. sacrum facere *cum cæsarie ficta*, imo Tournelyus, indecorum putat, si fiat hærente in capite amictu, viget tamen hic mos in Ecclesia Parisiensi, in Polonia, & apud Sinas, ubi detectio capitis non est honoris signum. Albam vocant nonnulli etiam *camisiam*, *vestem talarem*, *lineam dalmaticam*, & a Græco ποδηρῆ *poderem*: quia demittitur usque ad pedes. Ejus meminit Hieronymus, Gregorius M., & Conc. Carthagin. Eaque designari vitæ innocentiam, ornamenta virtutum, & vestem albam, qua Herodes illusit Christo, ostendit l. 3. Ration. c. 2. Mimaten. episcopus. Cingulum, quod *Baltheum*, ac *Zonam* appellant, esse castitatis indicium docent Innocentius III., Rabanus, aliique. Quare in can. 20. Conc. Aurelianen., in quo dicitur: *Monacho Zonas habere non*

licet

licet, pro *Zonas* legendum est *Tzangas*, idest cothurnos, quos & in Urbe singulis vetat Codex Theodosii. *Maniplum* dictum invenimus etiam *Fanonem*, *Mappulam &c.*, eoque significari pœnitentiam, ait Honorius Augustodunen., patientiam, & humilitatem S. Bonaventura, Balsamon vincula Christi manibus implicata, Latina Ecclesia fletum, & dolorem, cui copiosa merces rependitur.

Stola dicitur a στέλλω *orno*, & sumitur a Latinis pro veste muliebri talari, a Græcis etiam pro virili. Frequentius usurpatur ad significandum splendidum ornamentum: unde Josephum, Aaronem, Mardochæum stola indutos legimus; communiter tamen significat vestem angustam in modum fasciæ, quam diaconi ac presbyteri in humeris gestant, & veteres *Orarium* dixere. S. Antoninus stolam putat signum essere jurisdictionis, unde semper eam gestat Rom. Pontifex. Amalarius, aliique *ministerium Evangelicæ prædicationis* per eam designari putant: at ex oratione: *Redde mihi Domine stolam &c.* constat symbolum esse *immortalitatis*, quam S. P. A. & Bernardus *stolam* appellat. *Planetam*, quod totum hominem, olim ambiret veluti parva casa, *casula* dicta est. Græci φελόνιον, vocant, quæ vox extat c. 2. ad Tim. 4., & noster vertit *penulam*, de qua plura sunt eruditorum dissidia. Vide Auctorem. Extat *planetæ* nomen apud Rabanum, Ivonem &c. φελόνιον legimus ap. Græcos, *casulam* denique in libris Alcuini, Ruperti &c. Hæc olim super brachia complicabatur, unde Latini ad facilius operandum coeperunt paulatim eam ad latera scindere. Quidam in casula veterem & novam Ecclesiam, alii duo caritatis præcepta, aut vestem inconsutilem designari putant. De hac vide Durandum.

Quæres III. Quænam vasa præcipue occurrant in Eucharistiæ ministerio? ℞. *Calicem*, *patenam*, *corporale*, *hamulas*, *&* *campanulam*. Calicem a calida potione dictum putant nonnulli. Isidorus a κάλον *lignum*, quod olim lignei essent calices. Priscianus a κύλιξ, quod *torno* fit. Hi vero nedum lignei, sed vitrei etiam, & stannei fuere ex Bona, aliisque. Fervente etiam persecutione argentea vasa pro sacrificiis in cæmeteriis inventa fuisse constat ex Prudentii hymno 2. *de Coronis*, ubi describit Urbis præfectum a Laurentio petentem Ecclesiæ thesauros. Stannei calices sunt vetustissimi, quorum unus in Ecclesia Ss. Cosmæ & Dam., & alter in Basilica Lateran. servatur. Calicem in quo Christus consecravit fuisse argenteum, aut ex achate,

vel

vel onychino lapide quidam opinati sunt: at Chrysostomus hom. 60. ad Pop. Ant. ait, nihil in cœna, *præter S. mysteria*, prætiosum interfuisse.

Concilium Triburien. ait, Zepherinum statuisse, ut Missæ celebrarentur *patenis vitreis*. Urbanum autem *ministeria sacra fecisse argentea*, eaque *si non ex auro omnino ex argento* fieri statuit idem concilium: si quis autem pauperrimus est, *saltem stanneum calicem habeat*, de ære aut auricalco non fiat, *quia facit æruginem, & vomitum provocat*, nemo *in ligneo, aut vitreo calice præsumat agere*. Erant etiam *calices ministrales* aliis ampliores, in quos paululum sanguinis infundebat Archidiaconus ad *complementum communionis* laicorum. Falluntur ergo qui putant in iis factam consecrationem, & oblationem. Vitreæ patenæ extant in cæmeteriis Calixti, Priscillæ &c. a profanis distinctæ, utpote angustiores, Christi, & Apostolorum imagines referentes. Aureas & argenteas commemorat Anastasius, Alcuinus &c. Calix & patena ab episcopo consecrari debet.

Corporale dicitur etiam a scriptoribus Ecclesiasticis *palla*, ac *pallium*, *quo sacra munera conteguntur*. Sed Concilium Melden. *pallam a corporali* distinguit. Hoc in *bursa* recondi ex veteri consuetudine constat ex adinventa in S. Berini tumulo filis aureis contexta. Ex Hildeberto Cenomanen. calix crucem, tumulumque significat, lapidem superpositum patena, sindonem corporale. Hamulas argenteas legimus, sed vitrearum communior usus, & ad vinum ab aqua secernendum magis idoneus. Aliquando *Gemelliones* ob formæ similitudinem dictæ sunt, sed communiter *ampullæ*. Gregorium IX. instituisse, ut *campanula* pulsaretur, *dum conficitur corpus Domini*, scribit auctor ejus vitæ. Sed Bona, Mabillonius &c. ostendunt, morem hunc fuisse Gregorio vetustiorem.

Propositio IX. Missæ sacrificium opportuno tempore peragendum est.

Prob. Quamvis enim metu persecutionum olim noctu peragerentur fidelium conventus, quos *antelucanos* vocat Tertull. de Corona Mil., unde *latebrosa*, & *lucifugax natio* a gentilibus dicti sunt, censebant tamen, ubi fieri posset, celebrandos diurnos cætus, opponebatque ipse Tertullianus Valentinianis *nocturnas initiationes*. Peculiariter pernoctabant in Paschæ solemniis, ex Tertull., & Lactantio, l. 7. c. 19. Verum pace Ecclesiæ restituta agebantur publicæ Mis-

Missæ hora 3. 6. & 9. excepta die Nativitatis Domini, Sabbati sancti, & S. Jo. Baptistæ. Agebatur Missa hora 9. diebus jejunii ob jejunantium communionem, ex Conc. Mogunt. apud Ivon., ceteris diebus ante meridiem, ut fideles sacro peracto domum ad prandendum adirent. Privatæ Missæ *ab ineunte aurora usque ad meridiem* sunt peragendæ, nam vespertinas vetuit ann. 1565. S. Pius V. In quibusdam Ecclesiis dominii Venetiarum in vigilia Nativitatis fiunt sub hostis initia ex indulto Ap. Sedis. Regularibus causa itineris fas est celebrare integra hora ante diluculum, duabus circiter horis ante solis ortum.

Propositio X. Non licet sacerdoti plures in die Missas celebrare, excepta die Nativitatis Domini.

Prob. I. pars ex decreto Alexandri II., Honorii III., Innocentii III. Prob. II. pars ex vetusta Ecclesiæ consuetudine II. sæculo a Telesphoro instituta, teste Valefrido, tum ex Hom. 8. S. Gregorii, qui ait: *Quia largiente Domino missarum solemnia ter hodie celebraturi sumus &c.* In aliis diebus nulla de causa, neque ob viaticum infirmorum, non licet pluries celebrare. In regno Aragoniæ in die omnium defunctorum sæculares presbyteri celebrant Missas duas, regulares tres celebrant ex Julii III., vel Pauli III. indulto, quod etiam frustra petiit sub Clem. XI. Pragensis Archiepiscopus an. 1711. De stipendio Missæ dictum supra.

Notandum tamen I. *Sacerdotes, qui tenentur Missas celebrare ratione beneficii &c., si eleemosinas pro aliis Missis susceperint, non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere.* II. *Esse contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & unum offerre.* III. *Sacerdotem non posse per alium satisfacere collato illi minori stipendio.* IV. *A sacerdote tot Missas celebrandas, quot ad rationem tributæ eleemosinæ præscriptæ fuerint.* V. Illicitum esse *anticipate sacrificium applicare pro eo, qui postea daturus est eleemosinam.* Ita Urban. VIII., Alex. VII. Innoc. XII., & Paulus V.

Quæres. Quænam sint præcipuæ Missæ partes, quidve in iis lateat mysterii? ℟. Prima Missæ pars, confessione præmissa est *Introitus*, ex vet. consuetudine, qua ante sacrificium Psalmi Davidis canebantur, quibus per horas canonicas distributis selecti sunt versiculi ad excitandam devotionem idonei: proinde *introitus* a psalmis non deprompti dicuntur *irregulares*, iique designant propheta-

rum oracula, patrum vota, & Christi adventum. II. Sequitur, *Kyrie eleison*, non ex institutione S. Gregorii, sed ex consuetudine vetustiori, quam laudat Conc. Vasense ann. 529. Græca verba sunt, & significant: *Domine miserere*, iisque non secus ac Hæbreis vocibus utimur, ut pateat, undique esse collectam Ecclesiam. Novies repetitur, ut a tribus divinis personis ter misericordia imploretur, *adversus triplicem miseriam, ignorantiæ, culpæ, pœnæ*, ait D. Dhomas.

III. Additur hymnus Angelicus *Gloria &c. Is memorat, quæ Salvatoris in ortu gaudia pastores angelus edocuit*, ait Hildebertus. Quidam Telesphoro alii Symmacho, ac Hilario tribuunt, ex Conc. Tolet. IV. *Reliqua, quæ ibi sequuntur*, post verba, *quæ angeli cecinerant* Ecclesiastici doctores composuerunt.

IV. Orationi præmittitur *Dominus vobiscum*, quæ est populi salutatio, & ad preces invitamentum. Episcopus dicit: *Pax vobis*, quod non opponitur canoni 3. Bracaren. jubenti, *ne populos aliter episcopi, aliter presbyteri salutarent*, is enim perstringit Priscillianum contendentem semper dicendum esse ab episcopo *Pax vobis* & a presbytero *Dominus vobiscum*. V. Post *Collectas*, seu orationes recitatur epistola, tum *Graduale*, *Alleluja*, vel *Tractus*. Olim in Missis scripturas fuisse lectas colligitur ex Justino, Tertulliano &c. Ubi nota, propheticam lectionem olim Paulinæ præmissam: illa lectori, hæc ad subdiaconum spectat ex can. 4. Remensis Conc. *Graduale* ita dictum est, quia canebatur, dum per gradus diaconus in *Ambonem* lecturus Evangelium conscenderet. *Alleluja* significat *Laudate Deum* & spiritalis exultationis est signum.

VI. Evangelium ex primæva institutione legi in Missa ostendit Bona, ex vet. monumentis. Legitur autem *in sinistra, & Aquilonem versus*, ut pateat Evangelii lucem gentibus affulsisse frustra contranitente diabolo. De symbolo, oblatione, & aqua alibi dictum est. VII. Præfatio, quæ dicitur *immolatio* & contestatio Missæ, eaque populi affectus excitatur, commendatur a Cypriano, a Cyrillo Jerosf., ab August., Chrysostomo, Anastasio Synaita &c. eique adnectitur trisagion *Sanctus sanctus &c.*, quod ἐπινίκιον, seu *triumphale carmen* Græci vocant, eoque distinctionem trinitatis, & divinitatis unitatem prædicari docet Ambrosius l. 3. de Spir. S.

VIII. *Canon* idem sonat ac *regula*, & ritum complecti-

ctitur, seu regulam sacrificii peragendi: dicitur etiam *Actio*, *Legitimum*, & *Missæ secretum*. Institutum esse multis ante sæculis docet sess. 22. Trid. Synodus, quod constat, ex quo veteres tantum martyres in eo memorentur, ejusque meminerint Ambrosius, Ordo Romanus &c. Recitari debet submissa voce ob mysteriorum dignitatem, ut docet Basilius, & exemplo Christi, qui exceptis septem verbis, seipsum offerens oravit in silentio. IX. *Orationem Dominicam* in suis liturgiis habent omnes Christiani, & ex Christi & Apostolorum institutione *in sacrificio Dominici corporis* recitari scribit l. 3. advers. Pelag. Hieronymus. De hac plura vide lib. 23. Vetustissima est etiam *fractio hostiæ* ex Clemente Alex., Nazianzeno, Chrys. &c., cujus significatio his versibus exponitur: *Tres partes factæ de Christi corpore signant, prima suam carnem, sanctosque secunda sepultos, tertia viventes, hæc est in sanguine tincta.*

X. Tempore *confractionis Dominici corporis* dicitur: *Agnus Dei &c.* ex antiqua institutione, quæ evincitur ex Græcorum liturgiis. Ea tamen verba: *Dona nobis &c.* addita esse ad Ecclesiæ schismata tollenda scribit Innoc. III. l. 5. de myst. Miss. c. 6., & deesse in antiquis missalibus Basilicæ Lateranen. testatur Em. Bona l. 2. c. 16. De *Communione*, *Collectis*, ac dimissione populi dictum supra. Hæc sunt, quæ de SS. Eucharistiæ Sacramento ex auctore delibavimus. Ubi si quid ex ignorantia erravimus illum enixe cum Avito rogamus: *Tu Christe veterem exutos formamque virumque in vitæ novitate tuum fac sumere corpus, & sacrum æterni calicis potare cruorem.*

APPENDIX POSTREMI CAP. PRÆCED.

In quo plura ad Missæ sacrificium spectantia expenduntur.

Cum in Missæ sacrificio opus nostræ salutis exerceatur, *illiusque cruentæ hostiæ semel in cruce oblatæ per hoc incruentum sacrificium uberrimi fructus ad nos manent, maxime curandum est ut singulari pietate & religione celebretur*. Ut optime monent Constitutiones Synodales Auximanæ de SS. Missæ sacrific. c. 1. & seq. Qua de re stricte præcipitur ibid. c. 2.: *Sacerdotibus qui sanctissimam Hostiam sunt immolaturi, ut puriores ad rem divinam faciendam accedant, serventque præceptum prophetæ dicentis: mundamini, qui fertis vasa Domini: saltem semel in hebdomada peccata sua confiteantur; ne accedendo ad altare manibus pollutis, corde impuro Christum iterum crucifigant &c.*

Quod vero, circa interiorem cordis animique munditiem, rite præscribunt laud. Constitutiones Auximanæ, idipsum, quoad exteriorem, servariussit S. Congreg. S. Officii die 14. Maji an. 1705. Proposito enim dubio a Carmelitis Discalceatis missionariis in Perside: *An presbyteris Armenis conjugatis moderandum sit tempus abstinentiæ ab uxoribus, quadraginta scilicet dierum ante, & totidem post Missæ celebrationem ab eorum ritu præfixum?* Respondet S. Congregatio: *Nihil esse innovandum, & episcopus curet ut presbyteri conjugati catholici Armeni ritum suum observent*.. Pro Græco-Italis Clemens VIII., ac postea Benedictus XIV. hæc habent: *Præsbyter Græcus conjugatus, antequam ad Missam celebrandam accedat, vel per hebdomadam, vel per triduum ab uxore curet abstinere*. Idipsum *a sanctissimo Patriarcha Luca de hoc interrogato synodaliter fuisse pronunciatum* Balsamon auctor est, nimirum, *tribus ante diebus a corporali congressu abstinere debere conjuges, qui sunt divinorum Sacramentorum futuri participes*. Ex quibus constat, juxta Orientalis Ecclesiæ disciplinam, Presbyterum ad minus tribus diebus ante celebrationem a conjugali congressu abstinere debere, ut licite celebret, quam abstinentiam illius Ecclesiæ canones etiam in laicis olim exigebant. Hinc Balsamon ipse notat in expositione alterius canonis, compati non posse uxoris usum, cum quotidiana sacra celebratione secundum Orientalis Ecclesiæ Canones.

In iisdem Constitutionibus Synodalibus Cap. *de SS. Missæ sacrificio* præcinitur *omnibus sacerdotibus ut in celebratione hujus Ss. Sacrificii servent ad unguem cæremonias a S. R. Ecclesia institutas, quæ rubricis generalibus Missalis continentur &c* Hinc oritur quæstio. An sacerdos carens Missali lingua sui ritus exarato, alterius linguæ Missali uti possit, proprio tamen ritu servato? Sed respondetur id nullo modo licitum esse. Etenim eadem obligatione, qua propriæ Ecclesiæ ritum sequi quilibet tenetur, tenetur etiam servare in sacrificii celebratione linguam sui ritus. Qua de re S. Congr. de P. F. ann. 1631. Missionariis Georgiæ petentibus facultatem celebrandi Missam ritu Latino in idiomate Georgiano, vel Armeno respondit: *Illam pro nunc concedendam non esse, nisi esset medium ad convertendos Georgianos potissimum*. Hinc patet, nefas esse sine Apost. Sedis dispensatione, aliena lingua sacrum celebrare. Quam dispensationem *Fratribus Carmelitis Discalceatis* benigne concessit *Urbanus Papa VIII., ut sacerdotibus sui Ordinis, qui in regno Perside existunt liceat Missam in lingua Arabica celebrare ... ad consolationem populorum, qui in eo regno catholicam fidem susceperunt cum infrascriptis conditionibus, videlicet, ut ritus Latinus retineatur, ut Missale Romanum in lingua Arabica literali translatum in Urbe prius approbetur, & ut semel tantum singulis diebus in unaquaque illius Regni Ecclesia in prædicta lingua celebrare liceat*. Ita S. Congreg. de Prop. Fid. die 17. April. 1624.

LI-

LIBER XXXIV.

De Sacramento Pœnitentiæ, ac de pœnitentis actibus.

Piissimus ac misericors Dominus recordatus quoniam pulvis sumus *illis etiam*, ut ajebant PP. Trid. Syn. *vitæ remedium contulit, qui se in peccati servitutem tradidissent, Sacramentum videlicet Pœnitentiæ, quo lapsis post baptismum beneficium mortis Christi applicatur.* De hoc itaque tam salutari remedio trina dissertatione pertractabimus. Ac I. de institutione Pœnitentiæ & de contritione, II. de Confessione III. de satisfactione sermo fiet.

DISSERTATIO I.

De institutione pœnitentiæ, & contritione.

PŒnitentiæ nomine intelligunt Grammatici ipsum pœnitendi actum, quo aliquem facti pœnitet. Quidam a pœna, alii a *puniendo* dictam putant. Theologi tamen pœnitentiæ nomine tria significant. I. intimum doloris sensum, ob patratum aliquod crimen, cum vitæ male actæ expiatione, quæ si fiat in compensationem injuriæ Deo illatæ, constituit peculiarem virtutem; II. externum S. ritum, quo per ministerium clavium peccata solvuntur; III. pœnam ipsam, & injunctam resipiscentibus satisfactionem. Græci vocant μετανοίαν *metaniam*, idest *resipiscentiam*, ἐξομολογήσιν *exomologesim*, seu *confessionem*, præsertim Sacramentalem, & ἐπιτίμιον *epitimion*, idest pœnam, seu *multam* peccatis debitam, idest peccati animadversionem. Pœnitentiam theologice acceptam tripliciter hoc loco spectabimus I. Prout virtus est, II. prout est sacramentum, III. prout est pars Sacramenti præcipua.

CAPUT I.

De Pœnitentia prout virtus est.

DEfinitur pœnitentia communiter: *Virtus, qua commissa a nobis scelera detestamur, ac prævia firma illa emendandi voluntate, ea sponte vindicamus in compensationem injuriæ Deo illatæ.* Novatores, qui sola fiducia in Christum justificari impium putant, nil ultra ad veram pœnitentiam requiri putant, præter melioris vitæ propositum: ac melius *resipiscentiam* dici, quam pœnitentiam. Verum ex sacris literis pœnitentia, præter melioris vitæ propositum, etiam culpæ detestationem, animi amaritudi-

nem, & culpæ punitionem importat. Nam Is. 38. habetur: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*. Joelis 2.: *Convertimini ad me . . . in jejunio. & fletu &c.* Luc. 3.: *Facite fructus dignos pœnitentiæ*. Hinc gemitus Davidis, jejunia Ninivitarum, lacrymæ peccatricis mulieris, publicani humilitas, Petri amarus fletus. Ex PP. Nazianzenus Or. 39. pœnitentiam vocat *lacrymarum baptismum*, & S. P. A. ep.153. ait: *Quem veraciter pœnitet, quod mali fecit, impunitum esse non sinit.* His prænotatis sit

Propositio. Pœnitentia est vera virtus divinitus inspirata, & a Sacramento diversa.

Prob. I. Matth. 3. & Act. 3. habetur: *Pœnitentiam agite, ut deleantur peccata vestra;* atqui Dei lex, cum sit sancta, præscribit tantum actus virtutis; ergo &c. II. Virtus a D. Thoma 3. p. q. 85. art. 1. definitur: *Habitus electivus secundum rectam rationem;* sed valde rationi congruit detestari peccata, de iis dolere &c.; ergo &c. III. Vel pœnitentia oritur ex injuria Deo illata, quam compensare quis satagit, & ita ex D. Thoma loc. cit. ad justitiam pertinet, vel concipitur ob offensam Dei summopere diligendi, & sic juxta alios ad caritatem spectat; ergo &c.

Dices. Ex Aug. *Virtus est ordo amoris*, sed pœnitentiam sæpe in nobis excitat timor gehennæ; ergo &c. ℟. dist. maj. est ordo amoris; prout caritas debet virtutibus dare *formam* ac perfectionem, illas ad finem suum dirigendo, ne recto ordine careant, conc., quia absque caritate virtutes non sunt, & absque illa actus suos bonos non exerunt, neg. Ostendit enim cl. Auctor Tom. 4. ed. Rom. pag. 205.: *Dari plures virtutum supernaturalium habitus absque caritate:* & l. 23. c. 10. veram & supernaturalem fidem in impio; & c. 12. timorem servilem bonum esse & donum Dei. Sic pœnitentia, prout oritur ex Dei amore, & odit peccatum ei contrarium, spectat ad caritatem, & ab ea fluit; prout oritur ex timore, constituit specialem virtutem, quatenus nititur injuriam Deo illatam compensare. Sed cujusvis generis sit, ut habeat virtutis formam, & sit recta undequaque, idest tum in se, tum ex parte ejus quem pœnitet, debet a caritate dirigi in finem suum. Idem docet S. Th. q. 85. art. 2.

Prob. II. pars. Licet enim ex parte nostri requiratur motus arbitrii, & dispositiones fidei, timoris, spei, ac di-

le-

lectionis, non sine gratia præveniente a nobis præmittendæ ut justificemur ex Trid. Syn. sess. *6.* c. 5. & *6.*; Pœnitentiam tamen ex Deo esse evincitur ex Ps. 84.: *Converte nos Deus*, & Jer. 31.: *Converte me, & convertar &c.* Idem evincitur ex orationibus Ecclesiæ, quibus Deum rogamus: *Ut ad veram pœnitentiam nos perducere dignetur*. III. ex definitione Trid. Syn. sess. *6.* c. 3., ubi confirmat quidquid de necessitate gratiæ ad omnia opera salutaria adversus Pelagianos, & Semipelagianos producta sunt.

Opp. Zachar. 1. legitur: *Convertimini ad me, ait Dominus, & convertar ad vos*; ergo &c. ℞. hoc loco etiam Pelagianos apud August. l. de Gr. & arb. c. 5. abusos esse, quibus respondet S. D. *Nisi donum Dei esset ipsa ad Deum nostra conversio, non ei diceretur: Deus virtutum converte nos, Deus tu convertens &c. Converte nos Deus*. Locus ergo Zach. 1. libertatem commendat, non evertit Dei gratiam, qua fatemur nos *a Deo præveniri*.

Prob. III. pars: Pœnitentia enim, prout virtus est, tota se tenet ex parte pœnitentis, ut patet ex ejus definitione: ex adverso pœnitentia, prout est Sacramentum novæ legis: *Est Sacramentum a Christo institutum, quo fidelibus post baptismum lapsis & confessis, vi clavium, absolutio sacerdotalis impenditur*: unde exigit necessario sacerdotis potestate præditi absolutionem. Illa ait, S. Thom. q. 89. art. 1., est gratiæ prævenientis effectus, istud *causa* effectrix gratiæ sanctificantis, quæ quidem omnia ex mox dicendis plana fient.

Caput II.

Ostenditur pœnitentiam esse verum Sacramentum a Christo institutum.

NOt. I. Inter eos, qui primitus Sacramentum pœnitentiæ negarunt, recenset Bellarminus, aliique Scholastici, Montanistas, & Novatianos: eos tamen ab hoc errore immunes fuisse censent Juenin, Le-Droint, aliique recentiores, ex quo Tertullianus l. de Pudic. c. 2. asserat mundari delicta, *quæ quis in fratrem, non in Deum admiserit*. Et c. 19. distinguit inter *peccata graviora, quæ veniam non capiunt*, ut homicidium, idololatriam, & leviora peccata *quotidianæ incursionis*, ut iracundiam, detractionem &c. Et de Novatianis scribit Ambrosius l. 1. de Pœn. c. 3.: *Ajunt se exceptis gravioribus criminibus, relaxare veniam levioribus*. Verum, cum Epiphanius Hær.

59., S. Philastrius Hær. 82., S. Eulogius, Hieronymus, & Ambrosius ipse cap. 2. unanimiter doceant, Novatianos *omnia peccata paribus æstimasse mensuris, & æque eum, qui gallum gallinaceum, atque illum, qui patrem suffocaverit, perpetuo damnandum*, dicendum, Montanistas, & Novatianos nimis odiosam agnoscentes illam criminum æqualitatem ab ea recessisse: unde Ambrosius post verba c. 3. laud. ait: *Non hoc quidem Novatianus, qui nemini dandam pœnitentiam putavit*. Falluntur ergo recentiores, qui ajunt, ante sæculum XVI. neminem hoc Sacramentum impugnasse. De Valdensibus autem, Wiclefistis, & Hussitis dicimus cum Bossueto l. 11. Hist. Variationum, numquam ab iis hoc Sacramentum fuisse negatum, licet improbos sacerdotes potestate sacramenta ministrandi carere affirmarent. Idem sentiunt Juenin, Tournelyus, Witasse &c.

Not. II. Negarunt tamen præfracte hoc Sacramentum Zuinglius, Calvinus, Kemnitius, Illyricus &c. Lutherus, & Melancton ancipites fuere, sed ubi pœnitentiam Sacramentum videntur agnoscere, negant absolutionem actum esse judicialem: sed ajunt esse declarationem extrinsecam, qua absolutus excitatur ad fidem, credens a Deo sibi remissa peccata. Eadem habet Confessio Augustana, quæ negat, pœnitenti necessarium esse enumerare peccata, modo *ex Evangelio, seu absolutione credat propter Christum remitti peccata*. His prænotatis sit

Propositio I. Pœnitentia est verum & proprium novæ legis Sacramentnm, quo judiciaria potestate peccata solvuntur.

Prob. I. pars. Christus enim contulit sacerdotibus facultatem remittendi peccata, sed sacerdotes hoc præstant per verum & proprium Sacramentum pœnitentiæ; ergo &c. Prob. maj. Matt. 16. Petro ait Christus: *Quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in cœlis, & quodcumque solveris super terram erit solutum & in cœlis*: quam facultatem contulit etiam aliis Apostolis Jo. 20. dicens: *Accipite Spiritum S., quorum remiseris peccata &c.*; ergo &c. Prob. min. Verum Sacramentum exigit, ut sit a Deo institutum, ut externo signo gratiam significet, & producat, sed in laud. verbis habetur expresse divina institutio, tum ritus externus & gratiæ symbolum; nam ut sacerdos solvat peccata pœnitentis debet exteriori signo judicium proferre, quo constet quibusnam remittat, quibus

vero

vero retineat. Exhibet etiam signum rei sacræ ipse pœnitens ad sacerdotis pedes provolutus, & sui ipsius accusator effectus. Hinc sequitur gratiæ collatio, sine qua neque peccati macula abstergitur, neque renovamur Spiritu S.; ergo &c. Idem docet Trid. Synodus sess. 14. c. 1., ubi ait: *Dominus Sacramentum pœnitentiæ tunc instituit, cum insufflavit in discipulos dicens: accipite Spiritum S. &c. Quo insigni facto potestatem remittendi, & retinendi peccata Apostolis, & eorum legitimis successoribus fuisse communicatam PP. consensus semper intellexit.*

Prob. II. ex PP. Tertullianus l. de Pœn. c. 7. ait: *Hæc venena* (peccata nempe post baptismum commissa) *prævidens Deus collocavit in vestibulo pœnitentiam secundam &c.* Ne quis vero accipiat hanc pœnitentiam secundam pro sola resipiscentia ait: *Hujus pœnitentiæ secundæ quanto in arto negotium est, tanto operosior probatio est, ut non sola conscientia præferatur, sed aliquo etiam actu administretur*. S. Cyprianus l. de Lapsf. p. 383. commendat *remissionem factam per sacerdotes*. Et ep. 67. conqueritur a Marciano Arelaten. pacem denegatam fuisse *servis Dei pœnitentibus, & Ecclesiam lacrymis, & dolore pulsantibus.* Et ep. 68. Pupianum rogat, ut *sententiam dicat, ne tantus fidelium numerus sine spe salutis & pacis exisse videatur*. Chrysostomus l. 3. de Sacerd. c. 5. summam sacerdotum dignitatem commendat, ex quo iis, non angelis &c. dixerit Christus: *Quæcumque alligaveritis &c.*, &: *Quorum remiseritis &c.* Unde refert, eos plus posse, quam reges, qui tantum corporis vincula solvunt; sacerdotes vero *ipsam animam* solvunt. Imo ait plus posse, quam Judæorum sacerdotes, cum ipsis *non corporis lepram, verum animæ sordes purgare concessum sit*.

Eadem habet Theophylactus, aliique PP. Græci. Ambrosius l. 1. de Pœnit. c. 3. ait: *Deus misericordiam suam promisit omnibus, & relaxandi licentiam sacerdotibus suis sine ulla exceptione concessit*. Hieronymus l. 1. Dial. pag. 504. ait, hominem redimi a peccato sanguine Salvatoris, aut *in domo baptismatis, aut in pœnitentia, quæ imitatur baptismatis gratiam*. Et ep. ad Demetriad. pag. 790, pœnitentiam appellat: *Secundam post naufragium tabulam*. S. P. A. in Ench. n. 17. ait: *In Ecclesia remitti peccata: ipsam ideo Ecclesiam Spiritum S. pignus accepisse, sine quo non remitterentur ulla peccata*. Et Tr. 49. in ea verba: *Solvite illum &c.* comparans reconciliationem pec-

peccatoris resurrectioni Lazari, ait: *Quid est solvite, & sinite abire? Quæ solveritis in terra erunt soluta & in cœlis*. Victor Viten. l. 2. de Pers. Vand. n. 11. inducit fidelium turbas ante martyrum vestigia ita clamantes: *Quibus nos miseros relinquitis, dum pergitis ad coronas? qui nobis pœnitentiæ munus collaturi sunt, & reconciliationis indulgentia obstrictos peccatorum vinculis soluturi? quia vobis dictum est: Quæcumque solveritis &c.* Sed ex his testimoniis illa nobis pœnitentia describitur, quæ includit *exomologesin*, qua sacerdotis ministerio pœnitentibus Ecclesia pacem largitur, & per quam sacri ministri animarum maculas purgant, solvunt, remittunt &c.; ergo &c.

Prob. III. Ex perpetua Ecclesiæ consuetudine. I. enim nequeunt hæretici ostendere, quinam primus hoc Sacramentum, sive apud Orientales, sive apud Occidentales invexerit, qui unanimiter sacramentalem absolutionem pœnitentium agnoscunt, ejusque varias exhibent formulas in Ritualibus libris a Morino, Martenio, aliisque collectas. II. Perpetuam hanc Orientalium fidem testantur Jobus Monachus, Simeon Thessalon., Jo. Paleologus, Hieremias Patr. C. P. aliique, & plura momenta apud Allatium. III. Apud Jacobitas etiam, & Coptos perpetuo obtinuisse, saltem in Ecclesiis catholicorum, demonstrant Bernatus, Vanslebius, & Naironus apud Solerium. IV. Lutherus ipse, cui Melancton subscribit, inter Sacramenta *baptismum*, *pœnitentiam*, & *panem* recenset: unde in Confess. Augustana a. 11. legitur: *De confessione docent, quod absolutio privata retinenda sit*. Tandem retinuit hoc Sacramentum ipse etiam Henricus VIII. factus apostata. Constat ergo ex sacris litteris, ex consensu Ecclesiarum, ex PP., & ratione, *pœnitentiam esse vere, & proprie Sacramentum pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, a Christo institutum*, ut definit Trid. Syn. can. 1. de Pœn.

Ob. I. Marci 2. legitur: *Quis potest peccata dimittere, nisi solus Deus?* ergo &c. II. In veteri lege nullum tale exstitit Sacramentum, licet tunc etiam necessaria fuerit peccatoribus pœnitentia ex Trid. sess. 14. c. 1.; ergo neque in nova. III. Sacræ litteræ Ps. 50., & Ezech. 18. remissionem peccatorum tribuunt solæ *impiorum conversioni*, & resipiscentiæ; ergo &c. IV. ad Sacramentum certa verborum forma requiritur, sed hæc necessaria non est ad remissionem peccati, quod sola voluntate dimittitur;

tur; ergo &c. V. Locus Matth. 18.: *Quæcumque ligaveritis &c.* accipi debet de injuriis invicem condonandis, teste Aug. serm. 16. de Verbis Dom. Ita etiam exponit Theophylactus in Matth. Jo. vero c. 20. loquitur de remissione facta per baptisma; ergo &c.

℞. ad I. Hoc argumentum urgeri etiam a Novatianis; quibus respondet S. Ambrosius l. 1. de Pœn. cap. 2., jus quidem Spiritus S. esse solvere & ligare &c., sed munus Spiritus S. esse officium sacerdotis, & l. 3. de Spiritu S. ait: *Per Spiritum S. peccata donantur, homines autem in remissionem &c. ministerium suum exhibent, non jus potestatis exercent.* ℞. II. cum Chrysost. dist. ant. Nemo potest dimittere auctoritate suprema, & propria virtute, conc., Spiritus S. munere, ministerio, & officio, neg. Id explicat S. D. exemplo regis & præfecti, qui non sua, sed regis potestate reos solvere potest, & vinculis alligare. Ad II. neg. cons. Ex quo enim necessaria semper fuerit pœnitentia, prout virtus est, non infertur non debuisse institui pœnitentiam, prout est Sacramentum ad facilius assequendam remissionem, quam *ex opere operato* producit.

Ad III. neg. cons. Sicut enim per novatores cordis conversio fidem non excludit, ita nec poenitentiam. Nam vere poenitens contemnere nequit sibi præstituta remedia. Ad IV. neg. min. Cum enim remissio illa fiat judiciaria potestate, opus est certa verborum forma. Ad V. dist. ant. Accipi debet relate ad fideles, qui debent injurias remittere commiseratione caritatis, conc., relate ad Ecclesiæ ministros, qui *judiciaria* potestate absolvere possunt, neg. Nam S. D. in iis verbis agnoscit *claves datas Ecclesiæ* l. 1. contr. adv. Leg., *&* *judicium propositorum* l. 20. de C. D. c. 9. Eadem sentit Theodoretus, qui ibid. injuriæ remissionem distinguit, ab ea qua culpas solvunt sacerdotes.

Propositio II. Poenitentiæ Sacramentum diversum est a baptismo.

Prob. a Trid. PP. sess. 2. de Poen., ubi plura assignant utriusque Sacram. discrimina I. Materia baptismi est aqua, forma: *Ego te baptizo*, sed neutrum adhibetur in poenitentia; ergo &c. II. Minister baptismi judex non est, Ecclesia enim non judicat de iis, qui *in ipsam per baptismi* januam non sit ingressus, atqui minister poenitentiæ habet judiciariam potestatem; ergo &c. III. Poenitentia iterari potest, non baptismus; ergo &c. IV. per poenitentiam sola actualia crimina dimittuntur, per baptismà vero etiam

etiam originalis culpa dimittitur ; ergo &c. Prob. II. Ex Aug., qui ep. 23. ad Bonif. ait, parvulum regenerari per baptismum, si vero adultus malus evadat, *tunc propria incipiet habere peccata, quæ non regeneratione, sed alia curatione sanentur*. II. Per Aug. l. 1. de Bapt. c. 16. minister baptismi est etiam laicus, poenitentiæ vero ii sunt, quibus *judicium datum est*, de quibus legitur : *Quæ ligaveritis*. III. Baptismum non iterandum tradit S. D. passim contra Donatistas. Poenitentiam vero iterandam ait in ep. 54. ad Macedonium &c. nunc 153., in ep. 108. ad Seleuc., & l. 1. de Symb. c. 7. IV. Tandem diversum utriusque Sacramenti effectum ostendit cit. ep. ad Seleuc.; merito ergo definit S. Synodus Trid.: *Si quis dixerit ipsum baptismum pœnitentiæ Sacramentum esse, quasi hæc duo distincta non sint, anathema sit*.

Ob. I. Ex illo Jo. 20.: *Quorum remiseritis &c.* evincitur tantum, Apostolos jussos esse Evangelium annuntiare, & baptizare in remissionem peccatorum. Quem sensum habent etiam verba Matth. ult. *Euntes, docete &c.*; ergo remissio illa baptismo est adscribenda, non poenitentiæ, prout est Sacramentum. II. Marci 1. legimus Jo. prædicasse *baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum*; ergo &c. Ap. ad Eph. c. 5. ait: *Christus seipsum tradidit pro Ecclesia, ut illam sanctificaret mundans lavacro aquæ &c.*, sed ibi omnis mundatio baptismo tribuitur; ergo &c.

Prob. min. ex Augustino l. 1. de Nupt. c. 33., ubi ait: *Lavacro regenerationis omnia prorsus mala regeneratorum mundari, etiam quæ posterius contrahuntur, non ut baptisma repetatur, sed quia ipso fit, ut non solum antea, sed etiam postea venia impetretur*. Eadem habet S. D. de Pecc. Orig., contra duas epist. Pel., & contra Jul.; ergo &c. IV. Baptismo promittitur æterna salus, nec deletur unquam, eoque nobis imputatur justitia Christi, sed promissio Dei, justitia Christi, & virtus baptismi semper manet, cum doceant scholastici, recedente fictione gratiam recipere eum, qui ficte baptizatur; ergo &c.

℟. ad I. neg. ant. Nam longe diversus sensus est loci Jo. 20., & Matth. ult. Et licet Cyrillus l. 12. in Jo. primum testimonium in baptismo etiam vim habere asserat, *dignos ad baptismum vocando*, subdit tamen S. D. *Sed alio modo* Spiritu S. afflati homines *remittunt, ac retinent, nempe cum filios Ecclesiæ peccantes corripiunt, vel pœnitentibus*

tibus ignoscunt. Ubi exemplum profert incestuosi Corinthii, quem Paullus tradidit in interitum, & postea contritum suscepit. Ad II. neg. conf. Nam baptisma Joannis non *vi propria* conferebat remissionem, unde Præcursor confluentes hortabatur, ut pararent viam Agno, qui tollit peccata mundi, vide Auctorem l. 31. c. 2.

Ad III. dist. min. Baptismo tribuitur omnis mundatio, quatenus per ipsum induimus Christum, & inserimur Ecclesiæ, ubi sunt peccatorum remedia, conc., quatenus hæc remedia excluduntur, neg. Valet ergo ad omnem mundationem baptismus, quia per ipsum regeneramur, & nisi per eum spiritalis vita daretur, nec poenitentia, nec alia Sacramenta prodessent.

Reapse Apostolus ibidem non solum lavacro baptismi tribuit salutem, sed fidei etiam, spei, & caritati: monens nos ut vitemus *immunditiam*, *avaritiam &c.* Ad prob. neg. conf. Nam S. D. post verba laud. statim subdit: *Quid enim prodesset vel ante baptismum pœnitentia, nisi baptismus sequeretur, vel postea, nisi præcederet?* Et l. 3. contr. duas ep. Pelag. *Si a me quisquam quæsierit, utrum per baptismum salvi facti fuerimus . . . omni prorsus modo? respondeo, non ita est*. Et l. 6. contr. Jul. postquam scripsit pervenire hominem baptismate *etiam ad perfectionem futuri sæculi*, ait hominem renovari de die in diem, atque id fieri, quando *opera spiritus eriguntur*, *opera carnis mortificantur*. Ad IV. dist. maj. Et ea promissio est *absoluta*, neg., *conditionata*, neque Sacramenta, neque custodiam mandatorum excludens, conc. Ex quo autem baptismus effectum producat, *sublato obice*, non sequitur remittere peccata, quæ *alia curatione sanantur*, neque aliorum sacramentorum effectus producere.

Ob. II. Licet in consecratione panis & vini diversa sit materia & forma, utraque tamen species ad eandem spectat Eucharistiam; ergo a pari. II. Eadem diversitas occurrit in presbyteratus, & episcopatus ordinibus, & tamen is non est ordo ab illo diversus, sed characteris extensio; ergo &c.

℞. neg. conf. Nam in Eucharistia utraque species significat eandem cum Christo unionem, ad eandem spiritalem refectionem refertur, & eandem gratiam producit; at in baptismo ac poenitentia diversa gratia confertur, diversa habetur significatio &c.: unde non solum materialiter, sed etiam formaliter secernuntur. Ad II. neg. conf. Nam da-

to etiam episcopatum non esse sacramentum, quod tamen controvertitur, & a multis negatur; Sacramentum est tamen poenitentia, quæ non solum constat propria materia & forma, sed etiam gratiam, relaxando actu alia delicta, sua efficacia producit. Vide Auctorem.

Propositio III. Sacramentum poenitentiæ est *præcipue* institutum, cum Christus insufflavit in discipulos dicens: *Accipite Spiritum S. &c.*

Prob. I. auctoritate Trid. Syn. sess. 14. c. 1. supra laudat. Prob. II. ratione. Tunc enim *præcipue* instituta est poenitentia, cum Dominus discipulis suis ligandi & solvendi contulit potestatem, sed eam contulit post resurrectionem, quando insufflavit dicens: *Accipite &c.*; ergo &c. Ubi nota: consulto a S. Synodo adhibitam particulam *præcipue* cum PP. de *judiciaria potestate* exponant verba: *Quæcumque ligaveritis &c.*, quæ ante Christi resurrectionem prolata sunt: sed cum iis verbis potestas illa data non sit, sed promissa, non relucet in iis præcipua, ac propria institutio. Sicuti; quia verba illa: *Nisi quis renatus &c.* sonant potius baptismi instituendi necessitatem, quam ejus institutionem, licet ab omnibus de baptismo explicentur, de ejus institutione accipi non debent, sed de necessitate. Hinc D. Thomas q. 84. art. 7. ait, *actus pœnitentis*, qui sunt poenitentiæ materia, indictos a Christo initio prædicationis, *officium ministrorum* insinuatum Math. 16.; post resurrectionem denique *efficaciam hujus Sacramenti* manifestatam; recte ergo S. Synodus apposuit particulam illam *præcipue*.

Propositio IV. Hoc Sacramentum lapsis necessarium est ad salutem.

Prob. I. Per Sacramentum poenitentiæ peccata solvuntur ex Prop. I.; ergo &c. II. Trid. Syn. sess. 14. c. 2. ait: *Hoc Sacramentum lapsis post baptismum est necessarium ad salutem, ut nondum regeneratis ipse baptismus*, sed sine baptismo, vel in re, vel in voto, nemo salutem consequitur; ergo &c. III. S. P. A. Ep. 180. ad Honoratum ait: *Si ministri desint, quantum exitium sequitur eos, qui de sæculo exeunt, vel non regenerati, vel ligati?* Et de adulter. Conj. l. 1. c. ult. *Quæ autem baptismatis eadem reconciliationis est causa*; ergo &c. IV. Accedit ratio: sacerdotes enim sunt judices in Ecclesia, & ministri a Domino constituti; ergo rei manent, qui cum possint renuunt ab ipsis absolvi, sicut reus in humanis permanet quis-

quisquis furtum, aut homicidium patravit, donec a principe, aut judice absolvatur.

Propositio V. Non datur peccatum irremisibile.

Prob. I. Is. 1. v. 16. legitur: *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum*. Et v. 18.: *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur*. Jer. 34.: *Revertatur unusquisque a via sua pessima, & propitius ero peccato eorum*. Ezech. 18.: *Si impius egerit pœnitentiam, non morietur*. Joel. 2.: *Convertimini ad Dominum, quia benignus & misericors est*. Quæ loca proferunt S. Cyprianus, Ambrosius, & S. Pacianus, qui in ep. 1. idem confirmat exemplo *Davidis pœnitentis*, *cui propheta respondit: Dominus abstulit a te peccatum tuum*. II. Deus vel poenitentiam indicit, vel impoenitentibus mortem comminatur, sed *numquam Deus non pœnitentibus comminaretur, nisi ignosceret pœnitenti*, ait ib. Pacianus; ergo &c. *Quid autem durius*, ait Ambrosius l. 1. de Poen. c. 1., *quam ut indicant pœnitentiam, quam non relaxent. Nemo enim potest bene agere pœnitentiam, nisi qui speravit indulgentiam*.

Prob. II. ex PP. Ambrosius cap. 2. de Poen. ita Novatianos exagitat dicens: *Patrem vestrum propria damnatis sententia, qui distinctionem peccatorum facitis, sed Deus distinctionem non facit, qui misericordiam suam promisit omnibus, & relaxandi licentiam sacerdotibus suis sine ulla exceptione concessit*. Cypr. ep. 52. ad Ant. ait: *Si invenimus a pœnitentia agenda neminem debere prohiberi, exorantibus Domini misericordiam per sacerdotes ejus pax potest concedi*. S. Pacianus idem probat ex Evang. parabolis drachmæ muliebris, ovis erraticæ, filii prodigi &c. Post hæc communem Novatorum responsionem sic refellit: *Solus hoc, inquies, Deus poterit. Verum est: sed & quod per sacerdotes suos facit, ipsius potestas est. Nam quid est, quod dicit: Quæ ligaveritis &c.* S. P. A. l. de Agone Christiano c. 31. de Novatianis ait: *Dum nolunt credere datas Ecclesiæ claves regni cœlorum, ipsi eas de manibus amiserunt: nam quibus veniam peccatorum negant, non eos aliqua sanitate custodiunt, sed ægris subtrahunt medicinam*. Cumque l. 1. de serm. Dom. in monte scripsisset dari peccatum, quod nequit remitti, l. 1. Retr. c. 19. id corrigens ait: *Addendum fuit, si in hac perversitate vitam finierit, quoniam de quocumque pessimo in hac vita non est desperandum*; ergo &c.

Prob.

Prob. III. ex definitionibus Ecclesiæ. Nam S. Cornelius in Concilio 60. Episcoporum opinionem Novati declaravit: *Immanissimam, & a fraterna caritate alienam*, & in eadem Synodo confirmata sunt decreta Synodi Carthagin. *de lapsis recipiendis*, a Cypriano coactæ. Collegit etiam Cornelius ea de re episcoporum sententias qui Rom. Synodo non interfuere *per Italiam, & Africam, aliorumque locorum provincias*, ut narrat Eusebius l. 6. c. 43.; constat ergo Cornelii ævo omnes catholicum dogma propugnasse. A sæculo III. ad hæc usque tempora semper Ecclesia Novatianum dogma execrata est, & præter Conc. Lateran. IV. an. 1215. celebratum, quod antiquas definitiones confirmavit, Trid. Synodus sess. 14. c. 1. ait: *Novatianos remittendi potestatem negantes Ecclesia catholica tamquam hæreticos condemnavit*.

Prob. IV. ratione. Deus enim veniam obtulit Caino fratricidæ; unde Epiphanius infert, neminem, *si exciderit, ab Ecclesia deserendum esse*. II. In sententia Novatiana plus esset virium devicto diabolo ad perdendas animas, quam Christo ad eas sanandas, ut notat S. Pacianus ep. 1. & Ambrosius l. 1. de Pen. c. 3.: *Quos Christus ad salutem redemit, eos Novatianus damnat ad mortem*, & D. Hieronymus in ep. 82. ad Oceanum ait, inde sequi, quod *Christus frustra mortuus sit, si aliquos vivificare non potest*. III. Præcipit Christus ut Ecclesiæ ministri misericordiam suam imitentur; ut pro omnibus orent, neminem deserant &c.; ergo &c.

Ob. I. Ecclesiasticus c. 21. semel lapsum ad resipiscentiam exhortatus ait: *Quasi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas*; ergo &c. II. Prov. c. 1., Is. 45., & Jer. 7. habetur: *In interitu vestro ridebo*. III. *Amos* 1.: *Super tribus sceleribus, & super quatuor non convertam eum*. IV. 1. Reg. 2.: *Si in Dominum peccaverit vir quis orabit pro eo?* V. Mach. 9.: *Orabat hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus*. Et Hebr. 12. de Esau habetur: *Non invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam*; ergo &c.

℞. ad I. neg. ant. Vult ergo Ecclesiasticus peccata divinam majestatem irritare, atque homini tale vulnus inferre, cui solus Deus sua gratia mederi potest. Ad II. ℞. ea loca accipienda esse de iis, qui conversionem differunt de die in diem: unde justo Deo judicio deserunt, & deserun-

tur,

tur, sicque miserrime pereunt. Ad III. ℞. Hieronymus, peccatum *quartum* esse *post peccatum non agere pœnitentiam, in suo sibi complacere delicto*. Theodoretus, aliique hunc locum exponunt, quod iterata scelera Deum compellunt ad punitionem.

Ad IV. ℞. Eli ibi filios a scelere deterrere voluisse dicendo, cum sacerdotes pro populo interpellent, si ipsi peccent, nullus e populo pro iis offert sacrificium, ita S. P. in Ps. 136. Ambrosius autem l. 1. de Poen. ait, ea phrasi quæri, non excludi, *qui in tali causa orare possit*, ut non excluditur habitator tabernaculi Dei ex v. 1. Ps. 14.: *Quis habitabit &c.*, sed significari non quemcumque de vulgo orare debere, ut Moyses pro populo. Ad V. ℞. Chrysostomus, Esau *non ut oportuit egisse pœnitentiam*. Nam de amissa hæreditate, non de culpa doluit; sed continuo in fratrem odio, & invidia contabuit. Adde, Apostoli locum accipiendum de benedictione paterna, quam Esau non potuit lacrimis *invenire*, ut legenti patet. Antiochus etiam non de culpa doluit, sed de pœna, quia *fœtorem suum ferre non poterat*, ut legitur loco cit. Unde infert S. P. Antiochum *non fuisse dignum*, cui misereretur Deus.

Ob. II. Matth. 12. habetur: *Quicumque dixerit verbum contra filium remittetur ei, qui autem contra Spiritum S., non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro*. II. Hebr. 6. habetur: *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati . . . & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam, rursus crucifigentes Filium Dei &c.* III. Ib. c. 10. habetur: *Voluntarie peccantibus post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia*. IV. 1. Jo. 5. legitur: *Est peccatum ad mortem non pro illo dico, ut roget quis*; ergo &c.

℞. ad I. retorq. argum. Ibi enim dicitur: *Omne peccatum, & blasphemia remittetur; cur ergo alligant vincula, quæ non solvunt?* ait Ambrosius l. 2. de Pœn. Deinde, si Filius, & Spiritus S. est Deus, & tamen blasphemia in Filium remittitur; ergo non a gravitate peccati, sed aliunde repeti debet, si non dimittitur. ℞. II. cum Aug. serm. 71. de Verb. Ev. Matth. n. 23., blasphemiam in Spiritum. S. esse *peccatum impœnitentiæ contra donum Dei, & gratiam regenerationis, vel reconciliationis, quæ fit in Ecclesia in Spiritu S.*, ex. gr., peccatum hæreticorum, & schismaticorum, quos non pœnitet ejus peccati, quo alie-

 ni

ni sunt ab Ecclesia Dei, in qua per gratiam Spiritus S. fit remissio omnium peccatorum. Hæc responsio falsa videtur Tournelyo, & Bellarmino, ex quo nec blasphemia in Filium remittatur, si cum impenitentia finali conjungatur.

Verum non ait S. P. ib., blasphemiam in Spiritum S. esse tantum impoenitentiam finalem, sed talem esse dividi a Christo, & velle extra unitatem corporis ejus remissionem peccatorum: itaut, si quis ab Ecclesia separatus agat poenitentiam, & non redeat ad unitatem, salvari nequeat. Unde S. D. Ep. ad Bonif. exponens quodnam sit peccatum, quod numquam dimittitur, ait: *Hoc est autem duritia cordis usque ad finem vitæ, qua homo recusat in unitate corporis Christi, quod vivificat Spiritus S., remissionem accipere peccatorum*. Per Augustinum ergo vere & proprie numquam blasphemia in Spiritum S. dimittitur, quia nunquam est particeps Dei caritatis, qui hostis est unitatis. Sed qui in Ecclesia est, licet blasphemet in Filium, si poeniteat, veniam consequetur, quærens Spiritum S. in corpore Christi: contra vero ab Ecclesia alienus, repugnans gratiæ vivificari nequit spiritu Christi, qui est salvator tantum corporis sui. Eadem sentit Ambrosius, qui cap. 4. ait, blasphemos esse in Spiritum S., *qui membra Christi discerpunt, & separant Ecclesiam Domini*. Hinc tamen non sequitur, irremisibilia esse peccata schismaticorum &c. sed solum, remissionem non haberi extra Ecclesiam.

℟. II. Cum Chrysostomo, Matth. per verba illa: *Non remittetur &c. significare voluisse præ omnibus hoc peccatum minus esse ignoscibile*, & peccatum veritatem apertissimam impugnantium difficilius remitti: quo sensu dicitur Matth. 24. *Coelum, & terra transibunt, verba mea non præteribunt*. Et ratio est, quia peccatum illud est ex malitia, non ex ignorantia, adeoque nec spes est resipiscentiæ. Ad II. ℟. I. cum Epiphanio, Chrysostomo, Ambrosio, aliisque sensum Apostoli esse, eos, qui semel baptismo renovati sunt, non posse iterato baptismate consequi amissam regenerationis gratiam, quæ iteratio summa est Christi injuria, quasi semel affixus cruci rursus mori debeat ad exhaurienda peccata. Quod non impedit, quin patrata a baptizatis crimina deleri possint per poenitentiam. Semel enim renascimur: at amissam valetudinem sæpius instauramus. Epiphanius enim notat, Apostolum loqui adversus eos, qui Judaicis moribus assueti, volebant baptismum identidem usurpare. Inconcussa est ergo allata responsio.

℟. II.

℟. II. alii: τὸ *impossibile* ab Apostolo dici, quod arduum & difficillimum est, usitata scripturæ phrasi. Ad III. dist. ant. cum Chrysostomo hom. 20. *Non est amplius hostia, hoc est non est amplius crux secunda, hoc enim vocat hostiam Apostolus*, conc., *non est amplius poenitentia, neque est amplius remissio*, neg. Vid. ℟. præced. ad IV. neg. cons. Nam ex can. 5. Nicæn. II. *peccatum ad mortem est quando quidam peccantes incorrepti persistunt*. Accedit S. P. A. l. de Corr. & gr. c. 12., ubi ait, illud peccatum esse *fidem, quæ per dilectionem operatur, deserere usque ad mortem*. Nam pro quovis pessimo peccatore vivente non est desperandum, nec pro illo imprudenter oratur, de quo non desperatur.

Opp. III. PP. Ecclesiæ: I. Hermas, seu Pastor de iis, qui Deum negarunt ait l. 3. Similit. 3. *His igitur non est locus poenitentiæ* II. Tertull. de Pudic. c. 1. improbat Zephirini edictum, quo *Pontifex maximus edicit: Ego & mechiæ & fornicationis delicta poenitentia functis dimitto*. De Poenit. autem l. 7. ait: *Collocavit, Deus, in vestibulo poenitentiam secundam, sed amplius numquam, quia proxime frustra*; ergo &c. III. Auctor Const. ap. l. 22. c. 23. *Si quis rebellis delinquat tentans Deum, quasi malos non insectantem, hujuscemodi venia carebit*. IV. Idem docuere Origenes, & Theognostus apud Athan. ep. ad Serap., qui eorum sententiam probat, si restringatur ad blasphemiam in Spiritum Sanctum. V. S. Cyprianus de Lapsis pag. 379. ostendit, nec Moysen pro peccatis populi orantem obtinuisse peccatoribus veniam, queis aptat illud Ezech. 14.: *Si Noe, Daniel, & Job fuerint in medio ejus, filium, & filiam non liberabunt*. VI. S. Pacianus Ep. 3. de blasphemia in Spiritum S., qua impius non vult videre quod videt, ait: *Hoc est ergo, quod non dimittetur*. VII. Ambrosius l. 2. de Poen. c. 4. ait, hæreticis, & schismaticis denegari indulgentiam: & l. de Lapsu virginis ait: *Quæ proprie in Dominum peccasti, ab ipso solo te convenit in die judicii expectare remedium*. VIII. Hieronymus ait in cap. 12. Matth. *Qui manifeste intelligens opera Dei, cum Dei virtutem negare non possit, eandem calumniatur, & Christum, & opera Spiritus S. dicit esse Beel-zebub, isti non dimittetur neque in hoc sæculo &c.* Et ep. ad Marcellum ait: *Probet Novatianus aliquem de his, qui sacrificare compulsi sunt, respondisse omnia, quæ in Evangelio scripta sunt a Beel-zebub fuisse perfecta, & tunc poterit approbare irremis-*

missibilem in Spiritum S. esse blasphemiam. Doceat aliquem negatorem Beel-zebub vocasse Christum, & ultro referam gradum, negatorem non posse veniam consequi post ruinam; ergo &c.

℟. ad I. dist. ant. *Non est locus* impoenitentibus, & obstinatis, de quibus Hermas verba facit, conc., resipiscentibus, neg., de his enim ait: *Si cito poenitentiam egerint, in turri sedem habebunt, si autem non egerint, mortem sibi acquirent.* Ad II. ℟. Tertullianum cum librum edidit de Pudicitia jam defecisse ad Montanistas. In lib. autem de Poen. hæc habet Tertullianus: *Nemo idcirco deterior sit, quia Deus melior est, toties delinquendo, quoties ignoscitur.* De his tamen, qui iterum delinquunt ait: *Iteratæ valetudinis iteranda medicina est.* Ad III. dist. ant. Venia carebit, nisi poeniteat, conc., secus, neg. Legitur enim ib. *Gravius delictum idololatria non reperitur; nihilominus tamen & illud per sinceram poenitentiam condonatum est.*

Ad IV. ℟. ex Athanasio duo affirmari ab Origene, & Theognosto, primum blasphemiam in Spiritum S. esse, *cum ii, quibus in baptismate donum Spiritus S. tribuitur, ad peccata recidunt*, alterum hos *remissionem non consecuturos*: sed prior pars ab Athanasio refellitur n. 12. & 13. Nam Paulus Corinthium, qui post baptismum peccaverat, poenitentem suscepit, & Galatas reformare studuit. Quod vero baptizatorum peccata non remittantur, Origenes non absolute affirmavit, sed relate ad eorum peccata, qui ante baptismum delinquunt, ob Ecclesiæ disciplinam, qua olim lapsi a fidelium communione rejiciebantur. Nam l. 3. contra Cels. ait: *Qui peccata sua damnant toto pectore, ac mox mutationem præseferunt, eis demum condonat*, Deus, *errata præterita.* Idem de Theognosto dicendum est, cujus opera periere. De Cypriano dicemus alibi. Athanasius autem blasphemiam in Spiritum S. irremissibilem appellat, si adsit pervicacia, quod sæpe contingit: nam blaspemiam illam S. D. sæpe Arianis adscribit; atqui Athanasius in Synodo Alexandrina ann. 392. decrevit, Arianos esse recipiendos, modo hæresim ejurarent, & Nicænam fidem suscíperent; ergo &c. Et l. de comm. Essentia Patris &c. pag. 79. ait: *Non dixisse Christum blasphemanti, & poenitentiam agenti remissionem dandam non esse, sed blasphemanti, idest in blasphemia remanenti. Quandoquidem nullum est peccatum irremissibile apud Deum illis, qui vere & ex animo poenitentiam agunt.*

Ad

Ad V. ℞. S. Cyprianum iis verbis voluisse gravitatem criminis ostendere, & veniæ difficultatem, vel peccantis populi obstinationem, qui *dura cervice semper Spiritui S.* restitere. Ad VI. Idem esto responsum: qui enim nolunt videre quæ vident, sunt impoenitentes, & in malo obdurati: ait enim ib. Novatianos refutari Christi sententia: *Quæcumque solveritis &c.*, quibus verbis ait, *Christus nihil excepit, non magna, non modica peccata.*

Ad VII. Missa responsione Morini, aliorumque, quam merito improbat cl. Auctor hoc loco, quem consulere potes, respondetur Ambrosium appellasse inexpiabile hæreticorum scelus pro eo tempore, quo segregantur a Christi membris, juxta Augustini doctrinam supra explicatam. In lib. vero de Lapsu virginis nil aliud innuit S. D., nisi mulierem illam Susannam nomine, quæ post emissum virginitatis votum sæpius ab adolescente vitiata cum maxima plurimorum offensione infantem necasse dicebatur, debere juxta disciplinam illius ævi ad extremum usque vitæ in pœnitentia persistere. Ceterum eandem lapsam ib. sic hortatur: *Sed tu, quæ jam ingressa es agonem pœnitentiæ, fortiter inhære, tamquam in naufragiis, tabulæ, sperans per ipsam te de profundo criminum liberari.*

Ad VIII. dist. conf. Ait Hieronymus, blasphemiam in Spiritum S. numquam remitti absolute, neg., si in improbitate permaneant, ut faciunt plerumque qui peccant, non ignorantia aut infirmitate; sed malitia & pervicacia, conc. Constat enim Hieronymum in ep. ad Oceanum Novatianos aperte refellere. Et in ep. ad Marcellam contra eosdem demonstrat, blasphemiam in Spiritum S. non esse quodlibet lethale crimen baptizatorum, quod probat iisdem Athanasii argumentis in ep. ad Serapionem. Vide Auctorem.

Caput III.

De prima pœnitentiæ parte, idest de Contritione.

Not. I. Tres pœnitentis actus contritionem nempe, confessionem, & satisfactionem esse Sacramenti Pœnitentiæ *quasi materiam* caute a Trid. PP. definitum est, indefinitum relinquendo scholasticis, num actus illi sint materia *intrinseca*, an *obiectiva* & extrinseca: mens enim S. Synodi erat Lutheranos refellere, qui duas statuebant partes Pœnitentiæ, nempe *terrores conscientiæ incussos, & fidem conceptam ex Evangelio, seu absolutione, qua quis credit sibi remissa esse peccata*, ut habetur 12. art. 12.

Confess. Augustanæ. Ubi male terrores incussi pars pœnitentiæ dicuntur, male his adnumeratur fides, male absolutioni tribuitur munus Evangelii &c.

Not. II. Catholicos omnes requirere ex parte pœnitentium, contritionem cordis, confessionem oris, & operis satisfactionem. Quæ tria simul comprobat ratio Sacramenti, quod per modum judicii est institutum, & in quo resipiscentia, & dolor necessario requiritur ad vitæ emendationem, & ut dispositio reconciliationis; confessio præmittenda est, ut judex cognita causa sententiam ferat, satisfactio tandem, ut injuria Deo illata reparetur. Unde S. P. A. in Ps. 146. ait: *Sanat contritos corde, sanat confitentes, sanat seipsos punientes*. Has tres partes nonnulli explicant exemplo Publicani, Ninivitarum, Lazari, & filiæ Archisinagogi, sed horum plura symbola potius sunt, quam firma & inconcussa argumenta. His notatis sit

Propositio I. Nec terrores incussi, nec fides sunt partes poenitentiæ, sed contritio, confessio, & satisfactio.

Prob. I. pars I. enim illa sunt potius contritionis origo vel causa, non ipsa contritio, licet hæc non uno ex capite oriri possit. II. Contritio, ac poenitentia virtus est, non prout importat passionem indeliberatam, & extrinsecus provenientem, sed prout dicit motum aliquem liberum, rectamque voluntatis electionem, ut ait S. Thom. 3. p. q. 83. art. 1., atqui terror incussus passionem dicit, externa poenarum intimatione excitatam, non electionem, nec propositum voluntatis, aut liberum aliquem motum; ergo &c. III. docent hæretici, terrores, quos *contritionem* appellant, nasci, cum verbo Dei redarguuntur peccata, quibus peccator percipiens suorum criminum fæditatem, timore concutitur; sed dolor ex terrore proveniens per novatores non poenitentem aliquem facit, sed magis hypocritam, & peccatorem; ergo nec in sententia hæreticorum terrores illi pars sunt poenitentiæ. IV. Si terrores illi sint pars poenitentiæ, quia Evangelium redarguens peccata terrorem incutit, *cur pari ratione spem, charitatem, ceterasque virtutes* (nam & spem & caritatem &c. in nobis excitat, ac præcipit Evangelium) *non faciunt esse poenitentiæ partes?* ut in Harm. Confess. Augustanæ arguit Andreas Leodius.

Prob. II. pars. Quamvis enim ad remissionem peccatorum fidem necessariam esse catholici fateantur, negant tamen esse poenitentiæ partem, non enim sequitur, ex

quo

quo fides ad poenitentiam prærequiratur, ejus tamen esse partem, sicut non tenet hæc illatio: *Cognitio dilectionem præcedit; ergo hujus est pars*. Inepte etiam ratiocinantur Novatores, cum ajunt, fides est primum gratiæ donum, quod causat poenitentiam; ergo hujus est pars: sicut inepte quis argueret dicens, Deus est rerum omnium caussa effectrix; ergo & earum pars. II. Novatores fidem post terrores enumerant, sed qui non credit Deum impios perdere in gehennam, hanc non metuit; ergo fides præcedit, non sequitur terrores incussos. Docent etiam hæretici, veram fidem in peccatore non esse; quomodo ergo potest justificari per fidem, quando ei offertur per Evangelium remissio? Vide Auctorem. Merito ergo Novatorum doctrinam confixit Leo X., & Trid. Synodus, eamque execrati sunt, præter Melanctonem, Cassander, Leodius, Hoffmeisterus, Virvesius, aliique hæretici, & catholici omnes.

Prob. III. pars, ex Not. II. hujus cap. Contritio autem, quæ in his tribus partibus priorem locum habet, definitur a Trid. PP. *Animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero*. Hunc dolorem præcedere fidem, spem, & aliquam dilectionem Theologi docent. Ad justificationem quippe disponimur, dum excitati, & adjuti divina gratia fidem ex auditu concipientes libere movemur in Deum credentes, quæ divinitus revelata, & promissa sunt; atque inter ea, Deum esse remuneratorem bonorum operum, & malorum vindicem: quæ omnia imbuti fide memoria repetentes utiliter divinæ justitiæ timore concutimur. Hinc docent scholastici, initium poenitentiæ esse ex timore: nam ex Aug. *Timor primo occupat mentem*: non tamen in eo sistit, sed inde ad considerandam Dei misericordiam se convertens, fidens Deum propter Christum sibi propitium fore, conceptum timorem spes firma consequitur.

Hac itaque fretus Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiens, peccata odit, & detestatur, statuit ab iis cessare, & novam vitam incipere: ita peccatum, quod cæperat displicere propter supplicia, displicet subinde ob Dei offensam. Hæc Trid. Syn. sess. 6. Hinc sequitur I. timorem servilem esse donum Dei, & disponere ad gratiam, & *quasi locum præparare caritati*, ut ait S. P. A., II. non rejici a nobis fidem, ut calumniabantur hæretici, III. contritionem nostram non coactam esse, sed liberam.

Vid. Aug. l. 19. c. 4., & l. 23. c. 12. Ad contritionem autem necessarium esse etiam novæ vitæ propositum ex Trid. constat sess. 6. c. 4. Atque illud debere esse explicitum, & *formale* probabiliter cum Soto, Cajetano, Sylvio, aliisque existimamus I. enim ipsum propositi nomen deliberationem aliquam sonat. II. Concilii verba odium vitæ veteris, & novæ propositum in contritione esse declarant. III. Hæc sententia tutior est, & in re Sacramentaria tenenda. Unde Sylvius ipse ait: *Per se, seu ordinarie loquendo, propositum non peccandi debere esse formale, & expressum, alioquin frustra hanc partem* CUM PROPOSITO *&c. in definienda contritione addidissent Concilia Florent. & Trid., nisi intellexissent, debere esse explicitum, quia implicitum continetur in priori parte:* DOLOR DE PECCATO *&c.*, quibus verbis Concilii proscribitur hæreticorum articulus, quo ajunt, *contritionem, quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum non præparare ad gratiam Dei*.

Hujus contritionis tres sunt conditiones, nempe ut sit interior, vera, & supernaturalis. I. conditio evincitur ex scripturis, ubi legitur: *Convertimini ad me in toto corde*, tum ex definitione cit. Concilii Trid., & ex ratione: nam in animo extat ratio virtutis, & meriti. Hinc dolor sensibilis in lacrymas erumpens, licet laudabilis, verus non est, nisi animum cruciet. II. conditio est, ut sit vera, non fallax, qualis plerumque est in iis, qui tenues quasdam ac steriles animi commotiones existimant veræ contritionis effecta, quæ sane vera non est, nisi sit ex toto corde. III. conditio est, ut sit supernaturalis, ut constat ex Prop. 57. ab Innoc. XI. proscripta: *Probabile est sufficere attritionem naturalem, modo honestam*. Hinc Trid. Syn. sess. 6. c. 3. ait, *neminem sine Spiritus S. inspiratione poenitere posse, sicut oportet;* qui ergo propter infamiam, morbum, vel mortem corporis doleret, non haberet sufficientem contritionem, sed inutilem, & extortam, ut de Antiocho dictum est.

C A P U T III.

De dolore necessario ad consequendam gratiam, in Sacramento pœnitentiæ.

NOt. I. Quæri solet non sine animi contentione, an dolor iste aliquem Dei amorem includat, an ille sufficiat, qui ex supernaturali timore gehennæ concipitur,

cui

cui nulla accedat dilectio, sive dolor ille imperfectus, quem *attritionem* appellant. Quæ vox nec semper, nec eodem sensu usurpata est, nam ab ea veteres theologi Hugo, Ricardus, Magister, aliique abstinuere, & audiri cœpit circa ann. 1230., & a Guillelmo Parisien. primum, deinde ab Alexandro de Ales, & Alberto M. est usurpata, licet contritionis vocabulum fuerit quovis tempore usitatissimum.

Quod spectat ad sensum. *Attritio* significat apud omnes contritionem imperfectam, quæ imperfectio, oritur I. ex defectu conditionum, quas supra laudavimus, nempe, si ex corde non proveniat, si naturalis sit &c. quo in casu *attritionem* non esse sufficientem probi omnes norunt. II. Imperfecta etiam dicitur, quæ ex turpitudine peccati vel ex gehennæ metu supernaturali concepta expoliatur dilectione Dei benevola.

III. Dicitur imperfecta, quoniam concepta ex metu gehennæ procedit ad amorem *initialem*, & peccata odio habita propter supplicia, displicent ob Dei offensam, nondum tamen est caritate formata, quæ remissionem pecc. importat; differt ergo *attritio* a *contritione* juxta nonnullos, ex intensione caritatis, quia hæc procedit a caritate perfecta, illa vero ab initiali amore, tenui, & remisso. Quare non omnes, qui scripsere *attritionem* sufficere &c. amoris initialis negarunt necessitatem. Juxta alios vero dolor perfectus oritur ex amore caritatis, cujuscumque gradus ille sit: imperfectus vero, ex solo metu gehennæ. Recte ergo Nostrates ad omnem vitandam ambiguitatem duplicem statuunt *attritionem*, primam, quæ oritur ex metu poenæ, & includit initialem Dei amorem, ut supra dictum est, alteram, quæ consistit in solo timore, & culpam odit, quia gehennam promeretur: prima ex D. Thom. 2. 2. q. 19. art. 4., & 8. *attritio initialis* dicitur, altera *servilis*. Docet enim S. D. ib. *objectum timoris servilis esse pœnam*; de timore autem initiali ait, esse illum, *qui competit statui incipientium, in quibus inchoatur quidam timor per inchoationem caritatis*.

Not. II. Lutheranos præsertim affirmasse, quidquid sine caritate agitur esse peccatum; nullam proinde contritionem esse bonam, nisi concipiatur solo amore; qui timorem omnem expellat: & si quis sibi contritionem parare vellet per *discussionem*, *collectionem*, *&* *detestationem peccatorum* recogitando in amaritudine animæ suæ peccatorum numerum & fœditatem, ipsum fieri *hypocritam*, *&* *magis* pec-

peccatorum. Quod in Lutheranis articulis proscripsit Trid. Syn. can. 5. sess. 14. Hinc sequitur I. Timorem, qui prævenit caritatem, bonum esse, II. ab eo haberi poenitentiæ initium, III. imperfectam caritaem, quæ timorem non excludit, nullam maculam ab ipso contrahere, IV. contritionem nobis parandam esse ponderatione judicii & gehennæ quiæ omnia nos adversus hæreticos propugnamus. An vero solus timor sufficiat non spectat ad hanc hæresimo oppugnadam.

Not. III. Quatuor ea de esse catholicorum sententias. I. Est Hugonis Victorini, Ricardi, Alberti M., Alensis, Bonaventuræ &c., qui docent contritionem *caritate perfectam*, quæ delet culpam apud Deum, & caritati habituali conjungitur, præcedere debere poenitentiæ Sacramentum. II. eorum est, qui tenent sufficere *attritionem servilem* etiam caritate initiali, & ab omni actu amoris benevoli sejunctam, quæ, ex. gr., ex metu gehennæ, & ex peccati turpitudine concipitur.

III. Præter attritionem mox descriptam aliquem requirit amorem spei, quo Deus diligatur ut bonus nobis, non autem amorem charitatis, quo diligatur propter se. IV., quam sequuntur Nostrates, aliique viri cl., docet requiri amorem aliquem initialem, nec sat esse *attritionem servilem*, quæ in solo gehennæ metu consistit, nec ad amorem procedit, nec sufficere amorem concupiscentiæ; sed exigi amorem caritatis. Hanc sententiam, quam vellicare nonnulli ausi sunt, & ab omni censura immunem, & Tridentinæ Synodo consonam, & aliis præferendam esse infra ostendemus.

PROPOSITIO I. Nec sententia de necessitate amoris initialis, nec ei opposita ulla poteit censura notari.

Prob. I. ex decreto Alex. VII. ann. 1667., quo sub poena excommunicationis interdicitur *cunctis & singulis fidelibus, ne audeant alicujus censuræ nota taxare alterutram sententiam, sive negantem, sive asserentem aliqualis dilectionis Dei necessitatem in attritione, donec a S. Sede fuerit aliquid hac in re definitum*. II. Benedictus XIII. utriusque sententiæ meminit, neutram definitam esse declarans. Et Benedictus XIV. nullum non movit lapidem, ut vir cl. Josephus Gorinius, qui ab ingressu Xenodochii Mediolan. interdictus erat, eo quod nostra sententia in instituendis infirmis uteretur; iterum ad laudabile munus exercendum assumeretur.

Prob.

Prob. II. Ex pluribus Thesibus ubique propugnatis probantibus supremis Judicibus. 1. In ædibus Sacræ Facultatis Parisien. ab anno 1675. usque ad annum 1678., hæc thesis desensa & tradita est: *Attritio ex metu gehennæ non est sufficiens &c., nisi includat amorem Dei super omnia, saltem inchoatum*, 2. In Lovaniensi Universitate eam tradidere Tapperus, Hesselius, Ravestein, Stapletonus, & adversus Ledentium Fervaques, Rolliers, Lupus, Vanroy, Piette, aliique nostrates. 3. In Duacensi Estius, & Sylvius. 4. In Regio Taurinensi Lyceo an. 1739. & præced. solemniter proposita est. 5. Eam tenent institutores Seminarii Veronensis, ac Patavini, Cistercienses, Clerici scholarum piarum, qui omnes *aliqualem amorem Dei benevolum imperfectum* requirunt; ergo &c.

Prob. III. auctoritate veterum Theologorum, qui Trid. Synodum præcessere. Pius Thomas Episcopus Stabiensis tom. 3. Exerc. in Prop. damn. ait, neminem ambigere quin veteres omnes indiscriminatim asseruerint contritionem, quæ aliquam saltem imperfectam caritatem includat, necessariam esse ad valorem Poenitentiæ. Auctor de Re Sacram. ait, contrariam sententiam Theologis, qui a XII. Sæculo ad Trid. tempora floruere, aperte adversari. Idem docet Morinus l. 8. de Poen. c. 4., ubi per singulos Theologos accurate discurrens ostendit, D. Thomæ, omniumque illius & præcedentis sæculi Theologorum fuisse circa necessitatem contritionis constantem sententiam: qui vero attritionis sufficientiam propugnant, aliud ea voce significasse, quam recentiores designent. Dominicus Soto in 4. dist. 18. scribit: *Doctrinam de attritione non esse multum vetus. Patres enim solam contritionem agnoscebant.*

Prob. IV. Ex decreto sacræ Facultatis Paris., quæ in Comitiis celebratis an. 1716. statuit: *Timorem gehennæ etiam supernaturalem, quamvis sit bonus & utilis, non excludere affectum peccandi, nec sufficere ad justificationem, sed præter timorem, actusque fidei & spei, requiri amorem Dei, quo Deum tamquam justitiæ fontem diligere incipiamus. Hoc solo amore converti voluntatem ad Deum, & averti a creatura. Amorem Dei super omnia, qui caritatis inchoatæ actus sit*, necessarium esse, *ut obtineatur remissio peccatorum*, quæ omnia docent nostræ sententiæ defensores; ergo &c.

PROPOSITIO II. Hæc sententia opponitur doctrinæ Hæreticorum a Trid. Synodo proscriptæ.

Prob.

Prob. I. Ex art. 6. Lutheri, in quo rejicit *Theologiam illam, quæ inter odium & gratificantem amorem medium fingit, quod contritionem paret*. Et Jo. Echius lib. 1. de Poen. cap. 1. ostendit, in eo sitam esse controversiam inter Lutherum, & Catholicos, quod ille vellet *poenitentiam, nonnisi amore concipi*, unde inferebat: *Eum, qui contritionem sibi parare vellet in amaritudine animæ suæ reddi hypocritam, & magis peccatorem*: atqui nos docemus oppositum ex supradictis; ergo &c. II. Lutherus ait: *Imperfectam caritatem esse impedimento ad introitum regni propter vitium, quo imperfecta est*, nempe propter metum gehennæ, qui per hæreticos inficit omnia, quæ ante caritatem justificantem fiunt ab impio, etiam actum amoris initialis, cui timor conjungitur; atqui nos negamus amorem imperfectum, & alia impiorum opera per timorem corrumpi, eumque amorem necessarium censemus ad gratiam; ergo &c.

III. Hæretici ex art. 12. Conf. Aug. duas agnoscunt poetentiæ partes, nempe *terrores incussos, & fidem*. Et Lutherus art. 12. a Leone damnato ait: *Si per impossibile confessus non esset contritus, si autem credat se esse absolutum, verissime absolutus est*: unde infertur, hæreticos justificationem repetere a sola fide, & falso calumniari catholicos, quasi hanc a poenitentiæ Sacramento removeant. Nos autem ex adverso docemus, non a sola fide, & ejus motu justificationem pendere, sed ad hanc disponere fidem, spem, timorem, & dilectionem: justificationis vero gratiam tanquam causæ instrumentali tribuimus Sacramento; distant ergo nostrates a Lutherano dogmate.

IV. Hæretici magis insectabantur sententiam nostram, quam oppositam, cum enim justitiam a sola fide repeterent, damnabant eos, qui detestationem peccati, & dilectionem Dei propugnabant, tamquam necessarias ad justificationis gratiam: ut patet ex art. 12. Conf. Aug. anni 1540., ubi legitur: *Damnant illos, qui non docent, remissionem peccatorum per fidem contingere, sed propter dignitatem contritionis, dilectionis &c.* Et Melancton in Apologia catholicis objicit, quod dicant: *Peccatorem per actum contritionis recipere remissionem peccatorum*, addens: *Hoc nihil est, nisi legem docere deleto Evangelio, quia lex exigit dilectionem*. Quos ita refellit Virvesius Philipp. 9. *Inter hæreticos numeratis eos, qui docent remissionem peccatorum contingere propter nostram dilectionem, impie damnantes*,

tes, *quod Christus ait Luc. 7.: Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Unde sic arguitur: sententiæ hæreticorum docentium non fieri remissionem peccatorum ob præcedentem dilectionis actum, directe opponitur sententia docens ipsam dilectionem requiri, & sufficienter disponere ad gratiam in Sacramento recipiendam; sed hæc nostra sententia est; ergo &c.

Propositio III. Quæ reponere possunt adversarii opponentibus eorum sententiam fuisse a Trid. proscriptam, nostram sententiam confirmant.

Prob. Jo. Morinus, ut alios omittam, capiti 10. de Contr. & attrit. pag. 57. hunc præfigit titulum: *Concilium Trid. non modo non sancivit dolorem ex solo pœnarum terrore ortum justificationi sufficienter præparare, sed etiam hoc asserentibus anathema dixit*. Quod ut probet, præmittit Concilium sess. 14. c. 4. eos damnare: *Qui pœnitentiæ partes incussos tremores, & fidem esse contendunt*. Deinde demonstrat ex art. 12. Conf. Aug., ex Kemnitio, & Calvino, per *terrores incussos* intellexisse hæreticos pavorem, & dolorem conscientiæ quærentis, *quomodo iram Dei & judicium possit effugere*; constat ergo in ea parte poenitentiæ, quam hæretici vocant *timores incussos*, contineri dolorem animi, & odium peccati. Unde refert Morinus, quod *contritio, quæ procedit ex solo metu poenarum conscientiæ incusso, nullumque aliud habet motivum, non est pars poenitentiæ, ut docet Concilium adversus hæreticos*. Subdit Morinus: *Cum negat Concilium terrores &c. partes esse poenitentiæ, non negat ista ad contritionem formandam concurrere*, id enim damnat sequenti canone; negat ergo eos partes esse poenitentiæ, *quæ ad justificationem consequendam nos sufficienter disponat*. Hæc Morinus.

Huic argumento facile occurri potest ab adversariis dicendo, recte proscriptas a Trid. duas illas poenitentiæ partes *terrores incussos*, , *& fidem*, non quod insufficiens sit dispositio, dolor conceptus ex metu gehennæ absque motivo caritatis, sed ob hæreses plures ibi latentes. I. quia in ea divisione excluditur confessio, & satisfactio II. quia justificatio solum fidei tribuitur in hæreticorum sententia & timor, & odium peccati ad gratiam non præparant. III. quia timor &c. magis animam inficit, & ad desperationem inducit: *Donec enim fides accedat, contritio, ajunt, est fuga Dei & fremitus, quibus ruitur in æternum exitium.* IV. quod post incussos timores, si accedat fides, habeatur

con-

contritio Petri, & Davidis, alias Judæ & Saulis. A quibus erroribus cum longe distent adversarii, fallitur Morinus docens eorum sententiam a Trid. Syn. esse proscriptam. Atqui neque in nostra sententia excluditur *confessio & satisfactio*, neque adscribitur justificatio solæ fidei, non asseritur timorem & odium peccati esse animi inquinamenta, neque id quod quarto loco effutiunt hæretici. Sed contra defendimus confessionem peccatorum, satisfactionem, rectitudinem timoris, negantes solam fidem justificare; ergo &c.

Propositio IV. Trid. Synodus non definit solam attritionem *servilem* sufficienter disponere.

Constat ex dictis, & prob. I. Ex Historia Conc. Trid. a Pallavicino conscripta, ubi l. 12. c. 10. legitur, sententiam plurium Theologorum, qui Concilio interfuere, fuisse in Sacramento poenitentiæ necessariam esse caritatem aliquam initialem: *Didacus Lainez dixit Sacramento esse necessariam poenitentiam, timorem, dilectionem &c. Dilectionem pariter tamquam necessariam enumeravit Jacobus Terrusius, cum Christus pronuntiaverit: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. At Melchior Avosmedianus dixit, prius nos propter poenæ metum dolere, dein propter Deum, postea peccata confitemur*. Eadem docuit Bernardus Colloredus, Franciscus Contreja apud eundem Pallav., atqui incredibile est a Trid. PP. proscriptam esse sententiam a tot viris cl. propugnatam; ergo &c.

II. Addit Pallavicinus ibi: *Quantum ex actis conjicio, theologorum mens erat, ut error hæreticorum damnaretur tamquam inhonestum improbantium poenæ timorem, non item ut ferrent sententiam de quæstione scholastica, an hujusmodi timor, absque eo quod ullus excitetur amor imperfectus, sufficiat ad peccatorum remissionem in Sacramento*: atqui assertio nostra scholastica est, & hæreticorum dogmati directe adversatur ex Prop. II.; ergo &c.

Id vero clare liquet, subdit Pallav., *ex ipsa probatione Concilii, qua Ninivitarum poenitentiam ex timore profectam ipsis profuisse, docet, cum certum esset: eo tempore, quo Sacramentum poenitentiæ non exstabat, eam formidolosam poenitentiam minime suffecisse ad peccatum delendum, sed vim habuisse ad impetrandam novam gratiam, cujus ope adjiceretur caritatis affectus, quem omnes necessarium fuisse fatentur ante novam legem ad justitiam recipiendam;*

dam; ergo non statuit Trid. Synodus formidolosam illam attritionem amore initiali destitutam ad justificationem sufficere.

III. Narrat ibidem historicus, decretum Trid. Synodi ad eum modum, quo nunc legitur, instante Jo. Æmiliano Tudetano episcopo fuisse reformatum, & loco particulæ *solum* substitutum *communiter* in ea periodi parte, ubi legitur: attritionem ex consideratione turpitudinis peccati, vel ex gehennæ & poenarum metu concipi. Desunt etiam ea verba: *Qui servilis timor dicitur*, & illa: *Sufficere ad Sacramenti hujus constitutionem*, item alia: *Cum sine aliquo dilectionis in Deum motu vix esse queat*. Unde infertur in decreto, quod promulgatum est, sermonem non coarctari ad solam attritionem servilem, quoniam explosa est particula *solum*, *& qui servilis timor dicitur*; potest ergo exponi Concilium de attritione, quæ *communiter* quidem concipitur ex timore servili, sed sæpe oritur ex amore initiali, sive ex timore ad amorem procedit: præsertim quod hanc etiam attritionem initiali amore conjunctam damnabat Lutherus. Deinde ex quo abrasa sint ea verba: *Sufficere ad Sacramenti constitutionem*, infertur noluisse Concilium præjudicium afferre sententiæ veterum scholasticorum docentium opus esse in Sacramento contritione perfecta, in qua ex Pallav. fuit laud. Tudetanus episcopus; ergo multo magis intactam reliquit eorum sententiam, qui asserunt, necessitatem amoris tantum *initialis*, qui amor efficacia sua peccatum non remittit, *itaut attritio deleantur peccata absolutionis supervenientis vi*.

IV. Pallavicinus causam assignans reformationis illius decreti ait, quod *laudatus episcopus Joannes Æmilianus* monuit, falso dici hujusmodi dolorem sine amore *vix concipi posse*. *Quod autem hæc attritio satis esset Sacramento constituendo, variare auctorum sententias, adeoque id esse tolerandum: quamobrem decretum, sicut nunc extat, reformatum est*; ergo Concilium delens verba illa, quibus asserebatur contritionem imperfectam sufficere, noluit improbare necessitatem contritionis perfectæ, quæ vi sua peccata remittat.

Quæres: an in priori decreto Trid. Synodi ageretur de attritione initiali conjuncta amori imperfecto? ℟. de hac pertractatum fuisse constat ex supradictis: videtur enim factam esse decreti reformationem in gratiam adstruentium necessitatem contritionis perfectæ. Vide Aucto-

ctorem opusculi de mente Conc. Trid., Petrum le-Drou, Vanroy &c. Ceterum aut de attritione imperfecte dilectioni conjuncta ibi agebatur, aut de pure servili, si de hac, inepte *sufficere* dicitur, postquam hoc verbum expunctum est, si de illa, ineptius in nos detorquent adversarii, quæ nec feriunt assertores caritatis perfectæ. Merito ergo Clerus Gallicanus ann. 1700. damnavit ut falsam, & Trid. contrariam propositionem n. 87. asserentem, a S. Synodo in sententiam nostram fuisse pronuntiatum anathema.

PROPOSITIO V. Sententia nostra conformis est Trid. Synodo, Scripturis, PP., & rationi.

Prima pars sequitur ex præced. Prop. III. & IV., & confirmatur ex quo Trid. Synodus laud. c. 4. declaret, quovis tempore necessarium fuisse ad veniam peccatorum obtinendam motum contritionis, ad hanc requiri aversionem a peccato, & conversionem cordis ad Deum, animi dolorem, & odium peccati, & ut attritio voluntatem peccandi excludat; quæ omnia attritioni pure servili inesse putant adversarii; sed hoc falsum est, ut infra videbimus; ergo ex Trid. Syn. nostra firmatur assertio.

Prob. min. ex Trid. c. 6. sess. 6, ubi dicitur: *Disponuntur ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia & adjuti libere moventur in Deum, credentes a Deo justificari impium per gratiam ejus, & dum peccatores se esse intelligentes, a divinæ justitiæ timore in spem eriguntur, illumque tamquam omnis justitiæ fontem* DILIGERE INCIPIUNT, *ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod*. Unde sic arguitur: eadem præparatio requiritur in Sacramento pœnitentiæ ac in baptismo, sed in hoc, præter fidem, timorem, & spem, requiritur amor initialis, quo diligatur Deus, ut justitiæ fons; ergo &c.

℟. Adversarii: Concilium accipiendum vel de amore concupiscentiæ, idest spei, non caritatis, vel de amore abstrahendo ab utroque. Sed contra: constat enim ex Pallavicino l. 8. c. 13.: *Per tenorem decreti prius delineati nullam fieri dilectionis mentionem, sed Alepium Archiep. Turritanum, Claudium Jajum S. J., Lippomanum &c. admonuisse, ut aliquis caritatis actus insereretur: cumque id ad PP. judicium relatum esset, 23. ex ipsis illud comprobasse, adeoque insertum decreto: sed postea aliis haud probatum; verum a Theologis strenue propugnatum, & per hæc verba retentum: Non est sermo eo loco de habitu caritatis, sed cum in particula de poenitentia nulla fiat men-*

tio

tio amoris, visum est cum fide, & spe jungere aliquem dilectionis actum; quia si poenitentia tota esset ex timore sine amore justitia, & dolor esset propter poenam tantum, non propter Dei offensam, infructuosa esset.

Hæc Pallavicinus, ubi narrat, ideo ab aliquibus hoc additamentum fuisse improbatum, quia caritas, quæ *diffunditur in cordibus nostris*, est *forma justitiæ*, non dispositio ad justitiam, sed ubi *formatores decreti responderunt*, aliud esse *actum*, aliud *habitum*, *& in primo loco de quodam actu caritatis, cum insit aliqua dilectio in homine, non quidem obtinente, sed exoptante justitiam, in secundo significari habitum caritatis*, assensum singuli præbuere. Ubi nota: falli adversarios, qui putant hoc loco Concilium de amore concupiscentiæ esse accipiendum. Nam *formatores decreti* perspicue docent actum caritatis, qui præparat ad justitiam, hanc exoptare, non obtinere. II. quia ajunt illius dilectionis actum præparare animum ad justitiam suscipiendam, cujus dilectionis habitus est ipsa justitia. Sed hujusmodi habitus non est habitus spei, sed caritatis ex Trid. ib. c. 7.: ergo &c. Deinde ita Concilium exponunt Suarez, Tannerus, aliique apud nostrum Le-Drou Diss. 3. c. 2.

Dices I. Jubet Concilium esse amandum Deum *tamquam omnis justitiæ fontem*, sed his verbis præscribitur tantum amor Dei propter nos, & tamquam causa justitiæ nostræ; ergo Concilium præscribit amorem concupiscentiæ. ℟. neg. min. Nam exigit ib. Concilium amorem, quo diligatur Deus propter se, ut summum bonum, a quo est omnis justitia, non ut est in rivulis, sed ut in fonte plena, atque indeficiens. Reapse amor justitiæ, prout nostra justitia est, & peccatorum remissio, includitur in spe, qua confidimus Deum per Christum nobis propitium fore; frustra ergo, præter spem, dilectionem addidisset S. Synodus, ne pœnitentia redderetur infructuosa.

Deinde amare Deum *tamquam omnis justitiæ fontem* per Aug. l. 10. de C. D. c. 3., est illum diligere, ut finem ultimum: *Ipse enim fons nostræ beatitudinis, ipse nostræ appetitionis est finis*. Et l. de Catech. rud. c. 27. ait: *Amandus est, sicut amatur sapientia, justitia, & caritas, non quemadmodum sunt in homine, sed quemadmodum sunt in ipso fonte sapientiæ*. Et in Ps. 46.: *Esse non potes justus, nisi convertendo te ad justitiam manentem, a*

qua , si recedis , injustus es , si accedis , justus es ; ergo &c.

Adde Tridentinos PP. refellere hæreticos repetentes justificationem a sola fide . Lutherus enim in c. 2. ep. ad Gal. ait, somniare catholicos , qui ajunt : *Fidem non justificare , nisi ornata sit operibus caritatis ;* ergo ut eos refellat Concilium de ea dilectione locutum est , quam ipsi negabant ad justificationem disponere . Unde Lovanienses apposuerunt ea verba: *Propter Dei offensam* , teste Tappero, *propter Lutherum , & Philippum , qui docent, peccatorem non posse dolere de peccatis, ob Dei offensam ex ejus amore antequam remissum sit peccatum* .

Dices II. Agit Concilium de justificatione extra Sacramentum, aut de dispositione congrua , sed non necessaria; ergo &c. ℟. neg. ant. Nam I. studet ibi S. Synodus refellere hæreticos, qui adscribunt justitiam solæ fidei, quæ excitatur verbis Evangelicis, quibus Sacramentum confertur . De necessaria autem dispositione Concilium peragere evincitur ex quo eodem modo de fide , timore , ac spe loquatur, ac de amore initiali ; sicut ergo illa, ita iste necessario requiritur , ne poenitentia evadat *infructuosa*, ut in additamento decreto facto declarat S. Synodus. Cum ergo, quæ ad justificationem in baptismo per Trid. requiruntur a fortiori necessaria sint ad eandem in Sacramento poenitentiæ , quod contritionem exigit , recte dicimus, sententiam nostram, non solum non adversari , sed omnino cohærere Trid. Synodo.

Prob. II. pars. Deut. 6. habetur : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde &c.* Atqui licet hoc præceptum, utpote affirmativum , non obliget semper , obligat tamen præsertim cum peccator vult Deo, quem graviter offendit, reconciliari: alias fieri posset, ut sceleftissimus homo, eum numquam in vita Deum dilexerit, supplicii terrore percitus confiteatur peccata sua , & statim obeat absolutione percepta, adeoque justificetur, licet nunquam Deum dilexerit , qnod ex proscriptis ab Innoc. XI. propositionibus an. 1670. proxime sequitur ; ergo &c.

Hinc est auctores nonnullos ex eorum numero , qui defendunt sufficientiam attritionis mere servilis , scribere non puduisse : *Præceptum caritatis solum obligare quando impius, quia pœnitentiæ Sacramentum non est in promptu, non habet aliquam viam , quam se justificet , nisi eliciat actum contritionis, quæ semper aliquo modo actum amoris Dei*

Dei super omnia involvit. Quod quidem damnatum est Prop. 19. Ex quibus constat, ipsis propugnatoribus attritionis servilis persuasum fuisse aliquando, quod admissa eorum sententia non obliget primum decalogi præceptum, nisi *indirecte*, & ubi nulla alia adest via, qua justificari possimus.

Nos vero illud sæpe implendum asserimus, sed maxime dum irato Deo volumus reconciliari. Caveant ergo qui solo timore supplicii ad veniam petendam accedunt, ne a Deo, qui scrutatur corda, tanquam ab eo aversi, & cupiditatibus irretiti Dei miseratione reddantur indigni. *Si servus*, ait Albertus Pighius Contr. 9., *Domino diceret: doleo quod te offenderim, non tamen propter te; sed propter me doleo, quia ob tuam offensam vinculis constringor, bonis careo; numquid hic impetraret veniam?* Hinc Jo. a Daventria ad art. 12. Conf. Aug. ait: *Numquam inimicus reconciliabitur, nisi prius diligat eum, quem odio prosequebatur, ideo catholici tradunt, non sufficere ad peccati remissionem, si tantum timeat, & speret, sed diligat Deum.* II. Luc. 7. habetur: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*; ergo &c.

Dices: exemplum Magdalenæ non esse ad rem: hæc enim sine sacramento justificata est; ergo &c. ℞. neg. ant. I. enim hoc exemplum protulerunt Theologi, ut *actus dilectionis* capiti 6. sess. 6. insereretur, ut dictum est prop. 4. Deinde illud adhibuerunt catholici, ut evincerent amorem requiri ad remissionem peccatorum. Tandem auctor serm. 7. de Temp. alloquens Pœnitentes se se disponentes ad Sacramentum ait: *Vos modo debetis amare Deum, & de timore ad dilectionem transire, quia legimus, in Evang. Cui multum dimittitur, multum diligit*. III. Apost. 1. Cor. 13. ait. Fidem, eleemosynam, & martyrium nihil prodesse sine caritate; ergo &c. ℞. Adversarii loqui Apostolum de charitate habituali, sine qua non habetur meritum *de condigno*. Sed contra. Nam S. P. serm. 15. nunc 169. de Verb. Ap. n. 14. eam explicat exemplo latronum, qui pene perditis membris nolunt crimina sua confiteri, quod sine magno cupiditatis amore non faciunt; ita, ait S. P. Martyres alloquens: *Nec tu poteris communicare Christi passionibus sine amore. Quæro, quo amore? non sit cupiditas, sed caritas*. Ubi S. P. caritatis nomine non habitum, sed actum, seu motum animi intelligit se se convertentis ad Deum; sicut cupiditatis nomine motum ani-

mi accipi se se ad creata convertentis.

Deinde Apost. ibi memorat linguas, fidem, eleemosinas &c., sed has refert ad actum dicens: *Si linguis loquar, si distribuero &c.* ergo &c. Hinc Tannerus disp. 2. dub. 3. ait: *Apostolus loquitur de caritate, quoad actum secundum, ut SS. intellexerunt, & constat ex antitesi linguarum, quæ maxime ad actum secundum pertinent;* ergo &c. IV. 2. Cor. 7. habetur de Pœnitentia: *Quæ secundum Deum tristitia est, pœnitentiam stabilem operatur, sæculi autem tristitia mortem operatur.* Unde de Cocq. aliique inferunt, attritionem formidolosam non operari salutem stabilem, cum non sit *tristitia secundum Deum*, sed secundum nos ipsos. Et D. Th. lect. 3. in hunc locum ait: *Qualis est amor, talis est tristitia ex amore causata. Est autem duplex amor: unus, quo diligitur Deus, & ex hoc causatur tristitia secundum Deum: alter, quo amatur sæculum, & ex hoc causatur tristitia sæculi.* Si ergo tristitia pœnitentium debet esse secundum Deum, debet oriri ex amore Dei.

Dices, etiam Lutherani damnant timorem servilem, quod proveniat ex amore *noxio*; ergo &c. ℟. amorem noxium, ac servilitatem, si timori insit, non esse de essentia timoris, nec timoris vitium esse, sed timentis. Sed dato etiam, quod nulla ibi esset neque ex parte timentis perversitas, non esset tamen pœnitentia ex solo timore concepta *tristitia secundum Deum*. *Oportet ergo*, ait Tapperus in Expl. art. Lovan. pag. 112., *cum attritione, quæ fit ob metum supplicii, aliam affectus mutationem coniunctam esse, ut rationes, ob quas dolemus, moveant ad altiorem considerationem mentisque ad Deum etiam affectionem.* Adde loca Matt. 10.: *Qui amat patrem plusquam me &c.* Et 1. Cor. ult. *Qui non amat D. N. J. C. sit anathema.* Item 1. Jo. 3.: *Qui non diligit manet in morte*, de quibus vide Le-Drou, de Cocq., Juenin, Vitasse &c.

Prob. III. pars. Tertull. de Pœn. c. 4. ait: *Pœniteat amasse, quæ Deus non amat*, sed hoc fieri nequit, nisi etiam amemus, quæ Deus amat; ergo &c. Basilius in Reg. brev. ait, oportere, *ut pœnitens ex animo odium adversus ea concipiat, quale is indicavit, qui dixit: Iniquitatem odio habui, legem autem tuam dilexi;* ergo pœnitentia per Basilium ex timore concipitur, sed tunc vere includit odium peccati, quando complectitur Davidis *af-*

fe-

fectionem. Ambrosius etiam l. 2. de Pœn. c. 9. producto exemplo viduæ, quæ obtulit duo minuta, ait: *Quid prodest collatio patrimonii sine gratia caritatis?* Et ep. ad Horont. 74. nunc 78. ait: *Qui non diligit, peccato obnoxius est*. Item ait: *Caritas peccandi excludit affectum*. Chrysostomus hom. 4. in 2. Cor. ait: *Cum peccaveris, ingemisce, non quod pœnas daturus sis, sed quod Dominum Deum tuum offenderis tam benignum, tam te amantem, ut filium suum tui causa tradiderit*. S. P. A. docet, sine caritatis officio, de quo legitur: *Diliges &c.* nil prodesse *inter quantacumque tormenta* confiteri Christi nomen. Item Conc. 21. in Ps. 118., & Tract. 6. in Jo. docet: *Ad caritatem referri omne præceptum:* quod ad eam non refertur, nondum fieri *quemadmodum fieri oportet:* sola caritate *filios Dei discerni a filiis diaboli:* ante caritatem, qua diligat Deum, hominem impium esse, nec veraci corde sæculo renunciare.

Ita Ench. cap. ult. Tract. 5. in Jo. ep., & alibi. Et ep. 144., nunc 145. ad Anastasium n. 4. ait: *Inaniter putat victorem se esse peccati, qui pœnæ timore non peccat, quia etsi non impleatur foris negotium malæ cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis . . . Inimicus ergo justitiæ est, qui pœnæ timore non peccat, amicus autem erit, si ejus amore non peccet, tunc enim vere timebit peccare. Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere*. Sed qui ex solo timore servili abstinet a peccato inimicus justitiæ est, nec peccare metuit, sed ardere; ergo &c. Cyrillus Alex. hom. 8. in Pasch. ait: *Plenitudinem omnium, quæ in lege præcipiuntur, effici a studio colendæ caritatis: eam vero qui negligat criminibus alligari*. Quod probat S. D. exemplo illius, qui pudore, & liberalitate ab homine occidendo retinetur, & concludit: *Lex ergo ad omnem virtutem informans plenitudinem habet in caritate*. S. Petrus Chrysologus serm. 94. ait: *Cœlestis creditor totum debitum caritate compensat. Absolvi vis? ama, caritas cooperiet multitudinem peccatorum*. Et prope finem ait: *Si nos esse peccatores novimus, & esse nolumus peccatores pedibus Christi demus lacrymas, figamus oscula pietatis, oleum devotione fundamus, ut dicatur nobis. Dimittuntur vobis multa, quia dilexistis multum*.

Et S. Leo serm. 7. de Jejun. ait: *Tanta est sub geminæ caritatis edicto utriusque copula Testamenti, ut sine ista-*

istarum connexione virtutum nec lex quemquam inveniatur justificasse, nec gratia. Et Greg. M. l. 1. Moral. c. 26. de S. Jobo ait: *Benedicit timens Deum, & recedens a malo, quia sancta electorum Ecclesia rectitudinis vias timore inchoat, sed caritate consumat: cui tunc est funditus a malo recedere, cum ex amore Dei cœperit jam nolle peccare. Cum vero adhuc timore bona agit, a malo pœnitus non recessit: quia eo ipso peccat, quo peccare vellet, si peccare inulte potuisset.* S. Bern. ep. 11. ait solam caritatem esse: *Quæ ab amore sui & mundi avertere possit animum. Nec timor quippe, nec amor privatus convertit animum.* S. Thom. a Villanova Conc. in Dom. Pass. ait: *Dolendum est de peccato, prout est offensa Dei, sic, ut etiamsi neque esset infernus &c. displiceret peccatum, quia Deus esset offensus.* S. Bernardin. Senen. t. 1. serm. 12. ait: *Qui conteritur principaliter propter timorem inferni, & non propter amorem Dei, non est in statu salutis, quia non dolet amore Dei, sed amore sui.* S. Antoninus in Summa tit. 14. p. 4. c. 5., postquam docuit, *timorem servilem* perutilem esse, quia disponit ad caritatem, monet tamen pœnitentes, præsertim in gravi infirmitate constitutos, ne eo timore principaliter moveantur: *Nam inutilis esset talis pœnitentia.*

Quod probat tum auctoritate Aug., tum exemplo discipuli cujusdam, qui præceptori apparuit post mortem, declaravitque se esse suppliciis inferni damnatum, *quia pœnitentia ejus, & lacrymæ non fuerunt ex amore Dei, & propter Dei offensam, sed propter timorem inferni.* Tandem S. Franciscus Salesius l. 2. de Amore Dei c. 19. ait: *Pœnitentia, quæ pellit amorem Dei, infernalis est, & pœnitentiæ damnatorum similis. Quare sicut, inquit Apostolus, nil sibi profuturum, si corpus suum igni traderet, & non haberet caritatem, ita & nos vere possumus affirmare pœnitentiam nostram, tametsi adeo esset vehemens, ut præ dolore oculi in lacrymas erumperent, nisi tamen in nobis sit amor Dei, nullius prorsus adminiculi futuram fore ad vitam æternam consequendam.* Ad hæc autem elevanda non valent ea loca, in quibus laud. PP. timorem commendant, eique sæpe tribuunt consecutionem salutis: nam, præterquam quod hæc PP. affirmant de timore filiorum, qui amorem non excludit, recte dicitur a timore servili concipi spiritum dilectionis. Constat ergo, a PP. Novatores refelli damnantes salutarem gehennæ timorem, & nobis suppeditari argu-

gumenta pro S. dilectione propugnanda, contra assertores attritionis pure servilis.

Prob. IV. pars. Nempe, sententiam nostram etiam ratione theologica comprobari. I. enim tenemur detestari peccatum, ut Dei offensam, sed hoc sine amore initiali fieri non potest; ergo &c. Prob. maj. ex Trid. Synodo, quæ infructuosam pœnitentiam eam dixit, quæ ob pœnam tantum esset, *non propter Dei offensam*. Et licet hæc verba non apponat in definitione contritionis, subintelligit tamen, dum requirit commissi peccati detestationem: quæ sane haberi non potest, nisi quis injuriam Deo illatam execretur. Hinc Lovanienses art. 4. declararunt, comprehendi in definitione Concilii hæc verba: *Contritio est dolor de peccatis propter Dei offensam*. Ut enim ait Ruardus Tapp. *Dolor debet esse de peccato, ut peccatum est, quia Dei offensivum est, quia est recessus a lege Dei, & per conf. ab ipso Deo, quod legi ejus non subdimur*. Ubi nota: Lovanien. articulos jussu Caroli V. propositos fuisse cum hoc titulo: *Axiomata ab omnibus firmiter credenda*. Ostendimus etiam tristitiam pœnitentium debere esse secundum Deum. Tandem Clerus Gall. damnavit ann. 1700. hanc proposit. *Attritio ex gehennæ metu sufficit sine ulla dilectione, sine ullo ad Deum offensum respectu*; ergo &c.

Prob. min. Ex iisdem Trid. PP., qui curarunt, ut c. 6. sess. 6. *aliquis caritatis actus insereretur*, ne pœnitentia, si tota esset ex timore, & non propter Dei offensam, infructuosa esset. Et S. Thom. 3. p. q. 84. art. 5. ait, pertinere ad caritatem, quando peccatum displicet *propter Dei offensam*. Et q. 85. art. 5. ad 1. ait: *Quia homo debet magis Deum, quam seipsum diligere, ideo plus debet odire culpam, in quantum est offensa Dei, quam in quantum est nociva sibi*; ergo &c. Idem docent Victoria, Soto, Vega apud Marinum, necnon Vasquesius in 3. p. q. 85. num. 42., ubi ait: *Sicut in actu dilectionis de bono Dei necessario est amor ipsius Dei, sic in odio peccati, ut est Dei offensa, interincluditur amor ipsius Dei .... nollemus enim Deo, qui est summe bonus, peccasse*.

II. Multiplex est in peccato malitia. 1. quod Deum injuria afficiat, 2. quod a Deo separet, 3. quod mereatur supplicium, 4. quod sit res turpis, & inhonesta. Hi autem respectus respondent variis animi affectibus, 1. amori, quo Deum diligimus ut bonum in se, 2. ut bonum nobis, 3. in-

incusso timori &c.; ergo qui Deum propter se non diligit, nequit sub ea ratione odio habere peccatum, *quatenus est offensa Dei*.

Hinc Catech. R. p. 2. c. 5. ait: *Si, uti Deus summum bonum est inter omnia quæ diligenda sunt, ita peccatum summum est malum inter omnia, quæ odisse homines debent, sequitur, ut quam ob causam Deum summe diligendum confitemur, ob eandem peccati summum odium capiamus*. Et S. P. ep. 145.: *Tantum quisque peccatum odit, quantum justitiam diligit*; si quis ergo justitiam non diligit, ut est ordo amoris, quo summum bonum præfertur rebus creatis, is non odit peccatum, prout est offensa Dei.

Præterea qui ex timore aliquid agunt, odio habent id, quod agunt, *ut est in se*, licet non coacte, sed voluntarie illud agant, ut malum vitent, unde S. Thom. 1. 2. q. 6. art. 6. ait: *Timidus agit contra id, quod etiam nunc secundum se vult*. Ex quibus sic arguitur: qui solo timore se abstinet a peccato, licet voluntarie ac libere abstineat, habet tamen peccandi cupiditatem, *si peccatum consideretur secundum se*, ut ait ib. S. Th., nempe illud detestatur, non prout est peccatum, sed prout est caussa supplicii; ergo qui solo timore abstinet a peccato, non odit peccatum ut peccatum est, & ut offensa Dei est.

III. Attritio pure servilis non excludit voluntatem peccandi; ergo non sufficit in Sacramento pœnitentiæ. Prob. ant. ex laud. ep. Aug. ad Anast., ubi ait: *Inaniter putat victorem se esse peccati, qui pœnæ timore non peccat . . . Qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardere*. Plura alia ex Aug. profert noster Le-Drou diss. 2. Eique assentiri D. Thomam demonstrat auctor de Re Sacram. pag. 65. Ubi nota: quam longe abesse a proscriptis Quesnellianis prop., nempe a 60. usque ad 64., ubi timor gehennæ adeo deprimitur, ut dicatur, illum quo magis violentus est, eo magis ducere ad desperationem, manum dumtaxat cohibere, cor tandiu addici peccato, quandiu ab amore justitiæ non ducitur: scelus committere in corde suo, quisquis ab eo non abstinet, nisi timore pœnæ: & sub maledicto legis peccati, sive faciendo malum, sive illud nonnisi ob timorem evitando. Non ita sane Aug. & Thomas: nam ille serm. 11. in Ps. 118. ait: *Qui timore pœnæ opus legis facit, profecto invitus facit, quod autem invitus facit, si posset fieri, mallet utique non juberi*, iste 2. 2. art. 1. q. 107. ait: *Lex vetus dicitur cohibere ma-*

manum, *non animum*, *quia qui timore pœnæ ab peccato abſtinet*, *non ſimpliciter ejus voluntas a peccato recedit*.

Non ajunt ergo Aug. & Thomas, pœnitentiam ex ſolo timore ſupplicii eſſe *abſolute* violentam, ſeu ad deſperationem inducere, ſed extortam, *non ſimpliciter*, ſed conditionate, & *ſi fieri poſſet*, ut a lege ſub tali comminatione non juberetur: nam quæ non ex metu fiunt, voluntaria ſunt, prout movent voluntatem, ut actu agat ad vitandum ſupplicium, ſed involuntaria ſunt ſub conditione, quatenus voluntas non ageret, niſi timore percelleretur; quod ergo *per metum agitur*, ait S. Thom. 1. 2. q. 6. art. 6., *fit voluntarium*, *quia motus voluntatis fertur in id*, *licet non propter ſeipſum*, *ſed propter aliud*, *ſcilicet ad repellendum malum quod timetur*. Et S. P. A. *Qui timore pœnæ non concupiſcit*, *puto*, *quod concupiſcit*, nempe non concupiſcit peccatum, ut gehennam ferens, concupiſcit tamen prout peccatum eſt: ita ait S. D. Leo telum timens non rapit, nec tamen appetitum deponit ut ultra non rapiat; quod ergo timore agitur non eſt coactum;, ſed liberum, habet tamen *ſecundum ſe* repugnantiam in voluntate: ut mercator non coacte, ſed libere merces proiicit in mare, quas amat, & ſervare vellet, ſi fieri poſſet, abſque vitæ diſcrimine.

Nec tamen malus eſt timor iſte, aut ad deſperationem trahit, ſed bonus eſt, utilis, & ex Aug. Tr. 9. in Jo. ep. *Præparat locum caritati*. Ex Serm. 161. *Volentem peccare animum non ſinit*. Ex ep. 48. nunc 93. *Excutit de ſomno lethargico*. Frenat *veternoſiſſimam conſuetudinem* ex ſerm. 28. de Verb. Ap. Et S. Thomas ſcribit 2. 2. q. 17. hominem metu pœnæ *introduci ad amandum Deum*: & Trid. ſeſſ. 6. c. 6. *per eum peccatores in ſpem erigi*; ergo &c. Si ergo timor non eradicat illam voluntatis repugnantiam, id provenit ex prava cupiditate timentis, non ex conditione timoris, ut ait S. Thom. 2. 2. q. 18. art. 4., ubi S. D. perſpicue declarat, timorem ſervilem ex ſubſtantia bonum eſſe, ſed *ſervilitatem* ejus eſſe malam. Ex quibus ſic arguitur. Licet timor ſervilis bonus ſit, & paret locum caritati &c.; non tamen excludit voluntatem peccandi, ſi ſpectetur in ſe, ſed cum eo timore ſtare poteſt repugnantia ad pœnitentiam, quam ideo accipimus, ne damnemur: imo ſtare poteſt quod voluntas timeat pœnam tamquam principale malum, hominem vero, cui pœna infligitur amet ut ultimum finem; ergo ſolus il-

ille timor non sufficit. Nam, ut observat Suarez : *Concilium Trid. requirit attritionem, quæ voluntatem peccandi excludat, non* NEGATIVE *tantum per solam cessationem a tali voluntate, sed* POSITIVE *per veram mutationem voluntatis dissentientis peccato, & consentientis gratiæ Dei. Nam cum sola velleitate, seu simplici assensu non repugnat simul esse voluntatem peccandi :* sed qui solo metu pœnæ abstinet a peccatis, nec *simpliciter* ab his recedit, nec recedere vellet, si peccare posset impune; ergo *non alienus est a voluntate peccandi*, ut ait S. P. A., *nec peccare metuit, sed ardere.*

Deinde, ut positive aliquid excludatur, debet inter excludens & exclusum esse pugna, & insociabilis oppositio: ita fides infidelitatem, spes desperationem excludit; non tamen intemperantiam, incontinentiam &c. Nam sæpe quis credit, & est intemperans, & incontinens. Nec inde tamen spes, aut fides aliquid habent vitii, sed virtutes sunt, cum sint credendi, aut sperandi principia, arcentque infidelitatem, aut desperationem, cui opponuntur, non tamen vitia reliqua, quod munus est temperantiæ, justitiæ &c. Ita timor fidei & spei conjunctus bonus est, coercet animi contumaciam &c., cui per se opponitur, non tamen excludit voluntatem peccandi secundum se, & *prout est Dei offensa*. Quia peccato secundum hanc rationem non opponitur, neque hoc est vitium timoris, quia hoc munus est amoris summi boni, qui amor directe opponitur offensæ summi boni: *Desiderium enim peccandi non extinguitur, nisi contrario desiderio recte faciendi, ubi fides per dilectionem operatur*, ait S. P. A l. 2. contr. Adv. leg. c. 7.

IV. Ad veram pœnitentiam requiritur, ut peccator *avertatur a viis suis pessimis, & convertatur ad Dominum*, ex Ezech. 18., Joel. 2. &c., atqui timor, licet *avertat* ab eo, quod timetur, non convertit ad illud, quod est amandum: *Fuga enim animi timor est*, ait S. P. Tr. 49. in Jo. Et S. Thomas 2. 2. q. 19. art. 2.; ergo ut quis convertatur ad Dominum amor facit: cumque converti debeat in toto corde, Deum super omnia diligens (qui enim creaturam diligit plusquam Deum, non est eo dignus) sequitur ut converti debeat ex caritate. *Eadem via*, ait Maldonatus c. 2. de Pœn., *necesse est ad Deum convertamur, qua ab eo discessimus: discessimus autem ab eo, quia illi anteposuimus creaturas; ergo debemus ad illum redire do-*

dolendo, quod ipsum offenderimus, plusquam doleremus propter omnes res creatas.

V. Non licet in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem relicta tutiore, ex I. Prop. ab Innoc. XI. proscripta ann. 1679., atqui sententia nostra tutior est, cum omnes consentiant contritionem ex amore conceptam sufficere, *attritionem* vero servilem satis esse negent permulti; ergo &c.

Deinde adversarii ipsi fatentur, sententiam suam novam esse, nec certam, cui animarum salus committatur, maxime in mortis articulo, *ob grave damnationis periculum*; merito ergo Clerus Gall. cavet, ne administri poenitentes monere cessent, ut in poenitendo inchoate saltem dilectionis Dei viam ineant quæ sola secura est, graviter peccaturi vel eo solo, quod certis incerta præponant.

Propositio VI. Sententia nostra plurium theologorum etiam adversariorum auctoritate fulcitur.

Prob. I. pars. Nam opposita sententia ignota fuit Theologis, qui præcesserunt Trid. Synodo, ac primum quidem ejus auctorem Melchiorem Canum fuisse scribit Morinus. Suarez ait: *Eam nec valde antiquam esse, neo multum communem.* Lupus ait: *Hesternum esse commentum*, urgetque illud Tertulliani adversus Hermog. *Adulterum quodcumque posterius*. Witasse enumerat Theologos 49., qui nostræ sententiæ subscribunt. II. Theologos qui Tridentino interfuere majori saltem ex parte nostræ sententiæ adhæsisse constat, ex quo plurium suffragio *actus caritatis* sessioni 6. insertus sit. Præ ceteris autem Franciscus Sonnius, Tapperus, Rythovius, Jansenius Gandavensis, Hessellius, Ravestein, apud Farvaquesium in Append. ad Quæs. quodlibeticam §. 3. His adde Medinam, Nauseam, Victorem, Casalium, aliosque apud Le-Drou Dist. 4. c. 4. §. 4. III. Post Tridentinum vero eandem sequuti sunt Petrus Soto, Ludovicus Granaten., Viguerius, Maldonatus, Hervetus, Hernestus Leodiensis, Samarinus, aliique tum nostrates, tum ex ipsa etiam S. J. Edmundus Augerius, Antoine, &c. Fallitur ergo Em. de Lugo, qui disp. 5. de Poen. ait: *Hæc tamen sententia est contra omnes Theologos, & Tridentinum.*

Nam sententiam nostram tradendam præcipit in Instr. Past. pag. 42. Card. Denof. De Laurea illam indubitatam appellat. Card. Le-Camus, docendam jussit in Seminario Gratianop. Card. Aguirre, qui *probabilismo* diem dixit, & de

de præcepto caritatis egregie tractavit. Card. Moniliani, qui negat sola attritione servili veniam impetrari. His addi potest Card. Toletus, qui l. 3. de Instr. Sacerd. c. 4. ait, attritionem non sufficere ad Sacramentum: *Si talis sit, ut cognoscat pœnitens se non detestari peccatum ut est offensa Dei, sed tantum ut est alicujus mali temporalis causa, & pœnæ inferni*. Quæ postrema verba desiderantur in posterioribus editionibus, sed extant in antiquioribus, ut scribunt Farvaques, Vitasse, Habert &c., & evincitur ex contextu: loquens enim de attritione ait, per eam detestari peccatum, *aut quia ei debetur pœna æterna, vel propter malum temporale*; ergo utrumque in supradicta periodo debuit exponi.

Prob. II. pars. Nam plures scholastici, qui ajunt *sufficere attritionem*, non excludunt amorem initialem, licet concipiatur ex metu pœnarum. Deinde adversarii fatentur propriam sententiam incertam esse: *Quod attritio sufficiat*, ait Canus p. 5. Relect. de Pæn., *non est adeo certum*. Idem asserit Comitolus, Gonet, aliique. Soto ait: *Eam non reperiri apud Aug., nec dignam esse cui bilances nostræ salutis confidamus*. Suarez in 3. p. q. 90. ait: *Licet sit opinio probabilis, non est certa, & potest esse falsa; ergo qui sciens ita se mori permittit, voluntarie se exponit periculo æternæ damnationis*. Sanchez docet, sacerdotem mortaliter peccaturum, si in articulo mortis poenitenti cum sola attritione cognita ministret Sacramentum: *Propter grave damnationis periculum*. In eodem mortis articulo necesse esse, ut poenitens disponatur ad Sacramentum per aliquem caritatis actum, fatentur adversarii ferme omnes, ait Dicastillus; ergo per adversarios, saltem in mortis articulo, necessarius est amor initialis in Sacramento, ob damnationis periculum; cur ergo necessarius non erit tum ob hanc causam, tum ob periculum confessionis sacrilegæ; quæ non minus, imo magis cavenda est, quam damnationis periculum, hæc enim creaturæ, illa creatoris maxima injuria est.

Propositio VII. Ad gratiam Sacramenti requiritur amor caritatis, non spei tantum, qua Deus diligatur *ut bonus nobis*.

Sequitur ex præced. Prop. & prob. contra Tournelium, aliosque, qui censent necessarium quidem esse ad Sacramentum amorem initialem, sed sufficere amorem spei, quem frustra damnant Lutherani, & Quietistæ. Tournelyus ergo initialem amorem spei requiri ostendit ex Mat-

th.

th. 22. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde &c.*; ſed ibi traditur expreſſe caritatis præceptum; ergo &c. Profert deinde Auguſtini teſtimonia, ubi præcipitur dilectio juſtitiæ, ſed vera juſtitia in eo ſita eſt, quod rationalis animus convertatur per caritatem ad bonum incommutabile & illud exquirat in ſe, & propter ſe; ergo &c.

III. Affert declarationem Cleri Gallicani ann. 1700., qui ait, non impleri novæ vitæ propoſitum, *ſi pœnitens primi mandati nullam curam gerat*; ſed hoc eſt mandatum caritatis; ergo &c. IV. Affert hiſtoriam Pallavicini l. 8. c. 13. Sed ex ea conſtat inſertum fuiſſe capiti 6. ſeſſ. 6., præter fidem & ſpem, etiam actum caritatis; ergo requiritur in Sacramento actus inchoatæ caritatis ob eadem momenta, quibus Tournelyus oſtendere nititur amorem ſpei.

Nec tamen excludimus amorem ſpei: oſtendimus enim l. 26. c. 16. bonis operibus inſudandum etiam intuitu ſempiternæ mercedis. Sed hoc deſiderium dirigi debet in finem ultimum, ut ſummum bonum, ad quod ſpes tendit, non tam appetatur gratia noſtri, quam propter ſeipſum, quod ſi fiat, ſpes caritate dirigitur & gratis amatur Deus; ergo &c. Adeoque S. P. A., Bonaventura, Saleſius, & D. Th. de ſpe locuti ſunt, ut alibi oſtendimus. Fatemur ergo dolorem, quo deteſtamur peccatum, ut eſt offenſa Dei, prout eſt noſtræ beatitudinis objectum, eſſe ſufficientem, ſed negamus a ſola ſpe derivare. Nam ex D. Th. q. 65. art. 5.: *Caritas eſt amor Dei, quo diligitur, ut beatitudinis objectum*. Nam in tali amore, præter motum ſpei tendentis in ultimum finem, eſt affectio cordis optantis unionem ejuſdem finis. Quo ſenſu ultro concedimus adverſariis efficacem amorem beatitudinis excludere per ſe voluntatem peccandi. Diſtant proinde a Quietiſtarum inſania animæ illæ, quibus præ ceteris ſummum bonom in hac vita dulceſcit: licet enim Deum diligant propter ſe, quia tamen carent perfecta illius unione, ſperant adhuc, & ingemiſcunt. Vide Auctorem Tom. 4. p. 520. Rom. editionis.

Caput V.

In quo adverſariorum objecta ſolvuntur.

Momenta adverſariorum alia innituntur auctoritati Trid. Synodi, alia petuntur ex vi & efficacia timoris a PP. laudati, quædam ex caritatis præſtantia, at-

que

que ex Sacramentorum energia, tandem ex oppositæ sententiæ celebritate. Itaque

Ob. I. Trid. Synodus sess. 14. ait, a se traditam esse de Sacr. Pœnitentiæ *exactiorem, & pleniorem definitionem*, sed ibi de necessitate *amoris initialis* ne verbum quidem; ergo &c. II. c. 4. sess. 14. declarat, contritionem esse *dolorem animi, & detestationem de peccato, cum proposito non peccandi de cetero*, sed nec ibi meminit amoris initialis; ergo &c. III. Dividit contritionem in eam, quæ caritate perficitur, & in eam, quæ *communiter* concipitur ex turpitudine, aut gehennæ metu; ergo utraque contritio, idest perfecta & imperfecta, illa definitione comprehenditur, & utraque est pars Sacramenti. III. De hac contritione imperfecta ait Synodus: *Ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam*, peccatorem, *disponit*; ergo sufficit.

IV. Ea dispositio, non est *remota*, sed *proxima* & sufficiens, & cui nil deest ex parte pœnitentis; ergo &c. Prob. ant. Nam S. Synodus tribuit attritioni efficaciam in Sacramento non extra ipsum; atqui attritio servilis etiam extra Sacramentum remote disponit, sternendo viam dilectioni, utiliter peccatorem concutiendo; ergo in Sacramento proxime disponit. V. Verba Synodi: *Ad Dei gratiam in Sacram. impetrandam disponit*, parum distant ab iis, quæ extabant ante reformationem: *Ad Dei gratiam facilius impetrandam disponit*. Sed tunc de dispositione sufficienti sermo fuit, ut notum est; ergo &c.

VI. Definit Trid. contra Lutherum attritionem, *si voluntatem peccandi excludat*, *non solum non facere hominem hypocritam &c.*, *verum etiam donum Dei esse*, & Spiritus S. impulsum; sed attritio servilis, etiam dilectione seclusa, est donum Dei; ergo excludit voluntatem peccandi; ergo &c.

VII. Si cum attritione tantum servili remaneret voluntas peccandi, illa hominem redderet hypocritam; intus enim peccata foveret, quæ detestatur exterius: esset etiam poenitentia extorta, & coacta, non libera & voluntaria: sed hæc damnat S. Synodus; ergo &c. VIII. In attritione nullum, vel minimum caritatis actum requiri constat ex scopo Concilii, & ex proscriptione hæreticorum, qui metum gehennæ tamquam animæ sordem damnabant. IV. Item ex verbis Concilii, quod opponit attritionem ex metu ei, quæ ex caritate proficiscitur, &

quæ

quæ hominem Deo reconciliat ante susceptionem Sacramenti. X. In anteriori Concilii decreto abrasa sunt hæc verba: *Cum sine aliquo dilectionis in Deum motu vix esse queat*; ergo Concilium accipi debet de timore servili, quacumque dilectione Dei super omnia expoliato.

℞ ad I. dist. maj. Et ibi *pleniorem & exactiorem* definitionem spondet S. Synodus revocans ad memoriam necessitatem *amoris initialis* in decreto de justificatioue statutam, *ubi multus fuit de pœnitentiæ Sacramento propter locorum cognationem sermo interpositus*, conc., illum excludens, neg. Plena ergo & exacta Trident. Conc. definitio supponit, quæ generatim de justificatione decreta sunt sess. 6., cujus capiti 6. in illis verbis: *Illumque tamquam omnis justitiæ fontem &c.* insertus est actus caritatis, ne si pœnitentia esset propter pœnam tantum, & non propter Dei offensam, infructuosa esset: & cap. 3. definitum est, neminem posse absque Spiritus S. inspiratione *credere, sperare, & diligere, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur*, ex quibus nostra firmatur assertio, non infirmatur. Adde, noluisse Concilium scholasticam controversiam, & adiaphoram definire: non enim *ad decidendas opiniones, sed ad errores recidendos*, Pallavicino teste, Concilium Trid. coactum est.

Ad II. dist. maj. Ait esse *detestationem* de peccato subintelligens, *prout est offensa Dei*, quo sensu detestari peccatum ex D. Thoma pertinet ad caritatem, ut c. præced. dictum est, conc., secus, neg. Ideo autem verba illa Synodus non apposuit, quia hæretici admittentes tantum timores incussos & fidem, inutilem reputabant peccati detestationem, ut patet ex c. 5. illius sessionis; hanc ergo hæresim damnans S. Synodus, ac supponens, detestationem peccatorum spectare offensam Dei, distinguit contritionem perfectam ab imperfecta: quod illa ex flagrantissima caritate, hæc vero *communiter* ex gehennæ metu concipitur, sed, ut contigit Ninivitis, transit ad contritionem cordis, & conversionem. Verum dato etiam ea verba: *Quatenus est offensa Dei* non subintelligi in ea definitione, nil aliud inde infertur, nisi attritionem servilem inter actus pœnitentis enumerandam, non autem *sufficere ad Sacramenti hujus constitutionem*, quæ verba in reformatione decreti abrasa fuere, licet non constet, an de attritione ab amore divulsa ibi loquatur Concilium, præsertim

cum

cum addita essent verba illa : *Cum sine aliquo dilectionis in Deum motu vix esse queat*.

Ad III. neg. conf. Cum enim Theologi disputarent, an *τό disponit* accipiendum esset de dispositione proxima, vel de remota, Concilii PP., teste Pallavicino, noluere de hac quæstione judicium ferre; eos tamen in nostram conspirasse sententiam Prop. IV. & V. c. præced. monstratum est; si ergo Trident. Synodus loquitur de attritione concepta ex metu pœnæ, & progrediente ad amorem, nobiscum sentit, si de remota dispositione, vult solum Concilium, attritionem bonam esse, nec esse impedimentum, sed dispositionem ad gratiam: quod nos ultro concedimus; ergo &c. Ad IV. dist. ant. Est proxima, si a timore, ex quo communiter concipitur, ascendat ad amorem initialem, quo excludat voluntatem peccandi, conc., si in timore consistat, nego.

Ad prob. neg. maj. Non enim ait Trid. quod attritio PER SE *ad justificationem* PERDUCIT, sed ait: *Ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ disponit*, caute omittens *τό* PER SE, & PERDUCIT, & pro vocabulo *justificationis*, gratiæ nomen substituens, ut constet contra Lutherum attritionem utilem esse, & licet se sola nequeat justificare, disponere tamen ad caritatem initialem, cujus ope gratia in Sacramento impetratur.

Hanc esse Trid. mentem constat ex Salmerone Trid. Concilii Theologo, qui Tom. 11. tract. 22. ait: *Accedens ad Sacramentum ex attrito fit contritus, quia accedente nova gratia perfectum peccati odium concipitur*. Et Franc. Sonnius, qui etiam Trid. Synodo interfuit: *Attritio*, inquit tract. 4. de Pœn. c. 6., *non efficit veram pœnitentiam, sed ad illam præparat: sicut videmus*, ait *Aug.*, *per setam introduci linum, seta prius intrat, sed nisi exeat, non succedit linum. Sic timor primum occupat mentem, non autem ibi manet, quia ideo intravit, ut introduceret caritatem: timor impellit ad contritionem, caritas perficit, timor medicamentum est, caritas sanitas*. Eadem habentur in Inst. Viguerii a Facultate Paris. probatis, in Constit. Bononien. Card. Paleoti &c. & perspicue evincitur ab exemplo Ninivitarum a Trid. Syn. producto, in quibus formidolosa pœnitentia *vim tantummodo habuit ad impetrandam novam gratiam, cujus ope adjiceretur caritatis effectus*. Attritio ergo servilis ad gratiam disponit, quia viam parat ad conversionem cordis, ad timorem Dei filialem, ad carita-

ritatis affectum, idque maxime in Sacramento ob humilitatem, qua peccator se subjicit Ecclesiæ clavibus.

Ad V. ℞. quod in priori decreto habebatur, attritionem *sufficere*, quod postea fuit erasum. Ad VI. dist. maj. Et attritio servilis excludit voluntatem peccandi, quatenus peccatum est causa supplicii, & damnationis, ideoque utilis est & ad gratiam disponit, quippe *per timorem*, ait S. P. A. in Ps. 127., *continent se a peccato, & incipit, quod durum erat* amari, conc., excludit voluntatem peccandi, prout peccatum est offensa Dei summe diligendi per amorem caritatis, qui longe est utilior, nec solum disponit, sed sufficit, neg. Ad VII. neg. ant. Hypocrita enim est, qui simulat exterius, quod non habet in corde, sed qui timet, vere timet, & a malo abstinet; ergo &c. Quæ vero latet in eo timore mala voluntas non provenit a timore, sed a prava timentis cupiditate: alias fides, quæ peccatum non excludit, mala esset, cum sit virtus theologica, & donum Dei, neque extorta, aut coacta dici potest attritio ex solo metu, licet enim concussio animi, seu passio non sit cum arbitrii electione, dolor tamen ex timore conceptus est motus liberrimus voluntatis. Metus enim voluntarium non tollit, ut cum D. Thoma docent scholæ; non tamen excludit voluntatem peccandi, quippe non recederet a peccatis, si peccare posset impune: *Nec peccare metuit*, ait Aug., *sed ardere*. Ut Prop. V. num. 3. dictum est.

Ad VIII. ℞. Scopum Concilii fuisse non solam attritionem servilem, sed etiam initialem, & motus alios liberi arbitrii inter Dei dona adversus Lutherum recensere. Ad IX. infra erit responsio. Ad X. neg. cons. Inde enim solum evincitur, attritionem servilem posse a caritate divelli, non vero a caritate initiali sejunctam esse dispositionem sufficientem, & proximam ad gratiam in Sacramento obtinendam.

Ob. II. Timorem pœnarum commendant I. scripturæ; nam Ecclesiasticus c. 1. ait: *Timor Domini expellit peccatum, nam qui sine timore est, non poterit justificari*. Et c. 21.: *Qui timet Dominum, convertetur*. Et c. 25. dicitur: *Beatus habens timorem Dei*. Prov. 14. habetur: *Timor Domini fons vitæ*. Is. 26.: *A timore tuo concepimus Spiritum*. Matth. 10.: *Timete eum, qui potest corpus & animam perdere in gehennam*; ergo &c. II. Idem docent PP. Nam ut mittam Basilium in Ps. 33., Ambros. in Ps.

18., & Hieron. in c. 11. Malach., S. P. Aug. Tr. 9. in Jo. ait: *Timor Dei sic vulnerat, quomodo medici ferramentum putredinem tollit*. Et in serm. de Verb. Ap. *Timor volentem peccare non sinit*. Et serm. 156.: *Ne possideat diabolus cor tuum, præcedat timor*. Et l. de Catechiz. rud. c. 17. recenset S. D. tria Christianorum genera, primum, & secundum, qui volunt esse Christani, *ut promereantur homines*, vel *ut feliciores sint in rebus terrenis*, eosque aut reprobos appellat S. D., aut infirmos in fide: *Qui autem*, subdit, *vult fieri Christianus, ut non eat in ignem æternum, sed in regnum intret cum Christo, vere Christianus est;* ergo &c.

III. Sententia opposita a Clem. XI. in Bulla *Unigenitus* prop. 60. & seq. proscripta est. Nam ibi Quesnellus ait: *Quod solus timor supplicii ducit ad desperationem, quod manum cohibet non cor, & per eum baptizatus adhuc est sub lege, ut Judæus &c.*; ergo &c. IV. Accedit ratio, quippe timor servilis voluntatem peccandi excludit: nam, qui vult malum vitare, vult etiam vitare quod ad malum trahit, sed habens attritionem servilem vult vitare gehennam; ergo & peccatum, quod ad eam ducit.

V. Metus cohibere potest pravam cupiditatem, & parare locum caritati, quod majus est; ergo & voluntatem internam mutare potest, quod minus est. VI. Timor efficaci spei conjunctus omnem peccandi cupiditatem pellere debet, spes enim media adhibens necessaria ad salutem, debet peccatum amovere, quod est ejus impedimentum; ergo &c. VII. Non solum in republica improbi pœna, boni honestatis amore in officio continentur; sed Deus etiam hanc viam tenet, impiis mortem, & gehennam, bonis vitam, & caritatem proponens; ergo &c. VIII. Tandem vulgare est proloquium: *Accedens ad Sacramentum ex attrito fit contritus*; ergo &c.

℞. ad I. Loca illa urgere Lutherum, ejusque asseclas, qui timorem damnant: nos autem & bonum timorem dicimus, & utilem, & ad gratiam disponere. ℞. II. cum D. Thoma dist. ant. Timor, si de *servili* sermo sit, *est initium sapientiæ, expellit peccatum &c.*, prout est dilectionis principium, eamque *sicut seta linum* introducit ex Aug., conc., per se & secluso amore initiali, neg. Ceterum nil obstat quin loca illa *de timore initiali* cum D. Thoma ibidem, accipiamus, quatenus per istum Deum reveremur, eique subjicimur. Nam Ecclesiastici v. 12. habetur: *Timor*

mor Domini delectabit cor, & c. 25.: *Timor Domini initium dilectionis ejus*, unde testatur scriptura, ideo timorem esse initium sapientiæ: *Quia est radix & initium amoris*, Hinc Aug. tract. 9. in 1. ep. Jo. ait: *Incipiat timor, quia initium sapientiæ &c. Timor quasi locum præparat caritati.* Ex Trid. etiam timor *expellit peccatum*, ut remota dispositio, sicut fides, & spes; merito ergo Matth. 10. ait Christus: *Timete eum &c.*, ut enim ait. S. P. serm. 161.: *Nihil est, quod magis timere debeas. Sed rogo te, si non te videret Deus faceres? Si faceres; ergo pœnam times, serviliter times, formido est mali, nondum dilectio boni: sed time tamen, ut ista formido custodiat te, & perducat ad dilectionem.* Adde, timorem *mortis*, & *mali* a Deo nobis propponi Deut. 30., *ut diligamus Deum*. Quare *in ipsa minarum intentatione tacite ostendit Dominus suam in homines benevolentiam*, ait. Clem. Alex. Pæd. p. 117.

Ad II. neg. ant. Basilius enim ibi laudat τὸν τέλειον φόβον *timorem perfectum*, quod de *servili* dici vix potest. Deinde ipsum laudat, *quod instituendæ vitæ jaciat fundamenta*, id vero est cum Aug. timorem facere *Legis pædagogum*. Ambrosius etiam dum ait: *Clavis configi carnes timore*, supponit timorem amori conjunctum, ait enim: *Qui diligit Domini testimonia, configit clavis carnes suas*. Hieronymus docet, Deum velle nos habere servos, ut metu pœnæ a culpa recedamus, sed addit, velle primum, *ut filii simus, & bonum voluntate faciamus*. Augustinus autem tract. 9. in Jo. statim subdit: *Sunt homines, qui timent Deum, ne mittantur in gehennam, ipse est timor ille, qui introducit caritatem, sed sic venit, ut exeat. Si enim propter pœnas times Deum, nondum amas, quem sic times: non bona desideras, sed mala caves*; ergo timor servilis per Aug. pungit, stimulat, *ut introducat caritatem, & sufficit ad tollendam putredinem, non ad sanandum*. In Serm. 161. post verba quæ objiciuntur, addit: *Est enim timor, quasi pædagogus Legis, littera est minans, non gratia juvans. Custodiat tamen te timor iste, dum non facis timendo, & veniet caritas, & quantum illa intrat, tantum timor exit. Timor agebat ne faceres, caritas agit ut nolis facere, etiamsi impune possis facere.* Et Ser. 156. ait: *Ne possideat diabolus cor tuum præcedat servus (timor servus est., caritas domina est) in corde tuo, & servet dominæ venturæ locum. Fac timore pœnæ, si nondum potes amore justitiæ. Veniet domina, & servus abscedet.*

In l. de Catech. rud. recte ait S. P. *vere* dici *Christianum*, qui spe regni, & timore gehennæ Christi fidem amplectitur; spes enim & timor ille superna fide excitatur. Verum ut ad regnum perveniat, requirit ibi S. D. *Ut plus amet Deum, quam timeat gehennam; adeo ut, etsi dicat Deus: pecca, nec in gehennam mitteris, sed mecum non eris, omnino non peccet, ne illum, quem sic amat, offendat*. Vide Auctorem.

Ad III. neg. ant. Non enim timidi desperant, quia timent, sed quia sunt fide & spe destituti: Deus autem timorem incutit salutarem, ut ad eum convertamur, & in spe erigamur. Verum voluntas libera nondum odit, seclusa caritate, peccatum secundum se, sed ut caussam supplicii. Sicut ergo in timente requiritur spes veniæ ne desperet; ita requiritur caritas ut tollatur peccati voluntas. Merito etiam damnata est proxima Quesnellii Prop., timor enim nedum manum cohibet, sed frangit vetustam consuetudinem, & caritati locum parat, nec peccato addicit, sed retrahit; timor ergo *servilis* est impulsus Spiritus Sancti ex Trid., non inutilis & perniciosus, ut ait hæreticus sed an sufficiat in Sacramento, nec Trident. Synodus, nec Clem. XI. definiunt. Tandem nemo nostrum asserit timendo legem servari Judaico more &c.; distamus ergo a damnato dogmate Quesnellii.

Ad IV. neg. ant. Quem enim pœnitet ex solo pœnarum metu, non odit peccatum, ut Deo injuriosum, sed peccare vellet, si posset impune. Ad prob. dist. min. cum Aug. in Ps. 127. Vult vitare gehennam *timore patiendi malum*, conc., *timore amittendi bonum*, neg. Non enim adeo est efficax voluntas timentis *serviliter*, ut vitare velit quidquid impedit *sponsi amplexus*, si nullo amore casto inflammetur. Quare, si voluntas illa sit efficax, poterit tantum niti ad servanda præcepta, quorum primum est: *Diliges Deum tuum &c.* Ad V. ℞. Per Aug. cohibere interiorem animum, & parare locum caritati unum & idem esse: *Cum enim per timorem homines continent se a peccato, fit consuetudo justitiæ, & incipit quod durum erat amari, & dulcescit Deus*, ait S. P. Serm. cit., malitia autem, a qua avertit timor servilis, est, quod peccatum sit malum nobis, non quod sit offensa Dei.

Ad VI. neg. cons. Spes enim, si efficax est, nitetur finem consequi mandatorum observatione, & incipiet diligere bonum, quem timet summe injustum. Ad VII. neg. cons.

conf. Deus enim, ut ait S. P. c. 15. de Doctr. Chr. l. 1.: *Timorem incutit negligentibus, ut eum magis bene agendo desiderent, quam male agendo formident*. In Republica autem attenditur externum officium, quam cordis affectus, qui est hominibus impervius. Ad VIII. dist. ant. Ex attrito *fit conterieus*, qui accedens ad Sacramentum cum amore initiali recipit gratiam habitualem, conc., secluso omni amore, neg. Ita S. Thomas q. 28. de Ver. art. 8. Adde, effatum illud refelli posse, cum non sit Augustini, aut alterius Ecclesiæ Doctoris, neque Evangelicæ veritati, aut Ecclesiæ definitioni subnixum.

Ob. III. Ex caritatis efficacia. Caritas quantumvis minima non potest cum peccato consistere; ergo nihil conferret Sacramentum, si ad ipsum requireretur actus aliquis caritatis. Prob. ant. I. ex scripturis. Prov. 8. habetur: *Ego diligentes me diligo*. Joan. 14.: *Qui diligit me diligetur a Patre meo &c.* Rom. 13.: *Plenitudo legis dilectio*. I. Petr. 4.: *Caritas operit multitudinem peccatorum*. II. Trid. Synodus sess. 24. cap. 4. definit: *Contritionem aliquando caritate perfectam esse, hominemque Deo reconciliare, priusquam Sacramentum actu suscipiat*; ergo &c. III. Ex PP. Chrysostomus ait: *Sicut ignis, ita caritatis fervor omnia perimit*. S. P. A. tract. 5. in Jo. ait: *Quam cum habere cœperit homo, Spiritum Sanctum habebit, si non habuerit, sine Spiritu S. erit*. Et c. ult. ait: *Caritas inchoata justitia est . . . caritas perfecta perfecta justitia est*. S. Greg. in c. 3. Reg. 1. ait: *Ex vi conversionis magnitudo deletur criminis: vis autem conversionis est affectio caritatis*; ergo &c.

IV. Ex Bajanis Prop. 31.: *Caritas perfecta &c.* Et 32.: *Caritas, quæ est plenitudo legis, potest esse sine remissione peccatorum*. Et 70.: *Homo existens in peccato mortali, sive reatu damnationis potest habere veram caritatem*; ergo &c. V. D. Th. 3. p. q. 7. art. 4. ait: *Minima gratia potest vitare omne peccatum mortale; minima enim caritas plus diligit Deum, quam cupiditas millia auri*. Et in Suppl. ait: *Peccatum solvi per dolorem ex amore, quantumcumque parvus sit dolor*; ergo &c. VI. Accedit ratio. Nam caritas etiam initialis est perfecta; ergo ex Bellarmino opponitur peccato, illudque sufficienter expellit, saltem per *modum ultimæ dispositionis*, quam ex natura rei gratiæ infusio consequitur. VII. Amor etiam tenuis

nuis creaturam Deo præferens reddit animam impiam; ergo oppositus amor etiam tenuis justificat. VIII. Major aut minor caritas non variat speciem; utraque ergo justificat.

IX. Cum vix quis possit discernere an perfectam habeat contritionem, magna inde oriretur anxietas, & perturbatio; ergo &c. X. Si sola caritas imperfecta non justificaret, qui eliciunt contritionis actum cum voto Sacramenti damnarentur; ergo damnarentur qui Deum diligunt, quod absurdum est; ergo &c.

℟. ad I. dist. ant. Si sit caritas *habitualis*, conc., si sit *initialis*, subdist. Non potest cum peccato consistere, quatenus ad justitiam disponit, conc., quatenus eam perficit, neg. Talis est justitia, qualis est caritas, ut ait S. P. l. de Nat. & Gr. Deinde caritas nos Dei amicos constituit, si cetera adhibeantur. Nam de timore etiam dicitur Ecclesiastici 1.: *Timor Domini expellit peccatum*; inde tamen nil aliud infertur, nisi timorem esse dispositionem ad gratiam, & justificare, dummodo accedat virtus Sacramenti. Idem de fide, & spe affimat Apost. Rom. 3. & 8., nempe *justificari hominem per fidem: spe salvi facti sumus &c.* Sicut ergo de timore, fide, & spe ajunt adversarii hominem disponere in Sacramento; ita de amore initiali idipsum nos asserimus. Ex locis autem productis nostra firmatur assertio: si enim Deus diligentes se diligit, ad eos venit, eis peccata dimittit; ergo sublata dilectione nulla erit peccatorum remissio. Vide auctorem.

Ad II. neg. conf. Trid. enim illam appellat contritionem caritate perfectam, quæ est acris & vehemens, eaque tantum remitti absque Sacramento peccata affirmat Catechismus Rom. Amor autem initialis ex Trid. requiritur, teste Pallavicino: *Ne pœnitentia sit infructuosa*; ergo &c. Ad III. ℟. Chrysostomum loqui de caritate perfecta, ut patet ex verbis illis: *Fervor caritatis*. Gregorius etiam in ea conversione exigit *tantum amoris ignem, qui consumere in anima possit omnem peccati rubiginem*; ergo loquitur de vehementissima caritate. Vide auctorem. Augustinus vero in caritate agnoscit vitam & Spiritum S. eo modo, quo habetur & caritas, idest habitualem, si caritas sit inhærens, moventem ad perfectam contritionem, si caritas sit actualis vehemens; disponentem ad gratiam, si caritas sit initialis.

Ad IV. neg. ant. Nam sententia nostra Romæ coram Po-

Pontifice absque erroris nota, & probantibus viris doctissimis fuit semper propugnata, teste Le- Drou, aliisque; ergo &c. Vide Prop. I. c. præced. Reapse proscriptæ propositiones non de caritate initiali accipi debent, sed vel de *habituali*, quam ab actuali Bajus non secernebat, ut fatetur Suarez, vel de flagranti & perfecta, ut vult Bellarminus. Quod patet ex Prop. 43., ubi Bajus agnoscit *in pœnitentibus antè Sacramentum veram justificationem, separatam tamen a remissione peccatorum*: & ex 62., & 63., ubi *distinctio duplicis justitiæ & duplicis vivificationis, quæ fit per Spiritum caritatis inhabitantem, alterius, quæ fit ex inspiratione Spiritus sancti cor excitantis, nondum inhabitantis, ut odiosissima rejicitur*. In hoc itaque Bajus erravit, quod non secerneret habitualem ab actuali justitia, atqui nos asserimus, per caritatem habitualem impium justificari, per acturalem disponi ad justificationem, discrimen *duplicis justitiæ, & duplicis vivificationis* a Bajo sublatum propugnantes; ergo a Bajo recedimus.

Ad V. ℞. Le-Droint tom. 2. p. 105. loqui D. Thomam de gratia habituali, ut eum legenti manifestum est. Ad VI. dist. ant. Est perfecta comparate ad objectum, conc., relate ad motum animi, & conversionem cordis, neg. Fatemur etiam amorem initialem opponi amori noxio; sed etiam contraria se invicem patiuntur, nisi sint intensa. Ad VII. ℞. I. neg. ant. Datur enim aliqua ad creaturam conversio, quæ non infert maculam culpæ lætalis, ut fit in veniali peccato. ℞. II. neg. cons. Nam conversio actualis ad Deum non inducit justificationem per se, sed ex Dei promissione, & vi Sacramentorum, ut l. 19. c. 6. & 7. dictum est. Ad VIII. neg. cons. Non enim omnia, quæ ejusdem sunt speciei, habent eandem vim, ut patet de calore remisso, & intenso. Ad IX. neg. ant. Ut enim quiescat anxietas, confugiendum est ad Sacramenta, quæ gratiam supra dispositionem suscipientis producunt. Si vero ea suscipi nequeant, curandum est, ut doloris vis gravitati scelerum æquari possit, ex Catechismo Rom., Cypriano, Aug. &c. Ad X. neg. sequelam. Nam in *mortis articulo* votum Sacramenti eundem effectum confert ac ipsum Sacramentum: tunc enim Sacramenti susceptionem *non contemtus religionis, sed terminus necessitatis excludit*, ut ex Aug. l. 4. de Bapt. scribit Innoc. III. l. 3. Decr.

Ob. IV. Ex efficacia Sacramentorum, & ex oppositæ

ſententiæ celebritate. I. Pœnitentia eſt *Sacramentum mortuorum*; ergo ejus vi abſque caritate ſanctificans gratia producitur. II. Sacramenta novæ Legis ſublato obice gratiam conferunt *ex opere operato*: ſed timor ſervilis non eſt impedimentum ad gratiam, ſed diſpoſitio; ergo per eum gratia recipitur. III. Si amor Dei propter ſe neceſſarius eſſet ad juſtificationem, Lex nova non præſtaret veteri, in qua impii per illum juſtificabantur; ergo &c. IV. Sententiam oppoſitam tuentur innumeri etiam clariſs. cujuſvis Ordinis Theologi; ergo &c. V. Alex. VII. ait: *Eam hodie communiorem videri inter ſcholaſticos*. VI. Hæc ſententia conformior eſt communi praxi, & animarum confert tranquillitati; ergo &c.

℟. ad I. neg. conſ. Pœnitentia enim eſt *Sacramentum mortuorum*, quia confertur non habentibus *vivificationem*, & gratiam *habitualem*; licet habeant *vivificationem*, & gratiam *actualem*, ſine qua non ſolum diligere non poſſent, *ut oportet*, ut juſtificationis gratiam obtinerent, verum nec credere, nec ſperare, nec pœnitentiam agere: ut ait Trident. Synodus. Ad II. diſt. min. Non eſt impedimentum, & tamen poteſt cum impedimento conſiſtere, nempe cum voluntate peccandi, prout peccatum eſt Dei offenſa, conc. ſecus neg. Ad III. neg. ant. Nam in Lege veteri opus erat contritione cordis vehementiſſima, unde fiebat, ait Catech. Romanus: *Ut a pauciſſimis hac via peccatorum venia ſperanda eſſet: quare neceſſe fuit ut Dominus faciliori ratione communi ſaluti conſuleret: quod fecit cum claves regni cœlorum Eccleſiæ tradidit*.

Ad IV. ℟. Patronos ipſos oppoſitæ ſententiæ fateri, eam fuiſſe ignotam majoribus, nec eſſe indubitatam. Plurimi negant tenendam in mortis articulo, alii ut Henno in praxi abjiciendam, 1. ob numerum & gravitatem contradicentium, 2. ob eorum rationes non ſpernendas ex PP., Theologis, & Trid. depromptas, 3. Ex Pallavicin. Hiſt., & ex actis originalibus Concilii, 4. Ex ſcriptoribus, qui Concilio præceſſere, 5. ob *grave damnationis periculum*. Ad V. ℟. recte Alex. VII. dixiſſe: *Hodie*, ne quis putaret majores noſtros in ea fuiſſe ſententia. Recte etiam ait: *Videtur &c.* plures enim, qui tenent attritionis ſufficientiam, non de ſervili, ſed de initiali loquuntur, ut dictum eſt. Alii eo ſenſu timorem *ſervilem* ſufficere ſcribunt, quia in Sacramento ſupervenit timori actus aliquis caritatis; hi ergo

ergo videntur tradere attritionis servilis sufficientiam ; sed non tradunt.

Ad VI. neg. ant. Nemo enim est adeo ingratus poenitens, qui Deo veniam offerenti actum aliquem non exhibeat caritatis. Nullus confessarius, qui in poenitentibus illum excitare non curet. Hinc Soto, licet nobis adversetur, negat, se poenitentem absolvere audere, si diceret, se non poenitere propter Deum. Si qui autem id audent, *Sacramentum* utique conferunt, *non securitatem*. An vero sententia nostra pariat anxietatem, aut tranquillitatem experiri poterit, qui ambulare studeat *in latitudine amoris, non in timoris angustiis*, ut ait August. in Ps. 118.

DISSERTATIO II.

De oris Confessione.

ALtera poenitentiæ pars est oris Confessio, de cujus necessitate, speciebus, & conditionibus, de ministro, atque ejus dotibus, de tempore, forma, subjecto, ac veteri sacramentalis confessionis disciplina breviter pertractabimus.

CAPUT I.

De Sacramentalis Confessionis necessitate.

NOt. I. Trinam confessionem PP. commemorant, fidei nempe, laudis, & peccatorum. De I. ait Christus Matth. 10.: *Qui me confessus fuerit &c., confitebor & ego eum*. De II. Matth. 11.: *Confitebor tibi Pater &c.* De III. ep. 1. Jo. legitur: *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, ut remittat.* Priori confessione profitemur Christi religionem, unde Symbolum Apost. dicitur: *Confessio*, & fideles *Confessi*. Ei pars templi, ubi martyres quiescunt, Græce *Martyrium*, latine *Confessionem* appellamus. Confessio laudis, de qua plura Aug. in Ps. 117., summam Dei bonitatem, & beneficentiam commendat. Utraque sine confessione peccatorum stare potest, non vicissim. Debet enim qui confitetur peccata sua sperare, credere, & saltem animo Dei pietatem commendare. Definitur peccatorum Confessio (græce *Exomologesis*) *accusatio peccatorum eo fine suscepta, ut virtute clavium veniam impetremus*. Dicitur *accusatio*, idest non simplex aut jocosa expositio, sed accusandi, ac vindicandi animo: additur *veniæ impetrandæ causa*, ad differentiam judiciorum forensium, ubi confessionem supplicium subsequitur.

Not. II. Confessioni peccatorum adstrictos olim fuisse Ju-

Judæos censet Morinus. Nam mense *Tisri*, de quo Levit. 16. habetur: *In hac die expiatio erit vestri ab omnibus peccatis vestris*, probatur ex pluribus hebraicis monumentis Judæos semel iterumque sua peccata confiteri. Profert etiam Morinus hujus confessionis exemplar, & ritum. Similia tradit Buxtorphius, & Huetius, qui ex Platone, Aristotele, Plutarcho, & Simplicio probat, etiam apud ethnicos in usu fuisse, ut scelus patratum poenitentia & confessione vindicarent. Narrat etiam quo ritu peccata sua aperiant Gauti, Siamenses, Japonenses, aliique ad publicam confessionem ex alta rupe suspensi a suis sacerdotibus compulsi. Mirum proinde est, novatores, veluti tyrannicam rejicere catholicorum confessionem, quæ liberrima est, & non solum ab omni dedecore immunis, sed est etiam utilissima.

Not. III. Confessionem damnarunt I. Novatiani ac Montanistæ. II. Sæculo VIII. exeunte quidam obscuri nominis, qui soli Deo aperienda esse peccata asseruere, ex Alcuino ep. 71. III. Viclefus docuit, confessionem esse instituti Ecclesiastici, inutilem, & noxiam. Idem sensit Petrus Oxonien. an. 1478. a Sixto IV. damnatus. IV. Lutherus eam appellat cruentissimam carnificinam, negat jure divino esse institutam, & in ea aperienda esse lætalia peccata. V. Constat ex Confess. Augustana & Wittemb. a Lutheranis non prorsus rejici confessionem, imo perutilem esse ob absolutionis beneficium, quæ cum sit vox Dei, valet ad fidem excitandam: sed ajunt, confessionem *auricularem* non esse divinæ institutionis & publicam tantum poenitentiam commendari ab Ecclesiæ PP. ante Lateran. Conc. sæc. XIII. celebratum: & necessariam non esse enumerationem delictorum, ex Gratiano, Scoto, Acosta apud Grotium, & Confess. Aug. VI. Calvinus fatetur confessionem utilem esse, & vetustissimam, sed ait liberam esse, nullumque ea de re ante Lateranen. Synodum exstare præceptum, quod *multis nominibus* noxium appellat. Pugnat totis viribus pro hac sententia Dallæus. Sit itaque

PROPOSITIO I. Ex sacris litteris ostenditur exstare sacramentalis confessionis præceptum.

Probari solet ab aliquibus ex variis symbolis veteris Testamenti, ubi recensetur Adami, & Caini confessio, quam Tertullianus, Ambrosius, & Gregorius M. confessioni Sacramentali comparant. Item patratum a se crimen

accu-

accusarunt Achan coram Josue, Saul coram Samuel, David coram Natan. Suadetur etiam confessio Num. 5., Lev. 26., Ps. 31., ubi Deus hortatur Judæos, ut *confiteantur iniquitates suas*. Verum cum institutio confessionis Sacramentalis ad novam legem pertineat, non aliud ex iis symbolis evincitur, nisi eam fuisse præmonstratam, non secus ac in Judæorum purificationibus baptismus est præsignatus.

Probatur itaque ex novo Testamento, ac I. ex Matth. 18.: *Quæcumque alligaveritis &c.* Et Jo. 20.: *Quorum remiseritis &c.* ex quibus constat sacerdotem constitutum fuisse in foro pœnitentiæ judicem, eique ligandi ac solvendi potestatem fuisse collatam: sed nequit sine *auriculari* confessione hæc potestas rite exerceri; ergo &c. Maj. patet ex Prop. 1. c. 2. Diss. præced. Min. prob. Constat enim, ait Trid. Syn. sess. 14. c. 5.: *Sacerdotes judicium hoc ignota causa exercere non potuisse*. Unde Alcuinus ep. 71. ait: *Quid solvit sacerdotalis potestas, si vincula non considerat ligati?* ergo &c. Sensit hujus argumenti vim Calvinus ipse, unde ut eam eluderet negavit sacerdotibus judiciariam potestatem.

Prob. II. Act. 19. legitur: *Multi credentium veniebant confitentes, & annunciantes actus suos*. Frustra Lutherus *actus* interpretatur *miracula*. Nam I. fideles ad confessionem illam adacti dicuntur timore incusso a dæmone in improbos exorcistas insiliente. II. quia Syri legunt: *Delicta sua*, vel, ut habetur in Bibliis Walton. *Offensas suas, confitebanturque quod fecerant*. III. ita hunc locum accipiunt Chrysostomus, Œcumenius, Basilius &c. IV. Calvinus ipse, Kemnitius, & Centuriatores de confessione illam exponunt, licet generali tantum. Sed male: nam Syriacum vocabulum, quod a שעא *schahà* derivatur, distinctam enumerationem significat, & Græcum habet ἐμολογεῖν confiteri; ergo &c.

Prob. III. ex illo Jac. 5. *Confitemini alterutrum peccata vestra*, quem locum de Sacramentali confessione accipiunt auctor librorum de Visit. infirm., Alcuinus, Beda, Hugo Vict., Simeon Thess. &c. Ubi τὸ *alterutrum* sic exponunt: *Homo homini, reus judici, ægrotus medico*. Vide Morin. in App. ad l. de Pœn. p. 133. Plana est ergo hujus loci expositio, quam tradit Calmet, aliique ad veniam obtinendam aperienda esse peccata, sive coram Ecle-

clesia, si publica sint, sive secreto, si occulta.

Opp. hæretici: I. potestas clavium nil aliud est, præter munus declarandi apud Deum peccata fuisse dimissa; ergo &c. II. Hæc potestas iis competit, qui sunt Spiritu S. donati; ergo nostri sacerdotes, qui sunt eo destituti, illam non habent. III. Solus Deus Is. 43., & Marc. 2. peccata dimittit, ergo &c. IV. Ex quo illud Jo. 20. *Quorum remiseritis &c.* quidam PP. exerceri scribant in baptismate, non sequitur baptismo præmittendam esse confessionem, ergo nec pœnitentiæ. V. Quidam laici Alcuini tempore commendabant confessionem soli Deo factam ex Ps. 31., & 91.: *Bonum est confiteri Domino &c.*; ergo &c.

℟ ad I. neg. ant. Non enim ajunt sacerdotes: *Declaro te solutum esse*, sed: *Ego te absolvo*, nec annunciandi, sed ligandi & solvendi potestate donati sunt. Ad II. retorq. argum. Nam hæretici nuntiis Evangelicis etiam improbis, & irrisoribus mysteriorum suam fictitiam clavium potestatem inesse putant. ℟. II. dist. ant. Competit Spiritu S. donatis, ut licite & valide ea utantur, conc., ut valide tantum, neg. Ad III. dist. ant. Solus Deus dimittit auctoritate suprema ac propria, conc., ministeriali & aliena, neg. Sicut enim ex quo Deus solus mirabilia faciat, non sequitur per subjectam creaturam mira non operari, ita nec sequitur per sacerdotes non dimittere peccata.

Ad IV. neg. cons. Nam in baptismo homo renascitur Christo, adoptatur Ecclesiæ, ergo nudum ministerium exercent, qui baptizant: at in pœnitentia judicium exercent, & curam animarum, quæ duo apte fieri non possunt, nisi crimina, & vulnera aperiantur; ergo &c. Ad V. ℟. I. Scripturas commendare confessionem Deo factam, nec improbare factam hominibus, quam ipse David coram Natan confessus exercuit. ℟. II. Confiteri Deo qui confitetur ministris ad id constitutis a Deo. Hinc S. P. A. illud in Ps. 31.: *Quoniam tacui &c.* exponit: *Quoniam non protuli ore confessionem*; ergo &c.

Propositio II. Confessionis Sacramentalis necessitas ex traditione, & usu Ecclesiæ comprobatur:

Prob. I. Ex definitionibus Roman. Pontificum, qui Innocentium III. præcessere. Misso Clemente, qui ep. 2. ad Cor. lapsis confessionem peccatorum indicit, constat ex Eusebio l. 6. H. E. c. 23., Fabianum Papam tertio Ecle-

clesiæ sæculo Philippo Cæs. vetuisse sacrorum aditum, *priusquam confessionem scelerum fecisset*. Ubi observat Nicephorus l. 5. c. 25., Philippum illorum pœnitentium ordini fuisse admixtum, *qui juxta disciplinam Ecclesiæ, præmissa scelerum confessione, explorabantur*. Innocentius I. Ep. ad Decent. ann. 416. scripta ait: *De pondere delictorum sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem pœnitentis, ad fletus &c. Ac tunc debere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem*. Constat ergo etiam solemni reconciliationi, de qua ibi sermo est, confessionem peccatorum fuisse a poenitente præmissam, & a sacerdote injunctam *congruam satisfactionem*. Quam tamen *ante Pascha relaxandam monet ei, qui desperata valetudine inciderit in ægritudinem*, ut ejus necessitas pateat. S. Leo I. Ep. 80., nunc 136. data ann. 459. vetat, *ne de singulorum peccatorum genere scripta professio publice recitetur: cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicare confessione secreta. Sufficit enim illa confessio, quæ primum Deo offertur, tum etiam sacerdoti. Tunc demum plures ad pœnitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis*. Et ep. 91.: *Necessarium est*, ait, *ut peccatorum reatus ante ultimum diem sacerdotali supplicatione solvatur, nec illius temporis angustias eligat, quo vix inveniat spatium, vel confessio pœnitentis, vel reconciliatio sacerdotis*.

Gregorius Magn. plura habet de Confessione Sacr. l. 3. Mor., in Jo. 7., & Hom. 26. in Ev. ad illud: *Quorum remiseritis*, ait: *Videndum quæ culpa præcessit, aut quæ sit pœnitentia secutura post culpam, ut illos pastoris sententia absolvat .... Lazaro dicitur: veni foras, ac si cuilibet mortuo in culpa diceretur: cur reatum tuum intra conscientiam abscondis? veniat foris mortuus, idest culpam confiteatur peccator. Venientem foras solvant discipuli. ut pastores Ecclesiæ ei pœnam debeant amovere, quam meruit, qui non erubuit confiteri*; ergo Innoc. III., qui sæculo XIII. in Lateranen. Concilio annuam confessionem præscripsit, majorum vestigiis inhæsit.

Prob. II. Ex Conciliis. Nam Laodicænum paulo ante Nicænum can. 4. præcipit, ut pœnitentibus, qui in humilitate *confessionis* perseverant, statuatur pœnitentiæ tempus: *Secundum proportionem delicti*. Cabilonense ann. 650. præcipit: *Ut a sacerdotibus data confessione indicatur pœnitentia*. Trullanum ann. 792. can. 102. ait: *Oportet eos*, qui

qui solvendi & ligandi potestatem accepere, peccati qualitatem considerare, & ejus, qui peccavit studium & affectionem, & sic morbo afferre medicinam. Sed hoc fieri nequit sine peculiari ac distincta peccatorum manifestatione; ergo &c. Huic addit Lupus Synodum Vormatiensem, & Londinensem. Addit etiam cl. Auctor Cabillonen. alteram ann. 813., quæ can. 32. damnat eos, *qui non plene confitentur peccata sua.* Et can. 33., *eos, qui dicunt, Deo solum confiteri debere peccata. Cum Deus sanitatem nostram non solum potentia sua, sed etiam medicorum operatione producat.* Recte ergo monet Lateranen. Concilium in cap. *Utriusque*, ut *sacerdos sit discretus & cautus, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati, per quas intelligat quale illi debeat remedium adhibere.* Similia habet Trid. sess. 14.; ergo &c. Cum autem hæc S. Synodus ibi asserat Ecclesiam iis verbis: *Quorum remiseritis &c.* semper intellexisse collatam sacerdotibus judiciariam potestatem, idcirco.

Prob. III. Ex PP. Irenæus l. 1. c. 6. narrat, foeminas a Valentinianis circumventas *confessas* esse secreti stupri consuetudinem, & c. 13. a Marco præstigiatore *contaminatas miro ipsius amore exarsisse:* atque hanc labem *exomologesi* purgasse pulcherrimam diaconi uxorem; ergo occulta etiam crimina exomologesi purgare mos erat in Ecclesia. Adde, mulieres quasdam a Marco compressas ob pudorem confessionis faciendæ, ex Irenæo c. 7. *desperasse*; ergo necessariam ad salutem *exomologesim* putarunt. An vero confessio illa fuerit privata, vel publica, ut censet Ernestus Grabe, parum refert ad hanc quæstionem, in qua de ejus necessitate, non de modo sermo est. Utraque tamen Sacramentalis erat, & sacerdoti fiebat: & publicæ præibat privata, ut sacerdos ex occultis criminibus sibi patefactis quædam vulgari juberet, ad tollendos abusus idonea; ergo &c.

Tertullianus de Poenit. c. 9. ait: *Tantum relevat confessio delictorum, quantum dissimulatio exagerat; confessio enim satisfactionis consilium est, dissimulatio contumaciæ. Hujus pœnitentiæ operosior probatio est, ut non sola conscientia præferatur, sed aliquo etiam actu administretur. Is actus exomologesis est, qua delictum Domino confitemur;* ergo exteriori etiam actu peccatorum accusatio per Tertull. fieri debet.

Nec te moveat, quod confitendum dicat Domino; nam

nam paulo post ait, eos, qui Domino confitentur *presbyteris advolvi*, *& caris Dei adgeniculari*. Addit, plures abstinere ab hoc opere *pudoris magis memores*, *quam salutis*. Et ita concludit: *Ergo cum te ad fratrum genua protendis*, *Christum contrectas*; Merito ergo ex Tertulliano Pamelius exagitat Novatores, Cyprianus, de Lapſ. pag. 383. ait: *Confiteantur singuli delictum suum*, *dum satisfactio*; *& remissio facta per sacerdotes apud Deum grata est*. *Deinde laudat eos*, *qui quamvis nullo sacrificii*, idest idololatriæ, *facinore constricti*, *quoniam tamen de hoc cogitaverunt*, *hoc ipsum apud sacerdotes simpliciter confitentes exomologesim faciunt*, *animi sui pondus exponunt*, *medelam exquirunt &c.*; cum ergo constet, criminum occultorum confessionem publice præscriptam non esse, *luce clarius est*, ait Edictor Benedictinus, eos, *qui exomologesim faciebant &c.*, *peccata sua auribus alicujus sacerdotis deposuisse*. Eadem habet Cyprianus in ep. ad Antonianum. Basilius in Pſ. 29. T. 2. ed. Morell. p. 645. ad interrogationem 288. *Quibus peccata sint aperienda?* respondet: *Quibus credita est dispensatio divinorum mysteriorum*. Et ep. ad Amphil. p. 771. ait, non esse publicandas *adulterio pollutas mulieres*, *& id confitentes remissionis causa*, *ob circumspectionem*; ergo &c. De S. Ambrosio narrat Paulinus in ejus vita: *Quoties illi aliquis ob percipiendam pœnitentiam lapsus suos confessus esset*, *ita flebat*, *ut & illum flere compelleret*. *Causas autem criminum nulli*, *nisi Domino soli*, *loquebatur*. Ipſe Ambrosius l. 1. de Poen. c. 16. ait: *Si quis occulta crimina habens*, *studiose poenitentiam egerit*, *quomodo ista recipit si ei communio non refunditur?* Ubi Dallæus pro *multa* perperam effutiit *occulta* irrepsisse, quæ lectio nullo codice subnixa est, ut notant Maurini. Item l. 2. c. 1. ait: *Et nos non erubescamus fateri Domino peccata nostra*. Quis autem erubescit Deo fateri peccata, cui nuda sunt omnia? Et c. 6. ait: *Solvit criminum nexus verecunda confessio peccatorum*; ergo &c.

Chrysostomus l. 2. de Sacerdotio ait: *Multa arte opus est*, *ut ægri sacerdotum remediis libenter se subjicere suadeantur*. Addit: *Peccantium explorandum esse propositum*; *idcirco pastori opus esse 600. oculis*, *ut undique animæ statum circumspiciat*. Et l. 3. pag. 284. eos præfert sacerdotibus veteris legis, quod illi *non lepram corporis*, *sed immunditiam animæ non purgatam probandi*, *sed purgandi* po-

potestatem accepere. Et hom. 2. de Cruce, & Latr. ait: *Si latronem dignatus est, multo magis nos sua benignitate dignabitur, si voluerimus peccatorum confessionem instituere; igitur peccata propria fateri ne erubescamus, magna enim confessionis est vis*. Eadem habet Or. de Samar. *Imitemur*, ait, *hanc mulierem, & ob propria peccata non erubescamus; qui enim homini detegere peccata erubescit, neque confiteri vult, in die illa non coram uno, vel duobus, sed universo orbe spectante traducetur*; sed ex his constat, sacerdotes esse medicos animarum, datum illis ut peccata remittant, ut lepram a lepra distinguant, aperienda occulta crimina, vincendam erubescentiam extremi judicii meditatione &c.; ergo &c.

Augustinus Tract. 49. in Jo. ait: *Quando confiteris, procedis. Quid est autem procedere, nisi ab ocultis veluti exeundo manifestari?* hominibus nempe, non Deo, cui nil est opertum. Et Serm. 2. in Ps. 101.: *Cum audis*, inquit, *hominem confitendo proferre conscientiam, jam de sepulcro eductus est, sed nondum solutus est. Quando solvitur? A quibus solvitur? Quæ solveritis*, *inquit*, *in terra &c.* Ubi interior contritio, scelerum manifestatio, & ablutio sacerdotalis perspicue distinguitur; ergo &c. & in Ps. 66.: *Conscientia tua saniem collegerat, adhibet medicus fomenta verborum, & aliquando secat: agnosce medici manum, confitere, & defluat omnis sanies*. Et serm. 391. de Pœn. ait: *Implicatus vinculis peccatorum dubitat confugere ad claves Ecclesiæ, quibus solvatur in terra, ut sit solutus in cœlo?* Serm. 392. ad Conjugatos: *Nemo dicat, occulte ago, novit Deus, qui mihi ignoscat; ergo sine causa dictum est: Quæ solveritis in terra &c.* Item Serm. 393. monens impium ut pœniteat, dum sanus est, ait: *Quia si ad ultimum vitæ steterit, nescit si ipsam pœnitentiam accipere, ac Deo & sacerdoti peccata sua confiteri poterit*: quæ verba confessionem peccatorum, & sacerdoti faciendam, & ad mortis articulum non differendam designant. Plura alia profert Torrensis ex opere de vera & falsa Pœnitentia, & ex lib. de *Visitatione infirmorum*, sed utrumque opus Augustino supponitur; licet utrumque non exiguam habeat auctoritatem. Vide auctorem.

Jam vero ex PP. sic arguitur. Docent PP. exomologesim fieri solitam ad genua sacerdotum, idque egisse corruptæ vitæ mulieres virosque: docent sacerdotibus tantum datas Ecclesiæ claves, eosque judicare inter lepram & lepram,

pram, frustra aliunde expectari remissionem, & Evangelium frustrare, qui eos celant occulta crimina: peccatores hortantur ad erubescentiam vincendam, ne inficiantur pestilenti sanie, & maximo rubore in exrema die suffundantur; ergo PP. necessitatem secretæ confessionis tradidere.

Prob. IV. Ex vetustissimo Ecclesiæ usu, cujus vetustissima monumenta produximus prob. I. longe ante Innocentii III. ævum: qui si novum, gravissimumque præceptum fidelibus imposuisset, & ut heretici putant, *conscientiæ carnificinam*, contra illud episcopi, & fideles reclamassent; ergo &c. Idem dicendum, si alium hujus consuetudinis institutorem obtrudant; constat ergo ex regulis ab Augustino statutis ad inveniendas traditiones, hanc nos a PP., istos ab Apostolis, Apostolos a Christo accepisse. Nec dicas, hanc traditionem servari in sola Romana Ecclesia. I. enim est major hujus, quam aliarum auctoritas, ac diligentia in traditionibus servandis: II. etiam in Ecclesia Orientali servatur, ex Simeone Thessal., Gabriele Philadelph., ex Poenitentiali Joannis II. Constantinop. præsulis, ex pluribus Grecorum euchologiis. Et ex communi etiam hodierna Græcorum praxi, ipsos Græcorum presbyteros, licet raro admodum, ne a sacris arceantur, juxta canones Basilianos, aliquando tamen confessione purgari, sedere autem quotidie excipientes *exomologesim* laicorum, & nullum ex his ad S. Synaxim inconfessum accedere exploratissimum est; ergo &c.

Prob. V. Ex aliarum nationum consensu. Armenii, licet variis erroribus impliciti, nullibi de isto insimulantur. Coptos, atque Æthiopes ad aures sacerdotum confiteri peccata, ita certum putat Bernatus: *Ut nihil possit esse exploratius* (1). Falsum est ergo Coptos ob rigorem di-

(1) Quamvis circa XII. Ecclesiæ sæculum tres Cophtitarum Patriarchæ Sacramentalem confessionem abrogare tentaverint; huic tamen novitati restitere, Renaudotio teste, primo Marsus quidam, qui Marcum Zaraæ filium confutavit, subinde vero Abnassali fratres duo, aliique non pauci. Imo eodem tempore Michael Antiochenus Jacobitarum Patriarcha confessionis Sacramentalis, & canonicæ poenitentiæ necessitatem demonstravit in tractatu de Præpar. ad Communionem. Cur autem Cophtitæ, & Ægyptiorum nonnulli ab avita PP. omnium sæculorum traditione recesserint, rem sic narrat laudatus Renaudotius, in

disciplinæ non frequentare hoc Sacramentum, ut scribit Alex. H. E. p. 3. c. 9., licet enim raro confiteantur negotiatores, sæpe tamen id agunt ceteri præsertim foeminæ, ut ostendit Sollerius tom. 5. Act. Ss. Jun. qui etiam profert celebrem fidei confessionem Patriarchæ Babiloniæ Habedjesu Apostolicæ doctrinæ conformem. Quid plura? ab Hussitis, atque Valdensibus, imo a pluribus Anglorum minime denegatam sacramentalem confessionem ostendit

in Comment. ad Liturgiam Copht. S. Basilii. Cum sacerdos, inquit, laicos per Ecclesiam incensaret solebant Cophtitæ ejus precibus commendare se, & confessionem quandam verbis generalibus illi similem pronunciare, quam in Missa recitat Ecclesia Latina. Cum interea sacerdos orationem diceret, quæ ad remissionem peccatorum pertinere videtur, putarunt similes absolutiones valere ad abolenda peccata, quæ ex fragilitate a piis viris quotidie committi solent.

Hinc superstitionis initium, & subinde pœnitentiæ subversio. Nam sæculo XI. & XII. ad S. Synaxim admitti cœperunt graviorum criminum rei, qui sacerdotibus confiteri, & canonicam pœnitentiam subire renuebant, ne forte qui forent a communione remoti, aut calumniam sibi apud Mahumedanos conflarent, aut fidem omnino abnegarent. Alii vero longius progressi, ut Joannes Abugaleb Cophtitarum Patriarcha, & Marcus Zaraæ filius confessionem penitus abrogarunt. *Itaque ex pessima illa institutione multi existimare cœperunt sufficere ad expianda peccata, ut cum sacerdos thuribulum circumferret, inclamareturque a populo: Kyrie eleison, addicerentur hæc verba: Suscipe Domine hoc incensum, quod offertur tibi a sacerdote tuo pro peccatis nostris. Tunc unusquisque animo revolvens peccata sua, ea secrete coram Deo confiteatur, atque ita, illa sibi remitti stulte existimabat. Illam brevem formulam agnoscendi se peccatores coram Deo confessionem vocarunt.*

Hæc Renaudotius. Verum, quidquid sit de putida quorundam insanorum hominum superstitione, explorata res est, confessionem auricularem a primis Ecclesiæ sæculis pœnes Ethiopes, Caldæos, Persas, Indos, Cophtos, Syros Jacobitas, & Nestorianos, aliosque Orientales in usu fuisse. Nam inter Sacramenta illam recenset Abedjesus Sobensis in lib. *Margaritæ* part. 4. c. 1. Josephus Indus *Navigatione novi Orbis* c. 144. de Nestorianis ait: *Confitentur ut nos*. Cum autem quidam Patriarcha Nestorianus, quem cl. Asseman fuisse opinatur Simonem Barmamam, eam eliminare conatus esset, hinc contentiones & cædes plurimæ obortæ sunt. Rem ita narrant Sulaka, & Josephus II. *Erat apud nos consuetudo, ut revelaremus peccata nostra inter nos: sed surrexit violentus tyrannus, & obolevit eam: orta est cædes & contentio, & cessare fecit illam*. Gabanus etiam de Sa-

dit Bossuet in II. Variationum. Et Lutherani probarunt aliquando Lutheri Catechismum, ubi præscribitur confessio omnium, *quæ menti occurrunt*; ergo &c.

Prob. VI. Ex testimoniis monachorum, qui ante Innoc. III. floruere. Nam præter Basilium, de quo supra, plura de utilitate confessionis occultorum criminum scribit Cassianus Coll.2.c.13. Alcuinus ep.71. ad quosdam Gothorum, *qui nolebant confessionem sacerdotibus dare*, ostendit peccatori *ad confessionis medicamenta confugiendum in quacumque morte versentur:* idque exemplo trium mortuorum, quos Dominus suscitavit, explanat. Idem probat ex libello de gestis Bertillæ Abbatissæ Præf. 1. in sæc. III. Bened. Mabillonius. Sæculo XII. de necessitate confessionis oralis egit S. Bernardus Serm. de S. Andrea, in Exhort. ad Milites Templi, in vita S. Malachiæ, ubi narrat mulierem ejus absolutione ab insania liberatam. Consimile miraculum a Bern. patratum narrat Guilelmus Abbas. Plura etiam hujusmodi narrat Petrus Cluniacensis. Adam Abbas Perseniæ ep. 20. ad Antistitem monast. de Vernusia Aug. instituti, teste Martenio, plura habet de confessionis præcepto, conditione, forma, & confessarii munere, quæ licet non sint cum auctoritate PP. comparanda, tamen satis ostendunt hoc dogma majorum traditione subnixum esse.

Ob. I. Ante Lateranen. Conc. nullum erat de confessione præceptum; ergo &c. II. Ecclesia ex Trid. sess. 24. non judicat de occultis; ergo si qui confessioni se se subiecere, non ex vi traditionis, sed ex humilitate id fecere. III. Nectarius C. P. episcopus, teste Socrate, So-

Sacram. Pœn. sect. 1. scribit, statuisse Nestorianos: *Ne quisquam deinceps alteri, quam soli Deo peccata sua confiteretur: propterea quod ex revelatione cujusdam confessionis, cujus secretum Spahanensis nescio quis aperuerat, multæ inter ipsos Syros dissensiones, & homicidia venissent*. Verum confessionem auricularem restituere curarunt imprimis laud. Sulaka Patriarcha, ejusque successor Abedjesus, deinde Missionarii Apostolici tam in Chaldæa, & Perside, quam in Indiis. Episcopi enim, qui a Patriarcha Babylonico in Indias destinabantur, inter alios Nestorianorum errores confessioni sauricularis horrorem populis illis instillabant, teste Antonio de Gouvea in Act. Alexii Menezii Hoensis Arch. l. 7. c. 13. Hæc laud. Asseman tom. 3. Bibl. Orient. part. 2. p. 287.

Sozomeno, & Nicephoro, ob exortum scandalum propter stuprum mulieris cum diacono, sustulit presbyterum pœnitentiarium, sed hoc non fecisset, si extasset de confessione divinum præceptum; ergo &c.

Nec dicas a Nectario sublatum tantummodo publicæ confessionis usum: narrat enim Socrates permissum subinde cuique: *Ut pro arbitrio, animique conscientia accederet ad communionem*: postea vero sublato pudoris fræno graviora flagitia erupisse; ergo &c. Idem evincitur ex Chrysostomo, qui Nectario successit.

℞. ad I. neg. ant. De quo vide prob. I. Prop. II. constat enim Innocentium tempus confessionis annuæ determinasse, non eam primitus instituisse, quod etiam evincitur ex c. *Omnis utriusque*, & declarat Trid. sess. 14. c. 5. Ad II. neg. cons. & retorq. argum. Ecclesiæ enim, quæ de occultis non judicat, collata est ligandi & solvendi potestas; ergo debent occulta crimina per sinceram confessionem eidem manifestari. Ad III. ℞ I. Thomas Valdensis, Canus, & Estius, Nectarium graviter peccasse, eique pravum consilium ea de re Eudemonem dedisse, cui Nectarius rerum Ecclesiasticarum imperitus, utpote qui ad senectam usque inter laicos versatus senex fuit inauguratus episcopus, facile assensum præbuit, ex quo *ansam singulis datam videns* non ultra confitendi, graviter cum Eudemone questus est teste ipso Socrate.

℞. II. Baronius, & Latinius Viterbien. hanc de Nectario narrationem fabulosam esse. Et Baronius quidem Socratem, cum aperte Novatianum se prodat, non esse audiendum existimat: sugillat enim Chrysostomi verba: *Si millies pœnitentiam egeris, in Ecclesiam ingredere*. Cum Socrate delirasse Sozomenum ex eo probat Baronius, quod scribat Nectarii exemplum omnes fere præsules secutos, cum eodem tempore Nyssenus canones ediderit pœnitentiales. Tandem, si Socrati & Sozomeno fides habeatur, Nectarium a Novatianis deceptum esse opinatur. Plura alia congerit Latinius ad fidem hujus facti elevandam, quæ vide apud Auctorem.

℞. III. Bellarminus, Petavius, Morinus &c. abrogatam a Nectario aut confessionem publicam, aut pœnitentiam publicam, criminum occultorum. Ac Bellarminus l. 3. de Pœn. c. 14. ait occasione Novatianæ hæreseos institutum *presbyterum bonæ conversationis, ut velut in theatro, sub testimonio populi delicta pandantur*. Sic enim red-

reddit verba Sozomeni Cassiodorus H. Trip. l. 9. c. 35., cujus lectionem probant Hesselius, & Tapperus, eamque versioni Nicephori, qui legit: *Grave episcopis visum est in media plebe, velut in theatro, noxam confiteri*, præferendam putat Bellarminus, eo quod Cassiodorus fuerit Sozomeno quasi coævus, Nicephorus vero illo posterior annis plus 800.; ergo per Bellarminum non auricularis confessio, sed tantum minister publicæ confessioni præpositus sublatus est, qui occulta secreto servare debuit, & solum publica ad pœnitentiam evulgare poterat: sicque Cassiodori, & Nicephori antilogiam censet posse conciliari. Idem præstitit etiam Chrysostomus Nectarium imitatus.

Petavius autem lectionem Cassiodori, utpote alienam a Græcis Sozomeni codicibus, ejusque accuratis Chrystophorsenii, Valesii, & Savilli versionibus rejiciendam putat, & versionem Nicephori retinendam. Negat deinde stuprum mulieris ad Sacramentalem confessionem esse referendum. Nam Socrates habet tantum προβᾶσα, quod male vertit interpres: *Mulier longius in confitendo progressa*, cum tantum significet, mulierem illam, *cum longius procederet* in obeunda pœnitentia, aliud facinus admisisse, quod coram pœnitentiario deposuit, & quo ab episcopo aliisque comperto, diaconus depositus est, ac fama percrebescente flagitium ad populi notitiam venit, unde Nectarius pœnitentiarium amovit. Reapse scribit Sozomenus stupratam mulierem, *dum hujus rei causa in Ecclesia moraretur*, idque abrogatum Constantinopoli, quod Romæ servabatur, nempe publicam pœnitentiam, quam ibi distinctæ describit. Tandem Nectarius ipse statuit, ut quisque sua conscientia fretus accederet ad communionem, hoc est, ne cogeretur ad publicam pœnitentiam. Hæc Petavius.

Morinus autem l. 2. de Pœn. c. 9. censet, pœnitentiarium hortatum mulierem ut juxta morem Ecclesiæ quædam publica peccata enuntiaret, at *mulier longius progressa* (quæ verba recte supplesse interpretem opinatur, cum desint in Græco) confessam quoque scelus cum diacono commissum, quod coram populo enuntiandum non erat. Unde infert Morinus a Nectario abrogatam publicam confessionem, nam ex privata nullum scandalum ortum esset, eamque etiamnum retinent Græci, aliique Orientales, non tamen negat etiam pœnitentiam publicam fuisse abrogatam, ut constat ex c. 9. laud., ubi expresse ait: *Utrum-*

que revera sustulit Nectarius.

Valesius in not. ad Socratem binam mulieris confessionem distinguit, 1. qua iussa est fletibus jejuniisque vacare, 2. qua revelavit diaconi stuprum. Utraque privata fuit cum Socrates, Sozomenus, & Nicephorus scribant, factam *coram presbytero*, ad hoc constituto, ne scelera, *quasi in theatro vulgarentur*. Scandalum proinde ex eo natum est, quod poenitentiarius accersito diacono ad fatendum crimen compulit, unde ab episcopo, quem pænitentiarius ea de re fecit certiorem, depositus vulgatum est sacrilegium. Quare Nectarius sustulit poenitentiarium, non confessionem, non enim interdixit fidelibus, ut nullum adirent presbyterum, aut sibi potestatem ademit arcendi a sacris eum, qui publicum crimen admisisset, sed cuique indulsit, ut ad synaxim adirent, absque eo quod se poenitentiario, ut antea, subjicerent.

Ex quibus colligunt Juenin, Estius, Tournelius, Vitasse &c. Sublatum poenitentiarium, occasione Decianæ persecutionis institutum, ne lapsi absque prævia poenitentia reciperentur. Hic presbyter nedum excipiendis confessionibus, sed etiam poenitentiæ peragendæ erat præpositus, ut exciperet depositionem testium, reum argueret, & peccatis publicis statutas poenitentias indiceret, interdum graviora crimina publicando poenitentis consensu: ita patefactum mulieris stuprum, sublatum poenitentiarium, & statutum ne habentes occulta crimina illum adirent, sed a quovis alio soluti sine pubblica poenitentia ad synaxim accederent.

℞. IV. cl. Auctor. Ex Nectarii facto catholicum dogma invicte probari. Sic enim illud narrat Sozomenus, quem frustra putat Baronius fuisse mentitum: *Cum peccatum necessario confiteri oporteat, grave ab initio visum est sacerdotibus tamquam in theatro crimina sua evulgare. Itaque ex presbyteris aliquem, qui vitæ integritate & prudentia polleret, huic officio præfecerunt; ad quem accedentes ii, qui deliquerant, actus suos confitebantur. Ille vero pro cujusque delicto, quod luere oporteret, loco pœnæ indicens absolvebat confitentes*. Ex quibus evincitur I. necessitas secretæ confessionis, ne peccata palam vulgarentur. II. Id factum *ab initio* & ante exortam Novatianorum hæresim. III. Non unum, sed plures extitisse presbyteros secretis confessionibus excipiendis, nam Serapion lapsus in persecutione clamavit apud Eus. l. 6. c. 47.: *Accerse mihi unum*

ex

ex presbyteris. Et Cyprianus de Lapſ. ait, exomologeſim fieri *apud ſacerdotes*. IV. Poenitentiarium, licet & ipſe confeſſiones exciperet, poſt Novatianam hæreſim ſpecialiter conſtitutum, ut præeſſet poenitentiis agendis, & nemo ante illas exactas ad ſynaxim accederet; quod proprie ſonat apud, Socratem, & Soz. *Presbyter, qui præeſt pœnitentiæ*: nam *metania*, prout ab *exomologeſi* diſtinguitur, eſt executio operis ſatisfactorii. Opponentibus enim Novatianis, quod in Eccleſia lapſi indiſcriminatim reciperentur, Cornelius R. P., & Cyprianus curarunt, ne lapſi levarentur onere poenitentiæ. Reapſe ſublato poenitentiario ſcribit Chryſoſtomus adhuc *ſedere presbyterum* ad conferendam fidelibus reconciliationem, & pacem. V. Scandalum non eſt exortum ob confeſſionem Sacramentalem, ſed quia mulier poenitentiæ inſiſtens, poſtquam *ad poenitentiam delicta ſingillatim depoſuerat*, ait Socrates, *progreſſu temporis pronuntiaſſe crimen aliud, ac dixiſſe quomodo ſecum diaconus concubuerit*. Ubi non ait Socrates, quod mulier crimen confeſſa eſt, ἐξομολογεῖται *confeſſa eſt*; *ſed* κατηγόρει *accuſavit, palam commemoravit*, non poenitentiario, & ſecreto, ſed palam etiam laicis: unde *diaconus Eccleſia ejectus eſt*, & *populus graviter commoveri coepit*.

Clarius Sozomenus: *Matrona quædam ob peccata, quæ confeſſa fuerat, juſſa ab hoc presbytero jejunare, dum hujus rei cauſa in Eccleſia moraretur, a diacono ſe ſtupratam prodidit. Quo cognito plebs omnis ſuccenſuit, eo quod contumelia illata eſſet Eccleſiæ*. Stuprum ergo illatum eſt mulieri poſt confeſſionem, dum in Eccleſia moraretur ob poenitentiam, & ab ipſa, non a poenitentiario ſtuprum proditum eſt: alias poenitentiarius non ſolum amotus, ſed etiam punitus, a præſule, aut objurgatus fuiſſet. Quare Nectarius vetuit tantum publicam poenitentiam, cui aliquis presbyter præerat, ne aliquod ſimile facinus committeretur: *Presbyterum*, ait Sozomenus, *qui agendæ poenitentiæ præpoſitus erat, abolevit*. Nec obſtat, quod ait Socrat., permiſſum cuique ad Synaxim accedere: *Prout ſibi conſcius eſſet &c.*, nec quod ait Socr. minora fuiſſe antea peccata: *Ob verecundiam eorum, qui ſua delicta enuntiabant, & ob ſeveritatem judicum*. Nam ſublata forma poenitentiæ, qua tantum in conventu Eccleſiæ abſoluta fas erat ad communionem accedere, & amoto poenitentiario, improbi ſentientes ſe non afficien-

dos pudore, & diuturna maceratione, facile invaluit peccandi licentia.

Ob. II. Chrysostomus hom. 5. de Incompr. ait: *Rogo, ut Deo confiteamini. Non te in theatrum conservorum tuorum duco, neque hominibus peccata revelare cogo, conscientiam tuam expande coram Deo, licet enim taceas, ipse novit omnia*. Et Catech. 2. ait, quod Deus non cogit *in medio patrata edicere, sed sibi soli confiteri*. Et Conc. 4. de Lazaro ait: *Cur erubescis dicere peccata tua? Num homini dicis, ut te probro afficiat &c. Mihi soli, ait Dominus, dic peccatum privatim, ut sanem ulcus*. Et in Homil. ad Concion. *Apud conscientiæ rationes fiat inquisitio, Deus te confitentem solus audiat, qui peccata non exprobrat, sed delet*; ergo &c. II. Basilius in Ps. 37. ait, Davidem soli Deo *gemitus cordis sui* ostendisse; ergo &c. III. Nyssenus ep. ad Letojum ait, avaritiæ peccata non esse coefessione expianda; ergo &c. IV. Ambrosius l. 10. in Luc. 22. ait: *Lacrymæ lavant delictum, quod voce pudor est confiteri*. V. Pomerius *confessionem, aut emendationem proponit*; ergo alterutram sat esse opinatur. VI. Beda l. 5. in Luc. censet solam hæresim, Judaismum, & schisma sacerdotibus esse aperienda: *Cetera vitia per seipsum interius in conscientia Dominus sanat*; ergo &c.

℟. neg. cons. Vult enim ibi Chrysostomus peccata non esse aperienda coram multitudine, unde pudor maximus oriatur: sed sat esse, si soli Deo, nempe Dei ministro fiat, secretam exomologesim nemini revelanti. Non enim ait Chrysostomus: *Ne confitearis sacerdoti, aut ministro Christi*, cui alibi ait esse potestatem solvendi, sed non esse confitendum *conservo*, laico nempe contumelioso, *qui in publicum proferat*. Nec ait: *Ne accedas ad sacerdotem in templo sedentem, ut tibi reconciliationem impertiatur*, nam oppositum ait hom. 33. in Matth. Sed ait: *Ne dicas peccata ei, qui palam enuntiet*: unde in hom. Incompr. *Neque in theatrum te duco conservorum tuorum*. Reapse conatur ibi Chrysostomus declamatoria oratione peccatorem inducere ad vincendam erubescentiam, unde utitur comparatione summæ confusionis extremæ diei, quæ longe major futura est, quam sit uni tantum homini peccata detegere, ut ait hom. de Samar. Quod ergo ait, apud rationes conscientiæ fieri inquisitionem criminum, designat sine testibus, & sola urgente conscientia, contra quam fit in magistratu, exerceri judicium.

In

In Conc. de Lazaro nomine confessionis factæ soli Deo designat confessionem Sacramentalem: nam juxta Græcos, quæ per sacros ministros fiunt, a solo Deo fieri dicuntur. Ita S. D. hom. 50. in Matth. de Eucharistia ait, hanc hominem non operari, & in eo solum Christum manus extendere: regi enim tribuimus, quæ a ministris fiunt; sacerdos autem minister est Christi. Hinc Confessarius apud Cræcos ait poenitenti: *Frater ne erubescas: non enim mihi peccata enuntias, sed Deo*. Vide Arcudium, & Goarium; ergo &c.

Ad II. neg. conf. ibi enim de contritione Davidis, non de Sacramento novæ legis tractat Basilius, qui alibi sacerdotibus peccata aperienda esse perspicue declarat. Ad III. neg. conf. Ait enim ibi avaritiæ *mederi posse, dummodo*, avarus, *aperiat peccatum suum sacerdoti:* & largiendo pauperibus quæ habet, evellat ex animo pravam cupiditatem. Ad IV. neg. conf. Nam S. D. docet conversionem initium ducere a lacrymis, sed confessionem non excludit, ait enim ibidem: *Si in aliquo labaris, respicit*, Deus, *ut fatearis errorem*. Ad V. neg. ant. Nam l. 2. c. 7. ait: *Illi, quorum peccata humanam notitiam latent, nec ab ipsis confessa, nec ab aliis publicata, si ea confiteri, aut emendare noluerint, Deum habituri sunt ultorem*; non ergo alterutrum ibi proponit Pomerius, ut perperam contendit Dallæus, sed ait, Deum esse ultorem illorum, qui aut peccata non confitentur, aut si confiteantur, non se emendant. Dixerat enim supra: *Quoslibet nobis peccata sua tamquam medicis vulnera aperire*. Ad VI. neg. ant. Loquitur enim Bedas de receptione eorum, qui sunt extra Ecclesiam, non de absolutione Sacramentali. Nam de lepra eorum, qui sunt in Ecclesia ait: *Gravioris lepræ immunditiam sacerdoti pandamus, atque ad ejus arbitrium purificari curemus*.

PROPOSITIO III. Consentiunt catholico dogmati Gratianus, & duces scholarum.

Prob. I. pars. Gratianus enim de Poen. dist. 1. n. 37. docet, quosdam asserere peccatum remitti per contritionem, quæ confessionem præcedit, alios *sine confessione oris, & satisfactione neminem a peccato posse mundari, si tempus habuerit:* & hanc sententiam confirmat verbis Isajæ & Ambrosii: *Non potest quisquam justificari, nisi ante fuerit peccatum confessus*. Falluntur autem hæretici, dum nobis priorem sententiam opponunt, quasi Gratianus puta-

taverit confessionem necessariam non esse ad delendum peccatum ; aliud est enim efficaciam contritionis asserere, quæ vi suæ impium justificet, aliud negare confessionis necessitatem . Gratianus ergo ibi profert scholasticorum sententias , qui contritionis quidem efficaciam propugnabant , confessionem tamen non negabant ; eaque in sua probabilitate relicta , ait : *Fit confessio ad ostensionem pœnitentiæ*, *non ad impetrationem veniæ* . Profert etiam plures canones de necessitate poenitentiæ , 41. Chromatii ; quem tribuit Chrysostomo , & 44. ex Aug. serm. 392. ; & alios ib. Tandem PP. locis oppositæ sententiæ respondet, aliter esse *interpretanda*, *quam ab advers. exponuntur* . Prob. II. pars . Nam sententiam nostram tuentur Guillelmus Parisien., Magister, Petrus Pictavien. , Alex. Alensis, D. Thomas , Bonaventura , Scotus , aliique tam veteres, quam recentiores.

Ob. I. Gratianus, quamvis de Poen. dist. 1. num. 87. plura protulerit, quibus *probatur sine confessione oris , neminem a peccato mundari ;* tamen §. 2. *E contra* aliis argumentis ex Chrisostomo, Ambrosio, aliisque probare nititur *: Sine confessione oris posse peccata deleri*. Addit verba illa : *Confitemini alterutrum &c.* , esse exhortationis non jussionis , vel ad interiorem poenitentiam , si quæ sunt hujusmodi esse referenda . Loca autem SS. PP. exponit de satisfactione *pro manifestis criminibus : latentia vero peccata non probari sacerdoti necessario confitenda* . Tandem concludit: *Cui harum*, sententiarum , *adhærendum sit lectoris judicio reservatur : utraque enim fautores habet sapientes*, *& religiosos viros* ; ergo &c. Quod confirmat ex Poenitentiali Theod. Cantuar. ubi habetur : *Quidam Deo solummodo confiteri debere peccata dixerunt*, *ut Græci* , *quidam sacerdotibus*, *ut tota fere Ecclesia*; ergo &c. Ita Dallæus. II. Jo. Theutonicus de Poen. ait : *Sed melius dicitur fuisse institutam a quadam universalis Ecclesiæ traditione ;* unde infert Græcis necessariam non esse , quos non obstringit raditio Ecclesiæ Romanæ , *sicut nec traditio consecrandi in azymo* .

III. S. Bonaventura in 4. dist. 17. ait , confessionem non requiri ad justificationem : *Cum sequatur contritionem*, *quæ sine justificatione non est*. Nunc autem hæreticam habendam oppositam sententiam ob definitionem Concilii Lateranensis : *Sed ante non erat hæresis* , *quia non negabant potestatem clavium* , *sed necessitatem* . *Ideo Magister*, *&*

Gra-

Gratianus hoc referunt tamquam opinionem. IV. Scotus dist. 17. negat, ex quo confessio sit a Christo instituta, inferri quod sit necessaria; aut illos posse revinci, qui ajunt, eam esse de jure Ecclesiastico non de divino. V. Durandus ex Estio *eo propendet, ut putet confessionem non esse præcepti, sed consilii*.

℞. ad I. Gratianum loco cit. quærere: *An aliquis possit promereri veniam absque sacerdotali judicio*, & producit 1. Canones 60. pro utraque sententia, at cap. *Voluissent* docet: *Quod sine confessione oris &c. peccatum non dimittitur*, quod probat exemplo eorum, quos Dominus mundavit a lepra inferens: *Quod ille, quem culpæ macula inficit, nisi confessione oris, vel Ecclesiæ intercessione sanari non poterit*. Sequitur postea §. 2. *E contra*, ubi ostendit posse impium per interiorem pœnitentiam mundari: *Modo in seipso puniat peccatum contritione cordis, & secreta satisfactione*.

Ex quibus constat, Gratianum hinc inde disserere de vi peccatorum expiatrice, quæ an insit contritioni cordis, an sacerdotali judicio, an utrique, tunc erat quæstio adiaphora, unde observat Bonaventura, D. Thomas, aliique sensisse Gratianum, quod confessio sit utique a Christo instituta, sed ejus necessitas definita solius Ecclesiæ decreto, quo nondum lato fas erat, salva fide, de ea necessitate disputare. Reapse Gratianus §. 3. ait: *Sine confessione oris, si facultas non defuerit, aliquod grave delictum expiari auctoritati penitus probatur adversum*, quod multiplici ratione demonstrat; ergo &c. Idipsum sensit Magister, qui dist. 17. l. 4. ait: *Deo primum, deinde sacerdoti offerri confessionem, nec aliter posse ad paradisum perveniri, si adsit facultas*. In Canone autem: *Quidam Deo τὸ ut Græci* additum est, cum desit in Pœnitentiali Theodori & in Concilio Cabill. II.; unde canon fuit excerptus, sed etiam admissa Gratiani lectione dicimus Ecclesiæ Orthodoxæ sententiam, cui saniores Græci subscribunt, opinioni Græcorum errantium esse præferendam.

Ad II. dist. ant. Ait fuisse *institutam*, quoad *temporis definitionem*, conc., quoad vim Sacramenti, neg. Eo enim sensu loquitur Jo. Teutonicus, quo D. Thomas in 4. dist. 17. q. 3. ait: *Quod ad confessionem obligamur uno modo ex jure divino, alio modo ex præcepto juris positivi*, EX ISTITUTIONE *Ecclesiæ edita sub Innocentio III.* Ad III. ℞. Bonaventuram sensisse requiri in poenitente contritionem

nem caritate habituali formatam ex q. 4. art. præc. Quare necessitatem confessionis propugnat, non ad habendam justitiam, sed ne violetur Dei præceptum, quo quis amittat justificationem. Licet autem excuset Magistrum, & Gratianum, quod nondum esset celebratum Lateranense Concilium; scribit tamen utrumque improbasse opinionem negantium necessitatem confessionis. Ad IV. retorq. argum. Scotus enim probat confessionem a Christo institutam ex illis verbis: *Quorum remiseritis &c.*; ergo &c. Verum ex ea institutione negat Scotus, invicte probari confessionis necessitatem, non enim sequitur, ait Scotus: *Est Sacramentum a Christo institutum; ergo ad salutem est necessarium*, cum extrema unctio & confirmatio sit a Christo instituta, nec tamen omnino necessaria. Ad V. retorq. arg. Durandus enim dist. 17. q. 8. scribit, institutam esse jure divino, & q. 9. confessionem necessariam esse demonstrat: *Quia remedium ordinatum contra culpam est de necessitate salutis*; ergo &c.

Propositio IV. Confessio Sacramentalis necessaria est necessitate medii.

Sequitur ex dictis, & prob. I. Nemo salvari potest, nisi a peccatis solvatur, sed hoc fieri nequit sine Sacramentali confessione; ergo &c. Prob. min. Si alia esset via, ea sane esset caritas & contritio, sed neutra justificat absque voto Sacramenti, quod in iis includitur; ergo &c. Sed etsi contritio vi sua justitiam conferret, cum Christus jusserit pœnitentes sacerdotibus subjici, qui id facere renueret, a justificatione decideret, ob violatum præceptum. Cumque Christus eos constituerit absolutionis ministros per ea verba: *Quorum remiseritis &c.* non poenitens, sed arrogans esset, qui alia via solvi vellet; ergo &c.

Prob. II. ex Rom. Pontificibus, PP., & Conc. Nam S. Leo ep. ad Theod. necessarium putat, ut peccata, ante judicii diem *sacerdotali supplicatione* solvantur. Et Greg. M. ait, jacere cum Lazaro mortuum in culpa, qui foras non egreditur per confessionem. Concilium Lateranen. sacerdotem declarat esse medicum, qui ægro peccatori debet adhibere remedium. Trid. sess. 14. hoc Sacramentum lapsis ita necessarium declarat: *Ut nondum regeneratis ipse baptismus*. Ex PP. Irenæus scribit, incestuosas mulieres ad confessionem compulsas, quod sine ea nullus saluti esset aditus. Ambrosius ait, per eam solvi cri-

mi-

minum nexus. Aug. docet, frustrare Evangelium, qui ait deleri peccatum sine Ecclesiæ clavibus; ergo &c. Prob. III. Ex schola DD. Nam S. Thomas, Sotus, Durandus, aliique ajunt, confessionem esse a Deo institutam in remedium peccatorum. Ab Ecclesia autem semel in anno præceptam, ut fideles suum pastorem agnoscant, & digne accedant ad Eucharistiam; ergo confessio, prout a Christo instituta in peccatorum remedium, vel in re, vel in voto est de necessitate medii; prout præcipitur ab Ecclesia, est de necessitate præcepti.

Ob. I. Ex verbis illis: *Quorum remiseritis &c.* evincitur sacerdotum absolvendi potestas, non poenitentium absoluta confitendi necessitas; ergo &c. II. Evincitur inde potestas prædicandi Evangelium & baptizandi. III. Potestas illa stare potest sine confessione, sicut stat in baptismo, ubi peccata sine confessione solvuntur; ergo &c. IV. Verba illa exponi possunt cum Augustino de mutua injuriarum condonatione. V. Ex verbis Christi non distinguuntur duo criminum genera, quorum unum oporteat remittere, alterum retinere, sed duo peccantium genera: habetur enim: *Quorum*, *&* *Quorum*, idest unum *pœnitentium*, alterum *impœnitentium*, quibus datur, vel negatur remissio; ergo sacerdos cognoscere debet statum delinquentis, non peccatorum numerum, naturam, & gravitatem. VI. Christus binas mulieres Luc. 7., & Jo. 8. sine confessione recepit in gratiam. Paralitici fidem videns dimisit ei peccata Luc. 2. Petrus etiam Simonem ad poenitentiam non ad confessionem hortatur Act. 8., ergo &c.

VII. Ezech. 18. remissio peccatorum tribuitur conversioni cordis, non confessioni, habetur enim: *Convertimini &c.* Tob. 4., Eccl. 3. Prov. 15., Dan. 4., & Luc. 11. tribuitur eleemosinæ. Jac. 5. fidei & orationi; ergo &c. VIII. Accedit ratio. Si confessio esset necessaria absolute, posset a qualibet etiam foemina administrari, quod est absurdum; ergo &c. IX. Veteres fideles quotidie Eucharistiam sumebant, nec tamen legimus fuisse confessos, nec PP., qui de communionis dispositionibus meminere, confessionem laudant; ergo &c. X. In lege veteri necessaria non fuit; ergo nec erit in nova.

℟. ad I. neg. ant. Frustranea quippe esset illa potestas, si peccatores ad nutum possent eam declinare; sicut ergo in veteri lege frustra præsumpsisset quis mundari sine sacrificiis a Deo statutis, ita perperam in nova quis sperat

sa-

sanari absque remedio, quem Christus instituit. Et licet possit Deus peccata absolute sine illo dimittere, ut fit in vehementissima cordis contritione; nemo tamen spernere debet ordinarium reconciliationis modum: ut patet in caussis civilis fori, quæ non terminantur absque judiciali discussione, licet rex absolute possit illas absolvere.

Ad II. vide Prop. I. Ad III. neg. ant. Nequit enim rectum judicium stare sine criminum manifestatione. In baptismo autem nullum judicium occurrit, cum non renati sint extra Ecclesiam. Ad IV. Vide ℞. ad Ob. V. Prop. I. cap. 2. l. 34. Ad V. neg. ant. Nam, si τὸ *Quorum*, & *Quorum* Jo. 20. ad personas refertur τὸ *Quæcumque*, & *quæcumque ligaveritis* &c. ad peccata referri debet. Verum, licet in Evangelio fieret sola distinctio *pœnitentium*, & non *pœnitentium*, necessaria tamen foret distincta peccatorum notitia, sine qua nec status delinquentis agnosci, nec opportuna remedia præscribi possunt. Vide Prob. I. Ad VI. neg. cons. Mulieres enim & paralyticus a Christo, in quo est plenissima potestas & scientia, qua carent ejus ministri, absolutionem immediate receperunt. Adde, adulteram publice redargutam, peccatricem vero non voce, sed lacrymis *sua vulnera confitentem* laudari a Greg. M. hom. 33. in Ev. Petrus etiam Simonem hortatur ad poenitentiam, sed hæc confessionem non excludit, & idem valet: *Pœnitentiam age*, ac: *Convertere, confitere, vindica in te peccata*.

Ad VII. dist. ant. Tribuitur tamquam dispositioni, conc., tamquam caussæ instrumentali, neg. Fides ergo dicitur peccata remittere, prout est primum gratiæ donum, unde merita incipiunt: spes & conversio, prout animum erigunt, & a fluxis bonis avertunt: oratio autem per modum impetrationis. Licet autem fides, spes &c. ratione sibi propria remissionem peccatorum operentur, non sequitur negligenda esse alia salutis remedia, alioquin, si fides, ex. gr., se sola peccata dimittit, nec baptismus, nec caritas, nec eleemosina necessaria sunt ad vitam æternam. De eleemosina autem hæc habet S. P. A. in Ench. c. 70.: *In melius est vita mutanda, & per eleemosynas de peccatis præteritis propitiandus est Deus, non ut ea semper liceat impune committere, quamvis miserando deleat peccata, si non satisfactio congrua negligatur*. Ad VIII. neg. sequelam. Nam baptismi necessitas ad omnes extenditur, ideoque pluribus ministris opus fuit. Confessio autem ad so-

solos lapsos, queis nimia copia ministrorum studium reconciliationis retardare potuisset.

Ad IX. neg. cons. Ideo enim in primitiva Ecclesia communicantes non semper confessione expiabantur, quia sobrie & pie vivebant; arcebantur tamen improbi, vel publica pœnitentia, vel occulta ex Ap. 1. Cor. 11.: *Probet autem seipsum homo*, PP. ergo, qui confessionis non meminere, sed permittunt ut quisque *pro sua conscientia* accedat ad Eucharistiam, præterquamquod ex eo negativo argumento nihil concluditur, exponi debent, de abolitione poenitentiarii, ut de facto Nectarii dictum est. Ad X. Vide responsionem ad Obj. II. Prop. I. c. 2. lib. 34., & responsionem ad Obj. IV. n. 3. c. 5. Diss. 1. l. 34.

PROPOSITIO V. In confessione debent enumerari omnia peccata lethalia.

Prob. I. Ex divina institutione, & ex PP. consensu potestatem habent sacerdotes ligandi, & solvendi, & *lepram* a lepra dijudicandi: sed hoc fieri nequit sine distincta peccatorum enumeratione, alias judicium incognita causa exerceretur, neque in pœnis injungendis æquitas servari posset, ut ait Trid. Syn. sess. 14. can. 7.; merito ergo S. Synodus hæreticos damnat, qui art. 11. Conf. Augustanæ ajunt: *Necessarium non esse jure divino confiteri omnia & singula peccata mortalia, etiam occulta, quorum memoria habetur, & circumstantias, quæ peccati speciem mutant*. II. Ideo Melancton in Apologia Conf. Aug. negat necessariam esse hanc enumerationem, quia putat, ex illa *nunquam conscientias fore tranquillas*: sed oppositum inde sequi ostendit Coclæus in discussione art. 11. Conf. Si enim *quædam peccata taceamus, non poterit esse per absolutionem in conscientia quies, remordebitur enim adhuc ab iis peccatis, quæ vel per hypocrisim, vel ex erubescentia omisit*; ergo &c.

III. Probat. Melancton *confessionem & examinationem, ut institui homines melius possint*: sed hoc fieri nequit sine distincta peccatorum enumeratione; ergo &c. Si quis enim confiteatur: *Se inanibus delectari munusculis, taceat autem libidinem, invidiam &c. quomodo conjectura ea assequi poteris, ut alia ei virtutum dogmata instilles?* ait insignis Theologus in Harm. Confess. Aug.; ergo necessaria foret illa enumeratio etiam ad hominum institutionem, quanto magis ad gratiam in Sacramento producendam, ad potestatem judiciariam exercendam, & ad peccata solvenda.

Ob.

Ob. I. ex v. 13. Ps. 18.: *Delicta quis intelligit?* & Jer. 12.: *Pravum est cor hominis & inscrutabile*, evincitur enumerationem illam esse impossibilem; ergo &c. II. Ex ea tollitur conscientiarum quies: nam plura peccata nec novimus, nec meminimus; ergo &c. III. Rejicitur a PP., a Gratiano, & a veteribus Theologis: ergo &c. IV. Nemo ait necessarium esse enumerare omnia venialia; ergo nec lethalia.

℞. ad I., & II. neg. ant. Docet enim Trid. Syn. sess. 14. c. 5.: *Nihil aliud a pœnitentibus exigi, quam, ut postquam quisque diligentius se excusserit, ea peccata confiteatur, quibus se Deum mortaliter offendisse meminerit: reliqua autem, quæ non occurrunt, in eadem confessione inclusa intelliguntur*. Ad VIII. vide Prop. II., & III. Ad IV. neg. cons. Nam venialia cum habituali caritate consistunt, non lethalia: eaque possunt mediis pluribus expiari, & ipsa Sacramentali poenitentia: unde sunt ejus materia sufficiens, non necessaria.

Caput II.

De variis confessionum speciebus.

Docent Theologi Estius, Suarez, Morinus &c. Non spectare ad essentiam Confessionis Sacramentalis, ut fiat secreto, cum ex Trid. sess. 15. c. 5.: *Possit aliquis ob Ecclesiæ ædificationem delicta sua publice confiteri*; spectat tamen ad ejus essentiam, ut peccata sacerdoti enuntientur, qualicumque modo id fiat. Sit itaque

Propositio I. Obtinuit olim in Ecclesia publica peccatorum confessio: sed nulla ea de re lex fuit Ecclesiæ, quoad crimina occulta.

Prob. I. pars. Ex Irenæo l. 1. cap. 13., ubi de feminis a Marco vitiatis ait: *Quædam etiam in manifesto exomologesim faciunt*. Ex quibus confessionem publicam evinci ostendit Grabius, Billius, Massuetus &c. II. Origenes hom. 2. in Ps. 37. ait: *Si, confessarius, prævideherit talem esse languorem suum, qui in conventu totius Ecclesiæ exponi debeat & curari, hoc periti illius medici consilio procurandum est*. III. Cyprianus in ep. ad Pomp. mandat, ut si ex virginibus *aliqua corrupta deprehensa fuerit* ab obstetricibus, ad *exomologesim* publicam compellatur. IV. Jo. Climacus narrat confessionem publicam cujusdam latronis, qui Alexandriæ ad coenobium accedens omnia sua facinora accusavit, *verecundiæ pudore projecto*. Alia exempla producit Morinus, ut prætercam celebre Nectarii factum. V. S. P. ser. 351. monet, ne quis *recuset*

age-

agere pœnitentiam in notitia multorum, si hoc expedire utilitati Ecclesiæ videtur antistiti. Ex quibus omnibus infertur, probabilem esse eorum sententiam, *qui censent, aliquando Eccl. utiliter* præcepisse *publicorum criminum publicam confessionem*, ut observat hoc loco cl. Auctor, sed merito dubitari, num istæ, & consimiles confessiones apud Eusebium l. 5. H. D. c. 28. & l. 7. c. 7. fuerint sacramentales.

Prob. II. pars. I. Ex Sozomeno qui ait: *Grave ab initio visum esse, tamquam in theatro, crimina evulgare*. II. Basilius in Regulis brevior. ait: *Ut vitia corporis, eodem modo peccatorum confessio fieri debet apud eos, qui ea possunt curare*, nempe apud sacerdotes, ut ait ibidem S. D. III. Plura sunt loca S. Leonis, Chrysostomi, August., Ambrosii &c., quæ vide Prop. II. c. præc. IV. Trid. Syn. ait: *Nec satis consulte humana lege præciperetur, ut delicta, præsertim secreta, publica essent confessione aperienda*. V. Lex hujusmodi non esset Evangelicæ legi conformis, quæ jugum suave, & leve appellatur: & ex ea infinita exurgerent incommoda. Si enim ex unius criminis revelatione adeo turbata est Ecclesia Constantinopolitana, quid censes futurum, si universa crimina panderentur?

PROPOSITIO II. Publicæ confessioni, & pœnitentiæ præmittebatur secreta, aliquando etiam generalis confessio.

Ita Pamelius, Petavius, Morinus, Sirmondus, Massuetus, aliique. Et probatur prima pars I. Ex Orig. qui in Ps. 37. ait: *Circumspice cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba prius medicum, qui sciat flere cum flente, ut ita demum quid ille dixerit facias, & sequaris. Si intellexerit talem esse languorem tuum, qui in conventu totius Ecclesiæ exponi debeat, & curari, ex quo ceteri ædificari poterunt, multa deliberatione & periti medici consilio hoc procurandum est*. Ex quibus non infertur necessitas publicæ confessionis, ait Petavius, non enim assereret, ad hoc deliberatione & consilio opus esse, sed infertur generalis agnitio scelerum, eorumque detestatio, & illius tantum criminis publicatio, quod prudens sacerdos judicet enuntiandum. II. Eadem tradere videntur Tertullianus de Pœn. c. 9. & Cyprianus de Laps. Ep. 12. & 13. Eadem docet S. P. A. Serm. 351. Prop. præced. laudatus.

Item Pacianus, Ambrosius, Theodoretus &c. apud Pamelium, & Morinum.

III. Sozomenus, & Nicephorus narrant, excipiendis confessionibus præfectum fuisse aliquem ex presbyteris: *Qui taciturnitate, & prudentia polleret, ille vero absolvebat pœnitentes a seipsis pœnas criminum exacturos*; ergo secreta confessio publicam pœnitentiam præcessit. Id etiam evincitur ex eo, quod post factam sacerdoti confessionem secretam, ne dum pro publicis, sed etiam pro occultis gravioribus peccatis pœnitentia publica, vel a sacerdote fuerit indicta, ut plerique putant cum Morino, sive ultro fuerit a pœnitentibus suscepta, ut placet Sirmondo. V. Canone 32. Concilii Cart. præcipitur, ut confitenti *publicum & vulgatissimum crimen*, quod universa Ecclesia noverit, ante Absidem manus imponatur; sed hinc eruitur, præter peccata publica, alia fuisse, quæ publica poenitentia punirentur. Si enim omnia manifestata essent in Ecclesiæ conventu, cur solum in manifestissimis criminibus manus ante Absidem imponerentur? VI. Basilius in ep. ad Amphil. c. 34. ait, adulteras communione privatas, licet earum scelus privata tantum confessione sit enunciandum, ne capitali poena puniantur.

VII. S. P. A. hom. 49. monet adulteros, ut *pro ipsis oret Ecclesia*: Loqui autem S. D. de publica poenitentia constat ex facto Theodosii Imp. ait enim: *Propterea Deus voluit, ut Theodosius ageret pœnitentiam publicam, quia peccatum ejus celari non potuit: & erubescit plebejus, sive negotiator, quod non erubuit imperator?* ergo ex Aug. præscribitur adulteris, quorum crimen occultum esse solet, publica poenitentia sine publica accusatione, ob productam a Basilio rationem; constat ergo Sacramentalem confessionem legitimo ministro privatim factam fuisse normam, juxta quam ipse, criminum gravitate, & personarum conditione spectatis, poenas decernebat: poenitens vero etiam occultus interdum palam enuntiabat occultum crimen; ergo non publica exomologesis secretam confessionem; sed hæc illam præivit.

Prob. II. pars ex Sozomeno, & Socrate, qui scribunt, mulierem *singillatim enuntiasse delicta omnia post baptismum a se perpetrata*. Gregorius Turonen. refert S. Aredium confessum omnia acta adolescentiæ suæ coram Nicetio episcopo. Idem de S. Eligio, Clotario, Tillone, Agnete Augusta narrant alii apud Mabillonium, Sirmondum,

dum, Martenium. II. Accedunt hortamenta ad hanc generalem confessionem Hincmari ad Pipinum, S. Anselmi ad fratrem, Constitutiones Cluniacen., Cistercen. Carthusianorum apud Mabillonium, & Martenium ib. Huc tamen non spectant confessiones generales in quibus peccata verbis generalibus exponuntur, ut est *Confessio* S. Fulgentii, Isidori, Roberti apud Mabillonium ibidem; his enim generalibus confessionibus omnia peccatorum genera comprehenduntur, ad juvandam peccantium memoriam: *Ne forte præ verecundia, sive oblivione aliquid putridum in corde remaneat*, ut habetur in Ordine Romano & in Euchologio Græcorum. Quare, præter hanc generalem confessionem, necessaria est distincta enumeratio delictorum, quæ menti occurrunt. Nam generalis illa confessio, qualis est ea, quam Missæ præmittimus, nullam *ex opere operato* vim habet, ut docet Magister, & S. Thomas, sed *ex opere operantis*, ut sunt Sacramentalia.

Propositio III. Quidam per literas confessi sunt, sed ea confessio nec valida, nec licita est, nec unquam fuit.

Prob. I. pars. Ea epistola Roberti episcopi Cœnomanen. ad episcopos extra muros Andegavis morantes, ubi cum gravi infirmitate decumberet, petiit delictorum suorum absolutionem, quam illi præsules benigne concessere. Alcuinus etiam ep. 63. ad Hadr. rogavit: *Ut juberet a peccatorum vinculis esse solutum*, sed cum ibi criminis nulla fiat mentio, dicendum petiisse relaxamentum ex indulgentia Pontificis, II. Ex Hildebodo episcopo Suessionen., quem absolvit Hincmarus, ut censet Sirmondus. Ex Potamio episcopo Bracaren., qui per epistolas absolutus est a PP. Conc. Toletani X. Ex Gregorio VII., qui non semel eam absolutionem largitus est. Ex Alex. III., qui eam S. Thomæ Cantuariensi impendit. Ex quibus opinatur Morinus, valuisse olim absolutionem datam absentibus.

Quæres. An valida sit confessio facta per nutus?

℞. Affirmative. Nam ad plenam animi significationem nutus sufficere in *subito obmutescentibus* constat ex can. 12. Syn. I. Araux. Et Leo M. in ep. ad Theodosium statuit, etiam poenitentibus in vitæ exitu *auxiliandum, ut nec actio illis pœnitentiæ denegetur, si eam, amisso ab eis vocis officio, per indicium quærere comprobetur*; ergo a fortiori ferendum est iis, qui linguæ carent officio.

Prob. II. pars. Ex constitutione Clem. VIII. ed. an. 1602., in qua hæc propositio, ut *falsa*, *temeraria*, & *scandalosa* proscribitur: *Licet per literas, seu per internuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eo absolutionem accipere*. II. Ex cap. *Quem pænitet* dist. 1., ubi habetur: *Corporali præsentia confitenda peccata, non per nuntium, non per scripturam manifestanda*. Eadem habet Catechismus Rom. III. Accedit ratio. Per confessionem debet confessarius certior fieri, poenitentem revera admisisse peccata, quæ accusat, illorum poenitere, ac in emendationis proposito permanere, sed hæc haberi non possunt in confessione per literas, quæ fingi possunt, & a poenitente negari: aut eo temporis spatio, quo illæ mittuntur, potest poenitens a proposito recedere; ergo &c. Hæc Soto. Deinde confessio est quædam actio personalis, qua peccator ut reus sistitur ante Ecclesiæ tribunal. ex Trid. sess. 14. c. 2. Verba etiam personam solvendam præsentem designant. Ita Sylvius q. 9. Suppl. art. 3.

Prob. III. pars cum D. Thoma, Scoto, Cajetano, Victoria, Cano, Soto, Toleto &c. adversus Suarez, Morinum, Vitasse, Tournelyum, qui tamen ajunt, rem esse dubiam.

I. Ex PP. confessio significatur in leprosis, queis mandavit Christus, ut sisterent se sacerdotibus, & in Lazaro, quem ante discipulos statuit colligatum, nec apud eos extat exemplum confessionis per literas: unde in cap. *Quem pænitet* statuitur confessio facienda *corporali præsentia*. ℞. Tournely: Gratianum falso putasse, hunc canonem esse ex verbis Aug. compactum, cum sit ex libro de vera Religione, qui non est Aug. Sed, & si id ultro daremus Tournelyo, quod tamen non concedimus, cum liber ille summo in pretio sit habitus a D. Thoma, a Magistro, aliisque, ejus auctoritas firmissimæ rationi subnixa summo etiam loco habenda est.

II. Trid. sess. 14. c. 2. ait: *Christus ante hoc tribunal tamquam reos sisti voluit peccatores*. III. S. Thomas in 4. dist. 17. ait, urgente necessitate utilius esse laico præsenti confiteri; quam per literas absenti sacerdoti: non quod illa confessio Sacramentalis sit; sed quia ob erubescentiam auget contritionem & vehemens votum ostendit: quod justificat in casu necessitatis. Sed hoc falsum esset in adversariorum sententia; ergo &c. IV. Synodus Neman-

mausen. probat interpretationem Luc. 17. *Ite ostendite vos*, idest : *Ora mostrate*, *&* *omnes*, *non unus pro omnibus*. *Non alium statuatis nuntium*, *sed qui per vos peccatis*. Hinc laud. Synodus habet : *Non debet confiteri per nuncium*, *nec per scripturam*, *sed viva voce*, *ore proprio*, *&* *præsentialiter*.

V. Accedit ratio: nam Sacramentalis confessio debet esse contritionis, & propositi perseverantis indicium, quod non adest in epistolari confessione; nisi scribens adsit, nutuque significet peccata scripta sua esse, eorumque absolutionem exposcere: quæ confessio, licet valida aliquibus videatur, si pœnitens mutus sit, nequit tamen a confessario admitti verecundiæ causa qui nequit dispensare in eo Ecclesiæ ritu.

Ob. I. Plura sunt exempla confessionis per epistolam laudata in I. parte hujus Prop. ergo &c. II. Valide contrahitur matrimonium inter absentes ; ergo a pari . III. Absolutio Sacramentalis est actus judicialis , sed hic actus in civili rep. exercetur etiam inter absentes ; ergo &c. IV. In absolutione a censuris præsentia non opus est ; ergo a pari . V. Nec obstat Clementis VIII. Constitutio, hæc enim *materiæ proximæ* Sacramenti , idest confessioni certam apposuit conditionem , ut fiat ore , & sacerdote præsente, sicut Trid. Syn. illam apposuit assensui nubentium, ut fiat præsente parocho ; ergo epistolaris confessio nulla est ex Ecclesiæ definitione , non ex Sacramenti substantia. Quare censet Suarez, Clementem damnasse illam propositionem *complexive* , non autem *divise* ; declarasse nimirum, non posse absolutionem absentibus dari ; non vero quod Sacramentalis non sit confessio facta absenti , si postea a sacerdote præsente pœnitens absolvatur.

VI. Multo minus obstat incertitudo dispositionis in pœnitente , tum quia , si potest absolvi pœnitens repente impeditus, ob aliorum testimonium ; jam præsens confessio *essentialis* non est Sacramento ; tum quia de ejus proposito solam moralem certitudinem habere possumus, hæc habetur etiam in confessione epistolari ; ergo &c. : tum quia præsentia subjecti opus est in Baptismo , in Eucharistia &c., quorum materies in re morali posita est.

℞. ad I. neg. conf. Nam Pontificiis epistolis , ex Morino ipso, conceditur absolutio, quatenus *per indulgentiam expungitur pœnitentia canonica* , quarum ep. vi poenitens a privato sacerdote potest absolvi , ut fit per literas *sacræ*

Pœnitentiariæ. Adde, eas esse absolutiones a censuris, ut fit apud nos in solemnitatibus Ordinis, posita tamen confessione Sacramentali. Quod constat ex epistola Hincmari ad Hildebold., ubi ei jubet, *singillatim sacerdoti confiteri*. Idem monet Alex. III. in ep. ad D. Thomam Cantuar., quæ erat absolutio a censura, quam S. Martyr incurrisse timebat, quod olim a summis viris deceptus Henrico II. Anglorum regi adhæsisset.

Ad II. dist. ant. Valide contrahitur, si sponsi adstante sacerdote (in eorum sententia, qui matrimonii ministrum parochum existimant) consensum innovent, ut docet Canus, Estius, Sylvius, Vanroy &c., vel assensum per alios præstitum confirmantes sibi tradant mutuam corporum potestatem, in eorum sententia, qui ejus ministros existimant contrahentes, conc., secus, neg. Ad III. dist. maj. Est actio judicialis interior, exigensque affectionem poenitentium sacerdoti manifestatam; conc., externa, ut fit in foro civili, neg. Alias concedi posset absolutio non confitenti, nec dolenti, aut detestanti peccatum. Ad IV. neg. conf. Censura enim poena est, non culpa, adeoque nedum absenti, sed etiam defuncto potest absolutio a censuris impartiri, ut alibi dictum est.

Ad V. neg. ant. Ad prob. neg. ant. Nam Clemens VIII. expresse declaravit absolutionem absentis esse per se nullam, cum declaret propositionem illam antea prolatam *esse falsam, temerariam, & scandalosam*; ergo talis erat ante Constitutionem; cumque Suarez sect. 4. docuisset: *necessarium* quidem *esse juxta communem sent.* sed *non esse essentiale Sacramento, ut sacerdos in præsentia pœnitentis confessionem audiat*, & Constitutionem non *divisive*, sed *complexive* accipiendam, Sectio illa 4. decreto Pauli V. ann. 1605. abrasa est; ergo censent Romani Pontif., nedum necessarium esse confiteri sacerdoti, sed id esse etiam *Sacramento essentiale*. Deinde tum ex verborum syntaxi dicimus eam definitionem accipiendam esse complexe; tum expunctione Suaresianæ interpretationis, tum denique, quia Clemens VIII. declaravit Bellarmino, damnatam a se utramque propositionis partem. Ad VI. ℞. casum infirmi excipi in generali Clementina definitione: in eo enim præsens est manifestatio & dispositio peccatorum, eo modo, quo potest: sat est proinde moralis certitudo, quæ deest in confessione epistolari; saltem quoad dispositionis perseverantiam. Quare negamus opus non esse

ma-

materiæ, & subjecti præsentia in omnibus Sacramentis, quæ efficienter gratiam producant per physicam applicationem.

Quæres: quid sentiendum sit de confessionibus olim factis presbytero per antistitam a monialibus? ℟. Eas commendari a Basilio in Regulis brev. nec non in Regula S. Donati, S. Isidori, S. Fructuosi, Cassiani, aliisque collectis in *Concord. Reg.* S. Benedicti Aniane Abbatis c. 15. Plura etiam exempla producit Mabillonius, & Martenius. Sed constat ex dictis confessiones illas non fuisse sacramentales, sed ad humilitatem, & monasticam disciplinam exercendam spectabant, quales sunt, quæ singulis 6. feriis nobis indicunt Constitutiones Ordin. p. 6. c. 1.

CAPUT III.

In quo agitur de conditionibus sacramentalis confessionis.

NOt. I. Conditiones hujusmodi hisce versiculis comprehendi:

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, & discreta, libens, verecunda.
Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit punire parata,

De his agunt theologi omnes. S. Bernardinus Senen. ad septem coarctavit in v. 5. Ps. 13. comprehensas, ubi in iis verbis: *Delictum meum cognitum tibi feci &c.* contineri ait I. integritatem confessionis II. In verbo *dixi* ut sit præmeditata & libera III. Per τὸ *confitebor*, ut sit verax. IV. In verbis: *Adversum me*, ut fiat sui accusatio. V. In seq. *injustitiam meam*, ut enuntiet sua, non aliena peccata. VI. In τὸ *Domino* ut sit secreta. VII. In verbis: *Et tu redemisti*, ut juncta sit fidei, spei &c. Eadem docent S. Bonaventura, S. Petrus Dam., D. Th. de Villanova, aliique.

Not. II. Quoad I. conditionem Sacramentalis confessionis, nempe: *Ut nulla abscondatur iniquitas*, cum cap. 1. demonstratum sit, quantum ad dogma, necessariam esse enuntiationem omnium peccatorum mortalium, quæ memoriæ occurrunt, quædam discutienda supersunt, quæ in morali theologia inquiri solent. Sit itaque.

Propositio I. Venialia peccata *utiliter, & citra præsumptionem*, non tamen necessario in confessione enuntiantur.

Ita definit Trid. Syn. sess. 14. & prob. I. ex usu *priorum hominum*, nempe Theodori Studitæ, Segolenæ virginis

ginis apud Mabillonium, Angelæ de Fulginio, Margaritæ Corthonen., Veronicæ de Binasco Ordinis nostri *ab ipso Salvatore edoctæ quoties, & quomodo defecisset* apud Boll. Tom. 1. pag. 927. Merito ergo ait S. Bonaventura, id congruere *maxime viris perfectis*; ergo &c. Prob. II. pars. Deus enim quotidianis defectibus paravit quotidiana remedia, nempe orationem Dominicam, sacrificia, eleemosinas, jejunia, supplicationes. Censet etiam Ven. Beda locum c. 5. ep. Jacobi: *Confitemini alterutrum* ita accipiendum, ut lethalia sacerdotibus, *quotidiana autem & levia alterutrum coæqualibus confiteamur*; ergo &c.

Quæres: an Ecclesia possit certis temporibus præscribere venialium confessionem? ℟. cum D. Thoma, & Bonavent. affirmative. Licet enim, ait D. Thomas: *Ex vi Sacramenti non teneatur aliquis venialia confiteri*, tenetur tamen *ex institutione Ecclesiæ*, sive ut ait Bonaventura: *Propter Ecclesiasticum statutum: quia omnis fidelis semel in anno tenetur confiteri: & ideo si non habet nisi venialia, saltem illa tenetur confiteri*. Nec obstat, quod ait Estius, Sacramentum poenitentiæ esse institutum pro peccatis, quæ a regno Dei excludunt, & venialia posse alia via expiari; venialia enim, quæ de jure divino *necessaria materia* poenitentiæ non sunt, talia fieri possunt ex Ecclesiæ præcepto, & tunc remedia alia ad augmentum gratiæ, meritumque prodessent.

Propositio II. Singula peccata mortalia memoriæ occurrentia debent in confessione aperiri.

Prob. ex Trid. sess. 14. c. 5., & can. 7. Cui præivere Carthag. III., Laodicænum, Cabilonense, Moguntinum, Constantiense & Florentinum. Vid. prop. 5. cap. 1. duplex est autem confessionis integritas, *materialis* nempe, qua enunciantur omnia prorsus peccata, quæ memoriæ occurrunt, & *formalis*, qua omnia enunciantur, quæ prævio diligenti examine occurrunt memoriæ. Nos hanc solam necessariam agnoscimus cum Trid. docente: *Ea, quæ diligenter cogitanti non occurrunt in eadem confessione inclusa esse*.

Dices: in foro externo potest reus absolvi a solo crimine, licet plura occulta patraverit; ergo & in foro poenitentiæ. II. Potest quis absolvi ab una censura non ab alia; ergo a pari. III. Plura sunt peccata confessariis nota; ergo frustra panduntur. IV. Si in confessione integra *formaliter* peccata oblita intelligerentur inclusa, non es-

essent aperienda, si post absolutionem occurrant, sed falsum cons.; ergo & antecedens.

R. ad I. neg. cons. Nam judicium illud est ad punitionem malorum, hoc autem ad justificationem, & gratiam. Punitur autem unum sine alio scelere, quia hoc ignotum est, sed apud Deum, cui omnia nuda sunt, unum sine alio non dimittitur. Ad II. neg. cons. Nam prior absolutio ordinata est ad fidelium communionem, secunda ad sanctificandam animam, quod una cum peccato stare non potest. Ad III. neg. cons. Requiritur enim criminum etiam notorum confessio, ut habeatur Sacramenti materia, & ut percipiat confessarius statum poenitentis, & remedii opportunitatem. Ad IV. neg. sequelam. Cum enim *formalis* integritas sit de confessionis essentia, absolutio extenditur ad ea tantum peccata, quæ *inculpate* ignorantur, ideoque, si in memoriam redeant, in sequenti confessione sunt aperienda, ut constat ex prop. opposita n. 11. confixa ab Alex. VII. n. 1665.

Propositio III. Idem dicendum de circumstantiis, quæ speciem peccati immutant, aut valde aggravant.

Not. Circumstantiæ præcipuæ hoc versu continentur: *Quis*, *quid*, *ubi*, *quibus auxiliis*, *cur*, *quomodo*, *quando*, quæ sunt cuique notissimæ. Crimen augent sequentes. *Ordo*, nempe ecclesiasticus: *Locus* sacer: *Persona*, puta virgo, vel nupta: *Scientia*, idest plena notitia: *tempus*, ut festum, aut jejunium publicum. *Ætas*, & *conditio*, ut si senex admittat inhonesta, aut furtum dives: *Numerus*, idest consuetudo & multitudo culparum: *Copia* rei ablatæ: *Finis* ut in fracto jejunio gula &c. *Modus*, puta cum scandalo: *Status altus*, ut antistitis, judicis &c. *Lucta pusilla*, ut si levissima causa cædas, dejeres &c.

Prob. I. pars. Ex Trid. sess. 14. c. 5., ubi statuitur: *Eas circumstantias in confessione explicandas esse, quæ speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa nec a poenitentibus integre exponantur, nec judicibus innotescant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte recensere possint, & poenam, quam oportet, pro illis poenitentibus imponere*. Ex quibus aperta ratio educitur. Quomodo enim judicium ferret confessarius *de gravitate* fornicationis, aut furti, nisi poenitens circumstantias personæ, puta virginis, vel nuptæ; & loci, puta sacri, aut profani declaret?

Prob. II. pars. Quamvis enim opposita sententia tribua-

buatur D. Thomæ, Bonaventuræ, Scoto, aliisque; tamen D. Thomam non suam, sed aliorum exposuisse sententiam opinatur Soto, & Canus, & de solis circumstantiis eum loqui: *Quæ sunt intra lineam peccati venialis*, Gonetus existimat. S. Bonaventura ait, eas aperiendas *de bono, & æquo, & quanto sunt magis sapientes & perfecti, tanto debere distinctius eas explicare*. Scotus denique ait: *Non est ita certum, tamen tutum, & utile est illas confiteri*. Unde eas aperiendas perspicue docent Gabriel, Major, Alensis, Soto, nec non Thomistæ, & Scotistæ ferme omnes, queis accedunt complures Medistæ, atque nostrates, aliique innumeri recentiores, quos vide apud Auctorem hoc loco. Cum ergo in hac re alii hæsitent, tot vero tantique viri affirmativam sententiam tueantur, & omnes affirment eam esse valde probabilem & tutiorem, huic subscribendum esse censemus.

Prob. II. ex ratione. I. enim Trid. Syn., licet hanc sententiam non definierit, ait tamen opus esse, confessione omnium criminum ut sacerdotes *de gravitate criminum recte censere possint; & poenam, quam oportet pro illis imponere*. Sed hoc fieri nequit, nisi exponantur circumstantiæ valde aggravantes; aliud est enim crimen primitus admissum ex fragilitate, aliud pervetusta consuetudine in naturam mutatum; ergo &c. Prob. III. ex Catech. Rom., qui de Conf. n. 48. ait: *Explicare oportet, quæ peccatum circumstant, & pravitatem valde augent, vel minuunt*. Innoc. III. Serm. 2. de Mart. ait: *Debet peccator omnem peccati circumstantiam confiteri, secundum quod magis peccavit in loco; si facile, si frequenter, si perseveranter*. Eadem habet liber de vera & falsa Poen. S. Bernard. Senen., Petrus Blesen., Concilium Vormac., Londinen., Farsen., Ariminen. Tandem S. Carolus in Act. Eccles. Mediol. p. 232. docet confessarium *instrui debere de circumstantiis aut speciem immutantibus, aut valde aggravantibus, quæ duo necessario in confessione exponi debent*; ergo &c.

Quæres: quænam sint hujusmodi circumstantiæ valde aggravantes? ℟. I. esse peccandi consuetudinem, quam minister explorare, poenitens autem *tenetur confessario interroganti fateri*, ex contraria Prop. 98. ab Innoc. XI. damnata. II. debet manifestari qualitas, & quantitas criminis, ubi de restitutione res est. III. Circumstantia loci sacri: ut si turpis res fiat coram SS. Sacramento, vel dum sa-

sacrum peragitur. IV. Personæ, si crimen augeat, puta si raptor sit prætor, aut si scandalum a præsule oriatur, aut injuria sit ab eo, qui beneficium recens & magnum recepit. V. in eadem specie luxuriæ debet exprimere conditionem personæ. In incestu, si fiat cum matre, aut filia: in adulterio, si utrique sint conjugati: in stupro, si virgo per sponsalia viro sit obligata. In nefando crimine, num ab ephebo, aut viro patratum sit.

Ob. I. Trid. memorat circumstantias, *quæ speciem peccati mutant*, non quæ aggravant: ergo &c. II. oppositum docent plures theologi cum D. Thoma. III. exprimi non debent circumstantiæ, quæ minuunt peccatum; ergo a pari. ℞. Ad I. rationem, quam affert Trid. de circumstantiiis, *quæ speciem mutant*, valere etiam de iis, quæ eam aggravant, ut supra dictum est in prob. 2. part. 2. Ad II. Vide prob. 1. 1. partis. Ad III. ℞. Suarez neg. conf. Nam circumstantiæ, quæ minuunt peccatum *non deserviunt ad accusationem, sed ad excusationem, quæ non incumbit ipsi reo:* quæ responsio vera est, si fiat humilitatis causa, non hypocrisis, aut scrupulosæ molestiæ. ℞. II. alii: circumstantias notabiliter minuentes esse aperiendas, ut minister recte judicet.

Propositio IV. Peccata dubia ex rationabili causa, non levi & inani, aperienda sunt.

Ita post D. Thomam Fervaques, Girken, Vanroy, Piette, aliique nostrates adversus Caramuelem: & prob. I. Quia in lege veteri ne dum leprosi, sed ii etiam, in quorum cute candor apparuisset, & lepræ suspicio ex Lev. 13. ad sacerdotes adducebantur, quod erat poenitentiæ symbolum, ex D. Thom. & ex Cap. *Quem pœnitet*. II. Leo X. articulum 8. Lutheri proscripsit, quo asserit: *In primitiva Ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur*. Sed Lutherus *manifesta mortalia* non intelligit publica, sed quæ certo mortalia sunt, ut testatur Erasmus ep. ad Card. Mogunt. & Lutherus ipse in assert. artic. suorum; ergo &c. Hinc Joannes Roffensis pag. 121. ait: *Si articulum de iis intellexeris, quæ confessus norit, vel dubitat esse mortalia, meritissime damnatur*. Et Latomus in art: 3. Luth. ait: *Qui dubitat, an peccaverit mortaliter, an non, nonne tutius erit confiteri? & quis secundum Martinum* (Lutherum) *securum reddet pœnitentem de confessione? Nonne in tali casu non confitens amat periculum?* Bellarminus l. 3. de Poen. c. 1. demonstrans Lutherum in eo articulo nec

de

de omnino incognitis, nec de occultis fuisse locutum, concludit de dubiis intellexisse: *Qui certe*, ait, *non parvus est error*; ergo Luthero assentiri videntur, qui oppositum docent.

III. Trid. sess. 14. præcipit, ut recenseantur *omnia peccata* mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habet; ergo peccata dubia illo vocabulo *omnia* comprehensa, dum memoriæ occurrunt, sunt enuntianda. Nam etiam in dubiis sacerdos debet consilia, & remedia præbere. IV. *In dubiis tutior pars est eligenda*, maxime in Sacramentis, ut constat ex prop. 1. ab Innoc. XI. proscripta, unde in nova editione Sylvii tom. 4. p. 392. monetur lector, ut *caveat* ab ejus *sententia: ob prop.* 1. ab *Innocentio XI. damnatam*. V. Confirmatur exemplis ægroti, qui in ancipiti valetudine medicum consulit, & baptismi, qui confertur, si prudenter dubitetur non fuisse collatum; ergo a fortiori id fieri debet de pœnitentia, quæ seclusa culpa iteratur. Templa denique iterum consecrantur; si de eorum consecratione dubitetur; ergo multo magis curari debet, ne templa Spiritus S. ob Sacram. neglectum priventur gratia.

Ob. I. Caramuel. Vult Trid. ut confiteamur *omnia peccata*, *quorum conscientiam habemus*; sed de dubiis non habemus conscientiam, idest certam notitiam; ergo &c. II. Requiritur confessio, ne sacerdos judicet *incognita causa*, sed causa dubia, dici nequit *cognita causa*; ergo &c. III. in forensi judicio non fertur sententia de dubio crimine; ergo a pari. IV. Alias exponitur Sacramentum periculo nullitatis. V. Cum dubium sit admissum esse peccatum, dubia est etiam obligatio illud confitendi; ergo &c. VI. Id vetatur scrupulosis; ergo & aliis.

℞. ad I. dist. maj. *Quorum habemus conscientiam*, sive certam sive dubiam, conc., tantum certam, neg. Vult enim Trid. ut pœnitens exploret *conscientiæ suæ sinus omnes, & latebras*, adeoque nedum certa & explorata crimina, sed etiam dubia, quæ intus latent. ℞. II. neg. min. Nam etiam de peccatis dubiis potest haberi certa persuasio illa revera esse dubia. Ad II. dist. maj. Ne judicet incognita causa, sed certa pro certis, dubia pro dubiis accipiat, conc., ut nullo modo de dubiis intelligat, neg., sicut enim medicus de ancipiti morbo debet erudiri, ut consulat ægroti saluti, sic etiam sacerdos.

Ad III. neg. ant. Sæpe enim in forensi judicio de dubiis

biis incertisque agitur, sicubi adsit vel levis suspicio. Ad IV. neg. ant. Vitatur enim periculum illud, si poenitens dubio addat mortale vel veniale certum, sive impendatur absolutio sub conditione, quam probat ipse Caramuel. Ad V. neg. ant. Potest enim ex dubio certa oriri obligatio, si dubio sit adnexum periculum, sicut tenetur ad medicinam, qui dubitat de sumpto veneno. Ad VI. neg. cons. Scrupulosi enim non prudenter dubitant, sed levissimis momentis nituntur.

Propositio V. Socius criminis non est manifestandus, nisi id postulet confessionis integritas.

Quamvis olim criminis socios revelari in confessione consuevisse constet ex Irenæo, qui narrat mulieres a Marcho vitiatas prodidisse sceleris auctorem; item ex ep. Cypr. de sanctimonialibus, quæ cum viris cubaverant, inter quos diaconum eas nominasse notum est: qua de re plura vide apud Morinum l. 2. de admin. poen. Prob. tamen I. pars ex Auctore formulæ vitæ honestæ, qui ait: *De nullo sinistræ loquaris, nisi in confessione, & hoc ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum*. S. Th. Op. 12. ad Lect. Bisuntinum q. 6. ait: *De expressione personæ, cum qua aliquis peccavit, videtur quod non sit in confessione facienda, quando potest vitari*. Et ratio est, quia famam proximi absque gravi causa lædere non debemus.

Prob. II. pars. Ex locis supra productis, præsertim ex D. Thoma, qui hæc statim subdit: *Si vero speciem peccati exprimere non possit, nisi personam exprimendo, puta si cum sorore concubuit, necesse est ut exprimat*. Accedit ratio: I. enim ut ait S. Raimundus l. 3. de Poenit. & remiss. *Non est dicendus proditor, qui non dicit ut alium prodat, vel gravet, sed ut se liberet, quod alias facere non posset*. II. Tenetur quivis accusare se ipsum; ergo debet & alterum, si id postulet confessionis integritas. III. Debet quisque detegere patriæ, & amici proditionem ab adversario intentatam; ergo a pari: est enim salus animæ bonum longe præstantius, quam probrosi hominis fama.

IV. Dici nequit, eum diffamare aliquem, qui apud rectum judicem, & prudentem medicum revelat crimen alterius, non conviciandi animo, sed consulendi propriæ saluti, præsertim cum reus criminis eo ipso cesserit juri suo. Cum tamen quis complicem producere necessario debet, fieri debet confessio apud eum, qui illum non novit,

ut

ut monet D. Thomas loco cit., cui consentit S. Th. de Villanova Conc. in Dom. 4. Quadr.

Propositio VI. Confessio dividi non debet, nec uni pars, alteri pars altera manifestari.

Prob. I. Ex cap. *Consideret* de Pœn. dist. 5. ubi habetur: *Quidam uni celant, quæ alteri manifestanda reservant, quod est se laudare, & ad hypocrisim tendere, & semper venia carere*. II. accedit ratio, Sacerdos enim Dei vices gerit; ergo ei, ut Deo, simpliciter peccata enuntiari debent. III. Plura crimina majorem animi perversitatem ostendunt; ergo &c. IV. si peccata sint lethalia, utraque absolutio erit invalida: non enim dimittitur unum peccatum sine alio.

Quæres I. quid sentiendum sit de eo, qui in grave scelus prolapsus, ne apud suum confessarium suam existimationem amittat, peccatum ipsum alteri enuntiat, confessori autem detegit leviora? ℟. Natalis Alex. illum inanem gloriam & imprudentiam præseferre, & periculo se exponere iterum prolabendi. Alii putant licitum esse, modo vera adsit contritio. Cavendum tamen, ne pudore decipiamur, aut amari medicamenti fastidio.

Quæres II. Quibus in casibus quis excusetur ab integritate confessionis? ℟. I. Cum post diligentem discussionem, peccati obliviscitur. II. Quando imminet periculum mortis, ut in incendio, naufragio, apoplexia &c. III. Quando ex circumstantiæ declaratione timet confessus sibi maximum detrimentum. Vide D. Thomam, Soto, Suarez, De Lugo, & alios apud Auctorem. Ubi nota, non excusare ab integritate Confess. inanem trepidationem, sed requiri grave momentum: deinde adeundos confessarios alios, si fieri possit, vel differendam confessionem: tandem nisi confessio differri possit, puta ob communionem Paschalem, omnia peccata integre esse enuncianda: Vide Theol. Moral. Petrocoren. Errarunt proinde, qui dixere licitum esse *sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos in die magnæ alicujus festivitatis, aut indulgentiæ*, quæ Prop. n. 59. ab Innoc. XI. merito proscripta est. Vide Hennum disp. 5. q. 9. concl. 7.

Altera confessionis conditio est, ut sit *libera*, & *præmeditata*, idest non coacta, sed spontanea, non cæco modo, sed matura discussione peracta. Qua de re frangenda sunt quædam vincula voluntatis: *pudor*, præsertim in pueris, & mulieribus: *spes longioris vitæ:* nimius justitiæ *timor*

mor, atque vana de summa Dei pietate *præsumptio*. De quibus plura S. P. A. Ser. 395., Fulgentius ep. 7. ad Venant., & Salvianus l. 1. ad Eccl. Cathol. *Præmeditata* confessio erit, si ei accuratum examen præmittatur: cum prima medela peccantis sit, *ut incipiat nosse quod langueat*, ait S. Prosper ad Cap. Gall. c. 6. Hinc S. P. l. 8. Conf. c. 7. per illud examen se vidisse ait, *quam turpis esset, quam distortus, & sordidus, maculosus, & ulcerosus*. Idipsum probat Chrysostomus exemplo Domini, *qui a servo exigit rationem expensarum, ut videat quid perperam, quid in legitimos usus insumptum fuerit. Quanto magis id in actionibus nostris faciamus, & rationes exigamus ab ea verborum, actionum, cogitationum*. De modo discutiendæ conscientiæ egregie pertractant Confessionalia S. Antonini, & Jo. Nider, Gerson, Medina, a Ponte, Tombeur, Toletus, Segneri, S. Carolus, & S. Franciscus Salesius.

III. Conditio est, ut confessio sit *verax*, nempe *clara, nuda, aperta, non velata, non fuco colorata, sic ut nudum, si posset, cor suum sacerdoti monstraret*, ait S. Thomas de Villan. Conc. in Dom. 4. Quadr. Quare mentiri circa peccata mortalia mortale est, & reddit confessionem sacrilegam, & nullam. Idem dicendum de mendacio circa venialia, si hæc tantum enuncientur, ut sint Sacramenti materies, quia tunc mendacium, licet in re parva, reddit nullum Sacramentum.

IV. Conditio est, ut pœnitens sit accusator sui: *Cave*, ait S. Thomas supra laud., *ne declinet cor tuum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis, ne culpam tuam in mulierem, vel in serpentem rejicias, ut Adam, hoc est in carnem, vel diaboli suggestum*. Vitanda est etiam hypocrisis, & meritorum fastidiosa ostentatio, qualis erat illa Pharisæi: *Non sum sicut ceteri hominum*, sed imitandus Publicanus. Ut enim ait S. P. Serm. 301.: *Ad justos pertinet confessio peccatorum, ad superbos defensio meritorum*.

V. Conditio est, ne aperiantur in confessione aliena scelera: *Quidam enim*, ait S. Thomas de Villan. loc. cit., *dum se justificare prætendunt, fiunt proximi detractores, & discedunt a confessione deteriores. Dicunt enim: Odi hominem, & merito, quia pravus est & iniquus*. VI. conditio est, ut sit *secreta*. Constat enim ex Sozomeno confessarios *ab initio* maxima præditos fuisse *taciturnitate*, & *prudentia*. Agemus ergo de *confessionis sigillo*. Sit itaque

PRO-

PROPOSITIO VII. Confessarius ad *sigillum* tenetur jure naturali, divino, & ecclesiastico.

Prob. I. pars. Nam revelare alterius crimen est eum diffamare, eique facere, quod sibi fieri quis nollet. II. Id postulat ordo benevolentiæ, ut servetur secretum sponte & fideliter creditum, juxta illud Prov. 11.: *Qui ambulat fraudolenter revelat arcana, qui fidelis est celat amici commissum*. III. Cum hanc fidelitatem laudabiliter plures ethnici servaverint in humanis officiis, quanto magis in confessione custodienda est, quam hæretici ut odiosam traducunt?

Prob. II. pars, ex institutione poenitentiæ, quæ teste D. Th. q. 11. suppl. poscit, ut peccator sacerdoti subjiciatur in signum humilitatis, qua Deo subjicitur; sicut ergo Deus, ita sacerdos, tegere debet peccata: *Alias peccat*, ait D. Thomas, *tamquam violator Sacramenti*. Et S. Thomas a Villanova, loco cit. ait: *Domino confiteris, non homini; unde nullo casu licet homini confessionem revelare*. Prob. III. pars. Ex cap. *Sacerdos* dist. 6., ubi confessario revelanti peccata indicitur *depositio perpetua, & ignominiosa peregrinatio*. In cap. *Omnis utriusque* (1) eidem indicitur *arctum in monasterium perpetua pœnitentia*; ergo &c.

Ob. I. Gabriel, Vasquesio teste, censuit confessionem revelari posse, si grave damnum immineat confessario. II. Idem affirmat Guillelmus Altisiodoren. de impedimento cri-

(1) Huc spectan Const. Synod. Auxim. an. 1593., quæ cap. 23. de Sacr. Pœn. hæc habent. Commendamus confessariis sigillum „ confessionis, caveantque omnino, ne detegant verbis, signis, „ aut alio quovis modo peccatorem, peccatum, vel aliquam „ illius circumstantiam, etiam de „ pœnitentis licentia, & quamvis „ non revelando aliquod magnum „ immineret periculum, cui tamen pro viribus providere studeant non prodendo confitentem „ ullo modo, nec odiosam faciendo confessionem. Sacerdotes „ etenim, quæ sibi in confessione „ dicta sunt, non tamquam homines sciunt, sed tamquam „ Deus, ideoque nec juramento. „ nec summi Pontificis mandato „ ad ea detegenda compelli possunt. Animadvertant etiam confessarii, ne unquam de rebus „ in confessione auditis aliquo „ modo loquantur. Si quis autem „ contrarium attentare præsumpserit, non solum officio sacerdotali deponetur, juxta Innoc. „ III. constit., sed etiam aliis „ poenis arbitrio nostro punietur.

criminis, quod ait manifestari posse episcopo. III. Innocent. III. reprehendit abbatem quemdam, qui non revelaverat confessionem sibi factam monachi non ordinati, & quotidie celebrantis. IV. Publica confessio, & poenitentia sine manifestatione stare non potest; ergo &c. V. Stante sigillo, confessarius interrogatus necessario mentiri, aut pejerare debet; ergo &c. VI. Licet confessionis integritas sit de jure divino, potest tamen quis aliquando ab ea dispensari; ergo a pari. VII. Confessarius non revelans patriæ aut Reip. proditionem præfert bonum privatum publico, quod vetitum est; ergo &c.

℟. Ad I. neg. ant. Gabriel enim oppositum docet, & fallitur Vasquesius, ut legenti patet. Ad II. neg. ant. Guillelmus enim solum scribit, id fuisse opinatos nonnullos ob supinum errorem. Ad III. ℟. Innoc. declarasse in Lateranen. Concilio a se Abbatem reprehensum non quidem ob non revelatam confessionem; sed quia alia via id poterat investigare.

Ad IV. neg. ant. Plures enim sponte ex humilitate poenitentiam subibant, & eadem poena pluribus criminibus indicebatur. Ad V. neg. ant. Ut enim ait S. Thom. q. 11. Suppl. art. 1. ad 2.: *Homo non adducitur in testimonium, nisi ut homo; & ideo sine læsione conscientiæ jurare potest se nescire, quod scit tantum ut Deus*. Ita Christus diem judicii se nescire ait Matth. 24. Quod si judex ita confessarium coarctaret: *Jura hoc a te nesciri etiam tamquam Dei ministro*, non debet mentiri, sed ei respondere cum S. Jo. Nepomuceno: *Sine sacrilegio talia tentari non posse*; adeoque *abstineret captandis, quæ uni Deo cognoscenda servantur*.

Ad VI. neg. cons. Nam illa tantum integritas est de jure divino, quæ homini possibilis est, unde ab ea excusantur inculpate ignorantes, & extremo morbo laborantes, non sani, aut scientes, ut fit in secreto confessionis, a quo nemo sui compos potest dispensari. Ad VII. neg. ant. Nam, qui frangit sigillum, nedum lædit famam proximi, sed etiam Sacramento summam irrogat injuriam, exosam reddit confessionem, Deum afficit contumelia &c.; sed hæc ordinis præstantioris sunt, quam salus reip.; ergo *sigillum* hoc frangi nequit, & si mundus rueret universus.

Quæres: Quænam comprehendantur in lege sigilli? ℟. Peccata omnia eorumque circumstantias, quæ sacerdoti confessione innotescunt, licet absolutio non impendatur.

Sacerdos enim ut Dei minister ea peccata excipit, quæ ipsi *sacramentaliter* enuntiantur, ex cap. *Quod quidam* Extra de Poenit. & remiss. Hinc laicus, cui alter committit secretum *sub sigillo &c.*, non est ejus fractor, quia non committitur illi arcanum tamquam Sacramenti ministro, licet illud arctius custodire teneatur; reus tamen foret violati sigilli, qui simulans se sacerdotem exciperet confessionem ad ipsum recta intentione accedentium. Hinc sequitur ad solos sacerdotes *proprie* spectare Sacramenti sigillum, qui soli Dei ministerio funguntur: qui vero poenitentes audiunt, aut schedas inscripta crimina continentes inveniunt, aut alienæ confessionis interpretes, obstringuntur silentii lege peculiariter, idest lege naturæ, & ob Sacramentorum dignitatem.

Quæres II. Quomodo *sigillum* violetur? ℟. I. revelando quod spectat ad ejusdem confessionis materiam. II. Qui audita, ex. gr., publici latronis aut pellicis confessione diceret: *Ille patravit homicidium*, *hæc adulterium*, licet enim hæc crimina sint pervulgata, revelata sunt tamen confessario secreto: secus si alia via ante vel post id didicerit. III. Violaret *sigillum* antistes, qui vulgaret a se concessam tali confessario facultatem absolvendi ab aliquo reservato, si hinc posset inferri criminis reus. IV. Ex can. 21. Lateranen. ne dum *verbo*, sed etiam quolibet signo, unde peccatum possit deprehendi, sigillum violatur. V. vetat Clem. VIII. decr. ann. 1594.: *Ne superiores ex notitia de aliorum peccatis in confessione habita ad exteriorem gubernationem utantur*. VI. Et ex decreto Rom. Inquisitionis anno 1682. vetitum est, ne id fiat *cum gravamine pœnitentis*. VII. Immunis tamen erit a culpa, si id fiat expressa, & liberrima poenitentis licentia, & ad poenitentis utilitatem, quia tunc poenitens cedit juri suo.

VII. Conditio est firma spes remissionis, de qua l. 23. c. 2. actum est: *Salubris enim conversio*, ut ait Fulgentius ep. 7. cap. 5.: *Duplici ratione consistit, si nec pœnitentia sperantem, nec spes deserat pœnitentem, ac si ex toto corde renunciet peccato suo, & toto corde spem ponat remissionis in Deo*. Quærunt hoc loco Scholastici, an confessio possit esse *valida*, cui nihil deest ad rationem Sacramenti, & *informis*, quam nempe gratia non sequatur? Affirmant Thomistæ id fieri, cum quis integre peccata confitetur, sed sine sufficienti detestatione peccati. Alii idem fieri sentiunt, cum quis vel naturalem habet, vel insufficientem do-

dolorem, sive qui non ad omnia peccata, sed ad quædam memoriæ occurrentia tantum extenditur. Negant tamen Major, Adrianus, Gabriel, Poncius, Brancatus, & *melioris notæ* Scotistæ, ut ait Mastrius. His accedunt nostrates fere omnes, quibuscum sit

Propositio VIII. Nequit Sacramentalis confessio esse valida & informis.

Prob. I. Ex Trid. sess. 14. c. 3., nam *quasi materia* poenitentiæ sunt ipsius poenitentis actus, nempe contritio quæ sit *detestatio de peccato cum proposito &c.*, confessio omnium peccatorum, *quorum post diligentem discussionem conscientiam habet*, & satisfactio. Vel ergo hi actus sunt in poenitente, vel non: si hoc; ergo desunt in Sacramento partes, quæ vicem gerunt materiæ, nec Sacramentum est *validum*, si illud; ergo non erit *informe*. II. Idem docet S. Thom. 3. p. q. 90., ubi ait assignari partes poenitentiæ, *in quantum est Sacramentum, ad quod actus comparantur ut materia*. Et in Suppl. q. 8. art. 1. ait: *Est etiam de essentia Sacramenti contritio, & confessio*: unde infert Sylvius, S. D. tacite retractasse, quæ scripserat in 4. dist. 17.

III. Deinde S. Th. in 4. dist. 23. q. 1. art. 4. docet semper consequi remissionem peccati in Sacramento poenitentiæ *existente contritione, quæ est de essentia ejusdem Sacramenti*, ut sequitur *character in baptismo, & confirmatione*; si ergo non sequitur remissio, non erit contritio, quæ ex Angelico D. spectat ad essentiam hujus Sacramenti. III. Vel in examine talem adhibet poenitens diligentiam, ut omissio excusetur inculpabili oblivione, vel fit ex negligentia; si hoc, confessio est nulla, & *invalida*, si illud, etiam oblita ex Trid. in enumeratis censentur inclusa; ergo &c.

Ob. I. S. Thomas dist. 17. q. 3. art. 4. ait: *Confessio potest esse etiam in eo, qui non est contritus, quique recedente fictione fructum recipere incipiet, sicut in aliis Sacramentis, unde non tenetur iterare confessionem, qui fictus accedit, sed tenetur fictionem confiteri*; ergo &c. II. Nedum baptismus, sed etiam poenitentia, ex Melch. Cano, & alia omnia, ex Cajetano, recedente fictione suum consequuntur effectum; ergo &c. III. alia est contritio necessaria ad gratiam, alia ad Sacramenti materiam; ergo hæc sat erit ad Sacramenti substantiam. IV. valida est confessio, qua quis furtum enuntiat non blasphemiam, cujus post

diligens examen non meminit; sed is gratiam non consequitur, cum non habeat contritionem universalem; ergo &c. V. Per nos poenitens cum sola attririone formidolosa gratiam non consequitur, licet Sacramentum omnibus partibus constet; ergo &c.

VI. Qui bona fide existimat se diligens examen adhibuisse, nec adhibuerit, non confitetur sacrilege, quia Sacramentum non irridet, nec gratiam obtinet defectu integritatis; ergo &c. VII. Si quis cum fictione baptizatus confiteatur peccata post baptismum commissa, & non enunciet peccata ante baptismum commissa, talis confessio caret effectu, nam peccata ad confessionem spectantia remitti nequeunt, nisi remittantur alia ante baptismum patrata; ergo &c.

℟. Ad I. D. Thomam ab ea sententia recessisse, ut supra dictum est. ℟. II. neg. cons. Vult enim S. D. ibid., quod si poenitens eundem confessarium rursus adeat, & sacrilegium exponat, absolvi valeat non repetita confessione, secus, si alium adeat, aut post longum tempus, unde sacerdos sit peccatorum oblitus: tunc enim non debet absolvere causa incognita. Ad II. neg. cons. Nam alia sacramenta stare possunt sine gratia: quia actus poenitentis, quibus ad gratiam disponuntur, non sunt in iis de Sacramenti substantia, ut sunt in pœnitentia.

Ad III. & V. ℟. quod si contritio non sit supernaturalis, nec actum inchoatum charitatis includat, nec peccata detestetur ut sunt offensa Dei, non est pars Sacramenti, nec ipsum constituit. Ad IV., & VI. responsum est supra in prob. III. Ad VII. ℟. baptizatum non facere integram confessionem, nisi etiam simulationem fateatur, hæc enim, ut alia peccata, perseverans in susceptione baptismi, enumeratur inter alia a regeneratis admissa, ut lib. 31. dictum est. Vide Vasquesium, Sylvium, Mastrium, Gavardi &c. apud Auctorem.

C A P U T IV.

De ministro Sacramentalis confessionis.

NOt. I. Lutherum absolvendi munus non solum iis concessisse, qui officium pastoris assumunt, sed etiam diabolo, si specie hominis irrepserit in Ecclesiam. Calvinus tamen ab eo excludit laicos fœminasque. Valdenses autem, nec non Flagellantes id laicis sancte viventibus tribuunt, quod munus cum Albigensibus, & Hussitis improbis sacerdotibus denegant.

Not.

Not. II. Diaconos olim in extremo vitæ periculo confessiones excepisse, lapsosque absente presbytero reconciliasse, quod ex ep. Cypriani 12. ad Clerum de Laps. evinci putat Morinus l. 8. de Poen. c. 23., & Rigaltius in notis in cit. epistolam 12. & 14. Laicis etiam absente sacerdote, & urgente necessitate aperienda esse peccata lethalia tradere videntur Petrus Cantor, S. Thomas, D. Bonaventura, Gratianus, aliique apud Morinum de admin. Poen. Cujus rei plura exempla collegit Martenius. Tandem a pluribus sacerdotibus absolutos viros SS. constat ex historicis monumentis apud laud. Scriptores. Sit itaque

Propositio I. Soli episcopi, & presbyteri possunt Sacramentum poenitentiæ administrare.

Prob. ex Matth. 18., & Jo. 20.: *Quæcumque alligaveritis &c. Quorum remiseritis &c.*, sed hæc verba spectant ad solos sacerdotes, non ad laicos; ergo &c. Prob. min. Tunc enim Christus solos discipulos alloquebatur; siquidem hæc verba: *Quæcumque alligaveritis &c.* subjicit, postquam ait contemptores fraternæ correptionis deferendos esse ad Ecclesiæ judicium. Hinc Trid. sess. 14. c. 6. declarat: *Falsas esse doctrinas omnes, putantes, verba illa: Quecumque alligaveritis &c., & Quorum remiseritis &c. ad omnes Christi fideles promiscue ita fuisse dicta, ut quivis potestatem habeat remittendi peccata*. Idem dicimus de alio loco Jo. 20.; ergo &c.

Prob. II. ex PP. Nam Cyprianus de Lapf. docet, remissionem fieri per sacerdotes, & horum esse dare *dolentibus, ac deprecantibus pacem, & spei salutaris subsidium.* Basilius in Regulis brev. ait peccata sacerdotibus aperienda, quia iis credita est dispensatio divinorum mysteriorum. Ambros. l. 1. de Poen. c. 11. ait, ligare, & relaxare peccata esse *officium sacerdotis*. Eadem habet c. 3. n. 10. Chrysostomus l. 3. de Sacerd. c. 5. ait, sacerdotibus tantum dictum esse: *Quorum remiseritis*, unde ipsi *non lepram corporis, sed animæ purgandi acceperint potestatem*. S. P. A. serm. 351. n. 9. ait, ut solvantur peccata veniendum esse *ad antistites, per quos in Ecclesia claves ministrantur*, quod ostendit ex resurrectione Lazari, de quo ait Christus discipulis: *Solvite illum*. Innocentius I. in epist. ad Decentium ait: *De pondere delictorum sacerdotis est judicare;* ergo &c.

Prob. III. ratione. I. Cyprianus in ep. ad Corn., & S. P. in ep. 228. ad Honoratum sacerdotes deterrent, ne

deserant Christi gregem, eo quod magnum sequatur exitium, si aliqui de hoc sæculo exeant *ligati*: sed hæc frustranea essent, si quisque fidelium a peccatis solvere posset; ergo &c. Hinc fideles in persecutione Vandalica hæc habent apud Victorem Viten. *Qui nobis pœnitentiæ munus collaturi sunt, & peccatorum vinculis soluturi? quia vobis dictum est: Quæcumque alligaveritis &c.* II. Causa, quæ agitur in Sacramento pœnitentiæ, versatur inter Deum, & homines; ergo iis tantum committi debuit, qui Dei legatione funguntur. Hinc Paulus ad Hebr. 5. ait: *Sacerdotes constitui in iis, quæ sunt ad Deum*, & neminem debere sibi hunc honorem assumere, nisi vocetur a Deo *tamquam Aaron*; ergo &c. Addit S. Th. q. 8. art. 1. hanc rationem: *Cum in Sacramento pœnitentiæ gratia conferatur, solus sacerdos est hujus minister.* Videtur tamen Sylvio hæc ratio concludere tantum de ministro ordinario, ut patet in baptismo, qui gratiam confert, & tamen urgente necessitate a non sacerdote confertur.

Propositio II. *Exomologesis*, de qua in epist. 12. Cypriani, & reconciliatio per diaconum non erat confessio Sacramentalis.

Not. Hoc vocabulum, nedum confessionem sacramentalem, sed sæpe eam poenitentiæ partem ex Tertulliano de Poen. c. 9. significat, quæ *prosternendi, & humilificandi hominis disciplina est, quæ mandat sacco, & cineri incubare*. Et Cypr. epist. 9. ait: *Persecutione adhuc perseverante peccatores, nondum pœnitentia acta, nondum exomologesi facta*, idest *substratione*, *Eucharistia illis datur*. Exomologesis ergo non semper confessionem sacramentalem importat, sine qua nullo peccatori dabatur Eucharistia. Vide Pamelium, Baluzium, Petavium, aliosque apud Auctorem. Hinc Conc. Mogunt. can. 31. ait: *Exomologeses agi pro peccatorum confessione*. Reapse qui sacco & cineri incubans in *substratione* agit poenitentiam, se peccatorem esse profitetur. His prænotatis

Prob. I. Exomologesis, de qua Cypr. in ep. 12., est exercitium poenitentiæ, & *substrationis*, quod subsequebatur confessionem Sacramentalem publicæ poenitentiæ præmissam, ex Prop. 2. Cap. 2. De hac exomologesi accipiendum Cyprianum constat ex ejus verbis, ait enim: *Apud diaconum exomologesim facere delicti sui possint, ut manu eis in poenitentiam imposita veniant ad Dominum cum pace*, sed hæc exomologesis, & manuum impositio non est Sa-

Sacramentalis confessio, nec absolutio lapsis concessa, ut dictum est; ergo &c.

Opp. Morinus: *Manus in poenitentiam imponere* nil aliud sonat, quam absolvere poenitentem. Nam diaconus eo in casu pacem dabat, quam dedisset episcopus, aut presbyter, si adfuissent, sed hi sacramentaliter absolvissent; ergo & ille. Rursus dici nequit impositam a diacono manum, ut absolveret lapsos morti proximos ab excommunicatione tantum, cum nec fuerint excommunicati, & proxime morituro non minus succurrendum sit absolutione a peccatis, quam a censuris. ℟. impositionem illam manuum diaconorum fuisse *ceremonialem*, & dedisse reconciliationem uti dabatur impositione manus presbyteri: licet enim adderet presbyter impositioni absolutionis formam, quam ex Cypriano nec proferre poterant diaconi; tamen eo in casu supplere poterat votum Sacramenti & contritio, ut ait cl. Auctor tom. 7. pag. 583., ideoque reconciliatio illa diaconi non erat *sacramentalis*, ut conveniunt Pamelius, Baluzius, Petavius, Albaspinæus &c.

Propositio III. Plures in morte laicis absente presbytero confessi sunt, sed hæc confessio Sacramentalis non fuit nec necessaria ad salutem.

Prob. I. pars. Ex cap. *Sanctum* de Consecr. dist. 4. habetur, quemdam imminente naufragio *petiisse ab ipso*, catechumeno, *quem baptizaverat*, *ut eum reconciliaret*. II. Cæsarius in Dial. dist. 3. c. 21. narrat, quosdam navigantes sodalibus laicis fuisse confessos. Commilitionibus suis Richerium Aquilensem, Guidonem magistrum equitum, nec non Hispanos milites fuisse confessos scribunt clariss. historici; ergo &c. Prob. II. pars. Auctor de vera & falsa Poen. ait: *Si deest sacerdos*, *confiteatur proximo*. Hinc Magister in 4. dist. 17. ait, perspicuum esse: *Peccata primum Deo*, *deinde sacerdoti esse confitenda*, *& si ipse defuerit etiam socio*. Et S. Thomas q. 8. suppl. art. 2. ait: *In necessitate etiam laicus vicem sacerdotis supplet*. Eadem habet D. Bonavent. in 4. dist. 17. part. 2., S. Raimundus l. 3. de poen. &c.

Prob. III. pars ex prop. I., ubi ostensum est, ministrum legitimum confessionis esse solum sacerdotem; ergo sola sacerdotalis confessio sacramentalis est. Qui ergo laudant confessionem laicis factam, ideo laudant, quia, *etsi ille*, *cui quis confitebitur*, *potestatem solvendi non habet*, *fit tamen dignus venia ex desiderio sacerdotis*, *qui socio* con-

confitetur criminis turpitudinem. Eadem repetit Magister, & S. Thomas, qui ibi subdit, quod in laicali confessione *non est aliquid ex parte ministri, scilicet absolutio, & satisfactionis injunctio*, sed est tantum quod requiritur ex parte poenitentis, nempe *contritio*, & *confessio*. Item S. Bonaventura ibi ait: *Non fit socio, ut suppleatur locus sacerdotis, vel ut confessio Sacramentum habeatur; sed ut voluntas confitentis probetur*. Hinc patet laicos, qui auderent confessiones excipere & absolvere, sacrilegium committere, & fieri irregulares, si forent clerici, & juxta plures, quibus subscribimus, etiamsi forent laici.

Prob. IV. pars. I. enim confessio necessaria est ob absolutionis beneficium ex Prop. 4. c. 1. II. Chrysostomus, aliique PP. docent confessionem non oportere fieri conservis. III. Licet confessio laicis facta commendetur, ea tamen non expedit, nisi ubi a laico injuria affecto peti debet reconciliatio, aut ad tollendum scandalum, aut ubi poenitens consilio indiget, quod postulat criminis revelationem. Licet ergo laudari debeat, qui morti proximus laico sua peccata revelaret ad vehementiorem contritionem excitandam, modo id omni circumspectione fieret, generatim tamen dico, nullum esse hujus confessionis praeceptum, nullamque haberi necessitatem. Eadem tradit Scotus, Soto, Suarez, Sylvius, de Lugo, aliique apud Auctorem, qui ajunt id vel raro, vel nunquam fieri debere.

PROPOSITIO IV. Quidam pluribus simul sacerdotibus confessi sunt, non ex necessitate, aut praecepto.

Prob. I. pars exemplis Guillelmi Normanniae ducis, & Michaelis Paleologi, apud Morinum: Theodardi episcopi, Vitalis abbatis, & Ludovici pii apud Martene: Ebbonis Remensis, episcopi, & Goffridi Antisiod. apud Mabillonium, qui plures in extrema confessione sacerdotes adhibuere. Prob. II. pars, tum quia unus sacerdos sat est ad solvendum, nec ulla lex statuit pluribus aperienda esse peccata. Vide prop. 1. c. 1.

Ob. I. In Jacobi ep. habetur: *Confitemini alterutrum*; ergo &c. II. Idem eruitur ex comparatione baptismi. III. In lege nova omnes sunt sacerdotes; ergo &c. ℟. ad I. Jacobi verba exponenda esse de confessione facta presbyteris, quos ad infirmos inductos supponit. Vide prop. 1. c. 1. Ad II. vide prop. 4. c. 1. Ad III. vide prop. 1. c. 12. l. 33., ubi exposuimus quo sensu omnes fideles in nova lege dicantur sacerdotes.

Ob.

Ob. II. Martinus V. præcepit, ut suspecti de erroribus Wiclefi interrogarentur: *Utrum credant, quod Christianus habita copia sacerdotis idonei ex necessitate salutis, illi soli confiteri teneatur, non laico*; ergo quando non est copia, non improbat Pontifex confessionem laico faciendam. ℞. neg. cons. Ex iis enim verbis infertur confitendum sacerdoti, si hujus copia habeatur, non vero laico, cui Wiclefus potestatem clavium attribuit. Ut si dicam pauperi stipem erogandam, si adsint, non sequitur diviti dandam, si desit pauper. Consulto addit Pontifex, ex necessitate salutis, ut ostendat confessionem ab aliquibus laico factam, non fuisse necessariam, neque *sacramentalem*. An vero utilis fuerit, vel noxia, ut aliquibus visum est, non opus erat attingere in damnatione Wiclefi.

Ob. III. Diaconi ex Cypr. ep. 12. in extrema necessitate excipiebant exomolegesim poenitentium, iisque pacem donabant; ergo &c. Idem statuit Conc. Illiberitanum, Toletanum I., & Londinense, quæ omnia diaconis potestatem faciunt imponendi manus supra poenitentes, sed hæc impositio non est *ceremonialis*, sed sacerdotalis, nam per Cyprianum habetur in diaconatu honor sacerdotii; ergo &c. II. cap. *Fures* habetur: *Si comprensi presbytero, vel diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus*; ergo &c.

℞. ad I. Ex prop. II. Conc. Illiberitanum loqui de Eucharistia non deneganda a diaconis in mortis articulo constitutis, nisi presbyter inhibuerit. Toletanum I. vetat diaconis illegitime ordinatis: *Ne manus imponant*, idest ne altari ministrent, & cum aliis de clero substratis imponant manum, vide Tom. 2. Conc. Hispan. pag. 131. Londinense agit de excipienda poenitentium satisfactione ex Tom. 11. Collect. Labb. pag. 14. Honor vero sacerdotii, qui a Cypriano &c. diaconis tribuitur, non infert parem iis fuisse cum presbyteris dignitatem. Tria enim sacerdotii genera veteres distinguebant: *Primi sacerdotes*, ex codice Theodos. de Episc. l. 5. de fide cath., dicebantur episcopi: *Secundi ordinis viri*, apud Rab. l. 1. Inst. Cler., *presbyteri sunt*. *Diaconos* vero *in tertio sacerdotio constitutos* scribit Optatus l. 1. n. 13.; ergo &c. Ad II. ℞. cap. *Fures* exponi posse cum Basilio Poncio de reconciliatione ceremoniali, vel de communione orationum Ecclesiæ, de quibus ibi sermo est, ut notat Gonzalez. Adde in Conc. Triburiensi, unde excerptum est cap. *Fures*, pro *diacono*

no haberi *Deoque*, teste Van-Espen &c.

Ob. IV. illorum loca, qui commendant communionem laicis factam in mortis periculo ℟. Hæc dilui ex dictis Prop. 3.

Caput V.

De requisitis in pœnitentiæ ministro.

AGemus hoc loco de confessarii potestate, ac prudentia in excipiendis confessionibus. Sit itaque

Propositio I. Nequit sacerdos absque potestate jurisdictionis valide absolvere, excepto mortis articulo.

Prob. I. ex cap. *Quod autem* 5. Decr. tit. 38.: *A non suo judice ligari nullus valet, aut absolvi*. Et cap. *Presbyteri* q. 6. n. 4.: *Presbyteri de occultis peccatis jussione episcopi reconcilient*. Trid. sess. 23. c. 15. de Ref. statuit: *Nullum regularem posse confessiones sæcularium audire, nisi aut parochiale beneficium, aut ab episcopis approbationem obtineat*. Prob. II. ratione. Absolutio enim sacerdotalis est *actus judicialis*, *quo sententia pronunciatur* ex Trid. sess. 14. c. 6., sed hic actus exposcit: *Ut sententia in subditos dumtaxat feratur*, ib. c. 7.; ergo &c.

Dices: presbyteris in ordinatione dicitur: *Quorum remiseritis &c.*; ergo &c. ℟. neg. cons. His enim verbis confertur presbyteris potestas *ordinis*, sed *jurisdictionis*, aut exercitii, cum sit actus judicialis, non confertur, nisi promoveantur ad curam animarum, cui adnectitur jurisdictio ordinata, aut ex episcoporum approbatione, unde fluit *subdelegata*. Nam Apostolis, etiam præter facultatem expressam iis verbis: *Quorum remiseritis &c.*, opus fuit, ut in orbem mitterentur, ut pastores & judices populorum. Hinc sequitur nullum vel leve peccatum posse a sacerdote *sacramentaliter* absolvi sine ordinaria, aut delegata jurisdictione.

Not. I. Trid. cit. cap. 15. comprehendere etiam regulares, qui proinde nequeunt confessiones sæcularium (non fratrum, ad hoc enim sat est sui superioris facultas) excipere, nisi episcopus iis hanc det facultatem, quæ valet pro ea tantum diœcesi, ubi est ordinatus, non pro aliena. Hinc merito proscripta est ab Alex. VII. tamquam *falsa*, & *perniciosa* hæc proposito: *Regulares Ordin. mend., semel approbati ab uno episcopo ad confessiones audiendas in sua diœcesi, habentur pro approbatis in aliis diœcesibus*, quam prop. damnarunt Præsules Gall. an. 1656. Nec obstant privilegia, quæ a Trid., a Pio IV., & V., necnon a Greg. XV., aliisque sunt abrogata. Statuit

etiam

etiam Greg. XV. in Constitutione an. 1621.: *Ut confessores sive regulares, sive sæculares, tam ordinarii, quam extraordinarii ad confessiones monialium, etiam regularibus subjectarum, audiendas nullatenus deputari valeant, nisi prius ab episcopo dioecesano idonei judicentur*. Hinc regulares approbati pro audiendis confessionibus unius monasterii, non possunt in alio confessiones audire.

Not. II. Posse fidelium confessiones audire qui habent *parochiale* beneficium, quia illis cura animarum commissa est, quæ sine jurisdictione stare non potest. Si tamen curam dimittant, aut ea privetur, privatur etiam jurisdictione. Censent nonnulli parochum non posse extra limites paroeciæ suæ hanc jurisdictionem exercere, si hoc valeat exercere ratione beneficii parochialis. Quod extra dubium est, si episcopus ejus facultatem coarctet ad gregem ejus curæ commissum, secus, si non coarctet.

Not. III. ex iis Tridentini verbis: *Per examen, si videbitur necessarium*, satis constat etiam regularibus subeundum examen episcopi, si videatur opportunum. Ita statuit Urbanus VIII. in Const. ann. 1628. Nec ab eo examine quis dispensari censetur, etsi plurima scientia polleat, aut publici doctoris munere fungatur. Quia tamen Concilium disjunctive loquitur: *Aut alias idoneus judicetur*, consuevit Benedictus XIV., cum Bononiensem regeret Ecclesiam, viros doctrinæ laude commendatos, adigere, ut coram se ceteros inferioris ordinis examine explorarent: sicque jura episcopalia tuebatur, probabat idoneos, & doctiores honore prosequebatur. Quare non *satisfacit præcepto annuæ confessionis, qui confitetur regulari ab episcopo*, etiam *injuste reprobato*, ex Prop. 13. ab Alex. VII. damnata. Nec obstant privilegia regularium, cum fuerint a Trid. Synodo, & a Rom. Pontificibus revocata. Tandem episcopus hanc facultatem coarctare potest, revocare, ac suspendere: *Ex causa ad confessionem pertinente quam non tenetur ipsis regularibus indicere, sed tantum Sedi Apostolicæ*, ut statuit in Brevi ad episc. Corduben. Urbanus VIII. Et in causa Angelopolitana Innocent. X. Vide Suaresium, Merbesium &c.

Propositio II. Jure possunt graviora crimina summis sacerdotibus reservari.

Ita Trid. Sess. 14. c. 7., & prob. I. Cum enim jurisdictionis potestas ab antistite conferatur, potest ipse jurisdictionem illam certis limitibus coarctare; ergo nulla erit

erit absolutio illa sine episcopi licentia, ut docent Trid. PP. ib. c. 11. Hinc sequitur, eos peccata reservare posse, qui aliis conferunt jurisdictionem. Et I. Rom. Pontificem, qui omnem habet plenitudinem potestatis relate ad universos episcopos. II. Episcopos respectu inferiorum presbyterorum. III. Superiores relate ad regulares sibi subditos. Sequitur etiam peccata venialia non esse reservanda, quia absque Sacramento pœnitentiæ remitti possunt. Quamquam, si potestas jurisdictionis attendatur, quæ necessaria est, ut eadem venialia absolutione Sacramentali solvantur, possent ex Suaresio, Sylvio, Soto &c. etiam venialia sic episcopis reservari, ut a tali ministro, non ab omnibus absolverentur.

Idem docent laud. Theologi de mortalibus *internis*; licet enim puniri nequeant Ecclesiasticis censuris, nisi quæ pertinet ad externum Ecclesiæ forum, cum tamen peccata interna jure divino in interiori foro enuntientur, & judicialiter absolvantur, sicuti Ecclesiæ jurisdictioni, ita & reservationi subjici possunt. Id tamen non expedit, nec fit a Rom. Pontificibus, aut ab episcopis, quorum nemo hactenus *internum* crimen sibi reservavit.

Hinc sequitur, merito a Rom. Inquisitione proscriptam anno 1744. cujusdam theologi sententiam, qui ex hisce principiis, quod nempe reservari non soleant venialia, & mortalia tantum interna, inferebat, octavum casum reservatum Venetæ diœcesis: *Qualibet impudicitia, cum monialibus peracta, vel quocumque modo attentata, non comprehendere actus subimpudicos de se veniales, e.g., genas vellicare, & mammillas tangere, solum ex pravo affectu, vel ex prava intentione mortales, hac ratione, quia nonnisi peccata per externam malitiam mortalia reservantur.* Actus enim illi non veniales sunt, sed mortales. Quamvis enim D. Thomas q. 154. 2. 2. a. 4. scribat, oscula, & tactus posse quandoque fieri absque peccato; loquitur tamen S. D. de iis actibus inspectis secundum speciem, ut ait ib. in ℟. ad III. At iidem actus peracti cum tali fœmina nulla urgente necessitate (quæ in chirurgo esse potest) non *secundum speciem*, sed in *individuo* debent attendi; frustra ergo ad laxam illam sententiam tuendam productus est cit. articulus.

Casus Pontifici reservati sunt I. ii, qui extant in Bulla Cœnæ edita a Xisto V. an. 1586. His adde quæ ex mandato Clem. VIII. S. Congr. Episc. & Reg. recensuit: *Vio-*

Violationem immunitatis ecclesiasticæ in terminis Const. Greg. XIV. Violationis clausuræ monialium, ad malum finem. Provocantium, & propugnantium in duello. Injicientium violentas manus in clericum. Simoniæ realis scienter contractæ, & confidentiæ beneficialis. Qui excipit confessionem complicis in peccato turpi contra VI. præceptum excommunicantur ex Constit. Benedicti XIV. ann. 1741., quam confirmavit ann. 1745., declarans, solum in mortis articulo sacerdoti licitum esse complicem audire & absolvere, dummodo non adsit alius sacerdos, etiam simplex, qui pœnitentem possit absolvere, aut vocari & adesse non possit absque infamia, vel scandalo. In casibus, in quibus adnexa est excommunicatio, qui a culpa ex indulto Apostolicæ sedis absolvitur, censetur etiam ab excommunicatione solutus: at in facultatibus etiam Jubilæi casus Apostolicæ sedi reservati, nisi exprimantur, intelliguntur excepti, ut statuit in laud. Constit. Benedict. XIV. Si alii casus sint occulti, potest episcopus vel per se, vel per vicarium absolvere ex Trid. sess. 14. c. 6., excepta irregularitate orta ex homicidio voluntario.

Nota, ex Bulla Benedict. XIV., quæ incipit, *Apostolica indulta*, si per eam concedatur alicui facultas eligendi sibi confessarium ex approbatis, a quo valeat absolvi a censuris reservatis, opus esse ut idem confessarius sit approbatus ab ordinario loci, ubi excipitur confessio: nec sat esse quamlibet aliam approbationem, licet foret episcopi, qui olim fuerit loci ordinarius: atque hac lege etiam regulares obstringi.

Quæres: Quinam casus sint ab episcopo reservandi? ℞. Prudenter reservari enormiora crimina, quæ laudabiliter ejus prædecessores reservarunt, nec non illa crimina, quæ plurimum labefactant Ecclesiasticam disciplinam. Ex cap. *Inter cunctas* in Extr. Com. de Privil. & ex decreto Clem. VIII. Reservari autem solent furta, sacrilegia, homicidia, divinationes, & invocationes dæmonum, crimen falsariorum in judicio, quævis percussio parentum, incestus graviores, nefandum crimen, abortus procuratio, incendium ex malitia, suffocatio, monialium violatio &c. In his autem, aliisque non posse regulares quemquam episcopo subjectum absolvere constat, tum ex natura potestatis jurisdictionis, de qua supra, tum ex pluribus S. Canonibus, nec non ex Const. Greg. XIII., Clem. VIII., Pauli V., Innoc. X., & Alex. VII., a quo proscripta est Prop.

12.

12. *Mendicantes possunt absolvere a casibus episcopis reservatis, non obtenta ad id episcoporum facultate*. Idem docent Soto, Suarez, Alexander, Vanroy &c. Excipe tamen mortis periculum, in quo ex Trid. Sess. 14. c. 7. omnes sacerdotes absolvere possunt *quoslibet pœnitentes, a quibusvis peccatis & censuris*: si desit sacerdos jurisdictione pollens, secus si adsit. Ita Rit. R. de Sacr. Pœn.

PROPOSITIO III. Confessarius scientia, ac sagacitate pollere debet.

Prob. I. pars, ex cap. *Qui vult confiteri* de Pœnit. dist. 6., ubi habetur: *Caveat spiritalis judex, ut non careat munere scientiæ. Oportet enim ut sciat cognoscere quidquid debet judicare. Judiciaria enim potestas hoc postulat, ut quod debet judicare discernat*. Tenere ergo debet, quæ de hoc Sacramento mandarunt literis moralis Theologiæ tractatores: quænam peccata sint de genere suo mortalia, quænam venialia, quæque restitutionem, contractus, censuras, proscriptasque propositiones respiciunt. Quæ item adversus confessarios ad turpia sollicitantes sanxerunt Gregor. XV., & Benedict. XIV. ann. 1741.

Prob. II. pars. Debet enim confessarius, quantum potest, explorare pœnitentium affectiones, in rudibus interrogandis, in danda, vel suspendenda absolutione, & satisfactione injungenda, sed hæc absque solerti sagacitate fieri non possunt; ergo &c.

Indicia autem decem præcipue numerantur, quæ animi pravitatem in pœnitente demonstrant. I. Est omissio examinis conscientiæ. II. Si pœnitens asserat se libenter confiteri peccata, sed ab iis abstineri non posse. III. *Si scelera alia deploret, aliis anhelet*, ex cap. *Pœnitentiam* de Pœn. dist. 3. IV. Si confessionem dividat *ad hypocrisim tendens*, ex cap. *Consideret* ibid. V. Si nolit deserere negotium, quod nequit sine peccato exerceri. Ex cap. *Falsa*. VI. si odium servet in corde ex cap. *Fratres*. VII. Si rem alienam, aut famam reddere nolit ex dist. 14. q. 6. cap. *Si res*. VIII. si proximam peccandi occasionem nolit deserere, ex damnata ab Innoc. XI. prop. 61. & 62. IX. cum poenitentiam agere detrectat, aut de uno tantum crimine illam agit spretis aliis. X. Si frequenter mutet confessarios, nec velit prudentibus se committere, ex c. 6. Inst. S. Caroli p. 2., & ex can. 8. Concilii Rom. S. Gregorii VII.

Quæres: quid prudens confessarius interrogare debeat ru-

rudiores? ℟. I. inquirere debet a Poenitente quandiu sit ex quo non est confessus? num examen præmiserit? quo dolore detestetur peccata? an sit solutus, vel conjugatus &c.? Vide Toletum de Instr. Sac. l. 3. c. 17. II. An articulos fidei, & præsertim Incarn. mysteria, & præcepta Dei, & Ecclesiæ teneat? III. Quærat numerum ac speciem peccatorum, incipiens a præceptis Dei & Ecclesiæ, tum a vitiis capitalibus ad obligationes cujusque status discurrat per ea, quæ patrare solent parentes, filii, domini, servi, mercatores, artifices &c. IV. Caveat, ne inquirat peccati complicem, nisi ad integritatem confessionis necessario sit revelandus. V. Nec quærat poenitentium nomen, domicilium, ætatem &c. VI. In iis, quæ spectant ad sextum decalogi præceptum, gerat se cautissime, & ut ait Gerson. *Procedat pedetentim a generalibus, & quæ nullam videntur culpam includere*, non ea inquirens, quibus possit innocentior ætas apprehendere turpitudinem. VII. Si confessionis initio audiat peccata, quæ nequit absolvere, a reliquis audiendis abstineat. VIII. Vitet sequentes abusus. I. Ne confessionis initio se præbeat nimis austerum, & difficilem. II. Ne audiens graviora crimina poenitentes perterrefaciat. III. Ne cum foeminis habeat prolixiora colloquia. IV. Ne ægre ferat, aut reprehendat, qui alios adeunt confessarios. V. Ne munusculis se delectari significet.

Caput VI.

De tempore suscipiendi Sacramentum poenitentiæ.

Quæri solet in scholis, an statim post lapsum quis teneatur confiteri? an præcepto annuæ confessionis satisfaciant qui parocho non confitentur, vel sacrilege confitentur? Sit ergo

Propositio I. Qui in grave scelus prolapsi sunt curare debent, ut quamprimum confiteantur.

Not. Communior opinio est: *Non teneri hominem ad statim confitendum, quamvis periculum sit differre*, ut q. 6. suppl. art. 5. ait S. Thom., ac posse laicum *rationabiliter expectare tempus Quadragesimæ, quod est tempus poenitentiæ*, ait in 4. dist. 17. p. 1. a. 2. S. Bonav. Excipiunt tamen mortis periculum, necnon si conscientia dictet confitendum esse, aut ex dilatione oblivioni subjiciatur, si peccet frequentius, aut munus obire teneatur, quod nequeat in peccato exerceri. Alii contra tenent, statim admisso peccato gravi teneri peccatorem illud detestari, præser-

sertim si menti occurrat, prout est offensa Dei, nec differendum confessionis propositum, sed cum primum fieri possit implendum. Ita Alex. Alen., Guilielmus Paris., Maldonatus, Vanroy, Piette &c. Alii denique, quibuscum sentimus, media incedunt via: ajunt enim confessionis præceptum obligare etiam extra vitæ periculum, cum nempe conscientia peccati horrore concutitur, & habetur loci, temporis, ac sacerdotis opportunitas, quæ nisi habeatur, putant saltim eliciendum esse actum contritionis, nec opus esse, ut peccator statim, & quamcitius confiteatur. Ita Victoria, Soto, Canus, Estius, Sylvius &c.

Prob. I. Cum enim ait D. Th. præceptum confessionis urgere *in mortis periculo*, non intelligit mortis articulum, sed plures casus, unde mors solet accidere, ut in Bello, in mari turbato, in partu foeminæ; ergo &c. II. Præcepta affirmativa, nedum obligant in extrema necessitate, sed etiam quando eorum actus existimantur rationabiliter necessarii, ut l. 23. c. 7. & 15. dictum est. III. differendam non esse in longum tempus confessionem constat ex momentis secundæ sententiæ, quæ infra proferemus, & suadet lex naturæ, quæ docet, quamcitius ei reconciliari oportere, quem offendimus; ergo &c.

Ob. I. Ex D. Th. *Præcepta affirmativa non obligant ad statim, sed ad tempus determinatum*; ergo &c. II. Baptismus diu, & ad mortem usque dilatus fuit ex libri 31. c. 20.; ergo & poenitentia. III. Præceptum contritionis non obligat statim ac peccatum admissum est ex Juenin diss. 6. de Sacr. q. 4. art. 6.; ergo nec confessio. IV. Ecclesia præcipit tantum, ut semel in anno confiteamur; ergo &c.

℞. ad I. ex probatione II. hujus propositionis, tum ex iis, quæ diximus de actibus fidei, spei, & caritatis. Ad II. neg. conf. Baptismus enim differebatur, ut catechumeni instruerentur & disponerentur, & tunc statim conferebatur baptismus. Ad III. neg. ant. Non enim videntur aliorum saluti consulere, qui docent oppositum. Ad IV. neg. conf. Ibi enim mens Ecclesiæ est cohibere quorundam licentiam, qui putabant, posse quemlibet pro lubitu confiteri: statuit autem, ut semel in anno id fiat, quia vix reperitur qui eo intervallo aliquod crimen non admittat.

Ob. II. alterius sententiæ patroni. I. Præceptum contritionis obligat statim post peccatum, ex Eccli. 8. *Ne tardes*

des converti, *& ne differas de die in diem*, & ex Aug. c. 76. Ench. *Non dixeris cras convertar &c.*, sed idem de confessione dicendum est, si adsit ministri copia; ergo &c. II. Statim debet adhiberi corpori medicina; ergo & animæ. III. statim reconciliari debemus proximo; ergo & Deo. IV. Peccatum vel placet, vel displicet: si hoc; ergo illud detestamur, & dolemus: si illud; ergo peccatum peccato addimus. V. regem offensum spernit, qui ab eo veniam non petit; ergo &c.

℞. ad I. loca illa suadere quod melius est, quia ex dilatione sæpe evenit corporis & animæ interitus, friget pœnitentiæ studium, & occasio conversionis elabitur. Ad II. retorq. argum. *Non est enim de necessitate salutis*, ait D. Thom. ib., *ut statim medicus quæratur, nisi quando necessitas curationis incumbat*. Ad III. & V. ℞. in ipsa fratrum reconciliatione opportunitatem attendendam esse, licet præstet id fieri quantocius. Ad IV. ℞. posse mentem averti a peccato, ut ipsum nec placeat, nec displiceat.

PROPOSITIO II. Satisfit Ecclesiæ præcepto annuæ confessionis, si hæc fiat cuique sacerdoti, etiam non parocho.

Est contra Launojum, cui accessere Juevin, Vitasse Van-Espen &c., & prob. I. Nam Joannes XXII. ann. 1321. damnavit hanc propositionem Joannis de Poliaco: *Stante Omnis utriusque sexus edicto in Concilio generali Rom. Pontifex non potest facere, quod parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem constat esse parochialem curatum*. Item aliam: *Confessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones tenentur iterum confiteri proprio sacerdoti*; ergo &c.

℞. Launojus, eam propositionem proscriptam, eo quod assereret, iterum aperienda esse peccata a regularibus soluta, neque Romanum Pontificem a necessitate confitendi proprio parocho eximere posse. Sed contra. Vel enim regulares ea pollent jurisdictione, vel non; si hoc, cur non sunt enuntianda parocho peccata ab iis soluta? si illud, cur nequeunt pœnitentes absolvere? Deinde, si RR. Pontifices eximere possint ab ea necessitate, cur eorum decretis obsistit Launojus, cum illi toties declaraverint a se fideles exemptos? II. Leo X. idem statuit in Conc. Lateranensi V. anno 1516. Idem decrevere Paulus III. ann. 1549., Paulus IV. ann. 1555., aliique apud Alex., Tournely, Boucat &c. Accedit definitio Clem. VIII.; quæ con-

contentione fervente inter regulares & parochos Cameracen., & Atrebaten. diœceseos, sancivit: *Dictis fratribus ab ordinario approbatis, etiam Paschali, & quovis alio tempore confiteri licite posse, dummodo iidem Christi fideles Eucharistiam ab eorum parocho sumant*. Idem statuit Clemens X. ann. 1670. Nec dici potest ea decreta *esse subreptitia*, cum extent autographa in Romanis Archiviis.

Nec obstat, ea decreta, non esse in Galliis recepta, siquidem ab aliis Christiani orbis partibus acceptari negare non possunt Galli theologi; cur ergo ab omnibus pari obsequio excipi non possunt? quod si fieri potest, possunt ergo episcopi hanc facultatem regularibus concedere; ergo qui confitentur regularibus simpliciter approbatis canonem *omnis utriusque* non violant. Reapse in eo canone *proprii sacerdotis nomine* posse intelligi episcopum, parochum, & quisquis delegata jurisdictione excipit confessiones, affirmat Alensis, D. Thomas, Henricus, & Durandus. Ex recentioribus vero innumeri ab ipso etiam Launojo laudati. Eandem doctrinam amplexi sunt anno 1252. Theologi Parisienses, anno 1450. Guillelmus Gattrofortius, ann. 1509. Greg. Gemingenus, ann. 1530. Jo. Aurelianen., ann. 1550. Ludovicus Carnotensis, anno 1561. Carolus episcopus Suessionen., anno 1587. Germanus Aurelianensis, anno 1650. Philippus Gamachæus & Ilambertus, ann. 1683. Harleus & Nat. Alex., anno 1737. Tournel., Boucat &c., qui omnes docent, *proprii sacerdotis nomine* Lateranen. Concil. intellexisse Rom. Pontificem, episcopum, ejus vicarium, parochum, & omnes ab episcopo deputatos, vel si parochum intelligunt, docent tamen canonem explicandum salvo jure episcoporum, qui possunt etiam Paschali tempore sacerdotes quoslibet deputare.

Accedit ratio: I. Possumus in Paschate juxta canonem Later. permittente *sacerdote proprio*, idest parocho, ut adversarii contendunt, confiteri alieno sacerdoti; ergo a fortiori id fieri potest permissu episcopi, qui in parochiis suæ diœcesis plenam habet auctoritatem. II. Ille est proprius sacerdos, sine cujus licentia confessarius non potest solvere, sed episcopi a parocho, utpote inferiori, licentiam petere non debent; ergo sunt *proprii sacerdotes*. III. In sententia opposita episcopus esset *proprius sacerdos* tantum confirmationis, & ordinis, sed hoc est absurdum; ergo &c.

Ob. I. *Proprius* sacerdos ex canone Lateranen. ille est,

est, a quo in Paschate recipi debet Eucharistia, sed hæc recipi debet a parocho; ergo &c. II. Lateranen. c. 32. vetat, ne pensiones conferantur de proventibus Ecclesiæ, *quæ curam proprii sacerdotis habere debet*; sed heic *proprius* sacerdos est parochus, ergo &c. qui fratribus confitebantur *suis presbyteris parochialibus confiteantur semel saltem in anno, ut Concilium statuit*. IV. Idem statuit post provinciales plurimas Synodus Mediolan., Facultas Parisien., quæ damnavit asserta Claudii Cusii docentis impleri caput *Omnis utriusque* ab iis, *qui fratribus confitentur*. V. accedit ratio. Nam privilegia regularium a Trident. revocata sunt. Nec parochi suo jure exui debent, queis episcopi suam auctoritatem commisere; ergo &c.

℟. Mentem Lateranensis Synodi fuisse damnare pullulantem errorem asserentium cuilibet sacerdoti adesse *potestatem clavium*, licet ab episcopo jurisdictio non conferatur. Mandans ergo Concilium, ut quilibet confiteatur omnia peccata proprio sacerdoti, nec confiteatur *alieno*, nisi de licentia *proprii*, declarat, in confessario necessariam esse potestatem jurisdictionis. Jubens autem, ut ad minus in Pascha communicet unusquisque, cohibet S. Synodus contemptum sacrorum mysteriorum; ergo quoad confessionem proprius sacerdos est ille, qui habet potestatem jurisdictionis, aut ordinariam, aut delegatam. Neque hinc sequitur, posse impleri extra parœciam præceptum communionis, cum hoc privilegium regularibus non sit concessum, imo statutum sit, ut Eucharistia sumatur a proprio parocho.

Ad I. ergo dist. min. Seclusa episcopi facultate, conc., secus, neg., si enim episcopus permitteret alicui, ut extra paroeciam communicaret, is non teneretur accipere communionem a parocho; ergo a pari. Ad II. ℟. neg. min. Nam canon ille æque spectat paroecias ac nobiliores Ecclesias. Ad III. ℟. a Martino IV. revocatum fuisse privilegium regularium excipiendi confessiones sine approbatione ordinarii. Ad IV. ℟. ut ad I. Ceterum Cusii propositio, teste Launojo ipso, erat *de regularibus ab episcopo reprobatis*: adeoque jure a Paris. Facultate, imo ab Apostolica Sede proscripta est. Ad V. ℟. privilegia regularium esse revocata quoad examen, & approbationem episcoporum, ut supra dictum est: nec nostra sententia parochi suo jure expoliantur, nemo enim nostrum præsumit Sacramenta ordinaria jurisdictione ministrare. Verum dum annuunt Pontifices & præsules, asserere jura parocho-

 rum

rum regulares invadere, est episcopis injuriosum.

PROPOSITIO III. Non impletur præceptum annuæ confessionis per sacrilegam confessionem. Demonstratur hæc propositio ab Auctore lib. 33. c. 14. Tom. 7. p. 340. Rom. ed.

PROPOSITIO IV. Veteres certis anni temporibus Sacram. confessionem emittebant: ubi de præcepto annuæ confessionis.

Prob. I. ex veteri canone apud Burchard. l. 19. n. 2., ubi legitur: *Presbyteri admonere debent plebem, ut omnis, qui se sentit mortifero peccati vulnere sauciatum, feria 4. ante Quadragesimam, cum humilitate & contritione cordis simpliciter confessus, suscipiat modum poenitentiæ*. Alios plures canones profert Menardus. II. ex Concilio Toletano celebrato ann. 1228., Vigoriensi ann. 1240., & Albiensi ann. 1254. c. 9., quidam episcopi plebem adigebant, ut confiterentur ter in anno. Alii præter festum Paschale addidere diem nativitatis Christi, Ascensionis, Pentecostes, Assumptionis B. M. V., & omnium Ss. De Nativitate narrat Egbertus in fine dialogi: *A temporibus Vitaliani Papæ* (qui sedit ab ann. 657. ad 672.) *inolevit in Ecclesia Anglorum consuetudo, ut etiam laici cum conjugibus & familiis suis ad confessores pervenirent, & se fletibus mundarent, quatenus puriores communionis perceptionem in Natali Domini perciperent*; hinc refellitur Dallæus negans majores nostros confessionem Eucharistiæ præmisisse. III. Monachi veteres ante tirocinium confessionem edebant ex Climaco in 4. Scalæ gradu, eaque semel ad minus in hebdomada præscribitur a Constitutionibus Ord. nostri p. 1. c. 8.

IV. De ejus necessitate in mortis articulo alibi dictum est, cujus rei plura refert exempla Mabillon præf. 1. in Sæc. 3. Adde constitutiones Rom. Pontificum Pii V., & Greg. XIII. præcipientium medicis, ut moneant infirmos de confessione facienda. V. Ex Anselmo & Alcuino longum iter *confessione confirmare* debemus. VI. Ex monitis S. Caroli part. 2. Instr. c. 11. laudabilis est eorum consuetudo, qui semel in vita edere student generalem peccatorum confessionem. Eandem saluberrimam esse ad *resarciendas juventutis ignorantias, & plurimos defectus, qui in confessione fiunt a juvenibus*, docet S. Thomas de Villan. Conc. in Dom. 4. Quadragesimæ. Plurimas etiam illius utilitates recenset S. Franciscus Salesius in Praxi spirit.,

rit., inter quas recenset majorem conscientiæ tranquillitatem, præsertim iis, qui ob nimium pudorem aliquando confessionem emiserint sacrilegam.

CAPUT VII.

De forma absolutionis Sacramentalis.

NOt. I. Absolutionis formulam hanc esse: *Ego te absolvo.*, ac preces additas ad formæ essentiam non spectare, Concilium Florentinum in Instr. Arm.. & Tridentinum sess. 14. c. 3. definiunt. De ea tria quæremus, I. ad historiam spectat, II. ad dogma, III. ad moralis Theologiæ Institutiones. Quoad I. quæritur an obtinuerit, & Sacramento idonea sit *forma deprecativa*? Hanc autem in Latina Ecclesia usque ad medietatem sæculi XIII, obtinuisse, & etiamnum in usu esse apud Græcos, adeoque validam esse constanter pronunciant Morinus, Juenin, Du-Hamel, Tournely, Vitasse, Gotti, Martene, Vanroy, Piette, ab Auctore laudati. Pro forma indicativa, quam superiores Theologi necessariam existimarunt, pugnant Frassen, Henno, Boucat. Mirum proinde est, Emin. Gotti scripsisse tom. 14. p. 335.: *Certum omnibus esse*, Græcos uti forma deprecativa, cum Launojum, ac Morinum refutare studuerint Vincentius Baronius, P. Nicolai, Gonet, Alex., aliique Thomistæ cl. Et D. Th. Opusc. 22. scribat: *Qui petit aliquid esse solvendum non solvit: miror qua temeritate aliquis asserat, esse solutum, quem habens claves non significat se solvere, sed solum rogat esse solvendum.*

Quoad II. Cum hæretici omnes affirment, sola fide: *Quæ concipitur ex Evangelio, seu absolutione, & credit propter Christum certo remitti peccata*, ut habet Confessio Augustana art. 12., certa fide tenendum est, absolutionem Sacramentalem esse *actum judicialem*, non vero *nudum ministerium declarandi remissa esse peccata confitenti*, ut can. 9. sess. 14. definit Trid., a quo errore quam longe absunt veteres Scholastici, qui ajebant, contritionem vi sua peccatum delere ante sacerdotis absolutionem, hi enim, ut cap. 1. dictum est, non negabant, a sacerdote *actum judicialem exerceri*, nec ajebant, absolutionem esse *nudum declarandi ministerium*; sed docebant contritionem delere culpas absolutionis vi, aut voto, vel per eam conferri gratiæ incrementum; frustra ergo opponunt adversarii, *τὸ solvere* interpretari a Scholasticis pro *declaratione absolutionis*. Quoad III. quæritur, in quo sita sit essentia for-

mæ, qua utuntur Latini? Sit itaque

Propositio I. Incertum est, an olim viguerit forma deprecativa, & aptior est ea, qua utitur Romana Ecclesia.

Prob. I. Nituntur I. adversarii veteribus Pontificalibus, ac libris Liturgicis; sed in his agi videtur de reconciliatione *canonica*, cum plures apud Martene hunc titulum habeant: *De Reconciliatione fer. maj. hebd.*; ergo &c. II. *Forma Sacramentalis* brevis est, definita, nec repetitur, nisi repetita Sacramenti materia; sed hi libri ritum exhibent valde prolixum, psalmis, longisque orationibus constantem, & sæpe repetitum; ergo &c. III. In Pontificali Romano Clementis VIII., & Urbani VIII. auctoritate recognito exhibetur ritus hujus *reconciliationis* sub verbis tantum deprecatoriis, sed ætate horum Pontificum sola forma *indicativa* in usu erat in absolutione Sacramentali; ergo in libris illis continetur tantum modus *reconciliationis canonicæ*.

IV. In ipso Pontificali Egberti a Martenio laudato habetur: *Absolvimus vos*, vel *vobis*, *vice Beati Petri* &c. In Pontificali Anglicano verbis deprecatoriis additur: *Ego immeritus Episcopus hanc absolutionem manu, ore, corde confirmans Dei clementiam imploro*, ubi τὸ *confirmans* vim habet absolutionis *indicativæ*. In Ordine Ecclesiæ Aquen. p. 91. legitur: *Absolvimus te vice Beati Petri &c., cujus vicem, quamvis indigni, gerimus*. In pervetusta plumbea Cruce hæc absolutionis forma legitur: *Dominus te dignetur absolvere F. Elia a cunctis peccatis tuis, & quantum meæ fragilitati permittitur, sis absolutus ante faciem illius*: quæ formula *imperativa* comprehendit actum judicialem, ut *indicativa*. V. Fatentur adversarii indicativam formam præscribi a Conc. Londinensi, & Neumacensi, docere D. Thomam ex Parisiensium Theologorum sententia absolutionem fieri non posse per solam deprecativam orationem, & Fr. Mayronem asserere hanc formam: *Absolvat te Deus*, in Provincia fuisse ab omnibus improbatam, cum a Tridentino & Florentino non negent probatam *indicativam*; sed hanc nonnisi ex traditione illi accepere; ergo &c.

Nituntur II. Patrum & Theologorum auctoritate, nam Tertullianus l. de Pud. c. 19. asserit, veniam dari *per exoratorem Patris Christum*. Ambrosius l. 3. de Spiritu Sancto ait, quod in remissione peccatorum *homines rogant, divinitas donat*. S. Hieron. in Ps. 28. ait, cessare in nobis

bis flammam libidinis *per orationem sacerdotis*. S. P. l. 15. de Trin. c. 26. ait: a nobis Spiritum sanctum *invocari*, non conferri, & l. 3. de Bapt. ait: *Quid est aliud, expiatio sacerdotalis, nisi oratio super hominem?* & serm. 99. arguit Donatistas dicentes: *Ego peccata dimitto*. S. Leo Ep. 136. ait: *Pro delictis sacerdos precator accedit*. Eadem habet in epist. ad Theod. Forojul. Accedunt Theologi, Anonymus Scriptor de Pœn., Petrus Cantor, Guillelmus Parisien., Alexander &c. Sed hæc momenta infirma sunt; ergo &c.

Prob. min. Patres enim, ut observat Sylvius, absolutionem vocant supplicationem, quia verba illius a legitimo ministro proferuntur cum intentione conferendi Sacramentum a Christo institutum, & sunt tacita divinæ potentiæ invocatio. Nam laudati Patres ajunt etiam Eucharistiam *precibus* consecrari; sicut ergo Tournelius, Juenin &c. reponunt precibus Eucharistiam consecrari non *formaliter*, sed *concomitanter*, & *dispositive*, quia sine orationibus sancta Mysteria non fiunt: ita nos quoque huic argumento reponimus.

Adde, Patres laudatos ibidem refellere hæreticos, qui negabant divinitatem Spiritus sancti, & fidei suæ & probitati vim omnem remissionis tribuebant; recte ergo ajebant: *Isti*, homines, *rogant*, *divinitas donat* &c. Alias non sibi constarent, dum iis judiciariam tribuunt potestatem. Tandem, cum Patres nollent vulganda esse arcana fidei, & formam Sacramentorum, ex Innoc. ep. ad Decent., negari potest in iis Patrum locis agi de *forma substantiali*, non autem de precibus supra *substratos* effusis cum impositione manuum. De Theologis adversantibus hæc habet D. Thomas opusc. 22.: *Numquid eorum opinio præjudicare poterit verbis Domini:* QUODCUMQUE SOLVERITIS? *Numquid, si nunc viverent, præjudicare posset sententiæ magistrorum, qui contrarium sentiunt, decernentes absque his verbis: Ego te absolvo, absolutionem non fieri?* Adde, quod cum laudati Scriptores tenerent hominem reconciliari Deo per contritionem, per absolutionem autem reconciliari Ecclesiæ, & per hanc non justificari, sed augeri gratiam, & a debito pœnæ enodari; dum formam deprecatoriam dixere, accipi debent de remissione culpæ. Hinc S. Bonaventura in 4. dist. 18. ait: *In forma absolutionis præmittitur deprecatio, & subjungitur absolutio per modum indicativum, & deprecatio gratiam impetrat, sed absolutio*

præsupponit tantum, nunquam enim sacerdos absolveret quemquam, nisi esset absolutus a Deo.

Nituntur III. etiam Græcorum consuetudine, a quibus usurpatam etiamnum *formam deprecatoriam* probant ex Euchologio Goarii. Sed responderi posset, ibi haberi formam *reconciliationis canonicæ, non sacramentalis*, cum preces illæ iterum sæpiusque recitentur. Deinde testatur Menardus, Græcos post eas preces hæc proferre: *Habeo te venia donatum*. Tandem in Euchol. Goarii legitur pag. 678.: *Insuper ego absolvo te ab omnibus peccatis tuis* &c. Et infra: *Ego vero condono tibi omnia peccata tua*, quæ forma Latinæ similis est.

Proferunt IV. testimonium Arcudii l. 4. Concord. c. 3., sed ibi Arcudius formam deprecativam rejecit, ex quo forma pœnitentiæ debeat esse judicialis. Ait 2. aliquas preces Euchologii equivalere formæ latinorum. Profert 3. ex Gabriele Philadelpho hanc formulam: *Gratia Spiritus sancti per meam humilitatem habeat te venia donatum, & absolutum*. Addit 4. a Græcis nonnullis adhiberi tantum preces, sed hos esse degeneres ab institutis majorum. Hæc Arcudius. Cui addimus ritus Ecclesiæ Græcæ Latine redditos a Phelavio, ubi c. 22. hæc formula habetur: *Ex potestate, quam Christus Apostolis concessit, ... quamque ego ab Episcopo meo nactus sum, absolveris & criminum purus pronunciaris a Patre, Filio & Spiritu S.*

Proferunt V. Instructionem Clem. VIII. ann. 1595., qua Græci jubentur uti *forma in Concilio Florent. præscripta, & postea illa deprecativa; quam pro forma absolutionis dicere tantum consuevere:* unde inferunt nunquam apud Græcos obtinuisse formam *indicativam*. Sed ℟. Card. de Lugo, ideo Græcis præscriptam formulam Florentini Conc., quia *deprecativa*, qua utebantur, valida non censebatur, alias novam non indixisset Conc. Deinde non sequitur, ex quo Græci, quos Clem. VIII. instruxit, sola deprecatione uterentur, idem præstitisse Græcos omnes; nam in pluribus Græcis formis habetur sententia judicialis expressa forma indicativa. Prob. II. pars. I. Ex quo latinam formam tantum probarint Concilia & Rom. Pontifices. II. Quia ex Tridentino absolutio Sacramentalis est actus judicialis, deprecatio autem est supplicantis officium. III. Sacerdos absolutioni præmittens ea verba: *D. N. J. C. te absolvat*, non absolvit; nam ex Tridentino ad formæ essen-

sententiam non spectant; alias frustra adderet: *Ego te absolvo*.

IV. De validitate formæ indicativæ nemo dubitat, ut de forma deprecativa; ergo in re sacramentaria certa incertis præponi debent. V. Forma *indicativa* aptior est revincendis hæreticis: nam *solvere* non est idem ac *solutum ostendere*, ut notat Estius. VI. in aliis Sacramentis usurpatur forma *indicativa*; ergo a fortiori in pœnitentia, quæ est actus judicialis. Ex quibus constat, Romanam Ecclesiam præscribere formam absolutionis indicativam, & hanc optimam esse, & inviolate servandam: Num vero ab Apostolorum ævo ad hæc tempora ex deprecatoria evaserit indicativa, non est ita exploratum, ut plures existimant.

Propositio II. Sacerdos per absolutionis formam non declarat esse remissa a Deo, sed vere peccata dimittit.

Ita Trid. Syn. sess. 14. c. 9.: *Si quis dixerit absolutionem Sacramentalem non esse actum judicialem, sed nudum ministerium declarandi remissa esse peccata, anathema sit*. Et prob. I. ex Evangelio. Christus enim dicens Apostolis: *Accipite &c.*, & *Quorum remiseritis &c.*, contulit eis potestatem remittendi, & retinendi peccata, sicut PP. tradidere, sed exercere potestatem, & peccata dimittere est aliquid, præter veniæ enunciationem; ergo &c. II. Christus ait ibidem: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*, idest cum eadem potestate, sed Christus vere peccata dimisit, dum ait mulieri: *Remittuntur tibi peccata*; ergo &c. III. In solutione Lazari, jussu Christi a discipulis facta, significata est absolutio sacerdotalis, sed Apostoli non pronunciarunt Lazarum esse solutum a Domino, sed ipsi vere solverunt; ergo &c.

IV. Chrysostomus præfert sacerdotes novæ legis Leviticis, quod isti explorabant lepram corporis, illi lepram animæ *procul arcent*. V. Augustinus Leo M. &c. ajunt, *claves datas Ecclesiæ*, & *frustrare Evangelium*, qui putant sola interna resipiscentia deleri culpam: addit, probari in cœlis, *quod a sacerdotibus judicatur in terra &c.*, sed hæc falsa essent in adversar. sententia; ergo &c. Vid. c. 1. VI. Accedit ratio I. ex forma pœnitentiæ: dicitur enim: *Absolvo te*, non: *Declaro &c.* II. Ex efficacia Sacramentorum, quæ gratiam per se conferunt ex dictis l. 30. III. ex potestate *clavium* solis sacerdotibus facta, cum declaratio a quovis laico fieri possit.

sit. IV. Novatores potestatem clavium ita deprimunt ut nihil valere asserant apud Deum, sed hoc adversatur Matth. 16.: *Tibi dabo claves, . . . quodcumque ligaveritis &c.*; ergo &c.

Op. I. Sacerdos ligans non stringit peccati vinculo, nec damnant, sed tantum declarat; ergo &c. II. Peccator a sacerdote solvendus incertus & anceps erit, an sit revera solutus; ergo &c.

℟. ad I. neg. ant. Falsum est enim potestatem ligandi esse nudum declarantis officium, nam per absolutionem vere peccata remittuntur, & per negationem absolutionis vere permanet nexus peccatorum. Ubi notat Virvesius Philip. 9. Non dixisse Christum: *Quos damnaveritis erunt damnati &c.* sed *Quorum retinueritis &c.*, retentio autem non est damnatio, sed est judicium, quo peccator pronunciatur indiguus absolutione. Ad II. neg. cons. Non enim admittimus jactatam ab hæreticis fiduciam, firmissimamque justitiæ persuasionem, quam cap. ult. l. 9. refutavimus, licet spem, quæ nititur Christi meritis necessariam existimemus. Deinde, ut ratiocinatur S. P. A. serm. 251. de Pœn. *Quis certus est quod Imperator ignoscat? & tamen maria transmeantur., ut mors evitetur . . . Certiores sunt claves Ecclesiæ, quam corda regum, quibus quodcumque in terra solvitur etiam in cœlo solutum promittitur.*

Prositio III. Videntur solum verba: *Absolvo te* ad formæ essentiam spectare.

Prob. Nam pronomen *ego* in verbo *absolvo* continetur, ut de forma baptismi dictum est l.31. Deest etiam in forma confirmationis. At pronomen *te* vel ei æquivalens ad essentiam spectat, nam eo sublato oratio non est demonstrativa, ex Navarro, Soto, Suarez, de Lugo, Sylvio &c.; ergo &c. Censet tamen de Lugo sufficere, si dicatur: *Absolvo a peccatis tuis*, cum ea verba æquivaleant illis: *Remitto peccata tua*, quod non probo, cum eadem peccata possint esse alterius complicis, nec ea forma significetur, cui peccata dimittantur. Verba autem: *A peccatis tuis*, non sunt essentialia, cum ex præmissa confessione satis constet pœnitentem absolvi a culpis, de quibus causa peragitur. Ita cum judex reum absolvit a culpa *absolute*, satis constat eum absolvere ab ea, cujus postulatus fuerat reus. Merito ergo a Ledesma, Sylvio, & Suaresio confutatur Vasquesius oppositum docens. Fallitur etiam Durandus,

qui

qui censuit verba: *In nomine &c.*, non secus ac in baptismi forma essentialia esse: nam baptismus est quædam fidei professio, poenitentia autem est judicialis remissio, qua fideles reconciliantur. Adde traditionem, quæ hoc docet de baptismo, non de poenitentia.

Nota I. Licet preces formæ præmissæ: *D. N. J. C. te absolvat &c.* ad ritum spectent, non ad formæ substantiam, non sunt tamen omittendæ; nisi urgente gravi necessitate. Possunt tamen ex Rituali Roman. omitti: *Misereatur &c.*; *& Passio D. N. J. C. &c.* in confessionibus frequentioribus, & brevioribus. II. Cavendum etiam, ne pro lubitu immutentur verba, quæ ipsam formam constituunt: unde merito in castigatis ritualibus expuncta sunt a consueta forma: *Absolvo te a peccatis tuis*, tria illa vocabula: *Contritis, confessis, & oblitis*. III. Cum constet ex iis, quæ diximus l. 30. de intentione ministri, non esse in ipsius potestate suspendere, nullumque reddere Sacramentum, vel ejus effectum, si materiam formam, & intentionem adhibeat, hinc sequitur, quod sacerdos, dum a poenitente conditio aliqua impleri debet; puta, si rem ablatam restituat, non debet eam in forma absolutionis exprimere; sed eam tantum præcipere: & si poenitens veraciter promittat, se obtemperaturum, debet illum absque conditione absolvere, ut docet Card. Toletus. V. Absolutio impendi non debet infantibus ante rationis usum missis a parentibus ut confiteri assuescant, nec iis, in quibus nulla apparent signa contritionis. Nec unquam in eadem confessione absolutio est iteranda.

CAPUT VIII.

De iis, quibus danda est, vel deneganda absolutio.

ABsolutionem iis denegandam, qui vincibili ignorantia laborant mysteriorum fidei, aut pravi animi præbent indicia, cap. 3. dictum est. Jam vero ad peculiares quæstiones ex principiis illis generalibus descendentes, sequentia subjicimus.

PROPOSITIO I. Inolita peccandi consuetudine implicati non sunt absolvendi, nisi in mortis periculo.

Prob. I. Ex S. Carolo in tract. de Poen. §. *Quando absolutio sit differenda*, ait præter eos, qui in otio, luxu, crapula, inhonestis amoribus, turpiloquiis, detractionibus, odiisque versantur, & confessionem differunt ad ultimos Quadragesimæ dies: *Idem faciendum cum iis, qui cum multos annos in peccatis suis perdurant, nulla adhibita opera*

in

in emendationem vitæ, in eadem peccata iterum, atque iterum labuntur. Et S. Franc. Salesius Instr. Confess. c. 6. ait, *Concubinarii, adulteri, ebriosi absolvi non debent, nisi summum faciant propositum non solum peccata sua relinquendi, verum etiam occasiones eorum*, quod intellige de iis, qui consuetudinem assumpsere. Innocentius XI. proscripsit anno 1679. Prop. 60.: *Pœnitenti habendi consuetudinem peccandi non est neganda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem*.

IV. Idem docent PP. Ambrosius in Ps. 118. de veteri vulnere ait: *Aut sectione, aut adustione curari*, quod sacerdotibus inculcans ait: *Consideremus ne deteriorem faciamus, cujus miseremur injuste*. S. P. A. Tr. 49. in Jo. ait: *Quam difficile surgit, quem moles malæ consuetudinis premit*, Fulg. l. 1. de Remiss. pecc. *Numquam diluunt gemendo peccatum, qui non desinunt peccare post gemitum*. Consentit Greg. M., Isidorus, aliique: imo etiam ethnici Aristoteles, Horatius, Juvenalis, Ovidius, Martialis &c., docentes, consuetudinis vis summam esse, & vim habere naturæ. Hinc sequitur ea, quæ ex consuetudine fiunt, cum majori fiant propensione, quasi in naturam cupidine commutata, non posse excusari ex inadvertentia, quæ, cum sit voluntaria, culpa non vacat: imo majorem habet ex concupiscentia malitiam. Hinc de ea consuetudine ait Apostolus: *Secundum duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ;* errant proinde qui putant ex ea posse gravitatem criminis excusari.

Propositio II. Nec sunt absolvendi, qui nolunt proxime peccandi occasionem deserere.

Prob. I. ex cit. loco Salesii., necnon ex D. Carolo, qui subdit: *Nec eos absolvat, qui etiam occasiones vitare non proponunt*. Et Innoc. XI. damnavit hanc propositionem n. 61.: *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere*, una cum duabus aliis, in quibus dicitur, licitum esse occasionem quærere, si adsit causa utilis, & honesta. II. Ambrosius l. 2. de Pœn. in lapide, quem Christus jussit e Lazari sepulcro amovendum, agnovit peccatorum occasiones & incitamenta. III. Accedit ratio: qui enim occasiones vitare nolunt satis ostendunt, se non habere propositum emendationis, ut hom. 15. ad Pop. Ant. ostendit Chrysostomus, vide Merbesium, Vanroy, Pontas, Concina, aliosque apud Auctorem.

No-

Nota. Cum ergo tales peccatores ad confessarium accedunt, caveat, ne aut nimia illos facilitate (quæ ex D. Th. de Villan. Conc. f. 6. post Dom. 4. Quadr. *Ecclesiam Domini perdit*) solutos dimittat, aut nimia austeritate deterreat: *Volo reus veniam speret*, ait S. Ambros. l. 1. de Pœn. c. 16., *petat eam lacrymis, & cum secundo, & tertio fuerit dilata ejus communio, fletus augeat, teneat pedes brachiis, nec dimittat, ut de ipso dicat Dominus: Remissa sunt ei peccata multa &c.*, quæ sane de peccatis occultis profert S. D., ut adverf. Dallæum notant Maurini tom. 2. p. 413. Non sunt tamen laudandi difficiles quidam, & asperrimi confessarii, ut enim ait S. Thom. de Villanova loco cit. *Vera caritas onustis peccatoribus non indignatur, sed miseretur potius, non irritatur, non exardescit, non linguæ verbera lapsis sub onere addit, sed infirmitati condolens fratris necessitati succurrit*. Et S. Ambrosius ib. c. 17. exemplo Pauli producto 2. Cor. 2. ait: *Moralis Magister nostræ fragilitatis conscius, vult donari peccatum, vult consolationem adhiberi, ne tristitia pœnitentem tædio longæ dilationis absorbeat*; ergo cavenda est nimia facilitas, & nimia austeritas: *Ne improbi homines nostram laudent facilitatem, nec vere pœnitentes accusent nostram quasi duram crudelitatem*. Ita Rom. Clerus inter epist. Cypr. 31.

Hinc patet, denegandam absolutionem iis, qui in eadem scelera sæpe prolapsi negligunt adhibere opportuna remedia, & proximas occasiones vitare: *In iis enim aut similibus impedimentis*, ait D. Carolus loc. cit., *confessarius pœnitentem absolvere non debet, nisi prius illam ipsam occasionem prorsus abscindat*. In aliis vero, quæ non per se, sed ex pravo habitu in peccatum inducunt, ut in frequenti foeminarum colloquio, in choreis &c. ei, qui sæpe cadit, absolutio differenda est, usque dum signa emendationis appareant. Secus si adhibeat opportuna remedia, si conetur vitiorum radices evellere, si non ita frequenter cadat ut antea, aut gravitate peccati, quam ignorabant, cognita exhorrescit, dolet, & firmissime pollicetur non ultra peccaturum. Humaniter etiam excipiendi, qui sunt in occasione proxima, quam nullo modo amovere possunt. Tandem quoties absolutio differri debet, præscribenda est repetita contritio, & caritatis actuum exercitatio, ut, si forte superveniat repentinus carnis interitus, anima sacerdotum incuria non pereat.

Pro-

Propositio III. Nulli, quamvis perditissimo, reconciliationem petenti in mortis articulo neganda est, licet postea loquela & sensu destituatur.

Prob. I. Pars. I. Ex can. 13. Nicenæ Synodi, ubi legitur: *Cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tribui; episcopus probabiliter ex oblatione dare debebit*. Sed si Eucharistia cuilibet peccatori annuente episcopo tribui potest, multo magis concedi debet absolutio, & Sacramentum prorsus necessarium ad salutem; ergo &c. II. Causa 26. q. 6. n. 12. habetur: *Si presbyter pœnitentiam morientibus abnegaverit, reus erit animarum. Vera enim confessio ultimo tempore esse potest &c.* Et Trid. sess. 14. c. 7. ait: *Ne aliquis pereat, pie in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt*; ergo &c.

II. Idem tradidere Romani Pontifices. Nam Cœlestinus I. in ep. ad episc. Viennen. & Narbonen. ait: *Agnovimus pœnitentiam morientibus denegari. Quid hoc rogo aliud est, quam morienti mortem addere?* Leo M. in ep. ad Theodor. episc. ait: *His autem, qui in tempore necessitatis præsidium reconciliationis implorant, nec est deneganda, quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire*. Clem. V. l. 5. Clem. tit. 9. de Pœn. & remiss. c. 1. damnat abusum denegandi Poenitentiæ Sacramentum ultimo supplicio afficiendis, ut damnabilem, & statutis canonicis abolendum. Ex quibus constat, sequendam non esse quarundam Ecclesiarum severiorem disciplinam, quam Romana Ecclesia ut Dei misericordiæ contumeliosam improbavit: ut in Notificatione edita anno 1733. pluribus demonstravit Benedictus XIV. Accedit ratio: nam poenitentia necessaria est ad salutem, & urget in vitæ periculo; ergo &c.

Prob. II. pars ex 12. can. Conc. Africani apud Ivonem, ubi legitur: *Ægrotantes, si pro se respondere non possint, & voluntatis eorum testimonium sui dixerint, baptizentur. Similiter & de pœnitentibus agendum*. Idem legitur in Conc. Tolet. XI. c. 12., & q. 6. n. 7.: *Subito obmutescens pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum habet, aut præsentis in suo nutu*. Idipsum exstat in excerpto Greg. III., & in cap. *Is qui pœnitentiam*. Et S. Leo ep. cit. ait: *Testimonia circumstantium prodesse debebunt*, poenitentibus, *si ita aliqua ægri-*

ægritudine aggravati sunt, ut quod paulo ante poscebant, significare non valeant.

PROPOSITIO IV. De viro probo, repentino morbo correpto, nullo dato poenitentiæ signo non conveniunt Theologi, quibusdam affirmantibus absolvendum esse, negantibus aliis; absolvendus est ergo sub conditione.

Prob. Huic enim denegandam absolutionem censet, fatente Morino, theologorum *pars magna:* nempe Card. de Lugo, Suarez, Vasquez, Henriquez, Turrianus, Soto, Sylvius, & auctor Theologiæ Petrocoren. Cujus sententiæ præcipuum momentum est, quod in eo casu nulla habeatur *materia sufficiens* ad Sacramentum. Nec diluit hoc argumentum, qui cum Morino ait, Tridentinum actus poenitentis appellasse *quasi materiam:* nec deesse, qui cum Scoto negent poenitentis actus esse materiam essentialem hujus Sacramenti, tandem ampliorem esse testificationem vitam præcedentem ægroti irreprehensibiliter traductam, quam testimonium asserentium eum dedisse poenitentiæ signa; non diluit inquam, licet enim actus poenitentis dicantur *quasi materia*, necesse est tamen, ut signo aliquo reddantur sensibiles, ut patet in matrimonio, cujus assensum conjuges debent exprimere.

Frustra etiam confugiunt ad Scoti sententiam, quam ut Florent. & Trident. Syn. oppositam rejiciunt, a quibus actus poenitentis dicuntur *quasi materia*. Nec Scotus negat ad Sacramentum requiri poenitentis actus, sed eos vocat materiam, *circa quam*, non vero *essentialem*. Tandem vita irreprehensibilis indifferens est, nec ad claves Ecclesiæ ordinata. Nisi ergo constet, moribundum elicuisse contritionis actus, & confessarium petiisse, non sufficit ad absolutionem impetrandam. Adde, veteres canones apponere has conditiones: *Si voluntatis præteritæ testimonium habeat, si qui audierunt ipsius desiderium significent*. Nam canon. 2. Tolet. XII. *excommunicationi unius anni subjicit sacerdotem, qui non sentienti, neque petenti pœnitentiam dederit, neque manuum indiciis, vel aliis significationibus invitatum fuisse probaverit.*

Et Concil. Treviren. apud Martene tom. 2. Anecd. p. 271. statuit indiscriminatim, nullum esse absolvendum, nisi sacerdotem petierit, & aliqua signa ostenderit poenitentiæ: idque præscribit in Rituali Rom. Paulus V. Merito ergo Facultas Parisien. ann. 1665. damnavit propositionem Guimenii: *Infirmus, qui amisit loquelam, vel usum ra-*

addit satius esse nolenti dare, quam volenti negare, *etiamsi voluntas ejus incerta sit*. Et ita concludit: *Quæ autem baptismi, eadem reconciliationis est causa, si forte pœnitentem vitæ periculum præoccupaverit*. Sed ex his constat Augustinum loqui de catechumenis, & poenitentibus, qui consistebant in *in substratione*, *& quorum*, *si incerta erat voluntas* actualis, nec poterat manifestari, hujus tamen signa præcesserant, cum illi inter catechumenos, isti inter pœnitentes adscripti sunt, alias absolvi possent, quod absurdum est, qui nullo dato poenitentiæ signo *retinent adulterina consortia*, quos ibi baptizandos asserit Aug. Idem dicendum de catechumeno Æthiope apud Fulgentium in ep. ad Ferrand., *qui sine voce, sine sensu nihil valebat respondere*. Adde illum Æthiopem Symbolum Apostolicum pronunciasse, & subito morbo fuisse invasum, *dum futuro baptismati parabatur*.

Nituntur III. ratione: nam ad absolutionem sufficiunt nutus, & testes, sed his prævalet laudabilis vita, qua fit ut vix credibile videatur eum, qui sæpe, & lubens, & sanus sumebat Sacramenta, id etiam non expetere in summo vitæ discrimine. Sed hæc ratio ex dictis refellitur. Qua de re ingenue fatendum est, primam sententiam argumentorum pondere alteri præferendam, cum tamen secunda probetur etiam a vir. cl. nec destituatur omnino auctoritate, & ratione, dicimus huic moribundo impendendam absolutionem conditionatam his verbis: *Si es capax &c.*, quæ a sæc. XII. probata est ab Alex. III., & Clem. VIII., cum poenitentiæ Sacramentum, præsertim in mortis articulo, sit maxime necessarium.

CAPUT IX.

De quæstionibus nonnullis ad veterem disciplinam spectantibus.

DE veteri Ecclesiæ disciplina circa absolutionem lapsis concedendam, non una est eruditorum sententia. Petavius tria distinguit tempora: I. ab Apostolis usque ad ætatem Tertulliani, in quo gravioribus criminibus apostasiæ, homicidio, moechiæ &c. venia denegabatur: quæ severior disciplina, quoad moechiam, fuit relaxata. II. quo nulli pax denegabatur, si lapsi, dum sani erant, poenitentiam petiissent, secus si ad mortem distulissent. III. cum impetrata Ecclesiæ libertate, & pristinæ disciplinæ severitate remissa, lapsis omnibus indiscriminatim resipiscentibus concessa est reconciliatio, & communio. Idem tenet Al-

baspinæus, et Lupus, qui tamen severiorem illam disciplinam, qua moechis, apostatis &c. negabatur absolutio, post tempora Apostolorum inductam opinatur. Quoad moechiam latum ait a Zepherino decretum, ut posset remitti. A Cornelio deinde ac Cypriano datam pacem etiam idololatris, et homicidis. Idem tradunt Menardus, Martene, Tournely, Vitasse &c.

Afficiendis supplicio denegatam aliquando absolutionem testatur Morinus, qui etiam putat, Romanam, Carthaginen., et omnes Orientales Ecclesias cuilibet crimini veniam indulsisse, idem ostendit expolita dissertatione Eminentiss. Joseph August. Orsi O. P. His prænotatis sit

Propositio I. Ab Apostolorum tempore usque ad Tertullianum omnibus peccatis venia concessa est.

Prob. I. ex Apostolo qui 2. Cor. 2. hortatur Ecclesiam Corinthi, ut incestuosum excommunicatum consolentur, ne abundantiori tristitia absorbeatur, eique pacem et communionem donent, ut PP. et interpretes hunc locum exponunt. II. Jo. Apocal. c. 2. Thyatirenos fornicarios ad poenitentiam hortatur, scribens, hæc crimina a Deo sacerdotum ministerio dimitti, ut ostendunt S. Pacianus, et Hieronymus l. 33. c. 3. laudati. III. Narrat etiam Eusebius l. 3. H. E. c. 23. S. Jo. Apostolum conscenso equo latronem sequutum, qui cædibus omnes vincebat, eique non solum veniam dedisse, sed ejus dexteram exosculatum fuisse. IV. Mulieres a Marco vitiatas in poenitentiam susceptas cap. I. vidimus ex Irenæo: alia etiam exempla proferunt Morinus, Martenius, Vitasse &c. V. Tertullianus de Poen. c. 7. productis variis gravioribus criminibus Ephesiorum, Thyatirenorum, Sardorum, Pergamenorum, et Laodicenorum, quos S. Jo. Apostolus iu Apoc. objurgat, subdit: *Et tamen omnes ad poenitentiam commonet sub comminationibus. Non comminaretur autem non poenitenti, si non ignosceret poenitenti*. VI. Constat ex Prop. IV. cap. præc. nulli in vitæ exitu negatam pacem, et necessarium viaticum; ergo &c.

Propositio II. Quidam Tertulliani ævo moechis absolutionem negabant, sed non ex communi Ecclesiæ consuetudine, quam nec Tertullianus recenset, unde injuria de mendacio accusatur.

Prob. I. pars ex Tertull. l. de Pud. c. 1., ubi vellicans Zephirini decretum, quo *Pontifex maximus edicit: Ego & moechiæ, & fornicationis delicta poenitentia functis di-*

dimitto, clamat: *O edictum, cui adscribi non poterit, bonum factum*; illi ergo queis Tertullianus adhæsit, negarunt moechis reconciliationem. II. Idem testatur S. Cyprianus ep. 52. ad Antonianum dicens: *Quidam de episcopis in provincia nostra dandam pacem moechis non putaverunt*. Prob. II. pars. Nam Zepherini decretum *in Ecclesia legi, & pronunciari* ait Tertull. ibid. Unde adversariorum sententiam pluribus refellere nititur. Cyprianus etiam ib. asserit in eadem provincia plures exstitisse, qui pacem dabat adulteris, imo crudelitatis redarguit eos, qui poenitentiæ locum contra adulteria clauserunt; ergo &c. Prob. III. pars. Accusatur enim de mendacio Tertullianus, eo quod l. de Pud. c. 12. scribat: *Neque idololatriæ, neque sanguini pacem ab Ecclesiis reddi*. At Ecclesiarum nomine non Catholicas accipit, sed Montanistas, in quorum castris tunc militabat; ergo &c.

Propositio III. Zephyrini decreto non relaxatus est rigor circa moechiam, sed repressa est durior disciplina Tertulliani ævo inducta.

Prob. I. Zephyrinus enim, ex ipso Tertulliano, solum edixit: *Ut poenitentia functis dimitterentur moechiæ & fornicationis delicta*, sed hæc fuit antiqua Ecclesiæ disciplina ex dictis; ergo &c. II. Non debuit Tertull. in Zephyrino damnare, quod in Africa plures episcopi servabant, qui moechis pacem dabant, ut ex Cypriano monstratum est; ergo &c. III. Cyprianus, aliique putarunt nimis durum moechis poenitentibus pacem negare, ergo Zephyrinus relaxavit duritiem aliquorum, non antiquam Ecclesiæ disciplinam. IV. Nil mirum Tertullianum Montanistis addictum Zephyrinum, qui Montanum & Proclum damnaverat, ejusque edictum Montanistis odiosum lacerasse. Errant proinde Novatores, qui Zephyrinum Donatistis adnumerant, cum ipse Cataphrygas omnes, & ipsum Tertullianum damnaverit, & fuerit apertissimus hostis Montanistarum, qui lapsis poenitentiam negabant.

Propositio IV. Recte se gessit Cyprianus lapsis poenitentibus veniam indulgens, qui nec lapsis, neque *Sacrificatis* negavit in exitu vitæ reconciliationem.

Prob. I. pars. Demonstrat enim S. Cypr. in ep. ad Antonianum ex sacris literis Deum omnibus poenitentibus veniam polliceri: debere episcopos largam Dei pietatem imitari: obstinationem esse indicere poenitentiam, & nolle pacem concedere. Addit, a se solis impoenitentibus

eam denegari, & iis, quos ad veniam rogandam, *non delicti poenitentia*, *sed mortis urgentis admonitio compellit*. Deinde secutus est S. Martyr S. Cornelium, qui Trophimum, & magnum *thurificatorum* numerum redeuntem ad Ecclesiam ad communionem admisit, & Africani Concilii sententiam, in quo statutum fuit, ut *Libellaticis* pax, *Sacrificatis* vero poenitentia daretur, ut constat ex ep. 54. ad Corn.; ergo recte se gessit. Neque putandum est S. Cypr. pristinæ disciplinæ rigorem relaxavisse, tum quia Apostolorum ævo nulli poenitentium pax negabatur, tum quia Zephirinum secutus est, suosque antecessores, & exempla Rom. Ecclesiæ; ergo &c.

Prob. II. pars. Constat enim ex cit. ep. ad Anton. S. Cyprianum commendare S. Cornelium, qui Trophimum, ac plurimos apostatas recepit: ostendens non communicare apostatis, qui ipsis periclitantibus succurrit. Discrimen tamen esse inter *Libellaticos* (qui nempe ut se & sua a persecutione subtraherent, etiam *libellis* se sacrificasse, aut thurificaturos profitebantur) & *Sacrificatos*, qui reapse ad impium sacrificium accesserant. Ac illis quidem dandam esse pacem, his vero poenitentiam, & in exitu reconciliationem donandam asseruit. Idem statuerant PP. Concilii Afric. ex Cypr. epist. 54., ubi legitur: *Statueramus quidem, ut qui in persecutionis infestatione sacrificiis se illicitis maculassent, agerent diu poenitentiam plenam, & si periculum infirmitatis urgeret, pacem sub ictu mortis acciperent*. Verum excitata iterum persecutione statim lapsis dare pacem decreverunt, ut fideles ad prælium, quod imminebat, instruerentur: ut legitur in ep. 54. ad Antonianum, ubi Cyprianus, *non sine librata ratione a se factum esse* demonstrat, *quod Evangelicum vigorem primum defenderit*, *postmodum his*, *qui nefanda sacrificia commiserint*, *laxandam pacem putaverit*: qua de re nonnihil commotus visus fuerat Antonianus. Non debuit ergo Albaspinæus, & Gothofredus opponere Cypriano severitatem disciplinæ, in qua potius rigorem justa de causa remisit. Nec obstat Cyprianum pag. 158., circa finem illius Epistolæ scripsisse: *Apostatæ vero, & desertores, nec si occisi foris fuerint, admitti secundum Apostolum possunt ad Ecclesiæ pacem, quando nec Ecclesiæ tenuerunt unitatem*. Constat enim ex præmissis, hæc dici de iis, qui in schismate Felicissimi separati ab Ecclesiæ unitate trucidabantur, quibus sane nihil profuit martyrium: ut docent Patres,

tres, & Cyprianus l. de Unitate Ecclesiæ.

Propositio V. Cyprianus immerito accusatur de laxata disciplina, pro cujus æquitate strenue pugnavit.

Prob. I. pars. I. Accusatur enim Cyprianus, quod in ep. 55. pag. 184. ait: *Vix plebi persuadeo, imo extorqueo, ut tales patiantur admitti*, sed ibi non agit S. Martyr de *Sacrificatis*, & desertoribus, quos de consilio Cœpiscoporum statuerat ad pœnitentiam admittere, ut asserit in ep. præc. 54. ad Corn. sed de revertentibus a schismate Felicissimi cum pravitate, & contumacia, ait enim: *O si posses, frater carissime, istic interesse, cum pravi isti de schismate revertuntur, videres quis mihi labor sit persuadere patientiam fratribus nostris, ut animi dolore sopito recipiendis malis consentiam. Namque ut gaudent cum tolerabiles redeunt, ita fremunt, quoties inemendabiles, & superbi sic ad Ecclesiam remeant ut bona intus ingenia corrumpant: Vix plebi persuadeo* &c. *Et justior factus est dolor ex eo quod unus, atque alius, obnitente plebe, mea facilitate suscepti pejores extiterunt*; ergo in recipiendis desertoribus nec facilitate Cyprianus usus est, nec habuit plebem reluctantem, sed tantum in admittendis schismaticis, una aut altera vice faciliorem se fuisse fatetur. Deinde S. Cyprianus admittens desertores secutus est Romanæ Ecclesiæ consuetudinem; ergo &c.

Prob. II. pars. I. enim nonnisi poenitentia functis absolutionem concessit, excepto mortis articulo, & urgente persecutione, ut protectione corporis Christi muniti alacrius martyrium subirent, ex Ep. 54. ad Cornelium. II. Cum *Libellatici* æquari non deberent *Sacrificatis*, quia etsi conscientia polluti, manus tamen & os ab immolatione, & cibo nefando abstinuerant, censuit Cyprianus *Libellaticis* contritis & flentibus dare pacem, ne ob duritiam in schisma raperentur; *Sacrificatis* vero poenitentiam, & in gravi morbo etiam pacem: ut part. 2. propos. 4. dictum est. III. Lapsis redeuntibus cum libellis martyrum pro eorum pace supplicantium partem aliquam canonicæ poenitentiæ relaxabat; noluit tamen pacem largiri, nisi studerent Deum satisfactione placare: quia, inquit, *facilitas veniæ non concedit pacem*, *sed tollit*. IV. S. Martyr audiens lapsos nonnullos literas martyrum impudenter quærere, ne poenitentiam subirent. Martyres graviter hortatur Ep. 10. & 14.: *Ut sollicite & caute lapsorum desideria ponderarent*, & delictorum genera expenderent. V. In

 epist.

epist. 59. ad Fidum objurgat Therapium Ep. Bullensem, quod *immaturo tempore*, *antequam poenitentiam plenam egisset*, Victori cuidam pacem dederit; ergo &c.

Propositio VI. Quod statuit Cyprianus, ut nempe satisfactio absolutionem præcederet, aliorum praxi probatur; licet de Sacramenti substantia non sit.

Prob. I. Ex Romanis Pontificibus. Extat decretum Zephyrini, de quo Propos. 2.: *Ego, & moechiæ, & fornicationis delicta poenitentia functis dimitto*. Et Innocentius I. in ep. ad Decentium can. 7. ait: *Sacerdotis est jubere dimitti, cum viderit congruam satisfactionem*. S. Leo Ep. ad Theodorum ait, ejusdem esse *satisfactione purgatos ad communionem Sacr. per januam reconciliationis admittere*. Prob. II. ex Patribus, S. Pacianus in ep. ad Sempr. scribit, veniam dandam *magno pondere*, *post multos gemitus*, *& post totius Ecclesiæ preces*. Ambrosius l. 2. de Pen. c. 9. ait, prius agendam poenitentiam, deinde tribuendam veniam. Prob. III. Ex praxi Ecclesiæ universalis vigente etiam apud Orientales, saltem ante sublatam a Nectario actionem publicæ pœnitentiæ, ut constat ex Sozomeno, & ex canone 2. Conc. Toletani, ex Gennadio, ex antiquo Ordine Romano, & ex aliis monumentis apud Nat. Alex. Menardum, Martene &c.

Prob. II. pars ex propos. 3. cap. præced. Imo in articulo mortis veniam petentibus imponendam non esse laboriosam satisfactionem recte monent S. Antoninus, S. Thomas de Villanova & Rituale Romanum. Constat etiam ex cit. epist. Cypriani, ante exactam poenitentiam, urgente persecutione, reconciliatos fuisse lapsos, & *Libellaticos*, ne in schisma, aut hæresim raperentur. Quod probat etiam S. P. l. 3. contra ep. Parm. Aliquando etiam, ut Felici Decimi ministro, Victoriæ conjugi, & Lucio, accelerata est venia, quod post lapsum iterum tentati, & Christum confessi; in exilium sunt deportati. Humanius etiam actum est cum iis, qui ad Ecclesiam redeuntes alios etiam reducere curarunt, ut Trophimus, sed si poenitentia debuisset necessario absolutionem præcedere, nulli ex his reconciliatio danda fuisset; ergo &c.

Prob. II. Ex censuris latis in oppositam sententiam, quam in Petro Oxomensi proscripsit jussu Sixti IV. Alphonsus Carillus Archiep. Tolet. Eundem errorem proscripsit facultas Parisiensis, Alexander VIII., & Clem. XI. Prob. III. Exemplis mulieris peccatricis, adulteræ, latronis

nis &c., qui omnes statim post conversionem a Christo in gratiam recepti sunt; constat ergo poenitentes olim longa poenitentia detentos, ad explorandam potius illorum conversionem, quam ad explendum definitum, ac necessarium tempus absolutionis. Reapse in Orientali Ecclesia, postquam Nectarius poenitentiarium sustulit, continuo poenitentes a culpis absolvebantur, & pro sua conscientia ad communionem accedebant. Simeon Stilita, qui VI. sæculo floruit, quendam scelestissimum, qui dæmoni sacrificaverat, comperta vehementi ejus contritione, statim absolvit apud Bolland. die 24. Maii. Idem probavit VII. sæculo S. Eligius Noviomen., VIII. sæculo S. Bonifacius Archiep. Mogunt., sæculo IX. Jonas Aurelian., aliisque apud Martene, & Bellelli. Prob. IV. Ratione. Satisfactio enim non *ad essentiam*, sed ad *integritatem* pertinet *Sacramenti*. Dummodo ergo poenitens illam implere velit, ac promittat, necesse non est, ut absolutionem præcedat, sed sat est, si injungatur, & acceptetur. Unde juxta diversam Ecclesiæ praxim, modo præcessit, modo absolutionem subsecuta est.

Propositio VII. Plura apud Cyprianum, aliosque leguntur de pace aliquando lapsis deneganda in mortis articulo, sed ea non evertunt eorum sententiam, qui docent, absolutionem eo in casu nulli esse denegandam.

Prob. I. pars. Cypr. enim in ep. 12. ait: *Poenitentiam non agentes, nec dolorem delictorum suorum testantes, prohibendos omnino censuimus a spe communionis & pacis, nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitavit esse moriturum*. II. Concilium Illiber. an. 305. celebratum can. 1. statuit, eum, qui idolis sacrificavit, *nec in finem communionem accipere*. Idem statuit can. 2. de Flaminibus, idest sacerdotibus idolorum, *qui geminaverunt scelera accedente homicidio, vel mæchia*. Et can. 6. de eo, *qui veneficio alterum interfecit*. Et can. 7. de fideli, si *post lapsum mæchiæ accepta poenitentia denuo fuerit fornicatus*. Et can. 8. de foeminis nulla causa denuo nuptis &c.

III. Conc. Arel. an. 314. can. 2. ait: *De his, qui apostatant, nec pœnitentiam agere quærunt, & postea infirmitate correpti petunt communionem, placuit eis non dandam, nisi revaluerint, & fecerint fructus dignos pœnitentiæ*. IV. Innocentius I. in ep. ad Exup. cap. 2. de iis, qui voluptatibus dediti omni vitæ tempore, in extremo poenitentiam simul, & communionis reconciliationem po-

ſcunt, ait: *De his conſuetudo prior tenuit, ut concederetur pœnitentia, ſed communio negaretur. Nam cum illis temporibus crebræ perſecutiones eſſent, ne communionis facilitas homines de reconciliatione ſecuros non revocaret a lapſu, negata merito communio eſt, conceſſa pœnitentia, ne totum penitus negaretur, & duriorem remiſſionem fecit temporis ratio*; ergo &c.

Nec dicas, loca cit. accipienda eſſe, aut de communione Euchariſtica, aut de reconciliatione canonica, per quam reſtitutum ſit jus in ſocietatem, & congregationem fidelium, non vero de abſolutione Sacram. I. enim hæc dabatur tantum poſt poenitentiam peractam, quam ſtatim conſequebatur ſumptio Euchariſtiæ, teſte Morino, Albaſpinæo &c. II. S. Cyprianus pacem negabat iis, qui in ſola infirmitate eam poſcebant, eo quod non exhiberent *dolorem delictorum ſuorum, nec delictis poenitentia, ſed mortis admonitione* moveantur; ſed ubi deeſt dolor & poenitentia, tum Euchariſtia, tum communio neganda eſt; ergo &c. III. Innocentius I. ait, datam iis *poenitentiam*, ſed negatam *communionem*, quam poſtea *remiſſionem* appellat; ergo poenitentiæ nomine non abſolutionem, ſed *actionem poenitentiæ* intelligit, quam ſi poenitentes expleſſent ante mortem, procul dubio ſolutionem impetraſſent. Nam a Cypriano, aliiſque Patribus abſolutio nulli poſt actam poenitentiam ad differentiam Novatianorum denegabatur. Licet autem ordinaria lege abſolutio nonniſi poſt poenitentiam completam data fuerit, ut præced. Prop. dictum eſt: aliquando tamen urgente neceſſitate datam fuiſſe ante communionem, & reconciliationem canonicam, adeoque duplicem abſolutionem non eſſe commentitiam ſequentibus momentis oſtenditur.

I. *Reconciliatio poenitentium*, cujus forma extat in vet. Ritualibus, unde quidam formam abſolutionis *deprecativam* eruere nituntur, non videtur abſolutio Sacram. ut c. 7. prop. I. dictum eſt; ergo hæc ab illa eſt diſtincta. II. Canones Illiberitani ſupra laudati dum ajunt, ſceleſtiſſimis peccatoribus, *neque in fine dandam eſſe communionem*, accipi non poſſunt de abſolutione ſacramentali, alias Illiberitani Patres fuiſſent Novatiani, quod dici nequit, cum ex canone 22. conſtet, lapſis in hæreſim ad Eccleſiam redeuntibus poenitentiam, & communionem concedere, unde Baronius, qui ex can. 37. de cultu Imaginum in ea Synodo plura eſſe ait, quæ prope attingunt fines Nova-

vatiani erroris, ad annum 305. judicium suum retractavit; exponendi sunt ergo cum Mendoza Tom. II. Conc. Hispan. de Communione Eucharistica, seu de societate fidelium, & participatione orationum; ergo &c.

IIII. Morinus ipse l. 6. c. 24. pluribus demonstrat, apud Græcos ab annis 1200. post absolutionem peccatorum communionem Eucharisticam retardari, imposita interim longa poenitentia, eaque completa aliam impendi absolutionem; idem ergo dici potest de Ecclesia Occidentali & de illa solemni reconciliatione apud Sozomenum l. 7. c. 16., cujus ritus extat in Pontificali Romano p. 3. tit. 3. IV. in cap. *Presbyter si fornicationem* statuitur, ut Sacerdos fornicarius 10. annis poenitentiæ insistat, & tamen ei permittitur, ut *finito primo anno & dimidio corporis Domini particeps fiat*; ergo Sacerdos ille pacem obtinuit, nondum peracto poenitentiæ cursu, alias non fuisset particeps Eucharistiæ sacramenti.

Idem eruitur ex cap. *De viro nefando* 12. q. 2. Necnon ex Can. 5. 6. & 8. Concilii Ancyr. an. 314. celebrati. Hinc Sylvius colligit, quod, *licet non impenderetur illis pœnitentibus plena, & publica absolutio, qua reciperentur ad oblationem, & conversationem fidelium, dabatur tamen sacramentalis absolutio*, ut possent communicare; qua sententia refellit vir cl. errorem Petri Oxom.; ergo &c. Hujus duplicis communionis præsidio facile conciliantur Patrum loca supra laudata. Illi enim negarunt reconciliationem, per quam jus tribuitur in societate fidelium, quo pacis solatio ad terrorem aliorum scelestiores privarunt. Licet enim nemini *in ultima necessitate posito negarent quod petunt*, nempe sacramentalem absolutionem, jure tamen de eorum salute timebant cum Aug. serm. 393., qui ait: *Agens poenitentiam ad ultimum & reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus*. Vel ergo Cyprianus, Innocentius, aliique non loquuntur de absolutione sacramentali, aut de severitate disciplinæ loquuntur, quam cessante persecutione relaxare opus erat; inde ergo non infertur, hos poenitentes absolvi non posse.

DISSERTATIO III.

De operis satisfactione in Sacramento poenitentiæ.

SAtisfactionis nomine eam compensationem intelligimus, qua homo pro peccatis commissis Deo aliquid persolvit, sive solutionem poenæ temporalis indictæ a judice spirituali ad satisfaciendum exercitio bonorum operum injuriæ

riæ Deo per peccatum illatæ. Hujus satisfactionis necessitatem, & modum tum ex parte confessarii, tum ex parte poenitentis hoc loco expendemus: deinde publicæ satisfactionis ritum, tandem varios poenitentiæ effectus, aut fructus.

Caput I.

De Sacramentalis satisfactionis necessitate.

HAnc denegarunt, post Audianos, & Manichæos nonnullos, Lutherus, Melancton, Kemnitius, Calvinus, Dallæus, qui ex firmissima in Christum fiducia, qua noxam omnem & debitum sibi dimissum putant, eo quod ille cumulate pro omnibus satisfecerit, asserunt, justificatis per Christum nullam poenam esse diluendam, nullamque satisfactionem a sacerdote imponendam. Contra quos sit

Propositio I. Plerumque fit, ut dimissa culpa poenæ temporales luendæ supersint.

Prob. I. ex sacris literis. Adamo enim, ex Sap. 10. & ex l. 12. c. 14., remissum est primæ transgressionis peccatum, & tamen in ejus poenam una cum posteris innumeris ærumnis subjectus fuit: idque non ad exercitium virtutis, sed *quia comedit de ligno &c.* Exod. 23. v. 14. legitur Dominum, intercedente Moyse, placatum super Israel ob aurei vituli idololatriam. Et tamen ib. v. 34. ait Dominus: *In die ultimis visitabo & hoc peccatum eorum*. Num. 12. Maria, pro qua Moyses Deum deprecatus fuerat, ablegata est *septem diebus extra castra*. Ibid. c. 14. 20. & 24. Populus obmurmurans, cui Dominus testatur se dimisisse culpam, Aaron, & Moyses Deo accepti, excluduntur tamen a terra promissa. Et 2. Reg. 12. David cui ait Dominus: *Transtulit peccatum tuum*, filiorum morte punitur; ergo &c.

Prob. II. ex PP. Aug. in Ps. 50.: *Aliquando Deus, qui ignoscit in futuro sæculo, corripit eum de peccato in isto sæculo. Nam ipsi David, cui dictum fuerat, dimissum est peccatum tuum, venerunt, quæ minatus erat Deus propter ipsum peccatum*. Et tract. 124. in Jo. *Cogitur homo tolerare etiam remissis peccatis, productior est enim pœna quam culpa, ne parva putaretur culpa, si cum illa finiretur & pœna*. Eadem habet de Davide l. 22. contra Faustum. Consentit Ambrosius, Fulgentius, Gregorius M.; merito ergo ait Trid. sess. 14. c. 8.: *Falsum omnino esse, culpam a Domino numquam remitti, quin universa etiam pœna condonetur*.

Prob.

Prob. III. ratione producta a PP. Trid. *Decet enim divinam clementiam, ne ita nobis absque ulla satisfactione peccata dimittantur, ut occasione accepta peccata leviora putantes, veluti injurii Spiritui S., in graviora labamur. Proculdubio enim magnopere a peccato revocant, & quasi freno coercent hæ satisfactoriæ poenæ, cautioresque, & vigilantiores in futurum poenitentes efficiunt*; ergo &c.

Ob. I. In sacris literis duo memorantur suppliciorum genera, primum quod impiis infligitur, de quo David ait: *Domine ne in furore tuo arguas me*, alterum quo Deus exercet amicos juxta illud: *Castigavit me Dominus, & morti non tradidit me*. Sed illud supponit pervicaciam, non remissionem delicti, hoc autem non punitionem importat, sed meritum; ergo &c. II. Ezech. 18. habetur: *Si impius egerit poenitentiam, omnium iniquitatum ejus non recordabor*. Ps. 13.: *Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum*. Rom. 8.: *Nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu*; sed hæc falsa essent in hac nostra sententia; ergo &c.

III. S. P. A. l. 2. de Pecc. Mer. c. 34. loquens de pœnis originalis peccati ait, eas esse *post remissionem certamina, exercitationesque justorum*. Et infra ait: *Ut pietas hominis in illa humilitate exerceretur, atque probaretur*. IV. Chrysostomus hom. 28. exponens illud 1. Corinth. *Si nos dijudicaremus &c.* ait: *Non dixit, si castigaremus nos ipsos, sed solum, si vellemus agnoscere peccata, liberaremur ab eo, quod & hic & illic est, supplicio*. V. Remota causa removetur effectus; ergo culpa remitti debet & poena.

℞. ad I. præter illa duo suppliciorum genera dari etiam illa, quæ ferri debent ad demonstrationem debitæ miseriæ, & ad vitæ emendationem. Cujus generis sunt ea, quæ supra memoravimus. Hinc S. David etiam dimisso peccato, in cinere & jejunio curabat Deo satisfacere. Et S. Paulinus cecinit: *Si cinerem rex ille Deo dilectus edebat, & sua miscebat pocula cum lacrymis; quid facere heu mihi competit*. Ad II. retorq. argum. Ibi enim legitur: *Si impius egerit poenitentiam, & fecerit judicium, & justitiam* &c., hoc est si punierit admissa, et Deo satisfecerit operibus misericordiæ. ℞. II., illa verba: *Iniquitatum ejus non recordabor*, designant liberationem a morte æterna, sicut verba: *Vita vivet & non morietur* significant vitam spiritalem.

In Ps. 31. non imputari dicitur peccatum, quod debito æterno supplicio punitur. Rom. 8. ostenditur nullum in renatis manere culpæ reatum, aut debitum æternæ *damnationis*, fomitem vero ad agonem relinqui, nec posse nocere reluctantibus, quod constat ex Trid. sess. 5, et ex August. l. 1. ad Bonif. cap. 10. Vid. l. 6. c. 18., et l. 13. c. 5. Ceterum, si post originale remissum renati hujus vitæ miseriis, et morti corporis subjiciuntur, quanto magis poenæ exigendæ sunt ab iis, *qui semel a peccato liberati, & accepto Spiritus S. dono eum contristare non formidarunt*.

Ad III. dist. ant. Sunt *exercitationes justorum debitæ*, conc., indebitæ, neg. Fatemur ergo etiam ea, quæ merito patimur, deservire *ad exercitationem necessariæ patientiæ*, ut ait S. P. A. tr. 124. in Jo., sed dicimus etiam deservire *ad demonstrationem debitæ miseriæ*, ut ib. loquitur S. D. Ad IV. ℞. id unum velle Chrysostomum, poenas nempe hujus sæculi, *magis esse admonitionis & curationis, quam punitionis*, quia Deus *hic poenas exigens*, *ubi supplicium est temporale*, *vult nos a sempiternis eruere*. Ad V. dist. ant. Removetur effectus cum ea necessario connexus, conc., quicumque, neg. Nam deleto originali peccato remanet mors, et miseriæ.

Propositio II. Potest ac debet sacerdos confessis poenas satisfactorias injungere.

Prob. I. ex sacris litteris. Nam 18. Matth., & Jo. 20., non solum *ad solvendum*, sed etiam *ad ligandum* Christus concessit claves Ecclesiæ; ergo &c. Ita Trid. PP., Theologi, ac PP., quorum fides ostenditur I. ex auctoritate S. canonum: nam cap. 3. Concilii Carthaginensis *decernuntur poenitentibus episcopi arbitrio poenitentiæ tempora*. In Synod. Laodicæno: *Pro qualitate peccati poenitentiæ tempus attribuendum statuitur*. Prob. II. ex PP. Nam Basilius in Reg. brev. ait: *Pro qualitate delicti tempus poenitentiæ impendatur. Hoc sit judicio eorum qui præsunt*. Et ep. ad Amphil. ait: *Mensuram temporis in agenda poenitentia non aperte prefigunt canones, sed magis in arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendum statuunt*. S. P. A. Ench. c. 65. ait: *Recte constituuntur ab iis, qui Ecclesiis præsunt, tempora pœnitentiæ, ut fiat satis etiam Ecclesiæ, in qua remittuntur ipsa peccata*. S. Leo Ep. ad Nicetam Aquilej. episcopum: *Tempora poenitudinis constituen-*

tuenda sunt tuo judicio, prout conversorum animos prospexeris esse devotos.

III. Accedit ratio. *Poenitentia enim*, ex Auctore libri de vera & fals. poen. *est quædam vindicta dolentis puniens in se, quod dolet commisisse*, at vindictæ peccatorum ab iis sunt infligendæ, quibus spectat judicii potestas; ergo &c. Deinde, *qui satisfactionis viam claudunt, falsam salutem promittunt*, ex Cypr. de Laps. pag. 384. Tandem sacerdos curare debet, ut qui delinquunt habeant suæ infirmitatis medelam, & novæ vitæ custodiam, sed hæc duo præstari poenis satisfactoriis docet Tridentinum; ergo &c.

Ob. I. Christus paralytico, mulieri peccatrici &c. peccata dimittens nullam poenitentiam imposuit; ergo &c. II. Apostoli solam cessationem a peccatis inculcant. Nam Ap. ad Ephes. 4. ait: *Qui furabatur, jam non furetur*, ubi Theophil. ait: *Non dixit Apostolus: puniatur qui furtum committit, sed a malo deficiat. Punire namque est fori judiciarii, dehortari a vitiis Christi doctrinæ est*. III. Si sacerdotes solvunt a reatu poenæ, et a debito mortis æternæ, cur non solvunt etiam a debito temporali? IV. Etiam in baptismo remittuntur peccata, sed in eo nulla poena præscribitur; ergo &c.

℟. ad I. neg. cons. Christus enim, cum sit Dominus universorum, potest *solus veniam largiri peccatis, quæ in ipsum commissa sunt. Homo autem, utpote servus, nec remittere, nec donare indulgentia sua potest, quod in Dominum delicto graviore commissum est. Dominus ergo nostra satisfactione placandus est*, ut docet S. Cypr. de Lap. p. 378. ℟. II. Christum tunc voluisse divinitatem suam ac plenissimam potestatem ostendere; nec confessionem exegisse, ut constaret se scrutari renes & corda: nec satisfactionem quæsivisse, ut planum fieret, suam auctoritatem absolutam esse, non delegatam; sicut ergo exemplo Christi non impugnatur oris confessio, ita nec operis satisfactio. Non enim absolutam, sed ordinatam potestatem dedit Christus.

Ad II. neg. ant. Apostolus enim *tradidit satanæ* incestuosum Corinthium *in interitum carnis:* verum sive id dæmonis obsessionem significet, ut censent Græci PP., sive anathema, ut alii, sive *castigationem carnis*, ut Ambrosius, aut *pœnam & pœnitentiam*, ut Aug. existimat, constat Apostolos in peccata animadvertisse; ergo &c. Ad prob. ℟. Ap. ibi non excludere poenitentiam, sed adstruere,

re, subdit enim: *Magis autem laboret operando manibus suis, unde tribuat necessitatem patienti*. Ad quæ verba Chrysostomus hom. 14.: *Non furati sunt, hoc non est peccatum solvere. Sed quomodo? Laborarunt, & aliis impertierunt: sic solverunt peccatum*. Theophylactus etiam statim post cit. verba ait: *Non enim satis est a peccato quiescere, sed contraria via est adeunda. Ante operabatur malum? jam nunc operetur bonum: verum cum labore, partim ut conterat corpus, partim ut largiores habeat facultates*. Vult ergo ibi Theophylactus ad Christi doctrinam non spectare satisfactiones, quæ cum infamia, aut interitu fiunt: quod innuit Græcum κολάζειν, quod est *subigere, vi reprimere &c.*, id enim est *fori externi, & magistratuum* non Ecclesiæ & sacerdotum. Ad III. R. ut ad I. Ad IV. dist. maj. Remittunt in baptismo peccata per *modum remedii*, conc., *per modum judicii*, neg. Hoc enim fit in Sacramento poenitentiæ, ad quam spectat delicti punitio.

Propositio III. Satisfactiones, nedum ad Ecclesiæ ædificationem, sed etiam redimenda peccata, et ad compensandas Deo illatas injurias imponuntur,

Prob. I. Scripturis. Prov. 16. habetur: *Misericordia redimitur iniquitas*. Dan. 4.: *Peccata tua eleemosinis redime*. Matt. 3.: *Facite fructum dignum poenitentiæ*: ergo &c. Prob. II. ex Ecclesiæ definitionibus. De poen. dist. I. c. 13. legitur: *Nullus gravioris poenæ accipit veniam, nisi qualemcumque, etsi longe minorem solverit poenam*. Et cap. *Porro illi*, habetur: *Si sui ipsius judices fiant, & veluti suæ iniquitatis ultores, temporalibus pœnis mutabunt æterna supplicia*. Trid. sess. 6. c. 14. ait: *Docendum est, satisfactionem per jejunia, eleemosinas &c., non quidem pro poena æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti voto una cum culpa remittitur, sed pro poena temporali, quæ non tota semper, ut in baptismo fit, remittitur illis, qui templum Dei violare non sunt veriti*. Hinc merito proscripta est 76. Baji prop. *Satisfactiones laboriosæ justificatorum non valent expiare de condigno poenam temporalem restantem post culpam condonatam*; ergo &c.

Prob. III. Ex PP. Nam Cypr. de Laps. ait: *Dominus nostra satisfactione placandus est*. Ambrosius ad Virg. lapsam: *Grande scelus*, ait, *grandem habet necessariam satisfactionem*. Hieronymus in Joel. *Qui peccator est cilicio accingatur, & dormiat in sacco, ut delicias, per quas offenderat Deum, vitæ austeritate compenset*. Et S. P. A. serm.

ferm. 351. : *Non sufficit a malis recedere, nisi etiam de his, quæ facta sunt, satisfiat Deo per poenitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum*; ergo &c. Prob. IV. ratione. Poenitentiæ enim ex dictis non ad solam Ecclesiæ ædificationem, sed ad peccatorum remissionem, et Dei satisfactionem inductæ sunt; ergo &c.

Ob. I. Opera poenitentiæ, ex productis testimoniis, nedum poenas temporales avertunt, sed etiam æternas. Sed pro his ex Trid. injungitur satisfactio; ergo nec pro illis est injungenda. II. Ex Rom. 3. : *Justificati sumus gratis per gratiam, & redemptionem, quæ est in Christo Jesu*; ergo &c. III. Christus morte sua pro nobis cumulatissime satisfecit, quoad poenam & culpam; ergo operis satisfactio est Christo injuriosa. IV. Qui putat operibus suis posse injurias Deo illatas compensare sibi gloriam Redemptoris tribuit, et *confidit in homine*; ergo &c. V. Solius justitiæ Dei est punire peccata; atqui Deus ea punit per terrores incussos, queis conscientiam excruciat; ergo &c.

℟. ad I. dist. maj. Avertunt eodem modo, neg. diverso modo, conc. Nam opera poenitentiæ, *respectu poenæ æternæ*, habent quandam rationem satisfactionis improprie dictam, in quantum ante susceptionem Sacramenti præparant ad gratiam, eamque promerentur, de congruo: et in actu Sacramenti, dum a poenitente acceptantur, fiunt ejus pars integralis, cujus vi solvitur culpæ reatus. Dum vero fiunt post gratiam remissionis acceptam, habent quidem rationem satisfactionis propriæ, *respectu poenarum temporalium;* sed relate ad æternas non sunt satisfactoria, nisi prout per sacerdotalem absolutionem æternæ poenæ commutantur in temporales. Ad II. neg. cos. Cum enim quidquid boni agimus gratiæ munus sit, gratia vero ex Christi redemptione, recte ait Apostolus: *Nos justificari gratis &c.* Recte etiam Ambrosius l. 2. de Abel: *Crimina bonis operibus, fideique pretio & miseratione redimamus.* Vid. Auctorem c. 5. l. 19.

Ad III. neg. cons. Ut enim ait Trid. *Non ita nostra est satisfactio, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Jesum. Nam qui ex nobis nihil possumus, eo cooperante omnia possumus. Accedit, quod dum satisfaciendo patimur, Christo, qui pro peccatis nostris satisfecit, conformes efficimur;* ergo operis satisfactio, qua mortificati carne Christi vestigia sequimur, non est Christo injuriosa,

sed

ſed grata. Ad IV. neg. ant. Reſponſio patet ex dictis. Non enim *in homine confidit*, ſed in Christo, qui tenet, per gratiam ejus meritis comparatam, non propriis viribus, poſſe placare Deum, et veniam promereri. Hinc Cyprianus, cum protulit illud Jeremiæ: *Maledictus homo, qui ſpem habet in homine*, ad opera poenitentiæ, non ad inanem fiduciam lapſos hortabatur, ut dictum eſt. Ad V. neg. min. Hæretici enim dupliciter errant, I. quia contritionem ſtatuunt in incuſſis terroribus, II. quia intimationem ſupplicii, unde terror incutitur, cum poenitentia et ſatisfactione confundunt. Vid. Auctorem tom. 7. pag. 510. Rom. editionis.

CAPUT II.

De modo a confeſſariis ſervando in ſatisfactionibus injungendis.

CUm ſacerdos ex cap. præcedenti debeat ſatisfactionem imponere, curare debet ut injuncta opera qualitati criminum viribuſque poenitentium reſpondeant. Sit itaque

Propositio I. Male ſe gereret ſacerdos, qui pro graviſſimis culpis opera leviſſima imponeret, et viciſſim.

Prob. I. ex Trid. Synodo ſeſſ. 14. c. 8., ubi ait: *Debent ſacerdotes pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate convenientes ſatisfactiones injungere, ne, ſi forte indulgentius agant, alienorum peccatorum participes efficiantur*. Idem conſtat ex cap. *His, qui diverſorum*. Ex cap. *Pro qualitate*, et ex cap. *Pœnitentibus*. Prob. II. ex PP. Cyprianus de Lapſ. pag. 385. ait: *Pœnitentia crimine minor non ſit. Putaſne Dominum cito poſſe placari, cujus templum ſacrilega contagione violaſti? Orare oportet impenſius, diem luctu tranſigere, in cinere & cilicio volutari &c.*

Eadem habet Clerus Rom., Ambroſius, Gregorius M., Climacus, et S. Carolus in Inſt. Confeſſ., ubi ait: *In ſatisfactionibus, vel poenitentiis confeſſarius circumſpectus eſſe debet, ne adeo leves illæ ſint & faciles, ut poteſtas clavium in contemptum veniat, neque nimis graves & longæ, ut vel recuſent eas exequi, vel plane non perficiant.* Horatius etiam, licet ethnicus: *Adſit*, ait, *Regula peccatis, quæ poenas irroget æquas*. Proinde *confeſſarius*, ſubdit S. Carolus, *canones poenitentiales ad unguem ſciat oportet. Etſi enim pro modo antiquo canonum poenitentiam non habet ſequi; tamen poenitenti nonnunquam articulos in iis explicatos tractabit, ut ſic ad majorem dolorem adducantur, poenitentiamque leviuſculam, quam ipſi dedit, alacrius exequan-*

quantur. Idem docet Conc. Parisiense IV. ann. 829., Cabilonen. ann. 813., Moguntinum, aliaque apud Merbesium, & Alex. Meminerint ergo qui levissimas satisfactiones imponunt, illud Ezech. 13.: *Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito &c.*

Quæres I. An moderata indulgentia nimiæ severitati sit præferenda? ℞. affirmative. Et ratio est I. Quia Sacramentum poenitentiæ *non est forum iræ vel poenarum*, ut ait Trid. sess. 14. c. 8. II. Quia *in lege sacrificium, in Evangelio misericordia commendatur*, ex cap. *Libenter ignosco* de Poenit. dist. 1. III. Quia in cap. *Alligant* habetur: *Si erramus modicam poenitentiam imponentes, nonne melius est propter misericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem?* IV. Quia S. Thomas de Villan. Conc. f. 6. post. dom. 4. Quadr. ait: *Satius judico eum modica poenitentia animas ad purgatorium remittere, quam propter rigorem damnationis periculo exponere*; ergo &c.

Quæres II. Quibus de causis possit sacerdos cum poenitentibus humaniorem se se faciliorem que exhibere? ℞. Ob plures, et I. ob contritionis vehementiam, non falsis indiciis, sed præcedentibus operibus comprobatam. Nam ex cap. *Mensuram*, apud Deum *non tam valet, mensura temporis, quam doloris, propter quod ipsa tempora poenitentiæ pro fide, & conversatione poenitentium abbrevianda sunt, & pro negligentia protelanda*. Et cap. *De poenitentibus* de Consecr. dist. 3.: *Sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem poenitentis, & ad fletus corrigentis*. Accedit S. Thomas q. 14.: *Quanto est major contritio, tanto magis diminuit de poena*. II. Ob poenitentis infirmitatem, cui ea tantum satisfactio debet injungi, quam sacerdos putat infirmum *verosimiliter impleturum*, ait S. Antoninus p. 3. tit. 17. c. 20. In poenitentiali Theodori Cantuarien. Ep. c. 48. legitur: *Ab infirmis in periculo mortis per presbyteros pura est inquirenda confessio peccatorum, non tamen illis imponenda quantitas poenitentiæ, sed amicorum rationibus pondus poenitentiæ sublevandum*.

III. Ob conditionem, & qualitatem personarum: levior enim poena imponenda est, ubi minus est malitiæ, et voluntatis ex cap. *Si quis insaniens*. Attendi etiam debet ætas, occasio &c. item patientia in ferendis adversis, quæ locum habet satisfactionis.

PROPOSITIO II. Pro satisfactione imponi debent opera poenalia, & publicis peccatis publica poenitentia,

Prob. I. pars. I. Scripturæ, ac PP., dum nos ad poenitentiam hortantur, memorant jejunia, squallorem vestium, fletus, eleemosinas &c. Dan. 4., Joel. 2., Jon. 3. Ita Cyprianus, Ambrosius, et Augustinus supra laudati. Hinc Trid. monet Confessarios: *Ut satisfactio, quam imponunt, sit etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & castigationem*. II. Inter hæc opera præcipua sunt ex Trid. sess. 14.: *Eleemosina, jejunium, oratio, & alia pietatis opera*; quæ tamen omnia ad tria illa reduci possunt, nempe ad jejunium corporis afflictiones, ad orationem opera spiritalia, ad eleemosinam officia misericordiæ. III. Hinc patet, imperite se gerere confessarium, qui homini perditissimo psalmos, *rosaria* &c. non autem jejunia, cilicia, eleemosinas, vigilias, aliasque corporis afflictationes injungeret. Prob. II. pars. Ex cap. *Canonica instituta*, ex cap. *Ea vero*, & ex cap. *Id tamen* de Poen. dist. 1. Item ex Trid. sess. 24. de Reform. c. 8., & ex Catechismo Romano part. 2. c. 5. Accedit ratio Aug. c. 65. Enchir. n. 17., ubi ait, satisfaciendum esse *etiam Ecclesiæ*, nempe emendationis testimonio, ad bonam frugem eos revocando, quos peccator *exemplo suo ad malos mores provocavit*, ut ait ibid. Tridentinum; ergo &c.

Caput III.

De modo a pœnitentibus servando in satisfactione adimplenda.

PRo confessariis monita quædam præmissa sunt, nunc alia pro poenitentibus subjicimus. Sit itaque

Propositio I. Debet poenitens injunctam satisfactionem acceptare, & si levis est, graviorem sponte subire.

Prob. I. pars contra Navarrum, Medinam, Armillam &c. I. enim ex Trid. sess. 14. c. 8. debent sacerdotes satisfactionem imponere, quia ipsis *claves, non ad solvendum dumtaxat, sed & ad ligandum concessæ sunt*; sicut ergo absolventes vere peccata dimittunt, ita ligantes vere obligant poenitentes ad satisfactionem. Hinc post Trid. id non posse absque temeritate negari ajunt Victoria, Suarez &c. II. Idem docent S. Thomas, & Bonaventura, S. Antoninus, ac S. Raimundus apud Natalem Alexandrum. Prob. III. ex Patribus, & ex Canonum auctoritate, a quibus præcipitur, ut judicio sacerdotum satisfactio imponatur, et non satisfacientibus denegetur communio ex propositionibus præcedentibus. Prob. IV. ratione. Sacerdos enim judex est; illi ergo parendum est. Deinde sa-

ſatisfactio eſt ſacramenti pars integralis ; ergo eam mutilat, qui illam negligit.

Dices: Sacerdos eſt judex arbitrarius, nullumque extat ſatisfactionis adimplendæ divinum præceptum ; ergo &c. ℟. Eſſe quidem in poenitentium arbitrio hunc, vel illum confeſſarium adire, at illum, quem adit, verum judicem eſſe, eique parendum, cum polleat poteſtate ſolvendi & ligandi, unde ſequitur ſatisfactionis præceptum, ut ſupra dictum eſt.

Prob. II. pars. Ex propoſ. I. cap. præc., ubi oſtendimus, debere ſatisfactionem reſpondere criminum qualitati: quod Magiſter probat ex Matth. 3. *Facite dignos fructus poenitentiæ*. Alii ex cap. *Falſas*, et *Conſideret* de Poen. diſt. 5. n. 6. Hinc S. Petrus Damianus ſerm. 2. de S. Andrea ait: *Ne tibi blandiaris, ſi graviter peccanti levior poenitentia dictatur, cum purgatoriis ignibus perficiendum ſit quidquid hic minus feceris*. Addit S. Thomas Quodlib. 3. q. 13. art. 1., peccatorem *dupliciter eſſe debitorem ſatisfactionis; uno modo ex injunctione Sacerdotis, altero ex peccato commiſſo*. Accedit, quod ignoramus, quo ſtudio, animique affectione ſatisfactionem impleverimus: hinc monemur, ut æquo animo feramus flagella, et cruciatus hujus vitæ, et indulgentias lucremur, quibus peccatorum poenæ luuntur; ſtultiſſimi ergo putandi ſunt, qui ſatisfactionem differunt ad aliam vitam, & in Purgatorio. Nam præterquam quod præceptum ſatisfactionis violant ex Nat. Alex., certe *gravior erit ille ignis, quam quidquid poteſt homo pati in hac vita*, ut docet S. P. A. in Pſ. 37. n. 3.

Propositio II. Poenitens non ſatisfacit quoad meritum, niſi peccati abjiciat affectum; licet ſatisfacere poſſit quoad præceptum.

Prob. I. cum Merbeſio, Tournelio, Juenin, Le-Droint &c. Nam ſatisfactio eſt actus poenitentiæ neceſſario conjunctus odio vitæ præteritæ, ac ſtudio placandi Deum; ſed hæc ſtare nequeunt cum affectu peccati ; ergo &c. Eum vero, qui peccatum deteſtatur, quamvis non ſit juſtificatus, poſſe ſatisfactionem implere probant laudati Theologi, ex quo antiquitus poenitentia præceſſerit abſolutionem, & opus bonum cum auxilio gratiæ ab impio patratum Deo placeat, & ſaltem *de congruo* ad juſtificationem diſponat. Ex adverſo S. Thomas, D. Bonaventura, S. Antoninus, Soto, Ledeſma, Lugo, Barboſa &c. docent, neminem in peccato exiſtentem poſſe Deo ſatisfacere.

I. enim satisfactio, cum a sola Dei acceptatione pendeat, locum non habet in operibus, quæ fiunt ab inimico Dei. II. Quod in Poenitentiæ Sacramento poena æterna in temporalem mutetur, id fit ex Dei reconciliatione, & amicitia; in hac ergo statui debet æquitas satisfactionis. III. Docet Trid., satisfactiones nostras a Christo vim habere, quatenus *in ipso vivimus, meremur, ac satisfacimus;* si ergo in Christo non vivamus, nec per eum mereamur, nulla erit satisfactio. IV. Cathec. Roman. part. 2. c. 5. ait: *In satisfactione requiritur, ut qui satisfacit justus sit*. V. Opera in statu peccati facta non habent meritum *de condigno*, ad hoc enim requiritur gratia habitualis, nec *de congruo* ex Suaresio in ordine ad satisfactionem; ergo &c. Conciliantur tamen hæ sententiæ, si præceptum satisfactionis ab ejus merito secernatur. Argumenta prioris sententiæ evincunt præceptum satisfactionis posse in statu peccati adimpleri, adeo ut in eo statu injunctum opus efficiens, *non incurrat reatum omissionis ex satisfactione neglecta*, nec teneatur confiteri, quod poenitentiam impleverit in peccato, ut docet D. Thomas, & Soto. Argumenta autem sententiæ oppositæ tantum probant, opera facta in peccato non habere meritum satisfactionis, & tantum *de congruo* ad justificationem disponere, itaut satisfaciens in statu peccati non sit immunis a poena temporali, peccatis debita: cum opus illud sit meriti expers, & mortuum, licet sublato obice reviviscat.

Quæres I. An unus pro alio possit satisfactionem implere? ℞. I. Ex propos. 14. ab Alexandto VII. damnata: *Poenitentem propria auctoritate non posse sibi substituere alium, qui loco ipsius poenitentiam adimpleat;* nam satisfactio non solum pro solutione debiti est impendenda, sed etiam ad vindictam peccati; ergo &c. ℞. II. Satisfactionem ab alio exhibitam non esse ejusdem efficaciæ cum ea, quæ fit ab ipso poenitente. ℞. III. Ex scripturis, Patribus, ac ratione indubium esse, posse unum pro alio poenam luere, eique *de congruo* gratiam promereri, idque ex communione sanctorum, per quam constat amicorum Dei meritis sæpe impetratam esse indulgentiam.

Quæres II. An possit poenitens pro uno peccato satisfacere sine alio? ℞. cum distinctione. Vel enim quæritur, an qui plura habet peccata lethalia possit poenitentiam agere de uno, nullam de altero sollicitudinem habens, vel de solis venialibus, & de sola poena temporali ser-

ſermo eſt. Quoad I. ℞. cum D. Th. q. 14. ſuppl. art. 1. negative, quia non poteſt tolli offenſa, *niſi per inſtaurationem amicitiæ*, quam peccatum tollit. Quoad II. & III. ℞. affirmative. Venialia enim Dei amicitiam non frangunt, unde poteſt unum ſine alio expiari; diverſis vero peccatis diverſæ poenæ reſpondent, unde uni ſine alia poteſt ſatisfieri. Nam Eccleſia ipſa plenarias modo, modo limitatas indulgentias concedit, queis ſæpe ex parte tantum delicta relaxantur.

Quæres III. An liceat poenitenti petere a Confeſſario commutationem ſatisfactionis ſibi injunctæ. ℞. I. Eſſe pravi animi indicium id petere, quando onus impoſitum nec gravitatem criminis, nec vires poenitentis excedit. II. Poſſe confeſſarium poenitentiam ab alio injunctam commutare, dummodo etiam illi fiat eorundem peccatorum confeſſio. Nec obſtat proloquium illud: *Par in parem non habet jurisdictionem*. Nam Confeſſarius non exercet, in caſu, jurisdictionem in alterum confeſſarium habentem parem auctoritatem, ſed in poenitentem ſibi ſubditum.

CAPUT IV.

De publicæ Poenitentiæ ſatisfactione.

DE hoc argumento copioſe tractarunt Morinus, Sirmondus, Petitus, Albaſpinæus, Menardus, Martene, a quibus tractatus a ſe editos locupletarunt Merbeſius, Juenin, Tournely, Vitaſſe, Du Hamel, Le-Droint, Habert, Gotti, &c. Poenitentiam autem publicam vocat Du-Cangius in Gloſſ. t. 3. p. 323.: *Quæ pro expiandis criminibus, & delictis publicis imponitur:* eamque iis tantum injunctam putant Sirmondus, Petitus, aliique, qui publici alicujus criminis convicti eſſent. Alii tamen cum Morino, Albaſpinæo &c. apud Witaſſe docent, etiam occulta crimina fuiſſe publicæ pœnitentiæ obnoxia. Itaque priori definitione rejecta publicam poenitentiam eam dicimus: *Quæ agitur in conſpectu populi, & in Eccleſiæ conventu*. *Poenitentes* autem ii dicebantur, qui poenitentiæ ſtadium percurrebant, qui etiam dicebantur: *In poenitentiam miſſi*, vel *In poenitentiam poſiti*, ut legitur in veteribus Conciliis.

PROPOSITIO I. Publica poenitentia ab Apoſtolicis temporibus obtinuit, licet initio de ea certi canones non extiterint.

Prob. I. Ex epiſt. D. Pauli, ubi in 1. ſæculo profer-

tur exemplum incestuosi Corinthii, in 2. exemplum mulierum; quas Marcus vitiavit: in 3. eorum, quos memorat Tertullianus, & Cyprianus supra cit. II. Ante Montani hæresim circa an. V. Æ. 157. prudentia sacerdotum, non canonum præscriptionibus poenitentias fuisse indictas probat Morinus l. 4. de admin. Poen. c. 1., ex l. 1. Const. Apost., & ex l. 3. Hermæ, seu Pastoris. Hinc patet, mulieres adulteras statim post criminis detestationem, non, ut factum est postea, post annos plurimos, a viris fuisse receptas: unde Tertullianus factus Montanista Hermetem *Moechorum pastorem* appellat. Idem probat exemplo latronis apud Eusebium, quem S. Jo. Apostolus levi poenitentia statim reconciliavit Ecclesiæ.

Nec obstat can. 24. Ap. *Laicus seipsum abscindens annis tribus communione privatur*, non enim omnes canones Apostolici parem habent vetustatem, & auctoritatem. Exorta Montanistarum hæresi, qui ex Hieronymo *ad omne pene delictum Ecclesiæ fores* occluserant, & Catholicis nimiam facilitatem exprobrabant, paulo severior invecta est disciplina: itaut in quibusdam Ecclesiis fornicariis, & *Sacrificatis* vel negaretur omnino, vel in exitu mortis tantum venia daretur, ut suo loco ostendimus. Interim exorto Novatiano schismate circa an. 251., aut 250. Novatiani, ac Montanistæ iniquo foedere juncti, ut falso zelo disciplinæ fideles ad se traherent, in vulgus spargere coepere, Ecclesias esse contaminatas, ibique fornicariis, *Sacrificatis &c.* pacem redditam esse. Hinc saluberrime institutum est, ut nec spes lapsis denegaretur contra Novatianam hæresim, & nemo absque certa emendatione reciperetur, ut supra monstratum est, ad eorundem criminationes refellendas.

Propositio II. Quatuor pœnitentiæ gradus, grassante Novatiana hæresi, sunt instituti, at quando desierint incertum.

Prob. I. pars ex ep. Canonica S. Gregori Thaumaturgi, qui interfuit Antiocheno Conc. an. 264., ubi gradus illi, *Fletus* nempe, *Audientiæ*, *Substrationis*, & *Consistentiæ* recensentur. Item ex Jo. Raythuni monasterii antistite apud Morinum l. 6. c. 1. n. 3. Eosdem *gradus definitos* pœnitentiæ laudat can. 4. & 5. Syn. Ancyrana, & can. 25. vacantibus vaticiniis præscribit annos 3. substrationis. Et S. Basilius can. 75. tom. 2. p. 777. scribit, ei qui sororem compresserit triennio *flendum esse ante orato-*

rii

rii fores, alio triennio *accedendum ad audientiam*, ac dandam tribus aliis annis *substrationem*, & anno decimo *subsistendum*; ergo &c.

Prob. II. pars. Quidam enim gradus illos sublatos putant quarto sæculo ob Nectarii factum, sed inde non eruitur pro omnibus publicis peccatoribus poenitentiam fuisse abrogatam, aut Episcopos sibi jus ademisse illam quandoque imponendi, ut alibi dictum est. Reapse Trullana Synodus coacta an. 692., & Abbas Raythuni, qui circa VI., aut VII. sæculum floruit, illa can. 87., hic in schol. S. Jo. Clim. tom. 10. Bibl. PP. pag. 513. hujusmodi graduum expresse meminere. Fallitur ergo Tournelyus, qui putat a Nectarii tempore in Orientalium Ecclesiis cessasse *Fletum*, *Audientiam*, & *Substrationem*, & perseverasse tantummodo *Consistentiam*. Imo *Audientes*, & *Adlacrymantes* memorantur etiam ab alio Clymaci scholiaste ad Gradum 12., quem Raderus putat Eliam Cretensem, qui vixit anno 787. In occidentali autem Ecclesia serius gradus hujusmodi coeperunt antiquari. Itaut *Substratio* vix deinceps in epistolis Romanorum Pontificum & decretis Conciliorum commemoretur. Cum enim paucissimi essent Catechumeni, coeperunt omitti preces, & ceremoniæ super substratos, et loco poenitentiæ canonicæ impositæ sunt peregrinationes, jejunia, elæmosinæ &c. Vide Poenitentiale Theodori, Decreta Ivonis, et Burchardi.

Propositio III. Tempus publicæ poenitentiæ ab Episcopis fuit definitus.

Prob. I. Ex can. 10. Conc. Africani, et ex Regulis brev. Basilii; nec non ex ep. S. Leonis ad Nicetam. Ne vero Episcopi in poenis decernendis livore et odio ducerentur, coepiscoporum consilio, et sæpe adstante plebe utebantur: ut S. Cornelius, & Cyprianus ex ep. 14. & 15. præstitere. II. Eandem consuetudinem viguisse sequentibus sæculis ostendit Morinus ex can. 2. Conc. Tol. an. 675., ex cap. Hincmari, et Herardi Turonen. ep. Qui ergo publicam poenitentiam subire debebat, sistebat se ante Ecclesiæ præsulem coram populo, et clero fer. 4. cinerum, unde in Liturgiis eo die legitur: *Ordo ad dandam pœnitentiam*. In Poenitentiali Theodori habetur: *In capite Quadragesimæ omnes, qui publicam suscipiunt pœnitentiam, ante fores Ecclesiæ se repræsentent Episcopo sacco induti, nudis pedibus, vultibus demissis, reos se esse ipso habitu, & vultu protestantes*. Eadem profert de habitu poenitentium

tium Martene ex Tertulliano, Cypriano, Cæsario, qui ajunt poenitentes *in sacco, & cinere inhorrescere, in cilicio & sordibus volutari, & foras ejici*. Quod fiebat iisdem verbis, quibus e Paradiso pulsus est primus homo, idest: *In sudore vultus tui* &c. His addi potest S. Pacianus, Optatus, Ambrosius, et Hieronymus ab Auctore laudati, qui *saccum*, *cilicium*, et *cinerem* veterem commemorant.

Quæres: Quid præstiterint poenitentes in his quatuor poenitentiæ gradibus? ℞. In primo gradu, qui *Fletus* dicitur, *peccatorem stantem fideles, qui ingrediuntur, orare extra portam Oratorii, ut pro se deprecentur*, ut ait Gregor. Thaumaturgus. Quod Albaspinæus verbis Tertull. confirmat de Poen. c. 9., ubi ait, eum *ingemiscere, lacrymari dies noctesque ad Dominum, præsbyteris advolvi, caris Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suæ injungere*. Et Sozomenus l. 7. H. E. c. 16. ait: *In propatulo est poenitentium locus, in quo illi stant mæsti ac veluti lugentes*. Vid. ep. 84. Hieron. ad Oceanum, ubi poenitentiam Fabiolæ describit. In hac lugentium statione quidam aliis scelestiores extra tectum commorantes, sub dio, imbribus, nivibusque expositi vehementius aliorum commiserationem movebant. De his Ancyranus can. 17. habet: *Eos, qui rationis expertia animalia inierunt, jussit sancta Synodus inter hiemantes orare*. Et Tertullianus de Pud. c. 4.: *Libidinum furias ultra jura naturæ, non modo limine, verum omni Ecclesiæ tecto submovemus*.

In secundo gradu *auditio* est intra portam in Narthece: *Ubi oportet eum, qui peccavit, stare proximum cathecumenis, & illinc egredi*, ut ait Gregorius supra laudatus. Ex Narthecis vocabulo, quod ante finem V. sæculi usurpatum non inveniunt, supposititiam putant Gregorii epistolam Morinus, & Lupus; germanam tamen, fatente Morino, eam agnovit Balsamon, & Allatius. *Quidquid sit*, ait Lupus, *res est antiqua*. De loco etiam Narthecis ait Allatius: *Ignorant eruditi, quisnam sit* νάρθηξ, *qui eum porticum esse fatentur*. Exploratum videtur, Narthecem fuisse intra Ecclesiæ ambitum: 1. quia in canone, qui Gregorio tribuitur, ponitur intra portam; 2. quia id asserit in Nomocanone Matthæus Blastares; 3. quia extra fores conciones audiri non poterant, ad quas Catechumeni & peccatores admittebantur. Si ergo Narthex dicatur porticus, erat interior porticus æquans totam Ecclesiæ frontem, Allatius autem potius asserit fuisse locum pro fæminis destinatum, seu *Gynæceum*. III.

III. Gradus erat *Substratio*. Ex Balsamone ita dicitur ab ὑποπίπτειν *decidere*, *submittere se*, quod in hoc gradu poenitentes post ambonem consisterent. Cum enim *Substrati* fuerint altari proximiores *Audientibus*, necesse est, ut citra *ambonem* stationem propriam habuerint. Unde Theorianus apud Lupum ait: *In parte ambonis postica stabunt*. Erat ambo locus superior, quem modo *pulpitum* dicimus, utrimque gradibus instructus, unde episcopus plebem S. concionibus erudiebat. In eo autem loco, qui peculiari nomine *locus poenitentium* appellabatur, prosternebant se, ac subjiciebant impositioni manuum episcopi & cleri, ut tali humiliatione pacem reciperent. De *Substratione* loquuntur canones 19. Laodic. II., 11. Tolet. III., 80. Carth. IV., S. P. A. l. 3. de Bapt. c. 16., Lupus, Albaspinæus &c. Vid. c. 1. l. 32. Definitur a Greg. *Substratio est, ut intra portam templi stans cum catechumenis egrediatur*.

IV. Gradus ex canone Greg. *est consistentia, ut cum fidelibus consistant, nec cum catechumenis egrediantur*, in quo poenitentes una cum aliis fidelibus mysteriis adstabant non tamen de Eucharistia participabant, nec sacrificanda offerebant. De his ajunt veteres canones *orationibus communicare absque oblatione, & absque gratia perfectionis*. Sed cum diu inter ambonem, & presbyterium constitissent, & pœnitentiam complessent, ad Synaxim accedebant. Unde ait canon Gregorianus: *Postremo est participatio Sacramentorum*.

Quæres II. Quid præter Eucharistiæ participationem interdictum esset publice poenitentibus? ℟. I. Iis vetitum fuisse ad sacros ordines promoveri ex Tolet. I., & III., ex Carth. IV.. ex ep. Gelasii, Innocentii I. &c. II. Matrimonium contrahere ex Arelat. II., & Tolet. VI. III. Usum conjugii ex cap. *Poenitentia conjugatis*. Vide Aug. de adult. Conjugiis c. 2. IV. Militare ex c. *Admonere* 33. q. 2. V. Comas nutrire, saccum abjicere, & nitidis vestibus uti. VI. Jubebantur pedestres incedere, mortuos sepelire, & abjectissima quæque ministeria exercere, ex can. 18. Conc. Carth.

Propositio VI. An poenitentia publica fuerit injuncta occultis peccatis, nec ne, disputatur utrimque: sed lis componitur, si dicatur eam, licet ab Ecclesia non indictam, sponte aliquos subiisse.

Prob. I. pars. Sirmondus enim, qui publicis tantum cri-

criminibus hanc poenitentiam impositam censet, nititur I. auctoritate Augustini, qui c. 65. Ench. ait, in actione poenitentiæ reum a *Christi corpore separari*. Atqui in ep. 54. ad Maced. docet eos a societate altaris removeri, *quorum crimina manifesta sunt*; ergo &c. II. S. P. serm. 351. docens, quænam poenitentia *subeunda sit pro illis peccatis, quæ legis Decalogus continet, & de quibus Apostolus ait: Qui talia agunt regnum Dei non possidebunt*, ait: *Si peccatum ejus, non solum in gravi ejus malo, sed etiam in tanto scandalo est aliorum, atque hoc expedire utilitati Ecclesiæ videatur antistiti, in notitia multorum, vel totius plebis poenitentiam agere non recuset*; ergo solis peccatis scandali publica poenitentia imposita est.

Nititur II. etiam canonum definitionibus, nam c. 99. canonum African. legitur: *Si quando episcopus noverit aliquem sibi publicum crimen esse confessum, & ille neget, & poenitere noluerit .... Secrete interdicat ei communionem, donec obtemperet*. Et can. 8. Synodi Vasensis monetur episcopus, *ut quandiu scelus probare non potest, nihil proferat, sed cum ipso secretis correptionibus elaboret*. Idem docet Arelaten. VI., Cabillonen. II., & Remen. II.

Nititur III. PP. auctoritate. Ambrosius enim, teste Paulino in ejus vita, *nulli, nisi Domino causas criminum, quas illi confitebantur, loquebatur*. Et S. P. A. serm. 82. ait: *Nos non prodimus palam, sed in secreto arguimus: ubi contigit malum, ibi moriatur*. Hinc capitula Hincmari ad canonicam poenitentiam compellant eos tantum, *qui publicum homicidium, adulterium, seu perjurium perpetraverint*. Et Ludovicus Pius l. 6. c. 96. ait: *Si publice actum fuerit*, furtum, *publicam agat poenitentiam, si vero occulte, sacerdotum consilio agat*.

Oppositum sentit Morinus, Alex., Petavius, Juenin, Vitasse &c. I. Ex can. 32. Conc. Carthag., ex Origene, Cypriano, Basilio, Innoc. I., & Aug. ex Prop. 2. c. 2. diss. 2. II. Ex facto Nectarii, unde constat, mulierem, antequam stuprum, quod cum diacono admiserat, aperiret, post secretam confessionem, poenitentiam publicam subiisse.

III. Ex Ancyrani Conc. can. 16. 21., & 22., ubi decernitur publica poenitentia ineuntibus bruta animantia, abortus procurantibus, & *voluntariis cædibus*; sed hæc occultissima putanda sunt, tum quia etiam flagitiosissimi ea occulte agunt, tum quia legibus Imp. capite punita essent, si in

si in vulgus sparsa fuissent ; ergo &c. IV. Ex Ambrosio l. 1. de Poen. c. 16. n. 90. ; ubi ait : *Si quis occulta crimina habens pœnitentiam egerit, quomodo ista recipit, si ei communio non refunditur ? Volo veniam reus speret, petat eam lacrymis, petat populi totius fletibus, & cum secundo & tertio fuerit dilata ejus communio, fletus augeat &c.*; ergo &c. V. Accedunt exempla Genubaldi, Lauduneu. Episc., & Potamii Bracaren. Episc., qui ob occultissima crimina publicæ poenitentiæ addicti sunt.

Prob. II. pars. I. enim publicam poenitentiam non fuisse illis injunctam, in quibus publicæ poenitentiæ actio potuisset occulti alicujus criminis suspicionem inducere, satis innuunt argumenta Sirmondi, & confirmat finis publicæ poenitentiæ, nempe satisfactio Ecclesiæ exhibenda, & lex sigilli inviolabilis. II. Plures item, etiam spectatæ probitatis, publicam poenitentiam subiisse ex Aug. serm. 144. de Temp. aperte colligitur, ait enim : *Aliqui ipsi sibi pœnitentiæ locum petierunt, aliqui excommunicati a nobis in poenitentiæ locum redacti sunt*. Idem confirmatur ex can. 4. Araux. I., & 29. Arel. II., ubi statuitur, clericis publicam poenitentiam petentibus non esse negandam, cum ad eam compelli non possent. Et S. Cæsarius Arel. Episc. hom. 1. ait : *Ille qui poenitentiam publice accepit, poterat secretius agere, sed credo considerans contra tam gravia peccata solum non posse sufficere, ideo adjutorium populi cupit expetere*. Idem evincitur exemplis Fabiolæ, de qua supra, Wambæ Gothorum regis, & S. Gaudentii Valeriensis episcopi.

III. Constat poenitentiam publicam occultis criminibus caute admodum, & poenitente non invito, nec reluctante fuisse impositam, ut evincitur ex epist. Basilii ad Amphil., ubi præscribitur, mulieres adulteras non esse publicis poenitentiis, nisi admodum caute, subjiciendas ; ne aut vi in adulterii patrati suspicionem venirent, aut illæ supplicio punirentur ex can. 9. & 34. Non poterat tamen ex publica poenitentia inferri criminum qualitas, cum peccatores diversorum criminum rei in eodem gradu consisterent, multi etiam sponte iis se se adjungerent : cumque Episcopus posset tempus poenitentiæ protrahere, aut coarctare ; sicut ergo ex confessione, aliisque operibus poenitentiæ non recte inferimus anteactæ vitæ flagitia, ita nec inferebatur ex fletibus, ex substrationibus, ex lugubri habitu &c.

Quæ-

Quæres: Quænam peccata publicæ pœnitentiæ subjicerentur. ℞. Tertull. de Pœn. & de Pud. tria enumerat, idololatriam, fornicationem, & homicidium. Ad hæc referuntur eorum species, ut *Libellaticorum* lapsus, de quo Cypr., maleficia & divinationes ex can. 6. Illib. & 23. Ancyr., quæ sub idololatria continentur, eidemque pœnitentiæ subjiciuntur. Falsum testimonium, abortus, & veneficii præparatio, ex can. 20. Ancyr., homicidii pœna multabantur: libidinum turpiss. rei inter moechos censebantur, ex can. Basil. 62. & 63. A pœnitentia publica eximuntur, ex can. 4. Syn. Neocæs., qui in corde suo polluti sunt. Ex Illib. 44. meretrix pagana ad fidem conversa. Ex canone 14. Basil. usurarii lucrum pauperibus dispensantes. Hæretici redeuntes ad Ecclesiam sola impositione ex can. 8. Nic., aliisque recipiebantur. Nyssenus ait, avaritiam absque pœnæ medela fuisse a Patribus prætermissaam. S. P. A. scribit commessationes, & ebrietates in solemnitatibus sanctorum martyrum admissas, licet sacrilegas, non tamen *aspere*, nec *duriter* fuisse punitas. Tandem S. Leo martyr ep. ad Rust. Narb. ait: fieri posse Sacramentorum Christi participes, qui *convivio gentilium*, *& escis immolatitiis usi*, *jejuniis & manus impositione fuerint purgati*. Vide Morinum, Alex., Vitasse &c.

Propositio V. Clerici nec primis Ecclesiæ sæculis subire tenebantur publicam poenitentiam.

Prob. contra Morinum, Natal. Alex., Juenin, Vitasse &c. Et Prob. I. ex can. 2. Carth. V. an. 398., ubi statuitur: *Ut si quando presbyteri, vel diaconi graviori culpa convicti fuerint, qua eos a ministerio necesse sit removere, non eis manus tamquam poenitentibus laicis imponatur*. Et S. Leo in epist. ad Rusticum n. 2. ait: id *alienum esse a consuetudine Ecclesiarum*. *Quod ex Apostolica traditione descendit*; ergo &c. Basilius can. 51. rationem reddens hujusce *consuetudinis*, ait, quia iis *unum supplicium* decerni debet, quod est *a sacris Mysteriis amoveri*. Hinc can. 10. edito a S. Petro Alex. an. 306. in Bibl. Patrum statuitur: *Ut Clerici lapsi ministerio suo spolientur, & contenti sint laica communione*. Optatus l. 2. c. Parm. ait, nulli clericorum post thurificationem fuisse manus impositas: redarguens Donatistas, qui eas imponebant clericis lapsis: quod etiam reprehendit S. P. l. 1. de Bapt. c. 1.

Ob. I. In Epistolis Cypr. 19. 51. 59. 64., & 68. recensentur poenitentia Felicis, Trophimi, Victoris, & Fortuna-

tunatiani, Basilidis &c., qui erant sacris ordinibus insigniti. II. Eusebius l. 5. H. E. c. ult. refert poenitentiam Natalii, & alterius Episcopi a schismate Novat. III. Idem prob. ex Optato, qui refert, Purpurium in ordinatione Cæciliani dixisse: *Exeat nunc, quasi imponatur illi manus in Episcopatu, & quassetur illi caput de poenitentia*. IV. Item ex Can. 1. Neocæs., & 18. Illiber., ubi clericis moechis imponitur poenitentia; ergo &c. ℞. ad I. Ex Cypr. neque Felicem, neque alios pro fide exules poenitentiæ subjiciendos: *Eo quod maculam pristinam potiore virtute deleverint*, Præsbytero autem (si talis erat) eandem cum laicis subeundam poenitentiam non asseruit. Trophimus *sic admissus est, ut laicus communicet*. Ep. 59. memorat *plenam poenitentiam*, non ejus ritum. Ep. 64. Epicteto vetat: *Ne audeat sibi sacerdotium vindicare*. Basilidi etiam & Fortun. interdicit *Episcopatum gerere & Sacerdotium ministrare*.

Ad II. ℞. Natalem ad Zephyrini pedes provolutum omnium commiseratione fuisse ad communionem admissum ex Eusebio ib. De Episcopo autem Novatiano ait S. Corn. ep. ad Fab. *Cui tamquam laico communicavimus*. Ad III. ℞. Quod Purpurius fuit Donatista, Donatistæ autem rebaptizabant, manumque imponebant, ad quam impositionem alludit Purpurius. Ad IV. neg. ant. Nam canon Neocæs. præcipit tantum, ut presbyter fornicarius extrudatur, & ad poenitentiam deducatur; idest poenitentiam agat, non autem solemnem. Idem dicendum de can. Illib. Præcipitur enim ibidem, ut clerici e gradu dejecti cum laicis communicent. Ceterum clericis poenitentiam agendam, publicam etiam ad laicorum ædificationem, probabile existimo, non tamen canonicam & per gradus, sed ergastulo, degradatione, aliisque poenis ab Episcopo statuendis.

Quæres. Quotuplex fuerit manuum impositio in publica poenitentia. ℞. Cum Sirmondo & Albaspinæo fuisse multiplicem: I. cum lapsi ab Episcopo ad poenitentiam admittebantur, ut constat ex Conc. Agathen., Toletano XI., & ex S. Leone in ep. ad Rust. II. In *Substratione*, & sæpe iterabatur, imo ex Carth. IV. *omni tempore jejunii a sacerdote imponebatur*. III. impositio est, qua poenitentes expleto *substrationis* tempore quartum gradum subibant, quod absque absolutione Sacramentali, & reconciliatione factum non esse Petavius, & Merbesius demonstrant. IV. Impositio fiebat absoluta poenitentia, qua majori

jori reconciliatione accepta poenitentes oblationi & corpori Christi participabant, unde hæc manus impositio appellatur absolute reconciliatio. Hinc can. 78. Conc. Carth. IV. legitur: *Poenitentes, qui in infirmitate viaticum Eucharistiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si supravixerint*, unde infertur, duplicem fuisse reconciliationem, unam sacramentalem, alteram canonicam & solemnem, non enim sine illa data fuisset Eucharistia.

Quæres II. Quando, a quo, ubi, & quomodo fieret solemnis poenitentium reconciliatio? ℟. ad I. In Romana Ecclesia, & in Occidentali factam esse fer. 5. maj. Hebd., ut constat ex ep. Innoc. I. ad Decen. c. 7., ex can. 47. Cabillonen. II. &c. Ad II. ℟. A solo Episcopo, et urgente necessitate etiam a presbytero fieri potuisse, ex can. 31. Carth. III. &c. Ad III. ℟. hanc reconciliationem olim factam in Romana Ecclesia *intra Absidem*, idest intra partem sacræ ædis, in qua locatur altare proprio fornice convolutam. Ad IV. ℟. ex Sozom. l. 7. H. E. c. 16. ejus ritum describi, quo Pontifex obvius fit poenitentibus, usque ad Ecclesiæ ostium, eosque apprehensa manu certis precibus reconciliat. Reconciliati vero sordidis vestibus, barba, crinibusque depositis, mundis, nitidisque vestibus induebantur.

Quæres III. An publica poenitentia posset iterari? ℟. Negative. Ambrosius enim l. 2. de Poen. c. 10. ait: *Sicut unum baptisma, ita una poenitentia, quæ tamen publice agitur*. Et S. P. A. ep. 54. ad Maced. ait: *Locum humillimæ poenitentiæ semel in Ecclesia concedi*. Hinc tamen non sequitur eos, qui iterum peccabant, privata poenitentia solemnis non iteraretur: *Ne medicina fieret contemptibilis*, ut ait ibidem S. P. A.; incredibile est tamen, lapsos in eadem, vel graviora crimina, post peractam publicam poenitentiam, ab omni spe veniæ fuisse dejectos.

Caput V.

De variis poenitentiæ effectibus, & præsertim de reviviscentia.

Duodecim S. Bernardinus Sen. recenset, septem S. Thomas de Villan., quinque Scholastici, inter quos præcipuus est meritorum reviviscentia. Ubi nota, aliud esse opus bonum *mortuum*, aliud *mortificatum*: *mortuum* fit ab impio gratia sanctificante exuto, quod tamen, si fiat auxilio gratiæ *moventis*, licet non habitualis, omnino mortuum

tuum non est, quoniam per novæ vitæ propositum incipit homo vivificari, & credendo, sperando &c. ad justificationem disponitur. Opus mortificatum illud est, quod ab homine justo patratum, jus habet ad gloriam, sed superveniente mortali peccato, ab ea excidit, nec operis fructum consequitur, juxta illud Ezech. 18.: *Cum averterit se justus &c.* Et Jo. ep. 2. *Videte, ne perdatis quæ operati estis.* Et Apoc. 3.: *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.* His prænotatis sit.

PROPOSITIO I. Pœnitentia novem fructus producit.

Prob. ex eorum enumeratione I. est *remissio peccati, & veniæ impetratio*, ex Is. 1. v. 18., Ezech. 18., Act. 2., & ex Trid. sess. 14. c. 1. II. est *liberatio, non solum a poena æterna, sed etiam a temporali*, ex c. 10. prop. 1., & 3.: quod patet exemplo Ninivitarum, qui poenitentiam agentes a patriæ subversione liberati sunt, *& conversione sua meruere indulgentiam*, ut ait Hieron. ad c. 4. Dan. III. est quod per eam *quis efficitur de corpore Ecclesiæ*, non quod omnis peccator sit extra Ecclesiam, nam hoc est hæreticum, sed quia per eam qui sunt ab ea hæresi aut schismate separati possunt ei copulari, & qui in ea erant tamquam membra mortua, vivificantur, & percipiunt fructus uberiores.

IV. est, quod per eam *restituitur homo ad dignitatem deperditam*, ut scribit Greg. M. in ep. ad Secund. lib. 7. Hinc tamen non sequitur eum, qui ob censuram deperdidit usum Ecclesiasticæ dignitatis, acta poenitentia posse eam exercere; sed tantum posse cum eo dispensari, juxta can. definitiones ex cap. *Quia sanctitas* de Poen. dist. 1. n. 16. V. Est, quod per eam *redditur conscientiæ pax*, ex Trid. sess. 14. c. 3. VI. est, ut per eam *bona opera per peccatum mortificata iterum reviviscant* ut infra videbimus. VII. est, ut per eam *restituantur virtutes omnes per peccatum deperditæ*, ex D. Thoma, aliisque Theol. Ubi nota, habitus fidei, & spei, qui etiam in peccatoribus perseverant, non restitui *absolute*, sed quoad perfectionem, formamque virtutis, virginitatem vero posse, quoad *formale*, seu quoad propositum vitandi venerea, non vero quoad *materiale*, idest quoad carnis integritatem, quæ ex Hieronymo *suscitari non potest post ruinam*. VIII. Poenitentia habet & ipsa proprium meritum: nam contritio ad justificationem disponit, satisfactio temporalem pœnam avertit, & *quoties digne suscipitur, toties gratia augetur, & glo-*

dit enim Ezech. *Si averterit se ab impietate sua, ipse animam suam vivificavit;* ergo recordabuntur justitiæ, quas fecerat. Ad II. neg. cons. Gratia enim habitualis per poenitentiam recuperatur, & per eam redit jus pristinum.

Ad III. neg. conf. Non est enim eadem ratio de innocentia & virginitate, ac de merito: illa enim irreparabilem jacturam patiuntur, quippe fieri non potest, ut quî peccavit, non peccaverit, & qui aliquid amisit non amiserit. Hoc tamen non valet de merito, quod bonis operibus transeuntibus perseverat in justo, & instauratur in poenitente: ad meritum enim requiritur libertas, gratia sanctificans, & divina promissio; recuperata ergo gratia, ac Dei promissione perseverante, meritum redit. Ad IV. neg. conf., & paritatem, de qua in sequenti prop.

Propositio III. Peccata remissa per sequentem culpam non redeunt, nisi *secundum quid*.

Not. Certum est actionem transeuntem peccati non redire, & eadem peccata specie posse iterum admitti, atque post culpam remissam remanere temporalem poenam, majorem carnis luctam, animique languorem. Quæritur ergo num idem peccatum redeat, quoad reatum damnationis æternæ, itaut si quis rursus cadat, culpa dimissa ei iterum imputetur? Hoc sensu prob. Prop. I. Ex D. Prosp., qui ad 2. Obj. Gall. ait: *Qui in perditionem cadit, in originali peccato quod remissum est non damnabitur, qui tamen propter postrema crimina morte afficietur:* alias non tolleretur, sed tegeretur originale peccatum, sed tam actuale, quam originale deletur per poenitentiæ lavacrum; ergo &c. II. Remissio peccati in eo sita est, ut non ultra imputetur ad damnationem: alias non esset dimissum peccatum, ait Estius, sed dilatum supplicium; ergo redire nequit quoad damnationis reatum.

III. In ea remissione applicatur nobis fructus passionis Christi; ergo solutum est debitum, quod peccando contraximus: sed justus Deus nequit repetere debitum, pro quo pretium solutum est, & acceptatum; ergo &c. IV. Gelasius apud Gratianum dist. 10. de Poen. ait: *Divina clementia dimissa peccata in ultionem ulterius redire non patitur.* V. Inter bona opera per peccatum mortificata, & inter peccata dimissa hoc interest, quod illis ex Dei promissione, & justitia debetur merces, quæ ideo non confertur, quia obstat culpa: contra vero peccata remissione

omnino abolentur, quia homini infunditur gratia habitualis delens peccati maculam: quare bona opera mortificata dicuntur, peccata vero remissa & deleta. Ex quibus objectio ultima propositionis præcedentis plane soluta est.

Prob. II. pars. Redire enim peccata dicuntur, *secundum quid*. I. Quia in peccatum relapsus iterum damnationi subjicitur. II. Quia Deus novis culpis provocatus novas poenas infligit, quæ remissa culpa luendæ supersunt. III. Quia culpæ remissio eam reddit acerbiori dignam supplicio. IV. Augustinus l. 1. de Bapt. c. 12. scribit: *Redire dimissa peccata, ubi fraterna caritas non est, apertissime Dominus docet de illo servo, quem cum invenisset debitorem decem millium talentorum, omnia dimisit; ille autem conservum suum, cum miseratus non fuisset, jussit eum Dominus reddere, quæ ei dimiserat*. V. Redeunt denique peccata, quia quædam directe opponuntur remissionis beneficio, ut odium fraternum, apostasia a fide, & Sacramentorum contemptus. Ex his facile omnia objecta solvuntur, quæ probare videntur oppositum.

Caput VI.

De aliis Sacramenti pœnitentiæ ritibus non dum explicatis.

CUm partes omnes hujus Sacramenti percurrere hucusque pro virili studuerimus, superest, ut de congruo, & decenti pro excipiendis confessionibus loco, tempore, ac habitu pauca dicamus.

Propositio. Confessiones, præsertim mulierum, audiendæ sunt in loco patenti, non ante solis ortum, nec post ejus occasum, & habitu sacerdotali cuique proprio.

Prob. I. pars. Ex c. 8. Concilii Colonien. an. 1280. celebrati, ubi legitur: *In locis obscuris confessiones non audiant, nec extra Ecclesiam, nisi in magna necessitate, vel infirmitate*. Idem statuit Narbonen., Mediolanen., Rituale Rom., Sacramentale Ambr. &c. Quæ etiam præscribunt, in Ecclesiis, non in sacrario, audiendas esse confessiones laicorum, quod locus iste non plebi, sed sacerdoti sit destinatus. *Confessionalia* autem, ex Aquensi Concilio, habere debent *laminam minutis foraminibus instructam*, & a parte confessarii *velum nigri coloris*, appensas interius tabellas casuum reservatorum, & exterius SS. Crucifixi imaginem.

Prob. II. pars ex Synodo Mediolanen. pag. 262., ubi legitur: *Sacerdotes, nisi ex causa necessaria, ante solis ortum, vel post ejus occasum, confitentes non audiant*. Eadem

dem habet Sacramentale Ambros. pag. 90. Prob. III. pars. Ex D. Francisco Salesio, qui in Instr. Confess. c. 2. præscribit sacerdotibus *togam & superpelliceum, stolam in collo, & pileum in capite*. Idem statuit Rituale Rom., in quo additur: *Prout tempus, vel locorum fert consuetudo*. Nam regulares Romæ stola tantum utuntur. Confessarii sedere debent, ut postulat judicis ministerium: at pœnitentes, licet olim humi sederent, nunc tamen in Ecclesia Latina genuflectunt. Viri arma aut baculum, ex Ordine Rom., deferre non debent. Mulieres, ex Instr. S. Caroli, non utantur lascivo capillorum, aut vestium ornatu. Fucatas autem mulieres non audiendas docet ibid. S. Carolus, aliique. Finem huic libro cum Aug. faciam: *Quibus parum aut nimium est, mihi ignoscant: quibus autem satis, est, Domino mecum gratias agant*.

Appendix Libri XXXIV.

In quo peculiaris Ecclesiæ Orientalis disciplina in administratione Sacramenti Pœnitentiæ describitur.

Quamvis accurata, ac distincta peccatorum omnium confessio ad aures sacerdotis secreto facienda per pœnitentes, non secus ac pœnitentiæ canonicæ impositio, & absolutio sacramentalis, postquam etiam sublata est publica pœnitentia, semper viguerit, & vigeat adhuc apud plerosque Orientales; hæc tamen confessio, non flexis genibus, aut nudo capite ab illis pœnitentibus fieri solet ad pedes sacerdotis, ut fit apud nos, sed operto capite & sedendo, ut Allatius, Goarius, aliique testantur. Qui sane ritus, ut olim obtinuit apud Latinos, ex Ordine Romano, Alcuino, aliisque Ritualibus libris apud Martene, ita etiamnum servatur apud Æthiopes, teste Jo. Botero in ep. ad Cardinalem Carafam. Verum ea praxi, tantum abest ut penes Orientales aliquid reverentiæ, aut debitæ submissionis erga hoc sacramentum detractum fuerit, quin potius observat Morinus, postquam etiam priscus ille pœnarum rigor remissus est, hæc duo tamen ex veteris disciplinæ rigore penes illos intacta inviolataque remansisse, humilitatem nempe, qua pœnitens, quantavis dignitate polleret, ad sacerdotem accedere tenebatur & morem laudabilem, quo poenitentes ob quædam crimina & inquinamenta, etiam naturalia, in foro tantum conscientiæ, cogebantur e Templo secedere, atque in Narthece subsistere tempore Sacrificii Missæ, cum aliis interesse concessum esset divinis officiis.

Porro, poenitentiæ canonicæ rigorem emollivit Jo. Jejunator, qui ea de re nimiæ indulgentiæ circa finem XI. sæculi fuit accusatus a Concilio Constantinopolitano, atque ab Harmenopulo,

qui eodem sæculo floruit, aut paulo post. Unde Leo Allatius l. 3. Concord. c. 9. ait: *Pœnæ pœnitentibus impositæ mitiores multo nunc sunt, quam erant antea. A Joanne enim Nesteuta antiquus ille pænarum rigor remissus est, licet id alii inter eos non probent*. Et Goarius pag. 697. sic Græcorum disciplinam describit: *Patres spirituales sedentes pœnitentes pro exomologesi audiunt. Si leves, & venia dignas culpas deprchenderint, nullam adhibent solutionem; sed de pio quodam opere exercendo monitum amice reddunt: si lethifera crimina detegunt, illa in Nomocanone juxta se posito examinant, censurarumque districtioni, prout legunt, cuncta subjiciunt, & tandem pœnitenti bene precantur... Peccata tandem cuncta ad canonum rigorem examinata pœnis in eis perlectis castigant & emendant. Propterea que pœnitentiam impositam, ut canonibus præscriptam solent ipsi κανόνα vocitare*. Et post pauca: *Publica pœnitentia nulli licet amplius imponatur, aliquos tamen confessione expiatos a sacra communione per annum, vel plures quandoque arcent. Hi non ita plane reconciliati privationem Eucharistiæ panis Eulogici, communionis vices supplentis, sumptione solantur, & sanguinis Dominici sumendi loco, aquam in Theophaniis benedictam, diacono eam porrigente, communionis diebus summa cum religione hauriunt: & tandem oratione super eos recitata ex integro Ecclesiæ reconciliantur*.

Hujus canonicæ pœnitentiæ meminere etiam Nicephorus Cartophylax, Simeon Thessalonicensis, Gabriel Philadelphiensis, Germanus Amathuntinus, Neophytus Rodinus Cyprius, Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus, necnon Dionysius Barsalibi, Michael Patriarcha Antiochenus, aliique Syri, & Cophtici scriptores, eamque summopere commendarunt.

Ubi vero disciplina isthæc fuerit immutata, ac mos obtinuerit, ut pro lubitu Confessarii poenitentiæ imponantur, ut fit apud Latinos, non tenentur sacerdotes juxta canones illos poenitentias imponere; ad id tamen tenentur, ubi viget canonum observantia. Sic enim exercere debent acceptam ab episcopis jurisdictionem, ut Ecclesiæ legibus obstringantur declarare poenitentibus, quos absolvunt, poenam singulis criminibus designatam. Quemadmodum in Ecclesia Latina tenetur confessarius declarare poenitenti poenam, ex gr., irregularitatis, vel suspensionis, quam ob patratum aliquod crimen occultum incurrit. Poenæ autem hujusmodi tres præsertim numerantur. I. est Eucharisticæ communionis privatio: Cum enim scopus præcipuus canonum poenitentialium esset, ne cuiqam indigno Eucharistia præberetur, hinc factum est, ut etiam post absolutionem S. Synaxim quam longissime differrent. II. est jejuniorum præscriptio, seu ciborum abstinentia. III. est orationum diebus singulis recitatio: quæ omnia Episcoporum auctoritate augeri possunt, aut minui. Solent, autem Episcopi *diplomata quædam concedere a poenis, & canonibus non plene adimpletis poenitentes eximentia, quæ indulgentiarum vices obtinent apud Græcos*, ut observat Goarius pag. 680.

Quæ

Quæ hucusque producta sunt laicorum poenitentiam præcipue respiciunt. In clericorum vero poenitentia tria sunt sedulo animadvertenda. I. Clericum poenitentem teneri promittere confessario, se ab officio cessaturum, si crimina confiteatur, quæ canones depositione, aut suspensione castigant. II clericum ita depositum communione Eucharistica non privari. III. Eandem poenam incurrere clericum, si sciens prudensque permisceatut adulteræ uxori suæ, aut hanc ita pollutam nolit dimittere. IV. Ab officio deponitur etiam clericus, qui propriam habens uxorem, cum aliena peccaverit, ut patet ex ordine a Joanne Jejunatore conscripto, ubi hæc leguntur: *Sacerdotes, & Episcopi, & Diaconi, qui in gradu sunt, ad confessionem suscipiendi non sunt, nisi securitatem eorum confessoribus fecerint, quod si alicujus criminis rei sunt, quod eos a sacris ordinibus exercendis prohibeant, non amplius sacris ministrare audebunt. Nihil autem abdicat sacerdotem sacerdotii functione, nisi alteri mulieri, præterquam suæ, misceatur.*

Hic plane erat mos Græcæ Ecclesiæ initio VII. sæculi, qui adhuc viget in Ecclesiis nonnullis; licet episcoporum indulgentia canonum rigor sit aliqua ex parte temperatus. Reapse Archiepiscopus Trapezuntinus a Morino ipso rogatus *de praxi hodierna in clericum, in carnis vitium lapsum*, respondit: *Si crimen publicum est, aut publice probatum, licet semel perpetratum, Clericus deponitur. Si accusatus, sed non convictus, se se jurejurando purgat, tum communione fruitur. Si crimen occultum confessione secreta sacerdoti aperit, semel bisve condonatur; tertia vice a sacro ministerio cessare severe injungit spiritalis pater: nec aliter, quam si cessaturum promiserit, absolutionem concedit.*

Ex quibus evincitur confessarios Græcæ Ecclesiæ, ne dum posse, sed etiam teneri canonicam poenitentiam lapsis clericis imponere, quæ apud Cræcos, plerosque adhuc viget, nec posse poenitentes presbyteros eandem rejicere, vel non exequi, ut nonnullis Theologis, nullo satis solido fundamento subnixis, visum est. Græci enim suum habent jus canonicum, quod collectione canonum, qui apud eos sunt in usu, continetur, & cui ut legis Ecclesiæ subjiciuntur; ubi ergo viget consuetudo supra laudata, non possunt Græci presbyteri canonicas poenitentias rejicere, aut illas non exequi: sicuti presbyter Latinus, qui per homicidium occultum in irregularitatem incurrisset, deberet a sacro cessare, nec posset absolvi, nisi sponderet confessario a sacro ministerio abstinere, donec ab ea censura esset legitima auctoritate solutus.

Quod spectat ad formam, qua utuntur Orientales in administratione Sacramenti Poenitentiæ, testatur Arcudius l. 4. c. 5. hanc formulam tamdiu obtinuisse, nimirum, *Divina gratia Sancti Spiritus per me peccatorem, & minimum servum tuum habes condonata quæcumque peccasti*. Ex Rituali Metropolitæ Chioviensis sacerdos hæc verba proferre debet: *Ego quoque pater tuus spiritualis potestate mihi a Deo, & a superioribus meis concessa,* te

te absolvo ab omnibus peccatis tuis. Græci Calabri, Apuli, & Siculi hanc formam adhibent: *Ego vero condono tibi omnia peccata tua. In nomine Patris* &c. vel ista: *Insuper ego absolvo te ab omnibus peccatis tuis, quæcumque coram Deo, & mea indignitate confessus es. In nomine &c.*, quas duas formulas Græce & Latine ex Goario pag. 678. producit cl. Auctor tom. 8. pag. 140. & 141. Hanc autem formam indicativam a Concilio Florentino præscriptam, hac nostra ætate adhibere Ruthenos fermé omues, quidam Rutheni monachi testati sunt.

Eadem forma utuntur, Galano teste, præter Armenos, Syri Maronitæ, Chaldæi, aliique Orientales, si paucos excipias, quorum forma his verbis exprimitur a Gabriele Philadelpho de Sacramento Poenitentiæ c. 8.: *Gratia SS. Spiritus per humilitatem meam habeat te condonatum, & absolutum*. In quodam Officio, quod Goarius latine vertit, in quo poenitentiario modus administrandæ poenitentiæ præscribitur, leguntur orationes sequentes: *Quæcumque tenuissimæ humilitati meæ narrasti, & quæcumque exprimere non valuisti, condonet tibi Deus in præsenti, & in futuro*. Et infra: *Ipse Deus per me peccatorem in præsenti, & in futuro sæculo tibi parcat*. Quæ forma, ait Goarius, quamvis *deprecativa prima fronte appareat, absoluta nihilominus his dictionibus; διὰ ἐμοῦ, per me, redditur: auctoritatem a Deo acceptam, quam prius ministor memorat, reo pœnitenti applicat, & indulgentiæ divinæ instrumentum, & causam subordinatam se prædicat*. Ex quibus magis, magisque firmatur clarissimi Auctoris sententia, qui tom. 8. pag. 137. opinatur, aperte non evinci viguisse olim, sive apud Latinos, sive apud Græcos formam Sacramentalis absolutionis deprecativam.

De ministro hujusce Sacramenti quæri solet. an in dioecesi, ubi permixti sunt Latini cum aliis diversi ritus, possit Latinus Græco, & vicissim confiteri. Et quidem in casu necessitatis dubium non est posse presbyterum quemlibet, etiam diversi ritus absolvere, ex Constitutione *Etsi Pastoralis* §. 5. de Poen. n. 5.: ubi etiam præscribitur presbyteris, ut *forma absolutionis in Concilio Florentino præscripta utantur: postea vero, si voluerint, dicant orationem illam deprecativam, quam pro forma hujusmodi absolutionis dicere consueverunt*.

Certum est etiam missionariis Latinis cujuscumque ritus quemlibet licite confiteri, etiam extra casum necessiiatis, cum ii ab Apostolica sede habeant auctoritatem in locis missionum, & in episcoporum subsidium mittantur. Merito ergo sacra Congregatio de Propaganda Fide anno 1645.: *Mandavit moneri Patriarcham Maronitarum, qui excommunicationem ferre ausus est, in præjudicium jurisdictionis Apostolicæ Sedis, in Maronitas, qui Sacramenta recipere voluerunt a Missionariis ejusdem S. Sedis*. Hinc potest episcopus Latinus, si in sua diœcesi habeat sacerdotes Græcos, vel alterius ritus, eos probare, & præficere confessionibus etiam Latinorum audiendis, ut liquet ex laud. Const. n. 6.

Pos-

Possunt etiam poenitentes diversi ritus præsbyteris hujusmodi ab episcopo approbatis licite confiteri. Romæ enim, & alibi, Græci, Rutheni, Armeni, Syrii &c. Latinis præsbyteris diversi ab iis ritus communiter confitentur: quam consuetudinem S. Congregatio S. Officii probavit die 5. Decembris anno 1715., & Sacra Congregatio de Propaganda Fide an. 1630. Ubi vero plures sunt episcopi, qui in solos homines proprii ritus jurisdictionem habent, ut Aleppi, ubi episcopus Græcus, nonnisi Græcis, Syrus, nonnisi Syris præest &c. Si ibi episcopus limitatam facultatem concedat ad audiendos fideles proprii ritus, non poterit Confessarius alios diversi ritus absolvere. Secus dicendum, si facultas non sit limitata, aut lex peculiaris, aut consuetudo, ad pacem servandam, id non prohibeat. Sicut enim subditi unius dioecesis sacerdotibus alienæ dioecesis rite confitentur, & a peccatis solvuntur; sic possunt fideles ab homine diversi ritus sacramentalem absolutionem rite suscipere.

PARS ALTERA

De Extrema Unctione, de Ordine, ac Matrimonio.

Cum in superiori hujusce voluminis parte de Confirmatione, Eucharistia, ac Pœnitentia distinctis libris, ac peculiaribus dissertationibus fuerit pro virili disputatum, reliquum est, ut ea quæ supersunt saluberrima Sacramenta in hac secunda parte breviter percurramus: quam quidem, non secus ac primam, tribus complectimur. Quorum primus, servato auctoris Ordine XXXV., erit de Extrema Unctione, alter, seu XXXVI., de Ordine, postremus, nempe XXXVII., de Matrimonio verba faciet.

Liber XXXV.

De Extrema Unctione.

Optime monet Trid. Synodus sess. 14., extremam Unctionem, nedum pœnitentiæ, sed totius Christianæ vitæ *confirmativum* a PP. appellari; merito ergo post Pœnitentiam recto ordine locari debet. Pluribus

autem nominibus a Latinis Græcisque extrema Unctio appellatur in Pœnitentiali Theod., in Decr. Ivonis, in Capitulario Caroli M., & apud Arcudium, Allatium &c. Dicitur enim: *Sacramentum exeuntium, Unctio sacrati olei &c.* A Græcis vero: *Sanctum oleum, Postrema unctio &c.* Definitur autem: *Sacrum ac mysticum signum a Christo institutum, quo per unctionem olei benedicti & orationem baptizatis ægrotantibus confertur gratia sanctificans, ut morbum æquo animo ferant, frangantque dæmonis insidias, & si expediat, a languore sanentur.* De hoc autem Sacramento agemus duabus dissertationibus in quarum, I. De ejus existentia atque essentia in II. De ministro, ac subjecto verba fient.

DISSERTATIO I.

De Existentia, atque essentia Sacramenti extremæ Unctionis.

AD essentiam, atque existentiam hujus Sacramenti spectant variæ, quæ de eo instituuntur controversiæ: num scilicet hæc unctio sit verum ac proprium Sacramentum novæ legis, a Christo institutum. Quænam sit ejus materia proxima, quænam vero remota; quæ tandem ejus forma, ubi variæ circa ipsam quæstiones scholasticæ expendi solent.

CAPUT I.

An extrema unctio sit verum ac proprium novæ legis Sacramentum.

NOt. I. Negant Lutherus, & Calvinus dicentes, Christi discipulos per unctionem (Marc. 6., & Jac. 5.) solam corporis salutem fuisse operatos: adeo miraculorum dono cessante, hanc etiam unctionem exolevisse. Unde Calvinus: *Sacramentum fictitium* illud appellat. His consentiunt Kemnitius, Dallæus, & omnes posteriores hæretici, qui in Apostolis duplicem potestatem distinguunt, nempe ordinariam, seu *verbi* annuntiandi potestatem, & extraordinariam, seu miraculorum: & hanc desiisse, illam superfuisse asseverant. Alii vero ajunt quidem unctionem illam perseverasse, sed verum sacramentum non esse.

Not. II. Licet Bellarminus asserat, Valdenses, & Wiclefitas hoc Sacramentum negasse, non desunt tamen viri docti, qui eos septem novæ legis Sacramenta agnovisse demonstrent. Nam Valdenses id professi sunt in confessione fidei ad regem Uladislaum: Wiclefus vero nequit hujus erroris aperte revinci. Orta est hæc opinio, ex quo hæretici illi hoc Sacramentum contempserint, quod presby-

sbyteri, ex avaritia, divites tantum sacro oleo inungerent; unde illud dixere: *Ultimam superbiam*. Hussitæ etiam, non secus ac Valdenses, ad Ecclesiam redeuntes interrogandi erant, an crederent peccare lethaliter Christianum, qui contemnit *susceptionem extremæ unctionis*; isti ergo hæretici extremam Unctionem spreverunt, non negarunt.

Not. III. Catholicam veritatem, nedum ex Catholica Jacobi epistola, sed etiam ex Marci 6. demonstrari putant Catharinus, & Maldonatus, aliique Patres, ac Theologi clarissimi. Negant tamen Estius, Sylvius, & Bellarminus, qui negantem sententiam se tueri ait, eo quod affirmantem amplexi sint Lutherus, Calvinus, & Kemnitius: qua de re merito a Launojo reprehenditur, cum eandem sententiam tueantur, præter Alphonsum a Castro, & Thomam Valdensem, etiam alii, quos sibi adversari Bellarminus non diffitetur. Unde Trid. Synodus sess. 14. c. 1. consulto quæstionem illam, an apud Marcum, & Jacobum æque sermo sit *de Unctione Sacramentali*, disputantium arbitrio reliquit, ut infra videbimus. His prænotatis sit

Propositio I. Ex Jacobi epistola invicte demonstratur extremam unctionem esse verum Sacramentum.

Prob. Ibi enim legitur: *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum ungentes eum oleo, & oratio fidei salvabit infirmum, & si in peccatis est, remittentur ei*: sed ibi habetur *materia & forma* in unctione, & oratione, habetur etiam Christi institutio vel mediata, vel immediata: non enim Jacobus toti Ecclesiæ *catholicæ*, hoc est *universali*, epistola ritum præscripsisset, nisi illum a Domino accepisset: habetur etiam effectus Sacramenti in illis verbis: *Oratio fidei salvabit infirmum &c.*, quibus ostenditur, hac unctione peccati reliquias abstergi, ægrum alleviari, ut morbum ferat, & tentationibus resistat, & sanitatem, si expedit, consequatur. Merito ergo Trident. ibidem Novatorum sententiam anathemate percussit.

Ob. I. novatores: Jacobi epistola non est canonica; ergo &c. ℞. neg. ant. Licet enim hæc epistola non statim ab initio Ecclesiæ exploratam habuerit auctoritatem, eam tamen *paullatim obtinuit*, ut aliis quibusdam libris canonicis contigit, quos nemo, nisi impudenter, rejiceret. Nam inter divina testimonia afferuntur ejus verba in epistola Clementis Papæ ad Corinth., teste Blanchinio,

Eo-

Eodem loco habentur ab Innocentio I., Gelasio, Hilario, Ambrosio, Hieronymo, Aug., Fulgentio, & a PP. universis. Accedunt Canones Conciliorum, Laodicæni, Carthaginen., Milevitani, Arausicani II., & Tridentini. Adde Græcos PP., Origenem, Cyrillum Jerosolym., Athanasium, Epiphanium, & Gregorium Nazianz., quorum, loca citat cl. Auctor. Deinde rejiciunt hanc epistolam Novatores, quia in ea dicitur: *Fides sine operibus mortua est*, cum Rom. 3. habeatur: *Justificari hominem per fidem sine operibus*, sed hoc futile est, & a nobis c. 5. libri 19. refutatum; ergo &c.

Ob. II. In hac epistola Jacobus inducitur ut institutor & auctor hujus Sacramenti; ergo vel hæc unctio non est Sacramentum, vel Jacobus sibi auctoritatem Christi usurpat. ℞. neg. ant. Non enim hujus Sacramenti institutor, sed promulgator Jacobus putandus est ex Tridentino, qualis etiam putatur, dum præcepta orationis, eleemosinæ &c. proponit: quæ sane non sunt hominis inventa, sed Dei documenta. Adde, hinc sequi unctionem illam neque spectare ad gratiam, sive ad donum curationum, ut contendunt novatores, quia neque donum hoc poterat Jacobus unctionis ritui sua virtute alligare.

Ob. III. Duo proferuntur a Pontificiis pro sua sententia: I. est illud Marci 6.: *Ungebant oleo multos ægros*, II. illud ep. Jacobi c. 5.: *Infirmatur quis in vobis &c.* Sed primum a Bellarmino, aliisque rejicitur, secundum a Cajetano in Comment. in eandem epistolam; ergo &c.

℞. I. retorq. argumentum. Omnes enim Pontificii aut ajunt, apud Marcum simul & Jacobum agi de unctione Sacramentali, aut docent, Marcum loqui de unctione instituta ad sanandos ægros, quæ sacramentalis unctionis erat symbolum: a Jacobo autem agi de ipsa Sacramentali unctione apud Marcum insinuata; ergo Pontificii, uno excepto Cajetano, docent ibi agi de vero Sacramento. Cajetani vero momenta, utpote *Augustini ac D. Thomæ doctrinæ, necnon aliorum DD., & Ecclesiæ traditioni* contraria, nullo negotio refelli ait Ambrosius Catharinus in Adnot. ad Cajetani Comm. pag. 464. ℞. II. Non eandem esse de utroque testimonio rationem: quod enim Marci 6. sermo fiat de unctione extrema, non est adeo exploratum, ut salva fide negari nequeat, ut negatur a Bellarmino; sed non ita fas est opinari de altero testimonio, quod omnes, excepto Cajetano, de Sacramento accepere.

Ex-

Excusatur tamen ab errore Cajetanus, & quod ante Tridentinum scribenti quædam incaute exciderint, & quod asserat id probari ex traditione, quod ex Jacobi epistola negat ostendi.

Ob. IV. Unctio, de qua Jacobi ep., ad ægros spectat, non ad Sacramenta: imo nec ad ritum sacrum, postquam donum sanationum cessavit; ergo &c. Prob. ant. I. habetur enim ibi: *Oratio fidei salvabit infirmum*, Græce σώσει τὸν κάμνοντα, non ἁμαρτάνοντα: *Salvabit ægrotantem*: non ait: *Salvabit peccantem*; ergo &c. Deinde frustra ibi Apostolus meminisset morbi, si ageret de spiritali salute. II. ibi habetur ἐγερεῖ, quod significat tantum sanitatem corporis restituere, ut Matth. 8. de socru Simonis e febri sanata legitur ἠγέρθη *surrexit &c.* III. ex orationis contextu patet ibi agi de sanatione corporis iis verbis: *Salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus*. Deinde de sanatione animæ agitur in sequentibus: *Et si in peccatis est &c.*

IV. Nec sequitur Jacobum agere de Unctione Sacramentali, ex quo spiritalem quoque sanationem commemoret. Hæc enim fidei, non Sacramento refertur, unde verba illa: *Fides tua te salvam fecit confide* &c. Sic enim Christus primo morbos corporis levabat, postea animæ. V. Verba illa: *Si in peccatis est &c.*, significant: *Si peccando contraxit morbum*, qui sæpe peccati pœna est; ergo ad eam removendam unctio illa est ordinata, alias non hypoteticam, sed absolutam locutionem Jacobus adhibuisset, si hæc unctio ad peccati remissionem esset instituta.

℟. ad I. neg. ant. Nam hoc Sacramentum, ex can. 48. Synodi Cabilonen. an. 813.: *Animæ, & corporis medetur languoribus*: quorum prior effectus, utpote notior, prius commemoratur in epistola Jacobi, a Trid. vero posterior, rationem habendo effectus nobilioris. Ad I. prob. neg. cons. Licet enim σῶσαι, & ἐγεῖραι ad sanitatem corporis referantur: at quod sequitur: *Et si in peccatis sit, remittentur ei*, non ad corporis, sed ad animi ægritudinem referri debet. Non secus ac verba ista: *Alleviabit eum Dominus*: hæc enim unctio, ut ait Trid., *ægroti animam alleviat, & confirmat, magnam in eo divinæ misericordiæ fiduciam excitando*. Reapse corporis salus his verbis: *Oratio fidei* &c. continetur; quid ergo opus erat eundem effectum iterum recensere? Ad II. neg. ant. Nam ἐγείρειν spiritalem effectum designat Luc. 1.: ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν,

ημῖν, *erexit cornu salutis nobis*. Item Rom. 13., Ephes. 3. &c.

Ad III. vide ℟. ad I. Ad IV. neg. ant. Ad prob. neg. ant. Oppositum enim evincitur ex laudatis verbis ad Paraliticum: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*, quæ dicta sunt longe ante illa: *Surge, & ambula*. Hinc Chrysostomus in hunc locum ait: *Primum ei peccata dimittit, tum a morbo liberat*. Ad V. ℟. Locutionem hypoteticam sæpe rei appositionem exprimere, ut Jac. 1.: *Si quis vestrum indiget sapientia, postulet a Deo*, ubi sensus est: *Cum quisque vestrum sapientia indigeat* &c. Adde, particulam *Si* non cadere super τὸ *remittentur*, sed super τὸ *sit*, unde non recte inde infertur, quoad peccati remissionem, ambiguitas effectus.

Ob. V. Unctio Catholicorum longe distat a Jacobea; ergo &c. Prob. ant. I. enim Jacobus commendat unctionem faciendam ægris, queis spes salutis affulget, illi in mortis articulo inungunt. II. Illa profuit ob *orationem*, & *fidem*, hæc ex vi Sacramenti. III. Illa corporeos morbos, hæc spiritales depellit. Nec salutem corpoream exprimit, aut producit *forma* Catholicorum; ergo &c. ℟. neg. ant. Nam Catechismus Romanus p. 2. c. 6. docet, eos graviter peccare: *Qui tempus ægroti ungendi observare solent, cum omni salutis spe amissa vita & sensibus carere incipiat* (1). Ad II. neg. ant. Nam *Oratio fidei* ibidem non est fides ægrotantium, aut ministrorum, sed *forma Sacramentalis*, quæ dicitur *oratio fidei*, ut forma Baptismi dicitur: *Verbum fidei*, ut l. 30. c. 11. dictum est. Adde, non posse hoc argumentum urgeri a Novatoribus, qui negant Sacramenta *ex opere operato gratiam producere*. Ad III. neg. ant. Non enim ad essentiam formæ spectat cujusque effectus recensio, ut constat ex forma Baptismi, & Eucharistiæ. Fatemur autem hac unctione non semper restitui corporis sanitatem: *Quia non semper utilis est*, ait Guilelmus Anisiodoren. l. 4. Summæ, *sed digne eam suscipiens remissionem peccatorum consequitur, quia semper utilis est*.

Propositio II. Ex traditione demonstratur sacram Unctionem esse verum Sacramentum.

Prob.

(1) Vide hac de re monitum Const. Syn. Auxim. ann. 1593. de hoc Sacr. c. 1.

Prob. I. Ex Patribus. Origenes, qui floruit ad ann. 220. Hom. 2. in Lev. ait: *Est autem per pœnitentiam remissio peccatorum. In quo impletur & illud: Si quis infirmatur, vocet presbyteros, & imponant ei manus ungentes eum oleo, & si in peccatis fuerit, remittentur ei.* Chrysostomus ad ann. 382. l. 3. de Sacerd. ait: *Neque solum eum nos regenerant, sed postea etiam, condonandorum peccatorum facultatem habent. Infirmatur, inquit, inter vos aliquis? accersat presbyteros Ecclesiæ* &c., ubi nota, Chrysostomum prius loqui de remissione per actum judicialem, & absolutionem, postea per unctionem Sacramentalem: ac de I. producit locum Matth. 18., de 2. Jacobi textum. Innocentius I. an. 416. in epist. ad Decentium pag. 384. I. ait: *De fidelibus ægrotantibus* (non sanis, ut Græci solebant) *accipi debere, quod sancto oleo chrismatis perungi possunt.* II. Addit, non esse ambigendum, *posse Episcopum benedicere, & tangere chrismate, cujus est ipsum chrisma conficere: quodque presbyteris licere non dubium est.* III. ait: *Poenitentibus infundi non posse, quia genus est Sacramenti. Nam quibus reliqua Sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi?* Ubi Innocentius Unctionem commemorans, de vero ac proprio Sacramento loqui dubium non est: Nam & *genus Sacramenti vocat*, & aliis comparat Sacramentis, quæ negabantur publicis pœnitentibus. Nec est cur putes, *unctionem chrismatis* accipi ab Innocentio pro Sacramento Confirmationis, nam c. 3. scripserat hanc baptizatis omnibus administrari a *Pontificibus solis*, hic autem ait: *Dubium non esse hoc licere presbyteris*. Chrisma ergo Innocentii est chrisma infirmorum, quod apud veteres simpliciter chrisma dicitur, cum *chrisma principale* dicatur oleum balsamo permixtum. Ex Augustino plura testimonia producit Torrensis, sed ei omnia abjudicantur, præter illud, quod habetur in *Speculo*, de quo supra. PP. vero, qui sequentibus sæculis floruere, profert Launojus de extrema Unctione cap. 1.

Prob. II. Ex Conciliis. Cabillonensis anno 813. can. 48. ait: *Secundum B. Jacobi documentum, cui etiam decreta Patrum consonant, infirmi oleo a presbyteris ungi debent, qua medicina animæ corporisque medetur languoribus.* Eadem habet Aquisgranense, Nannetense, necnon generale Constantiense, quod statuit: *Eum, qui hoc Sacramentum contemnit, peccare mortaliter.* Florentinum in Decreto Unio-

Unionis extremam unctionem inter Sacramenta recenset. De Tridentino dictum supra. Cum ergo hæ Synodi non invexerint hoc Sacramentum, non aliunde quam ab Apostolis, ex nota Tertulliani regula accepere: alias Patres, qui ad eas convenere, fidem Ecclesiæ suæ iis objecissent, nec passi essent sacrilegam ceremoniam sibi obtrudi.

Prob. III. Ex consuetudine Ecclesiarum. De Romana constat ex Pontificali, et Rituali Romano. De Græcis ex Euchologiis Goarii, ex Epitome Gregorii Protosyncelli, ex censura Jeremiæ Patriarchæ Constantinopolitani &c. Vide libri 30. c. 5., ubi diximus etiam Cophtos, et Jacobitas hoc Sacramentum agnoscere.

Ob. I. de hoc Sacramento altum est silentium in scriptis veterum Patrum; ergo &c. Prob. ant. Non enim ejus meminit Auctor Const. Apostol., nec Areopagita, nec Cyrillus Jerosol., nec alii de sacris Ritibus expresse tractantes. II. Origenes, et Beda Jacobi verba: *Infirmatur quis in vobis &c.* exponunt de poenitentia. III. Nec obstat Innocentii I. rescriptum ad Decentium: cur enim is de re communiter explorata dubitasset? IV. Epiphanius, et Augustinus infirmorum unctionem enumerant inter Heracleonitarum deliramenta; ergo &c. V. Unctio illa, quæ a veteribus usurpata est, non erat Sacramentalis, sed ceremonialis, a laicis quoque, et foeminis adhibita, per fidem impetrans sanationes; frustra ergo ex ea conflarunt Romanenses Theologi hoc fictitium Sacramentum.

℟. Transeat ant. Nam, et plures Patres illius meminere, et potuit in Ecclesiæ praxi perseverare Christi institutio. Ad I. prob. vide Auctorem tom. 6. pag. 71., ubi de silentio veterum PP. Adde in Const. Clem. Oleum cum hac prece benedici: *Da vim effectricem sanitatis, dæmonum fugatricem, omnium insidiarum profligatricem:* quæ omnia *oleo infirmorum* conveniunt. Dionysius agit de officiis Hierarchicis, non de singulis Sacramentis; Cyrillus vero ea exponit, quæ spectant ad nuper illuminatos.

Ad II. dist. ant. Exponunt de poenit., quoad graviora peccata, conc., quoad leviora, seu peccati reliquias, neg. Vult ergo Origenes *poenitentia laboriosa*, et *confessione* sacerdoti facta deleri graviora peccata, leviora autem etiam unctione, de qua Jacobus Apost., et quæ est quædam pars poenitentiæ: explicat enim quot modis peccata remittantur, inter quæ efficaciora remedia describit, nempe Baptismum, Poenitentiam, et extremam Unctionem.

Be-

Beda autem in 6. Marc. unctionem hanc aperte Sacramentum agnoscit, laudat Innocentii decretum, ac docet ægros presbyterorum unctione, et oratione sanari; addens ergo infirmis peccata non dimitti sine *confessione emendationis*, ostendit, per eam nuctionem solvi peccatorum reliquias, non graviora peccata. At qua fronte hæc objiciunt novatores, qui sacram Confessionem ibi laudatam impugnant? Ad IV. neg. ant. Ibi enim improbant Epiphanius, et Augustinus Heracleonitas, qui sese inungebant magica quadam Marci præstigiatoris cantilena, non catholicorum unctione, quam præsertim Augustinus commendat in *Speculo* part. 1. tom. 3. pag. 813. ed. Maur. Ad V. neg. cons. Distinguenda est enim unctio illa ceremonialis a Sacramentali, ut Baptismi lavacrum a lustralis aquæ aspersione secernitur.

Caput. II.

An Marci 6. v. 13. sermo sit de Sacramento extremæ unctionis.

NOn desunt catholici, qui ex loco laud. censent hoc Sacramentum posse saltem probabiliter demonstrari, ut præcedenti cap. dictum est. Sit ergo

Propositio. Probabile est Marci 6. mentionem fieri unctionis Sacramentalis; non tamen fide exploratum.

Prob. I. pars. Auctoritate theologorum. Fatetur enim Bellarminus id sentire a Castro, & Valdensem, queis addit Tournelyus, Catharinum, et Maldonatum, nos vero D. Thomam, Scotum, Mastrium, necnon Du-Hamel, Vanroy, Juenin. Prob. II. ex PP. Nam Victor Antiochenus in Catena Gr. apud Possevinum p. 125. ait: *Adhibitam unctionem olei Marcus memorat cui consentanee Jacobus in Catholica scribit: Infirmatur &c. Significat olei unctio misericodiam a Deo, morbi curationem, & illuminationem cordis*; ergo tam Marcus, quam Jacobus eandem unctionem commemorant. Theophilactus in Marc. p. 218. edit. Morell. ait: *Quod unxerint oleo Apostoli solus Marcus narrat, quod & Jacobus in Catholica Epistola dicit*. Eadem ferme verba habet Euthymius in Marc. Œcumenius in ep. Jac. ad ea verba: *Ungentes oleo*, ait: *Hoc etiam faciebant Apostoli vivente Christo, ungentes ægrotos oleo & sanantes*. Alii PP. his non opponuntur: interpretes enim, qui Marci locum exponunt de unctione ad solos morbos corporis leniendos, nullum PP. textum laudarunt; & si

quis

quis posset produci, idem de Sacramento unctionis dici posset quod etiam corporis morbos depellit. Aliunde illi, quod laudavimus, aperte docent Apostolos, vivente Christo, idem fecisse, quod ait Jacobus, & utrobique agnoscunt mysticum signum, & gratiam; ergo &c.

Prob. III. ratione. Cum veteres Scolastici Hugo Victor, Magister, S. Bonaventura &c. docerent, hoc Sacramentum, non a Christo *immediate*, sed *mediate* per Apostolos fuisse institutum, Petrus Theologus Parisien. praeceptor Innoc. III. & Senonen. Archiep. in Qq. Mss. de Unct. extr. refellens, quod *dicunt aliqui*, *quod a Jacobo hæc unctio habuit initium*, ait: *Manifeste convincitur per textum Marci*, *quia ab Apostolis antea fiebat*. Et Scotus in 4. Sent. dist. 2. q. 1. ait: *Licet*, Jacobus, *promulgaverit illud Sacramentum*, *est melius dicere*, *quod fuerit institutum a Christo*. *Legimus enim Marc. 6.*, *quod Apostoli ungebant infirmos*, *& sanabantur*: *constat quod hoc non fecerunt*, *nisi in virtute Christi*, *qui instituerat illam unctionem*. D. Thomas in 4. dist. 23. q. 1. art. 1. ait: *De olei unctione mentionem fieri Marc. 6.* Ubi asserit quidem S. D., non adeo expresse in Evangelio haberi hujus Sacramenti institutionem, ut Baptismi, et Eucharistiæ, sed posse inferri ex unctione, de qua Marc. 6.: quod falsum esset, si ibi non supponeretur institutum extremæ unctionis mysterium. Jo. Baconus in 4. dist. 23. art. 1. ait: *A Christo institutum Marci 6.*, *ubi Christus misit discipulos*, *& ungebant &c. Postmodum Jacobus promulgavit*, *dicens*: *Infirmatur*; ergo &c.

IV. Tandem in unctione de qua Marc. 6., adsunt omnia necessaria ad Sacramentum constituendum. Et I. unctionis ritum, *non suo sensu*, *sed praeceptoris instituto fecisse*, Apostoli, *putandi sunt*, ut ait Concilium Senonen. decr. 10., ubi de ea unctione, de Marci testimonio, & de hoc Sacramento expresse tractatur. II. *Materia* proxima, & remota exprimitur his verbis: *Ungentes oleo*, III. De forma non est hæsitandum, eamque postea Jacobus explanavit. Inverisimile est, enim presbyteros sine ulla prece ægros unxisse. IV. Unctionem illam ad spiritalem effectum fuisse institutam evincitur ex Catechismo Rom. p.2. c. 6., ubi legitur: *Unctionem*, de qua Marc. 6., *non ab Apostolis inventam*, *sed a Domino præceptam*, *non naturali virtute præditam*, *sed mystica potius ad sanandos animos*, *quam ad corpora curanda*, *institutam fuisse credendum est*.

Rea-

Reapse, ut ait Maldonatus in Evang. gratia sanitatum non unctioni, aut alteri materiæ alligatur, nec solis Apostolis, aut presbyteris, ut c. præcedenti dictum est, sed eam spiritus dividit prout vult. Sed Marc. 6. ejusdem ritus frequens usus, & diuturnus effectus exprimitur; ergo donum præstantius, & sanitas spiritalis illis verbis exprimitur. Ut enim ait Conc. Colon. apud Vanroy p. 289.: *Neque Christus Dominus discipulos suos chirurgos fecit, sed Apostolos, qui ungerent ægrotos oleo, non medicinali, sed mystico, quamvis Jacobus formam administrationis clarius expresserit.*

Ob. I. Trid. definit hoc Sacramentum esse apud Marcum *insinuatum*, sed ita dicitur, ut intelligatur fuisse *adumbratum*, *&* *delineatum*, non *institutum* *&* *determinatum*; ergo &c. Confirmatur: cum enim Suavis in Hist. Trid. scripsisset, a PP. Tridentinis in decreto substitutum esse τὸ *insinuatum* pro, *institutum*, de mendacio revincitur a Pallav. l. 12. ex testimonio Ravestein, & Fedrii Trid. Conc. Theologorum, qui affirmaverant, hoc Sacramentum apud Marcum non *institutum* esse, sed *adumbratum*; ergo &c.

℟. ad I. neg. ant. Licet enim Concilium congregatum fuerit ad hæreses extirpandas, non ad definienda scholarum dissidia, ut sæpe ait Pallavicinus; tamen ex Latini sermonis proprietate, quam ubique servat Trid. Syn., verbo *insinuare*, quod idem sonat ac *primum introducere*, *&* *velut in sinum immittere*, ex Thesauro linguæ Lat. t. 2., hoc voluisse significare: *Quod apud Marcum inductum dicitur, atque institutum, Jacobus promulgavit, & explicavit*. Ad Confirm. ℟. utroque vocabulo nostram confirmari sententiam, per τὸ *institutum*, ut notum est, per τὸ *insinuatum*, ut nuper expositum est.

Ob. II. Marc. 6. agi de sola gratia Apostolis collata initio prædicationis evincitur ex Matth. 10., & Luc. 9. II. Tunc Apostoli nondum erant sacerdotes, a quibus tantum extrema unctio potest administrari; ergo &c. III. Apostoli ungebant ægros omnes, non solos decumbentes, queis unctio Sacram. impenditur. IV. Nec ea unctio solos baptizatos, sed omnes sanabat; ergo &c.

℟. ad I. neg. ant. Neque enim unctionem ipsam Matthæus, nec Lucas commemorant. Cum unctione autem Sacramentali traditam Apostolis gratiam sanationum a nemine controvertitur. Ad II. ℟. Maldonatus: *Miror quos-*

dam tam levi conjectura a vera communique sententia dissidere. Potuit enim qui legem tulit pro suo arbitrio lege uti. Nam & ut soli sacerdotes baptizent, præceptum est Christi, qui solos jussit Apostolos baptizare, legimus tamen Apostolos, antequam sacerdotes facti essent, baptizasse.

Ad III., & IV. ℟. idem Maldonatus: *Qua ratione docent, Apostolos, aut nondum baptizatos, aut omnis generis ægrotos unxisse sine ullo discrimine, cum nullo id scripturæ exemplo probare possint, & nos exemplis possimus probare contrarium? Nam certe Petrus claudum non unxit, quem ad portam Templi curavit.* Vide Auctorem, qui hanc responsionem illustrat.

Prob. II. pars. I. enim interpretes, ac Theologi cl. aliter sentiunt. Et revera, si nuda verba inspiciantur, nil aliud ibi occurrit, præter unctionem olei, & sanitatem ægrotis restitutam: cetera vero, quæ addita sunt, non sunt invictissima. II. PP. laudati soli traditionem universalem nequeunt efficere, & quidam ex illis, non de omnimoda, sed de aliquali similitudine inter unctionem utramque accipi possunt. Rationes denique adversariorum. cum sint obviæ & planissimæ, nec dialecticæ indigeant artificio, sua vi non carent; ergo &c.

Caput III.

De institutione Sacramenti extremæ unctionis.

Cum Hæretici perfracte negent hoc Sacramentum, licet agnoscant Apostolicam ægros ungendi consuetudinem, vigente curationum gratia, illius tamen institutionem fictitiam putant. Quidam catholici, ut Hugo Victorinus, Magister, Alensis, S. Bonaventura &c. hanc institutionem Apostolis adscripsere, non quidem propria, sed Christi auctoritate ac potestate: unde ab hæreticis toto coelo recedunt, qui eam unctionem humanum commentum putant, neque ullo modo a Christo institutum. Alii Theologi etiam vetustiores, Petrus Parisiensis, Albertus M., S. Thomas, noster Argentinas, Thomas Valdensis, aliique docent, eam a Christo *immediate* institutam, quibus innumeri recentiores accedunt. Sit itaque.

Propositio. Hoc Sacramentum a Christo fuit institutum, ac probabilius *immediate*, & antequam in coelum ascenderet.

Prob. I. pars. Constat enim ex Scripturis, ex PP., & Conciliis c. 8. l. 30. ab Auctore productis, Christum esse omnium Sacramentorum novæ legis institutorem, atqui ex

ex c. 1. hujus libri unctio ista est Sacramentum novæ legis; ergo &c. II. Solus Deus vetera Sacramenta instituit, licet egena & vacua; ergo a fortiori debuit pleniora instituere. III. Vim effectricem gratiæ, qua pollet hæc unctio, elemento sensibili tribuere creaturæ facultatem excedit; ergo a solo Deo hanc vim habet. IV. Si Christus hoc Sacramentum non instituit; ergo Jacobus instituit: sed is tantum promulgavit, nec proprio nomine: unde primæ institutionis nulla ibi fit mentio; ergo &c. V. Si Jacobus hoc Sacr. instituit, id non fuit sine Spir. S. inspiratione, sed hæc neque peculiaris fuit, cum Jacobo factam esse non constet, nec communis Apostolis, alias ipsi etiam instituissent; ergo &c. VI. Trid. sess. 14. c. 1. definit: esse vere Sacramentum a Christo institutum; ergo &c.

Prob. II. pars. Institutor enim proprie est, qui primus est auctor; Ecclesiæ autem non est a Deo facta potestas immutandi essentiam Sacramentorum, sed ritus, & ceremonias: unde probant Becanus, Bellarminus, Gonet, Vasquez &c. post Tridentinum salva fide negari non posse, Christum *immediate* Sacramenta instituisse. Alii tamen Theologi cl., quos laudat Auctor tom. *6.* p. 90., id negant ad fidem spectare, & ideo additum est *τὸ probabilius*.

Prob. III. pars. Cum enim Jacobus non sit hujus Sacramenti institutor, a Christo debuit institui, cum adhuc in terris versaretur, quando autem, incertum est. Cui placet hanc institutionem *insinuari* tacite apud Marcum, asserere potest a Christo institutum: *Quando Apostolos misit ad prædicandum*, ex Sacerdotali Romano p. 107. Tunc enim eos *docuit ungere infirmos Marc. 6.* Cui hæc sententia non placet, asserere poterit institutum intra illud spatium quadraginta dierum, quibus Christus præbuit se ipsum vivum, & in quo, ut ait S. Leo, *magna sunt revelata mysteria*, & simul cum poenitentia, cujus extrema unctio est complementum, fuisse præscriptum, ut docent Origenes, Crysostomus, & Ven. Beda.

Opp. Hæretici: non conveniunt catholici circa hujus Sacramenti institutionem, ac tempus; ergo nequit certa fide hoc Sacramentum propugnari. ℞. neg. ant. quoad 1. part. Nunquam enim Ecclesia dubitavit de veritate atque institutione divina hujusce Sacramenti, erantque inaudita vocabula *mediatæ*, vel *immediatæ* institutionis, sed illud

esse Sacramentum ad nos divina & Apostolica traditione derivatum, & de quo extat præceptum *Evangelicum*, & *Apostolicum* PP. docuere. Si hæc fateantur Novatores, finita lis est. Nam quæ de *immediata* vel *mediata* institutione dicuntur, salva fide agitantur in scholis. Vide auctorem.

Caput IV.

De materia Sacramenti extremæ unctionis.

Consentiunt catholici, hujus Sacramenti materiam esse oleum ab episcopo consecratum; licet hæretici id damnent tamquam *magicam superstitionem*. An vero hæc consecratio sit de *necessitate Sacramenti*, non conveniunt Theologi. Negant Juenin, Natalis Alex., aliique &c. Affirmant Soto, Bellarminus, Sylvius, Estius, Gotti. Imo ipsam benedictionem quidam negant a Romano Pontifice simplici sacerdoti committi posse, ut Soto, Estius, Sylvius, & Suarez. Alii, quibus subscribunt Vanroy, Piette, aliique, id affirmant. Agemus ergo hoc loco I. de oleo hujus Sacramenti materia, II. de ejus benedictione.

Propositio I. Oleum ex olivis expressum, & ab episcopo consecratum est hujus Sacramenti materia.

Prob. I. ex ep. Jac. c. 5. ubi habetur: *Ungentes eum oleo &c.* II. Ex Florent. Syn. in Decr. Instr. Arm., ubi legitur: *Cujus materia est oleum olivæ per episcopum benedictum*. Et ex Trid. sess. 14. c. 1., ubi statuitur, ejus *materiam esse oleum ab episcopo benedictum*. Item Innoc. I. ait, ungi infirmos *sancto oleo ab episcopo confecto*. Beda, *oleo consecrato*. III. accedit ratio. Cum enim Sacramentorum materia habeat cum spiritali effectu quamdam similitudinem: *Aptissime*, ait Catech. Rom. p. 2. c. 6., *hæc materia illud significat, quod vi Sacramenti interius in anima efficitur*, quod explicat ex olei proprietatibus apud Bern. in 1. Cant. Oleum enim, *quod fovet ignem, nutrit carnem lenit dolorem &c.*, mentis hilaritatem, cordis firmitudinem, ac spiritus & corporis sanitatem designat. Vide Rupertum in Gen. 8. v. 2. Oleum Infirmorum debere esse olivarum constat ex praxi Ecclesiæ, quæ *oleum olivæ* (quod etiam Eugenius IV. in Instr. Arm. commemorat) semper adhibuit. Hinc episcopus feria 5. maj. hebdomadæ orat: *Emitte quæsumus pinguedinem olivæ &c.* Unde non debet balsamo permisceri, cujus neque in Euchologiis, nec alibi mentio fit. Nec obstat chrismatis nomen, quodque eodem oleo uncti dicantur sacerdotes,

& re-

& reges, nam chrisma nomen genericum est, sacerdotes autem & reges apud Latinos oleo catechumenorum absque balsami admixtione consecrantur.

PROPOSITIO II. Frustra Calvinus olei benedictionem irridet.

Prob. I. enim negari potest, quod in 4. Inst. c. 19. confidenter pronuntiat Calvinus, nempe: *Jacobum non aliam unctionem significare, quam vulgaris olei*, ibi enim habetur: *Ungentes eum oleo in nomine Domini*, sed hæc verba referri possunt ad actionem presbyteri ungentis, ut sensus sit, esse ungendum infirmum, nomine & virtute Christi, & ad proximam dictionem: *Oleo*, ut sensus sit, unctionem faciendam oleo consecrato cum invocatione divini nominis, ut quidam exponunt; ergo &c.

II. Hæc benedictio extat in vetustiss. Pontificalibus, in Anglicano annorum mille, in Lyrinen. 700. ann., in Remen., & Senonen. 600. ann. Extat in Sacramentario Gregorii apud Menard. In Euchol. Græcorum edito a Goario, ubi p. 408. habetur: *Officium sacri olei*. Hujus benedictionem Ambrosianam laudat Lindanus. Benedictionem, quam in cœna Domini agebat hujus olei S. Uldaricus, profert Mabillon sæc. V. Ben. p. 444. III. Idem exprimunt Græci, ac Latini PP., cum ajunt ægros ungendos *oleo divino*, *oleo per episcopum confecto*, *oleo benedictione consecrato*. IV. Hæretici has benedictiones improbant, eo quod ad Christi meritum obscurandum sint institutæ; atqui Christus has benedictiones sæpe adhibuit, & præsertim in ultima cœna, eæque fiunt signo crucis, ut vim earum Christo acceptam referamus; ergo &c.

PROPOSITIO III. Potest simplex sacerdos oleum infirmorum conficere in Latina Ecclesia auctoritate Apostolica, non jure ordinario.

Prob. I. Constat enim ex l. 32. c. 5. quibusdam missionariis concessum esse a Rom. Pontifice, ut chrisma conficerent; ergo multo magis iisdem concedi potest, ut oleum pro infirmis benedicant. Nam chrisma conficere ex Conciliorum canonibus ibi laudatis peculiare est munus episcopi. II. Græci presbyteri oleum infirmorum benedicunt ex Arcudio, Allatio &c. Unde Julius Antonius Card. in ep. ad episc. Messanen. de iis ait: *Juxta suum ritum presbyteri oleum ipsi benedicunt*. Theodorus Cantuarien. in Capitular. msf. apud Martene ait: *Secundum Græcos, presbytero licet facere oleum exorcizatum, & infirmis chri-*

 sma,

sma, si necesse est. Rhodinus in Synopsi ait : *Materia est oleum benedictum a Pontifice, sive a sacerdotibus, juxta morem Ecclesiæ*. Clem. VIII. Const. 34. statuit, non esse cogendos presbyteros Græcos *olea sancta, præter chrisma, ab episcopis diœcesanis accipere, cum hujusmodi olea ab eis ex veteri ritu conficiantur*. Idem confirmavit Bened. XIV. ann. 1742. Id vero *jure ordinario* Latinis non competere, constat ex consuetudine, & ex monumentis supra productis.

Propositio IV. Incertum est tamen, an validum sit Sacramentum per oleum non consecratum.

Prob. I. Licet enim recentiores Theologi contrariam sententiam adoptarint, eo quod neque ex scripturis, neque ex traditione possit ostendi, hanc benedictionem esse conditionem huic Sacramento essentialem, sed eam tantum ex Ecclesiæ præcepto esse necessariam; alii tamen numero, & auctoritate gravissimi docent cum D. Thoma in 4. dist., 23. & q. 29. Suppl., hoc discrimen intercedere inter aquam baptismi, & oleum infirmorum, quod in aqua necessaria non est sanctificatio, quam illi indidit Christus suæ carnis contactu; est tamen in oleo, quod ex Christi usu efficaciam non habet; atqui D. Thomas non loquitur de sola necessitate præcepti, quæ extat etiam in aquæ baptismalis benedictione; ergo loquitur de necessitate essentiali. II. S. D. 3. p. q. 72. art. 3., idem tradit de chrismate, ac de oleo infirmorum, sed de chrismate quærit: *Utrum sit de necessitate Sacramenti* (non præcepti) *utrum chrisma fuerit prius per episcopum consecratum?* ergo &c.

III. PP. & Concilia, dum hujus Sacramenti materiam assignant, expresse *oleum ab episcopo consecratum* commemorant, quam consecrationem non memorant, dum baptismi materiam tradunt; ergo &c. Hinc tamen non sequitur, quod Sylvius, Estius, & Suarez contendunt, ineptam esse materiam oleum a presbytero consecratum. Nam Gonet disp. 1. n. 24. ait: *Sufficere quod sit ab episcopo benedictum mediate, idest per sacerdotem ex ipsius commissione*. IV. In Synodo Mediolanen. ann. 1579. statuitur, ut *Parochus, si per errorem aliud oleum, quam quod infirmorum est, adhibuerit, etiamsi chrismatis, aut catechumenorum sit, ut erratum emendet*, unctionem *olei sacri, quod proprium infirmorum est, eidem adhibeat, & tunc Sacramen-*

menti formam iteret (1). Cum ergo ex dictis valde dubia sit opinio adversariorum, nostra autem auctoritati, & rationi nitatur, graviter peccat, qui oleo non sacro, vel alio ab oleo infirmorum, extremam Unctionem conferret, quia in collatione Sacramentorum probabilem opinionem sequeretur, tutiore relicta, quod est illicitum ex propositione I. ab Innocentio XI. proscripta. Recte ergo præcipitur in Rituali Romano, ut hoc oleum distincta ampulla custodiatur, & si desit, oleum commune ei superinfundatur, ut totum ex ea mixtione consecrari queat, juxta rescriptum Innoc. III. ad Nidrosiensem episcopum.

CAPUT. V.

De ægrotantium unctione, seu de proxima hujus Sacramenti materia.

CUm Scholastici, sive veteres, sive recentiores non satis accurate peregerint de hoc argumento; ideo sequentes propositiones subjicimus.

PROPOSITO I. Varia fuit olim ea de re disciplina Ecclesiæ, recte tamen Romana septem unctiones præscribit.

Prob. I. pars ex variis Ritualibus apud Martene, Launojum, & Menardum, ubi, præter *oculos*, *nares*, *os manus*, *pedes*, ac *renes*, ut fit in Ecclesia Romana, constat unxisse nonnullos *collum*, *guttur*, & *scapulas*, ex Cod. Sacramentali S. Eligii, ex Remensi &c. apud Morinum. In vetustissimo Ms. Cameracensi memorantur unctiones *verticis*, *frontis*, *genarum*, *temporum*, ac *pectoris*. Plura Ritualia etiam *umbilici*, præsertim in fœminis, & illius *corporis* partis, quæ acrius dolet, unctionem continent. Vetustiss. liber Sacramentalis apud Launojum unicam *unctionem capitis* commemorat. Ap. Græcos *frontem*, *faciem*, ac *manus* liniri ait Simeon Thess. in lib. de septem Sacr. Arcudius autem l. 5. Concord. *frontem*, *genas*, *pectus*, *manus*, *pedes*. Copti solam *frontem* ex Sollerio liniunt.

Prob. II. pars. I. Septem unctiones præscribit vetustissimum Pont. R., & omnes rituales libri quinque sensuum organa inungi jubent, scapulas autem pauci, iique

 sunt

(1) Idem statuitur in Const. Synod. Auxim. ann. 1593. de Sacram. extrem. unct. cap. 7., ubi hæc leguntur: *Si per errorem aliud oleum, quam infirmorum adhibitum sit, puta ebrismatis, vel catechumenorum, unctio, cum oleo infirmorum iteretur, & forma repetatur.*

ſunt emendati. II. Romano ritui conſentiunt Ritualia Eccleſiæ Lingonen., Cabillonen., Rotomag. Lemovicen., Mediol., aliaque innumera III. Unctionem quinque ſenſuum probat D. Th. q. 32. Suppl., quia illi ſunt *principia peccandi*. Idem docet Eug. IV. in Inſtr. Armen. & Catech. Rom.

PROPOSITIO II. Recte omittitur in fœminis unctio renum, & in ſacerdotibus manus unguntur exterius.

Prob. I. pars. Hæc enim unctio in pluribus Ritualibus deſideratur, & ex D. Thoma neceſſaria non eſt, cum prior noxii motus origo ſit a ſenſibus. II. Conſulendum eſt etiam in Sacramentis conferendis honeſtati, unde nec in *umbillico* inungendæ ſunt mulieres, de qua unctione, licet agant Ritualia Bajanenſis, Abrincen., Conſtantien., & Claromonten. Eccleſiæ, non extat tamen in libris Sacram. Rom. Eccleſiæ, neque in Inſtr. Eugen. IV. Permulta etiam, ut Conſtantienſis, & Pariſien., eam expunxere: maxime cum in umbilico non ſit radix noxiæ cupiditatis. Prob. II. pars. Ex Cod. S. Remigii apud Launojum

II. Ex praxi & Ritualibus Latinarum Eccleſiarum Carnotenſis, Remen., Amaianen., Melden. Lingonen., Lugdunen. &c. III. Congruum non eſt, ut presbyteri, qui S. chriſmate in vola ſunt delibuti, ibi rurſus a ſimplici ſacerdote inungantur, ut habetur in vetuſto Carmine Anonymi apud Martene: *Presbyteri palmas, non intus, ſed foris ungas*.

Quæres: an neceſſaria ſit unctio illius partis, quæ magis dolet? ℟. negative. Licet enim hæc unctio extet in Pontificali Rom., in pluribus Ritualibus, & in Inſtr. Armen., Græci tamen eam non adhibent, & in nulla Eccleſia poſt Florentinum obtinuit. II. Probabile eſt, eam non eſſe unctionem Sacram. ſed ad leniendam acerbitatem doloris. III. Hæc unctio adverſatur vetuſtiſſimæ Romanæ Eccleſiæ conſuetudini, & quodammodo favet hæreticis autumantibus, extr. unctionem eſſe inſtitutam ad leniendos corporis cruciatus; ergo rejicienda eſt.

PROPOSITIO III. Ad eſſentiam Sacramenti ſufficit unica unctio, & aliæ ſeptem ad unum Sacramentum referuntur.

Prob. I. pars. I. Enim neque ex ſcripturis, neque ex traditione certus unctionum numerus erui poteſt. Jacobus enim de unctionis numero, aut loco non loquitur: diſcipli-

plina vero Ecclesiæ ex Prop. I. plurimum variat, & ex iis septem, quæ nunc servantur, unctio renum, & pedum, salva Sacramenti substantia, potest omitti. II. Dici potest, septem unctiones ad variabilem disciplinam spectare, non secus ac trina ablutio in baptismo. III. Græci non inungunt oculos, quos *principes ad fallendum in sensibus* vocat S. P. A. in Confess. IV. Non opus est, ut repetitis unctionibus, & formulis exprimantur singuli effectus hujus Sacramenti: nec quinque sensuum unctioni aptari posse videtur vetus illa forma, quam S. Bonaventura Ambrosianam appellat: *Ungo te in nomine Patris &c., ut more militis uncti aereas possis superare potestates.*

V. Nihil obstat, quominus urgente necessitate sub unica unctione hæc formula proferatur: *Per istam S. unctionem indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per quinque sensus tuos, & cogitationes*, quam in extremo periculo adhiberi mandat Pastorale Bartholomæi ab Aula a Theologis Lovanien. approbatum, teste Sylvio; qui rem diligentissime investigavit, cum id quidam in dubium verteret. Vide Sylv. in Suppl. q. 32. art. 6. q. 2. Idem statuit Pastorale Meclinien., Manualia Cameracen., & Atrebaten. Ecclesiæ apud Sylv., necnon Octavius Fregipanius, qui in Director. Eccl. disc. ait: *In inungendo contagioso morbo laborante sufficere, si inungatur sensus organum magis expositum dicendo: Per istam S. unctionem . . . indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per visum, auditum &c.* Eadem habent Molanus, Becanus, Serarius, Maldon. &c.

Ob. S. Thomas q. 32. Suppl. ait: *Illa unctio, quæ fit ad quinque sensus, ab omnibus observatur, quasi de necessitate Sacramenti*. II. Florentina Synodus has unctiones præscribit. III. id maxime congruit, ut p. 2. Prop. I. dictum est; ergo &c. ℟. Recte S. Thomam addidisse particulam *quasi*, ut ostenderet eas unctiones non esse omittendas, cum omnes Sacramenti rationem habeant, si omnes ac singulæ divisim fiant. An vero, si unctio unica adhibeatur, persistat essentia Sacramenti, nec S. Thomas, nec veteres scholastici inquirunt. Adde, S. D. ibi docere, etiam iis, quibus manus, aut aures forent abscissæ, inungendas partes propinquiores, sed, *si sensuum organa*, ut arguit Serarius, *necessario ungenda essent, vicaria ista unctio nulla foret*; ergo &c.

Ad II. ℟. Florentinam Synodum ibi præscribere etiam un-

unctionem *pedum* & *renum*, quam non spectare ad essentiam fatentur omnes; licet ergo Ecclesiæ consuetudo a Florent. Syn. præscripta servari debeat, & jure emendati sint Rituales libri eam non tradentes, non omnia tamen in iis contenta eandem habent essentiæ necessitatem. Ad III. neg. cons. Non enim omne quod congruit, est de essentia Sacramentorum, alias trina immersio in baptismo esset de ejus essentia. Prob. II. pars. Licet enim quævis unctio suam habeat formam, referuntur tamen unctiones istæ ad eandem animæ sanationem, sicut una diceretur curatio, si quis eodem unguento in pluribus corporis partibus liniretur. Idem probat Catechismus Rom. exemplo *domus*, *quæ ex multis partibus composita est*, *sed una tantum forma perficitur*; ergo &c.

Quæres: an unctio hæc pollice fieri debeat, & an id fiat ex Sacramenti necessitate? ℟. quoad I. partem affirmative. Id enim jubent veteres Rituales libri, Sacerdotale Rom., Sacramentale Ambrosii, Manuale Salisburgense &c. Unde episcopus detractis chirothecis presbyteros pollice consecrat, confirmandosque. Dominus etiam digito tetigit aures surdi, linguam muti, & oculos cæci nati Marc. 7., & Jo. 6.; ergo &c. Quoad II. partem ℟. negative. Nam Manuale Cameracen. p. 87. ait, unctionem illam, *intincta virgula in oleum sacrum*, fieri posse. Et Pastorale Rom. Jo. Hauchini Archiep. Meclinien. p. 88. ait: *Pollicem*, *vel virgulam intingat*. Salisburgense *spatulam mundam* pro peste laborantibus indicit; ergo &c.

CAPUT VI.

De forma Saccamenti extremæ unctionis.

NOt. I. De hac forma plurimum inter se scholastici diffident. D. Thomas negat eam esse posse *indicativi modi*: unde Thomistæ complures orationem esse de hujus Sacramenti substantia ex S. D. arbitrantur. Idem sentit D. Bonaventura, Scotistæ, ac Nostrates apud Gavardi. Pugnant tamen pro forma *indicativa* Morinus, Launojus, Menardus, Martene, qui tantam copiam indicativæ formulæ ex vet. Ritualibus produxere, ut facile in suam sententiam traxerint recentiores Theologos Juenin, Tournelyum, Le-Droint: licet non desint ex veteribus Albertus M., Paludanus, Ricardus, Estius, Becanus, Navarrus ab Auctore laudati, qui eam probarunt.

Not. II. Inter alias ineptias, quibus Novatores hoc Sacramentum oppugnant, ajunt etiam de adhibita a Latinis

nis verborum forma nullum extare vestigium in Evangelica historia. Sit itaque

Propositio I. In Sacramento extremæ unctionis aliqua verborum forma est adhibenda.

Prob. I. ex ep. Jacobi, in qua per illa verba: *Oratio fidei salvabit infirmum*, injungitur forma indicativa, ut docet ibi Synodus Trid. Vide c. 1. in prob. Prop. I. & in ℟. ad Obj. 5. II. PP., quos ibi prop. II. laudavimus, non solum unctionem ægrotantium, sed etiam orationem inungentium presbyterorum commendant; ergo &c. III. Euchologia Græcorum, & Latinorum libri Pontificales ritum ungendi præscribunt semper cum certa precum & verborum forma. IV. Idem probat usus universalis Ecclesiæ, qui, cum sit vetustissimus, nonnisi e traditione Apostolica agnoscitur derivatus, ut cit. l. 1. dictum est; ergo &c.

Propositio II. Sententia docens olim adhibitam *formam indicativi modi* nulla censura est inurenda, nec improbanda est.

Prob. I. enim hanc sententiam propugnant Theologi cl. laudati, ex quibus miratur Martene, potuisse sententiam, quæ tantum probat *formam deprecatoriam*, tanto plausu excipi a Scholæ Theologis. Menardus vero profert theses *formam indicativi modi* non improbantes in Universitate Parisien. habitas. II. Albertus M., & Bonaventura in dist. l. 4. hanc formam describunt in Ambros. Ecclesia obtinentem: *Ungo te oleo sanctificato in nomine Patris &c., ut more militis uncti aereas possis superare potestates*. III. *Indicativam formam* exhibent vetera Ritualia Halitgarii apud Arcud. l. 5. Concord. c. 5. ann. 820., Corbejen. ann. 986., & liber vetustiss. Sacramentorum Vaticanæ Bibl., ubi Menardus ait extare hanc formulam: *Inungo te oleo S., sicut unxit Samuel David &c.* IV. Innumera Mss. cum hac formula profert Launojus. Ex editis vero eam exhibet liber Sacramentorum Greg., Manuale Corbej., Viennen., Suessionen., Meten., Virdunen., Atrebaten., Lugdunen., ubi hæ formulæ leguntur: *Ungo oculos tuos, ungo aures, nares, labia. Inungo te de olio S.* Eandem formam habet Sacramentale Venetum, quod probatum dicitur a Leone X. Hinc Jo. Echius hom. 54. de Sacram. ait, formam indicativam, quam *Ambrosianam* S. Bonaventura, & Paludanus appellant, sufficere ad Sacramentum perficiendum; licet utraque forma, nempe *indica-*

cativa, & *deprecativa*, prudenter soleat conjungi in nonnullis Ecclesiis.

V. Inter eas formulas est tantum discrimen accidentale, atqui ex c. 12. l. 30. Sacramentum non irritatur ex accidentaria mutatione verborum; ergo &c. VI. In sententia cl. Theologorum valet baptismus *forma deprecativa* collatus, qualis creditur a quibusdam forma Græcorum; sicut ergo pro forma *indicativi modi* posset auctoritate Ecclesiæ usurpari forma optativi, ita pro hac posset illa substitui, quam tot rituales libri præscribunt.

Prositio III. Aptior tamen videtur forma deprecativa, qua nunc utitur Ecclesia Latina.

Prob. I. pars Ex ep. Jacobi c. 5.: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum &c.*, ubi unctio materiæ, oratio vero formæ rationem habent, ut ait Trid. sess. 14. c. 1.: *Quibus verbis docet materiam, formam, proprium ministrum. Intellexit enim Ecclesia materiam esse oleum ab episcopo benedictum, formam esse illa verba: Per istam unctionem &c.*; ergo &c. II. Eadem statuit Conc. Florentinum, & Catechismus Rom. III. Eandem probat praxis Ecclesiæ Rom., ex Rituali Rom., & Ambrosiano, ex vetustissimo Pontificali Laudunen. Ecclesiæ, ex Sacerdotali Rom. &c. IV. Adde Euchologia Græcorum, quæ habent: *Pater sancte sana servum tuum hunc ab illa corporis & animæ infirmitate*. Vide Arcudium l. 5. Conc. pag. 393.

V. Qui validam putant formam indicativam, laudant etiam deprecativam, cum ex adverso, qui hanc tuentur, illam aut invalidam, aut dubiam putent; ergo dubiæ formæ, ubi agitur de Sacramentis, certa est præferenda. VI. Accedit ratio duplex D. Thom. I. Quia instituta est forma hujus Sacramenti ad modum precum, quarum vi est juvandus infirmus, qui ex vi morbi nequit exercere actus virtutum, qui fieri solent ad fructum Sacramenti percipiendum. II. Quia, cum plurimi ægrotantum de hac vita sint migraturi, Deo in tam arduo discrimine sunt commendandi. III. Illud semper magis opportunum censeri debet, quod ab Ecclesia usurpatur, unde Trid. PP. c. 3. sess. 14. ei dixerunt anathema, qui asserit: *Extremæ unctionis ritum, & usum repugnare sententiæ B. Jacobi; ideoque eum mutandum, posseque absque peccato contemni*.

Quæres I. An Trid. Synodus laud. verbis omnino rejecerit formam *indicativam*? ℞. Negative. I. enim, ut sæpe di-

dictum est, ad controversias fidei stabiliendas, non ad Scholarum opiniones dirimendas S. Synodus coacta est. II. Quia libri Martene, Menardi &c., qui pro illa forma pugnant, inoffenso pede leguntur. III. Non definit Concilium determinatam formam commendans, eam non posse nunc enunciative, nunc optative efferri: neque improbat Orientalium formulas, licet a Latinis discrepent in modo, & syntaxi orationis; dummodo conveniant in substantiali significatione: ut de forma baptismi alibi dictum est. Quare mutato ritu, prece, & forma indicativa in optativam eadem remanet formæ substantia, & veritas Sacramenti, sed nefas est a ritu, forma, ac doctrina ab Ecclesia præscripta recedere.

Quæres II. An effectum Sacramentalem utraque forma æquæ exprimat? ℞. Affirmative, si utraque ab ea, quam Christus instituit, ac tradiderunt Apostoli, non sit substantialiter diversa. Deinde affirmamus, per formam indicativam: *Ungo te*, significari actionem mysticam, & externam, cujus efficacia producitur salutaris effectus, per formam vero modi optativi: *Per istam S. unctionem &c.*, ostenditur, salutarem effectum attendi a Deo gratiarum auctore, sed per sacram unctionem, & signum sensibile, quod ex Christi institutione perficitur, non autem per solam orationem: adeoque in utraque forma eundem sensum reperiri.

Quæres III. An valida sit forma Græcorum, in qua nullimode exprimitur unctionis actus. ℞. Affirmative. Licet enim nonnulli Theologi necessariam esse dixerint hujusmodi actus expressionem, id tamen non est asserendum de omnibus Sacramentis, sed attendenda est Christi institutio & voluntas, ex scripturis, traditionibus, aut ex Ecclesiæ definitionibus manifestata, unde valida est forma, qua Græci utuntur in Sacramento confirmationis: *Signaculum Spiritus S.*, ubi actio ministri nullimode exprimitur. Adde, Latinam Ecclesiam hanc Græcorum formam numquam improbasse: unde Benedictus XIV. formam in Euchologiis descriptam non emendavit in Const. *Etsi Pastoralis*. Tandem præcantur Græci, ut ægrotis conferatur corporis & animæ salus: *Unctione olei & sacerdotum*; ergo non deest actionis expressio.

Quæres IV. An differentia inter formam indicativam & optativam possit componi, ut scholarum dissidia circa sufficientiam utriusque tollantur. ℞. iniri posse hanc concor-

cordiæ rationem, quam profert cl. Auctor. Ut in eadem forma *indicativa: Ungo te* &c., quam *Ambrosianam* vocant, inveniatur aliquid *absolutæ* orationis, & aliquod *deprecatoriæ*. Nam hæc verba: *Ungo te* sunt modi indicativi, & respondent aliis: *Per istam sanctam unctionem*, reliqua: *Ut more militis* &c., sive: *Ut quidquid deliquisti*, continent deprecationem, non secus ac illa: *Indulgeat tibi Deus* &c. Huic conciliationi non repugnant Thomistæ. Nam Gonet contendit etiam formam illam: *Ungo te &c.* esse deprecatoriam, propterea quod in illis verbis: *Ut more militis &c.* intelligitur deprecatio, ac si dicatur: *Ut Dei ope suffultus valeas* &c. Idem sentit Ludovicus Habert.

Quæres V. Cur hæc forma dicatur a Jacobo: *Oratio fidei?* ℞. I. cum Estio. Quia a fide profecta est, & fidei subnititur, saltem Ecclesiæ, cujus fides numquam deficiet. Vid. Cap. I. Prop. I. ad Obj. 5. Qua ratione etiam forma indicativi modi dici potest: *Oratio fidei*, ut forma Baptismi: *Verbum fidei* dicitur ab Augustino. Forma autem deprecatoria: *Oratio fidei* dicitur, quia Deum non invocant, qui in eum non credunt, ex Rom. 10. II. Quia pro solis fidelibus sacramenta sunt instituta, excepto baptismate, cujus vi Ecclesiæ inserimur. III. Quia magnam excitat in ægrotis divinæ misericordiæ fiduciam, qua credunt, sibi e vita migraturis Deum propitium fore, ut ait Trident. sess. 14. c. 2.

DISSERTATIO II.

De Ministro, ac subjecto Sacramenti extremæ Unctionis.

CUm ex Jacobi Epistola constet, ægrotos a presbyteris esse inungendos, quærendum hoc loco, quinam sit proprius hujus Sacramenti minister? An senior ætate, vel dignitate? An episcopus, vel simplex sacerdos? An unus, vel plures? Quinam vero sit ejus subjectum? An omnibus indiscriminatim, an aliquibus tantum sit conferendum? Cui bono, quove ritu administrandum? Singula distinctis capitibus expendemus.

CAPUT I.

De vero ac proprio ministro extremæ Unctionis.

VArias hoc loco complectimur tum dogmaticas, cum adiaphoras controversias, quibus expeditis nullam arbitror de ministro hujus sacramenti superesse difficultatem. Sit ergo.

Propositio I. Ministri extremæ Unctionis non sunt se-

seniores ætate, sed sacerdotes.

Spectat ad fidem ex c. 3. sess. 14., ubi expresse definita est hæc propositio. Itaque prob. I. Ex Jacobi epistola habetur: *Inducat presbyteros &c.*, sed ubi agitur de Ecclesiæ ministeriis nomen presbyterorum accipitur pro sacerdotibus Act. 14., & 15., ad Tim. 1. c. 5., ad Tit. 1., Petr. 1. cap. 5., & initio 2., & 3. Jo.; ergo &c. II. Jacobus non ait *presbyteros* tantum, sed *presbyteros Ecclesiæ*, hoc est qui Ecclesiæ, non communitati præsunt: quod Grotius aperte significari ait Syriaca versione.

III. Jacobus presbyteros vocari jubet, ut orent, ut ungant: *In nomine Domini*, ut eorum ministerio tribuatur peccatorum remissio, sed ad hæc impertinens est senilis ætas; ergo &c. IV. Patres omnes ea verba accipiunt de sacerdotibus, ex propositione II. cap. 1.; ergo &c. V. Ex usu perpetuo Ecclesiæ & ex Ritualibus libris constat, non ab aliis, quam a sacerdotibus hoc sacramentum fuisse collatum. VI. Accedit ratio: Nulla enim administratio, baptismo excepto, laico convenit. Deinde ex Trid. sess. 14. hoc sacramentum est *pœnitentiæ consummativum*; ergo & ipsum ad solos sacerdotes spectat.

Opp. Hæretici: I. Hoc nomen *Præsbyteri* significat provectiorem ætatem. II. Innocentius I. epist. ad Decent. ait, oleo sancto ab episcopo confecto, *non solum sacerdotibus, sed omnibus Christianis uti licet in sua, aut suorum necessitate in ungendo*; III. Bedas in c. 5. ep. cath. monet infirmos; *Ut seniorum adjutorio curari se meminerint, neque ad juniores causam suæ imbecillitatis deferant*; ergo &c. IV. Constat etiam S. Anachoretas, & SS. Virgines, oleum ad ægros misisse, & eos curasse; ergo &c.

℞. ad I. neg. ant. Vide prob. I. & infra c. 8. & 11. I. 36. Ad II. ℞. I. Soto, aliique, ea verba non esse accipienda de unctione *Sacramentali*, sed de alia ad corporis sanitatem adhibita pio animi affectu, qua certe Ægyptii monachi, & S. Genovefa, ex D. Thoma q. 31. suppl., usi sunt. Sed melius ℞. II. cum Bellarmino, Jansenio, Estio, Sylvio, aliisque, participium illud: *Inungendo*, non activa significatione usurpatum, sed passiva: ut sensus sit, non sacerdotes tantum, sed fideles omnes ungendos esse, cum infirmantur. Quod contra Launojum, qui hanc responsionem carpit in Bellarmino, his momentis ostenditur.

I. enim docet Innocentius ibidem, ne dum *a presbyte-*

teris, sed etiam *ab episcopis* hoc sacramentum posse conferri, cum nemo ambigat, id episcopis licere, quod presbyteris commissum est; atqui incredibile est potuisse Decentium dubitare, an fas esset episcopo illud ministerium exercere, quod ab omnibus etiam laicis promiscue adimpletur: & Innoc., si credidisset etiam laicos esse hujus Sacr. ministros, non fuisse responsurum, unctionem ægri, ne dum episcopis, sed etiam presbyteris, laicisque competere.

II. Innocentius participium, *ungendo*, absolute posuit; in hac autem syntaxi habet, ut plurimum, passivam significationem, ut illud Virgilii Georg. 3.: *Uritque videndo fœmina*, idest, *cum videtur*. III. unctio, quæ pie agitur extra Sacramentum, non fit oleo ab episcopo solemniter benedicto; ergo de sacramentali loquitur Innoc. Ad III. neg. cons. Beda enim verba illa Jacob. 15.: *Infirmatur &c.* exponit de *infirmante*, *vel corpore*, *vel fide*: nec solum de unctione extrema, sed etiam de pœnitentia, ob verba illa: *Confitemini invicem &c.*; recte ergo monet, ne quis ad *juniores minusve doctos causam deferat suæ imbecillitatis*, sed ad seniores, & prudentiores, quorum adjutorio curari queat: at infra subdit Beda: *Ecclesiæ consuetudo tenet, ut infirmi oleo consecrato ungantur a presbyteris, & oratione comitante sanentur*; ergo &c. Ad IV. Vide ℞. I. & c. 1. præc. diss. ad 4.

Inst. Launojus: Thomas Valdensis verba Bedæ ita accipit, ut absente sacerdote quilibet fidelis inungere queat, non secus ac *in extrema necessitate liceat Christianæ vetulæ baptizare*; ergo &c. Nec dicas cum Soto, aut Bellarmino, Valdensis opinionem ab omnibus refelli, ea enim & a Martino V. dicitur *ab omnibus commendata*, & ex Aug. firmatur, qui ægrotum monet, ut *corpus Christi accipiat*, *corpus suum ungat*, juxta illud: *Infirmatur &c.*; ergo &c.

℞. neg. cons. Fallitur enim Valdensis; & ab eo jure recedendum ait Bellarminus & Soto, ut patet ex dictis. Ad confirm. ℞. A Martino V. laudatum Valdensis volumen, ex quo Wiclefistas, & Hussitas egregie confutaverit, licet in eo, ut fit in hoc loco, inserat non recte libratas opiniones. Potest etiam Valdensis intelligi de unctione ceremoniali, non sacramentali: quo sensu quidam exponunt verba Innocentii, sicut etiam nonnulli opinantur in mortis articulo, si desit sacerdos, confessionem laicis esse factam, non utique sacramentalem. Producta verba non sunt Augustini; deprompta enim sunt ex l. de Rectitud. cath. conversat., qui Aug. abjudicatur. Quidam tamen le-

legendum putant: *Ungatur*, ut habent, ait Estius, codices emendatiores. Unde in edit. Maur. legitur: *Oleum benedictum fideliter petat, unde corpus suum ungat*. Ubi *ungere* idem est ac unctionem petere, sic enim *ungere* monetur corpus, ut Eucharistiam *accipere*; habet enim: *Accipiat, ungat*, sed hanc a ministro monetur accipere; ergo & illam.

Propositio II. Possunt episcopi hoc Sacramentum ministrare, & ad eos spectat, uti ad parochos, aliosque presbyteros.

Prob. I. pars. Ex Innocent. I. ep. ad Decen. c. 8., ubi: *Superfluum esse, ut de episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est*. Eadem habet can. 72. Conc. Vorm. apud Ivonem p. 2. c. 75. & in Decr. dist. 93. c. 3. Idem probatur testimoniis Theophylacti, Œcumenii, Bedæ &c., qui ajunt, hoc Sacramentum Apostolos ministrasse. II. Adde historica exempla Caroli M., S. Ferdinandi Regis, Mathildis &c., qui ab episcopis inuncti sunt. III. Apostolorum ævo episcopi dicebantur presbyteri, ut lib. seq. ostendemus: unde S. Prosper in Carm. ait Pelagii hæresim, *prudentiam mille senum*, idest episcoporum, damnasse.

Prob. II. pars. Ad parochos enim spectat Sacramenta fidelibus ministrare. Simplices autem sacerdotes *valide* ministrant, sed, ut *licite* id faciant, jurisdictione opus habent. Nam in Clementina de Privil. l. 5. c. 1. *Religiosi*, qui id audent, *non habita parochialis presbyteri licentia*, excommunicationi subjiciuntur. Eidem pœnæ regulares subjici, si ægros inungant absente parocho, censet Navarrus, sed oppositum docet Soto, Nugnus, Sylvius, Gonet, Alex., Tournely, Piette: quod constat ex scopo illius Clementinæ. Nam ea edita est ad cohibendam licentiam eorum, qui invaderent jura parochorum, quibus in casu necessitatis nulla fit injuria. Addit Tournely, in Conc. 5. Mediolanen. statutum esse, ut instante mortis periculo, *hoc Sacramentum sacerdos alius ministret*; ergo &c.

Propositio III. Diaconus non est hujus Sacramenti minister, neque ejus ministerium aliquando ei commissum est.

Prob. ex I. Prop., ubi ex scripturis, ex Trid., ex traditione, & usu Ecclesiæ ostendimus, solos presbyteros esse ejus ministros. II. Diaconi, nec ratione ætatis, nec ratione sacerdotii *presbyteri*, quos tamen *induci* jubet Ja-

cobus; ergo &c. III. Cum diaconi se se presbyteris æquiparare ausi sunt, ex canon. 18. Synodi Arelaten. I., ex can. 18. Nicen. &c. repressi sunt; atqui nunquam tentarunt diaconi ministerium hujusce Sacramenti sibi assumere tam expresse presbyteris demandatum; ergo &c. IV. Hæc est communis theologorum sententia; ergo &c. V. Ex libro de Eccl. Hierarchia Diacono competit solum vis purgativa, hoc est fideles disponere ad digne Sacramenta suscipienda, non autem illuminativa per gratiæ Sacramentalis collationem, excepto baptismate; ergo &c.

Opp. Launojus, Cyprianus epist. 12. ait, posse urgente exitu *exomologesim* fieri apud diaconum: quod Latomus lib. de pœn. ann. 1550. scribit accipiendum de confessione peccati. Idem probat ex can. 32. Elib., ex Gelasio, ex Pontificali Rom., aliisque monumentis, quos laudat cl. Auctor hoc loco. Ex quibus constat, posse diaconum ægroti confessionem excipere, viaticum dare, & consequenter S. unctione delinire; ergo &c.

℞. dist. ant. Et loca illa de reconciliatione *canonica*, accipi debent, conc., de *Sacramentali*, neg. Vid. c. 4. lib. præced. Alias nimis probaret Launoji argumentum: probaret enim posse diaconos urgente necessitate confessiones Sacram. excipere, & absolvere, quod est hæreticum. Sed, etsi possent confessiones excipere ob summam Sacramenti pœnitentiæ necessitatem, non possent tamen ægrotos inungere; cum id non sit tantæ necessitatis. Interim nota: in nullo ex productis a Launojo testimoniis de extrema unctione mentionem fieri, sed omnia de Viatico agunt, & de communione, quam a diacono dispensari posse non diffitemur. Latomus autem in ea fuit sententia, quæ tenet, defectu sacerdotis confitendum aliis ad humilitatem, & contritionem excitandam. Nam Latomus ibidem ex Cypriano solis sacerdotibus absolvendi facultatem concedit.

Propositio IV. Licet plures aliquando presbyteri ægrotos inunxerint, potest tamen licite, & valide ab uno tantum extrema unctio conferri.

Prob. I. pars. Orientales enim ad hoc septem adhibent presbyteros, duosque saltim, vel ternos, ut fit in episcopi ordinatione, ex Simeone Thessal. requirunt. Vide Arcudium, Allatium, Goarium &c. II. S. Thomas c. 37. contra Gent. id congruum esse ait, ut oratio totius Ecclesiæ ad effectum Sacramenti coadjuvet. III. Idem mo-

monet S. Carolus in Conc. Mediol. IV. p. 2. cap. 6. Non desunt tamen exempla, ut S. Eugendi, S. Mauræ, aliorumque, quibus solus presbyter hoc Sacramentum contulit: ut constet, nullo modo repugnare id ab uno tantum presbytero fieri. Itaque.

Prob. II. pars. Non enim id repugnat Jacobi verbis: *Inducat presbyteros Ecclesiæ*; sæpe enim in sacris literis per enallagem ponitur pluralis numerus pro singulari. Nam Matth. 27. legitur: *Latrones improperabant ei*, cum ex Luc. 23. v. 39. habeatur: *Unus de his, qui pendebant, latronibus*. Et Lucas ib. v. 35. memorat *milites acetum offerentes*, licet id uni tantum militi tribuat Matth. c. 27. Quid? quod ipse Glassius de solo Herode accipit illud Matth. 2.: *Defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri?* Et Grotius de solo Daniele illud Hebr. 11.: *Obturaverunt ora leonum?* Quid obstat ergo, quominus per enallagen ita explicemus laud. Jacobi locum? Ita sane explicat Estius, confirmatque phrasi Augustini, qui serm. 33. de Divers., nunc 324., scribit mulierem tulisse filium suum a B. Stephano suscitatum ad *presbyteros baptizandum*, nempe ad aliquem presbyterorum.

Deinde Jacobus, nedum orationem, sed etiam unctionem presbyteris tribuit dicens: *Ungentes eum oleo*: sed hæretici non putant necessariam unctionem plurium sacerdotum; ergo &c. Tandem multitudo presbyterorum, de qua Jacobus, non necessitatem, sed solemnitatem importat hujusce Sacramenti. Sicut enim S. Cyprianus ep. 33. ait, Aurelium ordinatum fuisse a se, *& a collegis, qui præsentes aderant*, licet unus episcopus ordinaret, ita recte a Jacobo inducuntur presbyteri *ungentes oleo*, licet unus inungeret. Neque id opponitur PP. traditioni, aut S. Canonibus; nullus enim ex PP. docuit, hoc Sacramentum irritum esse, si ab uno præsbytero administretur. Quoad canones vero plures extant, ex epist. S. Innocentii, ex Pœnitentiali Theodori Cantuarien. &c., unde colligitur, ab episcopo, qui unus est in quavis diœcæsi, posse ægrotos inungi.

Idem affirmant de uno sacerdote canones ab Aelfrico, & Lanfranco collecti, nec non Rituale Rom., & vetustissima Pontificalia, in quibus præscribitur, ut unus sacerdos inferioribus clericis comitatus procedat ad inungendum ægrotum. Talis est codex Dominicanorum Parisien., *Baptismale* Viennen., Manuale Laudunen., Catalaunen.,

Ambianen., Atrebaten. &c. ; merito ergo hanc sententiam nostram definit Alex. III. c. *Quæsivit* dicens: *Sacerdos uno præsente clerico, & etiam solus, potest infirmum ungere*. Et Benedictus XIV. in Const. *Etsi Pastoralis* ait: *Nec refert, utrum extrema unctio per unum, vel per plures presbyteros fiat*; ergo &c. Nec obstat ratio theologica: nulla enim firmior ratio produci potest, quam quæ ex productis monumentis depromitur. In his autem, quæ ad ritus solemnitatem spectant; sicut debet quisque sequi ritum, quem probat Ecclesia, ita ejus arbitrio tolli, ac mutari potest. Deinde sacerdos sacramenta ministrans Christi vicem gerit, sed is una persona est; ergo rationi congruit, ut minister sit unus.

Propositio V. Idem sacerdos inungens infirmos debet verba formæ proferre.

Prob. Ut enim ait Sylvius art. 2. qu. 31. Suppl. Si plures ita ministrent, ut uno ungente alter proferat formam, nihil fit: quia, dum materia proxima Sacramenti est actio ministri, ut ablutio, unctio &c., illa debet ab eo determinari per formam. Si vero unus unam unctionem faciat cum sua forma, & alius aliam cum propria forma, Sacramentum subsistit: quod in Eucharistia posset accidere, dum consecrato per unum pane, alius vinum consecraret priore sacerdote moriente: ut ait S. Th. 3. p. q. 83. art. 6. Idem confirmatur ex laud. Benedicti XIV. Const., ubi habetur: *Qui ungit dicat formam respondentem, nec alius ungat, & alius formam pronunciet*: ut infra dicemus lib. 36.

Dices: Ritus hujusmodi extat in codice Rodradi libri Sacramentorum Greg. M. ex Menardo: atqui percipi nequit quomodo is ritus in vetustissimis Pontificalibus libris irrepserit, nisi id Ecclesiæ praxi subnixum esset; ergo &c. ℟. neg. min. In codicibus enim melioris notæ libri Sacram., ut patet ex editione Maurina tom. 3. pag. 253., habetur unum sacerdotem, dum ungit, pronuntiare illam formam: *Inungo te &c.* Deinde pag. 237. legitur: *Multi enim sacerdotes perungent infirmum in quinque sensibus corporis*, ibique nulla Sacramentalis forma describitur. Sed monentur sacerdotes, ut crucem faciant de oleo S. dicentes tantum: *In nomine Patris &c.* Hinc patet I. juxta hunc librum unctionem factam ab uno sacerdote cum forma: *Inungo te* &c., esse Sacramentalem, utpote cum forma simul & materia peractam: aliam vero a pluribus fuis-

se

se aliquando absque forma Sacramentali peractam, & tunc fuit simplex ceremonia, aliquando cum forma peculiari, cuique unctioni respondente, tunc vero qualibet unctio fuit Sacramentalis. Constat II. in codice Rodradi, ubi describitur forma & unctio facienda a sacerdotibus, qui formam non proferunt, describi unctionem postremam ceremonialem tantum. III. Præferendum omnibus ritum ab Ecclesia Latina probatum, ubi idem sacerdos ungendo formam profert.

CAPUT II.

De subjecto, sive de suscipiente Sacramentum extremæ Unctionis.

CONveniunt theologi hoc Sacramentum non esse conferendum sanis, pueris, non baptizatis, impœnitentibus, excommunicatis, navigantibus, præliantibus, & supplicio damnatis. Cum tamen Dallæus etiam infantibus extremam unctionem datam esse contendat, idque ad morbi curationem tantummodo, Græci autem etiam sanis conferant; his refellendis sit.

Propositio. Infirmis tantum, iisque adultis, extrema unctio conferri debet.

Prob. I. pars. Ex Jac. ep. *Infirmatur quis in vobis &c.*, ubi tria notanda sunt: I. quod Jacobus, postquam ait: *Tristatur quis in vobis &c.*, & huic animi morbo remedium attulit dicendo: *Oret &c.*, etiam infirmitati corporis remedium tulit dicens: *Infirmatur &c.*; ergo de ægris tantum, non de sanis hic locus accipi debet. II. Græca vox ἀσθενεῖ, quæ extat in Græco de gravi morbo accipitur Matt. 10., Marc. 6., Philipp. 2.. ut notat Grotius; eaque enunciatur de filio Capharnaitæ, & de Lazaro, qui gravissima detinebantur infirmitate; ergo &c. III. Idem evincitur ex verbis sequentibus: *Oratio fidei salvabit infirmum*, Græce κάμνοντα; quæ vox significat *deficientem*, & graviori morbo laborantem, ut notum est; ergo &c.

Prob. II. ex definitionibus Ecclesiæ. Nam Eugenius IV. In Instr. Arm. ait: *Hoc Sacramentum, nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet*. Trid. sess. 14. ait, Christum eo Sacramento *finem vitæ præsidio munivisse*. Innoc. I. ep. ad Decentium ait, Jacobi verba *de fidelibus ægrotantibus* accipienda. Aquisgranen. Conc. ungendos docet fideles. *Cum infirmitate depressi fuerint*. Idem statuunt Aelfricus, David Nanneten. Capitularia Caroli M. Pœnitentiale Theodori, Synodus Lemovicen., & Ritualia Orienta-

talis, & Occident. Ecclesiæ. Lingonense monet liniendum ægrum: *Quando graviter infirmatur.* Viennen. habet: *Hoc Sacramentum datur solis infirmis, adultis, & pœnitentibus, qui sunt in periculo mortis.* Idem statuit Rituale Rom, & alia omnia edita posterioribus temporibus.

Prob. III. Exemplis plurimis ex Hist. Eccles. S. Eugendi Abbatis Jurensis, Remberti Archiep. Remen., Hereberti Colonien. episcopi &c. Qui omnes paulo ante mortem S. Unctione sunt delibuti: idem legitur de S. Leone IX., de B. Bernardo Abb. Tironen., de S. Malachia, & Philippo Francorum Rege, de quo cecinit Guilielmus Brito Armoricus: *Cumque oleo sancto, quasi jam moriturus inunctus &c.* Prob. IV. ex auctoritate Orientalium. In Euchologio Græc. utramque formam pro ægrotis institutam esse satis constat. II. Calecas apud Arcud. l. 5. Conc. ait: *Eucheleon* esse spiritalis curationis sigillum: *Quoniam infirmitate decumbentibus adhiberi illud oportet.* Job Monachus ait: *In extremis respirationibus administrari debet Eucheleon.* Jo. Nathanael.: *In ultima hora conceditur.* Gabriel Philadelphus ait, institutum *pro illis, qui in infirmitate decumbunt.* Vide Arcud. p. 303.

Prob. II. pars. Adultis enim tantummodo, convenire possunt formæ recensitæ, non parvulis, qui nec sensuum illecebris indulsere, nec ope Dei indigent ad repellendas dæmonum insidias: & licet sanitatis corporalis sint capaces, hæc tamen non est Sacramentorum præcipuus effectus. Hinc Ritualia supra laudata vetant liniri Sacramentali unctione puerulos: idem de amentibus dicendum est, nisi per intervalla habeant rationis usum.

Ob. I. Maldonatus de Sacram. tom. 2. pag. 215. ait, Scholasticos negantes pueris hoc Sacramentum, errare. Quod probat 1. ex quo apud veteres hæc unctio omnibus indiscriminatim jussa sit. 2. ex testimonio Nicolai Cusani. 3. epemplo Eucharistiæ, quæ infantibus conferebatur; ergo &c. ℟. Maldonatum propriis verbis revinci; nam q. 1. p. 211. probat hanc formam: *Indulgeat &c.*, & remissionem peccatorum esse ait hujus Sacramenti effectum præcipuum, atqui in parvulis indulgentia, ac remissio peccatorum locum non habet; ergo &c. Ad I. prob. neg. ant. Id enim repugnat Jacobi Epistolæ, Conciliorum statutis, & Ecclesiæ praxi. Ad II. ℟. Cusanum, qui infantes olim inunctos ait, ævo tamen suo eos inungi negat, vel forte asseruit Cusanus, non secus ac Moldonatus, infantes olim

inun-

munctos *absque forma sacramentali*. Ad III. neg. conf. Possunt enim infantes recipere augmentum gratiæ per Eucharistiam, non possunt autem per extremam unctionem recipere remissionem peccatorum, quæ non habent.

Ob. II. Græci etiam valentibus unctionem hanc conferunt; ergo &c. ℞. neg. conf. Hanc enim consuetudinem ut sacris Literis, & Græcis Scriptoribus oppositam Arcudius insectatur ob momenta supra producta: eamque turpis lucri gratia, & quorundam audacia inductam esse scribit. Non desunt tamen qui putant falli Arcudium, & unctionem illam censent non esse Sacramentalem (1) nam forma illa Græcorum: *Pater Sancte &c.*, licet nostra amplior, exprimit tamen animi, & corporis sanitatem, nec patitur ambiguum sensum, qui subest formæ Sacramenti Confirmationis, quæ est ista: *Signaculum Spiritus Sancti*. Vide tom. VII. pag. 130.

CAPUT III.

De variis effectibus, quos in subjecto, seu suscipiente producit Extrema Unctio.

PLures effectus hujusce Sacramenti enumerat Trid. Sess. 14. cap. 2. Præcipui autem sunt peccatorum remissio, animi alleviatio, & corporeæ sanitatis, si expedit, restitutio. Ac prior effectus aperte evincitur ex verbis Jacobi: *Si in peccatis est, remittentur ei*, & ex can. 2. Trid. *Si quis dixerit, sacram unctionem non remittere peccata: anathema sit*. III. Ex Patribus, nec non ex forma, ac ritu hujus unctionis, in qua exprimitur hæc peccatorum remissio.

Quærunt tamen Scholastici, an hæc remissio sit hujus Sacramenti effectus primarius, an secundarius? Thomistæ cum D. Th. q. 30. suppl. a. 1. censent, præcipuum ejus effectum esse infirmum contra mortis pericula corroborare, secundarium vero peccata residua sive venialia, sive mortalia delere. S. Bonaventura, Scotus, aliique tenent, venialia peccata hoc Sacramento per se primo deleri, & inde consequi animi alleviationem. Sit itaque

Propositio I. Non desunt momenta, quibus ostenditur, remissionem peccatorum esse primarium extremæ unctionis effectum.

 Prob.

(1) In hanc sententiam descendit etiam Goarius, nec non Benedictus XIV., qui hujus opinionem probare visus est l. 7. de Synodo Diœces. c. 10.

Prob. I. ex momentis suprà productis ex Jac. epist., ex Trid., ex Patribus, atque ex forma, ac ritu hujus Sacramenti, ex quibus constat, illius vi præcipue peccata deleri. I. quia effectus hujusmodi priori loco a Tridentina recensentur. II. ex Catechismo Romano n. 14. primo loco recensetur gratia, *qua peccata leviora remittit*. III. Sacramentum hoc est spiritalis sanatio; ergo debet vi sua delere peccata venialia, non lethalia. Vide S. Bonaventuram, Scotum, Alensem ab Auctore laudati &c.

PROPOSITIO II. Plura sunt etiam momenta, quibus Thomistarum sententia defendi potest.

Prob. I. enim Jacobus prius gratiam commemorat, quæ infirmum sanat & alleviat, póstea remissionem peccati, & quidem conditionare nempe: *Si in peccatis sit*. II. Nullum Sacramentum videtur per se institutum ad delenda venialia, cum hæc pluribus aliis remediis possint expiari. III. Si hæc remissio esset effectus princeps hujus Sacramenti, etiam sanis cum Græcis conferri posset. IV. Omnia peccata actuali per pœnitentiam delentur; ergo frustra hoc esset institutum. Ex utriusque sententiæ momentis infertur, peccata, quæ unctione extrema per se diluuntur, non lethalia esse, sed venialia: cum hoc Sacramentum sit institutum, non ad conferendam primam gratiam, sed ad gratiæ augmentum & ad mortis pericula superanda. Ut enim ait Catechismus Romanus: *Exitiales culpæ pœnitentiæ Sacramento tolluntur, neque hoc Sacramentum primario ad graviorum criminum remissionem institutum est, sed Baptismus tantum, & Pœnitentia vi sua hoc efficiunt*. Ex quibus constat, quam sit infirmum illud argumentum, quod peccata venialia possint sine Sacramento expiari, non enim extra Sacramentum delentur vi alicujus signi efficacis, sed per modum impetrationis, ob Ecclesiæ præces, & devotionem fidelium, ut fit aqua lustrali.

Adde, per hoc Sacramentum gratiam conferri contra dæmonum insidias, & impetus. Remissioni peccatorum affine est peccati reliquias abstergere, languorem nempe, qui peccatorum multiplicitate contrahitur, qua concupiscentiæ vulnus, ac mentis cæcitas augetur. Accedit timor mortis, quo ne quis opprimatur, sacra unctione *alliviari* debet; non ergo tollitur hujus vi Sacramenti ægritudo corporis, sed animi: atque hunc Sacramentalem effectum unctio, seu *materia proxima*, & ejus *forma* producit, ut dictum est. Alter effectus, qui verbo *alleviabit* continetur, est

est animi confirmatio, hujusque excitatio ex magna fiducia in Dei misericordiam. Ablato enim languore et tristitia, qua infirmus afficiebatur ex peccati turpitudine, et pœnarum formidine, exhilaratur expectans adventum Domini: nec adeo angitur memoria scelerum præteritorum.

Ex his patet; quinam sit primarius sacræ unctionis effectus. Certum est enim, hoc Sacramentum esse institutum ad expellendam animæ lassitudinem, et ad sanandos *contritos* corde. Manifestum est etiam, infirmitatem illam, et torporem spiritus plurimorum, leviorumque criminum inhæsione induci, et foveri. Certum est etiam, in quavis curatione prius causas morbi tollendas esse; ideoque spiritali unctione sanandos ægrotos, ut extrema valeant superare pericula. Hi ergo effectus, si attendantur singuli in suo ordine, primarii sunt omnes. Sanatio enim est id, cujus gratia hoc Sacramentum fuit institutum, et hoc sensu subscribendum est D. Thomæ. In eadem sanatione debet prius tolli infirmitatis origo, et ita prius absterguntur peccatorum reliquiæ, ut ait S. Bonaventura. Relate ad finem gratia corroborans est etiam effectus primus. Hac via facile objecta superius posita solvuntur. Postremus effectus est sanitas corporis, si hæc tamen animæ sit profutura, ut ait Tridentinum.

Quæres, cur non semper ægrotus sanctæ unctionis vi convalescat, cum tamen semper gratiam consequatur; nisi adsit obex?

℟. Quia Sacramenta instituta præsertim sunt propter spiritalem animæ utilitatem, et consequenter sanatio corporis est *secundarius* effectus, qui non vi olei nativa, sed sacramenti efficacia producitur: non tamen *absolute*, sed si animæ saluti expediat: ut docet S. Thomas loc. cit. *Quia ratio operans numquam inducit secundarium effectum, nisi secundum quod expedit ad principalem. Ideo ex hoc sacramento non semper sequitur corporalis sanatio, sed quando expedit ad spiritalem.* Hinc refelluntur Novatores, qui ajunt ægrotum numquam moriturum, si sacra unctio sit sanitatis signum efficax.

CAPUT IV.

De variis quæstionibus ad hoc Sacramentum spectantibus.

QUæri solet imprimis: An hoc sacramentum sit necessarium necessitate præcepti? (quippe necessitatem medii negant omnes). Quidam affirmant, eo quod verba Jacobi: *Inducat* &c. videantur importare mandatum;

tum; unde Tridentina Synodus eos damnat, qui docent: *Hanc unctionem, vel figmentum esse humanum, vel ritum a Patribus acceptum, nec mandatum Dei &c.* Et Synodus Cabillonen. can. 48. ait: *secundum B. Jacobi documentum infirmos ungi debere.* Ita sentiunt De-Cocq, Habert, Le-Droint, et Tournelyus. Negant tamen Suarez, Toletus, Estius, Sylvius, aliique sequentibus ducti momentis.

I. Innocentius I. in ep. ad Decent. ait: *Ægrotos oleo sancto perungi posse*, eoque *uti licere*, non autem *debere*, aut id *necessarium esse*. II. Trid. ait: *Hoc Sacramentum fidelibus commendatum, & promulgatum*. Addit: *Tanti Sacramenti contemptum absque ingenti scelere esse non posse*; quibus verbis damnantur contemptores, non vero ii, qui illud non suscipiunt.

III. Hæc denique videtur expressa D. Th. sententia. Hi ergo ajunt, eo sensu sacram unctionem *præcipi & mandari* a Jacobo, quatenus est a Christo instituta, et præceptum est non contemni. In hac controversia quatuor certissima sunt. I. Sacrilegium esse hujus Sacramenti contemptum, ex laud. Trid. verbis, et ex Const. Martini V. an. 1418., qua statuitur, ut suspecti de hæresi interrogentur: *Utrum credant, quod Christianus contemnens susceptionem extremæ unctionis peccet mortaliter*. II. Parochos teneri seculo curare, ne quis absque hoc Sacramento decedat ex Syd. Lingonen., Mediolanen., ex Catech. Rom. &c. III. Ægrotos illos, qui confiteri nequeunt peccata, teneri ad hoc Sacramentum suscipiendum, eo quod deleat *per se* venialia, & *per accidens* etiam mortalia: ita D. Thom. in 4. dist. 23. q. 1. art. 2. Tenetur enim quisque in extremo periculo opportuna remedia adhibere. IV. Tandem ad illud teneri ægrotos illos, qui crebris tentationibus, & præsertim in fine tentantur.

Quæres II. An peste grassante parochi teneantur cum propriæ vitæ discrimine infirmis extremam unctionem administrare? Negant Sylvius, Suarez, Possevinus, Diana, aliique ex quo Sacramentum hoc non sit absolutæ necessitatis, ut est pœnitentia. Alii vero affirmant, ob discrimen, quod interest, ex Aug. ep. ad Honoratum 180. nunc 228., inter pastorem & mercenarium, qui videns lupum relicto grege aufugit, non item bonus pastor. Tum etiam ex quo parochi ex justitia Sacramenta ministrare teneantur, nec salva æquitate deserere possint in extremo periculo infirmos suæ curæ commissos: ut enim ait Nicolaus

I. cap.

I. cap. *Sciscitaris* 7. q. 1. *Si perniciosum est proretam in tranquillitate navim deserere, quanto magis in fluctibus.* Ex quibus eruitur.

I. Nullo modo permittendum esse, ut parochi infirmos deserant, quoties illorum præsentiam exigit istorum salus spiritalis, nec adsunt alii ministri, qui conferant Sacramenta: ut patet ex momentis secundæ sententiæ. II. Parochos omnino teneri ad inungendos ægrotos, qui peste correpti peccata sua confiteri non valeant, ex præced. Prop., ubi ostendimus eo in casu S. unctionem delere lætalia, & patet ex Syn. Namurcen. ann. 1639.: *Qui autem peste afflatus non est confessus, nec potest confiteri, pastor teneatur extremam unctionem cum periculo vitæ dare.*

III. Teneri parochum hanc unctionem peste laborantibus conferre, si periculum non sit evidens, secus si sit inevitabile, & Eucharistiæ, & Pœnitentiæ Sacramenta antea ministraverit, ut docent Theologi clariss. apud Sylvium. IV. Tandem debere parochos animadvertere, sibi nefas esse in quovis casu denegare extremam unctionem infirmis si eam petant, aut ex negatione scandalum oriatur: cum non appareat evidens periculum, si providentiæ sese committant, pharmacis salutiferis se muniant, infirmosque virgula, non pollice inungant.

Quæres III. Quo tempore hoc Sacramentum sit administrandum? ℞. cum Catechismo Rom. n. 9.: *Gravissime peccant, qui illud tempus ægroti ungendi observare solent, cum jam omni salutis spe amissa, vita & sensibus carere incipiat.* Idem tradunt Concil. Burdigalen., Remen., Bituricenc., & I. Mediolanen. (1) apud Natal. Alex. Ubi nota, male se gerere medicorum complures, qui ne ægrotantes tristitia afficiant, etiam in magno vitæ discrimine sanitatem illis promittunt, cum teneantur dare operam, ut morituri disponant domui suæ, nedum terrenæ, & corruptibili, sed etiam spiritali & æternæ.

Quæres IV. An unctio extrema præmittenda sit, an postponenda viatico? ℞. I. Sacram unctionem olim præmissam fuisse viatico ex cap. *Ab infirmis* 21. q. 7., ubi legitur: *Sacra unctione inuncti, secundum statuta SS. PP., communione Viatici reficiantur.* Idem eruitur ex l. 7. Capitular. Caroli M., & ex Concil. Aquisgranen. &c. Acce-

(1) His consentit Synodus Auxim. ann. 1593. de Extr. Unct. c. 1.

cedunt exempla Ramberti Bremen. ep., Guillelmi Arch. Bituricen., S. Malachiæ, aliorumque apud Launojum, qui ante communionem S. oleo peruncti sunt. Quod confirmatur ex veteribus Ritualibus Constantiensi, Rotomagen., Andegaven. &c., in quibus ordo inungendi infirmos ordinem administrandi Viaticum præcedit. Ex constitutionibus etiam veterum monachorum Cluniacensium, Cistercien. &c. ab Auctore laudatis constat unctionem viatico fuisse præmissam.

℞. II. Hanc consuetudinem non fuisse universalem, ut constat ex vetustissimo Ms. Pontificalis Rom., quod extat Florentiæ in Bibl. S. Crucis, ubi, teste Mabillonio, Viaticum præmittitur unctioni infirmorum, idem evincitur ex consuetudine Romanæ Ecclesiæ. Tandem ex Serm. S. Cæsarii, ubi legitur: *Corpus Christi ille qui ægrotat accipiat, & inde corpusculum ungat*. Et ex Capitularibus Isaac Lingonen, & Herardi Turonen. Viaticum unctioni præponitur.

℞. III. Non violare Ecclesiasticam disciplinam, qui humiliter unctionem peteret ante Eucharistiam, ut a peccatorum reliquiis purgatus eam majori dispositione susciperet: etenim legitur in Rituali Parisiensi: *Si infirmus prius petat Sacramentum Eucharistiæ, quam extremam unctionem, sibi prius confessione facta ministretur*. Idipsum probat Van-Espen exemplis Lupi, & Fervaquesii, quos vocat *Augustinianæ familiæ non exigua ornamenta*, qui sane *oleo inungi ante viaticum petierunt, & obtinuerunt*.

℞. IV. Communiter tamen servanda est consuetudo, quæ unctioni extremæ præmittit viaticum. I. Quia congruum est vigentem Ecclesiæ disciplinam servare. II. quia, ut illa, ita etiam ista, momentis suis innixa est, quæ profert Bellarminus l. 2. de Arte bene moriendi: quorum illud præcipuum est, quod nempe veteres Sacramenta omnia concludebant; & quasi consignabant Sacramento corporis Christi: unde etiam nunc baptizati, adulti, ordinati, & matrimonio juncti statim communione Euchar. reficiuntur. At nostro ævo ordo invertitur, quia sæpe contingit, ut infirmi rationis usum amittant, vel aliunde reddantur inhabiles ad Eucharistiam.

Quæres V. An extrema unctio possit iterari? ℞. I. Nonnulli, fuisse olim opinionem Goffridi Abbatis, semel tantum fas esse sacro oleo ægros delinire, eo quod nec publica pœnitentia, cujus species quædam est extr. unctio, nec

nec confirmatio repetatur: ſed utraque ratio futilis eſt. Licet enim pœnitentia publica non iteraretur, iteratur tamen peccatorum confeſſio, quæ in publica pœnitentia Sacramenti rationem habet. Confirmatio autem non iteratur, quia imprimit characterem: quod non præſtat ſacra unctio, quæ instituta eſt in remedium, ſubſidiumque ægrotantium.

℟. II. alii poſſe quidem iterari unctionem, non tamen intra ſpatium unius anni, ut habetur in veteri Carm. MS. Eccleſiæ Turonenſis: *Non bis ungatur in anno*. Verum nec ſententia hæc firma fuit, nam juxta Pontificale S. Prudentii, qui floruit IX. ſæculo, imo juxta librum Sacram. Gregorii in eadem infirmitate repetebatur unctio infirmorum, & Viaticum. Nec validæ rationi ſubnixa eſt: nam ex Jacobo inungendi ſunt fideles, quotieſcumque infirmantur; ſi ergo iterum infirmentur, iterum ſunt inungendi.

℟. Itaque III. Infirmos, ſi poſt ſuſceptam unctionem convaluerint, iterum hoc Sacramento juvandos eſſe, ut docet Trident. c. 3.: & confirmatur ratione, cum extrema unctio inſtituta ſit in ſubſidium infirmorum, & ſit ſpiritalis curatio, quæ proinde morbis ſpiritalibus redeuntibus iteratur. Quod non fit in eadem infirmitate, quia per ſe ſufficit ad ea incommoda vitanda, quæ affert præſens infirmitas, dummodo hæc non ſit nimis diuturna, & infirmus rurſus incidat in vitæ diſcrimen (1), tunc enim accidit nova quædam infirmitas, & ægrotus *patitur recidivam*, ut ait S. Thomas q. 33. art. 2.

Quæres VI. Quænam diſpoſitiones in ſuſcipientibus extremam unctionem requirantur. ℟. Cum extrema unctio ſit Sacramentum exeuntium, & pœnitentiæ conſummativum, in eo præmittendam Sacramentalem confeſſionem: & ſi hæc non poſſit emitti, ſaltem vehementem contritionem, cum ſpe melioris & incommutabilis vitæ, fide conſtanti, aliarumque virtutum exercitatione, & maxima in tam efficax Sacramentum reverentia.

Caput V.

De ritibus Sacramenti extremæ unctionis.

DUm infirmi ſacro oleo liniuntur, ſeptem pſalmos recitandos eſſe præſcribunt Ritualia recentiora, conſue-

(1) Vide Conſtitutiones Synod. Aux. an. 1593. de Sacramento Extremæ Unctionis cap. 6.

suetudines Cluniacensium, & omnium Ecclesiarum manualia. Juxta rituales Parisienses Psalmi recitari poterant, *eundo ad infirmum*. Juxta Meldense, *in domo infirmi* ante S. unctionem: & dum hæc peragebatur a parocho, clerus Psalmos alios canebat. In Suessionen. Psalmi Pœnitentiales recitabantur, *postquam unctus est infirmus*. At Rituale Rom., cui consentiunt alia plura Sacramentalia, jubet unctionem fieri, dum Psalmi Pœnitentiales dicuntur: quæ consuetudo invaluit in Ecclesia Narbonen., Tolosana, Massilien. &c.

Quod sane rectissime est constitutum. Nam hoc Sacramentum, ut ait Trid. sess. 14.: *Non modo pœnitentiæ, sed & totius Cristianæ vitæ, quæ perpetua pœnitentia esse debet, consummativum existimatum est a Patribus*; ideoque cordis contritionem, & summam peccati detestationem postulat, quod, teste Possidio, *fecit* S. P. A. *ultima, qua defunctus est, ægritudine. Nam sibi jusserat psalmos Davidicos de pœnitentia scribi contra parietem, & legebat, & jugiter flebat*. Consueverunt majores nostri cinerem quoque, & cilicium ægrotis imponere ante sacram unctionem ex Manuali Aniciensi, & Noviomen. In Lugdunensi, & Rotomag., statuitur, ut supra pectus decumbentis crux ex cineribus fiat. Peractis unctionibus in distento super terram sagulo, ac cinere superposito infirmi collocabantur ex vet. Pontificalibus; & in *Consuetudinibus* Cluniacen., Cartusianorum, & Cistercien. Atque ita animam efflavit S. Martinus Turonen. Episcopus. Nec non summi principes Ludovicus VI. & IX. Unde illud effatum: *Non decet Christianum, nisi in cinere mori*. Tandem mos fuit olim, ut infirmi ante sacr. unctionem recitarent symbolum Apostolicum ex Manuali Suession., & Ambianen., quod ad Christianæ fidei confessionem factum puto: unde Græci ægrotos inungentes eorum capiti libri Evangeliorum imponunt, teste Allatio, Goario &c. Atque his huic tractationi finem facimus.

Appendix Lib. XXXV.

In quo Orientalis Ecclesiæ disciplina explicatur circa Sacramentum extremæ Unctionis.

Optime monet sapientissimus, l. 7. de Syn. Diœces. c. 26., Rom. Pontifex Benedict. XIV. non obesse hujus Sacramenti valori,

lori, si parum balsami huic oleo permisceatur: *Modo admixtio non destruat exteriorem olei speciem, itaut non amplius oleum, sed potius unguentum, aut alterius generis mixtum artificiale censeatur*. Immerito ergo Galanus ea de re Armenos erroris insimulat. Quid vero de Syrorum Nestorianorum detestabili consuetudine censendum est, qui, teste Assemano: *Loco olei olivæ, quod pro infirmis olim benedicebant, quum pro iis orare, manusque supra eos imponere decrevissent, nunc massam quandam componunt ex oleo, & aqua, & pulvere, seu reliquiis alicujus sancti, quam vocant* HANANA *seu* TAIBUTA, *idest gratiam talis sancti, eamque in cornu, seu vase conservant in Ecclesia pro infirmis usurpanda?* Ex nuper laud. Benedicti XIV. doctrina satis constat, Syros istiusmodi errore gravissimo detineri. *Synodus Diamperien. ex eodem Assemano, sess. 8. c. 17. loco hujus olei aquam benedictam in Ecclesiis Malabaricis retinendam præscribit*. Armeni, Galano teste, feria 5. maj. Hebd. butyrum Græcorum more, post lotionem pedum consecrare solent his verbis: *Sanctifica Domine hoc butyrum, ut medicamentum omnium ægritudinum, & sanitatem afferat animabus, corporibusque illorum, quibus applicatur, in memoriam illius unctionis, quæ in Christi pedibus a Magdalena facta fuit*.

Quæ quidem unctio, licet apud alias Orientales Ecclesias, teste Galano ipso, non obtinuerit, cum tamen nihil fidei, aut moribus oppositum contineat, non est improbanda; at jure improbatur oratio, quam in hujusmodi unctione adhibere solent, qua dicitur unguenti hujusmodi benedictionem ab Apostolis accepisse universalem Ecclesiam. Armenorum nonnulli, ii præsertim, qui Vartani erroribus sunt implicati, loco unctionis infirmorum, sacerdotum defunctorum corpora inungere superstitiose consuevere, ut ii cum pravis spiritibus decertare valeant; Cum autem superstitiosam hujusmodi unctionem adhibent, hæc proferunt verba: *Benedicitur, ungitur, sanctificatur manus frons, vertex, hujus sacerdotis per signum istius S. Crucis, per hoc Evangelium & S. chrisma: In nomine Patris &c.* Porro hæc Armenorum hæreticorum superstitio originem duxisse videtur ex eorum sententia, qui inter alios hujus Sacramenti effectus illum etiam enumerant, nimirum per istam unctionem a Deo muniri fidelem, ut *more militis unctus aereas possit vitare potestates*, quam formam, teste Alberto M., ac D. Bonaventura, in Ecclesia Ambrosiana jamdiu obtinuisse demonstrat cl. Auctor tom. 8. pag. 278. Rom. editionis. Quod spectat ad hujusce Sacramenti ministrum, optime monet loco cit. pag. 293. cl. Auctor, quamvis aliquando plures sacerdotes ægrotos inunxerint, posse tamen unctionem ab uno presbytero rite conferri. Quod etiam Græci in Ruthena Synodo Zamosciæ celebrata anno 1720., & a Bened. XIII. confirmata ann. 1724. professi sunt his verbis: *Si septem, aut tres haberi commode non possint sacerdotes, ab uno conferatur, qui totius Ecclesiæ personam gerens hoc Sacramentum ministret*. Idem statuit Benedict. XIV. in Constit.

Etsi

Etsi Pastoralis §. 5. num. 2. & 3. Reapse, ut animadvertit laudata Synodus Ruthena a Bened. XIII. approbata: *Plures sacerdotes advocantur ad ministrandum hoc Sacramentum, tum ob reverentiam ejusdem, & gratiæ copiam, quam confert, tum ut plurium sacerdotum preces effectum Sacramenti coadjuvent*. Narrat Nathanael magnus œconomus Cretensis in Resp. ad quæsita episc. Anagnini, Græcos sacerdotes, loco satisfactionis in Sacramento pœnitentiæ imponendæ, alicubi consuevisse, non levi pretio infirmum sacro oleo inungere, ut ita a peccatorum reliquiis, pœnisque pro iis subeundis absolverentur: quem abusum jure improbavit post Nathanaelem Arcudius l. 5. cap. 4.: qui arbitratus est Græcos presbyteros in ea fuisse sententia, per eam unctionem verum perfici Sacramentum, cujus capaces esse non solum infirmos, sed etiam sanos, recentiores nonnulli irrito labore demonstrare conati sunt. Quos tamen invictis scripturarum oraculis, firmissimis Ecclesiæ definitionibus, & validissimis Ecclesiasticæ Historiæ monumentis refellit cl. Auctor loco cit. pag. 500.

LIBER XXXVI.

De Sacris Ordinationibus.

CUM de Sacramentis, quæ pro omnibus Christi fidelibus esse instituta creduntur, fuerit hactenus pertractatum, superest ut de iis etiam sermo fiat, quæ certam hominum conditionem spectant, qualis est Ordo, qui clericos respicit, et Matrimonium, quod spectat ad laicos, de quo seq. postremo libro verba fient. Nunc autem de sacris Ordinationibus agendum est, et per universos clericorum gradus discurrendum, qui aut docendo, aut Sacramenta conficiendo, aut ministrando gerunt in Ecclesia munera præstantiora. Quod quidem duplici dissertatione expendere pro virili curabimus. Quarum prima erit de existentia, numero, atque essentia Sacramenti Ordinis, altera de ejus ministro, subjecto, ac ritu.

DISSERTATIO I.

De existentia, numero, atque essentia Sacramenti Ordinis.

QUæremus hoc loco, num Ordo sit proprium novæ legis Sacramentum, quotuplex sit, quænam denique sit ejus materia ac forma?

CAPUT I.

Ostenditur Ordinem esse proprium legis Evangelicæ Sacramentum.

NOt. I. Ordinis nomine intelligunt Latini scriptores I. rerum seriem, atque dispositionem, ut *ordinem insti-*

stituere, *permutare*, *abrumpere*. II. Varia civium genera, ut *Ordo Senatorius*, *equestris &c.* III. Curiam et magistratum, de quo sæpe Aug. in Breviario Coll. Cartag. IV. Sacramentorum, rituumque rationem et methodum, ut *Ordo Romanus*, *Ordo Æthiopum &c.* V. Religiosorum instituta, ut *Ordo S. Benedicti*, *Ordo S. Augustini &c.* VI. Hierarchiam Ecclesiasticam, quo sensu in ordine constituti dicuntur, qui Ecclesiastica pollent auctoritate. VII. Tandem Ordo significat perantiquam Ecclesiæ cæremoniam, qua episcopi, aut impositione manuum, aut signo alio sensibili ad sacra ministeria nonnullos initiant, et hic Ordo est Sacramentum, de quo sermo est.

Not. II. Græcis ex traditione hoc Sacramentum servante illud vocant Χειροτονίαν, seu Χειροθεσίαν, idest *manuum impositionem*, quo vocabulo nunc initiationem clericalem, nunc electionem ad Ecclesiastica, et profana etiam munia, quam *manus extendentes faciebant*, ferendi suffragii gratia, Græci designant. Unde electionem episcoporum Cleri suffragio factam Χειροτονίαν appellant, ut patet ex can. 4. Nicæno: frequentius tamen ritum illum significant, quo sacro ministerio aliquis inauguratur. At de hac voce plura Arcudius l. 6. Concord. c. 1., et Morinus de Sacr. Ord. p. 3. Exerc. 1.

Not. III. Postremo sensu acceptus Ordo definitur: *Signaculum quoddam Ecclesiæ*, *quo spiritalis potestas traditur ordinato*. In qua definitione tradita a Magistro, et a D. Thoma, aliisque communiter probata, adest *signaculi* expressio, genus nempe, quo convenit cum aliis Sacramentis, et *potestatis spiritalis* traditio, qua Ordo ab aliis Sacramentis secernitur. Dicitur autem hæc potestas spiritalis, quia spectat ad sacrum ministerium obeundum. Materiam vero hæc definitio non exprimit, quia in singulis ordinibus diversa est. Aliam definitionem pleniorem tradit Trid. sess. 23., ex cujus c. 1. et 2. hanc eruit Sylvius: *Ordo est Sacramentum novæ legis a Christo institutum*, *quo traditur potestas consecrandi*, *offerendi*, *ac ministrandi corpus*, *& sanguinem ejus*, *nec non sacerdotio ex officio deserviendi*.

Not. IV. Prætermittimus eam quæstionem: an extet in Ecclesia sacer ordo. Licet enim plures hæretici omnibus fidelibus etiam fœminis munia Ecclesiastica attribuant, fatentur tamen ad ea deligendum esse quemlibet, aut consensione laicorum, aut presbyterorum delegatione: ne per-

turbata sint omnia. A nobis tamen in eo diffident, quod negent inaugurationem presbyterorum esse gratiæ signaculum, et proprium novæ legis Sacramentum. Ita Lutherus lib. de Capt. Babyl., quamvis in Tract. de Missa priv. non neget *pastorum ordinationes* servari ex vetustiss. consuetudine. Melancton etiam, qui in Locis commun. S. Ordines dejicit, eos tamen recipit in posterioribus editionibus. In Confess. item Augustana Lutherani ordinem Eccl. professi sunt, sed caute addidere: *Quod nemo debeat in Ecclesia publice docere, nisi rite vocatus*. Qua de re Eckius, teste Cassandro, nil aliud ad concordiam ineundam a Lutheranis in hoc articulo desiderabat, quam ut docendi ministerio adjungeretur *consecrandi potestas*. Calvinus autem, licet Ecclesiasticorum rituum infensus hostis, unde minores Ordines, Subdiaconatum, et Characterem, et S. Chrisma deridet, tamen *presbyterii munus ore Christi nobis commendatum* non diffitetur; *illic enim*, inquit, *ceremonia est, primum ex Scripturis sumpta*. Ex qua novatorum dissensione catholicum dogma firmatur. Sit ergo

Propositio. Ordo, quo S. ministri initiantur, est verum et proprium novæ legis Sacramentum.

Prob. I. ex sacris literis. Nam Act. 6. legitur, diaconos ab Apostolis fuisse peculiari muneri destinatos, et c. 14. a Paulo et Barnaba constitutos esse presbyteros per universas Ecclesias. Ad Ephes. 4. quidam a Christo selecti dicuntur: *In opus ministerii*. Tito c. I. mandat Apostolus, ut presbyteros per civitates constituat. Et Hebr. 5. ait: neminem assumere sibi honorem sacrificia immolandi, nisi vocetur a Deo tamquam Aaron; atqui talis inauguratio ministrorum fit per verum & proprium Sacramentum; ergo &c.

Prob. min. I. enim habetur ibi signum sensibile, idest manuum impositio. Nam Act. 6. Apostoli electis septem diaconis *orantes imposuerunt manus*. De presbyteris etiam a Paulo et Barnaba constitutis, ubi Vulgata legit: *Et cum constituissent illis per singulas Ecclesias presbyteros* habet Græca: Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους, ubi aperte Χειροτονία, seu manus impositio exprimitur. Timotheum quoque, *cum impositione manuum presbyterii*, fuisse ordinatum constat ex ep. I. et 2. Eodem ritu gratiam ordinatis fuisse collatam testatur Apost. ib. dicens: *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi, cum impositione manuum presbyterii*. Tandem a Christo institutum fuisse hoc Sacramentum

tum constat ex Act. cap. 20., ex 1. ad Cor. 12. &c., ubi Christus Apostolis tradidit potestatem remittendi peccata, conficiendi Eucharistiam, sacra mysteria dispensandi, et regendi Ecclesiam Dei; ergo &c.

Prob. II. ex PP. Episcopos enim, presbyteros, & diaconos a plebe distingui in epistolis Ignatianis ad Trallianos, & Smirnên., in Justini Apol., in Canonibus Ap. certum est; aqui PP. loquuntur de constitutis in Ecclesiastico ordine per initiationes Sacramentales; ergo &c. Prob. I. Ex Græcis PP. Nazianzenus Or. in Bapt. p. 802. ait: *Verbi potestas sacerdotem honorandum facit, novitate benedictionis a communitate vulgi separatum*. Addit eum *quadam inaspectabili gratia interiorem animum gerere in meliorem transformatum*. Est ergo in ordine gratiæ spiritalis effectus. Chrysostomus l. 3. de Sacerd. n. 4. ait: *Ipse paracletus ministerium istud disposuit*. Unde sublimius esse demonstrat Levitarum, veterumque Sacerdotum ordinibus, *quod animam attingat, cœlosque transcendat*. Et tom. 1. p. 571. commemorat ritus adhibitos *in sacerdotum ordinationibus*, Tom. 2. p. 436. ait: *Neque sacerdotes habuissemus, neque possibile foret, horum ordinationes sine descensu* (Spiritus S.) *fieri*. Gratiam item Ordinatione collatam describit in epist. 1. ad Tim.; ergo &c.

Prob. II. ex Latinis Patribus. Tertullianus de Præscr. c. 40. ostendit, diabolum divina Sacramenta in mysteriis idolorum æmulari, qui tingit, signat in fronte milites suos, celebrat panis oblationes, & pontifices etiam constituit. Ex quibus Pamelius Baptismum, Eucharistiam, Confirmationem, Ordinem, & alia sacramenta a Tertulliano significari demonstrat. Cyprianus etiam *Ordinationem clericam*, ut ipse eam appellat ep. 33., & quidem ad divina ministeria, ab episcopis factam cum collatione spiritalis potestatis commemorat: quemadmodum & sacrificium Christianum ab initiatis tantum oblatum l. de Laps. & alibi. Vide Auctorem l. 33. c. 19. de Missa. At S. P. A. l. 2. contra Parmen. c. 13. ait: tam Baptismum, quam Ordinem in hæretico permanere: *Utrumque enim sacramentum est, & quadam consecratione utrumque homini datur; ideoque in Catholica utrumque non licet iterari*: addit, si id fieret, summam illatum iri sacramento injuriam. Et num. 30. hoc validissimo argumento Donatistas exagitans ait: *Si utrumque sacramentum est* (Baptismus & Ordo) *quod nemo dubitat, cur illud non amittitur, &*

istud amittitur? Neutri sacramento injuria facienda est; ergo per Augustinum Ordo sacramentum est, de quo nemo catholicus ambigit, quodque imprimit characterem.

Consentiunt Augustino omnes episcopi Africani in epistolis ad Marcell. ab Aug. productis l. de Gest. cum Emerito Donat. Leo Magnus in ep. ad Episcopos Maurit. ait: *Ante ætatem maturitatis, & experientiam disciplinæ*, nulli tribuendum esse sacerdotalem honorem, juxta illud Ap. in 1. ad Tim. 1.: *Manus cito nemini imposueris*. Ib. c. 5. laicos a clericis secernit, & recenset *ordinationes* Maximi, Aggari, & Tyberiani. Gregorius Magnus ep. 34. l. 10. meminit ordinationum, quæ fiunt impositione manuum episcopi. Et l. 2. Dial. c. 16. minores quoque ordines vocat *sacros*, quoniam iis clerici ritu Sacramentali initiantur. Et ep. 46. ad Jo. ep. Ravenn. utitur argumento Augustini contra Donat. *Sicut baptizatus iterum baptizari non debet, ita qui consecratus est semel, in eodem iterum Ordine consecrari non valet*. Ex quibus sic arguitur: Ritus, quo ministri altaris initiantur, eos secernit a plebe fidelium, spiritali potestate donat, Spiritus S. charismate inungit, gratia peculiari innovat, & imprimit characterem; ergo verum est Sacramentum.

Prob. III. ex definitionibus Ecclesiæ. Synodus Calcedonen. e gradu dejecit episcopos, qui *propter pecunias ordinationem fecerint*. Eadem habet Conc. Bracaren. & alia Romæ, Ticini, Remis, & Moguntiæ habita a S. Leone IX., sed hoc statuit Ecclesia, eo quod in his venalia fierent sacramenta; ergo &c. Idem constituit Eugenius IV. in Decreto unionis, ubi Ordinem inter septem sacramenta recensuit. Quod etiam confirmavit Trid. sess. 23. can. 3. his verbis: *Si quis dixerit Ordinem non esse verum, & proprium Sacramentum a Christo institutum, anathema sit*.

Prob. IV. Ex omnium Ecclesiarum consensu. De Græcis constat ex eorum Euchologiis, & ex confessionibus Calecæ, Protosyncelli, Simeonis Thessalon. Adde Balsamonem, Pachymeram, & Hieremiam Patriarcham Constantinopolitanum apud Arcudium l. 6. De Cophtis, & Jacobitis diximus c. 5. De Syriacis, & Maronitis testem habemus Jo. Darensem, & Morinum. Hinc pervicacissimi ex hæreticis id negare non ausi sunt. De Luthero, Melanctone, & Calvino dictum supra. Bohemos episcopis destitutos misisse ad Romanæ Ecclesiæ antistites clericos

ini-

initiandos ostendit Bossuet in Hist. Var. l. 11. Angli etiam adhuc habere episcopos jactitant, ex eodem Bossueto l. 7. Per Saxoniam fieri a Lutheranis ordinationes ministrorum, cum impositione manuum, & certa verborum forma, ostendit Lindanus. Valdenses, & Hussitas inter vera sacramenta ordinationes numerasse constat ex eorum Confessione an. 1504.; constat ergo Catholicos omnes Latinos, & Orientales, & hæreticos etiam in catholico dogmate consensisse.

Prob. V. Ex comparatione Ecclesiæ Christi cum aliis Religionibus. Nam in lege naturæ extitisse sacerdotes, quibus tantum fas erat victimas immolare, cuique compertum est: nec desunt, qui putant, primogeniti jura, quæ Esau cessit Jacobo, *jura* fuisse *sacerdotalia*, non refragante huic opinioni Hieronymo. Filios item Aaron, quos a tribu *Levitas* dicimus, sacramento quodam sui generis Moses inauguravit mactato prius vitulo & ariete, & hujus sanguine initiandis delibutis, manibusque eorum capiti impositis Exod. 29.: dicti proinde כהנים *cohenim*, a כהן *chen*, sacerdotio fungi: unde *Sacerdos magnus*, גדל כהן *Cohen gadòl* dictus est. Et de Josue quidem Deut. 34. legimus divino spiritu fuisse repletum: *Quia Moyses posuit super eum manus suas*. A Judæis suorum sacerdotum initiationes ethnicos accepisse docet Tertullianus de Præscript. c. 40.: *Si Numæ Pompilii sacerdotalia officia, si satrificalia ministeria, & vasa ipsorum sacrificiorum consideremus; nonne manifeste diabolus morositatem illam Mosaicæ legis imitatus est?* Reapse, quoad initiationes, Gentiles ritum Mosaicum fuisse imitatos constat ex epitheto sacerdotibus tributo in veteribus lapidibus, ubi *Critoboliati* appellantur. *Critobolium* enim est mactatio arietis, cujus sanguine inauguratos esse Pontifices testatur Prudentius. De his plura erudite noster Scacchius Myroth. 2. De Sacerdotibus Persarum, Indorum, Bracmanum, Tartarorum &c. vide quæstiones Alnet. Huetii l. 2. c. 20.. Cum ergo in Evangelica lege offeratur sacrificium longe præstantius; nil mirum si ad ipsum deligantur peculiares viri, atque hi initientur mystica ceremonia: qua initiationes Christianæ tanto excedunt aliarum inaugurationes, quanto nostrum sacrificium omnibus præstat.

Ob. I. Scripturæ loca, quæ docent fideles omnes esse sacerdotes: sed hæc ab Auctore soluta sunt tom. præc. p. 347.

347. Unum addo. Sicuti longe distat sacrificium laudis ab immaculati agni immolatione, ita distat sacerdotium spiritale fidelium ab illo sublimiori, quo funguntur initiati manuum impositione episcoporum. Hoc sacerdotium non esse commune, licet istud sæpe assequantur indigni, optime asserit S. P. A. & constat ex ratione ipsa sacrificii, quod exigit externum ritum, oblationem, & immutationem rei, quæ Domino offertur. Quod quidem non fit in sacrificio laudis, quod offerunt fideles communiter.

Ob. II. Impositio manuum, de qua Apostolus ad Timotheum, non erat sacramentum, sed gratia *gratis data*; ergo &c. Prob. ant. Tam in ep. 1. ad Tim. 4., quam in 2. ad Tim. 1., gratia manuum impositione collata dicitur, non χάρις *gratia*; sed χάρισμα *charisma*: quo nomine in ep. 1. ad Cor. c. 12. designantur gratia sanitatum, discretio spirituum &c. quæ ibidem dicuntur: *Divisiones gratiarum*. II. Apostolus asserit, hanc gratiam datam *per prophetiam*, quæ ad illa gratiarum genera refertur: Nam Apostolus in 1. ad Tim. 4. ait: *Alii operatio virtutum, alii prophetia &c.*

℞. neg. ant. Ad prob. neg. ant. Nam *charis*, & *charisma* idem, hoc est omnia gratiarum genera significat. Paulus etiam gratiam justificationis *charisma* vocat Rom. 5. dicens: *Sed non sicut delictum, ita & donum*: Græce *charisma*. Et in 1. ad Cor. 12. ait: *Æmulamini charismata meliora*, ubi Ap. non ad æmulationem signorum, sed sanctitatis & caritatis fideles hortatur. Deinde *charisma*, de quo Ap. ad Tim. Ordinem non excludit, sed adstruit: sacra enim ordinatio sanctitatem confert, & gratiam multiplicem, hinc Chrys. Hom. 1. in 2. ep. ad Tim. ad ea verba: *Admoneo te, ut resuscites gratiam &c.* ait: *Hoc est gratiam spiritus, quam accepisti ad Ecclesiæ institutionem, vel ad omne religionis obsequium, quippe in nobis est hanc vel extinguere, vel excitare*. Addit hanc Spiritus sancti gratiam esse gratiam adoptionis: *Qua clamamus abba Pater;* sed hæc est gratia sanctificans; ergo &c. Consentiunt Theophylactus, & Œcumenius. Ambrosiaster etiam *charisma* definit: *Donum gratiæ Dei acceptum per ordinationem*, unde ait subdere Ap. *Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis*, scilicet: *Spiritum lætitiæ propter justificationem*, ut in Append. Ambr. p. 305.

Ad II. ℞. I. Timotheo, una cum gratia & cara-

ctere ordinis, donum quoque prophetandi quidquid *ad Ecclesiæ institutionem* erat necessarium fuisse concessum, ex Chrysostomo, aliisque. ℟. II. Per *prophetiam* factum dici quidquid fit Spiritus S. jussu, & inspiratione. Unde Œcumenius tom. 2. pag. 234. ait: *Jussu namque Spiritus S. facti sunt episcopi, & non passim*. Nec improbabile est, Timotheum peculiari Spiritus S. revelatione fuisse inauguratum episcopum: ut docent Liranus, Estius, Calmet, & ipsi Protestantes Castalio, Zegerus Clarius inserti tom. 7. Criticorum sacr. p. 533. Vide Auctorem.

Ob. III. Ex impositione manuum facta Timotheo nequit inferri Sacramentum ordinationis; ergo &c. Prob. ant. Nam clerici ab episcopis inaugurantur, sed illa impositio facta est a presbyteris, dicitur enim impositio manuum presbyterii; ergo &c. II. Ea impositio est materia indeterminata, & in sanatione ægrotorum, in dæmonum expulsione, & in aliis ceremoniis adhibita; ergo &c. III. Nec ea usus est Christus in ultima cœna, quando Apostolos ordinavit; ergo &c.

℟. ad I. neg. ant. Ad prob. neg. min. *Presbyterii* enim nomine episcopi intelliguntur, non presbyteri. Unde antiquæ versiones apud Walton. tom. 5. pag. 828. habent: *Per impositionem manuum episcopi*. Et Chrysostomus: *Non de presbyteris hæc ait, sed de episcopis. Non enim episcopum presbyteri ordinaverant*. Ideo in 2. ad Tim. c. 1. Ap. ait: *Per impositionem manuum mearum*; ergo Timotheus ab Apostolo ordinatus est, *per impositionem manuum presbyterii*, quia plures presbyteri ei manus imposuere: cum ad episcopatum probabiliter sit ordinatus. Ad II. neg. conf. Nam materia per formam determinatur. Ad III. neg. conf. Christus enim propria virtute contulit Spiritum S., & gratiam: homines autem per Sacramenta ab ipso instituta.

Ob. IV. Tertullianus l. de Exhort. Cast. c. 7. ait: *Jus sacerdotum in semetipsis* laicos omnes habere. 2. Chrys. de Anathemate t. 1. p. 695. ait: *Ordinatio non in sublime extollit, non potentiam præstat*; ergo &c. ℟. ad I. Vide Auct. tom. 7. pag. 345. Ad II. neg. conf. Commendat enim ibi Chrysostomus pietatem, & commiserationem in eos, qui peccant, pro quorum salute illis commissum est offerre sacrificia.

Caput II.

De numero graduum, & ordinum clericorum.

Not. I. *Clericorum* nomine ii communiter appellantur, qui primum Ecclesiastico ritu tondentur, aut in minoribus sunt constituti: *Cleros Græce*, ait Hieron. ep. 34. ad Nepotian., *sors latine appellatur: propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sors, idest pars, clericorum est*. *Clerici* etiam dicti sunt scribæ, amanuenses, & actuarii, forte, quia clerici penitus illiterati esse non debent.

Not. II. Quoad numerum ordinum discrepant vetera monumenta. Nam ex Conc. Carthag. novem ordines enumerat Martene, & præter presbyteros, diaconos &c., etiam *episcopos*, & *psalmistas*, seu *canones* recenset. In Rom. Synodo pro *psalmistis* habentur *custodes martyrum*. Syri, & Maronitæ, apud Morinum de Sacris Ord. p. 3., enumerant *psaltes*, *lectores*, *subdiaconos*, *diaconos*, *archidiaconos*, *presbyteros*, *archipresbyteros*, *corepiscopos* & *episcopos*. Latina Ecclesia septem enumerat Ordines cuique notissimos. Græci quinque tantum ordines cum Latinis agnoscunt, exclusis *Exorcistis*, & *Ostiariis*. Martenius tamen, Natalis Alex., Tournely, Witasse &c. quatuor tantum a Græcis admitti ajunt, & quinque, si addatur *episcopatus*. Habert etiam ait serius *hypodiaconi* nomen apud Græcos auditum: ipsumque, non secus ac minores alios, ab Ecclesia esse institutos. Sit ergo.

Propositio I. Septem ab initio ad hæc usque tempora obtinuerunt ordines in Ecclesia Latina.

Prob. I. In ep. Cornelii Papæ data ann. 252. apud Euseb. l. 6. c. 43. numerantur *presbyteri* 44., *diaconi septem*, *totidemque subdiaconi*, *acolythi* 42., *exorcistæ cum lectoribus*, & *ostiariis* 42. Cajus etiam ann. 283., ex Pont. edito ab Anast. Bibl. statuit, ne quis esset episcopus, nisi prius esset *ostiarius*, *lector*, *exorcista*, *sequens*, *subdiaconus*, *diaconus*, *presbyter*. De Sylvestro legitur ib. *Hic constituit, ut si quis desideraret in Ecclesia militare, ut esset lector annos haberet* 30., *acolytus* 35., *subdiaconus ann.* 5., *custos martyrum ann.* 50., *diaconus* 37., *presbyter ann.* 3.: ubi numeri simplices ministerii tempus videntur designare. Ostiariatus, qui hic deest, memoratur cap. præced. Colligitur idem numerus ex initio Synodi, ubi statuitur: *Ne presbyter adversus episcopum, diaconus adversus presbyterum &c. det accusationem*. Iidem ordines recensentur in epi-

epistola Gelasii ad episcopos Lucaniæ, in epist. Leonis M. ad Anastasium Thessal. In Sacramentario Greg., & in antiquo Ordine Rom. tom. 13. Bibl. PP.

Prob. II. Conc. Carth. IV. anno 398. celebratum singillatim *septem Ordines* laudat. Tolet. I. anno 400. memorat presbyteros, diaconos, lectores, ostiarios, & subdiaconos. Concilium vero Aquisgranen., Florentinum, & Tridentinum omnes septem Ordines distincte commemorat; ergo &c. Prob. III. ex unanimi scriptorum consensu. Isidorus Hispalensis, Alcuinus, Rabanus Maurus, Hugo Rotomagen. Archiep., Hugo Vict., aliique, quos laudat clariss. Auctor, omnes septem Sacramenta recensent.

PROPOSITIO II. Non tollitur hic septenarius numerus, ex quo alii aliter illum recenseant.

Prob. Numerantur enim ap. veteres etiam *psalmistæ*, ac *fossarii*, qui etiam *copiatæ* & vespillones dicuntur, in Conc. Carth. IV., in Laodicæno, in Calcedon., a Rabano, Isidoro, Epiphanio, Hieronymo &c. In Act. Proconsularib. apud Aug., in Cod. Theodosiano, in Justiniani Novell. 43., apud Du-Cangium in Gloss. Verum *psalmistæ* in Ecclesia Latina, vel sola, vel nulla tonsura funguntur cantorum officio. Priori sensu ait Durandus Mimaten. ep. *Psalmistatus quandoque tonsuratus vocatur*. Alio sensu Conc. Cartag. can. 10. addit: *Psalmista, idest cantor, potest absque scientia episcopi, sola jussione presbyteri, officium suscipere cantandi*. Apud Græcos lectoris, & cantoris idem censetur ordo. Unde Concil. Laodicænum habet: *Non oportet, præter canonicos cantores, qui ex membrana legunt, aliquos alios canere in Ecclesia*, unde Martinus Bracaren. canonem 45. Laodicænum sic latine reddit: *Non liceat in publico legere, aut psallere, nisi iis, qui ab episcopo lectores sunt ordinati*.

Ap. Græcos, Latinosque *psaltæ* dicuntur, qui alternatim in choro psallunt, ex ep. S. Basilii ad Neocesarien., ex Chrysostomo hom. 36., ex Ambrosio in cap. 15. Luc., ex Cassiano, Eucherio Lugd. &c. Constat ergo *psalmistatum* non esse distinctum ordinem. Idem de *fossariis* dicendum est, qui *clerici* quandoque dicti sunt quia *clerici in similitudinem Tobiæ sepelire mortuos admonentur*, ait Auctor de septem Ordinibus, in Append. Hieron. Quod præsertim servatum est in sepeliendis corporibus martyrum. II. Hoc officium committit Carthag. IV. publicam pœnitentiam agentibus. III. ex L. 1. de Lustrali Conlat. recen-

ti

ti indulto etiam vespillones a novis collationibus eximuntur, cum Constantius hanc immunitatem longe ante clericis esset largitus. IV. In eodem cod. l. 12. de Episc. asseritur occupatos defunctorum obsequiis *clericorum vocabula* sibi usurpare; ergo non sunt in ordine constituti.

Idem dicimus de *custodibus martyrum*, *de canonicis*, *chorepiscopis*, & de aliis fœminarum vocabulis, *diaconissarum*, *& subdiaconissarum*, *presbyterarum*, *& episcoparum*. Nam custodes martyrum, seu *Martyriarii* erant subdiaconi a quibus martyrum reliquiæ custodiebantur. *Canonici* initio dicebantur clerici omnes, vel quia *sub canone essent constituti* ex Trullana Synodo, vel quia *canonicam vitam agerent*, ex Capitul. Caroli M. Ita etiam vocati sunt, qui easdem ædes colunt, sive sub episcopi, sive sub abbatis regimine: quorum illi *sæculares*, hi *regulares* dicuntur. Et illi demum, qui in cathedralibus, & collegiatis Ecclesiis certis privilegiis insignibusque destinantur: qui non *ordine*, sed ministerio ab aliis clericis secernuntur. *Chorepiscopi* quasi τῆ χώρε ἐπίσκοποι *episcopi ruris* ad peculiarem ordinem non spectant: *Subdiaconissæ* demum, *diaconæ* (de quibus infra) *episcopæ &c.*, uxores initiatorum dictæ sunt. Sed ex his omnibus non evertitur septenarius Sacramentorum numerus; ergo &c.

Neque adversantur huic numero, qui tonsuram aut episcopatum accensent ordinibus: hanc enim controversiam Trid. Synodus intactam relinquens statuit ad sacerdotium per septem gradus ascendi. Denique non obstat, quod Optatus, aut Hieronymus solos presbyteros, aut diaconos memorent, quodve in primitiva Ecclesia duos tantum extitisse ordines affirment Magister, Petrus Blesensis, aliique: PP. enim aliorum ordinum meminere ex prop. I. Nec opus erat, ut ubicumque de sacro ordine pertractarunt, ordines singulos recenserent. Duos autem commemorant, quorum ministerium proxime spectat Eucharistiam, quam sacerdotes consecrant, diaconi autem ministrant. Hoc sensu locutus est etiam Magister, qui tamen ordines *septem esse, propter septiformem gratiam*, dist. 24. expresse pronunciat. Nil obstat etiam, si dicamus in Ecclesiæ primordiis, ob exiguum fidelium numerum, plura Ecclesiæ ministeria diaconis fuisse concessa, quæ postea distincta sunt.

PROPOSITIO III. Etsi non desint momenta, quibus probatur Græcos solum Lectoratum inter minores ordines agno-

agnovisse, illi tamen a Latinis parum distant.

Prob. I. In Archieratico Haberti p. 37. primum locum obtinet *ordinatio lectorum, & cantorum*, et immediate sequitur *ritus ordinationis hypodiaconi*. Idem habetur in Euchologio Goarii p. 233. II. Quatuor tantum ordines tradunt Auctor Const. Apost. l. 8. c. 16., Canones Apost., Lithurgia Marci, Concilium Sardicen. can. 10., Synod. VIII. act. 10. III. A lectoris gradu ad hypodiaconatum clericos ascendere scribunt Græci omnes, præsertim S. Jo. Damascenus, Elias Creten., Georgius presbyter, Nicetas, Simeon Thessal. apud Morinum. IV. Ecclesiæ Jacobitarum, Syrorum, Nestorianorum, et Maronitarum apud Morinum alium ordinem minorem non habent, præter *lectoratum*; ergo apud Orientales Ecclesias ostiariatus, exorcistatus, et Acolitatus numquam obtinuit.

Prob. II. pars. I. enim ex his non sequitur, nullo modo ordines illos apud Orientales non obtinuisse, sed eos tantum neglectos esse, per saltum clericos promovendo, ut etiam in Rom. Ecclesia ante Cornelii tempora agebatur. Non quod non darentur minores ordines, sed quod ab his digniores eximerentur, statim diaconi et lectores inaugurati. Fatentur enim Witasse, et Le-Droint eandem fuisse Romanæ et Africanæ Ecclesiæ doctrinam circa ordinum numerum; et tamen S. Cyprianus, apud Surium, primo *præco*, seu lector, deinde hypodiaconus fuit constitutus, et Pontio teste in ejus vita n. 5.: *Ad officium sacerdotii, & episcopatus gradum adhuc neophytus electus est.*

II. Alia præter lectorum munia a principio extitisse constat ex ep. Ignatii ad Antioch. n. 12. ubi legitur: *Saluto sanctum presbyterium, sacros diaconos, subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laborantes, exorcistas, confessores*. Et Syn. Laod. can. 24. ait: *Non oportet quemlibet ecclesiastici ordinis usque ad ministros, vel lectores, vel cantores, vel exorcistas, vel ostiarios in cauponam ingredi*. Dionysius etiam de Ecclesiastica Hierar. cap. 3., præter lectores, alios enumerat, qui *foribus templi assistunt, ceteri autem, quod sit ordinis sui, agunt*. Epiphanius etiam in Expos. fidei post lectores enumerat *exorcistas, copiatas, & janitores*. Jo. Cytri episcopus memorat deputatos, *cum luminibus præcedentes*, et Sim. Thess. ait: *Sunt & alia deputati, & ceroferarii officia, quorum inauguratio ante ordinationem lectoris celebratur, quæ nescio cur non exercetur:* sed hi deputati cereos ferentes sunt acolythi; ergo &c. Gabriel

briel Philadelph. apud Morinum p. 2. p. 202. ait : *Septem sunt Ordines sacerdotii. Primus est janitorum, & acolythorum, 2. exorcistarum, 3. lectoris, 4. subdiaconorum, 4. diaconorum, 6. sacerdotum, 7. principum sacerdotum, seu episcoporum ;* sunt ergo apud Græcos, præter lectoratum, alii minores ordines.

Inst. Adversarii : spuriam esse tum Ignatii epistolam, tum opus de Hierarchia. II. Simonem Thess., & Gabrielem Philadelph. juniores esse, eosque, dum *janitores*, *exorcistas*, *& acolythos* memorant, non de ordinibus proprie dictis, sed de ministeriis in templo exercendis, secluso ordine, accipiendos ; præsertim cum apud Græcos exorcizent soli presbyteri. III. Hinc Laodicæni & Antiocheni canones non omnes distincte ordines recensent, Epiphanius vero etiam alios memorat, quos Latini non recipiunt; ergo &c.

℟. ad I. Licet Ignatii non esset epistola illa, in ea tamen deprehenderunt *Apostolicum spiritum*, & stylum Ignatii viri clariss., qui eam vetustissimam censent, ut Bellarm. observat. Opus de Hierarchia productum est, ut stet non deesse ex Græcis, qui præter lectoratum alios ordines minores agnoscant. Philadelphien. autem sententiam suam confirmat canone 7. Antiocheno, & Trullano 4., & aliis monumentis, quæ omittimus.

Ad II. ℟. ex cit. momentis inferri, etiam ostiariatum, exorcistatum, & acolyth. peculiares *ordines* esse, nam in can. 4. Trull. apud Philadelph. legitur : *Si quis episcopus . . . ., vel lector, vel ostiarius cum muliere Deo dicata coierit deponatur. Si autem laicus, segregetur ;* ergo ostiarius a laico distinguitur, & in Ecclesiastico ordine constituitur. De exorcista in can. 10. Synodi Antioch. habetur, chorepiscopos posse tantum *constituere subdiaconos, lectores, & exorcistas ;* est ergo apud Græcos exorcistatus, neque a solis presbyteris adimpletus. Habetur etiam in Euchologio pag. 237. : *Oratio in ordinatione deputati & ceroferarii*, nempe acolythi.

Simon etiam Thess. loc. cit. *Ordinationem* ceroferarii appellat Χειροθεσίαν, dicens, celebrari ante ordinationem lectoris: et miratur in desuetudinem abiisse, cum ante paucos annos vigeret in Ecclesia Thessalon. Nec dicant, hæc de ministerio, non de ordine esse explicanda ; quid enim ultra, præter *chirotoniam*, & verborum formam ad ordinem requiritur? & quid aliud servandum præcipitur in ordi-

dinatione lectorum? Deinde singuli ordines ad ministerium spectant; ex quo ergo ceroferarii ministerium exercuerint, non sequitur eos non fuisse initiatos.

Ad III. ℟. non opus esse, ut ubicumque de ordinibus agitur, singillatim omnes enumerentur, præsertim cum omnes clerici communi vocabulo sacrorum ministrorum vocentur. III. Etsi apud Græcos septem ordines non conferantur sejunctis initiationibus, acolythatum tamen, et ostiariatum simul cum subdiaconatu conferri, exorcistatum vero cum diaconatu constat ex Abrahamo Ecchellensi Maronita, ex Jo. Maro, ex Jo. Dareno, Dionysio Barsalibo episcopo Amedensi apud Naironum Maron. in Evoplia p. 226. Idem constat ex formula initiationis subdiaconi apud Morinum p. 1. pag. 81., quæ sic habet: *Domine da illi amare decorem domus tuæ, assistere portis templi tui, accendire lumen tabernaculi &c.* Rituale Maron. præcipit, ut initiandus circumducatur per Ecclesiam: *Et cum pervenerit ad candelabrum, accendat illud, & extinguat tribus vicibus, postea portam Ecclesiæ claudat, & aperiat tribus vicibus.* Eadem habet Euchol. Melchitarum Arabicum. In Euchol. Coptico-Jacobitico ait episcopus ad subdiaconum: *Tui officii est custodire ostia domus Dei &c.* Constat ergo, ostiariatum, et acolytatum cum subdiaconatu conferri.

Reapse, si quis opponat adversariis verba Jo. Papæ VIII. in ep. ad Basilium Imp. *Volumus ut sit primum lector, deinde acolythus, postea diaconus &c.* ℟. Jo. *acolythi* nomine significasse *hypodiaconum*, cui Græci, ex Morino, munia acolythorum committunt; sunt ergo in hypodiacono acolythi nomen et officia. Imo ex Morino *proprie subdiaconus Græcorum est acolythus Latinorum.* Jo. ergo non distinguit ordines proprio nomine, quia acolythatus, et ostiariatus simul cum hypodiaconatu a Græcis conferuntur, nec in ea collatione distinctas ordinationes exigit Pontifex, quas tamen exigit Innoc. IV. mandans ut in posterum, *secundum morem Ecclesiæ Rom.*, septem ordines distincte conferantur.

Idem de ostiariatu dicendum est, quem Simeon Thess. a Christo institutum putat, cum *nummularios ejecit de templo*: quod tradit etiam Magister. Unde Benedictus XIV. in Const. *Etsi Pastoralis* inquit: *Per subdiaconatum Græco ritu collatum acolythatum & ostiariatum recipi.* Maronitæ censent exorcistatum conferri in ordinatione psal-

tis:

tis: nam episcopus porrigens ei psalterium, quo in Oriente energumeni exorcizantur, ait: *Mereatur conculcare serpentes, & scorpiones*. Unde in fragm. Cald. apud Mairon. p. 227. legitur: *Hi sunt quatuor ordines minores. Primus ostiarius, 2. lector, 3. exorcista, hoc est psaltes, 4. acolythus, hoc est hypodiaconus*. Ex quibus constat recte enumerari septem ordines; nec Romanæ Ecclesiæ doctrinam aliarum ritu everti posse.

CAPUT III.

De tonsura clericali.

NOt. I. Clericalem tonsuram inde natam opinatur Calvinus l. 4. Inst. c. 19., quia olim capillum non alerent, nisi delicati, quales ne viderentur clerici, caput tondere jussi sunt, idque Spencerus colligi ait ex Augustino l. de Oper. Monacorum. tamen initium tonsuræ Nazareorum, unde permulti nostram esse derivatam existimant, repetit ex moribus ethnicorum, qui Apollini Pythio in juventutis flore litabant, ex Plutarcho. Morinus autem censet, Ecclesiæ institutores, ut majori essent ludibrio, a persecutoribus tonsos fuisse: postea vero ab iisdem in trophei argumentum tonsionem ipsam fuisse conversam. Alii ut Isidorus, Rabanus, Martene, Menardus, Martenius &c., censent clericalem tonsuram ab Apostolorum temporibus fuisse usurpatam; oppositum tamen censet Juenin, qui ex Hegesippo asserit, Jacobum nunquam comam totondisse, nec tonsuram clericalem in usu fuisse per quinque priora sæcula.

Not. II. Tonsuræ formam ex Aniceto Papa fuisse *desuper caput* in modum sphæræ. Atque a Petro institutum: *Ut caput desuper tonderetur*, testatur Gregorius Turon. l. de Gl. Mart. Beda etiam in Hist. Angl. narrat, Theodorum expectasse quatuor menses, donec illi capillus cresceret, *quo in coronam tonderi posset*, ut a Vitaliano Papa ordinaretur. Isidorus l. 2. de Off. c. 2. ait: *In circuli corona regnum Ecclesiæ figurari*. Eandem *circuli coronam* a clericis deferri jubet Tolet. IV., ejusque meminit Sidonius Apoll., qui floruit ann. 459.

Not. III. Tonsuram inter veros ordines numerari a Fagnano, aliisque scholasticis, quibus accedit Jo. Major, & noster Vanroy. Sed oppositum tenent cum D. Thoma omnes fere e schola Theologi apud Gavardi qu. 1. art. 2., eisque subscribunt Bellarminus, Hallier, Morinus, Gonzalez, Piette, et nostrates ferme omnes, quibuscum sit

PRO-

Propositio I. Tonſura obtinuit in Eccleſia ab Apoſtolorum ætate, idque ut clericis a laicis ſecernerentur.

Prob. I. ex PP. Not. 2. productis, quorum aliqui, ut Gregorius Turonen., & Sidonius ante exactum VI. ſæculum floruere: quique cum eſſent doctiſſimi, incredibile eſt eos potuiſſe ad Apoſtolica tempora referre ritum illum, qui, ſi Juenino fides, per quinque priora ſæcula eſſet inauditus. Porro PP. illi docent, clericos ab initio Eccleſiæ in vertice fuiſſe tonſos, ut Nazareorum more Deo dicarentur, Petrum ipſum coronam clericalem geſtaſſe in memoriam paſſionis Chriſti ex Rabano &c. Quidam cenſent Petrum ludibrii cauſa fuiſſe attonſum, atque ex tunc clericos omnes comam abraſiſſe, ex Honorio Auguſtodunen. II. Ex l. 2. Ammiani Marcellini habetur tempore Juliani Apoſtatæ Theodorum presbyterum ſupplicio affectum, eo quod nonnullos pueros detondendo illos cooptaret in clericos. III. Ex actis vetuſtiſs. Eccleſiæ Divionen. apud Martene conſtat S. Benignum presbyterum, qui fuit S. Polycarpi diſcipulus, in agnitionem Terentii comitis veniſſe, ob tonſi capitis coronam. IV. Ubicumque propagata eſt Chriſtiana religio, clerici a laicis ſunt corona capitis, ac tonſura diſcreti: licet Orientales fere totum occipitium, & magnam ſincipitis partem tondere ſoleant forcipe, non autem novacula, ne videantur incedere *raſis capitibus, ſicut ſacerdotes Iſidis, atque Serapis*, qui toto capite radebantur: unde *nec ita ad preſſum tondendum caput, ut cutis appareat*, monet Hieronymus in cap. 44. Ezech. Ubi non improbat clericalem tonſuram, ut imperite quidam ſcripſere, ſed tonſuram Orientalium deſcribit; atqui univerſalis conſuetudo ubique diffuſa ab Apoſtolis derivari putanda eſt; ergo &c. V. Idem confirmatur ex confutatione aliarum ſententiarum.

I. Enim falſum eſt quod ait Calvinus, Auguſtinum ullibi ſcripſiſſe, tonſuram ortam eſſe, ex quo nonnulli comam tonderent, ne effeminati viderentur, ſed invehitur S. D. in eos, qui adverſus Ap. monitum 1. Cor. 4. ſcribentis ignominioſum eſſe viro, *ſi comam nutriat*, incedebant demiſſis crinibus, *timentes, ne vilior haberetur tonſa ſanctitas, quam comata*. II. Falſum eſt etiam, quod ait Spencerus, nempe hunc ritum a gentibus promanaſſe. Ethnici enim totum caput radebant, ut dictum eſt de ſacerdotibus Iſidis. Aſſirii etiam tondebantur, non in deorum cul-

cultum initiandi, sed connubio jungendi: et apud Lacedemones etiam pueruli. Contra Romani, et Græci comam alebant: et si eam diis sacrabant, semel resecabant, nec deinceps incedebant attonsi. Quæ omnia a forma, et usu clericalis tonsuræ valde distant.

III. Fallitur etiam Morinus referens tonsuræ originem ad Ethnicorum derisionem, qui captivos radebant. Nam rasio illa facta ignominiæ causa erat totius fere capillitii, non tonsio verticis, et corona: illamque Christiani non adhibuere, nisi in publica pœnitentia, et in habitu monachali. Unde S. Optatus l. 2. Donatistas redarguens ait: *Docete ubi vobis mandatum est radere capita sacerdotum*. Adde, in abrasione servorum relictum in vertice flosculum raso capillitii residuo; recte ergo Isidorus clericarem tonsuram, non servitutis notam vocat, sed regni.

Propositio II. Clericalis tonsura non est ordo.

Prob. I. Tonsura ex adversariis est idem ac psalmistatus; sed hic non est ordo, et *sola jussione* presbyteri exercetur ex can. 10. Carthaginen. IV; ergo &c. II. Certum est, tonsuram apud Græcos non esse ordinem, sed ritum quendam invocato Dei nomine, sed nulla forma prolata. *Signatur ter in capite*, ac *tondetur in forma crucis*, ait Pontificale Græcorum. Nec in ordinatione lectoris, aut psaltis ullum verbum occurrit, quod possit ad capillorum tonsionem referri. III. Si ordinatus apud Græcos ad ritum Latinorum, annuente Rom. Pontifice, transeat, debet promoveri ad omnes Ordines, quos ab episcopo non habuit; atqui non debet ordinari ad tonsuram; ergo hæc non est ordo. IV. In vetustiss. Pontificalibus omnes Ordinationes incipiunt ab ostiariatu ex libris Sacram. Greg. p. 219.: unde et Conc. Carthaginen. IV. inter gradus, qui stricte ordines sunt, primo ostiariatum locat, sed si tonsura ordo esset, primum locum ipsa occuparet; ergo &c.

V. Catechismus R. ait, tonsuram esse *quandam præparationem ad ordines suscipiendos: ut enim homines ad baptismum præparari solent; ita cum tonso capillo tamquam aditus ad ordinis Sacramentum illis aperitur*: ubi non comparatur tonsura baptismo, ut putat Vanroy, sed dispositionibus eum præcedentibus. VI. Trid. Synodus sess. 23. c. 8. declarat, ut si aliquis non a proprio episcopo ordinetur, ordinans a collatione ordinum per annum sit suspensus; & tamen Fagnanus ipse in cap. *Cum contingat*, ait,

ait, episcopum Hieracen., ob tonsuram extraneo collatam, non incurrisse suspensionem, quia tonsura *a Concilio non habetur pro ordine*; ergo fatentibus adversariis per Tridentinos PP. tonsura non est ordo.

Ob. I. Innoc. III. cit. cap. *Cum contingat* ait: *Per primam tonsuram, juxta formam Ecclesiæ datam, clericalis ordo confertur*; ergo &c. ℞. neg. cons. *Nam ordinis* nomine accipi potest status, quo clerici laicis præeminent. Unde Pontifex consulto ait: *Clericalis ordo, non ordinis Sacramentum*. Deinde una cum tonsura ibi etiam lectoratus, aliique minores ordines comprehenduntur: unde sensus cap. *Cum contingat* is est, tonsum in clericum, et constitutum in minoribus ordinibus a proprio abbate, revera esse clericum, et ordinatum.

Ob. II. Tonsuratos aliquando degradari constat ex Pont. R. 3. p., ubi de degradatione a tonsura habetur: *Degradamus, & exuimus te omni ordine &c.*; ergo &c. ℞. neg. cons. Degradatio enim non arcet ab ordine, prout Sacram. & character est, non enim est indelebilis, sed ab officio, & habitu, & privilegiis. Idem dicendum de Constit. Sixti V. *Sanctum & salutare*, ubi tonsuratis tribuitur character, non quidem interior, & Sacramentalis, sed exterior nota, & ipsa capillorum *detonsio*, quæ a Græcis dicitur: *Character tonsuræ*.

Ob. III. Episcopus Deum orat, ut tonsuratis donet spiritum S.; ergo &c. ℞. neg. cons. Nullus enim est ritus sine aliqua divinæ gratiæ invocatione, qui, si accenseatur Sacramentis, horum numerus infinitus exurget.

Caput IV.

De minoribus ordinibus.

NOt. I. Ex septem Ordinibus 2. cap. memoratis primi quatuor minores, tres alii majores dicuntur: quia per hos datur jus propius ad altare accedendi, sacra peragendi, & presbyteris rem divinam facientibus intime adstandi. Constat ex c. 2. & 3. Quatuor minorum Ordinum meminere Cornelius, Cajus, Sylvester Papa, & Synodi vetustiss. Laodicæna, Carthag. IV., ac Tolet. I., nec non Epiphanius, & auctor ep. ad Antiochenos &c. *Ostiarii* autem meminit S. P. A. Nazianzenus, Isidorus, Amalarius, Rabanus, Ivo, aliique complures.

Lectoratus etiam meminere Græci omnes, apud quos hic ordo primus omnium confertur. Promotum ad *lectoratum* a Meletio Chrysostomum scribit Marcellinus Comes,

& idem de se ipsis tradidere Nazianzenus, ac Theodoretus. Ex Latinis hunc ordinem laudarunt Tertullianus l. de Præscr., ubi carpens leves ordinationes hæreticorum ait: *Hodie diaconus, qui cras lector*. Hinc refelluntur Magdeburgen., qui ajunt Cyprianum omnium primum lectores commemorasse. Ipse Cyprianus ep. 24. ait, Saturum a se ordinatum fuisse *lectorem*. Memorantur etiam lectores in historiis Donatistarum, ubi legitur, a Paulo Cirtensi Munatio proditum S. codices a lectoribus asservari. Et in actis Mart. Cibalitanorum Pullio dicitur: *Primicerius lectorum*. Eosdem laudat S. P. Serm. 17., 18., 67, & alibi: & S. Paulinus l. 4., ubi etiam meminit *exorcistatus*, de quo sermonem habet Tertullianus ad Scapulam, Firmilianus, Hilarius, Eusebius Vercell. Hieronymus &c. Acolythi nomen a Græco ἀκολουθέω *sequor*, idem sonat ac pedissequus. Laudatur a Cypriano ep. 28., a Hieronymo, Aug., Greg. M. &c. Vide Morinum, Menardum, Martene, Du-Cangium &c.

Not. II. Quoad officia ac munera ostiarii, lectoris &c., legendus Ordo Rom., Isidorus, Alcuinus, Amalarius, Rabanus, Ivo Carnot., & recentiores supra cit. Hugo item, Magister, S. Thom., S. Bonav. &c. Qui communiter tradunt; munus ostiarii esse aperire, & claudere fores templorum, infideles, & excommunicatos ejicere, ad divina datis signis plebem vocare &c., unde confertur hic ordo traditione clavium ex can. 9. Carth. IV. Lectoris munus est novi & veteris Testamenti libros distincte recitare, cantare lectiones, & ex Catech. Rom. prima fidei rudimenta tradere catechumenis. Confertur propterea hic ordo traditione codicis, in quo psalmi, aut divinæ lectiones continentur. In pluribus Pontificalibus habetur: *Lectorem oportet legere ea, quæ prædicat*: unde imperite suspicantur nonnulli huic ordini alligatum olim ministerium concionandi, aut cantandi in solemni Missa Evangelium. Etenim ibi *prædicare* significat alta voce e suggestu pronunciare: unde lectores ab Isidoro *proclamatores* dicti sunt. Notat Habert in Pontificali-Græc. legi: *Ei qui, prædicat*, non *ea, quæ &c.* Olim quippe lector de pulpito legebat præscriptam ab episcopo scripturæ partem, quam postea idem episcopus interpretabatur, ut constat ex serm. 67. S. Aug., & ex Apol. Justini, ubi legimus episcopos populum allocutos, *pausam faciente lectore*. Exorcistæ munus est energumenis manus imponere, & dæmones pellere.

Or-

Ordinatur traditione libri exorcismorum. Ad acolytos demum spectat luminaria deferre, & accendere, vinum & aquam ad Eucharistiam ministrare, unde ordinatio fit porrectione candelabri cum candela extincta, & urceoli vacui ex Pontificali Romano.

Not. III. Quæri solet in scholis, num quatuor minores Ordines sint gradus ab Ecclesia instituti, an ordines proprie dicti, & Sacramenta? Et quidem Sacramenta esse probabilius censent Thomistæ cum D. Bonaventura, Scoto, & Scotistis, quibus accedunt Nostrates, Argentinas, Gibbon, Gavardi, Vanroy, Piette, nec non Paludanus, Richardus, Estius, Sylvius, & scholastici omnes, excepto Cajetano, Durando, Victoria, Vasquio &c., qui negant, minores ordines esse Sacramentum. His accedunt Morinus, Le-Droint, & Natalis Alex. In hanc sententiam propendet Lupus in decr. S. Greg. VII. pag. 832. 1. ed., & huic nos quoque subscribimus. Sit itaque.

PROPOSITIO I. Plausibilis est, catholica, & probabilis sententia negans minores ordines esse vera Sacramenta.

Prob. I. ex numero, doctrina, & fama scriptorum hanc sententiam propugnantium, quorum plerique post Trid. Synodum floruere, nec unquam fuere censoria nota perstricti. II. Estius ipse dist. 24. scribit: *De minoribus ordinibus probabilis est opinio, quod non sint proprie Sacramenta*. III. Præcipuum adversariorum momentum petitur ex definitionibus Florent., & Trid. Syn., quæ Ordinem proprium Sacramentum esse declarant, eumque in septem dividunt. Sed ex iis id unum evincitur, nempe Sacramentum ordinis certa fide tenendum, et ad eum per varios gradus ascendi, non autem quod omnibus his gradibus Sacramenti ratio ex æquo conveniat. Adde Florentinam Synod. Armenis, tradidisse, non tam dogmata, quam ritus Rom. Ecclesiæ, in quibus tamen dissident Orientales. Et quidem Tridentinum, ex Pallavicino l. 21. c. 13. coactum ad extirpandas hæreses, non ad finienda scholarum dissidia: *Neque declarat omnes ordines esse gradus ex ordinatione Christi, & non mere ex ordinatione Ecclesiæ, cum adhuc in quæstione versetur, an omnes ordines sint Sacramenta, quod de minoribus negatur a Gabr. Vasquez*; cujus præcipua fundamenta hæc sunt: I. quod ii simul cum hypodiaconatu probabiliter a Cajo Pontifice videantur instituti, ex prop. I. c. 2. II. quod Magister, aliique eos sacerdotio, et diaconatui adjectos fuisse scribant: *Ut ad sacer-*

cerdotalem gradum productior esset adcensus

III. Urbanus II. apud Ivonem p. 5. Decr. c.72. ait: *Sacros ordines dicimus diaconatum, & presbyterum. Hos siquidem solos primitiva legitur Ecclesia habuisse*. IV. Græca Pontificalia solum lectoratum commemorant, quem, non secus ac *psalmistatum*, conferunt quidem Græci, non tamen ut Sacramentum agnoscunt. V. Non desunt exempla Chrysostomi, Theodoreti, Nazianzeni, Pauliniani, Macedonii, Acepsimæ, et Salamanis eremitarum, qui minoribus ordin. omissis ad diaconatum, et presbyteratum promoti sunt. VI. Accedit ratio: I. Enim officia clericorum minorum etiam laicis committuntur; ergo &c. II. Amplior potestas per tonsuram, quæ ordo non est, confertur, quam per minores ordines; ergo &c. III. Hi referuntur ad sacerdotium, ut catechismus ad baptisma; ergo sunt ritus non Sacramenta. IV. Videntur instituti ne sacerdotio fungerentur tirones, & neophyti; ergo ad Ecclesiasticam disciplinam spectant, non ad Christi institutionem.

Propositio II. Verisimilius est quatuor minores ordines esse Sacramenta.

Prob. I. Ex Carthag. IV. can. 2. 3. et 4. ubi ait: *Subdiaconus, cum ordinatur, acolythus cum ordinatur, exorcista cum ordinatur &c.* at can. 10. agens de psalmista, et 4. de consecr. monialis ab ordinationis nomine abstinet; ergo &c. II. Florent. Synodus agens de Sacr. ait: *Sextum Sacramentum est ordinis, cujus materia est &c.* Et recensitis rebus, quibus apud Latinos conferuntur ordines majores, ait: *Et similiter de aliis*. Definita etiam sacerdotii forma ait: *Et sic de aliorum ordinum formis*; ergo &c. III. Tridentinum etiam in hanc sententiam propendet: nam sess. 23. c. 3. ait, Ordinem vere esse Sacramentum, ubi universim de sacra ordinatione loquitur, *quæ verbis, & signis exterioribus perficitur*. Et c.4. ait, non requiri sæcularis potestatis consensum *in ordinatione episcoporum, sacerdotum, & ceterorum ordinum*. Item can. 2. postquam definit: *Præter sacerdotium esse in Ecclesia alios ordines majores, & minores*, statuit, *sacram ordinationem esse vere & proprie Sacramentum*. Et c. 2. ait, nedum diaconos, et sacerdotes, sed etiam subdiaconos, & in minoribus constitutos, *atque uniuscujusque ministeria ab Ecclesiæ initio in usu fuisse*.

IV. S. Cyprianus lectorum *ordinationes* in cit. episto-

lis

lis recenset, eosque appellat: *Plebi universæ pro honoris sui claritate conspicuos*; quod sonat aliquid præstantius nudo legendi ministerio. Si autem lectoratus est Sacramentum, cur non alii minores ordines? Profert etiam clariss. Auctor Augustini, et Hieronymi ea de re testimonia, sed ea non videntur invicta. Idem probat S. Thomas qu. 35. Suppl. art. 2., ex quo minores ordines non iterentur: unde S. D. hanc sententiam communiorem appellat. Item in Pontificali Rom. tit. *De ord. conferendis* habetur: *Moneat ordinandos, quod instrumenta, quibus character imprimitur, tangant*. Accedit ratio: I. In singulis ordinibus adhibetur materia, & forma peculiaris exprimens potestatem ministerii in ordine ad Eucharistiam.

II. Si min. ord. Sacramenta non essent, nec characterem imprimerent, sed essent gradus & ministeria, quæ per excommunicationem delerentur; ergo restituti in gradus pristinos essent iterum ordinandi; quod praxi Ecclesiæ adversatur; ergo &c. III. Cum alia sint in Ecclesia ministeria, ut sacristarum, cantorum &c., si minores ordines essent his similes, multo plures essent quam septem; ergo &c. IV. Græcus presbyter veniens ad ritum Latinorum tenetur supplere exorcistatum, et subdiaconatum prætermissum, ex definitione Benedicti XIV. et ex cap. *Sollicitudo* dist. 3. n. 1. sive ex Rescripto Alex. II. ad ep. Constan.; ergo &c.

Ad I. momentum oppositæ sententiæ. ℞. neg. ant. Cajus enim non instituit Ecclesiasticos ordines, sed officia distribuit. Nam septem *ordines* a Cornelio, qui sedit ante Cajum numerantur. Adde, verbum *constituere* non semper priorem institutionem ostendere. Ad 2. vide Prop. 2. c. 2. Adde scriptores antiquiss. singulos *ordines* commemorantes: sed etsi nulli suppeterent, iis, qui ajunt minores ordines in primitiva Ecclesia non fuisse, præponderare deberent Trid. PP., qui oppositum docent. Ad III. ℞. Urbanum ibi agere de ordinibus sacris, ac de lege continentiæ, quæ iis adnectitur. Addit, de minoribus ordinibus non extare *præceptum Apostolicum*, eo quod ii Ecclesiæ arbitrio relicti essent.

Ad IV. vide Prop. 3. c. 2. Ad V. ℞. viros quosdam insigniores *per saltum*, ut ajunt, fuisse ordinatos, quod postea legibus Ecclesiasticis vetitum est. Adde ex hoc argumento sequi, nec diaconatum esse verum Sacramentum; cum constet, Macedonium, Acepsimam, et Salamanem

ad Sacerdotium fuisse promotos prætermisso diaconatu. Ad I. rationem ℟. D. Thomas, ibi laicis id non convenire, *ex officio*, sed iis committi ex clericorum defectu. Ad II. vide cap. præcedens. Ad III. neg. cons. Catechismus enim est mera dispositio ad baptismum, at minores ordines conferunt clericis spiritalem potestatem.

Ad IV. ℟. Ecclesiam per interstitia, inter unum ordinem, et alium satis providisse, ne statim neophyti ad sacerdotium ascenderent. Ex dictis infertur, duorum ordinum, presbyteratus nempe et diaconatus, quæ vera & propria Sacramenta esse constat, institutorem, et auctorem fuisse Christum Jesum. At de minoribus ordinibus adhuc sub judice lis est. Nam qui eos Sacramenta esse negant, ajunt, Ecclesiasticam institutionem habere, nos autem, qui illis tribuimus Sacramenti excellentiam, a Christo institutos fuisse cum aliis Sacramentis cogimur affirmare. Cujus institutionis indicia, quoniam rationem firmissimam reddere non valemus, I. ex ipsorum ordinum vetustate repetimus, cui nullum principium assignare possumus post Apostolorum ætatem. II. Quia inverisimile est, ea quæ spectant ad sacra mysteria non fuisse a Christo ordinata. III. Christus ipse cujusque ordinis implevit officia, ejiciens ementes et vendentes e templo, legens in medio Seniorum librum Isaiæ, et dæmones pellens, quod non solum docuit Magister, sed etiam Egbertus Eboracen. apud Martene, Simeon Thess., aliique apud Morinum. Quod ergo Christus implevit, cur non potuit Apostolis injungere, et Ecclesiæ suæ commendare?

C A P U T V.

De subdiaconatu.

HYpodiaconos antiquitus extitisse constat ex auctoribus epist. ad Antiochenos, Const. Apost., et Canonum Apost. Nec non ex Epiphanio, Cypriano, Concilio Laodicæno, Carth. IV., Tolet. I., et Agathen., quæ eorum expresse meminere. Eorum officium est, ex Pontificali Rom., aquam ad ministerium altaris præparare, diacono ministrare, pallas altaris, & corporalia abluere, calicem & patenam eidem offerre, & de oblationibus ponere super altare, quantum populo possit sufficere. Apud Græcos episcopo aquam fundit, fores templi custodit, catechumenos introducit, & educit eos, qui sunt in pœnitentia, ex Simeone Thess., Zonara, Balsamone, apud Morinum p. 2. pag. 219.: & ex Cypriano olim ad eum spe-

ſpectabat catechumenis tradere fidei rudimenta. Confertur hic ordo traditione calicis & patenæ, ex Concilio Carthag., & Flor. Addunt Pontificalia librum Epiſtolarum, ſed communis opinio eſt, ſubdiaconos olim epiſtolam non legiſſe: Si res ita ſe habet, liber materia eſſet accidentaria. Hunc ordinem eſſe Sacramentum negant ferme omnes, qui negant minores ordines eſſe Sacramenta. Contra quos ſit

Propositio I. Subdiaconatus habet ea omnia, quæ novæ legis Sacramentum conſtituunt.

Prob. I. enim habet Chriſti inſtitutionem. Nam Euchologia, & Pontificalia tradunt, ſubdiaconum ordinari hac oratione: *Deus, qui per Spiritum Sanctum diviſiſti chariſmata tua &c.* II. In ejus ordinatione habetur materia, & forma, quibus ei traditur poteſtas tangendi, & deferendi vaſa ſacra, & diacono miniſtrandi. Nec dicas, etiam laicos olim Chriſti corpus manibus contrectaſſe, quod magis eſt, quam ſacra vaſa tangere; aliud enim eſt de altari communionem recipere, aliud ad altaris miniſterium accedere; illud ad fideles omnes, hoc ad ſolos in Dei ſortem adſcitos ſpectat: unde Synodus Laodicena *ſacra vaſa contingere* etiam ſanctimonialibus vetat. III. In ea ordinatione character imprimitur, cum numquam iteretur. Nec dicant recentiores, tonſuram, & conſecrationem templi non iterari, licet non imprimant characterem; nam Morinus ipſe, a quo omnia exſcripſere, ſentit tonſuram fuiſſe in collatione cujuſvis ordinis iteratam: & ex conſecratione templi inferunt quidam ſcholaſtici ordinis characterem, quia chriſma tribuit permanentem conſecrationem. IV. Hac ordinatione gratiam conferri ex eo conſtat, quod effectus unius Sacramenti, ubi adſit diſpoſitio ſuſcipientis, non eſt ab alio ſejunctus; ergo &c.

Nota: indubitatum eſt ſubdiaconatum eſſe ordinem ſacrum, idque perſpicue declaravit Trid. ſeſſ. 23. c. 2., ubi ait: *Subdiaconatus ad majores ordines a PP., & S. Conciliis refertur*, quando autem ad eam dignitatem fuerit evectus incertum eſt. Menardus, Bona, Thomaſſinus, Morinus, Lupus, aliique innumeri tenent, hypodiaconatum per duodecim priora ſæcula in claſſe minorum ordinum fuiſſe locatum, & ad ſacros elevatum, quando ſtatutum eſt a Romana Eccleſia, ut ſubdiaconi caſtitatem ſolemni voto profiterentur. Hæc ſententia his momentis innititur. I. Innocentius III. cap. *A multis* in 1. Decr. tit. 14. ait, ſubdiaconos poſſe epiſcopos eligi: *Cum hodie ſubdiacona-*

tus inter sacros ordines computetur. Ibidem laudat Urbanum II. declarantem in Synodo Benevent. ann. 1090., solum presbyteratum, & diaconatum *in Ecclesia primitiva* sacros fuisse. Circa idem tempus in classem sacrorum ordinum subdiaconatum elatum esse scripsere Ivo, Gratianus, & Petrus Cantor; ergo &c.

II. Conc. Laodicænum can. 21. ait: *Non oportet ministros locum habere in diaconico, & dominica vasa tangere*. III. Subdiaconatus confertur a Latinis sine manuum impositione, quæ est sacrarum ordinationum materia, & simul cum minoribus ordinibus a Græcis extra sanctuarium in *diaconico*. IV. PP. in ordine Hierarchico locant tantum episcopos, presbyteros, & diaconos: unde Ignatius ait, laicos diaconis subjici, hos presbyteris, istos episcopis. De subdiaconis ne verbum quidem. Hieronymus etiam in ep. ad Evang. subdiaconos in infimam classem rejicit. Idem præstant plures litteræ synodicæ; ergo &c. Videtur tamen hæc quæstio sic distinguenda. Si ratio ordinis sacri petatur a solemni cælibatus professione, verum est subdiaconum non semper fuisse sacrum ordinem: sed cælibatus ad sacri ordinis decentiam spectat non ad substantiam, alias Græcis deessent ordines sacri. Quamvis etiam apud Græcos non liceat hypodiacono inire connubia, & apud Latinos cælibatum eorum, *qui sacris ordin. presbyteratu, diaconatu, & subdiaconatu sunt positi, in VI. Synodo constitutum* (idest can. 6. Trull.) asserit Innocent. III. loco cit.; ergo ante Urbani II. tempora cælibatus subdiaconorum obtinuit.

Si vero ordo sacer, & hierarchicus accipiatur, prout confert in Ecclesia jurisdictionem aliquam, subdiaconatus non est inter sacros ordines computandus, quod constat I. ex 4. præced. argumento. II. Ex Const. Apost. l. 2. 7., & 8., ubi presbyteris, & diaconis, non autem subdiaconis, tribuitur laicorum cura. Idem evincitur ex Tertulliano, Cypriano, Opt. Milev., & ex can. 15., & 16. Nicæno. Ex quibus tamen non infertur, trium *Hierarchicorum ordinum* jurisdictionem parem fuisse. Semper enim episcopi primum locum, secundum presbyteri, tertium diaconi ex Laodicæna, Arelaten., & Nicæna Synodo sibi vindicarunt. His ergo competit plebem regere, quædam Sacramenta ministrare, & verbum Dei prædicare: quod cum subdiaconis non competat, satis constat, hunc ordinem non esse Hierarchicum. Si vero ordo sacer dicatur, prout

prout spiritalem donat facultatem propius adstandi ministerio altaris, ibique locandi oblationes, ac sacra vasa ex officio tractandi, cum Trid. dicimus: *Subdiaconatum ad majores ordines a PP. & S. Conciliis referri*, quibus verbis Tridentini PP. non posteriora Concilia, sed Patrum traditiones designant. Canones etiam Apost. n. 8. 16. 17. 50., & 62. hæc habent: *Si quis episcopus, presbyter, diaconus, vel ex S. catalogo* &c., ac deinde inferiores clericos memorant. Sed soli subdiaconi medii sunt inter diaconos, & minores clericos; ergo &c. III. Ibi subdiaconi dicuntur: *Sacror. vasorum custodes*, ordinantur a Latinis traditione calicis & patenæ, ex Carth. IV., & vetustiss. Pontific.; ergo &c.

Opp. Can. 21. Laodicænum supra cit. n. 2., & quod profertur n. 3. ex ritu subdiaconatus. ℟. ad I. Can. Laodicænum loqui de vasis jam in altari locatis, & sacrificii tempore non contrectandis, vel de *vasis Dominicis*, quæ nempe actu continent Eucharistiam. Quod vero ibi dicatur, vetitum hypodiaconis ingredi *diaconicum*, id exposuere viri docti de sacrario illo, in quo diaconi post mysteriorum celebrationem recondebant Eucharistiam. Nos tamen opinamur *diaconicum*, de quo canon Laodic., locum fuisse Ecclesiæ contiguum destinatum sacrorum vasorum custodiæ, & peregrinorum hospitio, cujus loci diaconus curam gerebat. Hoc enim significat illud: Χώραν ἔχειν, idest *sedem & possessionem habere*, quod imperite quidam *ingredi* reddidere: qui tamen secum pugnant, cum ajunt hypodiaconos a Græcis ordinari in *diaconico*. Ad II. ℟. Impositionem manuum a Græcis adhiberi etiam in ordinatione hypodiaconi, & lectoris. Qui vero ordines hosce negant esse Sacramenta, asserere, debent impositionem manuum aliquando esse ceremonialem, nec semper sacræ ordinationis materiam. Ceterum ideo subdiaconatus extra sanctuarium in *diaconico* conferebatur, quia ibi incipit ejus ministerium, quod est vasa sacra ad altare deferre.

Caput VI.

De sacro diaconatus ordine.

NOt. I. Diaconus, græce Διάκονος a διακονέω *ministro*, *ministrum* latine significat. Vetustissima ejus institutio evincitur, ex Act. 6., ex ep. S. Ignatii ad Trall., ex 65. Cypr. &c. Auctor Const. Apost. l. 2. c. 44. diaconos vocat: *Aures oculos, os, & animam episcoporum*. Est enim ejus munus eorum sequi vestigia, concionantibus,

et con-

& conficientibus Sccramenta præsto esse, Evangelium legere in Missa, & de eorum, qui præsunt, facultate prædicare, baptizare, et Eucharistiam distribuere. Vigente enim usu calicis, hunc diaconi ministrabant. Commissa etiam iis erat dispensatio bonorum Ecclesiæ, et ad Concilium deducere adventantes episcopos, et acta publica in iis legere, et clericorum querimonias deferre, iisque cura cartophylacii Ecclesiastici committebatur. In Latina Ecclesia ordinantur diaconi manuum impositione, et traditione libri Evangeliorum. In Græca manus impositione, et porrectione flabelli, quo apud eos sacra dona ventilantur. In aliquibus Anglicanis Ecclesiis eorum manus chrismate ungebantur, sed hoc alienum est a Romanæ Ecclesiæ consuetudine.

Not. II. Diaconatum esse verum Sacramentum communis opinio est, ac talem quoque fuisse ordinationem septem diaconorum Act. *6.*, non vero ad profanum dumtaxat ministerium institutum, ut sentiunt hæretici, et catholici etiam, inter quos Œcumenius, Beda, Cajetanus, Vasquez &c. Sit ergo

PROPOSITIO I. Septem diaconi, de quibus Act. *6.*, non ad profanum usum, sed ad Sacramentum, et sacramentali ordinatione initiati sunt.

Prob. I. ex Act. Apost. ubi legitur I. ad diaconatum electos probatos viros *plenos Spiritus S. & sapientia*. II. Eos ad Apostolos fuisse adductos, iisque manus impositas. III. Ex iis Stephanum Christum tanto zelo annuntiasse, ut lapidibus à Judæis obrueretur: Philippum vero ethiopem convertisse, et baptizasse; ergo &c. Ut enim ait Estius, inverisimile est viros tam egregie in fidei doctrina instructos ab Apostolis profanis officiis addictos esse. Deinde manuum impositio, sacræ ordinationis materia est, ex c. I. libri hujus, præsertim cum ei Apostoli preces adjunxerint. Hinc Grotius ait: *Quod hic fecere Apostoli, idem episcopi postea tum in presbyteris, tum in diaconis ordinandis.*

Prob. II. ex PP. Cyprianus ep. *68.* quærens, cur in ordinatione diaconorum Apostoli plebem convocarint? ℞. *Ne quis ad altaris ministerium indignus obreperet*. Euseb. l. 2. H. E. c. I. ait: *Septem spectatæ virtutis viri per precationem, manusque impositionem diaconi constituti sunt, qui Ecclesiæ ministerium exhiberent*. Chrysostomus hom. 3. in Act. ad ea verba: *Imposuerunt illis manus*, ait: *Hoc ritu*

ritu septem illos segregatos a multitudine. Addit eos ordinatos *impositione manuum*, *&* *prece*, et in sacra illa actione fuisse etiam *divinam operationem*. Beda in priori exp. Act. et in ejus Retract. ait: *Communis dispensatio exigebat, ut ministri pro viduis eligerentur. Verum crescente gradatim, ut solet, providentia consilii salutaris, placuit eosdem ipsos altaris quoque sacri, sicut & refectionis mensæque communis fidelium, ministros ordinari*. Unde quædam Pontificalia in ordin. diaconi habent: *Dona illi gratiam, quam Stephano tuo donasti, quem primum vocasti ad opus ministerii tui*. Similia habent Ægyptii, et Maronitæ in ordinatione archid. Apud Latinos ait episcopus: *Cogitate Stephanum merito castitatis ad officium istud electum*. Hinc septem diaconorum exemplo in Rom. Ecclesia totidem ordinabantur, ex ep. S. Cornelii cit. c. 2. Prop. 1.; ergo &c.

Propositio II. Diaconatus est ordo sacer, et Sacramentum.

Prob. I ex momentis Prop. præced. Prob. II. ex canonum auctoritate. Nam in Carthag. IV. can. 4. diaconus dicitur consecrari in sua ordinatione, et can. 38. ei permittitur, annuente presbytero, Eucharistiam distribuere. Trid. sess. 23. ait, Ecclesiasticam Hierarchiam *ex episcopis*, *presbyteris*, *&* *ministris* constare, diaconis nempe, qui peculiariter, et vi nominis ministri dicuntur. III. ex PP. Ignatius ep. ad Trall. ait: *Cunctos debere revereri diaconos, ut mandatum Jesu Christi*: ubi diaconum vocat *ministrum* non esculentorum, sed *mysteriorum J. C.* Clemens Alex. diaconorum officia comparat *angelorum ministeriis*. Auctor Eccl. Hierar. c. 3. eos vocat: *Selectos liturgiæ ministros*. Optatus Milev. l. 1. diaconos vocat: *In tertio sacerdotio constitutos*, idest post episcopos, et presbyteros. Hieron. ep. 803. ad Evang. ait: *Quod Aaron, & filii ejus, atque levitæ in templo fuerunt, hoc sibi episcopi, & presbyteri, & diaconi vendicent in Ecclesia Dei*. S. P. aliique PP. docent, *diaconos sacrum Christi sanguinem ministrare*. Prudentius in Hymno 5. de Vincentio ait: *Levita de tribu sacra minister altaris Dei &c.* In vetustiss. Pontificali ordinationi diaconorum hic titulus præfigitur: *Consecratio diaconi*. Hinc Trid. sess. 14. anathema dicit iis, qui ajunt, in sacra ordinatione *frustra dici ab episcopo: Accipite Spiritum sanctum*, sed hæc profert episcopus in consecratione diaconi; ergo ejus consecratio est signum sen-

sensibile conferens Spiritum sanctum, & gratiam.

PROPOSITIO III. Diaconatus est ordo hierarchicus.

Prob. I. Nam Antiochena Synod., Illiberitana, Tolet. IV. &c. ajunt diaconos, qui *per parochias constituuntur*, *plebem regere*, *& episcopo*, *aut presbytero annuente*, *baptizare*. Greg. Turonensis laudat Cantinum quendam, et Beda Jacobum laudat, *qui docendo & baptizando magnas antiquo hosti prædas eripuit*. Diaconi, ex Chrys. hom. 83., laicos indignos etiam magnates a sacra mensa arcebant. Excommunicabant inferiores clericos, ex l. 8. Const. Apost. c. 28. Corripiebant peccantes adversus Ecclesiæ instituta, ex Opt. l. 1. Ipsis commissam monialium, et monachorum curam patet ex vita Amonis diaconi. In Urbe singulis regionibus præficiebantur, unde *Regionarii* dicti sunt: sicut *Stationari* dicebantur, qui Evangelium canebant Pontifice ad stationes proficiscente: et *Cardinales diaconi*, qui præcipuas diaconias administrabant; ergo &c.

Ob. I. Act. 6. Septem diaconi electi sunt, quia æquum non erat, ut Apostoli ministrarent mensis, unde ad sedandum *murmur Græcorum adversus Hebræos* præfecti sunt eleemosinarum distributioni inter viduas utriusque nationis; ergo &c. II. Diaconus a Hieronymo *mensarum*, et viduarum minister vocatur; ergo &c.

III. Chrysostomus hom. 14. in Acta ait: illis septem diaconis non sacrum aliquid ministerium demandatum fuisse, sed functionem laicam subministrandi viduis alimentum, ut observat Sixtus Senens. lib. 6. Bibl. Hinc Trull. Synodus can. 16. productis Chrysostomi verbis: *Unde nec diaconorum nec presbyterorum nomen existimo apertum esse*, *ac manifestum*, ait: *Propter hæc ergo nos quoque prædicamus*, *ut prædicti septem diaconi non de iis accipiantur*, *qui mysteriis serviunt*, *sed eos esse*, *quibus fuit tradita dispensatio communi eorum*, fidelium, *usui*. Eadem docet Œcumenius p. 54.

IV. Item S. Cyprianus ep. 65. ad Rogat. ait: *Episcopos præpositos Dominum elegisse*, *diaconos autem Apostolos sibi constituisse episcopatus sui ministros*. V. Adde ex ep. Vigilii Papæ ad Rusticum, et Sebastianum evinci aliquos diaconos ad tempus constitui, ut iste Sebastianus, loco Stephani et Anatolii absentum; ergo &c.

℞. ad I. neg. cons. Quamvis enim occasione murmuris Græcorum septem diaconi fuerint electi, constat tamen ex manuum impositione, ex Spiritus S. iis facta collatione &c., eos

eos fuiſſe ſimul inauguratos miniſtros ſacros, Adde, in publicis conventibus fidelium, ex 1. ad Corinth. 11., diſtributam fuiſſe Euchariſtiam ; opus ergo erat ut menſarum miniſtris illius diſpenſatio committeretur. Eleemoſinæ etiam viduis diſtribuendæ collectæ erant ex fidelium oblationibus factis; ergo et iſtæ committendæ erant altaris miniſtris; ergo ex Actibus Apoſtolicis firmatur potius, quam infirmatur noſtra ſententia.

Ad II. diſt. ant. Vocatur ad comprimendam diaconorum impudentiam, qua ſe presbyteris comparabant, conc., ad elevandam eorum poteſtatem, neg. Aſſerit enim ibi S. D. diaconos ſibi vindicare *in Eccleſia Dei*, *quod fuit Aaron*, *& filii ejus in templo*. Vide prop. 2. Ad III. neg. ant. Ad prob. ℞. Nullius ponderis exiſtimandum eſſe canonem illum, cum nitatur falſæ Chryſoſtomi interpretationi, qui loco cit. hæc habet: *Unde neque diaconorum*, *neque presbyterorum nomen eſſe opinor perſpicuum*, *ſed interea in hoc fuerunt ordinati*, quæ poſtrema verba a Trullana Synodo, a Sixto Senen., aliiſque omittuntur. Vult ergo Chryſoſtomus ab initio, *quoad nomen*, non fuiſſe inter epiſcopos presbyteros, et diaconos apertum diſcrimen, omneſque ſacros miniſtros fuiſſe appellatos; horum tamen extitiſſe *ordinationes*, quæ interim peragebantur, ut formata paullatim Eccleſia ſuus unicuique gradus conſiſteret. Nam Chryſoſtomus caute *nomen* appoſuit, dixitque tunc non extitiſſe diaconos, nec epiſcopos; interea tamen peractas fuiſſe illorum ordinationes. Sicut ergo erant ab initio, quoad characterem, epiſcopi; ita erant et diaconi: quod Chryſoſtomus perſpicue teſtatur hom. 11. in 1. ad Tim., et in eadem hom. 14. in Act., *ordinationem* diaconorum non obſcure delineans, ut ſupra monuimus.

Ad IV. ℞. Cyprianum id unum voluiſſe, Chriſtum nempe non conſecraſſe diaconos, ſed iſtos ab Apoſtolis fuiſſe conſtitutos, ut cujuſdam diaconi adverſus epiſcopum inſurgentis audaciam reprimeret. Ad V. ℞. Vigilium non de ordinis charactere loqui, ſed de officio, et loco. Sebaſtianus quippe diſſidia excitans merito a Vigilio a diaconatus gradu dejectus eſt. Nec repugnat, aliqua ordinum miniſteria a non ordinatis exerceri, ex indulgentia Paſtorum, aut Eccleſiæ neceſſitate, at plura ſunt munia ſolis diaconis conceſſa, ut legere Evang. &c.

Caput VII.

De diaconissis.

Not. I. Diaconissarum nomine, nedum uxores diaconorum designatas fuisse, sed pias quasdam, et pudicas mulieres certis in Ecclesia ministeriis addictas, alibi dictum est. Earum sane antiquissima est institutio. Apostolus enim Rom. 16. *Pheben* commendat, *quæ est in ministerio Ecclesiæ:* ubi Græcus habet*:* Διακόνην τῆς Εκκλησίας, *Diaconam Ecclesiæ*. Unde Græci in ordinatione diaconissæ, ita Deum orant*: Largire huic ancillæ tuæ gratiam, sicut largitus es Phebæ, quam vocasti ad opus administrationis*. In Const. Apost. l. 3. legitur viduas illas, quæ publicis eleemosynis alebantur, *episcopis, presbyteris, diaconis, & diaconissis* fuisse subjectas. Diaconissarum quoque fit mentio in epist. Ignatii ad Smyrnæos, ubi habetur *: Virgines quæ dicuntur viduæ*, ob continentiæ propositum, et ob ordinem, in quem erant adlectæ. Earum quoque meminit Tertullianus, Basilius, canon 19. Nicæn., Calced. 15., Trull. 14. apud Cotelerium, et Lupum.

Not. II. Negari non potest diaconissas fuisse aliqua ceremonia initiatas. Nam in Const. Ap. l. 8. c. 20. legitur: *Invocatio in ordinatione diaconissæ*, in qua ipsa electa dicitur *ad ministerium:* ibique præmittitur constitutio Bartholomæi his verbis *Episcope impones ei manus*. In Pontificali, & Eulogio Græc. episcopus *circumponit collo ipsius subtus Maphorium* (idest S. virginum pallium) *stolam diaconalem*. Eandem ordinationem præsupponit Trullana Synodus can. 40. mandans, ne ordinetur ante ann. 40. Hoc ordine initiatæ sunt Theosebia uxor S. Gregorii Nyss. Olympias foemina præstantissima &c. Meminit etiam hujus ordinationis antiquus Ordo Rom., vetus Ponticale Salisburgen., Tolosanum, Tertullianus de velandis Virg. &c. Sit ergo

Propositio. Ordinatio diaconissarum non fuit initiatio Sacramentalis.

Prob. I. enim ad nullum altaris ministerium assumebantur. II. *Custodes sanctarum januarum* dicuntur l. 8. Const. Apost. c. 20., unde foeminæ ingrediebantur in templum. III. Electæ tantum dicuntur ad mulierum ministeria ex l. 3. c. 15., nempe ad denudandas mulieres sacro baptismate abluendas, aut cohartandas juniores, ad quas non decebat diaconos accedere. Ib. l. 2. c. 26. habetur ad diaconissas spectasse mulieribus ad episcopum introducendis adesse ; ergo ad evitanda scandala, non in gratiam sacrorum

rum mysteriorum, eorum ordinatio fuit instituta. Hinc S. Epiphanius hær. 76. ait: *Diaconissarum ordo est in Ecclesia, non tamen ad sacram aliquam functionem fuit institutus.* Et in Expos. fidei ait: *Diaconissæ adhibentur in ministerium mulierum tantummodo propter honestatem* Proferunt nonnulli Nicænum can. 19., quo statuitur: *De diaconissis, quod manus impositionem non habent, inter laicas deputari*, quove nonnulli ordinationem diaconissarum tot momentis firmatam expungere conati sunt, nam iste canon, cum Morino, & Lupo, de diaconissis Paullianistarum accipiendus est; non ergo neganda est diaconissarum ordinatio, sed eam fuisse Sacramentalem jure negandum. Vide Lupum in Schol. ad can. 15. Calced.

CAPUT VIII.

De presbyteratus ordine ac potestate.

PResbyter Græce πρεσβύτερος comparativum vocabuli πρέσβυς *senex*, latine redditur *senior*. Aliquando ætatis nomen est, aliquando muneris, et dignitatis; falluntur ergo qui hoc nomine semper, sacerdotes intelligunt: quique presbyteros eos tantum censent, qui ætate, aut magistratus jure præcellunt: atque ita falluntur hæretici, qui putant, in lege Evangelica eos, qui dicuntur presbyteri, nulla Sacramentali ordinatione a laicis fuisse discretos. Recte ergo Isidorus l. 7. Orig. c. 12. *Presbyter Græce, Latine senior interpretatur, non pro ætate, sed propter honorem & dignitatem*. Ordinantur presbyteri apud Latinos non solum impositione manuum, sed etiam porrectione calicis cum vino, et patenæ cum pane, quæ est ex Eugen. IV. hujus ordinis *materia*. De presbyterorum munere, & officio ait Pontificale Rom. *Sacerdotem oportet offerre, benedicere, præesse, prædicare, & baptizare*. Præcipue tamen debet offere sacrificium, et a peccatis absolvere, ad quod duplex munus censent Bellarminus, Estius, Vanroy &c. duplicem conferri potestatem et characterem.

PROPOSITIO I. Presbyteratus est proprium novæ legis Sacramentum.

Prob. I. ex argum. cap. 1. hujus libri. II. In presbyteratu exstat materia et forma, et spiritalis potestas per eam traditur; ut infra videbimus; ergo &c. III. Act. 14. legitur: *Et cum constituissent illis presbyteros, & orassent*, græce Κειροτονήσαντες &c.; ibi ergo habetur *chirotonia*, & *oratio* Apostolica. IV. Florentina Synodus, postquam ordinem esse ait sextum in Ecclesia *Sacramentum*, immediate

te agit de presbyteratu. Trident. vero anathemate ferit affirmantes sacram ordinationem non esse Sacramentum a Christo institutum; ergo &c.

Propositio II. Sacerdotalis ordo non confertur ob solam prædicationem, sed etiam ob sacrificium.

Prob. I. ex c. 13., et 19. l. 33. apud Auctorem, ubi ostendit dari in novo Testamento sacerdotes, ad quos spectat Eucharistiam consecrare. Et ratio est, quia Christus post consecrationem Eucharistiæ Apostolis, quos ex Trid. *novi Testamenti sacerdotes constituit*, ait: *Hoc facite &c.* II. Idem constat ex ritu, tum Latino, quo ait episcopus: *Accipe potestatem offerre sacrificium, Missasque celebrare*, tum Græco, quo Deus exoratur, ut ordinatus *dignus fiat assistere altari, prædicare Evangelium, offerre sacrificia, & renovare populum per lavacrum regenerationis*.

III. Aug. l. 2. contra Cresc. c. 2. docet, presbyteri officium non esse prædicare dumtaxat verbum Dei, sed etiam Sacramenta conficere, et ministrare. Et Carthag. IV. can. 33. jubet, ut presbyteri venientes *ad alterius Ecclesiam, tam ad verbum faciendum, quam ad oblationem consecrandam invitentur*. IV. Tridentinum sess. 24. oppositum sentientes damnat. V. Accedit ratio: remanet enim Sacramentum ordinis in monachis plurimis, qui plebem non regunt, imo etiam in hæreticis, qui falsa prædicant; ergo &c.

Propositio III. Confertur presbyteris in sacra ordinatione, etiam facultas absolvendi a peccatis.

Ita Trid. loc. cit., et prob. I. ex potestate judiciaria, qua donantur sacerdotes, de qua vide c. 7. hujus lib. prop. 2. II. ex ritu nostræ ordinationis. Episcopus enim manus rursus imponens ordinato ait: *Accipe Spiritum S., quorum remiseris &c.*, ubi cum habeatur materia ac forma distincta, agnoscunt theologi clarissimi characterem distinctum a charactere, et potestate presbyteris collata sacrificium offerendi; quæ sententia traditur etiam a Catechismo Romano p. 2. c. 7. Reapse Christus unam ante passionem, alteram post resurrectionem Apostolis contulit. Idem sentit Bellarminus, qui duplicis hujus potestatis præsidio, ad concordiam revocare nititur eorum sententiam, qui materiam hujus ordinis statuunt in sacrorum instrumentorum traditione, et eorum, qui eam constituunt in manuum impositione, dicens per illam tradi potestatem sacrificandi, per hanc absolvendi. Sed hoc non videtur omnino exploratum

ratum

ratum: nam impositio manuum in sacerdotum ordinatione necessaria est, sed si statuatur *chirotonia*, quæ in fine Missæ adhibetur, jam sacerdos ordinatus erit ad sacrificium, (actum præcipuum sui ordinis) absque manus impositione, quod est falsissimum; ergo &c. Deinde Orientales in ordinatione presbyteri non exprimunt potestatem solvendi peccata, & tamen unica sacræ ordinationis ceremonia utramque potestatem accipiunt; ergo &c.

C A P U T IX.

De ordine episcopatus.

NOt. I. Episcopus, Græce ἐπίσκοπος, ab ἐπὶ *super*, & σκοπέω *speculor* derivatus, idem valet ac *superinspector*, & *speculator*. Unde August. l. 19. de C. D. *Episcopatus*, ait, *nomen est oneris, non honoris, atque inde ductum, quod ille qui præficitur, eis quibus præficitur superintendit, curam eorum gerens*. In veteri Testamento episcopi dicebantur, qui Levitis præerant, ut 2. Esdr. Azzi filius Bani hebraice dicitur פקיד *Pakid visitator*. Hinc 1. Petr. 2. Christus dicitur: *Pastor, & Episcopus* animarum nostrarum. Promoventur episcopi impositione manuum, verborum forma, & ex ritu latino unctione etiam chrismatis: unde quæritur a Theologis, num eorum ordinatio sit verum Sacramentum.

Not. II. Id negasse ex veteribus plurimos, nempe Hugonem Vict., Magistrum, D. Thomam, Bonaventuram &c. apud Estium, & Morinum. Ajebant enim ordinis nomen ampliori sensu, prout significat spiritalem potestatem, nedum jurisdictionis, sed sacrarum etiam actionum, puta baptizatos confirmandi, aut clericos initiandi, etiam episcopatui convenire; non autem, si stricte sumatur, & prout est Sacramentum ad Eucharistiam consecrandam, & offerendam a Christo institutum: eaque potestas, qua nulla major, in presbyteratu collata est. Alii putarunt in episcopali ordinatione non imprimi novum a presbyteratu characterem, sed hunc ampliari, & perfici, ut fit cum presbytero superadditur absolvendi potestas: juxta quos episcopatus est Sacramentum, sed ab ordine sacerdotali indistinctum. Ita Paludanus, et Vasquez, apud Morinum, nec non Govardi, Argentinas, Gibbon &c. Alii demum censent, episcopatum, et Sacramentum esse, et a presbyteratu distinctum. Ita Major, Scotus, Cajetanus, Soto, Bellarminus, Estius, Sylvius, Meratius, Isambertus, Gon-

zalez, Habert, Tournely, Juenin, Vitasse, Le-Droint, Vanroy, Piette &c. ab Auctore laudati, quibuscum sit

PROPOSITIO I. Ordo episcopatus Sacramentum est, et a presbyteratu distinctus: atque scholarum dissidia ea de re facile componuntur.

Prob. I. pars. ex 1. ad Tim. 4., et ex ep. 2. c. 1., ubi legitur, Timotheum ordinatum fuisse *per impositionem manuum presbyterii*, eaque ordinatione gratia exornatum. Sed ex Chrysostomo, Œcumenio, Theophylacto, Anselmo, D. Thoma, aliisque Apostolus loquitur de ordinatione Timothei in episcopum; ergo aut episcopatus est ordo, aut, quod dici nequit, ordo non est Sacramentum. II. Trid. Synodus, postquam ex Ap. ostendit, *ordinem esse vere & proprie unum ex septem Ecclesiæ Sacramentis, quod verbis, & signis perficitur, & gratiam Dei resuscitat*, ait: *Sacra ordinatione episcoporum, sacerdotum, & ceterorum ordinum constitui Ecclesiasticam Hierarchiam*, quam divinitus institutam agnoscit can. 6.; ergo per Trid. episcopatus est verum et proprium Sacramentum. III. PP. omnes inter *hierarchicos ordines* præcipue episcopatum enumerant, sed nemo perfecte in *Hierarchia* constituitur, nisi per Sacramentum *Ordinationis*, sive ut ait Tertullianus: *Cum Sacramento, cum traduce Spiritus S.* Unde electus episcopus nondum consecratus, nequit exercere ea, quæ sunt ordinis, nec vocatur *episcopus*, licet jurisdictionem exerceat ex cap. *Transmissam* de elect., et ex c. *Tua nuper*; ergo &c. Proinde S. Leo, et S. Gregorius M. ordinationem episcopalem expresse vocant *Sacramentum*.

IV. Ordinatio episcopi dicitur *chirotonia* a Græcis, *ordo* a Latinis, non secus ac presbyteratus &c., ut patet, ex libris Euchologicis, ex Nicæn. can. 4., ex cod. canonum Eccl. Rom., ex laud. Trident. verbis, ex ep. Innoc. I. &c. Unde qui ordines numerant, episcopatum septimo, aut octavo loco constituunt, ut PP. Carth. IV., Rabanus, Simeon Thess., aliique Græci, et Latini: qui, licet inter se discrepent in eo calculo, nemo tamen episcopatum omittit. V. De institutione divina episcopatus dubium non est. Apostolos enim a Christo institutos, et positos esse regere Ecclesiam Dei expresse habetur Act. 20.

VI. Ritus solemnior est in ordinatione episcopali, quam in aliis Sacramentis. Exstat in eo idonea *materies*, idest manuum impositio: confertur gratia, et character, ex 1. ad Tim. 4., ubi gratia sensibili signo, idest *impositioni*

tioni manus, tribuitur: ideoque *ex opere operato*, ut in aliis Sacramentis confertur. Unde S. P. A. l. 1. de Actis cum Fel. Manich. ait, cum gradu episcopali *miram virtutem* donari. Hinc est, quod Moyses quidam apud Theod. l. 4. c. 20. numquam induci potuerit, *ut a Lucio Ariano episcopo consecraretur in episcopum, quod certus esset Spiritum S. ad illius invocationem numquam descensurum*: & Martyrius apud Sozom. p. 7. 16. ad Nectarium ait: *episcopale delictorum esse remedium, & expiationem*. Observat tamen cl. Auctor, pro ἱερωσύνη *sacerdotio*, sponte sua *munus episcopale* apposuisse Frontonem Ducæum.

VII. Validæ sunt ordinationes episcoporum, qui ab Ecclesia separantur, aut schismate, aut hæresi ex Aug. l. 2. contra Parmen. c. 13.; ergo episcopi vi consecrationis suæ habent *potestatem aliquam indelebilem*, adeoque *characterem*. Unde semel rite collatus episcopatus iterari non potest; constat ergo ex nomine, institutione, materia, forma, & charactere esse verum, & proprium Sacramentum, cumque peculiari ritu, distincta consecratione, propriaque materia & forma, & ampliori potestate conferatur, quam presbyteratus, satis liquet, eum esse ab hoc ordine distinctum.

Prob. II. pars. Qui enim negant episcopatum esse Sacramentum, fatentur tamen ordinatione episcopi gratiam conferri cum D. Thom. lect. 3. in ep. 2. ad Tim., ubi ait, Timotheo *in manus impositione datam esse gratiam Spiritus S.* Ajunt autem, hanc non esse gratiam Sacramentalem, quia non datur ad conficiendam Eucharistiam, sed ad munus episcopale digne exercendum. Fatentur in ordinatione episcopi spiritalem potestatem, nedum jurisdictionis, sed etiam ordinis conferri, ex D. Th. q. 40. Suppl., sed quia, inquiunt, non refertur specialiter ad Eucharistiam, non est potestas ordinis, ut Sacramentum est, sed ordinis late accepti. Fatentur in episcopatu ampliari ordinis characterem, quod explicat Vasquez exemplo characteris presbyteralis, qui extenditur ad potestatem solvendi peccata. Quæ sane apud omnes sunt explorata: incertum est autem, an character iste realiter, & *entitative* discrepet a gratia, eaque mere scholastica quæstio est, & sufficit, si gratia & character *connotative* tantum diversa sint, ut de charactere sacramenti Confirmationis dictum est ab Auctore Tom. 7. pag. 119., & 135.; ergo &c.

Ob. I. In hac sententia Sacramenta essent plura quam

 septem;

ſeptem; ergo &c. ℞. neg. ant. Nam epiſcopatus, & presbyteratus ſub uno ſacerdotii ordine comprehenduntur, ſive ſacerdotium in duos ordines diſpeſcitur, in quorum primo traditur poteſtas Euchariſtiam conficiendi, in ſecundo ordinandi, & conſecrandi eos, qui Euchariſtiam conficiunt: ut ait Sirmondus ad Sidonii Apoll. ep. 2. l. 4., ubi de Claudiano presbytero legitur: *Antiſtes fuit in ordine ſecundo*. Hujus *ſecundi ordinis* meminere etiam S. Optatus l. 1. n. 12., leges Theodoſii, Fidegoldus &c. Hinc Trid. ſeſſ. 23. c. 2. enumerans ſeptem ordines, ſupremum non presbyterorum, ſed ſacerdotum appellat. Conſtat etiam ex c. 2. libri hujus ab aliquibus presbyteratum in ſexto, epiſcopatum in ſeptimo ordine collocari: nec deeſſe qui octo ordines recenſeant, queis conſentit Carthaginen. IV., & Pontificalia Græca, & Latina: unde, ſi quis teneret ordines eſſe octo, nulla eſſet cenſura notandus.

Ob. II. Epiſcopatus ad Euchariſtiam ex dictis non ſpectat; ergo non eſt ordo. ℞. diſt. ant. Non ſpectat, ideſt poteſtatem non confert Euchariſtiam conſecrandi, eſto; conſecrandi eos, qui illam conficiunt, neg. Vide ℞. ad I. Obj.

Ob. III. *Tempora ordinationum ſunt ſabbata quatuor temporum ante Domin. Paſſionis, & ſabbatum S.*, ex Pont. Rom., atqui epiſcopatus conferri poteſt *ſingulis Dominicis, & in natal. Apoſtolorum*; ergo &c. ℞. Recte id lege poſitiva conſtitutum eſſe, ut ordo omnium præſtantiſſimus in præcipuo Dominico die, et in Apoſtolorum ſolemniis, quibus epiſcopi ſuccedunt, conferretur.

Ob. IV. Si ob ampliorem dignitatem epiſcopatus a presbyteratu ſejungendus ſit, etiam patriarchatus, et archiepiſcopatus ordines erunt, et Sacramenta ab epiſcopatu diverſa; ergo &c. ℞. neg. ſequelam, nam in iis amplior eſt quidem juriſdictionis, non autem ordinis poteſtas, ut eſt in epiſcopatu.

Ob. V. In conſecratione epiſcopi nec ſpecialis gratia Sacramentalis, nec diſtinctus character confertur; ergo &c. ℞. neg. ant. De quo vide prob. primæ partis hujus num. 6.

Ob. VI. Ignatius, Auguſtinus, aliique PP. docent, *ſacerdotium* eſſe graduum omnium præſtantiſſimum; ergo &c. ℞. neg. conſ. PP. enim loquuntur de *ſacerdotio*, prout duos diverſos ordines complectitur, ut ſupra dictum eſt.

Ob. VII. Unus ordo ſacer ſine alio collatus imprimit cha-

characterem, ut patet de presbytero, aut diacono per saltum ordinatis, ex cap. *Sollicitudo* dist. 52., sed nemo promoveri potest ad episcopatum non suscepto presbyteratu; ergo &c. ℞. Estius, ideo non posse aliquem in episcopum ordinari absque presbyteratu, quia potestas episcopi ad consecrandum, ad conferendos ordines &c., cum sit eximia, ac præstantissima; ex divina institutione solis sacerdotibus communicatur. Vide Auct. tom. 7. p. 82.

CAPUT X.

De chorepiscopis.

Not. I. Chorepiscopos, quasi τῆ χώρα τῆς ἐπισκόπους, *ruris vel pagi episcopos* dictos esse c. 2. prop. 2. dictum est. Hinc inter canones Nicænos Arabicos n. 8. legitur: *Chorepiscopus est loco episcopi super villas, & monasteria, & sacerdotes villarum, quæ sub potestate ejus sunt*. Et apud Hincmarum *episcopi vicani*, apud alios *Villani* dicuntur. Non omnes tamen parochi villarum chorepiscopi dicuntur, sicut nunc non omnes parochi sunt episcoporum vicarii. Nam in Apol. 2. S. Athanasii legitur impium Ischyram, qui Athanasium fracti calicis reum traduxerat, fuisse episcopatu insignitum, licet in agro Mareotes, cui præerat, *nunquam antea episcopus, imo nec chorepiscopus fuerit*; erant ergo jam a priscis sæculis Exarchi, aut primates, seu archiepiscopi, qui plures provincias moderabantur, Metropolitæ, qui unicam, episcopi, quorum plures in eadem provincia erant, & chorepiscopi in pagis episcoporum vicarii, fallitur ergo Rabanus, aliique asserentes chorepiscopos ita dictos: *Quod essent de choro sacerdotum*.

Not. II. Quidam chorepiscoporum originem ab Apostolorum ævo repetunt, ac tales fuisse putant Linum, Cletum, Clementem, aliosque Rom. Pontificis vicarios, priusquam fierent Pontifices. Verum si qui tales extitere, quod Pagius negat, cum isti extra urbem vices Pontificum non gererent, chorepiscopi dici non possunt. Hi ergo ante IV. sæculum non inveniuntur: & primo eorum mentio fit can. 12. Conc. Ancyrani an. 314.; cum tamen heic eorum institutio supponatur, circa finem sæculi III. contigisse dicenda est. Censet tamen Tournelyus, post Salmasium, Basnagium &c., longe vetustiorem fuisse chorepiscoporum institutionem, constat enim ex Clementis ep. ad Corinth. Apostolos *per urbem, & agros episcopos constituisse*. II. Eusebius l. 7. H. E. c. 30. narrat, Samo-

mosatenum *episcopos vicinorum pagorum & civitatum* submisisse ad populum decipiendum. III. Idem lib. 5. meminit episcoporum *Comanensis* & *Apamensis*, qui pagi erant. IV. Et l. 8. c. 13. Sylvanum laudat, *qui fuit episcopus Ecclesiarum vicinarum Gazæ*, non *episcopus Gazæ*, ut male vertit Valesius. Epiphanius etiam hær. 30. laudat *episcopum vicinum Tiberiadi*, non *Tiberiadis*, ut male vertit Petavius; ergo &c.

℞. Hæc nimis futilia esse. In his enim testimoniis episcopos audio, non chorepiscopos, Clemens autem loco cit. hæc habet: *Prædicantes per regiones & urbes episcopos, & diaconos eorum, qui credituri erant, constituerunt*: ubi græce habetur: Χώρας καὶ πόλεις. Porro Χώρα, nedum *pagi*, ac *vici* nomen est, sed *regionis*, & cujusque loci, neque ad episcopos hoc nomen referendum est, sed ad τὸ *prædicantes*, ut sensus sit, Apostolos per varias *regiones prædicantes* episcopos, ubi opus esset, fidelibus regendis constituisse.

Ad II. ℞. *Episcopos vicinorum pagorum*, non evinci ex Eusebio, esse alios ab *episcopis civitatum*. Ad III. ℞. Eusebium ibi asserere, Zoticum ex agro viciniisque Comanæ, & Julianum ex Apamia *duos viros probatos & episcopos* venisse ad explorandum spiritum Maximillæ, non vero eos fuisse pagorum tantum antistites. Ad IV. ℞. Immerito reprehendi Valesium, is enim vertit: *Silvanus Gaza oriundus episcopus*. Nec repugnat unum, eumdemque Gazæ urbis proximarumque Ecclesiarum fuisse episcopum: unde vertit Christophorsonus: *Ecclesiarum Gazæ episcopus*. Ad V. ℞. Male reprehendi Petavium; episcopus enim, quem Ellel Judæus arcessit, fuit episcopus urbis Tiberiensis, non ruris: habetur enim in græco πλησιόχωρος, quod non solum propinquum significat, sed etiam *accolam*: cur enim Ellel in urbe degens non urbis, sed pagi antistitem in mortis articulo arcessisset?

Not. III. Controverti ab eruditis, an chorepiscopi essent consecrati episcopi an insigniti tantum presbyteratus ordine. Consecratos fuisse in episcopos censuit Rabanus, cui subscribit noster Lupus, Basnagius, Tournely, qui duo hanc sententiam pluribus momentis ostendere conati sunt, quorum I. est, quod can. 12. Conc. Ancyr. legitur: *Chorepiscopis non licere presbyteros, aut diaconos ordinare sine præcepto episcopi*; ergo horum facultate id poterant. II. In can. 10. Antioch. de chorepiscopis legitur: *Ordinent*

nent lectores, *subdiaconos &c.*, *nec presbyterum*, *nec diaconum audeant ordinare*. III. S. Basilius ep. 181. reprehendit chorepiscopos suos, quod aliquos *in sacerdotalem numerum cooptarent*, cum antea, *nisi præmonitis episcopis* id non auderent. IV. Synodus Neocæsaren. can. 13., & Nicolaus I. in ep. ad Archiep. Bituricen. ait: *Ad formam 70. discipulorum facti chorepiscopi*, *quos quis dubitat episcoporum habuisse officia?* ergo &c. Contraria tamen sententia communior est, & his momentis innititur. I. Leo M. ep. 88. vetat chorepiscopis chrisma conficere, & baptizatorum frontes inungere, eo quod non habent pontificatus apicem. II. in cit. canone Ancyrano iis vetatur *ordinare presbyteros & diaconos*. III. Ipse ordinationis ritus chorepiscoporum, qui nullibi extat, nisi in solis Pontific. Maronitarum apud Morin., non est ritus Sacramentalis, sed ceremonialis, eique similis, quo archipresbyteri instituuntur, & longe diversa ab episcopi ordinatione. IV. Chorepiscopos ab uno episcopo ordinatos observat Morinus, cum episcopi a tribus ordinentur. V. Ex can. 6. Sardicen. quem laudat Leo M., in urbibus tantum, non in pagis constitui debent: *Ne episcopi nomen*, *vel auctoritas vilipendatur*; ergo &c. His prænotatis sit.

Propositio. Chorepiscopi per se quidem erant presbyteri, sed aliquando, & *per accidens*, episcopali dignitate præditi.

Prob. I. Ex auctoritate scriptorum: hanc enim sententiam tuentur Bellarminus, Hallier, de Marca, Morinus, Thomassinus, Alexander, Dufresne, Juenin, Vitasse, Le-Droint &c. II. hæc opinio ab utraque præcedente fulcitur, atque a nulla rejicitur. III. In canone 10. Antiocheno permittitur chorepiscopis ordinare presbyteros & diaconos: *Si impositionem manuum episcoporum perceperint*, *& ut episcopi consecrati sint*. IV. Cum episcopi in solis urbibus statuendi essent, Cathari autem, aliique hæretici illos in pagis locarunt, ex can. 8. Nicæno: imo hoc etiam apud *Arabes Cyprios* & Novatianos fuit in usu, ex Sozomeno l. 7. H. E. c. 19.: atqui Cathari episcopi ad catholicam redeuntes chorepiscopi fiebant, si id catholico episcopo videbatur, ex cit. Nicæno can. 8., catholici etiam, aut ob persecutionem, aut alia de causa a propria Ecclesia pulsi, ad aliquem chorepiscopatum promovebantur; ergo &c.

Nec obstant prioris sententiæ momenta. Nam ad I.

Valdensi l. 2. Doctr. fidei, nec non Calvinus, Blondellus & Salmasius. At impium dogma impugnarunt Petavius, Alexander, Habert, Vitasse, Cotelerius, Beveregius, Armacanus, Pearsonius &c., quibuscum sit.

Propositio. Ab Apostolorum ævo episcopi ordine, ac dignitate præfuerunt presbyteris.

Prob. I. Ex scripturis. I. Etiam in lege Evangelica admitti debet Hierarchia, ad quam ii tantum pertinent, qui in sortem Domini adsciti vocantur a Deo tamquam Aaron, sed hæc postulat, ut episcopus presbyteris, & clericis præsit, ut Aaron præerat filiis suis, & levitis; ergo &c. Maj. est Hieronymi, & Trid. definientis, hanc hierarchiam *divina ordinatione* institutam: min. patet ex c. 28. Exodi, ex c. 9. Levit. &c., ex quibus constat, Aaron ampliorem facultatem habuisse, & supra sacerdotes, & levitas omnes amplissimam jurisdictionem: idque non diffitetur Calvinus l. 4. Inst. c. 6., nec Magdeburg. Cent. 1. c. 7., ubi ajunt: *In Ecclesia Judaica unus erat lege divina summus sacerdos, quem omnes agnoscere tenebantur.* II. Ap. in 1. ad Tim. 3. exigit, ut episcopus sit *doctor*, & ad Tit. 1.: *Ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt arguere.* Sed hæc de episcopis dicuntur ad distinctionem presbyterorum, tum quia illi per singulas urbes præsides, ac magistri constitui debent, ex Chrysostomo hom. 10. in ep. ad Tim., tum quia Apostolus sejungit seniores, *qui laborant in verbo, & doctrina*, ab aliis presbyteris, eosque *duplici honore* ait dignos esse. III. Ib. c. 5. ait Apost. *Seniorem ne increpaveris &c.*, quæ S. Epiphanius urget adversus Aerium dicens: *Quid attinebat episcopo vetare, ne presbyterum objurgaret, nisi majorem supra presbyterum haberet auctoritatem?*

IV. Ib. subdit Apostolus: *Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus;* ergo Timotheus, qui certe fuit episcopus, erat presbyterorum antistes, & judex, unde infert Chrysost. Timotheo, ut episcopo, creditam fuisse gentem Asiaticam: *Ut omnes episcopum tamquam præsidem, judicemque formident.* V. Evangelica historia Apostolos a discipulis aperte distinguit, quos Dominus ab iis separatim elegit, illi enim ad regendam Ecclesiam, & prædicandum Evangelium a Christo Domino missi sunt. Atqui constat ex PP., maxime ex Nysseno, Chrysostomo, Hieronymo &c., Apostolorum successores esse episcopos; ergo &c.

Prob.

Prob. II. Ex definitionibus Ecclesiasticis. I. In canone 1. Ap. decernitur, ut presbyter *ab uno* tantum episcopo ordinetur; episcopus autem *a duobus*, vel *tribus aliis*. Idque can. 3. Conc. I. Arelaten., & Can. 4. Nic. I. statutum est. II. Iidem Canones tres ordines *episcoporum*, *presbyterorum*, & *diaconorum* aperte distinguunt, can. 3., 4., 5. &c. Can. 12. interdicitur presbyteris in aliam parœciam migrare, *absque proprii episcopi permissione*. Et can. 34. cuncta administrare jubentur ad nutum episcopi. III. In eadem Urbe ex ordinatione Apostolorum *duo episcopi prohibentur existere*. Hinc cum decreto Constantii jussum esset, ut cum Liberio sederet Felix, clamavit populus: *Unus Deus*, *unus Christus*, *unus episcopus*. Sed ex Nicæno can. 8. non repugnat plures presbyteros ibidem morari; ergo &c. IV. Tridentina Synodus sess. 23. can. 6. statuit Hierarchiam Ecclesiasticam divina ordinatione institutam constare *ex episcopis*, *presbyteris*, *& ministris*: & can. 7. ait, episcopos presbyteris superiores esse; ergo &c.

Prob. III. Ex Patribus. Missis enim Dionysio de Ecclesiastica Hyerarchia c. 5. ubi ait, presbyteros esse *sub ordine pontificum*, missis Const. Ap. l. 2., ubi episcopus *dux*, *& princeps credentium* appellatur, nec non Clemente, qui eum Aaroni comparat, certe Ignatius in ep. ad Magnes. n. 6. ait, cuncta omni studio agenda esse, *præsidente ceteris episcopo Dei locum tenente*. Ad Trall. n. 2. ait: *Episcopo subjecti sitis tamquam Jesu Christo*, & infra: *Necessarium est ut sine episcopo nihil agatis*: quæ verba iterum profert n. 7. epist. ad Philadelphien. II. Clemens Alexandr. l. 3. Pædag. c. 12. ait, alia præcepta data in sacris literis *episcopis*, alia *presbyteris*, alia *diaconis*, & in 6. Strom. ait: *Nam & hic quoque sunt progressiones episcoporum*, *presbyterorum*, *& diaconorum*. Ubi Græcum προκοπὴν *profectum*, *a* προκόπτω *proficio*, *procedo*, de uno gradu in alium superiorem progressum significat: ibique explicat Clemens Ecclesiasticam hierarchiam, in qua primo diaconos, 2. presbyteros, 3. episcopos statuit. III. Origenes Hom. 2. in Jer. ait, plus a Deo exigi ab episcopis, *quibus super diaconos*, *& super presbyteros commissus est principatus Ecclesiasticus*.

IV. Tertullianus de Bapt. c. 17. ait, illum dandi jus non habere presbyterum, *sine episcopi auctoritate*, *propter Ecclesiæ honorem*. V. Cyprianus ep. 65. ad Rog. de dia-

diacono in episcopum contumaci ait : *Meminisse diaconi debent quoniam Apostolos, idest episcopos, & præpositos Dominus elegit*. Et in Carthag. Syn. Clarus a Mascula ait : *Apostolis nos successimus, eadem potestate Ecclesiam Domini gubernantes*. VI. S. P. A. hom. 53. Aerium, ut hæreticum notat, quod assereret : *Presbyterum ab episcopo nulla differentia discerni*. Et ep. 82. ait : *Quamquam episcopatus presbyterio major sit, tamen in multis Augustinus Hieronymo minor est*. Vide Leonem M. ep. 27., Cœlestini ep. ad Gall. episcopos, Greg. M. l. 4. in 1. Reg. 6. &c.

Prob. IV. Ex Hieronymo & Chrysostomo, quibus Presbyteriani innituntur, I. enim in ep. ad Tit. ad ea verba : *Constituas per civitates episcopos*, ait : *Audiant episcopi, qui habent constituendi presbyteros per urbes singulas potestatem*. Et epistol. ad Marcellam 27. ait : *Apud nos Apostolorum locum episcopi tenent*, eosque ait : *Stare loco Pauli, & tenere gradum Petri* in ep. ad Heliod. Et in ep. ad Nepotian. 34. ait : *Quod Aaron, & filii ejus, hoc esse episcopum, & presbyterum noverimus*. Et in Epital. Nepotiani, vel ep. 35. ait : *Ut regi sic episcopo, imo minus regi quam episcopo*; Hieronymus ergo tribuit episcopis potestatem constituendi presbyteros, ordinis discrepantiam, successionem Apostolorum, Aaronis præeminentiam, regiam majestatem; ergo &c.

Chrysost. etiam in Or. contr. Judæos ait, Ecclesiæ episcopos prænuntiatos If. 40. ubi dicitur : *Ponam præpositos tuos justitiam*. Et Orat. de S. Philogon. episcopos vocat : *Præfectos Ecclesiarum*. L. 3. de Sacerd. tribuit episcopo summam *auctoritatem, & potentiam* : & hom. 3. ait : *Princeps est hic quoque, & quidem, rege, honoratior*. Et hom. 34. in ep. ad Hebr. ait, episcopos esse, quos Paulus vocat *præpositos*, & *principes*, & episcopatum esse *imperii molem*. Hom. demum 13. in 1. ad Tim. ostendens illud : *Per impositionem manuum presbyterii*, de episcopo, accipiendum ait : *Non enim presbyteri episcopum ordinaverunt*. Quibus verbis distinctionem, & prærogativam episcoporum perspicue tradidit.

Prob. V. Ex successione episcoporum, ex qua cum PP., aut dogmatum veritatem, aut Ecclesiarum antiquam institutionem ostendant, necesse est, ut ab initio unus fuerit in Ecclesiis gradu & auctoritate præstantior, ceterisque præfectus. Ita S. Irenæus l. 3. advers. Hæres. c. 3. Valentinia-

tinianos refellit, quod oppositam illis doctrinam teneant Ecclesiæ, *in quibus ab Apostolis constituti sunt episcopi*, ibique successiones episcoporum Romanæ Ecclesiæ a Petro ad Eleutherium enumerat. II. Tertull. de Præscr. c. 32.: *Evolvant*, inquit, *hæretici*, *ordinem episcoporum suorum*, *ut primus ille episcopus aliquem ex Apostolis*, *aut Apostolicis viris habuerit auctorem*. Profert deinde *Polycarpum a Joanne*, *& Clementem a Petro ordinatum*, addens; *Confingant tale aliquod hæretici*. III. Eadem habet auctor Carminum advers. Marcionem inter opera Cypriani, ubi post Petrum, Linum laudat, usque ad Anicetum.

IV. Eandem successionem urgent contra Donatist. S. Optatus l. 2. & S. P. ep. 53. nunc 165., ex quo nullum antiquum episcopum proferre possint, referens ex adverso Rom. Pontifices a Petro usque ad Anastasium. V. Huc referri possunt antiquissimi aliarum Ecclesiarum episcopi apud Eusebium, Jerosolymitanæ, Alexandrinæ, Lugdunen., Smyrnen. &c. VI. Adde, Acta S. Ignatii Mart. ab Usserio, & Ruinartio edita, ubi legitur: *Honorabant sanctum per episcopos*, *presbyteros*, *& diaconos Asiæ civitates*, & *Ecclesiæ*. In epist. Smyrnen. Ecclesiæ S. Polycarpus dicitur: *Doctor Apostolicus*, *& catholicæ Smyrnen. Ecclesiæ episcopus*. Hinc ipsi persecutores in suis proscriptionibus episcopos nominabant, unde S. Cyprianus ep. 55. meminit proscriptionis suæ, quæ sic habet: *Si quis tenet de bonis Cæcilii Cypriani episcopi Christianorum &c.*

Prob. VI. Ex ipso nomine episcoporum, quod ethnici tribuebant diis suis, quos rectores universorum putabant. Observat etiam Beveregius ex Plutarcho in Numa, & Tullius l. 7. ep. 2., viros, qui rebus administrandis præficiuntur, *episcopos* nominari. Hinc Apost. Act. 20. ait: *Vos Spiritus S. posuit episcopos regere Ecclesiam Dei*. II. Apocal. 2. episcopi *angeli* dicuntur, ob Evangelium, quod annuntiant, & ob eminentiam auctoritatis; angeli enim Dei *nuncii* rebus creatis præsunt. Hinc S. P. Filio Dei, qui est episcopus animarum nostrarum, angeli nomen, ob Evangelii annuntiationem, & Ecclesiæ regimen, convenire demonstrat. III. Licet etiam presbyteri sacerdotio fungantur, episcopus tamen antonomastice *Sacerdos* nuncupatur, ut vocatur S. Hilarius a Venantio Fort. quod nempe inter sacerdotes præcipuo fulgeret honore. Dicitur etiam: *Summus sacerdos*; Ambrosius enim l. 3. de Sacr. c. 1. ait: *Succinctus summus sacerdos*, episcopus, *pedes tibi lavit*.

Ad-

Adde, quæ ex Optato, & Sidonio diximus de Sacerdotio in primum & secundum *ordinem* dividendo.

IV. S. P. A. in Ps. 126. ad ea verba: *Nisi Dominus custodierit civitatem &c.* ait: *Ideo altior locus positus est episcopis, ut ipsi superintendant, & custodiant populum. Nam Græce episcopus superintentor interpretatur, quia superintendit, quia desuper videt. Quomodo enim vinitori altior fit locus ad custodiendam vineam; sic & episcopis altior locus factus est.* V. Nazianzenus Carm. 11. ad episcopos eorum eximios characteres describens ait: *Lux vitæ, fidei columen, fundamina mundi, doctores vitæ nullo qua clauditur ævo, Christiferi, soliis præclaris, quique sedetis sublimes:* ex quibus titulis, & officiis eorum potestas elucet.

Prob. VII. rationum momentis. I. Enim nisi admittatur Ecclesiastica Hierarchia, quam PP. & Concilia definiunt, omnia permixta forent, & confusa, nisi unus ceteris præficeretur, nec esset ordo Procerum & antistitum, quibus presbyteri, diaconi aliique clerici, & laici in spiritalibus subjicerentur. Item in eadem Hierarchia sunt *episcopi, presbyteri, & diaconi*, sed diaconi presbyteris subjiciuntur; ergo & presbyteri episcopis. II. Ab Apostolorum ævo unus tantum episcopus præfuit majoribus Ecclesiis. Unde loco Narcissi Jerosolymæ episcopi decrepitæ ætatis, Alexander, nonnisi *divina dispensatione & oraculo*, Eusebio teste l. 6. H. E. c. 1., suffectus est. Singularis autem præsul solium tenens, & in locum unius pastoris suffectus, in communem presbyterorum ordinem redigi nequit. III. Habet episcopus supra presbyterum ampliorem ordinis potestatem, cum possit ad ordines promovere, conferre Sacramentum confirmationis, & alia præstare, quæ nequeunt presbyteri; ergo &c.

IV. Presbyter alium ordinans in presbyterum frustra ordinat; ergo caret episcopi potestate. Prob. ant. ex D. Athan. Apol. p. 134. qui nullam fuisse ordinationem Ischiræ probat, ex quo fuerit ordinatus a Collutho, *qui cum esset presbyter obiit*. Unde *omnes, qui schismatis tempore a Collutho fuerunt ordinati, ad laicalem statum* ait, *fuisse redactos*; ergo &c. V. Episcopi ampliorem jurisdictionem habent, quam presbyteri: nam statim possunt confessarios approbare, censuras ferre, presbyteros ipsos suspendere, et degradare, sed hoc facere nequeunt presbyteri; ergo &c.

Ob. I. Act. 14. legitur, Apostolos constituisse *per singu-*

gulas civitates presbyteros. Et c. 15. & 16. recensetur conventus Apostolorum, et seniorum, græce *presbyterorum*. In 1. ad Timoth. 4. coetus sacrorum ministrorum dicitur: *Presbyterium*: et c. 5. presbyteri appellantur, *qui præsunt*. Sed sacerdotes in civitatibus constituti, ab Apostolis in Concilium et administrationem communem recepti, quique aliis præficiebantur, erant episcopi; ergo a presbyteris non erant secreti. Nec dicas, quosdam presbyterorum episcopos fuisse, at non omnes: nam Act. 20. presbyteros omnes Ephesios, quos *Majores natu* apellat Vulgata, Græca, vocat τὺς πρεσβύτερους eosque v. 28. appellat *episcopos*. Hinc Apostolus ad Philipp. 1. pacem omnibus sanctis apprecatur: *Cum episcopis, & diaconibus*, idest *cum presbyteris, & diaconibus*.

℟. dist. maj. Et loca prodicta demonstrant idem omnino fuisse episcopos ac presbyteros, quoad ampliorem vocabulorum significationem, conc., quoad gradum, ordinem, ac dignitatem, neg. Nomina ergo *apostoli*, *episcopi*, *presbyteri*, *& diaconi* nunc communi, tunc peculiari acceptione inveniuntur descripta. Apostolus enim dicitur Christus Hebr. 3., Apostoli dicuntur duodecim, Barnabas, Paulus, Andronicus, Junius &c. Episcopus etiam dicitur Christus 1. Petr. Episcopi vocantur, quos Spiritus S. posuit regere Ecclesiam Dei. Presbyterum se vocat Petrus in 1. ep. c. 5., & Jo. initio 2. & 3. Diaconus etiam dicitur minister presbyteri, & tamen de Archippo episcopo, ex Hieronymo, hoc nomen enunciatur prope finem ep. ad Coloss.; sicut ergo, ex quo Christus episcopus dicatur, et D. Petrus *compresbyter*, non sequitur, aut Christum, aut Petrum nullam habuisse supra Apostolos, aut episcopos auctoritatem aut præeminentiam; ita nec sequitur, ex quo eodem nomine episcopi & presbyteri sint appellati, pari eosdem auctoritate pollere. Adde, ex iisdem locis refelli adversarios: ibi enim dicitur ad Tit. 1. episcopos Ecclesiæ præfici, ut constituant presbyteros, 1. ad Tim. 5. ut Ecclesiæ causas dirimant; ergo &c. Vide Prob. 1. *Majores natu* autem interpretatur Irenæus l. 3. c. 14. *de episcopis, & presbyteris, qui erant ab Epheso, & a reliquis proximis civitatibus*; distinguuntur ergo ibi episcopi a presbyteris.

Ob. II. Clemens Rom. in ep. ad Cor. n. 42. ait, Apostolos, per regiones prædicantes constituisse probos viros *in episcopos, & diaconos eorum, qui credituri erant*; ergo

ergo &c. II. Hinc Papias apud Eusebium l. 3. presbyterum appellat S. Marcum Alex. episcopum, et Zoticus Comanensis præsul *compresbyter* dicitur ab Auctore de gestis Montanistarum.

℞. Ad I. ut supra, vocabula episcopi, et presbyteri fuisse aliquando communia, verum S. Clemens ibi episcopos a presbyteris aperte secernit dicens: *Præpositos nostros*, idest episcopos, *revereamur*, *& presbyteros nostros honoremus*: et infra ait: *Summo sacerdoti*, episcopo, *sua munera tributa sunt*, *& sacerdotibus locus proprius assignatus est*, *& levitis sua ministeria incumbunt*. Ad II. ℞. eodem modo. Quamvis Papias hæc habeat: *Etiam hoc presbyter narrabat*, *quod Marcus inerpres Petri &c.*, ubi *presbyter* dicitur, qui de Marco loquebatur. Non Marcus ipse: ut patet ex versione Rufini, et Valesii. Zoticus etiam Comanensis episcopus, de quo l. 5. H. Euseb. c. 16., non est ille, qui supra dicitur *presbyter*, iste enim Otrenus erat, non Comanensis.

Ob. III. Chrysostomus in epist. ad Philipp. ad illud: *Cum episcopis*, *& diaconibus* ait: *Presbyteros ita appellavit*. Eadem ferme habent Theodoretus, et Theophyl. Et hom. 11. in 1. ad Timoth. quærens, cur post episcopos, *omisso presbyteratus ordine*, ad diaconos transierit respondet: *Inter episcopum & presbyteratum interest fere nihil*, *quippe & presbyteris Ecclesiæ cura promissa est*, *& quæ de episcopis dixit*, *etiam presbyteris congruunt*; ergo &c.

℞. Ut supra Chrysostomum velle, quod etiam episcopi interdum presbyterorum nomine dignentur, iisque animarum curam, et munus baptizandi, sacrificandi, et absolvendi committi. Quærens enim cur Paulus unius Ecclesiæ Philipp. plurali numero episcopos dixerit, ait: *Quid hoc? unius urbis multi erant episcopi? nequaquam: sed presbyteros ita appellavit*, *tunc enim adhuc communicabant nominibus*, *& episcopus*, *& diaconus dicebantur*. Quod confirmat ex 2. ad Timoth. c. 4., ubi Paulus ait: *Ministerium tuum imple*, *cum tamen esset episcopus*: quod ostendit ex epist. 1. c. 4. Ex quibus infert: *Antiquitus etiam presbyteros vocatos episcopos*, *& diaconos Christi*, *quamobrem & hodie multi episcopi scribunt: Compresbitero*, *& Condiacono*; ergo Chrysostomus inter episcopos & presbyteros solam vocabulorum communionem admittit.

Idem dicendum de hom. 11. ad Timoth., ubi ex verbis ὀυ πολυ τὸ μέσον, quæ melius reddas: *Haud multum interest*,

tereſt, quam: *Intereſt fere nihil*, differentiam epiſcoporum a presbyteris profitetur. Ibi enim epiſcopis facultatem ordinandi tribuit, quam presbyteris curam fidelium adſcribat ultro concedimus adverſariis. Theodoretus autem in 1. ad Timoth. 3. ait: *Eoſdem olim vocabant presbyteros & epiſcopos, eos autem, qui nunc vocantur epiſcopi, Apoſtolos nominabant. Procedente autem tempore Apoſtolatus nomen reliquerunt iis, qui vere erant Apoſtoli: epiſcopatus autem appellationem iis, qui olim appellabantur Apoſtoli, impoſuerunt*. Theophylactus autem ait, etiam presbyteros dici epiſcopos, quod *etiam ipſi populum inſpiciant, ſed alia eſſe epiſcopi officia: non enim presbyteri ordinant*. Qua de re in Creta relictum Titum ait: *Ut epiſcopalia exerceret*.

Ob. IV. Hieronymus ep. 85. nunc 101. ad Evang. ait: *Cum Apoſtolus doceat, eoſdem eſſe presbyteros, quos epiſcopos, quis patiatur ut menſarum miniſter* (diaconus) *ſupra eos ſe efferat, ad quorum preces Chriſti corpus conficitur*; productiſque locis ad Philipp. 1. Act. 20., 1. ad Tit. 5., et 1. ad Timoth. 4. ad epiſcoporum, et presbyterorum vetuſtiſs. æqualitatem probandam, ait: *Quod autem poſtea unus electus eſt, qui ceteris præponeretur in ſchiſmatis remedium factum eſt*. Addit etiam rationem: *Quid enim facit, excepta ordinatione, epiſcopus, quod presbyter non facit?* Et in cap. 1. ad Tit. *Idem eſt presbyter, qui epiſcopus; & antequam diceretur in populis: Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ, communi presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur*. Poſt ſchiſma antem ſubdit S. D. *In toto orbe decretum eſt, ut unus de presbyteris electus ſuperponeretur ceteris, ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur*. Id poſtea ex ep. ad Philipp. 1., & Act. 20. confirmat, ubi unius urbis presbyteri vocantur: *Epiſcopi* et viciſſim. Addit in epiſt. ad Hebr. inter plures dividi Eccleſiæ curam, et concludit: *Apud veteres eoſdem fuiſſe presbyteros, quos & epiſcopos: paullatim vero, ut diſſenſiones evellerentur, ad unum omnem ſollicitudinem eſſe delatam. Sicut ergo presbyteri ſciunt ſe ex Eccleſiæ conſuetudine, ei qui ſibi præpoſitus fuerit eſſe ſubjectos, ita epiſcopi norint ſe magis conſuetudine, quam diſpoſitionis Dominicæ veritate presbyteris eſſe majores, & in commune debere Eccleſiam regere:* ex quibus dogma ſuum invicte firmari novatores contendunt.

℟. Hieronymi ſcopum ibi eſſe diaconorum inſolentiam retundere, qui ſeſe presbyteris comparare audebant: idque

præ

præſtat S. D. presbyteros ſummopere commendans, qui *epiſcopi* nomine in Actibus, et in epiſt. Apoſtolicis deſignantur, et ubi nondum multiplicatis fidelibus nullum ſciſmatis periculum erat, ipſi quoque gubernarint Eccleſiam, non pari auctoritate, ſed *communi conſilio*. Quod conſtat ex ipſa ep. 101., ubi S. D. presbyteros adæquat epiſcopis, in conficienda dumtaxat Euchariſtia, & ubi agit de Act. c. 20., negat *in una Eccleſia plures fuiſſe epiſcopos*, Titum vero ait in Creta relictum, *ut presbyteros conſtitueret*; ergo ex iis qui *presbyteri*, & *epiſcopi* promiſcue dicebantur unum Epheſiorum, alterum Cretenſium agnoſcit epiſcopum, qui nedum Euchariſtiam conficere, ſed etiam eos, qui conficiunt, poterant ordinare.

Addit S. D. *Alexandriæ a Marco uſque ad Heraclam, & Dionyſium epiſcopos, presbyterum ſemper unum in excelſiori gradu collocatum, epiſcopum nominabant, quomodo ſi exercitus imperatorem faciat, aut diaconi eligant de ſe, quem archidiaconum vocent*, ſed imperator & archidiaconus præeminentia gaudent & ampliori juriſdictione; ergo &c. De poteſtate ordinis addit ib. *Quid enim facit, excepta ordinatione epiſcopus, quod presbyter non faciat?* uterque enim baptizat, ſacrificat, non tamen confirmat, ut tom. 7. p. 77. oſtendit cl. Auctor.

Addit S. D., epiſcopos omnes *ejuſdem eſſe meriti & ſacerdotii*, non juriſdictionis, quia omnes Apoſtolorum ſunt ſucceſſores; ſicut ergo Apoſtoli, ita epiſcopi presbyteris præſunt: clauditque Epiſtolam ſtatuens inter eos diſcrimen, quod inter Aaron, filios, & Levitas intercedebat, de quo ſupra; ergo &c. Eadem repetit S. D. in epiſt. ad Tit., ubi oſtendit ex ep. ad Philipp. presbyteros dici epiſcopos, ex quo ibi enuncientur epiſcopi numero plurali: *Et certe in una civitate, Philippi, plures epiſcopi eſſe non poterant*; ſed ſi plures eſſe non poterant, unus erat, penes quem ſumma regiminis reſidebat; ergo &c.

Addit, initio gubernatam Eccleſiam, *communi presbyterorum conſilio*, deinde ad unum epiſcopum *delatam ſollicitudinem*, demum hac in re *magis conſuetudine, quam diſpoſitionis Dominicæ veritate* epiſcopos majores eſſe presbyteris. Hæc nimirum, quoniam Apoſtoli ab initio etiam *ſeniores* in partem ſollicitudinis Eccleſiæ admittebant, cum tamen ipſi pleniorem haberent auctoritatem; poſtea vero creſcente fidelium numero duxerunt ad ſchiſmata removenda ceteris unum præficere, qui plura præciperet, pre-

byteris inconsultis. Illam enim consiliorum communionem, quam initio servatam ait S. D., exponit exemplo Moysis: *Qui cum haberet in potestate solus praeesse populo Israel, 70. elegit, cum quibus populum judicaret*; fallitur ergo quidam imperitus scholasticus, qui audacter asseruit, Hieronymum in Aerii hæresim fuisse prolapsum, nec non Blondellus, qui hæresim suam ipsam esse Hieronymi sententiam impudentissime commentus est. Vide auctorem.

Ob. V. Presbyteri, sicut episcopi, Eucharistiam conficiunt, & etiam ordines conferun, ut chorepiscopi, & S. Conciliis intersunt; ergo *unus* utrisque *honos est*, *&* una dignitas, ut ajebat Aerius. II. PP. etiam docent, sacerdotium esse dignitatem omnium præstantissimam; ergo &c. III. Docent etiam, eos ætate, & officio differre. IV. Alii ajunt, episcopos a presbyteris creari, alii idem evenire ajunt, cum presbyter episcopus fit, ac cum episcopus creatur Rom. Pontifex, utrobique enim jurisdictio ampliatur.

℞. ad I. neg. conf. Baptizant enim & sacrificant presbyteri, idque jussu episcopi, qui potest eos degradare & suspendere, sed alios presbyteros *non generant*, ait Epiphanius, chorepiscopi autem, qui sacros ordines contulere, fuerunt veri episcopi ex cap. præced. Qui autem Synodis interfuerunt, suffragium non tulere, nec subscripsere, nisi episcoporum vices gererent.

Ad II. ℞. Sacerdotium in duos ordines dividi, ut alibi dictum est. Ad III. ℞. PP. optime episcopi & presbyteri etimologiam explicasse, hæc enim dictio seniorem significat, illa *superinspectorem*, qui nempe aliis præficitur. Ad IV. ℞. Creari quidem episcopos, idest eligi alicubi presbyterorum, imo aliquando etiam laicorum suffragiis, sed præter electionem habent ipsi consecrationem, & amplitudinem characteris per *impositionem manuum* episcoporum: non enim presbyteri, ait Chrisostomus, episcopum ordinant. Quæ ordinatio indicat quantum distet progressio episcopi ad summum pontificatum ab inauguratione presbyteri in episcopum: in utroque enim ampliatur jurisdictionis potestas, sed in episcopum electo confertur amplior ordinis auctoritas; itaut Rom. Pontifex ad supremam jurisdictionem, episcopus ascendat ad apicem sacerdotii, & sint ambo pares, ordinis charactere, & longe dissiti regiminis potestate.

Ca-

Caput XII.

De materia, ac forma Sacramenti Ordinis.

NOt. I. Eugenius IV. in Instr. Arm. de materia, ac forma sacrarum ordinationum hæc habet : *Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane porrectionem; diaconatus per libri Evangeliorum dationem; subdiaconatus per calicis vacui cum patena vacua traditione : & similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Forma sacerdotii est: Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro vivis & mortuis, in nomine Patris &c. Et sic de aliis, prout in Pontificali Rom. continetur.* Apud Græcos tamen ordinatio presbyteri, & diaconi fit sola manuum impositione. *Orarii* enim, seu stolæ in anteriorem partem deductio, & flabelli porrectio, cum sit muta ceremonia, & absque ulla verborum forma, *materia Sacramentalis* dici nequit.

Hinc magnum inter scholasticos dissidium ortum est, quorum nonnullli post Capreolum, Soto, Vasquesium, aliosque, queis videtur accedere D. Thomas q. 34. Suppl. art. 5. docent: *Ordinationum materiam* in sola instrumentorum porrectione consistere. Cumque Eugenii Instructio Arm. exscripta sit ex Opusculo 5. S. Thomæ ad Archiep. Panormit., omnes Thomistæ stant pro hac sententia, docentes impositionem manuum ad *integritatem*, non vero ad *substantiam* Sacramenti pertinere. Alii *Ordinum Hierarchicorum* duplicem statuunt materiam partialem, nempe instrumentorum porrectionem, & in presbyteratu, & diaconatu manuum impositionem: quam in subdiaconatu Latini non adhibent, ex vet. consuetudine, & ex can. 5. Carthag. IV. Ita Soto, Ledesma, Hosius, Estius, Sylvius, & Vasquez, quoad presbyteratum. Alii presbyteratus, & diaconatus materiam statuunt in sola manuum impositione, instrumenta vero materiam putant accidentalem, aut integrantem. Ita Morinus, Martenius, Goarius, Habert, Juenin, Tournely, Vitasse, Le-Droint, & ex veteribus S. Bonaventura, & Durandus.

Not. II. Nititur I. sententia auctoritate Florentini Conc. in Instr. Arm., ubi non alia assignatur hujus Sacramenti materia; sicut ergo aliorum sacramentorum materia in eo decreto assignata est *essentialis*, talis est etiam, quæ sacris ordinationibus præscribitur. II. Cap. *Presbyter* de Sacram. non iterandis statuit, non esse iterandam ordinationem presbyteri, & diaconi, in quibus omissa fuerit

impositio manus, sed eam caute supplendam; sed ubi deest substantialis materia, integrum Sacramentum est iterandum, non supplenda materia accidentalis, cum ritus præcedens nullus fuerit; ergo &c. Hinc Innocentius III. cap. *Cum venisset* de Sacram. Unction. hanc suppleri jubet in quodam episcopo, qui *in consecratione sua eam non acceperat:* quia hæc non spectat ad *Ordinationis substantiam*.

III. Nulla ex tribus manus impositionibus est essentialis in ea ordinatione. Non prima, qua episcopus ponit manum super caput ordinandi nihil dicens, quia fit absque ulla verborum forma. Non secunda, qua episcopus & sacerdotes simul dexteras tenent extensas super ordinandum, & ille ait: *Oremus fratres carissimi*; hæc enim non est forma Sacramenti, cum sit nuda divini auxilii, pro ordinatione proxima, deprecatio. Quod patet tum ex lectione orationis, tum ex rubricis sequentibus, quæ usque dum instrumenta tradantur, adstantes semper vocant: *Ordinandos*, & *consecrandos*, imo *consecrandi* dicuntur in altera oratione episcopi: *Exaudi nos &c.* Nec tertia, cum episcopus in fine Missæ impositis super ordinatum manibus ait: *Accipite Spiritum S.* Cum presbyteri ante oblationem, & consecrationem Eucharistiæ sint jam ordinati; ergo &c. IV. Imprimitur *character* ex Pontificali Rom. in traditione instrumentorum. V. *Substantialis* materia est sensibile signum, quo traditur ordinato *potestas spiritalis*; sed hæc traditur per instrumentorum traditionem, cum dicitur: *Accipe potestatem*; ergo &c.

Not. III. Sententiam, quæ diaconatus & presbyteratus *materiam essentialem* statuit in sola manuum impositione his momentis inniti I. Valida est ordinatio facta in omnibus Orientis & Occidentis Ecclesiis, sed in eorum plerisque sola manuum impositio locum habet; ergo &c. II. Carthaginen. IV., can. 3., Ancyr. can. 9., Nicæn. can. 19., & Trid. sess. 14. c. 3. presbyteros ordinari ajunt *manuum impositione*, nulla facta istrumentorum mentione. III. Hæc impositio est gratiæ, & characteris signum efficiens, eique PP. gratiæ vim tribuunt, atqui nemo ex iis hanc vim tribuit traditioni calicis, patenæ, aut libri Evangeliorum; ergo &c. Ad I. argum. respondent, Eugenium IV. ibi addidisse impositioni manuum, quam Armeni admittebant, materiam integrantem; quam ii non adhibebant, ut cum Latinis eosdem ritus servarent. Ad

II.

II. Respondent qui duplicem statuunt in sacra ordinatione materiam, si una ex iis ab altera separetur, unam potestatem conferri, ejusque *signaculum* imprimi; ideoque illud tantum esse iterandum, quod incaute fuit omissum, alteram nempe materiam cum sua forma partiali. Et ita exponunt etiam caput *Cum venisset* cl. Jureconsulti apud Gonzalez t. 1. Decr. p. 489. Ad III. ℟. In Pontificali R. usurpari nomen *ordinandorum*, quando nondum ritus ordinationis completus est, verba autem: *Accipe potestatem*, esse jam collatæ potestatis explicativa.

Not. IV. Ex utriusque sententiæ momentis tertia conflatur, quæ docet essentialem ordinationis sacræ materiam esse traditionem instrumentorum accedente formula: *Accipe potestatem*, nec non postremam impositionem manuum, prolata forma: *Accipe Spiritum S. &c.*, ut c. 8. prop. 3. dictum est. His notatis sit.

Propositio. Facile conciliantur, quæ de materia & forma sacrorum ordinum tradunt scholastici.

Prob. Nam in minoribus ordinibus non alia apud Latinos occurrit materia, præter porrectionem instrumentorum, ex c. 4. præced. Huic autem materiæ æquivalet manuum impositio: manus enim est, quæ instrumenta præbet. Unde S. Bonaventura ait, quod in primitiva Ecclesia plures ordines *implicite dabantur manuum impositione*, *quoniam manus est organum organorum*. Quam sententiam ad conciliandos Græcos Latinosque aptiorem vocat Arcudius. Dicimus etiam Ecclesiam impositionem manuum, quæ est sane *substantialis materia*, in diaconatu, presbyteratu, & episcopatu ampliasse ad ceremonias alias, in diaconatu ad traditionem libri Evangel., calicis &c. Formam quoque, quæ apud Græcos in sola oratione consistit, apud Latinos fuisse divisam; adeo ut cum episcopus porrigens instrumenta ait: *Accipe potestatem*, tunc fiat Sacramentum. Ita omnia conciliantur, & sic manus impositio est ordinum *materia* ex l. 30. c. 10., & 32. c. 4. Et si hanc solam materiam cum sua forma conditores Latinæ Ecclesiæ præscripsissent, non minus valida foret hujus ordinatio, quam est ordinatio Græcorum. Nec porrectio instrumentorum manuum impositionem excludit, sed est ejus materiæ ampliatio, sicut verba: *Accipe potestatem* præmissam episcopi orationem extendunt. Eugenius autem hanc solam commendat, quia per eam perficitur sacramentum, & character imprimitur. Dicimus tandem, Latinam Ecclesiam

non immutasse materiam sacrorum ordinum, sed complexam explicuisse. Atque his Occidentalis, & Orientalis Ecclesiæ ritus facile conciliantur.

DISSERTATIO II.

De ministro, subjecto, ac ritu sacrarum ordinationum.

QUæremus hoc loco, quinam sint legitimi, quinam vero illegitimi sacrarum ordinationum ministri, tum ordinarii, tum extraordinarii? Quinam ad eas promovendi, quinam vero sint arcendi? Quæ dotes in iis requirantur, & qui ritus servari debeant.

CAPUT I.

De legitimo sacrarum ordinationum ministro, tum ordinario, tum extraordinario.

NOt. Certum est, ordinarios hujus sacramenti ministros esse episcopos, ut statuit Trid. sess. 23. c. 4., & longe ante can. 5. statuerat Carthaginen. I., can. 7. Arelat. V., necnon Bracharen., Nanneten. &c. Episcopi enim ex Trid. ib. c. 4. in locum Apostolorum succeffere, & positi sunt regere Ecclesiam Dei. Ea de re ab Apostolis constitutos esse presbyteros, Titum relictum Cretæ, monitum Timotheum, ne cito manus imponeret, constat ex Actibus Apost., & Pauli epistolis, nec non ex PP. Chrysostomo, & Hieronymo aperte docentibus, a presbyteris episcopos differre, quod isti, non illi, *ordinationes* faciant. Vide c. 9. & 10. præced. Differt.; tota ergo controversia est de extraordinario ministro. Sit itaque.

Propositio I. Abbates ab episcopo benedicti possunt extraordinario jure conferre ordines minores.

Prob. I. ex can. 14. Syn. Nicænæ II., quæ id abbatibus permittit, dummodo *presbyteri sint, & ab episcopo juxta morem abbatum præficiendorum fuerint benedicti*. Id confirmavit Innocent. III. ex 1. decr. tit. 14. cap. *Cum contingat*, Alex. IV. in Const., quam laudat Du-Cange in Gloss. v. *Ostiarius*, & Trid. sess. 23. c. 10. II. Eadem facultas concessa est chorepiscopis ex can. 12. Ancyrano, ex 10. Antioch., & 14. VII. Synodi. III. Idipsum ex privilegio concessum esse S. R. E. Card. non episcopis constat ex c. 16. Notitiæ Cardinalatus Cohellii privil. 2. IV. Videtur etiam ab Apostolica sede concedi posse non episcopis potestatem conferendi *subdiaconatum*, I. quia eadem gaudebant olim chorepiscopi, II. quia is non est ordo *hierarchicus*, licet sit ordo sacer, III. quia Gelasius ep. 1. c. 8. chorepiscopis concedi negat, *ut subdiaconum, vel acoly-*

lytum ordinent, absque Rom. Pontif. permissione; ergo hac accedente id ipsis conceditur.

Opp. Minores ordines, & subdiaconatus, cum sint vera Sacramenta, ordines proprie dicti, a solo episcopo conferri possunt; ergo &c. ℞. Non repugnare, quod aliquis per characterem episcopalem constituatur hujus Sacramenti *ordinarius* minister, & per characterem presbyteratus habeat aptitudinem quandam, qua accedente Sedis Apostol. privilegio ordinare valeat, sicut ex eodem privilegio potest chrisma conficere, & confirmare: ut l. 32. c. 5. ab Auctore demonstratum est.

Propositio II. Nequit collatio presbyteratus a Rom. Pontifice committi simplicibus presbyteris, licet committi possit diaconatus collatio, ut abbati Cisterciensi olim commissum est.

Prob. I. pars. Ex D. Th. q. 38. Suppl. art. 1. ad 3., qui etiam rationem profert: *Quod majores ordines* (quæ ratio tenet præsertim de presbyteratu, ut notat Sylvius in hunc loc.) *habeant immediatam relationem ad corpus Christi*. In hanc D. Thomæ sententiam abiere omnes posteriores Theologi. Reapse nullum momentum, sive ex PP., aut ex Conciliis, vel ex H. E. proferri potest, quo ostendi possit, a simplici presbytero alios presbyteros fuisse ordinatos. Tandem hæc potestas, uti a Christo & Apostolis collata est; ita ab eorum successoribus conferri debet. Oppositum tamen senserunt Card. Hostiensis, Innoc. IV., aliique canonistæ apud Morinum: nec Guillelmus Antisiodoren., Aureolus, Meratius &c.

Prob. II. pars ex privilegio Innoc. VIII. concesso an. 1489. abbati Cistercien. diœcesis Cabillonen., & abbatibus quatuor monasteriorum, quæ *per dictum monasterium fundata erant, ne monachi pro suscipiendis subdiaconatus, & diaconatus ordinibus extra claustrum discurrere cogantur, ut suorum monasteriorum religiosis subdiaconatus, & diaconatus ordines conferre valeant*.

℞. aliqui, hoc privilegium, vel supposititium esse, vel dubium, II. Navarrus illud vocat *exorbitans*, III. Nec inveniri ait in Bullario Romæ edito. IV. Nec Cistercienses eo usos esse. V. Postulatum quidem, sed inverisimile est esse concessum. VI. Adversari Trid. sess. 24. de Ref. c. 10., ubi hæc facultas ad quatuor minores coarctatur. VII. Eam bullam exponendam de dimissoriis, quibus Cisterc. ordinari possint a quocumque episcopo, ut exponit

Trid. & Clem. VIII. Sed contra est: nam privilegium illud ut germanum agnoscunt Major, Navarrus, Henriquez, Isambertus, Meratius, Morinus, Vanroy, Henno, Vasquez, qui asservari ait in collegio Compluten., & a se lectum fuisse: sicuti illud legit cl. Auctor, tum apud Henriquez, tum apud Rodericum Ord. Min. p. 257. ed. Tournoni.

Ad II. ℞. A Navarro *privil. exorbitans* appellari, quia communia abbatum jura excedit. Ad III. Vide ℞. ad I. Ad IV. ℞. Cistercienses eo privilegio uti, ex Morino. Imo eorum Generalis monachos suos Romæ ordinavit diaconos, & subdiaconos ann. 1662, consentiente Alex. VII., & ann. 1663. consimiles ordinationes habuit Gandavi. Ad V. ℞. Innoc. VIII. Jo. abbati concessisse privilegia ampliora petitis, neque hoc privilegium ad quædam monasteria coarctasset, cum eo gaudeat, quoad ordines minores, alia omnia. Ad VI. ℞. Trid. decretum universale esse, neque in eo eos comprehendi, quibus Romanus Pontifex peculiare privilegium impertitur: alias nec possent non episcopi ex facultate Romanornm Pontificum subdiaconos ordinare, quod falsum est.

Ad VII. ℞. eam expositionem adversari privilegio Innocentii Cisterciensibus collato, ne *extra claustra vagentur.* Bulla autem Clementis VIII. Innocentianæ non meminit: confirmat quidem commune Abbatum privilegium, quoad collationem Minorum, sed Cisterciensem non revocat. Imo consimile in India Franciscanis concessum narrat Henriquez apud Morinum, & Vasquez apud Henno.

Propositio III. Episcopatus a solis episcopis, & quidem pluribus, conferri debet, id tamen ad valorem ordinationis non requiritur.

Prob. I. pars ex momentis allatis in notis hujus capitis, quæ a fortiori probant de Ordine episcopatus. Deinde ex Glossa in cap. *Manus quoque* de Consecr. d. 5.: *Papa delegante ordinatus potest conferre ordinem, quem habet;* qui ergo eo carent, conferre non possunt. Hinc Novatus, ut in Episcopatum irrueret, ex Italia quosdam episcopos rudiores accivit, qui temulenti, & crapula oppressi umbratili manuum impositione sibi traderent episcopatum. Prob. II. pars ex 1. ad Timotheum c. 4., ubi verba illa: *Per impositionem manuum presbyterii*, a Chrysostomo, aliisque exponuntur *de episcopis*. Act. 13. quinque episcopi laudantur, ex quibus Paulus, & Barnabas segregati ab aliis

tri-

tribus, qui erant episcopi, acceperunt manuum impositionem. Jacobum Justum ordinatum fuisse Jerosolymorum episcopum a Petro, Jacobo, & Joanne scribit l. 2. H. E. c. 1. Eusebius. In 1. canone Ap., & in Const. Ap. legitur, episcopum ordinandum *a duobus vel tribus Episcopis*. Idem tradunt can. 21. Arel. I., 4. Nicæni I., 19. Antioch., 39. Cart. III. &c. Tandem Cyprianus Ep. 68. precipit, ut *ad ordinationes rite celebrandas cum plebe, cui præpositus ordinatur, episcopi ejusdem Provinciæ proximi quique conveniant*.

Prob. III. pars, in quam descendunt Lupus in Appendice ad can. 4. Nicæn., Gavardi, Piette, aliique nostrates. I. enim non opus est, ut ad ordinationem episcopi omnes ejusdem provinciæ conveniant, ut part. 2. dictum est; traditio ergo, de qua Cyprianus, ad disciplinam variabilem spectat, non ad dogma. II. Habert, qui nobis præcipue adversatur, probat ut validam ordinationem Armentarii a duobus episcopis ordinati ex can. 5. Conc. Regensis an. 439. Idque statuitur can. 1. Apost., & in Constit. Apost. In vitis etiam Romanorum Pontificum legitur, Pelagium I. consecratum fuisse ab episcopis Perusino, & Ferentino, & Andrea Ostiensi Archipresb., quod in tota Italia non fuerit inventus tertius episcopus. III. Timotheum peculiari ratione a Paulo ordinatum legitur ep. 2. c. 1. Unde Estius notat: *Ceremoniam quidem impositionis manuum a pluribus fuisse adhibitam, sed solum Paulum peregisse, quæ sacramento substantialia erant*.

II. Titus post discessum Zenæ & Apollinis solus remansit Cretæ: *Ut constitueret per civitates presbyteros*, idest episcopos ex ep. ad Tit. c. 7. & ex dictis c. 11. III. Episcopum urgente necessitate *ab uno* ordinari constat ex Constit. Ap. l. 8. c. 27. IV. In can. 2. Carth. IV. habetur, ab omnibus episcopis tangi caput electi, sed ab uno *fundi benedictionem*. V. Gregorius Magnus ep. 64. l. 10. ad Augustinum Anglicanum episcopum scribit: *In Anglorum ecclesia, in qua adhuc solus tu episcopus inveniris, ordinare episcopum non aliter, nisi sine episcopis potes*.

VI. Theodoretus l. 5. H. E. c. 23. refert, Evagrium a solo Paulino ordinatum episcopum Antiochenum, nec unquam de validitate ejus ordinationis disputatum est, licet de ejus legitima successione in sede Antiochena fuerit magna contentione disputatum. Imo Innocentius I. ratas habuit Evagrii ordinationes; constat ergo eum valide fuisse

se ordinatum. VII. Plures episcopi convenire jussi sunt ad ordinationem electi: *Ne furtivum beneficium præstitum videatur*, ut ait Innocentius I. ep. ad Vitricium; ergo non ad validitatem. VIII. Ann. 1686. Innocentius XI. indulsit Godefrido Duci Franciæ Orientalis, ut ab uno episcopo cum assistentia duorum Abbatum consecraretur episcopus, ex Gavardo tom. 6. Theol. Ægid. p. 526. IX. Accedit ratio: habet enim quivis episcopus apicem pontificatus, & plenitudinem sacerdotii; ergo &c. Canones itaque ideo deponunt ab uno ordinatum, quia furtim, & absque majestate, quam postulat episcopatus, est ordinatus, non quod invalide, & sine charactere.

Propositio IV. Debet quisque promoveri a proprio episcopo, a quo, non ab alio, ordinationis forma proferri debet.

Prob. I. pars. Ex Tridentino sess. 23. c. 8., ubi ordinans a collatione ordinum per annum suspenditur, ordinatus vero ab eorum executione, quandiu proprio ordinario videbitur expedire. Eandem suspensionem incurri etiam collatione minorum ordinum, & tonsuræ clericalis, si id fiat absque licentia superioris ordinandorum, statuunt Gregorius X., & Bonifacius VIII. Sacerdotes etiam a proprio episcopo ordinandos constat ex vet. can. dist. 67. c. *Reliqui*, ex can. 21. Antioch., ex 3. Constantinop. I., ex 15. Aurelianen. III. &c. Constat etiam ex Sozom. l. 3. c. 21. Athanasium ab Arianis accusatum, quod ordinationes fecisset in Urbibus ad illum non spectantibus. Et S. Jo. Chrysostomus apud Nicephorum l. 13. c. 13. ægre tulit S. Cyprianum Salaminæ episcopum ordinasse diaconum in Basilica septem millia passus ab urbe Constantinopolitana distante. Primates tamen extra diœcesim suam aliquando ordines contulere, ut episcopus Carthaginensis in tota Africa, in Syria Antiochenus, in Hispania Toletanus, & ubique terrarum Romanus Pontifex.

Prob. II. pars ex can. 5. Conc. Hispal. II. an. 619., cui præfuit S. Isidorus, ubi irrita declarata est ordinatio presbyteri, & duorum diaconorum ab episcopo Egrabensi facta, quibus, dum ipse detentus dolore oculorum manus imponeret, quidam presbyter formam protulerat. Vide Auctorem lib. 35. c. 8. prop. 5.

CAPUT II.

De ordinatione Episcopi intrusi, Hæretici, Schismatici, & Simoniaci.

CUm Donatistæ nulla existimarent Sacramenta baptismi, & ordinis ab improbo ministro collata, vetustiores ex ipsis ordinatos a catholicis inter laicos detrudebant. At posteriores Donatistæ ab ea severitate recedentes, illos quidem iterum baptizabant, sed aliquando rursus ad ordines promovebant, quod quibusdam diaconis factum narrat S. P. A. ep. 23. Donatistis autem accessisse posteriorum sæculorum hæreticos dictum est c. 14. l. 30. De quatuor autem improborum ministrorum generibus quæstio est, nempe de intrusis, hæreticis, schismaticis, & simoniacis. Cum autem multum anceps & difficultatibus implicata olim fuerit hæc quæstio, ut patet ex 5. Exerc. Morini *de sacrarum Ordinationum iteratione*, ut breviores & faciliores simus, nonnulla notanda præmittimus.

Not. I. Veteres scholasticos, qui cum Mag. in 4. dist. 25. putant irritas ordinationes factas ab episcopis hæreticis, vel degradatis, nullo modo posse invicem conciliari. Quidam enim ajunt, episcopos exauctoratos charactere, & potestate ordinis exui; alii censent hos episcopos potestatem quidem ordinandi retinere, sed ea carere illos, qui ab iis ordinantur: quod primi in Ecclesia, alii extra Ecclesiam fuerint inaugurati.

Not. II. Non de licita, sed de valida ministrorum ordinatione controversiam hanc agitari.

Not. III. Nil facere ad eam dirimendam, quod ab hæreticis, aut schismaticis ordinati venientes ad catholicam, modo ad solam laicam communionem recepti, modo clericis sint cooptati. Hæc enim quæstio *de validitate Sacramenti* dogma respicit, non disciplinam, qualis est modus recipiendi clericos venientes ab hæresi, in qua pro qualitate, ac temporum circumstantiis resipiscentes clerici, modo pristino honore privati sunt, modo totum vel ex parte exercere iterum permissum est. Ita Cornelius Papa Maximum, & Nicæni Patres Arianos recepere.

Not. IV. Scholasticos ferme omnes, qui a 500. annis floruere, affirmasse validas esse, nec iterandas haisce ordinationes, licet ex prava suscipientium dispositione (non ob sacramenti inefficaciam) qui scienter a schismaticis, aut hæreticis episcopis ordines suscipiunt, gratiam non recipiant, teste D. Thoma q. 38. suppl., cui omnes subscribunt. Sit itaque PRO-

PROPOSITIO. Validæ sunt ordinationes factæ ab episcopis hæreticis, schismaticis, excommunicatis &c., dummodo habeatur debita materia, forma, & intentio.

Prob. I. ex canone Concilii Capuani sub Siricio celebrati an. 389., qui a Carthaginensi III. his verbis confirmatus est: *Non liceat fieri rebaptizationes, & reordinationes, quod etiam in Capuensi plenaria synodo videtur statutum*. Idem statuit Florentinum in decreto unionis, & Tridentinum sess. 23. can. 4., ubi ait, Sacramento Ordinis imprimi characterem, ideoque non posse iterari.

Prob. II. ex PP., & præsertim ex Augustino, qui l. 1. de Bapt. c. 1. ait: *Sicut baptizatus, si ab unitate recessit, sacramentum baptismi non amittit, sic etiam ordinatus*. Et l. de Bon. Conjug. c. 24. de clericis improbis, & officio privatis ait: *Manet tamen in illis ordinatis Sacramentum ordinationis*. Theodoretus H. Relig. c. 13. etiam ait: *Fieri non potest, ut his fiat eadem manuum impositio.* Similia habet Hieronymus in Dial. contr. Lucif. Prob. III. ratione. Nam *potestas ordinis* semel collata numquam auferri potest, ut potestas consecrandi: secus dicendum de *potestate jurisdictionis*, quæ potest auferri; atqui potestas ordinandi est potestas ordinis; ergo &c.

Prob. IV. Discurrendo per classes eorum, quorum ordinationes nullæ censentur. Quarum I. est *Intrusorum*, qui alienam sedem contra fas & jura invaserunt. Quidam recentiores cum Vitassio producunt exempla Felicis II., Liberii, & Vigilii Romanorum Pontificum, quos Auxilius, & S. Petrus Damiani intrusos dixere, nec tamen repetitæ sunt eorum ordinationes. Sed Felicem tanquam verum Pontificem agnoscunt antiquiores Romanæ Ecclesiæ catalogi, Breviarium, & Martyrologium Romanum, pervetustæ Pontificum imagines in Ecclesia S. Pauli via Ostiensi, Nicephorus, Theophanes &c. Liberii fidem c. 2. diss. 2. l. 8. vindicavimus. Vigilium quoque eruditissimus Constantius in epistolis summorum Pontificum egregie defendit.

Tria ergo exempla producam quibus prop. invicte demonstratur I. est Anatolii, ut in locum S. Flaviani C. P. episcopi a Dioscoro intrusus, a S. Leone Magno Marciani & Pulcheriæ Aug. precibus susceptus est; probatis quoque singulis ejus ordinationibus, ut patet ex ep. 78. Leonis. II. Est Petri Mogi, qui etsi intrusus in episcopatum Alexandrinum, & ab uno tantum episcopo ordinatus con-

tra canones, fecit tamen plures ordinationes, quas Rom. Ecclesia ratas habuit: ut narrat Metrophanes apud Lupum Tom. 2. pag. 1526. III. est Photii, qui S. Ignatii sedem invasit, & a Gregorio Syracusano episcopo degradato consecratus fuit; defuncto tamen Ignatio Jo. VIII. Rom. Pontifex in Patriarchalem gradum illum restituit, nullo eorum, qui ab eo fuerant in schismate initiati, reordinato. Qua in re, licet nonnulli Joannem nimiæ facilitantis redarguant, defenditur tamen a Lupo, a Petro de Marca &c. Sed etsi molliter se gessisset Jo., non tamen sequeretur, irritas fuisse illius ordinationes, ut falso scribit Morinus a Lupo, aliisque refutatus.

II. Est schismaticorum I. enim Maximum presbyterum, aliosque resipiscentes Novatianos tertio sæculo absque nova ordinatione suscepit Cornelius Papa; ergo in schismate character perseverat. II. Sæculo IV. ordinati in schismate Donatistarum, *non sunt rursus ordinati, sed sicut baptisma in eis, ita ordinatio mansit integra*, ait S. P. A. l. 2. contra Parm. c. 13. III. S. Melchiades ordinatos a Majorino suscepit, ejusque sententiam ut *providam, & pacificam* laudat S. P. A. epist. 43. Ex adverso Donatistas reordinantes passim exagitat S. D. IV. Confirmatur nostra sententia exemplis schismatum posteriorum, in quibus promoti ad Ecclesiasticos ordines numquam fuerunt repetita ordinatione recepti, quod nec factum est in diuturno schismate, quod ab anno 1378. usque ad 1417., ab Urbano VI. usque ad Martinum V. vexavit Ecclesiam; ergo &c.

III. Est hæreticorum: Nam de Novatianis canone 8. Nicæno definitur ex versione Dionysii: *Ut impositionem manus accipientes, sic in clero permaneant*. Quæ verba perperam Morinus de reconciliatione canonica intelligit, cum legitima Græcorum verborum versio sit: *Eos, qui manus impositionem perceperunt, ita in clero permanere*; unde ipsa versio Dionysii in secunda canonis parte habet: *Ut qui ex illis erant ordinati, sic maneant in clero*. Sic enim Nicænum can. accepere monachi Studitæ in VII. Synodo, quæ eorum expositionem Act. 1. probavit, Collector canonum Arabum n. 18., Hieronymus in Dial. & Innoc. I. Item S. Athanasius, ex ejus epist. ad Rufinianum, & ex Act. 1. Syn. VIII. ann. 362. coacta Synodo statuit inter clericos recipiendos eos, qui ad Arianismum vi adacti erant, Basilius ep. ad Amph. scribit, idem factum esse cum Zoi, & Saturnino Encratitis. Et Ephesina Synodus hæreticos Mes-

Messalianos resipiscentes ea lege suscepit. *Et si clerici fuerint, maneant clerici &c.* Toletana Synodus ann. 400. in suas sedes restituit Symphosium, Dictinium, & Anterium episcopos Priscillanistas. Leo M. epist. 1. n. 6. ait, non esse ab episcopali sede ejiciendum Donatum Salicinen. Novatianum, si ostendat *quomodo* episcopalem ordinationem *sit adeptus*. In VII. Synodo ann. 787. Act. 1. lectæ sunt diversæ S. Basilii, S. Cyrilli, & S. Athanasii epistolæ, Nicænæ item, & Ephesinæ Synodi canones, quibus statuitur solos heresiarchas, perpetuo ab Ecclesiasticis honoribus dejiciendos, reliqui, & ipsi iconomachi, in clericalem gradum ad Ecclesiam redeuntes suscepti sunt. Produxit Tarasius exemplum eorum, quos Sergius, & Pyrrhus Monothelitæ initiarunt: cumque a Sabba nimiæ facilitatis argueretur, purgavit sese. Tandem S. Gregorius M. l. 2. epist. 46. cum Augustino ait: *Sicut baptizatus semel &c., ita consecratus semel non debet iterum consecrari*. Et l. 9. epist. 61. præcipit, ut Nestoriani *servatis propriis ordinibus in suo cœtu suscipiantur*.

IV. Est de simoniacis, qui ex can. 2. Calcedonen., aliique innumeris, dignitate & officio privantur, at nullo canone definitur simoniaca ordinatione non imprimi characterem. Imo simoniaca lue grassante ipsi Romani Pp. permiserunt, ut in acceptis ordinibus ministrarent, qui gratis ordinati fuissent, aut ignorassent episcopum ordinantem esse simoniacum, aut si hoc scientes ordinationis tempore, postea egissent pœnitentiam, ut patet ex epistola Nicolai II., ex Concilio Rom. sub Alex., ex epistola S. Gregorii VII., & ex Rom. Synodo III. apud Lupum in 2. Diss. proemiali p. 3.; ergo &c. II. Licet Simoniacas ordinationes quidam iterandas censerent, PP. tamen, inter quos eminet S. P. A., de iis ac de baptismo eandem habendam esse rationem docuere, ut supra dictum est. Basilius in epist. ad Episcopos suos ait quidem: *Satanæ venundatos, qui vendere, aut emere audent donum Dei*; non tamen irritat, sed monet, *ut posthac non fiant, sed emendentur* ordinationes simon. ita se gessit Chrys. in simoniace ordinatis ab Antonino Metropolita Ephesi, ex Palladio in ejus vita. III. S. Petrus Damiani, ferventibus de simoniaca ordinatione dissidiis, pluribus momentis ostendit, a simoniacis ordinatos non esse reordinandos. Quod etiam ratione firmavit, ex quo nempe homines exterius Sacramenta ministrent, & unus sit, qui interius baptizat, & consecrat: nec

nec Spiritus S. ex merito sacerdotum, sed ex vi sacramenti conferatur: ex quo Ecclesia ratas habuerit ordinationes Anatolii, Polychronii simoniaci, aliorumque: ex quo Deus per simoniacos episcopos, ut per Rainaldum Fesulanum, plura mirabilia patraverit: ex quo denique, sicut baptizari, ita denuo consecrari nemo valeat.

Ob. I. Producta momenta sacris canonibus, Patribus, & Eccl. Hist. adversantur; ergo &c. Prob. ant. quoad primam part. I. enim can. 68. Apost. habetur: *Qui a talibus*, hæreticis, *baptizati, vel ordinati fuerunt, neque fideles, neque clerici esse possunt*; ergo &c. II. Nicæn. can. 8. finit quidem, ut ordinati a Novatianis in clero permaneant, sed accepta manuum impositione, sive, ut habet Latina versio, si iterum *ordinentur*. Et in ep. Synodica apud Theodoretum eadem S. Synodus jubet ordinatos a Meletio schismatico ad nullum Ecclesiæ ministerium admitti, nisi fuerint *sanctiore ordinatione confirmati*. Ex quo loco Dupin, Valesius, Binghamus, aliique censent aperte ostendi reordinationes schismaticorum. Unde Theodorus Oxyrinchi episcopus iterum ordinavit presbyteros & diaconos partis Meletii. III. Innocentius I. ep. 18. de Arianis ait: *Quibus solum baptisma ratum esse permittimus, quoniam cum a fide desciscerent perfectionem spiritus amiserunt: nec dare ejus plenitudinem possunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam perdiderunt*; ergo &c.

IV. Cæcilianus apud Optatum l. 1. ait: *Si traditores sunt, qui me ordinaverunt, ipsi veniant*. Donatistæ, *& ordinent me*, quod in Coll. diei 3. apud Augustinum Donatistæ objecerunt Catholicis. V. Basilius ep. ad Amphil. ait: *Tam baptisma, quam ordinationes hæreticorum nullam vim habere*. VI. Idem sensit Firmilianus, qui in ep. 75. inter Cyprianicas ait, Conc. Iconiense statuisse, hæreticos *nec baptizare posse, nec ordinare*. Firmiliano adhæsit Cyprianus, aliique rebaptizantes; ergo &c.

VII. Accedunt plura exempla Historiæ Eccl. Nam can. 4. Synodi Constantinopolitanæ irritæ habitæ sunt ordinationes Maximi Cinici, qui eam sedem dolo occupaverat ann. 767. VIII. Stephanus IV. ann. seq. reordinavit episcopos, & presbyteros a Constantino pseudo-pontifice ordinato. IX. Hincmarus an. 853. iteravit ordinationes Ebbonis. Et ann. 869. ordinationes Photii irritas declaravit VIII. Synodus. X. Idem præstitit Innocentius, quoad ordinationes Bonosi Episcopi Naxitani.

XI.

XI. Urbanus II. an. 1088. reordinavit Duibertum, a Nezelo Moguntinæ sedis invasore simoniaco ordinatum. XII. Idem ante Urbanum præstiterat, quoad plures simoniacos, S. Leo IX. Et Stephanus VII. quoad ordinationes Formosi; ergo &c.

℟. neg. ant. Ad I. prob. neg. conf. Nam cit. canon Apost., sive a Firmiliano, sive ab Iconensi rebaptizantium Synodo depromtus sit, nullius est roboris, nisi forte accipiatur de baptismate, & ordinationibus hæreticorum, qui legitimam formam non adhibebant; sicut ergo adversus hunc canonem recte recipimus hæreticorum baptisma collatum cum *invocatione SS. Trinitatis*, ita suscipi debent ordinationes hæreticorum legitima forma peractæ.

Ad II. De interpretatione canonis 8. Nic. dictum supra classe 3. Adde, *manuum impositionem* (dato etiam a laud. canone 8. præscribi) non fore sacramenti repetitionem, sed reconciliationis ritum, ut ostendit cl. Auctor tom. 3. pag. 124. Idem dicendum de ep. Synodica, in qua manus impositio significatur participio præteriti temporis βεβαιωθέντες *confirmati*, & nomine *confirmationis*, quo designatur approbatio præcedentis ordinationis a Meletio factæ.

Hinc Sozomenus l. 1. c. 24. de Nicæno ille decr. ait, latam contra Meletium sententiam: *Ut in Lyco degeret, nec deinceps ordinationem ullam faceret. Hi vero, qui ab illo prius ordinati fuissent, ministerium suum retinerent, reliquis tamen clericis inferiores essent; ita tamen ut in locum morientium succederent, dummodo plebis suffragio judicarentur idonei, episcopo Alex. electionem eorum confirmante.* Ex quibus verbis Valesius, qui χειροτονίαν accipi non posse, nisi pro ordinatione affirmaverat, coactus est dicere, in decreto Nicæno de Meletianis eam accipi *de simplici benedictione*. At Sozomenus omnem dirimit controversiam dicens, a Nicænis Patribus ratas habitas ordinationes Meletii, ordinatos tamen a Meletio indiguisse, ut in locum morientium succederent, suffragio plebis, & confirmatione Ecclesiæ; ergo χειροτονία ibidem, vel est præcedens ordinatio Meletii, vel populi electio, & episcopi confirmatio. Vide c. 1. libri hujus not. 2. Theodorus ergo Oxyrichi episc. non secutus est mentem Nicænæ Synodi, sed Apollonii cujusdam, ut narrat Marcellinus scriptor alioquin fidei suspectæ.

Ad III. neg. conf. Licet enim *ratum*, & *validum* promis-

miscue sæpe usurpentur, *ratum* tamen dicitur, quod comprobatur, & omnem sortitur effectum; cum ergo ordinati ab Arianis, ex disciplina illius temporis, non admitterentur ad ministerium Ecclesiastici ordinis, sed tantum donarentur laica communione, ideo Innocentius negat *ratam* esse ordinationem Arianorum. Id enim ab eo quæsierat Alexander episcopus Antiochenus, an scilicet ordinati ab Arianis essent in suo honoris gradu restituendi? Cui respondens Innocentius, allato Baptismi & Ordinis discrimine, recipiendos non esse cum ministerii dignitate, nec episcopum Arianum clericis sui contulisse jus ministerii, & Spiritus sancti plenitudinem, quam ipse *sua perfidia amisit*, satis ostendit, se de hoc jure, ministerio, ac plenitudine loqui, non de Ordinis charactere. Vide notas Binii, Lupi, & Bellarmini.

Ad IV. ℟. S. P. A. in Brev. Coll. 3. diei c. 16. Cæcilianum hæc dixisse *ad illos irridendos*, *quibus hæc mandasse perhibetur*, *quoniam certus erat*, *ordinatores suos non esse traditores*. Probe hanc irrisionem intellexit Porphyrius Donatista, qui statim respondit: *Exeat huc*, *quasi imponatur illi manus in episcopatu*, *&* *quassetur illi caput de pœnitentia*. Ad V. & VI. neg. cons. Basilius enim, uti Firmilianus, & Cyprianus, in errore rebaptizantium versati sunt docentes, hæreticos *nec ordinandi habere potestatem*, *ut qui non possint Spiritus S. gratiam aliis præbere*, *a qua ipsi exciderunt*. Sed hæc ratio, quæ gratiam a charactere non secernit, & Sacramenti efficaciam a conditione ministri, sicut nunc a nullo Theologorum admittitur, ubi agitur de baptismo, nec debet admitti, ubi agitur de ordinis Sacramento.

Ad VII. ℟. I. productis exemplis probari tantum, sacras ordinationes fuisse aliquando repetitas, nondum hac controversia finita, hoc tamen non officit præsenti causæ: sicut nec officit validitati baptismi, quod aliqui viri sanctissimi rebaptizaverint.

℟. II. Quoad can. CP. neg. ant. Licet enim in eo statuatur: *Nec Maximum episcopum esse*, *vel fuisse*, *nec eos*, *qui ab ipso sunt ordinati*; id tamen de ministerio, & gradus honore accipiendum est, non de charactere Sacrament. Constat enim, Maximum fuisse rite ordinatum a S. Petro Alex. cum tribus aliis episcopis. Unde apud Harduinum T. 1. Conc. p. 819. legitur: *Nec ille*, *qui ordines ab eo accepit*, *in quemlibet sacerdotii gradum admittatur*. Ad VIII.

VIII. ℞. I. Baronius ad an. 769. n. 6., & N. Alex. H. E. sæc. 8. n. 6., ordinatos a Constantino *suscepisse benedictionis consecrationem*, idest sacram ceremoniam, qua ordinati ad pristinum honoris gradum restituuntur. ℞. II. Auxilius l. 2. de Ord. Form. c. 4., in ea manifeste peccatum, *dum* rite ordinatos *eos nefario ausu iterum in eadem ordinatione consecrandos esse statuerunt*.

Ad X. ℞. Acta Hincmari rescissa fuisse a Nicolao I. in epistola data ann. 866., in qua statuit, ut clerici ab Ebbone ordinati *suis gradibus restituerentur*. De Photio dictum supra. Ad X. ℞. Bonosiacos fuisse Paulianistarum discipulos; nec formam servasse baptismi, ideoque ad Ecclesiam redeuntes juxta can. 19. Nicæni II., 16. Arelat. II. &c. iterum baptizandi erant. Ad XI. ℞. Hanc Urbani II. epistolam de ordin. Daiberti spuriam a doctis viris censeri. Incertum est etiam Nezelonem invasorem fuisse episcopum. Certum est demum Urbanum II. epist. 17. ad Lucium in ordin. Hæret. & Schism. veram Sacramenti formam agnoscere.

Ad XII. ℞. Leonem *Simoniacorum ordinationes*, ut narrat S. Petrus Damiani, *cassasse*, non quoad Sacramenti substantiam, sed quoad ordinis dignitatem, & jus ministerii: & quasi repetitas esse ceremoniali traditione clericalium insignium, quæ videtur tamquam nova ordinatio. Quod confirmatur, ex quo pluribus affirmantibus, non esse honore privandos, qui ordinationis suæ tempore ignorabant episcoporum ordinationem esse simoniacam. Leo temperata sententia hos *in officio perseverare mandavit*, & idem aliis scienter simoniace ordinatis indulsit, indicta quadraginta dierum pœnitentia. Cum Formoso autem impie se gessit Stephanus, de quo scripsit Auxilius, eum nec pöeticam attendisse sententiam: *Parce pias scelerare manus, jam parce sepulto*, & in eo apparet non error in fide, sed violenta tyrannis in facto.

CAPUT III.

De Ordinationibus præsulum Anglicanorum.

NOt. I. Anglorum ordinationes validas esse asserunt, præter D. Masonum Norfolciæ Archidiaconum, Godwinum episc. Landaven., aliosque protestantes Anglos, etiam P. Couraver, qui pro Anglorum ordinationibus quasdam edidit dissertationes. Ex adverso P. Le-Quien, Harduinus, Tournelyus, Boucat, aliique, quibus subscribimus, eas irritas esse demonstrant.

Not.

Not. II. Non moveri quæstionem de ordinationibus peractis regnante Henrico VIII. Licet enim is a catholica religione deficiens ann. 1534. Summum Ecclesiæ Anglicanæ caput seipsum temere nominaverit, Missæ tamen sacrificium, & ordinis Sacramentum admisit, teste Sandero de Schism. Angl. l. 1. pag. 132. Verum postquam Henricus fatis cessit ann. 1546., cum in comitiis Londinensibus habitis ann. 1547. a Seimero sancitum sit, ut cum episcopi ad illud usque tempus ritu fere catholico presbyteri Anglicani, excepta Rom. Pontificis obedientia, ordinati fuissent, in posterum alia forma haberentur ordinationes: & ea de re ederetur ritualis liber, qui vulgo dicitur *Rituale Eduardi VI.* a Pseudo-Synodo Londinen. probatus. Porro episcopus consecrator prius ab electo exigit mandatum regium, ut apud nos producitur mandatum Apostolicæ Sedis; tum loco juramenti, quod post responsiones ad quæsita circa fidei articulos apud nos præstat electus, is apud Anglicanos interrogatur, an hæreticis dogmatibus, quæ traditiones, & Rom. Ecclesiæ doctrinam rejiciunt, assentiatur: juratque se hæretica illa dogmata ex corde credere, promittens in iis commissam sibi plebem instruere, addito juramento sacrilego, quo regem declarat in omnibus Ecclesiasticis, & spiritalibus rebus supremam habere auctoritatem.

Post hæc consecrator super electum cum impositione manuum hanc sacrilegam orationem effundit: *Deus, qui hanc tibi voluntatem concessit, concedat vires ad hæc efficaciter præstanda, ut opus istud suum, quod incœpit in te, absolvat per J. C. D. N. Amen.* Licet autem defuncto Eduardo ann. 1552. Maria Henrici, & Catharinæ filia Eduardi & Londinensium comitiorum statuta resciderit, et res sacras instaurare, et Angliæ regnum ad fidei communionem revocare studuerit; hæc tamen, cum quinquennio tantum regnasset nullis post se relictis liberis, regnum obtinuit Elisabetha illegitimo Henrici et Bolenæ matrimonio edita, quæ religionem catholicam, quam dissimularet, abjiciens, arripuit, ut Henricus et Eduardus, Anglicanæ Ecclesiæ primatum, præscripta formula execrabilis Sacramenti, quam l. 3. pag. 369. recitat Sanderus. Tunc fidei formulas immutare statuit, Missam ritumque administrandi Sacramenta abolere, episcopos in exilium pellere, et novum clerum, juxta Eduardi Ritualia, instituere: quorum princeps, aliorumque consecrator fuit Mattæus Par-

kerus ritu illo hæretico archiepiscopus Cantuarien. De his ergo ordinationibus, non de illis sub Henrico et Maria habitis, quæritur, an valide haberi debeant? Sit itaque

Propositio. Ordinationes Anglorum hodiernæ irritæ prorsus et nullæ sunt.

Prob. I. enim Anglia destituta est legitima episcoporum successione. Parkerus enim, aliique cum eo consecrati, Elisabetha regnante, in Londinensi hospitio, non a legitimis episcopis; sed a Guillemo Barlow, a Jo. Scoræo, et Milone Coverdalo (quos ex Act. *Parlamenti* a Raymero collectis constat non fuisse episcopos, cum episcopatum iis tributum, alii occuparent antistites) umbratili ceremonia fuit consecratus. Verum cum hoc argumentum pendeat a factis, in quibus scriptores discrepant, licet ludicra Parkeri consecratio firmari possit testimonio Hardingi, Henrici Fitz-Simons, D. Campney, aliorumque Anglorum scriptorum, cum tamen affirment alii Parkerum consecratum fuisse in cappella palatii Archiep. Lamethen. an. 1559., ejusque promotores legitimos fuisse episcopos; ut adversariis os penitus obstruatur, ordinationem illam irritam fuisse dicimus, etiam ex *forma* consecrationis. Itaque

Prob. II. Forma enim illa, vel fuit, quæ præscribitur in rituali Eduardi, si hæreticis credimus, vel si fides Henrico Fitx-Simons, aliisque, hæc verba fuere: *Accipe potestatem sincere verbum Dei prædicandi*, quæ Scoræus protulit super caput Parkeri primum, deinde Grindalli sacro codice imposito. Formam Eduardi ad ordinationem sufficere putat P. Courayer, eo quod oratio impositioni manus addita satis sit ad ordinationes perficiendas. Nam oratio illa non eadem est in singulis mundi Ecclesiis: quævis enim natio ritus ad disciplinam spectantes pro variis temporum circumstantiis permutare potest. Substantialis quidem verborum mutatio tollere potest integritatem sacramenti, non accidentalis: quæ omnia nos ultro admittimus, illo tantum excepto, quod per quemcumque pastorem mutari possint ritus Ecclesiastici, et multo minus, quod in Anglia accidit, per regem impuberem, laicos, et fœminam. Verum ex his non infertur, validas esse Anglorum ordinationes. Nam Eduardi forma, si non expresse hæretica, saltem ambigua est, cum non exprimat, cur electo supernas vires ordinator apprecetur: imo si attendantur præmissæ ceremoniæ, juramentum de primatu regis Anglicani in Ecclesia, et professio hæreticorum dogmatum, verba illa hunc

sen-

sensum reddunt „ Det tibi Deus , ut defendas primatum „ regis , ut conculces sanctæ Sedis auctoritatem , ut pro- „ pugnes Novatorum blasphemias , ut commissam tibi ple- „ bem seducas „ . Altera deterior est : nam et idem ac prima significat et ulterius episcopos , et sacerdotes ordinari ait tantum ad *ministerium verbi* , ut placet hæreticis ; hæc ergo forma non Christum auctorem habet , sed homines perditissimos . Adde *formam* etiam legitimam , si verbis æquivocis constet , non esse *sacramentalem* , si a circumstantiis , ab intentione ministri , a præcedentibus , vel sequentibus cæremoniis ad alium effectum determinetur . Itaut nec ipsa formula confirmationis , nempe : *Signaculum doni Spiritus S.* , qua Græci utuntur in reconciliandis hæreticis , satis sit ad Sacramentum constituendum : multo minus sat erit forma dubia contra Ecclesiæ praxim inducta , et in officinis hæreticorum procusa . Ex quibus constat , formam Ritualis Eduardi , utpote ambiguam , animoque conferendi solum verbi ministerium , attentoque impio juramento electi , non sufficere ad sacram ordinationem ; adeoque Anglorum consecrationes irritas esse , et inanes . Quod erat demonstrandum .

Caput IV.

De subjecto , seu de promovendis ad sacros ordines .

De hoc argumento plura quæri solent in scholis , quæ omnia sequentibus propositionibus expendemus .

Propositio I. Nequeunt mulieres suscipere ordinis Sacramentum .

Prob. Nam præter communia argumenta , quibus ostendimus , non omnes Christi fideles esse ministros Sacramentorum , sed eos tantum , quos Christus , Apostoli , & episcopi consecrarunt , queis nec mulieres , nec B. V. M. accenseri ait S. Epiphanius ; qua de re Pepuziani fœminis sacra mysteria committentes a PP. repressi sunt ; id peculiariter probatur I. Ex Apostolo 1. Corinth. 14. , & 1. ad Tim. 2. , ubi vetat mulieribus palam docere , licet hoc non sit munus sacrorum ministrorum præstantius .

II. In epist. laud. 1. ad Corinth. 11. ait Ap. *Turpe est mulieri tonderi* , eique præcipit , ut semper incedat *velato capite* . III. In lege veteri Ecclesiasticum munus fœminis non est demandatum , in novo autem nec ultimæ cœnæ fœminæ adfuere , ubi Apostoli sunt consecrati . IV. ratio est D. Bonaventuræ , quod Christus , cujus legatione

sacerdotes funguntur, vir fuit non fœmina. His adde caput *Mulieres* dist. 32.

Opp. I. Quod narrat Historia Eccl. de diaconissis: sed ℟., eas nullo ordine fuisse insignitas constare ex cap. 7. libri hujus. Addunt II. non repugnare mulieribus politicum regimen, unde præsunt monialibus abbatissæ. At responderunt aliam esse rationem regiminis a Deo, aliam ab homine instituti. Imo ex Philosopho l. 1. Polit. fœminarum regimen corruptela reipublicæ appellatur. Abbatissæ autem munus est cura quædam domestica sacrarum virginum, quam viris committi non decet. Ceterum sacerdotium viris tantummodo etiam Ægyptii commisere, ex Heredoto, imo & Romanis olim sacerdotia *non fuisse promiscua* scribit Livius l. 10. Historiarum.

Propositio II. Vir non baptizatus incapax est Sacramenti ordinis.

Prob. Baptisma enim est *janua omnium Sacramentorum*; nequit ergo Ecclesiæ ministeriis frui, qui nondum ejus corpori insertus est. Vide Auctorem l. 32. c. 8. II. Ecclesia numquam ratos habuit ordines non baptizatis collatos. Quisque enim damnat ordinationem Zanajæ, quem Petrus Fullo Patr. Eutychianus episcopum consecravit. III. Nicænus can. 19. præcipit, ut clerici Paullianistæ baptizati absque invocatione Trinitatis *rebaptizati ordinentur*. Et in 3. Decretal. tit. 44. exstat antiquissimus canon: *Si quis presbyter deprehenderit, se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur*. Eadem habet Innoc. III. c. *Veniens*, eodem titulo.

Dices: Socrates l. 5. H. Eccl. c. 22. ait: *Alexandriæ lectores & psaltes absque ullo discrimine fiunt tam catechumeni, quam fideles*. ℟. Socratem non loqui de ordine lectoratus & psaltis, sed de legendi, & canendi munere, quod interdum etiam laicis committitur: non enim ibi eorum *chirotoniam* memorat.

Propositio III. Quævis ætas apta est ad recipiendum ordinis characterem.

Prob. Quamvis enim ad canonicam ordinationem exigat Ecclesia certam ætatem, tamen etiam infantes esse ordinationis capaces contra Durandum censent Theologi omnes, ipso fatente Tournelvo. Constat enim ex can. 1. Toletani II. olim parentes ab infantia pueros clericatus officio mancipasse: quod ex epistolis Siricii & Zosimi ostendit Morinus Exerc. 15. n. 5., idque ait sine clericali tonsura,

ſura, & primi ordinis collatione factum non eſſe. Martenius producit etiam exemplum S. Felicis Nolani. Inter clericos in exilium pulſos in perſecutione Vandalica, *quamplurimi erant lectores infantuli*, ex Victore Viten. l. 5. c. 9. Eutymius abbas triennis baptizatus, tonſus in clericum, & ordinatus eſt, ex Cyrillo Scytopolitano. De Eugenio I. habetur in Pontificali, fuiſſe clericum a *cunabulis*. Profert Baldinus marmoream capſulam, in qua cum oſſibus Maximi pueruli inventus eſt annulus cum inſcriptione : MAX. LEVIT., ex qua declaratur clericus, non diaconus, aut ſubdiaconus. Nam Levitæ nomen etiam minoribus clericis tribuerunt antiqui. Porro ex productis exemplis conſtat Eutymium, & Eugenium valide fuiſſe ordinatos, ex cap. *Tuæ nobis* de clerico per ſaltum promoto, ubi jubetur ad diaconatum promoveri, qui hoc ordine omiſſo ordinatus fuerat ſacerdos, non tamen iteratis ordinibus inferioribus, quos infra annos diſcretionis ſuſceperat; ergo hi ordines valide in primis pueritiæ annis fuerant collati.

Opp. Durandus: non poteſt parvulus fieri ſacerdos, vel epiſcopus; ergo nec ſuſcipere alios ordines. II. requiritur in ſuſcipiente intentio, ſaltem interpretativa, ſed hæc deeſt parvulis; ergo &c. III. Addit Tournely, quod nullum hujus rei in traditione exemplum occurrit, cumque ordini adnexa ſit lex continentiæ, nemo ante rationis uſum ei debet adſtringi. ℟. ad I. cum Soto, Palud. &c. diſt. ant. Non poteſt, quoad munus & officia, conc., quoad poteſtatem & characterem, neg. Ad II. diſt. ant. Requirtur in adulto, conc., in parvulo, neg. Vide Auctorem cap. 18. l. 30. Ad III. neg. ant. quoad 1. partem, & quoad 2. vide ℟. ad 1.

Propositio IV. Non ſubſiſtit ordo collatus invito, et reluctanti.

Not. Cum in Eccl. Hiſtoria plura ſint exempla SS. virorum, qui ad ordines promoti dicuntur inviti, cenſuit Auxilius, et Morinus, queis ſubſcribunt De Coq., Vanroy, Noriſius etiam, Salinas, aliique, olim in uſu fuiſſe ut inviti ad ordines promoverentur. Sed ii non appellaverunt invitos conſtantiſſime reluctantes, ſed humiles a populo apprehenſos oblatoſque Pontifici, cui tandem ſponte acquievere. Tales fuere Cyprianus ex Pontio in ejus Vita, Nazianzenus ex ejus Or. 20., Nepotianus ex Hieronymo, S. P. A. ex Poſſidio, Paulinus ex epiſtola in-

ter Augustinianas 35. Difficiliora tamen sunt exempla sequentia.

I. Pauliniani fratris Hieronymi, de quo S. Epiphanius ep. inter Hieronym. 60. ait: *Per multos diaconos apprehendi jussimus, & teneri os ejus, ne forte liberari se cupiens adjuraret nos per nomen Christi, & primum diaconum ordinavimus, & rursus ingenti difficultate tento ore ejus ordinavimus presbyterum*. De Macedonio autem hæc habet Theodoretus in Hist. Relig. c. 13.: *Per speciem objectæ accusationis adductum admotum altari cooptatum fuisse in numerum sacerdotum, cumque peracta liturgia hoc illi quidam indicasset, ignorabat enim prorsus quid egissent, arrepto baculo Pontificem ipsum insecutum*. De seipso Bassanus Ephesinus ait in epist. ad Valentinianum, & Marcianum Impp. *Ego non acquiescebam, sed ab hora tertia usque ad sextam coram altari me plagis affixit, & S. Evangelium & altare sanguine est impletum*. De S. Gregorio Thaumaturgo scribit Nyssenus tom. 2. pag. 976., cum eum Phedimus *manu capere non posset, & ad sacerdotium adducere, interjecto spatio triduani itineris, loco impositionis manuum sermonem adhibens ordinavit*. Idem S. Danieli Stylitæ factum est. Salamanem quoque prorsus inscium, *nullaque expressa ab eo voce*, ordinatum narrat Theodoretus in Philoth. c. 19. Accedit ratio, baptizatus enim est Ecclesiæ subditus; ergo potest, si urgeat necessitas, ad Ecclesiasticam dignitatem compelli, ut religiosus ad regimen monasterii. His notatis.

Prob. I. ex Innoc. III. c. *Majores*, ubi ait: *Ille, qui numquam consentit, sed penitus contradixit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti*. ℟. Vanroy: Innocentium de solo Sacramento baptismi locutum, ad quem nemo cogi potest, cum non sit Ecclesiæ subditus, ut est, cum agitur de ordine. Sed fallitur vir clariss. Ibi enim Innocentius eorum sententiam refellit, qui ajebant, *quod baptismus, & ordo invitis & contradicentibus, quantum ad characterem, conferuntur*; ergo &c. Adde, quod sicut ante baptismum quisque liber est ut eum suscipiat, vel non, ita post baptismum liber est ut clericis numeretur, vel non; sicut ergo ad baptismum nemo compelli potest, ita neque ad ordinem clericalem. Quod probat Lupus exemplo cujusdam, qui a Firmo armata manu in episcopum Thyanensem consecratus, indutus clamyde clamans se per vim fuisse ordinatum, in theatrum ludos spectaturus nemine

mine prohibente ingressus est, eo quod cuique persuasum foret irritam esse ejus ordinationem.

Nec obstant, imo hanc sententiam confirmant, opposita exempla: cum enim primis Ecclesiæ sæculis exiguus esset numerus clericorum, & Ecclesiastici gradus plus oneris, quam commodi afferrent: *Multi*, ait S. P. A., *ut episcopatum suscipiant tenentur inviti, perducuntur, includuntur, patiuntur tanta quæ nolunt, donec eis adsit voluntas suscipiendi operis boni*, ita Ambrosio, Paulino, Nepotiano, et Augustino factum est; ergo voluntate non accedente non ordinantur. Unde de Pauliniano ait S. Epiphanius loc. cit. *Valde obnitebatur indignum se esse contestans; vix ergo compulimus eum, & persuadere potuimus testimoniis scripturarum &c.* Nec oris obstructio coactionis indicium est, sed libertatis. Quidam enim cum tenerentur a plebe jurabant, se inservire nolle altaris ministerio: unde ne perjurii fierent, nunquam ordinabantur. Hinc Epiphanius jussit, *teneri os Pauliniani, ne forte liberari se cupiens adjuraret nos per nomen Christi*, & Pinianus per vim raptus a plebe ad August. ait: *Se velle populo jurare, quod si esset ordinatus invitus, ex Africa discederet*.

Macedonii historiam *haud laudandam* scribit ib. Theodoretus. Deinde Macedonius erat quidem inscius rei, quæ agebatur, sed sponte altari se admoveri passus est, & dum sacra ceremonia ageretur, tacuit: *Plus est tamen*, ait Innocentius ib., *expresse contradicere, quam minime consentire*. Salamanes autem adeo se Dei voluntati commiserat, ut lubens sineret in se agi quidquid aliis placeret, *nulla umquam ab eo expressa voce*. Exempla Thaumaturgi, & Stylitæ mira sunt, nec in his controversiis proferenda: probarent enim posse ordinari absentem, & absque manuum impositione. Hi ergo vel divinitus sunt ordinati, vel postea suppleti sunt ritus ordinationis. Idem enim de Greg. Thaumaturgo affirmat ipse Nyssenus dicens: *Post hæc iis, quæ legitime fieri solent, super illum peractis &c.* Ad ult. R. Potestatem Ecclesiasticam inhærere animo, qui cogi nequit, regimen autem religionis vel reipublicæ in exteriori ministerio situm est, hoc autem coactioni subjici manifestum est.

Caput V.

De conditionibus, quæ in subjecto, sive in ordinandis prærequiruntur.

Conditiones præcipuæ ordinandorum sunt vocatio, ætas, conditio, scientia, probitas, titulus & præparatio.

§. I. De Vocatione. Neminem absque Dei vocatione Ecclesiæ ministerio accensendum ex Hebr. 5. satis liquet: monet enim Apostolus, ne quis sibi hunc honorem assumat, nisi, *qui vocatur a Deo tamquam Aaron*, proposito exemplo Christi, *qui non semetipsum clarificavit ut Pontifex fieret*. Deinde Ecclesiasticus adstare debet altaribus, plebem erudire, cælibem vitam agere, Sacramenta conficere &c., quæ absque speciali Dei ope digne exerceri non possunt. II. Hujus autem vocationis indicia sunt, primo sæcularium curarum abjectio, secundo studium divini cultus, tertio recta intentio &c. Ac de prima ait Ap. 2. ad Tim. 2.: *Nemo militans Deo implicet se negotiis sæcularibus*. De secunda ait Trid. sess. 23.: *Prima tonsura non initientur, de quibus probabilis conjectura non sit, eos hoc vitæ genus elegisse, ut Deo fidelem cultum præstent*. De tertia S. P. ait l. 2. de Verb. D. *Si evangelizamus ut manducemus, vilius habemus Evangelium quam cibum*. III. in ea vocatione perseverandum est. Vetant enim sacri canones, ne semel inter clericos deputati, *ad militarem expeditionem, vel munus sæculare* pertranseant.

§. II. De Ordinandorum ætate. Cur aliqui infantes tonsura fuerint initiati id factum est, vel pietate parentum, ut prop. 3. cap. præced. dictum est, vel ut *imberbes adolescentuli ob sanguinis dignitatem promoveantur ad Ecclesiasticas dignitates*, ut ait D. Bernardus ep. 42. Huic morbo occurrit Trident. Synodus præcipiens sess. 23. c. 6., ne prima tonsura initiatus *ante* 14. *annum* beneficium obtinere possit, ad curam vero animarum non promoveatur ante ann. 25. Quoad minores ordines requiritur ætas, quæ episcopo videtur idonea commissis officiis accurate adimplendis. Subdiaconi ante 22., diaconi ante 23., presbyteri ante 25. ætatis annum inchoatum ordinari nequeunt, ex Trid. sess. 23. c. 12. Veteres tamen non ordinabant diaconum ante ann. 25., eo quod *in lege veteri*, ait Romanus Pontifex Zacharias ep. 13., *ab annis* 25. *Levitæ in tabernaculo servire mandantur*. Ad presbyteratum olim ex can. 11. Neocæsarien., ex 17. Agaten. &c. opus erat ætate ann. 30., qualis modo necessaria est in consecrandis episco-

ſcopis: licet eos annorum 50. deſiderare videatur auctor Conſt. Apoſt. Conſtat tamen Thaumaturgum, Acholium, imo Timotheum juniores fuiſſe ordinatos.

§. III. De Ordinandorum conditione. Cautum eſt olim, ex 1. ad Tim. 3., ne ad ſupremos Eccleſiæ gradus Neophyti promoverentur. Vide can. 2. Nicæn. II. Nec ordinandi ſunt, qui ſe ipſos mutilant, ut de Origene narrat Euſebius l. 6. Hiſt. Eccl. c. 8. Ordinatos tamen legimus eunuchos ab utero matrum, aut in perſecutione Deciana mutilatos. Hi enim neque *opificii Dei hoſtes*, nec *falſæ pietatis* oſtentatores dici poterant, qua de re ad clericalem ordinem eos aſſumi vetat can. 7. Arelaten. II. Idem dicendum de inſigni macula notatis, quos ab altari etiam lex vetus arcebat, ex Levitici c. 16. Non ordinandos, qui militiam ſectantur, conſtat ex ep. 23. Innoc. I., item ſervos, & libertos abſque dominorum aſſenſu, ex can. 10. Tolet. I., & 80. Illib. Curiales etiam, decuriones, et in forenſibus curis verſatos a ſacerdotio removet cit. epiſt. Innoc. Digamos etiam, *propter ſanctitatem Sacramenti*, ut ait S. P. A. de Bon. conj., ordinari non decet, neque illegitimum ob clericalis ordinis dignitatem.

§. IV. De ſcientia Ordinandorum. Cur in promovendis ad minores ordines Trid. Synodus ſeſſ. 23. de Reform. c. 2. requirat, ut ſaltem Latinam linguam intelligant; in promovendis autem ad majores neceſſum ſit explorare, num ad docendum populum, & Sacramenta miniſtranda idonei ſint, exquiſite demonſtrat Notificatio Benedicti XIV. edita ann. 1735.

Doctrinam autem neceſſariam eſſe ſacerdotibus conſtat ex Malach. 2.: *Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam*. Item ex Ap. 1. ad Timoth. 4.: *Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ*. Accedunt rationes Chryſoſtomi. I. Quod ſacerdos variis animorum affectionibus curandis idoneus eſſe debet, quod nonniſi Evangelicæ doctrinæ uſu conſequi poteſt. II. Quod infidelium, & hæreticorum impetus reprimere debet. III. Quod concionibus & diſputationibus ad populum vacare debet. Inter clericorum ſtudia, ut docet S. P. epiſt. 3., nunc 137. ad Voluſ., præcipuum eſſe debet lectio, & meditatio ſacrarum ſcripturarum, ac SS. PP. Hinc Hieronymus laudat Nepotianum, quod data quavis occaſione recitans veterum teſtimonia ajebat: *Illud Tertulliani, iſtud Cypriani, hoc Lactantii, illud Hilarii eſt*, & can. 16. Carth. IV. ait: *Epiſcopo nefas eſſe ignorare*

canones, *& librum Gregorii Papæ de cura pastorali*.

§. V. De probitate clericorum. Hæc necessaria omnino est, debent enim clerici laicis prælucere. Hinc vetat canon Illiber. 24. ordinationes peregrinorum: *Quod eorum minime sit cognita vita*. Cujus rei rationem reddit Siricius, quoniam *nulla debent gerendorum Sacramentorum instrumenta suscipere*, *qui dudum fuerint vasa vitiorum*. Vetant proinde canones ordinari apostatas, homicidas, adulteros, fœneratores & usurarios. Scite ergo S. Leo ad illud Apost. 1. ad Timoth. 5.: *Manus cito nemini imposueris*, exigit, ne id fiat *ante ætatem maturitatis*, *ante tempus examinis*, *ante meritum laboris*, *ante experientiam disciplinæ*.

§. VI. De Ordinationis titulo. Titulus, quo in primis Ecclesiæ sæculis clerici ordinabantur, fuit addictio uni tantum Ecclesiæ, atque sacro ministerio in illa exercendo: cujus gratia portio ejus ab episcopo debebatur Ecclesiasticorum reddituum, oblationumque fidelium: unde beneficiorum collationes promanarunt. Hinc ex 6. can. Calcedonen. nusquam ministrare poterant, *ad episcopi ordinantis injuriam*, qui *absolute* & absque titulo ordinarentur: & viri sanctissimi Hieronymus, & Paulinus notati sunt, quod sine titulo consecrati essent presbyteri. Exstat etiam apud Gratianum hoc caput dist. 70.: *Decernimus*, *ut sine titulo facta ordinatio irrita habeatur*. Porro ex tituli præscriptione factum est, ut clerici de una ad alteram Ecclesiam absque episcopi licentia transire non possent, secus *communionem tantum laicam perciperent*, ex can. 3. Antioch., ex 21. Arelat. &c. Et ex can. 70. Agathen. communione privantur presbyteri, & diaconi sine episcopi sui litteris divagantes. II. Ob exiguum tamen beneficiorum numerum factum est, ut titulus in majoribus tantum ordinibus necessarius judicaretur, & ejus loco substitueretur patrimonium, quod a Sæculo XII. ex Thomassino receptum est.

Nam in Lateranen. Synodo, sub Alex. III. statuitur episcopum, si aliquem sine titulo ordinaverit, debere ei necessaria ministrare: *Nisi ordinatus de sua*, *vel paterna hæreditate subsidium possit habere*. Cum autem patrimonium loco beneficii constituatur, optime statuit Sacra Congreg. Concilii anno 1589., non posse titulo patrimonii industriam, & lucrum ordinandorum computari: nec sat esse, si ludimagistri sint, pictores, doctores &c. Deinde, cum beneficium impendatur pro ministerio Ecclesiæ, sequitur

tur neminem solius patrimonii titulo ordinandum, nisi *pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum*, ex Trid. sess. 21. c. 2. III. Religiosi, cum divino cultui, & Ecclesiasticæ vitæ mancipentur, & de monasteriorum redditibus, & fidelium eleemosynis sustententur, parum a priorum sæculorum clericis videntur absimiles; possunt ergo religiosæ paupertatis titulo, ut definit laud. canon Calcedonen. ordinari; triplex ergo erit sacrarum ordinationum titulus, nempe beneficium, patrimonium, & professio monastica (1).

§. VII.

(1) De sacris ordinationibus complura, eaque utilissima, sancivit Eminentiss. Card. Gallus in sæpe laud. Constitutionibus Synodalibus Auxim. ann. 1593., ubi postquam c. 1. animadvertit manuum impositionem, solis episcopis commissam, esse tamquam ostium, per quod intrant, qui Ecclesiarum gubernaculis sunt præficiendi, tantamque esse Sacramenti ordinis dignitatem, ut quodammodo ex hominibus Deos faciat, omniaque Sacramenta ab hoc uno ita pendeant, ut sine ipso partim confici, & administrari nequeant, partim solemnibus ceremoniis careant; cap. 2. monet ordinandos, ne in suscipiendis ordinibus partem aliquam habeat ambitio, aut avaritia; sed ut solum Dei gloriam, & salutem animarum in omnibus quærant, & Ecclesiæ ministerio addicti in justitia, & sanctitate deserviant. Cap. 3. præcipitur, ut parochi pueros quamplurimos, præsertim valde pauperes, sed bona indole præditos, vitæ Ecclesiasticæ præceptis erudiant, & ad primam tonsuram promoveri curent: ut in Seminarium cooptati studiis gravioribus vacare queant. C. 4., & 5. jubentur fieri proclamationes publicæ ordinandorum, & vetantur litteræ dimissoriæ pro ordinibus suscipiendis extra diœcesim, nisi ex graviori necessitate, & prævio examine. Can. 6. Præscribitur ordinandorum examen, & mandatur examinatoribus Synodalibus, ut in hoc pergravi negocio sint oculatissimi, nec humanis affectibus obsequantur: sed Deo imprimis, conscientiæ, Ecclesiæ, & animarum saluti consulant.

Cap. 7. interdicitur familiaribus episcopi, ne quid ab ordinandis accipiant, etiam pro ordinis instrumento. Neve cancellarius curiæ episcopalis plus audeat accipere, quam in Concil. Trid. sess. 21. c. 1. præfinitum est, & in tabella mercedum continetur. Cap. 8. Jubentur ordinationes fieri in Cathedrali Ecclesia præsentibus canonicis, & universo clero: vel in digniori Ecclesia si fiant in diœcesi. Cap. 9., & 10. præcipitur ordinandis, ut exhibeant testimoniales literas parochi, & ludimagistri, cum de fide & moribus, tum de exercitio literarum. Cap. 11., & 12. jubentur ad majores ordines promovendi secum ferre testimonium rectoris Ecclesiæ, ubi fuit adscriptus, de prioris ordinis exercitio, de legitima ætate, hoc est

§. VII. De præparatione ad ordines. Debent ordinandi ex Mediolanen. Conc. ann. 1576., ex Alex. VII., Innoc. XI., & Clem. XI. emittere spiritalia exercitia. Hinc S. P. A. a Valerio Hipponen. episcopo extemplo, & nulla prævia præparatione ordinatus presbyter enixe rogavit, ut priusquam ordinem exerceret, sineret ut certo dierum spatio se disponeret, *petendo*, *quærendo*, *pulsando*, *plangendo &c.*

CAPUT VI.

De quibusdam sacrarum ordinationum ritibus nondum expositis.

CUm de duplici Sacramenti ordinis effectu, gratia nempe, & charactere in præcedentibus dissertationibus non uno in loco fuerit pertractatum, sat erit hoc loco proferre canonem 4. sess. 23. Trid. Synodi, qui sic habet: *Si quis dixerit, per sacram ordinationem non dari Spiritum S., aut per eam non imprimi characterem, anathema sit.* Superest modo, ut peculiares quosdam hujusce Sacramenti ritus percurramus.

§. I. De tempore sacrarum ordinationum. Gelasius Papa epist. ad Lucaniæ episcopos ait, ordinationes presbyterorum, & diaconorum fieri debere in jejunio quatuor Temporum, *Medianæ* Quadragesimæ hebdomadæ, & sabbati præcedentis Dominicam Resurrectionis: quod postea Gregorius II., Urbanus II., Leo IX., Innoc. III., aliique Rom. Pontifices, & Concilia tradidere. De his agunt Lupus, Martene, Juenin &c. Censet Sandinus, Gelasium sacris ordinibus conferendis præstituisse solemnium quatuor jejuniorum tempora. At Quesnellius sacros ordines quovis die

---

21. annorum incœptorum quoad subdiaconum, 23. quoad diaconum, & 25. quoad presbyterum: tandem de Ecclesiastico beneficio, vel patrimonio sufficienti &c.

Cap. 13. statuitur, ut in ordinandis regularibus, præter literas testimoniales suorum superiorum, & fidem ordinis proxime suscepti, & loco tituli professionis regularis emissæ, necnon legitimæ ætatis, diligens quoque eorum habeatur examen de doctrina, de functionibus ad ordinem spectantibus, de usu & ratione recitandi officium, missamque celebrandi &c. Cap. 14., mandatur legi Bullas Pii II., & Sixti V. contra illegitime, aut male promotos. Cap. 15. indicitur processio, & gratiarum actio absoluta Synodo. Tandem cap. 16., catalogus texitur eorum qui ex dispositione sacrorum canonum ad ordines promoveri non possunt.

die Dominico collatos fuisse opinatur, Binghamus autem quolibet hebdomadis die. Sed plane falluntur: constat enim ex libro Pontificali, Romanos Pp. ad Simplicium usque ordinationes habuisse mense Decembri, ob proximam Nativitatis Domin. solemnitatem, ut ait Amalarius. Ex quo autem Romani Pp. in decimi mensis jejunio sacros ordines contulerint, non sequitur, non potuisse illos conferre in aliis quatuor temporum sabbatis, ut notat Bencinus.

Ivo etiam Carnoten., ut ipse ait epist. 58., renuit in festo Purific. ordinare presbyterum, quod hoc vetarent *paterni canones, & Apostolica constitutio*. Et S. Leo epist. 4. ad Anast. Thess. ait: repugnare PP. traditioni: *Presbyteros, & diaconos qualibet die dignitatem accipere*. Hæc de sacris ordinibus, nam tonsura juxta Pontificale Rom. *quocumque die, hora, & loco*, & minores ordines *singulis Dominicis, & festis diebus* conferri possunt.

§. II. De ordinationis loco. In Ecclesia tantum, atque inter missarum solemnia fiunt ordinationes sacræ. Apud Græcos presbyteri, & diaconi in sanctuario, hypodiaconi & lectores in *diaconico*, aut ante *portam*, quam vocant *speciosam*, ordinantur. Hujus publicæ ordinationis causa, præter rituum solemnitatem, est quod ad ordinem promovendi probari debeant cleri plebisque testimonio. Hinc Ecclesiastica Hist. reprobat ordinationem Novati, clero & plebe reluctantibus factam ex Eusebio l. 6. c. 35. Ordinatio diaconi extra templum facta objecta fuit etiam Jo. XII. Et Parkeri ordinatio ob loci turpitudinem a nullo non improbatur. Recte ergo statuit Trid. sess. 23.: *Ordinationes sacrorum ordinum in Cathedrali Ecclesia præsentibus canonicis publice celebrari*. Romanos episcopos consecrari ex antiqua consuetudine ad aram S. Petri constat ex Ordine Rom., quod fieri puto ad ostendendam perpetuam Romanorum Pp. a B. Petro successionem, & fidei unitatem. Hinc obiter nota, cur *de corpore S. Petri* sumatur Pallium, quo Archiepiscopi ornantur ex Pontificali Rom. pag. 3.

§. III. De ordinum interstitiis. Cum in minoribus ordinibus multi insigniti essent adhuc adolescentuli, nec sacerdotio initiarentur ante ann. 25., 30. aut 35. constat diuturniorem quam sit modo fuisse in clericis inferiorum ordinum exercitium. Hinc can. 10. Sardicen. definitur exigi a cujusque ordinis gradu *non minimi temporis longitudinem, per quod fides, & morum probitas, & constantia possit di-*

dignosci. In epist. Siricii ad Himerium episc. c. 9. definitur: *Ut quicumque se Ecclesiæ vovit obsequiis*, ante pubertatis annos lectorum ministerio societur, & ab accessu adolescentiæ acolythus, & subdiaconus sit *usque ad* 30. *ætatis annum*: in officio autem diaconi quinque *annis* se exerceat, priusquam presbyteratum consequatur. Eadem habet Innocentius I. & Zosimus. Hinc Trid. Syn. sess. 23. c. 11. statuit, ut minores ordines tradantur *per temporum interstitia*, nisi aliud episcopo expedire videatur. Nec aliquis ad sacros ordines promoveatur, nisi post annum a susceptione acolytatus, nisi necessitas, aut Ecclesiæ utilitas aliud exposcat. Omnino autem vetuit, ne eodem die duo sacri ordines etiam regularibus conferantur, sublata facultate episcopi, & solo Romano Pontifice excepto.

§. IV. De gradualitate ordinum. Licet S. Thomas q. 35. suppl. art. 5. scribat, in primitiva Ecclesia, aliquos ordinatos fuisse in presbyteros, qui prius inferiores ordines non susceperant; constat tamen ex Siricii, Innocentii I. et Leonis M. epistolis decretal. clericis gradatim ascendendum fuisse ad ordinem presbyterii. De Græcorum autem ritu, qui clericos ordinabant per saltum, plura diximus c. 2. libri hujus. Hunc autem ritum non esse sequendum confirmatur ex cap. *Illud nos* dist. 77. Canones etiam mandant, ut ordinati in presbyteros, aliquo inferiori ordine omisso, nequeant officium suum exercere, nisi prius illo suscepto, ex cap. *Sollicitudo* dist. 52. Item ex Const. *Etsi pastoralis* Ben. XIV.

§. V. De vestibus ordinandorum. Postquam clerici ab episcopo attonsi sunt *superpelliceo* induuntur, ad ostendendum quomodo absque labe vitam ducere teneantur, ut ait S. Carolus. Hinc clerici a PP. ob vestium nitorem *candidati* passim sunt appellati. Olim enim superpelliceа ad instar albæ talaria erant, & laxa; ut ostendit Bona l. 1. Rer. liturg. c. 24. Hujus generis vestem, quam ob angustiores manicas *Rochetum* dicimus, fuisse putat Baronius (cui subscribunt Dominicus Georgius, & Joseph Catalani) *laceruam birri*, quam exuit S. Cyprianus Martyrium subiturus. Sed *birri* vocabulum ambiguum censent Ruinartius, Balutius, Bingamus &c. Clericos certe *birro* usos constat ex serm. 356. S. Augustini, sed quale indumentum sit inde non infertur. Græci etiam supra nigram vestem κκμίσιον *camisium* imponunt, lineam nempe vestem albæ similem.

Sub-

Subdiaconi, præter albam cum cingulo, lineumque capitis velamen, accipiunt in ordinatione parvam tunicam, et manipulum in finistra, loco mappulæ, quam ad usum episcopi ante sæc. X. ferebant. Hinc *tunicellam* subdiaconis serius, hoc est tempore S. Gregorii M. concessam fuisse, eosque sola alba ministrasse ostendit Bona ib. c. 24. Apud Græcos etiam subdiaconi *tunicam* deferunt, non tamen, ut Latini, utrimque discissam, quam *στιχάριον sticharium* vocant. Diaconis hujus loco imponitur cum orario dalmatica. Sed ante Silvestrum utebantur *veste cucullata sine manicis*, teste Honorio Augustodunen. l. 1. c. 211. De vestibus presbyterorum actum est l. 33. c. ult. Episcopi, præter alia presbyterorum indumenta, sumunt tunicam, & dalmaticam ex prisca consuetudine, et alia insignia, de quibus fuse Bona, Georgius, & Catalanius.

Dum electi consecratio peragitur, ei dantur *pastoralis baculus*, *mitra*, *& chirothecæ*. Baculus pastoralis, ait Hugo Vict. in speculo Eccl. c. 6. *rectitudine sui rectum regimen significat. Quod autem una pars curva est, altera acuta, monstrat præesse subjectis, & debellare superbos*, unde dictum est: *Curva trahit, quos recta regit, pars ultima pungit*. *Anulus* Ecclesiæ sponsum, *chirothecæ* manuum custodiam, *mitra* bifida jus spiritale & temporale significat. Vide Honorium, Amalarium, Hugonem, Bonam, & Mabillonium præf. 2. in sæc. 4. n. 182.

§. VI. De presbyterorum & episcoporum unctione. Apud Latinos presbyteris utraque manus oleo catechumenorum linitur, electis vero chrismate liniuntur manus & caput. Hanc unctionem antiquissimam esse constat ex epist. 3. S. Paciani ad Simphoronianum, ex serm. 8. S. Leonis M. de Pass. Dom., ex Gregorio M., Nicolao I., & Innocentio III. Quidam, ut Hallierius, et Jo. Catumsyritus Italo-Græcus, apud Græcos etiam, antistites *chrismate deliniri* putant ex Nazianzeni Or. 5., aliisque. Arcudius tamen, Morinus, Habert contendunt, id accipiendum de chrismate mystice intellecto. Certum est autem Græcos Orientales modo ritum unctionis non agnoscere, ut constat ex eorum Euchologiis, et ex Simone Thessalon. scribente: *Recte non unguntur qui ordinantur, propterea quod nihil materiale agant, sed omnia spiritualia*; licet hæc ratio sit infirmissima, cum in omnibus Sacramentis *res materialis sit potestatis spiritalis mysticum symbolum*: quod in hac unctione adesse ostendit noster Schacchius Myroth.

3. Non spectat tamen hæc unctio *ad substantiam Sacramenti* ex D. Thoma, Bonaventura, Scoto, Richardo &c. Alias irritæ forent Græcorum ordinationes, quas Romani Pp. ratas se habere satis ostendunt, cum mandant, ut *episcopi Græci in ordinibus conferendis ritum proprium Græcum in Euchologiis descriptum servent*, ex Benedicti XIV. Const. *Etsi Pastoralis*. Vide Auctorem.

Appendix.

De varia Orientalis Ecclesiæ disciplina circa sacras ordinationes.

Quamvis Orientales propemodum universi, ut Cophti, Syri, Nestoriani, Maronitæ &c. tonsuram lectoratui præmittant, ut Græci solent, certum est tamen Syros Jacobitas Cantoratui, quem non secus ac Maronitæ veluti gradum habent ad lectoratum, tonsuram nullo modo præmittere; licet in compendio ordinationum a Morino edito p. 479. ad diaconatum ordinandi in modum crucis tonderi ab episcopo jubeantur. Copthi vero, ut constat ex eorum Pontificali a Morino edito, sequentes ordinationes agnoscunt. I. *Anagnostæ*, seu Lectoris. II. Subdiaconi. III. Diaconi. IV. Presbyteri. V. *Hegumeni*, seu Archipresbyteri, qui ex Kirkero est *prælatus*, *qui curam habet subditorum*, *dictus Abigumenos animarum*. VI. Archidiaconi. At in Pontificali nuper transmisso ad Sacram Congreg. de Propag. Fide extant etiam ordinationes *episcopi Metropolitani*, quo ritu etiam Patriarcham Alex. consecrari posse, ac solere adnotatur. Vide Assem. tom 3. par. 2. pag. 789.

Syri Nestoriani sequentes ordinationes exercent. I. Lectoris. II. Hypodiaconi. III. Diaconi. IV. Archidiaconi. V. Presbyteri. VI. Chorepiscopi, & *Periodeutæ*, seu visitatoris. VII. Episcopi. VIII. Metropolitani. IX. Patriarchæ. Verum episcopi ac metropolitani, paucis exceptis, una eademque ordinatio est. Adde, Timotheum II. Patriarcham Cantorem, & Exorcistam loco *Periodeutæ*, & *Chorepiscopi* posuisse. Maronitæ undecim adhibent ordinationes, quarum I. est Cantoris, seu psaltæ. II. Lectoris III. Subdiaconi. IV. Diaconi. V. Archidiaconi. VI. Presbyteri. VII. *Periodeutæ* VIII. Archipresbyteri, quem *Churi* vocant. IX. Chorepiscopi. X. Episcopi, & Metropolitani. XI. Patriarchæ. Siri Jacobitæ uno eodemque ritu ordinant Episcopum, Metropolitam, & Patriarcham, sicut eodem ritu consecrant Chorepiscopum, Periodeutam, Hegumenum, Abbatissam, & Diaconissam. Alias autem ordinationes Cantoris, Lectoris, Subdiaconi, Diaconi, Archidiaconi, & Presbyteri communes habent cum Syris Maronitis. Vide Assem. loco supra cit.

Optime observat Renaudo-

tius to. 2. Liturg. Orient. in diss. de Patriarchis Alex. pag. 412. Nestorianos, & Syros Jacobitas gravi se se reordinationis crimine obstringere, eo quod Patriarchas, vel Metropolitas jam episcopos usitata episcoporum consecratione promoveant. Maronitæ ex adverso, quibus Cophti cohærent, dum Patriarcham, sive Episcopum aliquem consecrant quovis ordine destitutum, pura simplicem monachum, omissis minoribus, a diaconatu ordinationem prima die auspicantur, secunda die presbyterum, tertia archipresbyterum ordinant. Tandem die Dominica Patriarcham episcopaii manuum impositione consecrare consuevere. Quod sane & praxi Ecclesiæ, & summorum Pontificum constitutionibus adversatur, ut alibi dictum est. Hinc Benedict. XIV. in sua celeberrima Const. *Etsi Pastoralis* §. 7. num. 6. animadvertit, quod licet in Euchologio Græco *nonnulli de minoribus ordinibus prætermissi videntur eos tamen vel nunquam habuisse, vel eorum exercitium aliis ordinibus esse adnexum iidem Græci affirmant*. Et nu. 7. præcipit, ut *qui ritu Græco clericus & lector tantum fuit initiatus, & ex benignitate Sedis Apostolicæ obtinuit, ut majores ordines Latinis ceremoniis sibi conferantur, is antequam subdiaconus ordinetur, tres minores ordines omissos debet ritu Latino supplere*.

Clerici institutio apud Græcos terna crucis consignatione, capillorum tonsione, & SS. Trinitatis invocatione perfici certum est, eaque tonsura continetur. Lectoratus materia apud Græcos in manus impositione facta ab episcopo super ordinando, dum cruce manu expressa obsignat, constitui posse, ex Balsamone, Thesalonicen., aliisque Goarius ostendit. Forma vero sunt verba episcopi. Græcis hac in parte conveniunt Syri Nestoriani, Jacobitæ, Maronitæ, & Cophti, ut ex eorum libris demonstrat cl. Assman. tom. 12. par. 2. pag. 800., & sequentibus

In ordinatione Subdiaconi Græci, Cophti, & Syri eadem ferme utuntur precandi formula, in qua censent Theologi illius consecrationis formam sitam esse. Ibi enim manus imponitur, sive capiti, sive temporibus ordinandi, ac simul exoratur Deus: *Ut dignum faciat illum gratia subdiaconatus, ut contrectet vasa ministerii Ecclesiæ, adsit januis templi, accendat lampades &c.* Ast in ritu Nestorianorum, ut observat Asseman. loc. cit., non ita expressa est ordinationis forma, nec manus imponitur ordinando, dum ea recitatur, sed postquam absoluta est, signat episcopus caput ordinati signo crucis, contra communem Orientalis Ecclesiæ morem in omnibus Euchologiis præscriptum: in quibus manus impositio, sive capiti, juxta Græcos, sive temporibus juxta Syros, Cophtosque in ordinatione diaconi indicitur.

Diaconi materia apud Orientales universos manus impositione tota perficitur, forma vero apud Græcos est: Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν &c. *Domine Deus noster &c.* Apud Cophtos: *Domine Deus omnipotens &c.* Apud Nestorianos: *Deus noster bone &c.* Apud Maronitas, & Jacobitas: *Deus qui Ecclesiam tuam ædificas &c.* Vide Morinum Exercit. 2. c. 3., & 4.

& 4. Sicut ergo aliæ preces, adhibitæ in collatione hujus ordinis ad ejus formæ substantiam non spectant; ita nec spectant traditio flabelli apud Græcos, ut suo loco monuimus, nec turibuli apud Syros Jacobitas, & libri Apostolorum apud Nestorianos, quæ post manuum impositionem, ac formam prolatam adhiberi solent.

Presbyteratus materia apud omnes Orientales est manuum impositio; forma vero apud Græcos: *Deus in virtute magnus &c.* Apud Nestorianos: *Domine Deus fortis omnipotens &c.* Apud Cophtos: *Domine Deus omnipotens, qui cuncta creasti &c.* Apud Syros Jacobitas, & Maronitas: *Deus magne, & admirabilis &c.* Aliæ vero orationes, quæve deinceps presbytero tradi solent, neque ad formam, neque ad materiam spectant presbyteratus, sed ad ejus effectum, vel usum.

Quod vero attinet ad obligationes, aut peculiares usus clericorum Orientalium, tria præcipue occurrunt observanda, nempe delatio vestium sacerdotalium, ætas conveniens, & continentia. Quoad primum, dubium non est, quod ubi lex, aut consuetudo viget, vestibus propriis uti debeant, non secus ac Latini, etiam clerici Orientales. Excusari tamen posse a culpa videntur Syri illi Nestoriani, qui ob motam in Ecclesiasticos persecutionem in Perside, usum omisere distinctarum vestium, cum hæc vestium distinctio per plura sæcula, ne apud Latinos quidem obtinuerit;

Quoad alterum vero, cum apud Cophtos, & Syros Nestorianos plures infantili ætate sacris ordinibus fuerint initiati, Benedictus XIV. constituit: „ Diaconos in ætate „ puerili ordinatos, licet ante 16. „ ætatis annum ministraverint in „ ordine suscepto, & in statu „ cælibi; tamen non censeri „ ante nuptias ordinationem ratam habuisse, eo quod nihili „ faciendi sint actus illi, quos „ in ætate puerili, & ante 16. „ annum exercuerint „. Quod explicat doctissimus Pontifex exemplo tacitæ professionis ante 16. ætatis annum emissæ quæ locum non habet „ etiamsi ante prædi„ ctam ætatem actus illi ex„ pleantur: ex quibus tacita pro„ fessio inducitur, sed omnes pro „ nihilo habentur ad tacitam pro„ fessionem inducendam; nisi ex„ pleti fuerint post annum 16., „ & postquam expressa professio „ emissa non est. Ita constituto „ a nobis anno 16., quo præfe„ ctus missionum diaconos in pue„ rili ætate ordinatos interrogare „ debet, velint ne an secus per„ severare in ordine suscepto, ex „ ordinis exercitio ante annum „ 16. peracto nulla tacita rati„ habitio argui debet, cum ad „ summum hujusmodi actus ta„ citam ratihabitionem importare „ possint, si gesti fuerint post „ ann. 16., eo casu, quo præfe„ ctus missionum anno decimo „ sexto ipsos interrogare neglexe„ rit „.

Quoad tertium vero hæc habet sapientissimus Pontifex in laud. Const. pro Italo Græcis §. 7. num. 16. & 17. „ Etsi „ expetendum esset, ut Græci „ in sacris ordinibus constituti „ castitatem, non secus ac Lati„ ni, servarent; nihilominus ut „ eorum clerici, subdiaconi, „ diaconi, & presbyteri uxores „ in eorum ministerio retineant, „ dummodo ante sacros ordines

„ vir-

„ virgines, non viduas, neque „ corruptas duxerint, Romana „ non prohibet Ecclesia. Eos „ autem, qui viduam, vel corruptam duxerunt, vel ad secunda vota convolarunt, ad „ subdiaconatum, diaconatum, „ & presbyteratum promoveri „ prohibemus. Præterea, si quis „ subdiaconus, vel presbyter post „ sacram ordinationem, uxore „ mortua, aliam duxerit, vel si „ non habeat, ducere præsumpserit, nedum excommunicationis pœna punietur, verum „ etiam statim ab ordine erit „ deponendus „.

An vero expediat, nec ne, Cophtos aliosque Orientales ab hac lege aliquando dispensare, re mature discussa, statuit sapientiss. Pontifex: *Recurrendum ad Apostolicam sedem in casibus particularibus, in quibus, si ob graves causas, dispensatio concedenda videbitur, nullum verbum fiat de renovatione consensus*. Ubi notandum est, quoad Orientales omnes, non posse hominem unius ritus ab alterius ritus episcopo licite ordinari, sed ordinatum manere suspensum, ordinantem vero fieri irregularem. Atque idem dicendum, si ordinetur sine dimissoriis proprii episcopi; & proinde requiri dispensationem Pontificiam, ut quis rite ab alieni ritus episcopo ordinetur. Ordinatos autem ab Hæreticis & Schismaticis cum debita materia & forma, valide quidem, sed illicite esse ordinatos; adeoque ab ordinum exercitio manere suspensos, donec ab irregularitate sint absoluti. Tandem apostatas, & hæreticos ad Ecclesiam redeuntes non esse iterum ordinandos. Errant proinde Syri Nestoriani, qui diaconos, & presbyteros apostatas iterum ordinant, juxta canonem 110. Synodi Josue Barnan Patriarchæ habitæ anno 820. Quid vero dicendum de ordinationibus Archiepiscopi Ethiopiæ, qui ordines conferre non solet, nisi dum octo, aut decem mille sint ordinandi per Ecclesiam dispositi, & singulis manus imponens celeriter discurrendo ait: *Accipe Spiritum S.*, diaconis vero non manus, sed crucem Patriarchalem super caput imponit?

℟. Cum Supremæ Inquisitionis Consultoribus die 10. Aprilis 1704.: *Ordinationem presbyteri cum manus impositione, & formæ prolatione validam esse, sed diaconi ordinationem cum simplici crucis Patriarchalis impositione omnino invalidam esse. Quo vero ad praxim admittendi presbyteros, vel diaconos ad exercitium suorum ordinum, postquam catholicam fidem susceperint, sequentia observanda sunt. Si sacerdos dicat se ordinatum cum manus impositione, & verborum prolatione . . . , poterit missionarius postquam illum ab irregularitate dipensaverit, & ab excommunicatione absolverit, eum ad exercitium ordinum admitere*. Secus, si non meminerit, aut absolute asserat utrumque omissum esse, formam nempe, & manuum impositionem. Tunc enim reordinandus erit absolute, antequam ad exercitium suorum ordinum admittatur. Quia vero sacerdos valide ordinatus, fuit invalide ad diaconatum promotus, idcirco debet cum illo, tamquam per saltum ordinato, super irregularitate dispensari.

LIBER XXXVII.

De Sacramento Matrimonii.

DE hoc Sacramento, quod magnam habet cum sacra ordinatione similitudinem, propterea quod utrumque ministerium ad utilitatem Christianæ Reipublicæ sit institutum, unica dissertatione, ac pluribus capitibus eo, qui sequitur, ordine pertractabimus.

CAPUT I.

An Matrimonium sit naturali jure præscriptum, in se bonum honestumque, & præceptum.

NOt. I. Quatuor sunt hujusce Sacramenti vocabula I. *Matrimonium*, quod *a matris nomine dici spe & omine mox adipiscendo* tradunt Jurisconsulti apud Brisson. Et S. P. A. l. 19. contr. Faust. c. 26. ait: *Matrimonium ex hoc appellatum est, quod non ob aliud debeat fœmina nubere, quam ut mater fiat*; non dicitur autem *Patrimonium*, quia licet pater sit sexu præstantior, matri tamen fœtus est *ante partum onerosus, dolorosus in partu, post partum laboriosus* ex Greg. IX. II. *Nuptiæ* dictæ sunt a flammeo, quo cadut nubentis obvolvebatur, quod veteres *obnubere* vocabant, ut ait Festus. Hinc de Rebecca legitur Genes. 24., quod conspecto Isaach viro suo *tollens cito pallium operuit se*.

III. Connubium etiam a nubere derivatur, et definitur in Pandectis, Florent. *Uxoris jure ducendæ facultas*. Idem fere significat conjugium, quasi duorum ad idem jugum alligatio. A Græcis dicitur γάμος a δαμῶ, ex Arcud. *quod conjuges domet*. Ex his infertur, nil aliud Matrimonii nomine intelligi, nisi mulieris ac viri perpetuum ac sacrum vinculum, quod Jureconsulti *divini & humani juris communicationem* dixere, et Magister, *viri mulierisque conjunctionem maritalem*. Et definitur: *Maris & fœminæ conjunctio individuam vitæ consuetudinem retinens*. Est autem Matrimonium sic acceptum officium naturæ, et fidelibus, ac infidelibus connubia ineuntibus commune. At Christus Dominus huic naturæ officio suam gratiam alligando, ut conjuges sanctificaret, ad Sacramenti dignitatem evexit, et sic definitur: *Matrimonium est Sacramentum novæ legis, in quo vir & mulier per conjunctionem maritalem,*

lem, individuam vitæ consuetudinem legitime ineunt.

Not. II. Matrimonium esse novæ legis Sacramentum negarunt Lutherus, Calvinus, aliique Novatores. Longius tamen insaniendo progressi sunt Simon Magus, Saturninus, Tatianus, Marcionitæ, Manichæi, et Priscillianistæ, qui illud *opus diaboli*, *scortationem*, *& impudicitiæ negotium* appellarunt. Contra quos sit

Propositio I. Matrimonium naturali, et divinæ legi est consentaneum, et honestum.

Prob. I. pars. Matrimonium enim spectat ad naturæ conservationem, perfectionem, et propagationem; ergo &c.

II. Hoc interest inter hominem et bruta, quod hæc non indigent morum institutione, quoniam cum ratione destituta sint, non reguntur alterius animantis eodem genere propagati potestate, & consilio: at homines dominii ac regiminis capaces, cum non uniantur solo naturæ instinctu, sed benevolentia, libertate, et communium liberorum causa, perpetuo nexu, et indissolubili vinculo erant constituenda. Hinc Deus *ex una ex costis* Adæ fabricavit mulierem, ut sese mutua benevolentia, et conjugio indissolubili complecterentur. Atque Adam Gen. 2. v. 23. ait: *Hoc nunc os ex ossibus meis, quamobrem relinquet homo Patrem suum &c.*

III. *Jus naturale*, ex Isidoro apud Gratian. dist. 1., *est illud*, *quod est commune omnium nationum*, *ut viri & fœminæ conjunctio*, sed tale est Matrimonium; ergo &c.

IV. Hanc naturæ legem Dei institutione esse firmatam, constat ex primorum hominum formatione, et ex Adæ verbis supra cit. Hinc Trid. sess. 24. ait: *Matrimonii perpetuum nexum* primus parens pronunciavit, cum dixit: *Hoc nunc os ex ossibus meis*, et hanc institutionem firmavit Christus Matth. 19.

Prob. II. pars. Matrimonium enim naturali, ac divina lege est institutum; ergo honestum est. Id autem Prob. I. scripturis. Nam Matth. 19. legitur: *Qui fecit hominem ab initio. masculum & fœminam fecit eos*, *& dixit: Propter hoc dimittet homo patrem*, *& matrem &c. Quod ergo Deus conjunxit homo non separet*. Hinc Christus ipse nuptiis voluit adesse, sed per hoc Christus, teste Aug. tract. 9. in Jo., *etiam excepta mystica significatione confirmare voluit, quod ipse fecit nuptias. Futuri enim erant prohibentes nubere, & dicentes, quod malum essent nuptiæ,*

& quod diabolus eas fecisset. Item Ap. 1. Cor. 7. v. 3. ait: *Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro*. Et v. 18: *Præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere*. V. 10.: *Si acceperis uxorem, non peccasti*.

Prob. II. ex Patribus. Clemens Alexandrinus l. 3. Strom. de Tatianis ait: *Volunt viri cum uxore in matrimonio consuetudinem esse peccatum, eam enim significari ex usu ligni boni & mali per significationem vocabuli: Cognovit. Si autem hoc ita est, veritatis quoque cognitio est ejus ligni vitæ*. Et l. 4. profert illud Euripidis: *Nil est præstantius usquam, concordes quam cum in tecto versantur eodem vir simul, & mulier*. Tertullianus, nedum rectitudinem nuptiarum demonstrat, sed etiam Marcionem conjugatorum intemperantiam opponentem sic refellit c. 29.: *Non ideo cibi damnabuntur, quia operosius exquisiti in gulam committunt. Sic nec matrimonii res ideo despuentur, quia intemperantius diffusæ in luxuriam inardescunt*. Et S. P. A. l. 1. de Nupt. & concupisc. c. 4. ait: *Copulatio maris & fœminæ generandi causa bonum est naturale nuptiarum*. Vide l. de bono conjug. c. 7. de Hær. n. 25., 31. 70. &c.

Ob. I. Luc. 14. quidam invitatus ad cœnam patris familias ait: *Uxorem duxi, non possum venire*; ergo nuptiæ cœlestem gloriam impediunt. II. Rom. 8. legitur: *Qui in carne sunt, Deo placare non possunt*. III. In ep. ad Gal. c. 6.: *Qui seminat de carne sua, de carne & metet corruptionem*; ergo &c. IV. Matrimonium, ex 1. Cor. 7.: *Secundum indulgentiam, non secundum imperium conceditur*; ergo culpa non vacat. V. Matrimonium rationi adversatur: etenim ob vehementem libidinem est occasio peccandi; ergo &c. VI. Conjuges, ut ut temperantes, non sine libidine conjugii opus exercent. VII. Nuptiæ sunt causa originalis peccati, quod generatione carnali contrahitur; ergo aut malæ sunt, ut ajebant Manichæi, aut in nos non derivatur originale peccatum, ut ait Pelagius. VIII. Si matrimonium est in remedium incontinentiæ; ergo qui eo utuntur saltem venialiter peccant, cum incontinentiam expleant. IX. Puerperium, et seminis emissio, ex c. 12. et 15. Levit., expiabatur; ergo &c.

R. ad I. dist. conf. Impediunt per se, et ex connubii vitio neg., per accidens, et ex nimia conjugatorum sollicitudine in domesticas res, aut in filios, conc. Hoc sensu accipi debet laudata parabola. Vide Tertulliani locum supra

ipsa productum. Ad II. ℞. cum Aug. l. 2. de Pecc. mer. c. 28., conjugatos fideles, *qui dominari sibi libidinem minime patiuntur*, non eos esse, qui sunt *in carne*, et *vivunt secundum carnem*, nam de iis, *qui ipsa carne corruptili bene utuntur*, ait Apostolus: *Vos autem in carne non estis, sed in spiritu*. Ad IV. ℞. cum Hieronymo, quod sicut ii, qui sive bibant, sive manducent, in nomine Domini faciunt, seminare dicuntur *in spiritu*, non *in carne*; ita *in spiritu* seminant, qui cum ratione implent divinam institutionem: *Crescite & multiplicamini*.

Ad V. ℞. S. P. Serm. 51. dist. ant. Conceditur secundum *indulgentiam* iis, qui propter incontinentiam ineunt connubia; conc., qui propter generationem filiorum, neg. Illi enim, quamvis ob intemperantiam permittantur uti conjugio, ne invicem continendo irruant in adulteria, tamen committunt peccatum aliquod, etsi veniale, dum amplius, quam liberorum procreandorum necessitas cogit, exigunt a conjuge debitum, quæ sententia propugnantur a Norisio in Vind. c. 3., & aliis præfertur ab Estio in 4. dist. 26. §. 4. Deinde Pauli verba non consilium significant, & permissionem, ibi enim indulget conjugibus, ut post orationem revertantur ad conjugales amplexus, *propter incontinentiam*, ne satanas illos ad adulteria sollicitet. Ad VI. neg. ant. Nuptiæ enim potius repagulum sunt, quam occasio peccandi, ut dictum est. Quod si quis non cohibens intemperantiam nupta abutatur, id non nuptiarum vitium est, sed nuptarum.

Ad VII. dist. ant. Exercent cum libidine *serviente*, conc., cum libidine *subjugante*, neg. *Conjugalis concubitus*, ait S. P. A. de Nupt. & Conc. l. 1. c. 12., *qui fit intentione generandi, non est peccatum, quia bona voluntas animi sequentem ducit, non ducentem sequitur corporis voluptatem: nec humanum arbitrium trahitur subjugante peccato, cum juste redigitur in usum generandi plaga peccati.* Ad III. vide Auctorem Tom. 3. pag. 32., ubi ostendit cum Augustino, nuptias ad propagationem naturæ fuisse institutas, ideoque earum finem bonum esse; nec enim peccati causa sunt nuptiæ, sed Adæ voluntaria transgressio. Ad IX. Vide responsionem ad VII. Ad ultimum neg. cons. Nam lex vetus præcipiebat expiationes etiam pro contactu, ac sepultura mortuorum, pro fœminarum fluxu, & pro naturali effusione seminis in somniis, quæ nemo dixerit esse paccata.

Pro-

Propositio III. Matrimonium cadit aliqua ratione sub præcepto, non tamen obligat in particulari.

Prob. Nam in mundi exordio, quando multiplicandum erat humanum genus, tenebantur omnes ad connubia ineunda, donec omnes ad certum aliquem numerum pervenirent. Hinc verbis illis: *Crescite, & multiplicamini* &c. vim præcepti inesse putant Richardus, Gabriel, Durandus, Argentinas, &c. Licet Estius, Silvius, & noster Poncius benedictionem, & auspicium fœcunditatis in iis verbis observent, nam eadem verba bestiis etiam diriguntur, quæ sunt præcepti incapaces. Melius ergo probatur præceptum hujusmodi ex ipso jure naturæ. Si enim, quando homines paucissimi erant, non fuissent ligati præcepto conjugii, non satis prospectum fuisset humani generis conservationi, & propagationi. Hinc S. P. de Bono conjug. c. 9. ait: *Primis temporibus propter Dei populum propagandum, per quem nasceretur Salvator, uti debuerunt sancti isti necessario bono nuptiarum.*

II. Idem dicendum de tempore, quod proxime consecutum est universale diluvium, quo rursus Dominus Genes. 9. hominibus ait: *Crescite &c.* III. Idem quoque censendum de populo Dei. Nam ex Augustino de bono Viduitatis c. 7., cum adhuc exiguo esset numero, *ut populus ille propagaretur, maledictus habebatur, qui non suscitaret semen in Israel.* IV. Sufficienter propagato populo Dei non amplius tenebantur singuli nubere, quod probat Estius exemplo Iosue, Eliæ, Jeremiæ &c., qui cælibes fuere: His adde B. M. V., quam Augustinus *se virginem devovisse* ait, priusquam de Christo concipiendo audisset.

V. Instituta lege Evangelica hoc præceptum non urget, & prob. I. ex Matth. 19.: *Sunt Eunuchi* &c. II. ex Ap. 1. Cor. 7.: *Qui non jungit melius facit*, III. ex Patribus virginitatem summopere commendantibus Augustino, Ambrosio, Nazianzeno &c., qui de ea egregios libros scripsere. IV. ex ratione Augustini de Bon. conj. c. 9.: *Nunc vero, cum ad ineundam sanctam societatem ex omnibus gentibus copia spiritalis cognationis exuberet &c.*; adeoque nulla urget connubii necessitas. VI. Si vero adeo imminuerentur homines, ut timendum esse humani generis exitium, si qui vivunt non nuberent, an tunc quisque nubere teneatur, non conveniunt Theologi. Affirmat D. Thomas, aliique, ne impediatur numerus electorum, quod est

est *contra dispositionem divinam*. Negant alii, in hoc statu legis Evangelicæ jam satis propagata, & instaurata hominum specie, aliquem obstringendum ad conjugium. Ajunt enim, illud juris naturæ præceptum, postquam cessavit finis, non amplius urgere. Unde Apost. 1. Cor. 7. optabat, ut omnes essent, ut ipse, soluti a conjugio.

VII. Eadem est ratio, si ex hypothesi perirent sæculares omnes, quo in casu ad nuptias teneri religiosos censet D. Thomas, Sanchez &c. At Basilius Poncius ait, se potius æstimaturum instare mundi finem, & *Dei civitatem citius complendam*, ut ait Augustinus ibidem c. 10. Idem dicendum in hypothesi (quam Hierouymus contra Jovinianum *difficilem* putat) quod omnes servare vellent virginitatem. IX. Tenentur ad nuptias, qui propositum continentiæ servare non valent ex 1. Cor. 7.: *Melius est nubere quam uri*, & Principes, si hac via Reipublicæ, aut fidei Christianæ damno consulere possint. X. Ex quo autem in Evangelio virginitas præferatur matrimonio, non sequitur tamen nuptias malas esse, cum unum bonum sit alio præstantius, & matrimonium plura habeat commoda, quæ eleganti carmine Nazianzenus describit. Vide Auctorem.

CAPUT II.

An matrimonium in Lege Evangelica sit ad Sacramenti dignitatem evectum?

MAtrimonium & signum esse rei sacræ, & gratiam producere negant Hæretici, contra quos sit

PROPOSITIO I. Matrimonium ex Divina institutione est signum rei sacræ.

Prob. I. Ex Apost. ad Ephes. 5., ubi ait: *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, & in Ecclesia*. Quæ verba exponens Chrysostomus ait: *Quid est magnum mysterium? Ipse dicit quod magnum quid significavit Moyses, imo vero Deus. Interim autem dicit: In Christo dico, quoniam & ipse dimisso patre descendit, & venit ad sponsam, & factus est in spiritum unum*. Hieronymus in hunc locum ait: appellari ab Apostolo: *Sacramentum magnum*, eo quod *ineffabilibus plenum sit Sacramentis*. D. N. J. C. reliquisse patrem suum, ac matrem Jerusalem, ut venerit ad terras propter suum corpus Ecclesiam, & de suo eam latere fabricaretur. Et S. P. A. in Psalm. 30. ea verba exponit de Verbi incarnatione præfigurata in Matrimonio: *Quia ex sponso & sponsa fit una*

quæ-

quædam persona. Vide l. 2. de Genes. contra Manichæos c. 24., & l. 12. contra Faustum. Patrum sententiam complexus est Avitus Viennen. in carmine de Origine mundi, ubi loquitur de Evæ formatione & conjugio.

℟. Hæretici: Non conjugium viri cum muliere, sed Christi cum Ecclesia conjunctionem Sacramentum appellari: vel si id Adæ & Evæ conjugio convenit, non convenit tamen posterorum conjugiis, inter quos plures sunt infideles, quique polygamiam admittunt, quæ conjunctionem non significat.

Sed errant. Nam incarnatio Christi est quidem magnum mysterium, sed hinc non infertur ejus signum non præcessisse in Adæ conjugio, cum aperte id testetur Apostolus dicens: *Sacramentum hoc magnum est* &c., ubi in Græco habetur: *In Christum & in Ecclesiam*, ex qua Græca syntaxi ostenditur, quod Christi & Ecclesiæ unio sit terminus mysticæ significationis Matrimonii, ut Patres docent. Ad alterum dicimus, quod spectat ad Christi, & Ecclesiæ conjunctionem, in singulis conjungiis recte institutis significari, cum in omnibus impleatur illud: *Adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una*. Hinc patet, infidelium matrimonia esse Sacramentum, ut docet Innocentius III., quia ex prima institutione sunt insolubilia, & cum unica uxore contrahenda, iniquitate autem, vel incontinentia infidelium, aut solvuntur, aut cum pluribus contrahuntur.

Propositio II. Matrimonium novæ legis est signum gratiæ efficax, & proprium Sacramentum.

Prob. I. Ex laudatis verbis Pauli ad Ephesios: *Sacramentum hoc* &c., nec non ex aliis, quæ Apostolus profert ibidem: *Viri diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam*. Quamvis enim Vasquesius, & Estius laudatis testimoniis catholicum dogma efficaciter non probari contendat (quod verum est, si solitarie hæc duo loca sumantur, cum Sacramenti & Mysterii vocabula significationem habeant amplissimam, & symbolum mystici conjugii etiam in matrimoniis infidelium gratia destitutis inveniatur) si tamen attendantur adjuncta, & Apostoli scopus, qui est ostendere, Christum uniri Ecclesiæ, ne dum per naturæ consortium, sed etiam per *caritatem & gratiam*, matrimonium esse verum, ac proprium Sacramentum his argumentis ostenditur.

I. enim matrimonium per Apostolum significat conjun-

junctionem Christi cum Ecclesia, sed hæc unio non est solum secundum carnem, sed etiam secundum caritatem, & gratiam; ergo &c. Deinde ut Christus dilexit Ecclesiam, ita conjugati, præsertim fideles, se invicem diligere debent; sed Christus dilexit Ecclesiam, non solum ut sibi eam copularet carnis assumptione, sed ut illam sibi exhiberet immaculatam, & gloriosam; ergo conjuges fideles tali nexu uniri debent, ut invicem sanctificentur. Hinc Trid. Synodus sess. 24.: *Gratiam*, inquit, *quæ naturalem illum amorem perficeret, ipse Christus sua nobis passione promeruit: quod Paulus innuit dicens: Viri diligite &c. mox subjungens, Sacramentum hoc &c.* Ubi τὸ *promeruit* hunc sensum videtur habere: *Promeruit, & alligavit*, nam inde infert sancta Synodus, quod *cum Matrimonium in lege Evangelica veteribus connubiis per Christum gratia præstet, merito inter novæ legis Sacramenta adnumerandum PP., & traditio docuerunt*. Et S. P. A. l. 1. de Nupt. & conc. *Non tantum fœcunditas, verum etiam quoddam Sacramentum nuptiarum commendatus fidelibus conjugatis, unde Apostolus dicit: Viri diligite &c.* II. Argumentum petitur ex Jo. 2., ubi Christus insigni miraculo nuptias comprobavit, eisque præsentia sua gratiam contulit, & benedictionem, ut Patres tradidere. Nam S. Cyrillus in ep. ad Nestor. c. 26. ait: *Christum benedixisse nuptiis, & ad illas venisse in Cana Galilææ*. Et l. 2. in Jo. ait, ideo Dominum ad eas venisse, *ut illas præsentia sua cohonestaret, iisque, qui postea nascituri erant, gratiam præstitueret*. Epiphanius Hær. 67. ait: *Nuptias Dei gratia regnum obtinere quis vel ex eo non agnoscat, quod ad nuptias invitatus Salvator fuerit, ut iis benediceret*. Et S. P. A. Tr. 9. in Jo. ait: *Venit ad nuptias, ut conjugalis castitas firmaretur, & ostenderetur Sacramentum nuptiarum*. Et S. Maximus hom. 1. de Epiphania ait: *Vadit ad nuptias, ut quas dudum potestate constituit, nunc præsentiæ suæ benedictione sanctificet*.

Prob. III. ex traditione. Tertullianus l. 2. ad uxorem *felicitatem* matrimonii commendat, ex quo illud *Ecclesia conciliat, confirmat oblatio, & obsignat benedictio*. Et c. 40. de Præscript., ubi ostendit diabolum æmulari *in idolorum mysteriis res divinorum Sacramentorum* Baptismi, Confirmationis, Eucharistiæ, & Ordinis ait: *Quid? quod & summum Pontificem in unis nuptiis statuit*; ergo & matrimonium aliis Sacramentis accenset. Ambrosius l. 1.
de

de Abr. c. 7. ait, ab iis, qui sese miscent ancillæ, ut filios suscipiant, *solvi gratiam matrimonii*. Et Ep. 19. ad Vigil. ait: *Conjugium velamine sacerdotali, & benedictione sanctificari*.

Innoc. I. epist. 9. ad Protum irritat matrimonium illius, qui uxore in captivitatem abducta sibi alteram copulaverat, statuitque: *Illud esse conjugium, quod primitus erat gratia divina fundatum*. S. P. A. l. de Bon. conjug. c. 24. ait: *Bonum nuptiarum per omnes gentes in causa generandi est, & in fide castitatis, quoad autem populum Dei, etiam in sanctitate Sacramenti*. Ubi Sacramenti nomen stricte accipit S. P., quia illud tribuit solis conjugiis fidelium. Et c. 18. matrimonium appellat Ecclesiæ *signaculum, & Sacramentum*, eique gratiam tribuit his verbis: *In nostrarum quippe*, mulierum, *nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti, quam fœcunditas uteri*. Vide c. 34. de Pecc. Origin., de Fid. & operibus c. 34., de S. Virginitate c. 12.

Prob. IV. ex definitionibus Ecclesiæ. Nam inter vera Sacramenta matrimonium enumerat Conc. Constantien. sess. 15., & Martinus V. in Bulla *Inter cunctas*, Conc. Florent., & Eugenius IV. in Instr. Armen., Trid. sess. 7. can. 1., & sess. 24. c. 1., ubi anathema dicit iis, qui ajunt: *Matrimonium non esse vere & proprie unum ex septem legis Evangelicæ Sacramentis a Christo institutum, neque gratiam conferre*. Vid. Auctorem to. 6. a p. 62., ad 68.

Ob. I. Magister dist. 26. in 4., quem sequitur Durandus q. 3. in eandem dist. 26., negat matrimonium esse verum *Sacramentum* dicens, institutum fuisse *in remedium tantum*, non ut gratiam conferret. Et S. Bonaventura duas sententias Theologorum profert, quarum una nullam per matrimonium gratiam conferri ait, altera nonnisi ex devotione suscipientium sacerdotis benedictionem, ut fit in Sacramentalibus; neutram tamen ut hæreticam damnat S. D. Hinc Glossæ antiquiores in cap. *Quidquid invisibilis* ajebant, fas esse in matrimoniis de dote pacisci, quia revera non sunt Secramenta; ergo &c.

℞. neg. cons. Cum enim Magistrum, & Durandum refellant Theologi, non solum auctoritate PP., sed etiam Hugonis Vict., SS. Bonaventuræ, ac Thomæ, Scoti &c. non est cur de illorum perpaucorum numero glorientur hæterodoxi: præsertim cum ipse Magister sacramentis novæ el-

legis matrimonium accenseat, licet aliquibus visus sit denegasse gratiæ efficientiam. Durandus autem loco cit. ait: *Tenendum est absolute, quod matrimonium est Sacramentum, cum hoc determinet Ecclesia Extra de Hæreticis. Ad abolendam*. Deinde Magister ex D. Thoma, & Estio ait, matrimonium institutum esse ad remedium, quoad finem, institutionis, ad cujus tamen consecutionem virtus Sacramenti, idest gratia necessaria est. Quod spectat ad Jureconsultos distinguendum est matrimonium, *ut est officium naturæ, & ut est Sacramentum*. Cum enim primo sensu uxoris & liberorum substentationem secum ferat, fas est hac de causa pacisci de dote, quæ non impenditur ratione Sacramenti, & spiritalis effectus. Quo sensu accipienda est Glossa decreti, quæ loquitur de conjugio, *ut initium habuit in lege naturæ*, non prout tribuit *consolationem cœlestis gratiæ*, quæ verba leguntur ad cit. cap. *Quid quid invisibilis*.

Ob. II. *Sacramentum*, de qua Ap. ad Ephes. 5., amplissima significatione debet accipi, ut est in Græco *mysterium*: nam ibi Apostolus loquitur de matrimonio Adami, & Evæ, quod etiam inter paganos contrahitur. Hinc sequitur I. matrimonium non esse *signum rei sacræ a Christo institutum*, cum hæc institutio fuerit mundi initio. II. Non esse *signum conferens gratiam*, cum nubant etiam infideles gratia destituti. III. rationem signi in matrimonio esse dumtaxat naturalem, quisque enim hunc ritum spectans statim percipit marem & fœminam simul jungi, cum in aliis Sacramentis arcanum occurrat. IV. Licet matrimonium sit signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, non tamen inde infertur gratiæ collatio, quam libidine conferri absurdum est opinari.

℟. In matrimonio, ut supra dictum est, duplicem conjugatorum unionem esse cum Magistro dist. 26. distinguendam, nempe *secundum consensum animorum, & secundum permixtionem corporum: sic Ecclesia Christo copulatur voluntate & natura, quia idem vult cum eo; & ipse formam sumpsit de natura hominis. Copulata est ergo sponsa sponso spiritaliter, & corporaliter, idest caritate, & conformitate naturæ*; prout ergo conjugium est institutum lege naturæ ad officium, habetur symbolum tantum conjunctionis Christi & Ecclesiæ secundum consortium naturæ: & prout est Sacramentum legis Evangelicæ, habetur etiam signum conjunctionis secundum naturam, & gratiam: prima

ma ratio ſigni communis eſt conjugiis etiam infidelium, altera propria eſt matrimonii Chriſtiani. Priori ſenſu quodlibet matrimonium eſt Sacramentum late acceptum, cum ſit ſignum rei ſacræ, ex 1. Prop., poſteriori autem matrimonia tantum fidelium ſunt Sacramentum, quia ſunt ſignum caritatis, & gratiæ. Ad I. ergo ℟. inſtitutionem illam initio mundi eſſe matrimonii, *ut naturæ officium eſt, non ut eſt Sacramentum*. Ad II. ℟. matrimonia infidelium habere priorem tantum ſigni rationem, non poſteriorem. Ad III. ℟. in matrimonio Chriſtiano, præter inſolubilem unionem corporum, ſignificari etiam, & produci internam conjunctionem animorum per caritatem. Ad IV. ℟. Hoc Sacramentum, prout gratiam confert, non conſiſtere in copula, ſed in conſenſu animorum.

Ob. III. In matrimonio ſæpe deeſt materia, forma, & intentio; ergo &c. Prob. ant. Sæpe enim contrahitur ſolo nubentium conſenſu abſque ullo ſigno externo, ſæpe nutu abſque verbis, & ſine intentione faciendi, quod facit Eccleſia. Deinde ejus ſubſtantia immutata eſt irritatis clandeſtinis, & conſanguinitatis conjugiis; ergo &c.

℟. ad I. neg. ant. *Materia* enim matrimonii ſunt actus contrahentium. *Forma* vero ſunt verba legitimi miniſtri cum intentione &c. Ad Alterum ℟. Romanam Eccleſiam damnando clandeſtina conjugia, & ſtatuendo impedimenta non immutaſſe Sacramenti ſubſtantiam, ſed declaraſſe quid opus ſit, ut contractus ſint rati, & perſonæ legitime contrahant, ut infra explanabimus.

Ob. IV. Matrimonium nullam gratiam producit, cujus ſit *ſignum efficax*; ergo &c. Prob. ant. I. enim conjunctio Chriſti cum Eccleſia, ſive ſecundum humanæ naturæ conſortium, ſive ſecundum caritatem, matrimonii vi & efficacia non producitur. II. Matrimonium non confert nec *primam*, nec *ſecundam* gratiam. Non primam, quia hanc per ſe conferunt ſolum baptiſmus, & pœnitentia. Non ſecundam, quia ex Apoſt. 1. ad Cor. 7.: *Qui matrimonio virginem ſuam non jungit, melius facit*. III. A Sacramento et gratia nemo arcendus; ſed Eccleſia a matrimonio arcet ſacras virgines, monachos, et ordinatos; ergo &c.

℟. neg. ant. Ad I. prob. ℟. In conjugiis, præter conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, externo ritu connubii ſignificari conjunctionem animorum in caritate, et hanc eſſe Sacramentalem gratiam conjugibus vi Sacramenti colla-

latam, ut si liberis procreandis dent operam, id non faciant *subjugante libidine*, ut susceptos filios imbuant optimis institutionibus &c. Ad II. neg. ant. Ad prob. ℟. Apostolum ibi conferre statum conjugalem cum virginali. Non ait tamen per matrimonii Sacramentum gratiam non conferri, validiusque præsidium, ne conjugatus sub onere multiplici gravatus succumbat. Ad III. dist. min. Arcet defectu gratiæ Sacramentalis, neg., ob impedimenta, quæ præsefert ut est naturæ officium, conc. Aliunde clerici, & virgines hisce impedimentis soluti ea gratia non egent, quæ ad onera matrimonii ferenda confertur.

Quæres: Quandonam matrimonium *in ratione Sacramenti fuerit a Christo institutum?* ℟. Probabilem esse admodum plurium Theologorum ac PP. sententiam, qui cum Cyrillo docent, in Cana Galilææ nuptias fuisse sanctificatas, præstitutam gratiam nasciturіs, & aditum ad hanc vitam cœlesti benedictione suffultum: quam sententiam tuentur etiam Tournelyus, Piette, aliique recentiores. Non desunt tamen, qui cum Frid. Gavardi putant hoc Sacramentum institutum, cum Christus Matt. 19. ait: *Quod Deus conjunxit &c.* Verum ex iis verbis nil aliud infertur, nisi Christum Dominum sublata polygamia abrogasse repudii consuetudinem, conjugia revocando ad arctum illud vinculum, quod habent ex primæva Dei institutione.

Caput III.

De materia proxima hujus Sacramenti, idest de matrimoniali contractu.

Materia *remota* hujus Sacramenti sunt personæ diversi sexus, nullisque impedimentis obstrictæ, quæ tradunt sibi invicem corporum potestatem, sive hæc eadem potestas mutuumque dominium. Materia proxima sunt actus contrahentium, seu contractus legitimus, quo per mutuum consensum exterius manifestatum jus in propria corpora transferunt. Quod Sylvius explicat comparatione Sacramenti Pœnitentiæ, in quo personæ suscipientes Sacramentum actibus suis exterius expressis materiam exhibent Sacramento. De materia proxima (nam de remota infra erit sermo) plura quæri solent, quæ nos breviter expendemus. Sit ergo

Propositio I. Non spectat ad matrimonii substantiam, ut conjuges sese mutuo carnaliter cognoscant.

Prob. I. Nam ex Decreto Eug. IV. matrimonium fit tamquam causa efficiente *per mutuum consensum* verbis de

præſenti expreſſum; & ex Trid. ſeſſ. 14. aliud eſt matrimonium *ratum*, aliud *conſumatum*; atqui illud firmum eſt, licet conjuges ſe mutuo non tangant; ergo &c. Unde Valdenſis inter errores Wiclefi recenſet oppoſitam ſententiam. II. Poſſunt conjuges poſt initum matrimonium unanimiter caſtitatem vovere, qua de re S. P. A. ep. 45., nunc 127. Armeniario & Paulinæ gratulatur, qui id unanimiter præſtitere. Et de Bono conjug. c. 25. ait: *Qui pari conſenſu continentiam Deo voverunt, ſciant ſibi mercedis amplius deberi, quam conjugalis caſtitas poſcit*. III. Idem confirmatur exemplis Ss. Valeriani & Cæciliæ, Juliani Antiocheni & Baſiliſſæ, Henrici II. & Cunegundis, nec non B. V. Mariæ & S. Joſephi: de quo plura S. P. A. l. 4. adv. Jul. c. 12.: ubi hæreticum refellit, qui *conabatur oſtendere, quia concubitus defuit, nullo modo fuiſſe conjugium*. IV. Accedit ratio I. Non diſſolvitur conjugium inter ſenes, qui effœta ætate non poſſunt, quod poterant juniores. II. Fuit matrimonium inter Adam & Evam, antequam iſtam ille cognoſceret. III. Dominium ab uſu, & poteſtas ab actu ſeparatur; ergo &c.

Propositio II. Ut validus ſit contractus matrimonialis, non eſt neceſſaria conſenſio in carnale commercium.

Prob. I. Nam inter B. M. & Joſeph verum interceſſit matrimonium, licet B. V. M. voto abſoluto virginitatis ſeſe obſtrinxiſſet; ſed cum hoc voto nequit conſiſtere conſenſus in carnalem concubitum; ergo &c. Prob. major, quoad votum abſolutum B. V., ex Aug. qui l. de S. Virginit. c. 4. illud evinci ait ex verbis, *quæ ſibi fœtum annuntianti angelo Maria reddidit: Quomodo fiet iſtud &c. Quod profecto non diceret, niſi Deo virginem ſe ante voviſſet*. Quæ verba Mariæ ad angelum ita eleganter expreſſit Sannazarus de partu Virg. l. 1.: *Mene attactus perferre virileis poſſe putas? cui vel nitentis matris ab alvo, protinus inconcuſſum & ineluctabile votum virginitas fuit una, nec eſt cur fœdera rumpam*. Hoc vero Virginis votum non fuiſſe ea conditione expreſſum, e. g.: *Niſi Deus aliter juſſerit*, licet hoc probabilius cenſuerint Magiſter, S. Thomas &c., prob. I. Tunc enim locum non habuiſſet admiratio Virginis, imo ex tali nuncio percepiſſet Deum aliter jubere. II. Hæc conditio eſt ſuperflua, & in omni voto includitur. III. Votum B. V. M. perfectiſſimum fuit, & in exemplum aliis virginibus propoſitum,
ſed

ſed tale eſt votum abſolutum, utpote magis firmum & tenax; ergo &c.

IV. Anſelmus l. de Excell. Virg. c. 4. docet, B. V. perpetua virginitate ſe Deo conſecraſſe, & certiſſime credidiſſe, ſe nunquam virum eſſe cogni turam. Addit S. Bonaventura, certam quoque extitiſſe de B. Joſephi continentia; nil ergo obſtat, quin votum abſolutum emiſerit. Emiſſum autem hoc votum a B. V. ante deſponſationem expreſſe traditur ab Auguſtino l. de S. Virg. c. 4., ubi ait: *Deſponſata eſt viro juſto, non violenter ablaturo, ſed potius cuſtodituro, quod illa jam voverat*. Quæ ſententia, quam propugnant Scotus, S. Bonaventura, Eſtius, & Sylvius, confirmatur, propterea quod B. V. M. votum jam emiſerat, quando illi angelus conceptum partum nunciavit, tunc autem S. Joſeph myſterii inſcius, nondum virginitatem voverat, uxoremque duxerat, ut prolem ex ea ſuſciperet: quam ſpem depoſuit, quando revelante angelo, B. Virginem Spiritus S. virtute fœcundatam cognovit. Hinc Hieronymus ait: *Conveniendi deſiderium uteri conceptione ſublatum eſt*. Et S. P. l. 5. contr. Jul. ait: *Non ideo vinculum fidei conjugalis judicavit eſſe ſolvendum, quia ſpes commiſcendæ carnis ablata eſt*: non ergo unanimi conſenſu Maria & Joſeph poſt deſponſationem, ſed ante ſeſe continentiæ voto obſtrinxere. Si enim Mariæ expectandus fuiſſet conſenſus conjugis, non fuiſſet fixum ejus propoſitum de virginitate ſervanda.

Inter Joſeph autem & Mariam verum interceſſiſſe conjugium probat S. P. A. l. 1. de Nupt. ex verbis angeli: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam*, dicens: *Conjux vocatur ex prima fide deſponſationis, quam concubitu non cognoverat, nec fuerat cogniturus*. II. Idem confirmat S. D. ex quo: *Propter fidele conjugium parentes Chriſti vocari ambo meruerunt, & non ſolum illa mater, verum etiam ille pater ejus, ſicut conjux matris ejus; utrumque mente non carne. Neque enim mentitur Evangelium ubi legitur. Et erant pater ejus: & mater &c., & alio loco: Ecce pater tuus &c.* III. Conjugium illud ex Aug. habuit *omne nuptiarum bonum. Prolem cognovimus Dominum Jeſum, fidem, quia nullum adulterium, & Sacramentum, quia nullum divortium*. Et l. 5. c. 12. contra Jul. aſſerentem Mariam fuiſſe conjugem Joſeph in hominum opinione, ſicut Chriſtus ex Luc. 3. *putabatur filius Joſeph*, ſic eum urget: *Numquid & angelus ſecundum opinionem*

potius, quam secundum veritatem fuerat locuturus, qui ei dixit: Noli timere accipere Mariam conjugem tuam. Deinde, quid opus erat ut usque ad Joseph generationes perducerentur, si non ea veritate factum est, qua in conjugio sexus virilis excellit? IV. accedunt rationes, quas profert Hieronymus adv. Helvidium. 1. *Ut per genealogiam Joseph origo quoque Mariæ monstraretur.* 2. *Ne ut adultera lapidaretur.* 3. *Ut in Ægyptum fugiens haberet solatium.* Quartam addit Ignatius M. in ep. ad Ephes. *Ut partus ejus celaretur diabolo;* ergo &c. Vide auctorem.

Prob. II. ratione Theologica I. Si quis mulieri juramento spoponderit infra biennium nubere, postea vero privata lege ductus statuerit ad religionem migrare, is potest contrahere, ut impleat juramentum, & postea, si elegerit, ad religionem transeat, ex c. *Commissum* de Sponsalibus l. 4. Decr. tit. 1., sed in eo nequit esse consensus in carnale commercium; ergo &c.

II. Sufficit ad matrimonium conjunctio duorum sexus diversi, per quam ineant individuam vitæ consuetudinem: *Matrimonium enim non facit coitus, sed voluntas, & ideo non solvit illud separatio corporis, sed separatio voluntatis. Non defloratio virginitatis facit conjugium, sed pactio conjugalis.* Ita canones a Gratiano collecti 27. q. 2. Et S. P. A. l. de Bono conjug. c. 1, ait, quod in utroque sexu potest esse absque commixtione concubitus, *alterius regentis, alterius obsequentis amicabilis quædam, & germana conjunctio*, quod probat exemplo senescentium, & B. V. & S. Josephi, de quibus supra. III. Dominium ac potestas in corpus alterius, quæ requiritur in matrimonio, separari potest ab usu, quod constat in senibus, & in iis, qui post connubii jura statuunt cælibem vitam ducere, sed rerum, quæ separantur, una intendi potest sine altera; ergo possunt conjuges invicem transferre dominium sui corporis, licet nolint, nec intendant exercitium. Vide Auctorem.

Ob. I. Inter Mariam et Joseph verum non fuit matrimonium; ergo ineptum est primum hujus sententiæ momentum. Prob. ant. I. enim inverisimile est virum aut mulierem alio fine nupsisse, quam gignendi causa, præsertim vigente veteri lege, ex qua maledicti erant non suscitantes semen in Israel. II. Joseph, cum invenisset Mariam habentem in utero, ex Matth. 1.: *Voluit occulte dimittere eam*, sed hoc fieri non poterat absque libello repudii; ergo Maria non habebatur vera uxor. III. Epipha-

phanius Hær. 78. de B. Virgine ait: *Videbatur uxor*, & *non erat*. Et Hieronymus refellens Helvidium dicentem, virginem, si viro desponsata fuit, *quandoque nupturam*, negat id contigisse: additque esse scripturarum consuetudinem, ut sponsæ appellentur uxores; ergo sponsam esse fatetur B. V., negat esse uxorem. Item S. P. serm. 17. de Temp. ait: *Concepit virgo antequam sponsum haberet, parit antequam nubat*. Et Gregorius hom. 27. in Evang. l. 2. de Joseph ait: *Ad ejus*, nempe B. V. M., *nuptias non pervenit*. IV. Joseph in Evangelio dicitur Christi pater, quia *putabatur*, non quia *erat*; ergo a pari. V. In matrimonio B. V. et S. Joseph fuit bonum conjugii, et proles de Spiritu S., sed hoc deest in connubiis initis cum continentiæ proposito; ergo &c.

℟. ad I. neg. ant. Ad I. prob. neg. ant. Id enim inverisimile non est in iis, quos conjunxit caritas ad redemptionis mysterium exequendum vinculo animorum, non autem ad gignendos filios carnis copulavit consuetudo legis corporum commixtione. In lege autem fœcunditas non præceptum erat, sed promissio, et suscitare prolem ad eos solum spectabant, quorum fratres absque liberis defuncti essent uxore superstite. Ad II. dist. min. Et libellus ille dabatur uxoribus, quas viri haberent exosas, ut cum aliis inirent conjugium, conc., secus, neg. Joseph ergo nec virginem oderat, nec ei ut alteri nuberet permisit unquam, sed voluit occulte dimittere eam: forte quia fœtam videns, et causam ignorans, et aliunde ejus pudicitiam perspectam habens, prudentissime judicavit non esse traducendam ut adulteram, et se ab ea separandum, ne aliqua dedecoris nota sibi obveniret.

Ad III. dist. ant. cum ipso Epiphanio. Non erat, *quatenus cum eo nullam habuit corporis copulationem; nec rem habuerunt nuptiarum*, ut ait Hieron., conc., nullo modo, neg. Eodem modo exponendi sunt Gregorius, & August. Ad IV. dist. ant. Non fuit Christi pater per carnis concubitum, conc., per copulationem conjugii, neg. *Cum Lucas narret*, ait S. P. A. de Consen. Ev. c. 1., *non ex concubitu Joseph, sed ex M. V. natum Christum, unde eum patrem ejus apellat, nisi quia & virum Mariæ recte intelligimus sine commixtione carnis, ipsa copulatione conjugii; & ob hoc etiam Christi patrem multo conjunctius, qui ex ejus conjuge natus sit, quam si esset aliunde adoptatus*.

Ad V. ℟. prolem esse conjugii bonum spectans ad finem secundarium.

Ob. II. S. P. A. l. 19. contr. Faust. c. 26. ait : *Matrimonium ex hoc appellatum est, quod debeat fœmina nubere, ut mater fiat.* Et c. *Institutum* 27. qu. 2. num. 23. habetur : *Mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua docetur non fuisse commixtio sexus*. II. In ea commixtione consistit ratio Sacramenti, ut infertur ex Eph. 5., ex c. *Cum societas*, excerpto ex ep. S. Leonis ad Rusticum, ubi habetur : *Præter commixtionem sexus non habere nuptias conjunctionis Christi, & Ecclesiæ Sacramentum*. III. Ad substantiam Sacramenti spectat mutua potestas in corpora, sed hæc est commentitia secluso actu conjugii, ut est venditio domus hac pactione : *Modo ea nunquam utaris*, alias etiam eunuchi possent nubere, & valeret matrimonium ex pactione : *Duco te in meam, si prolis conceptum evites*. Tandem sacræ virgines nubere possent, quod cap. *Voventibus* 18. q. 1. *damnabile* dicitur ; ergo &c.

℟. ad I. Augustinum ibi refellere Manichæos, qui ajebant, uxorem *non ad matrimonii fidem, sed ad concupiscentiæ crimen habendam esse ;* ex ipso ergo matrimonii vocabulo ostendit S. D., gignendi, non explendæ libidinis causa nubendum esse. In cap. vero *Institutum* verba illa sunt Gratiani, non Augustini, ut notatum est in emendatione Decreti. Ad II. ℟. Verba S. Leonis loco cit. ita se habere : *Cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut præter sexuum conjunctionem, haberet in se Christi & Ecclesiæ Sacramentum, dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua non docetur nuptiale fuisse mysterium*, quibus verbis ostendit S. Leo non omnem mulierem viro junctam esse uxorem, nisi publicis nuptiis sit honestata.

Ad III. neg. min. De qua vide prob. 3. Ad allata exempla ℟., primum non esse ad rem, cum ex matrimonio, etiam seclusa prole, plura habeantur emolumenta, nempe vinculum caritatis, qua se conjuges mutuo fovent, & solantur, communio bonorum, domus regimen &c. Nec secundum : nam spadones ex impotentia dominium suorum corporum transferre nequeunt. Nec tertium, quia licet liberum sit conjugibus dare operam liberis procreandis, liberum tamen non est postquam in concubitum consensere. Non quartum, virgines enim nedum a commi-

xtio-

xtione, sed etiam a vinculo conjugii abstinere voverunt; ergo &c.

PROPOSITIO III. Licet, communiter loquendo, peccent filii nubentes invitis parentibus, tamen valide contrahunt.

Dixi *communiter loquendo*. Nam, si filius justis de causis, ut si mulierem matrimonii promissione vitiasset, aut haberet cum ea stupri consuetudinem, licite nuberet etiam repugnante patre, secus si id præstaret sine legitima causa, & ut propriæ tantum libidini indulgeret. Prob. I. pars. Ex c. *Honorantur* 32. q. 2., ubi habetur: *Consulitur puella non de sponsalibus, nam illa judicium expectat parentum, non est enim virginalis pudoris eligere maritum. Unde illud Euripideon: Sponsalium meorum pater meus curam subibit: hoc enim non est meum*. II. Fieri potest, ut jussio parentum nedum honestatem commodumque familiæ, sed etiam Dei cultum spectet, ut cum Jacob filio suo Isaach jussit, ne uxorem acciperet de filiabus Chanan, sed ex genere Laban; ergo eis parendum est.

Prob. II. pars. Ex cap. *Sufficiat* 27. q. 2., in quo ex verbis Nicolai I. ad Consulta Bulgar. definitur, ad matrimonium sufficere solum illorum consensum, *de quorum conjunctionibus agitur*, & Trid. sess. 24. c. 1. damnat eos, qui *falso affirmant, matrimonia a filiis familias sine parenrentum consensu contracta irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse*. Accedunt rationes ipsius Trid. Syn. apud Pallav. l. 22. c. 4. I. est, non potest tolli filiis familias innata libertas, cum in iis, quæ ad statum capessendum spectant, filii patribus sint pares, nec iis subjiciantur. II. A juvene e patria absente parentis assensus haberi nequit; ergo si prohiberetur uxorem ducere, in continuo periculo incontinentiæ versaretur. III. Apost. 1. Cor. 7. ait: *Si se non continent, nubant*, nec subjicit: *Nubant post talem ætatem, & si parentes consenserint*; ergo &c. IV. Divini juris est, ut homo relinquat patrem & matrem, & adhæreat uxori suæ, non autem ut a ducenda uxore abstineat, ne sejungatur a patre & matre. V. In usu Sacramentorum locus non est paternæ potestati ex c. *Cum causa*, imo nec heri dominio, ex c. *Dignum est*. VI. Ex D. Thoma nequeunt filii ad matrimonium compelli; ergo nec ab eo prohiberi.

Ob. I. Ad Coloss. 3. habetur: *Filii obedite parentibus per omnia*; ergo &c. II. Cap. *Nostrates* 30. qu. 5. nuptiæ

celebrantur consensu eorum, qui contrahunt, & eorum, in quorum potestate sunt. Idem consensus requiritur ex Cap. *Placuit* 36. qu. 2. num. 2. Et ex cap. *Videtur* eo secluso consensu, *secundum leges, nullum est matrimonium*. III. Definitio Trid. adversus solemnem postulationem oratorum Gallorum edita est. IV. Talia matrimonia vetantur nedum a Theodosio, Valentiniano, & Justiniano Imp., sed etiam ab Henrico II. & III. Galliarum Regibus, Carolo V., & Philippo IV.; ergo &c.

℞. ad I. dist. ant. In iis, quæ patriam potestatem non excedunt, conc., secus, neg. Porro in iis, quæ spectant electionem status filii sunt sui juris, unde si justa patrum jussa non sequantur, illicitum quidem erit, non tamen invalidum Sacramentum. Ad II. ℞. laudatos canones accipiendos esse de honestate, non de necessitate, ut habet Glossa ad cap. *Sufficiat*. Et cap. *Nostrates* ait quidem Nicolaus nuptialia fœdera celebrari parentum consensu, non ait tamen esse irrita, si absque tali consensu celebrentur. At in cap. *Videtur* R. Pont. leges civiles intelligit, non canonicas. Vide Sylvium art. 6. q. 47. Suppl. ad 4. Ad III. ℞. Postulatum illud non fuisse absolutum, sed ut adhiberetur certus annorum numerus, quo exacto, si filius non fuisset matrimonio junctus, fas illi esset per se ipsum uxorem ducere; ergo parentum consensus non spectat ad substantiam contractus matrimonii.

Ad IV. neg. cons. Non enim quærimus, an ea matrimonia sint licita, sed an sint valida. Ipsum enim Trid. Concilium, licet definiat matrimonia ista rata esse & legitima, subjicit tamen, illa semper Ecclesiam detestatam fuisse, cum ex iis mala plurima oriantur, quæ parochi contrahentibus significare debent, nisi gravis ratio urgeat oppositum. Civiles itaque leges, & Principum statuta, ad hæc mala avertenda, & reverentiam servandam parentibus debitam, & publicam honestatem lata sunt, & valent, *quoad civiles effectus, non quoad conjugii firmitatem*, jure naturæ, & Ecclesiæ definitionibus stabilitam. Unde ait Van-Espen, leges principum Ecclesiæ sanctiones adjuvare. Hinc Carolus V. statuit anno 1548.: *Audiendi non sunt ii, qui volunt ut dissolvantur matrimonia contracta a filiis familias, ubi non adsit assensus parentum. Nihil hic a nobis detrahitur obedientiæ filiorum debitæ patribus, sed nolumus ut patres abutantur potestate sua in præpediendis matrimoniis*.

Quæ-

Quæres: an parentes possint hac de re filios exhæredare? ℞. Soto, aliique non posse, ubi id non statuunt leges regni, aut provinciæ. Ubi vero vigent leges istæ, posse quidem, sed monendos, ne ob libertatem matrimonii, quam jura longe æquiora permittunt, in filios suos durius, quam exigat paternus amor, se gerant.

PROPOSITIO IV. Matrimonium inter absentes initum, si serventur præscriptæ conditiones, validum est, saltem ratione contractus.

Enumerantur conditiones istæ a Bonifacio VIII. in 6. Decret. l. 1. tit. 19. cap. *Procurator*. I. Est ut procurator ad id mandatum habeat speciale. II. Ut alium deputare nequeat, nisi id ei commissum sit. III. Ut mandatum non sit revocatum. IV. Post Tridentinum requiritur ut matrimonium contrahatur coram parocho, & testibus, coram quibus literæ legantur. Quibus positis Prop. probatur: nam huic matrimonio nihil deest, quoad contractus validitatem, cum adsit contrahentium consensus, nec desit conditio ulla naturali, aut humano jure adjecta; ergo &c. Diximus: *In ratione contractus*; nam *in ratione Sacramenti*, plures scholastici, ut Cajetanus, Victoria, Canus, Sylvius, Vanroy &c., tunc perfici putant, quando principales contrahentes consensum per procuratores præstitum innovant coram parocho, & is profert verba: *Ego vos in matrimonium conjungo*. Non desunt tamen qui putant, omne matrimonium validum in ratione contractus inter fideles esse Sacramentum, & sacerdotis verba esse ceremonialia, qua de re infra erit sermo.

CAPUT IV.

De quibusdam spectantibus ad matrimonii contractum.

PUtarunt nonnulli sufficere ad matrimonium contrahendum consensum exterioribus verbis expressum, absque interiori animo, sed non apparenti, atque occulta simulatione. Contra quos sit.

PROPOSITIO I. Irritum est matrimonium absque intentione, atque occulta simulatione contractum.

Prob. I. Ex ipso vocabulo consensus, quod actum interiorem significat, unde commune effatum; *Matrimonium non coitus facit, sed voluntas*, ut habetur 27. qu. 2. num. 1. II. Innoc. III. Cap. *Tuæ Fraternitati* ait, matrimonium in veritate contrahi per legitimum viri & mulieris consensum, sed necessaria esse, quoad Ecclesiam, verba consensum de præsenti exprimentia; ubi aperte verba exteriora

tiora ab interno consensu secernuntur. III. Idem Innoc. cap. *Tua nos* irritum declaravit conjugium viri, qui suum nomen simulavit: *Eo quod non vocaretur hoc nomine, nec haberet propositum contrahendi, sed copulam tantum exequendi carnalem, quoniam dolus affuit, & defuit consensus, sine quo cetera nequeunt fœdus perficere conjugale.*

IV. Idem statuit Clemens VIII. de nobili fœmina, licet viro liberos peperisset. Vide hac de re Comitolum, Poncium &c. V. Sanctus Th. in 4. dist. 27. q. 1. ait: *Expressio verborum sine interiori consensu matrimonium non facit.* Eadem habet D. Bonaventura, aliique. VI. Omnis contractus est actus humanus; ergo non fit sine voluntatis consensu. Hæc tamen intelligenda sunt de foro interno, nam quod externum, cum Ecclesia de internis judicium ferat, prout signis externis patefiunt, ubi hæc adsint, putari debet adesse consensum.

Ob. I. Magister in 4. dist. 27. ait, matrimonium contrahi, *si sponsi verbis explicant, quod tamen corde non volunt.* II. Non desunt Theologi clariss., qui negant ad perficienda Sacramenta opus esse intentione interna. III. Est etiam Juris proloquium: *Fraus, & dolus nemini debet patrocinari*, sed patrocinaretur in eo, qui simulate eum muliere contraheret, ut ea impune frueretur; ergo &c. VI. Verba externa sufficiunt ad detrahendum; ergo etiam ad contrahendum. V. Nisi hæc matrimonia valida essent, possent conjugia quæque dissolvi, subortis enim inter conjuges dissidiis, ut sæpe fit, diceret quisque se invitum consensisse in conjugium, ergo &c.

℞. ad I. Magistrum refelli ex iis, quæ infra subiicit §. *Quod autem consensus* eadem distinct. 27., ubi ex Patribus, & sacris canonibus ostenditur, solo voluntatis consensu contrahi matrimonium. Ad ℞. Eam sententiam a nobis esse refutatam c. 16. l. 30. Ceterum differt consensus ex natura rei ad contractum necessarius ab interna intentione ex institutione Christi ad Sacramentum requisita. Ad III. neg. min. Ille enim, præter maximum crimen, tenetur ad ducendam mulierem, quam decepit. Ad IV. neg. cons. & paritatem. Nam sola verba per se famam lædunt, sed per se non efficiunt animi consensionem. Ad V. neg. sequelam. Non possunt enim matrimonia dissolvi, nisi judicio Ecclesiæ, quæ ubi verba præcessere, præsumit adfuisse consensum, de quo moralem habet certitudinem: eo modo, quo vota religiosorum, licet in foro conscientiæ

sine

sine intentione facta sint, *rata*, & legitima emissa censentur.

Propositio II. Qui simulate matrimonium contraxit cum fœmina tenetur illam ducere, ac filios tamquam legitimos habere.

Prob. I. pars. Nam eo sensu dolus ac fraus deceptori minime patrocinatur, quatenus in utroque foro tenetur ad eam ducendam, quam decepit, in foro nempe externo propter verborum significationem, in interno autem propter damnum & injuriam, qua deceptam affecit; ergo &c. II. Simulator æquitatem violavit; ergo ad satisfactionem tenetur, nempe simulatione deposita sincero animo eam ducens, quam improbe fefellit, innovando utriusque consensum, cum prior fuerit nullus. Vide Vanroy de Contr. Matrim. c. 3. qu. 9. Nota simulatorem teneri, ut supra, nisi forte cum alia postea contraxerit, aut ipsa quoque fœmina virum ita deceperit, ut injuria injuriæ possit compensari.

Prob. II. pars. Dummodo enim matrimonium bona fide contractum fuerit ab uno ex conjugibus alterius fraudem ignorante, nec clandestine, sed in facie Ecclesiæ initum sit, hoc matrimonium, quod putativum appellatur, non afferre filiis præjudicium docent Jureconsulti omnes in 5. Decr. tit. 17. num. 2. cap. *Cum inter*, ubi Alex. III. definit, filios conceptos a parentibus, qui publice, & sine contradictione Ecclesiæ contraxere, licet postea matrimonium solvatur; tamen legitimos habendos esse. Eadem habentur cap. *Ex tenore* tit. 17. num. 14. Et ratio est, quia in eo matrimonio in facie Ecclesiæ contracto præsumitur bona fides. Idem statuunt etiam leges civiles. Dummodo filii concepti fuerint, ante conjugii solutionem. Imo nec hæreditate privari possunt, etiamsi mater de adulterio accusata, spurios eos esse fateatur. Tanta enim est matrimonii dignitas, ut semel in Ecclesia bona fide contractum, quotquot non separatis conjugibus filii nascuntur, proprii & legitimi censeantur. Vide Basilium Poncium l. 2. de Matrim., González tit. 17. l. 4. decr. &c.

Quæres: quibus verbis exprimi debeat consensus matrimonialis? ℞. *Verbis*, ut canones & Theologi ajunt, *de præsenti*, quibus uterque contrahentium declaret, se nunc in conjugium & traslationem potestatis in corpus suum assentiri. Hoc enim interest inter sponsalia, & matrimonium, quod illa sint futurarum nuptiarum promissio; matri-

trimonium vero est ipsa maris, & fœminæ conjunctio. In mutis autem, surdisque, juxta cap. *Cum apud sedem* ib. n. 23., pro verbis nutus sufficiunt: nam *quod verbis non possunt*, signis declarare possunt, ibid. n. 23.

Caput V.

De impedimentis matrimonii, & ad quem spectet illa statuere, atque in iis dispensare?

PRæter Lutherum, & Calvinum, Marcus Antonius de Dominis fuse scripsit, nullam inesse Ecclesiæ facultatem conditiones & causas apponendi, propter quas aliqui nequeant matrimonium contrahere, ex quo penes eos matrimonium fit civilis contractus, adeoque causæ ad ipsum spectantes non sint a spiritalibus judicibus pertractandæ. Hanc hæreticam doctrinam proscripsit Trid. Synodus can. 4. sess. 24. his verbis: *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse, anathema sit*. Ubi perperam contendit Launojus Ecclesiæ nomine comprehendi regum personam, & per Ecclesiam induci impedimenta, quæ inducuntur per reges. Inquirendum ergo quid hac in re potestas Ecclesiæ, & quid principum valeat auctoritas. Sit itaque

Propositio I. Potest princeps sæcularis constituere impedimenta matrimonii, prout est civilis contractus.

Prob. I. Potest enim princeps leges ferre, quæ ad reipublicæ bonum conducunt, atqui tales sunt contractus civiles omnes; ergo &c. II. Per matrimonium, prout est civilis contractus, conjuges potestatem suorum corporum sibi tradunt, at princeps potest leges ferre, ut contractus, quibus dominium transfertur, fieri non valeant, nisi sub certa forma, & a certis personis, ut patet in pluribus contractibus venditionis & alienationis, in quibus nonnulli redduntur ad contrahendum inhabiles; ergo &c. III. Plures sunt leges Imperatorum *de sponsalibus*, & *de ritu nuptiarum*, quas legere est l. 23. Digestorum; ergo &c.

Ob. I. Contractus matrimonii sunt juris naturæ; ergo &c. ℞. dist. ant. Sunt juris naturæ, quoad aliqua, conc., quoad omnia, neg. Quod enim actus hujusmodi sint voluntarii, nec per vim fiant, nec coacte, & sint de re justa, lege naturæ institutum est. Quod vero fiant coram testibus, post pubertatem, & ab iis, qui votorum vinculis non sunt obstricti, id a temporum & locorum circumstantiis repetitur. Primum immutabile est, alterum mutabi-

tabile, & principum auctoritati subjicitur: estque firmissimum, si naturæ legibus non adversetur, & reipublicæ utilitatem promoveat.

PROPOSITIO II. Statuere impedimenta matrimonii, prout est Sacramentum, spectat ad auctoritatem Ecclesiæ,

Ita Tridentinum cit. can. 4., & longe ante Concil. Senon. c. 17. Prob. I. ex 2. Corinth. 6.: *Nolite jugum ducere cum infidelibus*. Quæ verba comparans Hieronymus cum iis, quæ exstant 1. Corinth. 7., ubi mulier infidelis, cum viro fideli habitare sinitur, ait: *Ignoscere Apostolum infidelium*, mulierum, *conjunctioni*, *quæ habentes maritum postea crediderunt*; non vero iis, *quæ cum Christianæ essent*, *nupserunt gentilibus*. Et infra ait: *Quod Christianæ non liceat omnino ethnico nubere*. Id etiam probat S. D. exemplo Abraham, qui adjuravit servum *in fœmore suo*, unde Christus nasciturus erat, ne filio Isaac uxorem adduceret alienigenam, ex 1. Esdræ 10. v. 30., & Malach. 2. v. 2. habetur: *Contaminavit Judas sanctificationem Domini*, *& habuit filiam Dei alieni*, sed hoc est impedimentum, quod dicitur: *Cultus disparitas*; ergo &c. II. Prob. ex PP. Tertullianus de Corona c. 13. ait: *Non nubamus ethnicis*, *ne nos ad idololatriam usque deducant*. Idem fuse tradit l. 2. ad Uxorem. S. P. A. l. 15. de C. D. c. 16. ait: *Quis dubitet hoc tempore etiam consobrinarum prohibita esse conjugia?* quæ tamen antiquis Roman. legibus ex Cassiod. l. 7. legitima habebantur, eaque reprobari S. D. ait a cœlesti civitate ob pudicitiam conjugalem.

Prob. III. ex antiqua Ecclesiæ consuetudine. Siricius enim Papa in ep. ad Himerium vetuit, ne monachi, aut sacræ virgines nubant, *cum id Ecclesiastica jura condemnent*. Innoc. I. sententiam protulit, quoad *ligamen*, de conjugio viri, cujus prior uxor de captivitate rediit. Leo M. ep. 92. ad Rust. definiit, episcopos & presbyteros, qui cum essent laici duxerunt uxorem, debere ab operibus nuptiarum cessare, non autem repudiare conjugium. Greg. M. l. 11. ep. indict. 4. ep. 64. declaravit, tertia vel quarta generatione connubia fidelium licenter jungi, a secunda omnino abstinendum, nec non a noverca, & cognata. Idem canones præstitere, Sæculo IV. Synodus Eliber. an. 315. statuit, can. 15. & 16., ne Christianæ virgines gentilibus & hæreticis, nuberent, nisi ad catholicam fidem venirent. Ancyrana anno 314. can. 11. irritat matrimonium cum puellis a viro raptis. Neocæsareen. eodem an.

can.

can. 1. confirmavit impedimentum ordinis. Calcedonen. an. 451. vetat can. 16. monacho, & sacræ virgini nubere. Agathen. ann. 506. can. 61. plures consanguinitatis gradus assignavit. Lateran. IV. ann. 1215. impedimenta consanguinitatis intra quartum gradum coarctavit. Trid. sess. 24. cap. 1. de Ref. declaravit nulla, & irrita matrimonia clandestina, quæ antea rata fuere.

IV. Confirmatur ex Jure Can., quod ante Tridentinum, nedum plura impedimenta constituit, sed etiam caussas natalium ad forum Ecclesiasticum spectare decrevit. Cap. *Tuam* de Ord. cogn. n. 3. Neminem prætextu consanguinitatis posse propriam uxorem abjicere, donec episcopi caussam examinaverint, cap. *Multorum*, & alia complura statuerunt. V. Nec dici potest, Ecclesiam jus istud sibi arrogasse violata principum jurisdictione: constat enim ex supradictis jus illud antiquissimum esse, & principum approbationibus, factis, legibusque firmatum. Vigilius enim Rom. Pontifex ann. 540. separationem indixit Theodeberto Francorum Regi a vidua frâtris sui, quam uxorem duxerat. Leo III. irritavit conjugium Henrici I. Castellæ regis cum filia regis Lusitaniæ ob consanguinitatis impedimentum. Greg. V. nullum pronunciavit matrimonium Roberti Regis Franciæ & Bertæ illius consanguineæ. Idem præstitit Clemens VIII. cum Henrico IV., quem adegit ut Margaretam dimitteret, cum qua contraxerat post repudii sententiam a judicibus Ecclesiasticis pronuntiatam; ergo &c.

VI. Principes ipsi statuentes aliquid spectans ad matrimonii causas, illud Ecclesiastico juri subjectum, & ad hujus normam servandum affirmarunt. Nam Chilpericus in Capitul. editis ann. 595. art. 2. jussit incestas nuptias juxsta episcoporum sanctiones emendari: & ex Greg. Turon. l. 5. c. 18. adversus Prætextatum expostulavit, quod contra statuta canonum Merovechum cum amita sua conjunxisset. Carlomannus etiam in congressu Liptinen. c. 3. præcepit, ut *adulteria & incesta emendentur episcoporum judicio.* Eadem statuit Carolus M. ex l. 5. Capitul. n. 5. Quod quidem exemplo firmavit abjiciens post sententiam episcoporum Bertam Regis Longobardorum filiam: *Eo quod esset ad prolem inhabilis*, nec nisi post divortium factum *sacerdotum SS. judicio* Hildegradæ nupsit. Cur præterea Gallorum oratores tanto æstu postularunt, ut clandestina conjugia prohiberentur in Ecclesiæ senatu, si ad Ecclesiasticos judi-

judices non pertinebant? Tandem post Trid. Henricus IV., & Lud. XIII. declararunt in matrimoniis servanda esse, quæ a Conciliis præscripta sunt; ergo &c.

VII. Accedunt rationes. I. Matrimonium ordinatur ad bonum Ecclesiæ, ut nupti fidelium plebem generatione multiplicent. Sed ex D. Thoma in 4. adv. Gent. c. 78.: *Quod ad bonum Ecclesiæ ordinatur, oportet quod subjaceat regimini Ecclesiastico*; ergo &c. II. Quæ juris sunt naturalis, prout ad Dei cultum referuntur, subjiciuntur legibus Ecclesiasticis, quæ modum cultus præscribunt, e. g., an Deus sacrificiis, an tali observatione festorum, rituumque decentia colendus sit. Sed matrimonium, licet jure naturæ institutum, tamen ob generationem Christianæ plebis, ob caritatis vinculum &c. ad Dei cultum & religionem spectat; ergo &c. Ita noster Gavardi. III. Ecclesia irritas reddit leges civiles magistratuum circa matrimoniales contractus. Abrogavit enim, & cap. *Cum secundum Apostolum* de secundis nuptiis, infamiam, quæ lege Cæsarum afficiebantur viduæ infra annum iterum nubentes. Ex adverso leges circa matrimonium ab Ecclesia latæ a sæculari principe abrogari nequeunt; ergo &c.

Propositio III. Ubi dicimus ad Ecclesiam spectare causas matrimoniales, Ecclesiæ nomine non veniunt principes sæculares.

Sequitur ex dictis. Et probatur. Nam quæ constitutionibus Rom. Pp. & episcoporum judicio statuuntur, ab Ecclesia decernuntur, prout potestatem habet a sæculari distinctam; sed quæ spectant ad matrimonium, decernuntur Rom. Pp. & episcoporum judicio; ergo &c. II. Tridentini canones editi sunt adversus Novatores, asserentes, non posse in gradu consanguinitatis aliud statui, quam quæ extant c. 18. Lev., ideoque immerito legibus Ecclesiæ vetitum esse, ne inter se nubant consobrini &c., sed Ecclesiæ nomine accipiunt hæretici hierarchiam sacerdotum; ergo idem intellexit S. Synodus. III. Reges n. 6. Prop. præced. laudati hac de re confugere ad Pontificium tribunal, quod etiam præstitit, antequam a fide deficeret, Henricus VIII., cum vellet repudiare Catharinam, & matrimonium inire cum Anna Bolena, missis ea de re ad Clem. VII. Stephano Grandinero, & Franc. Briano, ut ab eo hanc facultatem extorquerent; ergo &c.

Ob. I. Nequit Ecclesia immutare *materiam* Sacramentorum, sed talis est contractus civilis; ergo &c. ℟. neg.

cons.

conf. Ecclesia enim non immutavit materiam hujus Sacramenti, neque constituit pro ea rem aliquam, præter contractum legitimum, sed tantum definiit qualis contractus in his circumstantiis legitimus habendus sit.

Ob. II. Si Ecclesia facultatem habet statuendi hæc impedimenta, eadem quoque inducere poterunt principes sæculares. I. enim, cum ex prop. I. matrimonium sit contractus civilis, & ad reipublicæ utilitatem referatur, subjici debet juri principum, quorum curæ politicum regimen commissum est, eoque exui non possunt lege ulla Ecclesiastica, cum ab imperii auctoritate jus illud sit indivisum. II. Ecclesia laudavit plurimas leges principum, & servandas mandavit. Nam Theodosii lex vetans inter consobrinos connubia laudatur ab Ambrosio. Alias leges vetantes inter consanguineos matrimonia laudant Siricius, Leo M., Nicolaus I. &c.; ergo &c. III. Primis Ecclesiæ sæculis poterant hæc impedimenta præscribere fidelibus æque ac infidelibus sibi subditis principes idolatræ, qui ob diversam subditorum religionem jus suum non amittebant: ergo debent jure ipso frui Christiani principes, qui ob fidem, quam tenent, sua jurisdictione spoliandi non sunt. IV. Galliarum reges irritarunt matrimonia a filiis familias absque patrum consensu contracta, nec non a viris, fœminisque regii sanguinis; quæ adversantur Tridentini decretis; ergo &c.

℞. Huic argumento, quod non exigui momenti est, non una est Theologorum responsio. Quidam, ut Soto, Victoria, Gerbesius, du Hamel, Gamachæus, Le-Droint, Tournely &c. ajunt etiam principibus in impedimentis matrimonii statuendis jus esse suum, & in conjugiis suas habere partes jus naturale, civile, atque Ecclesiasticum: quod probant ex D. Thoma in 4. dist. 34., ubi ait: *Matrimonium in quantum est in officium naturæ, statuitur lege naturæ; in quantum est Sacramentum statuitur lege divina: in quantum est in officium communitatis, statuitur lege civili.* Alii putant præteritis sæculis jura principum circa causas matrimoniales in sua vi stetisse, sed postea Ecclesiæ definitionibus fuisse abrogata, eo quod Pontifices ea sibi reservarint. Ita Sanchez l. 7. de Matrim. disp. 3. Et quidem Ecclesiam posterioribus tantum sæculis nactam esse potestatem statuendi impedimenta matrimonii, quam sibi dudum arrogaverant Imperatores, eo quod matrimonium sit etiam civilis contractus, docent etiam Lupus, & Van-

Espen.

Espen, qui tamen non ajunt, principibus ab Ecclesia ademptum jus pristinum, quod nequit probari.

Alii putant, sæculares principes nullam habere potestatem in iis, quæ spectant ad vinculum matrimonii, & nexum contractus, nec circa ejus impedimenta, aut ea quæ inde necessario consequuntur; ut sunt firmitas conjugii, prolis conditio, divortium &c., & quæ pendent a ratione contractus, aut sacramenti: sæculari autem judicio relinqui accessoria, & extrinseca, quæ spectant solum ad civilem societatem, ut causæ dotis, hæreditatis &c. Ita Bellarminus, Poncius, & Jureconsulti plurimi, quos laudat, & sequitur Gonzalez in 2. Decretal. tit. 10. c. 3. Idque prob. I. Quia contractus legitimus matrimonii apud fideles nequit separari a ratione Sacramenti, sed de his spectat ad solam Ecclesiam judicium ferre; ergo &c. II. Etsi Sacramentum non foret matrimonium, ad conscientiam tamen spectaret; ergo &c.

III. Christus ipse de repudio, et divortio judicium protulit. Apostolus de conjugio inter fidelem, et infidelem. Concilia ac Rom. Pp. sæpe in causis hujusmodi sententiam tulere; ergo &c. Hæc Bellarminus, qui hanc responsionem vindicat a Kemnitii effugiis. IV. Licet contractus matrimonialis in se spectatus subjiciatur principibus sæcularibus, postquam tamen ad rationem Sacramenti evectus est, ad Ecclesiam refertur, ut ordinis Sacramento initiatus, & res Deo sacræ e dominio laicorum subtrahuntur. Ita noster Poncius. V. Hinc Honorius III. cap. *Tuam* de Ord. cognit. ait: *Causam natalium* spectare ad solum forum Ecclesiasticum, causam vero successionis ad politicum. VI. Si princeps statueret impedimentum dirimens, etiam quoad contractum & vinculum, puta si irritaret conjugium invitis parentibus contractum, quod ratum habet Ecclesia, tunc validum hoc esset lege Ecclesiastica, invalidum lege civili, sed hoc est absurdum, quidquid censeat Tournelyus; sic enim posset princeps separare, quos Deus & Ecclesia junxit, si matrimonium hoc posset dissolvere, sin minus, vana essent impedimenta a se constituta; ergo &c. Nec dicas cum Tournelyo, nil tale timendum ex Christianorum principum religione ac pietate. Quid enim, si principes spreta Ecclesiæ auctoritate jus suum exercerent; ergo &c.

Quamvis hæc sententia verior sit, quibusdam tamen exceptionibus circumscribi debet, queis facile objectio expe

ditur. Prima est, principes, ut juris naturalis custodes, & civilis legis auctores, posse illa impedimenta statuere, quæ juri naturæ sunt consentanea, & ad politicum regimen spectant in omnibus conjugiis politicis, quæ Sacramenta non sunt, ut conjugia infidelium: eaque impedimenta etiam a fidelibus servanda esse, & ab Ecclesia probanda, cum Christi religio juri naturali, & civili non opponatur, sed utrumque perficiat. Secunda est: quod in conjugiis fidelium, quæ sunt Sacramenta, non debet sese immiscere sæcularis potestas, nisi in rebus accessoriis, ut sunt causæ hæreditatis, & dotis. Tertia est, leges Christianorum principum utiliter constitui, nedum in iis, quæ spectant ad matrimonium, sed etiam in iis, quæ Dei cultum respiciunt, & sacerdotium. Hoc tamen fieri Ecclesia annuente, ut facilius Ecclesiastica statuta promoveantur, ut l. 20. c. 16. prop. 2. dictum est.

Id vero probat objectio præcedens. Nam leges Imperatorum Christianorum latæ sunt ad jura Ecclesiastica promovenda ipsis pastoribus probantibus, leges vero ethnicorum nullam sacramenti rationem habuere, iisque pro legum æquitate, & ratione temporum Ecclesia obtemperavit. Notandum tamen, olim apud ethnicos nuptiarum & adoptionis causas ad eorum Pontifices spectasse ex Dione Cassio, Tacito, Tullio, & A. Gellio. Hinc Tacitus l. 12. Annal. temporum injuriæ adscribit, quod senatus post Claudii cum Agrippina connubium, inter patruos, & fratrum filias permiserit matrimonium. Spectabant ex adverso quæstiones hæreditatis ad prætorem. Vide Grævium to. 5. Antiq. R. p. 86. De legibus Gallorum, quoad conjugia inita invitis parentibus, dictum cap. præc. prop. 3. Leges aliæ circa matrimonia regii sanguinis, vel peculiari indulto sedis Apostolicæ latæ sunt, vel vim habent solum quoad hæreditatem & successionem.

Ob. ult. Leges matrimonii constituit Deus in Levitico; ergo &c. ℞. neg. conf. Plura enim præscripta sunt in veteri lege, quæ nullam vim habent in Evangelio. II. Non vetuit ibi Deus plura addi in posterum impedimenta, quæ revera statuta esse ostendit Seldenus in *Uxore hebraica*. III. Christus Ecclesiæ contulit, quoad ritus & Sacramenta, amplissimam potestatem; ergo &c.

Propositio IV. Dispensare in impedimentis matrimonii ad Ecclesiam spectat, quæ urgentibus tantum causis dispensare debet.

Prob.

Prob. I. pars. Ex Trid. seff. 24. c. 3., ubi ait: *Si quis dixerit, non posse Ecclesiam in nonnullis* (consanguinitatis & affinitatis gradibus) *dispensare, aut constituere, ut plures impediant & dirimant, anathema sit*. Prob. II. ratione, necesse est enim, ut dispensatio fiat ab iis, qui habent jurisdictionem, sed hæc convenit Ecclesiæ; ergo &c. Ubi nota I. Ecclesiam dispensare non posse impedimenta, quæ jure naturæ, & divino positivo constituta sunt, e. g., circa validum matrimonium, vel impotentiam, sed solum in iis, quæ jure Ecclesiastico fuerunt inducta. Hinc Trid. PP. apposuerunt in cit. can. *In nonnullis illorum*.

II. potestatem dispensandi esse in Romano Pontifice, quamvis aliqua, vel ex consuetudine, vel ex Rom. Pont. permissione ab episcopis dispensari queant. Prob. II. pars. Ex Trid. seff. 24. c. 5., legitur: *In matrimoniis, vel nulla detur dispensatio, vel raro, idque ex causa concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos principes, & ob publicam causam*. Accedit ratio a Trid. producta: id enim aditum cuique aperiret ad leges violandas. Causæ autem dispensationis sunt 1. discordiæ perniciosæ sedatio. 2. Incompetentia dotis, 3. Angustia loci. 4. Infamiæ aut scandali periculum. 5. Illustris familiæ conservatio. 6. Meritum singulare petentis in Ecclesiam. 9. Ætas puellæ annum 24. excedens, et ideo remanens innupta &c. De quibus plura Barbosa, Fagnanus &c.

CAPUT VI.

De nonnullis ad impedimenta matrimonii spectantibus.

NOt. Matrimonii impedimenta alia esse *dirimentia*, alia *impedientia*; illa matrimonium irritant, hæc impediunt, et faciunt, ne inculpate, et sine crimine celebretur. Impedimenta dirimentia sunt 14. hisce versibus comprehensa

Error, conditio, votum, cognatio, crimen
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.
Si sis affinis, si clandestinus, & impos,
Si mulier sit rapta, loco nec reddita tuto.

De quibus breviter distinctis paragraphis differemus.

§. I. De impedimento erroris. *Error*, ut legitur in Decreto 29. qu. 1., *alius est personæ, alius fortunæ, alius conditionis, alius qualitatis. Error personæ est, quando hic putatur esse Virgilius, & ipse est Plato. Error fortunæ, quando hic putatur dives, & est pauper. Conditionis, quando*

do putatur liber, & est servus. Qualitatis, quando putatur esse bonus, qui malus est. Hæc Gratianus: Error ergo personæ, et conditionis, cum spectet ad matrimonii substantiam, nullum reddit conjugii consensum. Sicut enim qui paciscitur se Titio agrum venditurum, aut empturum auream laminam, illegitimus est contractus, si Cajus Titio, auricalcum auro fraudolenter supponat, ita dicendum de matrimonii contractu ex cap. *Tua nos*, de Sponf. 26. Cum autem consensus jure naturæ requiratur ad matrimonium, ad consensum autem requiratur actus humanus præcognitus liber, et voluntarius, hoc impedimentum irritat matrimonium de jure naturæ. Nec obstat exemplum Jacob, qui deceptus pro Rachele Liam accepit. Nam Jacob inspecta consuetudine primogenitarum, quam errans compresserat, sciens ac lubens complexus est.

Secus tamen de errore fortunæ, et qualitatis dicendum est. Cum enim is non spectet ad contractus matrimonialis substantiam, sed ad accessoria, stat cum tali errore robur contractus, et hinc firmitas connubii non enervatur. Si quis ergo ducat mulierem pauperem, ignobilem, et corruptam, quam divitem, nobilem, et integram putabat, is conjugii vinculo adstringitur, nisi conditionatus fuerit assensus: puta: *dummodo hæc fortunæ bona, aut hæ qualitates personæ intersint:* tunc enim error qualitatis in errorem personæ transit. Si tamen de qualitate, ac fortuna in desponsatione actum esset, in conjugio autem ineundo absolute præstaretur consensus, ratum foret connubium, ex Navarro, Poncio, Sylvio &c., quia error qualitatis non afficeret directe personam, quæ absolute reciperetur in uxorem.

Quæres I. Quid sentiendum sit, si in contrahendo error facti, et scientia juris intersit? puta si contrahentes falso putantes ligare se aliquo impedimento dirimente, e. g. consanguinitatis, quod re nullum sit, ineant connubium, nec ignorent hoc impedimento illud dirimi? ℞. irritum esse in eo casu matrimonium, consensus enim contrahentium, cum sit actus voluntatis, pendet a judicio mentis; si ergo mens non judicet posse firmari conjugia, nec poterunt firmari deliberato, legitimoque consensu. Valeret tamen cum illo errore facti conjugium, si contrahentes conditionem illam apponerent: *Si possumus, atque impedimentum istud non officit.* Nam consensus conditionatus effectum consequitur, quoties conditio impletur.

Quæ-

Quæres II. Quid sentiendum sit de consensu conditionato? ℟. S. Thomas q. 47. art. 5. ratum esse connubium, si conditio sit *de præterito*, vel *de præsenti*, ut si vir mulierem ducat hac conditione: *Si dives es, si nobilis, virgo &c.*, dummodo ea prædita sit his conditionibus, quia statim dominium corporis sui alter in alterum transfert. At si sit de futuro, ex. gr. *Tecum contraho, si pater assentiatur, si dotem promittat &c.*, contractus ante conditionem extantem nullam vim habet. Si autem conditio sit *de impossibili*, aut *de re turpi*, ex. gr., *si assentiatur pater defunctus, si occidas fratrem*, cum hæ conditiones substantiæ matrimonii non adversentur, *pro non adjectis*, ex jure canonico, *haberi debent*. Si autem inserantur conditiones contra substantiam conjugii, e. g. *Contraho tecum, si generationem prolis evites, aut si pro quæstu te adulterandam tradas*, ex cap. *Si conditiones*, contractus nullus est. Illæ autem conditiones censentur adversari substantiæ matrimonii, quæ repugnant tribus ejusdem matrimonii bonis, nempe proli, fidei, & Sacramento.

§. II. De impedimento conditionis. Conditio, de qua hic agimus, est status servitutis, quem alter contrahentium ignorat, ubi nota, olim civili jure servorum conjugia fuisse nulla, cum apud Romanos, tum apud Longobardos, & Gallos. Imo nec inter liberam & servum Romano jure nuptiæ subsistebant: nam libera, post trinam monitionem Decemviri a servo non se subducens, cogebatur una cum illo venire in domini potestatem. Libertinam quoque ducere vetabantur senatores, & hujus filiæ libertos, nisi ob corporis quæstum, aut artem ludicram fœdassent generis qualitatem. Alicubi tamen, *ut in Græcia, Carthagine, & Apulia*, permissæ sunt ex Plauto serviles nuptiæ. Inter Christianos autem, licet hi servilis essent conditionis, non vetantur, sed ratæ sunt nuptiæ, etiam invitis dominis contractæ, ex c. *Dignum est* de Conjug. servorum, nam *in Christo Jesu nec Judæus est, nec Græcus, nec servus, nec liber*. Hinc Justinianus declaravit legitimum connubium: *Si quis ancillam suam sibi sociaverit in matrimonium*. Idem statuit Pipinus Gallorum rex, & Compendiensis Synodus an. 576. Cabilonen. an. 812., quæ can. 30. statuit, ut servi, qui etiam diversos habent dominos, *in uno conjugio permanentes dominis serviant suis*. Nec obstat cit. Cabilonensi, & 40. Basilii ad Amphil. irritas declarari nuptias servorum præter domini sententiam contractas; nam

abrogata est prisca illa consuetudo, quæ Christianæ libertati adversabatur.

Debent tamen servi, etiamsi nubant Dominis suis, obtemperare, non tamen invicem separari. Cum conjugii vinculum jure naturali, servitus autem humano jure inducta sit. Quare, si mas longe distet a fœmina, tenetur, ex Glossa, unus dominus servum suum alteri vendere. Impedimentum autem conditionis tunc intercedit, quando liber ignoranter contraxit cum ancilla, & ex quo talem esse novit, nunquam in matrimonium consensit, ex cap. *Dignum est*, *&* *Ad nostram* de Conjug. serv. n. 1., & 4. Et ratio est, quia is error versatur circa rem spectantem ad matrimonii substantiam: nam libere contrahens putat posse alterum conjugem tradere sibi plenam sui corporis potestatem, quod tamen non potest. Ac præterea officiis servilibus a filiis enutriendis, atque instruendis impediri potest, necnon ab uxoris libera consuetudine. Secus dicendum, si ingenuus ancillam ducat, quam talem esse sciebat, vel si ignoranter contrahens, postquam novit ancillam esse, cum ea rem habuit, tunc enim tamquam uxorem retinere debet ex cap. *Proposuit* de Conjug. serv. Nec obstat cap. *Ancillam*, ubi S. Leo ancillam ab uxore secernit; loquitur enim S. D. *de ancilla fornicaria*, non de ea, quæ ducta est in uxorem.

Quæres: an libera sit proles, quæ nascitur ex uno tantum parente servilis conditionis? ℞. Theologi cum D. Thoma qu. 57. Suppl. art. 4., quod *partus sequitur uterum*, & ejusdem est cum matre conditionis.

§. III. De impedimento voti. Votum, de quo hic agimus, est illud, quo quis proponit cælibem vitam agere oblatione corporis sui Deo facta, & duplex est, *solemne per susceptionem sacri ordinis*, *aut per professionem factam alicui de religionibus approbatis*, & hoc dirimit matrimonium, ex capitibus. *Neque viduas*, *quæ Christo*, *Viduas quæ spontanea*, *Si quis sacro* 27. q. 1. &c., & ex Trid. sess. 14. c. 9. Simplicia vota sunt ea, quæ, *etsi quandoque matrimonium impediant*, *non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta*. Ita Bonifacius VIII. in 6. ex cap. *De voto*, *&* *voti redemptione*. Si quæras, undenam inter simplex & solemne votum intersit discrimen, cum utrumque sit promissio Deo facta, ac simplex etiam irritet sponsalia postea ineunda? ℞. I. Id constare ex Ecclesiæ definitionibus. II. dicimus votum simplex esse

ad

ad solemne, sicuti sponsalia ad matrimonium de præsenti: in voto simplici intelligi quandam servandæ virginitatis promissionem, in solemni autem consecrationem, & sui corporis cœlesti sponso traditionem. Quare, sicut sponsalia de futuro solvuntur per sequentia de præsenti, ita vota simplicia, quæ sunt promissio tantum, dirimuntur per contractum matrimonialem de præsenti.

Quæres: an votum solemne religionis dirimat matrimonium *ex sui natura*, an jure tantum Ecclesiastico? ℟. Nostrates cum Basilio Poncio, Vanroy, Gavardi, nec non cl. Jureconsultis Gonzalez, & Wan-Espen: ex jure Ecclesiastico. I. enim voti solemnitas sola Ecclesiæ constitutione inventa est, ex Bonifacio VIII. loc. cit. II. discrimen illud voti solemnis & simplicis, quorum unum non alterum conjugia dirimat, primitus inductum videtur ex can. 7. Concilii Rom. an. 1139. III. Can. 16. Calched. habetur, posse *fieri humanitatem* virgini & monacho, qui postquam se Deo dedicaverunt, matrimonio jungantur. Alii autem canones hæc matrimonia censuris & pœnitentiæ subjiciunt, non tamen irrita declarant. Et S. P. A. de Bon. Vid. improbat sententiam eorum, qui asserebant: *Lapsarum a sancto proposito fœminarum, si nupserint, non esse conjugia*.

At D. Thomas, Bonaventura, Major, Soto &c. censent, selemne votum dirimere ex sui natura matrimonium. Quod probant, ex quo per hoc votum homo abdicaverit a se corporis sui potestatem, eamque tradiderit Deo, & ex aliis momentis, quæ collegit Sylvius in art. 2. q. 5. 3. Suppl. Quidquid sit, putamus nunquam sanctimonialium monachorumque rata fuisse conjugia; si ergo hæc lege Ecclesiastica nulla sunt, vetustissima hæc lex est censenda. Nam Innocentius I. Virginibus, quæ *nondum sunt sacro velamine tectæ, si nupserint, aliquanto tempore pœnitentiam agendam esse;* ergo iis, quæ fuerint hoc velamine tectæ, non fuit indultum ut nuberent. Hujusmodi plures alios canones profert Lupus ad can. 16. Conc. Calched. At S. P. potest commode exponi de *voto simplici*. Chalcedonen. autem canon conjugia monachorum, & S. Virginum irrita declarat ex Balsamone, Arsenio &c., & facultatem facit episcopis exercendæ in illos *humanitatis*, absolvendo nempe a censuris ob incestas nuptias contractis. Ex prima sententia Rom. Pontificem in voto solemni dispensare posse facile intelligitur, quia hoc votum

lege tantum Ecclesiastica dirimit matrimonium, licet ab eo dispensare posse censeant cl. Theologi, etsi votum esset impedimentum dirimens natura sua, uti dispensare potest in matrimonio rato, non consumato.

§. IV. De impedimento cognationis. Cognatio triplex est, naturalis, legalis, & spiritalis. Naturalis ab Ostiensi definitur: *Consanguinitas est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium, vel ascendentium carnali propagatione contractum. Stipes, radix, vel truncus*, est persona illa, a qua consanguinei originem ducunt, aut in quo colligantur, ut respectu duorum filiorum pater, duorum nepotum avus: constituitque vir & uxor, utpote *una caro*, stipitem unum. In consanguinitate distinguunt canonistæ gradus, seu majorem vel minorem distantiam, qua consanguinei inter se distant. *Lineam* vero vocant consanguineorum collectionem ordinatam, qua ab uno stipite descendunt, & ad eum referuntur: & duplex est, recta, quarum una est ascendentium, altera descendentium, & *transversa*, seu *collateralis*.

Recta est collectio personarum, quarum una ab alia procreatur, estque descendentium, si a stipite progrediatur ad posteros, ascendentium, si ab his ascendatur ad stipitem: transversa est, in qua ambo ab eodem stipite descendunt, & a latere se spectant, ita avus, pater, filius sunt in linea recta, fratres, & sorores, patrueles, consobrini in transversa. In linea *recta* tot gradibus unus ab alio distat, quot sunt personæ, una dempta: sic pater a filio distat uno gradu, avus a nepote duobus. Idem evenit in *tranversa* æquali, seu quæ utrimque æque distat a stipite, ita duo fratres uno gradu distant, eorum filii duobus, at in transversa inæquali, in qua ex uno laterum plures, ex altero pauciores personæ numerentur, tot sunt gradus, quot personæ a latere magis distante, dempto stipite: sic frater & sororis filius 2. gradu distant, filii autem consobrini, vel patruelis gradu 3. In jure tamen civili non excluditur stipes, ac duo fratres duobus gradibus distant.

Nota. Fuerunt olim connubia vetita etiam in septimo gradu ex can. 10. Conc. Aurelian. ann. 538. At S. Greg. M. in ep. 64. ad Aug. Angl. episcopum indulsit, ut *tertia, vel quarta generatione* fideles jungerentur. Jam vero in Lateran. c. 50. prohibitio conjugii inter consanguineos ad quartum gradum statuta est.

Quæ-

Quæres: quinam consanguinitatis gradus, jure naturæ dirimat matrimonium. ℞. I. In primo gradu lineæ rectæ inter patrem & filiam, filium & matrem: quod constat ex communi hominum sensu ac reverentia parentibus debita. Hinc Tertullianus in Apol. c. 9. velut probrorum omnium maximum censet, quod nonnulli Persarum in tam enorme scelus prolapsi fuerint. Et Ambrosius ep. 28. ait: *Ne pater filiam suam accipiat uxorem interdictum est jure naturæ*. Id etiam lege civili interdictum est ex l. *Nuptiæ* ff. De ritu nuptiarum n. 53.

II. Etiam in primo gradu lineæ *transversæ*, idest inter fratres, & sorores videtur matrimonium adversari juri naturæ: nam S. P. A. l. 5. C. D. c. 16. perversas vocat ethnicorum leges, *quæ permittunt fraterna conjugia*, ut fecerunt Athenienses, qui probarunt olim connubia fratrum, ex Minucio in Octavio, licet lege Solonis fas esset ducere solum *germanas uterinas*, at non eodem patre progenitas.

Videtur etiam hoc juris naturæ impedimentum agnovisse Conc. Trid. Statuens enim, in secundo gradu non dispensandum, nisi inter magnos principes, supponit in primo nunquam omnino dispensandum. In aliis gradibus nullum est impedimentum jure naturæ: nam ex cap. *Gaudemus* De divortiis n. 8. Innocentius III. definiit, paganos, qui *in secundo, vel tertio gradu sibi conjunctas* uxores duxerunt, post conversionem suam posse *insimul remanere*, eo quod a paganis, qui constitutionibus canonicis non arctantur, *matrimonium licite sit contractum*. In quibus autem gradibus jure divino prohibeantur conjugia eruitur ex c. 18. Lev., & ex seq. versibus: *Nata, soror, neptis, matertera, fratris & uxor, & patrui conjux, mater, privigna, noverca, uxorisque soror, privigni nata, nurusque, atque soror patris conjungi lege vetantur*.

Cognatio legalis oritur ex adoptione alienæ personæ in filium ab iis facta, qui filiis, aut nepotibus carent. Frigidi & impotentes, qui filios naturaliter procreare non possunt, ex 2. ff. *de Adoptione*, adoptare nequeunt. Spadones tamen & in sacris ordinati, si attigerint 25. ætatis annum, possunt adoptare. Fœminæ autem ex privilegio tantum principis. Duplex est autem adoptio, nempe *arrogatio*, & *simplex adoptio*. Prima fit *rogando* adoptatum, an velit in patrem habere adoptantem, & vicissim: quo casu constituitur adoptatus illius hæres, ac si naturalis

lis esset filius. Simplex adoptio est, quæ fit sine principis rescripto, & per quam adoptatus transit in potestatem adoptantis, nec jus ad hæreditatem nanciscitur, licet *ab intestato* sit hæres adoptantis.

Sola autem cognatio *ex arrogatione* dirimit matrimonium ex Silvestro, Soto, Sanchez, Ledesma, Silvio, aliisque. In cognatione legali, ut in naturali attendendæ sunt duæ lineæ, *recta*, & *lateralis*: in recta impedit matrimonium usque ad quartum gradum inter adoptantem & adoptatum, hujusque posteros, ut docent Estius, & Vanroy. In linea *transversa* est impedimentum inter filium adoptatum, & inter filiam naturalem adoptantis, sed adoptione soluta possunt inter illos nuptiæ consistere, ex cap. *Si qua* unico de cognat. legali.

Cognatio spiritalis est, quæ jure Ecclesiastico oritur ex administratione & susceptione duorum Sacramentorum baptismi, & confirmatiouis. In baptismo ex Trid. contrahitur tantum inter baptizantem & baptizatum, & baptizati matrem, & patrem. Idem de confirmatione dicendum est. Hinc susceptores nullam contrahunt cognationem inter se, & si conjuges sint, & alterius prolem suscipiant, possunt invicem debitum exigere. Baptizatus item, aut confirmatus nullam cognationem contrahit cum suscipientium fratribus, sororibus, & consanguineis.

§. IV. De impedimento criminis. Crimen, quo matrimonium dirimitur, est adulterium, aut homicidium, machinatione facta in necem alterius conjugis, aut fide futuri matrimonii præmissa. Contrahitur hoc impedimentum I. Si vir ei, quam polluit adulterio, fidem dederit uxore sua vivente, quod eam hac demortua ducet in uxorem; ex cap. *Si quis vivente* 31. q. 1. n. 5. II. Si vir cum ea, quam adulterió vitiat, conspiraverit in necem conjugis, sive mortis machinatio adulterium præcesserit, sive fuerit subsecuta, ex cap. *Significasti* eodem titulo. III. Si occisio conjugis ex mutua conspiratione sequatur, licet nullum antea, vel post accesserit adulterium. IV. Si adulter in mortem uxoris conspiraverit, sive fidem dederit eam ducendi, sive non. Secus, si alterius virum casu aut rixa occiderit, non autem ejus uxorem ducendi animo, vel si mortua uxore contrahat cum ea, quam ea viva absque ulla fidei datione cognoverat, dummodo neuter in mortem defunctæ sit machinatus.

§. V.

§. V. De impedimento disparis cultus. Hoc impedimentum, quod extat inter baptizatum, & non baptizatum, lege Ecclesiastica statutum est. Cum neque naturali, neque divina lege hoc matrimonium irritum censeatur. Constat enim Josephum, Ismaelem, Esau, Ester, Salomonem, Roboamum &c. cum ethnicis, & alienigenis iniisse connubia, quæ irrita, aut nulla fuisse non legimus. Hinc Apost. 1. Cor. 7. præcipit, ut, *si quis frater, aut mulier uxorem habet, vel virum infidelem, & consentit habitare cum illo, non dimittat*. Nam & S. Mater Monnica, Patricio a fide alieno nupsit, atque is ex illius consuetudine ad fidem conversus est. Hinc filii ab ea suscepti, qui ante baptismum fuit uxor, legitimi dicendi sunt, non *naturales, aut spurii*, & jus habent ad hæreditatem. Verum cum matrimonium in dispari cultu contractum subversionis periculo non careat, ideo hujusmodi conjugia fuisse communiter prohibita, licet aliquando propter gentium conversionem contigisse legantur, docent, ut diximus, Tertullianus, Ambrosius, & Hieronymus. Quo factum est, ut Ecclesia disparitatem cultus inter matrimonii impedimenta recenseat, ut observat S. Thomas q. 59. suppl. art. 1.: *Nam si conjuges sint diversæ fidei, intentio unius alterius intentioni contraria erit, & ita inter eos non potest esse conveniens matrimonium*. Adde ex Cypriano, & Aug. de Fid. & Op. c. 19., *nihil aliud esse jungere cum infidelibus vincula matrimonii, quam prostituere gentibus membra Christi*.

§. VI. De impedimento violentiæ, seu coactionis. Vis & coactio etiam jure canonico & naturali matrimonium dirimit. Jure canonico ex Tolet. III. ann. 589. can. 10., ex Hormisda, & Urbano apud Ivonem p. 8. c. 23., & 24. Accedit Trid. sess. 24. cap. 9., ubi vetat sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda *omnibus cujuscumque gradus existant*, ne aliquem cogant, quo minus libere contrahat matrimonium. Quod naturali etiam jure firmatur. Nam conjugium facit plene liber assensus, is autem deest, si vi aut metu extorqueatur contractus. Sed quia *inter vim & vim differentia est*, ut ait Innocentius III. cap. *De muliere* de Sponsl. num. 6., oportet distinguere volentiam, qua extrinsecus impellente aliquis movetur renitens omninò & invitus, & violentiam alteram, qua metu incusso aliquis eligit, quod secluso metu illo non eligeret.

Pri-

Prima violentia, utpote sejuncta ab omni deliberatione, omnem consensum excludit. Secunda autem tunc dirimit matrimonium, quando est metus cadens in virum constantem, non vero si levis sit.

Metus cadens in virum constantem est ille, quo vir, ut gravius malum evadat, e. g., mortem, mutilationem, exilium, levius malum amplectitur, ut solutionem pecuniæ &c. Metus levis est, cum ob minimum incommodum vir imbecillis præbet assensum, prior metus, non posterior, impedit matrimonium. Censetur tamen metus gravis etiam ille pavor puellarum, quæ cum parentes habeant austeros, illorum jussu & comminatione eligunt nuptias, a quibus abhorrent.

Persistit quidem in iis, quæ ex metu fiunt, ratio liberi & voluntarii, ast in contractibus ad humanam societatem institutis hæc a legibus addita est conditio, ut sint nulli, si terroribus, & minis fiant. In contractibus autem matrimonialibus adest ratio quædam peculiaris, ob quam irriti esse debent, si sint violenter extorti: cum conjugium sit conjunctio perpetua, retineatque individuam consuetudinem, neque actionem ullam admitteret, semel ac esset legitimus, & ex se ratus.

Hinc canones statuunt, ut ubi timetur ne puellæ violentia inferatur, tuto honestoque loco detineatur: ut improbetur stipulatio contractus, in quo pœna imponitur parti contravenienti: ut mulier, quæ se nupturam juravit, & postea servare renuat quod juravit, moneatur quidem, sed non cogatur. Si tamen uxores reclament, se nunquam in matrimonium consensisse, viri autem legitime probent oppositum, ad implendum juramentum nuptiarum, quod libere præstitere omnino teneantur ex cap. *Consolationi* De sponsalibus & matr. Licet autem vis & coactio matrimonium impediat, si tamen post violentiam intercedat consensus, aut cohabitatio spontanea excludat probationem coactionis, juxta cap. *De muliere &c.*, conjugium per vim contractum convalescit: secus, si invita contrahat, & se cognosci non sinat, ex cap. *Veniens* De sponsalibus.

§. VII. De impedimento ordinis, ligaminis, & honestatis. Minores ordines matrimonium non impediunt, nisi forte ratione voti & religiosæ professionis, ut docent Greg. M., & Humbertus, & constat ex praxi Ecclesiæ. Impediunt ergo ordines sacri, inter quos comprehenditur etiam subdiaconatus, ut definit Alexander III. in 4. Decret.

cret. tit. 6. Imo Clerici ipsi Græcorum nequeunt matrimonio jungi post subdiaconatum ex can. 6. Trull. Hinc Trid. sess. 24. can. 9. ait: *Si quis dixerit, clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, anathema sit.* Græci autem, quibus ante sacros ordines uxorem unam, & virginem ducere permissum est, si post sacram ordinationem, defuncta uxore, aliam ducant, vel si non habeant, ducere præsumant, ex Const. Bened. XIV. *Etsi pastoralis*, puniuntur excommunicatione latæ sententiæ & ab ordine statim deponendi sunt. Tenentur etiam, ex eadem Const., saltem per triduum, ab uxoribus abstinere ante sacrum.

Impedimentum ligaminis est matrimonium cum alia uxore antecedenter contractum. De hoc ait Hieronymus: *Una costa in unam uxorem versa est. Et erunt, inquit, duo in carne una, non tres, neque quatuor.* Ubi nota I. matrimonium, quo aliud dirimitur esse matrimonium ratum, *per verba de præsenti*, nam sponsalia *de futuro* solvuntur per sponsalia *de præsenti*. II. Matrimonium ratum nullum reddere subsequens matrimonium etiam carnali copula consumatum. III. Mulieres viris junctæ rursus contrahere prohibentur, donec certum nuncium de illorum morte recipiant, ex cap. *In præsentia* De sponsalibus.

Impedimentum *publicæ honestatis* oritur ex sponsalibus, & matrimonio *rato*, non consumato; & ita dicitur, quia Ecclesia inhonestum putat nubere cum sponsæ vel uxoris suæ, etsi non cognitæ, consanguineis. Hoc impedimentum nullum est si sponsalia, non sint valida, si autem valida sint, ex Trid. primum gradum non excedit. Persistit autem hoc impedimentum, licet sponsalia mutuo consensu solvantur, ut definit anno 1658. Congr. Concilii: idque etiam post mortem sponsi, vel sponsæ; impedimentum enim semel contractum solius Ecclesiæ auctoritate dissolvitur. Hoc impedimentum, si contrahatur ob matrimonium ratum, usque ad quartum gradum extenditur, ut definit S. Pius V. ann. 1568., definitio ergo Trid. spectat solum sponsalia de futuro. Cumque Trid. nihil innovarit circa impedimentum ex matrimonio rato, sive ex sponsalibus de præsenti, sequitur induci impedimentum hoc, licet matrimonium ratum nullum sit ratione consanguinitatis, affinitatis, impotentiæ &c. *Dummodo non sit nullum*

de-

defectu conſenſus, ex c. unico *Ex ſponſalibus* in *6*. l. 4. tit. 1. Vide Vanroy c. 4. q. 9.

§. VIII. De impedimento affinitatis. Affinitas eſt propinquitas orta ex viri mulieriſque canſumato concubitu, ſive licito, ſive illicito. Contrahitur inter virum, & conſanguineos mulieris, & viciſſim, non autem inter conſanguineos utriuſque: nam *affinitas*, ex communi effato, *non parit affinitatem*. Nec fratres, vel ſorores unius conjugis affines fiunt fratrum, aut ſororum alterius. Neque affinitas ſequitur, niſi ſequatur concubitus. Hinc obſcene puellam urgere abſque effectu carnali, carnale vinculum non infert. Requiritur etiam ut concubitus iſte ſit naturalis ex cap. *Extraordinaria* 35. q. 3. num. 2. Affinitas lineas, & gradus habet, ut conſanguinitas. Tanta ergo erit diſtantia *affinitatis* inter virum, & conſanguineos mulieris, quanta eſt conſanguinitatis diſtantia inter mulierem, ejuſque conſanguineos. Sic in linea recta uxor eſt affinis in primo gradu cum ſocero, ſive patre mariti, in ſecundo cum avo, & ſic deinceps. In linea autem laterali primus gradus affinitatis eſt uxoris cum fratre, aut ſorore viri, ſecundus cum viri nepote vel nepte. Affinitas olim uſque ad ſeptimum gradum impediebat, at ex Trid. c. 4. ſeſſ. 24. ad eos tantum reſtringitur affinitas ex fornicatione contracta, qui in primo & ſecundo gradu junguntur. Quæ vero ex honeſto concubitu & matrimonio provenit, uſque ad quartum. Si vir cognoſcat ſororem uxoris ſuæ, aut hujus filiam, nequit petere debitum, ſecus ſi comprimat conſanguineam uxoris in tertio, vel quarto gradu, quia concubitus illicitus impedit tantum in primo & ſecundo. Affinitas ergo non ſolvit matrimonium ratum, cui ſupervenit, ſed impedit contrahendum, licet interſint ſponſalia, ipſumque matrimonium dirimit, ſi ante diſpenſationem contrahatur.

§. IX. De impedimento impotentiæ. Hæc eſt coeundi impotentia. Eaque vel ex naturali cauſa oritur, vel ex maleficio: atque adeſſe creditur, ubi id fatetur uterque. Si autem vir aſſerat, & neget mulier, viro potior fides habenda eſt, niſi per ſuſpectionem & judicium vera aſſertio mulieris comprobetur. Hæc autem impotentia *cohabitatione triennii* comprobanda eſt. Naturalis impotentia ex parte viri adeſſe dicenda eſt, ſi naturæ ſit frigidæ, aut aliis de cauſis ad actum conjugii cenſeatur ineptus, dummodo ope medicorum nequeat impotentia illa juvari, ex

cap.

cap. *Requisisti* 33. qu. 1. num. 2. Impotens etiam est spado utroque teste exsectus, qui non prolifico semine potest rem uxoriam exercere. De hoc plura Sixtus V. Const. 59. *Cum frequenter*. Idem dicendum de pueris ad gignendum nondum aptis, ex cap. *Tuæ nobis* de desponsat. impub.

Ex parte fœminæ hoc impedimentum oritur ex *arctatione*, cui nequeat absque corporali periculo mederi, ex cap. *Fraternitatis* de Frig. & malef. n. 6. Negant proinde nonnulli, mulierem incisioni cogendam esse. In cit. cap. *Fraternitas* legitur, mulierem adeo arctam, ut a nullo potuerit deflorari, posse per judicium Ecclesiasticum ab eo sejungi, & alteri nubere, cui arcta non sit: quod non multo ante in nobilissima fœmina certum est contigisse. Falluntur ergo qui putant nullam dari impotentiam *respectivam*, quæ dirimat matrimonium: quæ sententia, licet vera esse possit de impedimento frigiditatis, quod ex eventu constat non adfuisse, vel non fuisse perpetuum, vera non est, si loquamur de impedimento *arctationis*, quæ etsi perpetuum non fuerit absolute, perpetuum tamen erat *respective*, idest relate ad virum, cum quo mulier primum contraxerat, quia is eam nunquam deflorare potuerat.

Verum si hæc impotentia superveniat contracto jam matrimonio, hoc non dirimitur; ex cap. *Si uxorem* 32. q. 5. n. 18. Senes etiam effœta ætate impotentes *ad humanitatis solatium* cum uxoribus morari debent. Maleficium, quo connubia impediuntur, est *fascinatio*; cujus vi conjuges devinciuntur, ne coire valeant, quod Deo permittente arte dæmonum fieri posse dubium non est, cum id demonum facultatem non excedat. Hæc autem *perpetua*, ac dirimens conjugium censetur, si per triennium Ecclesiasticis remediis, oratione, jejunio &c. sanari nequeat. Vide Auctorem l. 10. cap. 21.

§. X. De raptus impedimento. Raptus est violenta mulieris abductio ad contrahendum cum ea matrimonium, aut ad explendam libidinem. Raptor ergo non est, qui consentiente muliere ipsam a parentibus invitis abducit, ex cap. *Cum causam* De raptoribus. Statuunt hoc impedimentum etiam leges civiles ex cod. Theodosii l. 9. tit. 24., & ex cod. Justiniani eodem tit. Apud Gallos est etiam raptus subornatio puellarum, quæ absque expresso parentum, aut tutorum consensu abducuntur, si 25. annum non attigerint, & raptores capite plectuntur, & excommunicantur. Et cap. *Placuit* decernitur, ut raptores raptas fœmi-

minas non habeant uxores, licet inter se conveniant, & parentes assentiantur. Verum Trid. Synodus statuit sess. 24. nullum esse matrimonium, *quandiu ipsa*, rapta, *manserit in potestate raptoris*, a quo posse ait in uxorem duci, quando *in loco tuto*, *&* *libero constituta*, *illum in virum habere consenserit*; raptorem tamen eo etiam in casu ipso jure esse excommunicatum, non secus ac *omnes raptori consilium*, *&* *favorem præbentes*. Mulierem vero jubet arbitrio judicis decenter a raptore dotandam, *sive eam duxerit*, *sive non*.

§. XI. De impedimentis non dirimentibus. Dicuntur vulgo *impedientia*, quia impediunt quidem licite fieri, sed facta matrimonia non dirimunt. Sunt autem his versibus comprehensa: *Ecclesiæ vetitum*, *necnon tempus feriatum*, *atque catechismus*, *crimen*, *sponsalia*, *votum*. I. Est Ecclesiæ inhibitio: vetare enim potest ne conjugia jungantur judex Ecclesiasticus pendente lite circa matrimonium, ex cap. *Tua nos* De spons., & parochus, si illi denuncietur aliquod impedimentum, vel hujus suspicio oriatur cap. *Cum inhibitio* ibidem.

Quæres, an matrimonium irritum fiat, si illud vetet Rom. Pontifex? ℟. Si in prohibitionis formula, insit clausula irritans matrimonium, erit nullum, secus, si non adsit: & ita conciliantur canones, qui hac de re videntur oppositi. II. Tempus feriatum est, quo nuptiæ vetantur, *ab adventu Domini*, *usque in diem Epiphaniæ*, *&* *a feria 4. Cinerum usque ad Octavam Paschæ*, ex Trid. sess. 24. Hæretici hoc impedimentum novitatis damnant, & tyrannicæ superstitionis, cum tamen ab anno 364., vel 357. Laodicæna Syn. can. 52. statuerit: *Quod non oportet in Quadragesima nuptias, vel natalitia celebrare*. III. Catechismi nomine intelligitur ceremonia illa, qua susceptor baptizati infantis respondet interrogationibus, quæ fiunt ante fores Ecclesiæ, & quæ fiebant olim catechumenis: qua ceremonia contrahitur spiritalis affinitas. IV. Crimen hoc loco est grave scelus, propter quod antiqui canones flagitiosis vetabant contrahere cum quavis persona, licet non conscia criminis. Tale est incestus, raptus alienæ sponsæ, mors illata uxori, vel sacerdoti, aliaque omnia, quæ publicæ pœnitentiæ subjiciebantur: hac autem sublata sola crimina dirimentia attendi solent, de quibus supra. V. *Sponsalia* faciunt, ut matrimonium cum alia muliere initum, ob promissi violationem, culpa non vacet, licet illud

illud non dirimat ex supradictis. VI. Votum denique simplex matrimonium impedit non dirimit, vide paragraphum 3.

CAPUT VII.

De clandestinis conjugiis.

NOt. I. Clandestinum dicitur, quod clam peragitur, unde *consilia clandestina* apud Cæsarem l. 7. de Bello Gall. Matrimonium clandestinum est, quod absque forma a Conc. Lateran. IV. præscripta, & confirmata a Trid. sess. 24. c. 1., idest non præmissis proclamationibus, nec præsente parocho, vel alio sacerdote, & duobus, vel tribus testibus contrahitur. Cum autem ipsa Trid. Synodus declaret, hæc clandestina conjugia, *quandiu Ecclesia ea irrita non fecit*, rata & vera matrimonia fuisse, & aliunde non possit Ecclesia mutare, quæ spectant ad Sacramenti substantiam, idest materiam & formam, quæritur, an post illam definitionem sint rata?

Not. II. Ante Trid. Synodum clandestina connubia rata fuisse, eaque a Lateran. Synodo improbata esse, non irrita declarata, imo adhuc valida esse, ubi Trid. Concilium non fuit promulgatum, quia ipsum Concil. declaravit, suam definitionem de clandestinis conjugiis suum robur habere post 30. dies, a die primæ publicationis in eadem parochia factæ. Sit ergo.

PROPOSITO I. Licet clandestinæ nuptiæ ante Trid. ratæ fuerint, semper tamen ab Ecclesia sunt improbatæ.

Prob. I. pars I. ex c. 3. libri hujus prop. 2., ubi ostendimus juxta legem naturæ sufficere ad matrimonium contrahendum liberum contrahentium consensum. II. Ex jure canonico, ac præsertim ex capitib. *Matrimonium quidem*, *Sufficiat*, *Omnis res* 27. q. 2. III. ex Trid. sess. 24. c. 1., ubi ait: *Dubitandum non est, clandestina matrimonia rata, & vera esse matrimonia, quandiu Ecclesia ea irrita non fecit*. IV. ratione. Congruit enim naturæ, ut unus sponte ac libere conjugem se se tradat alteri, & cum ipso ineat individuam vitæ consuetudinem: reliqua vero ad eam necessitudinem firmandam sunt humani instituti; ergo &c.

Prob. II. pars. Ex cap. *Aliter* 33. q. 5., ubi legitur: *Legitimum non sit conjugium, nisi ab his, qui super ipsam fœminam dominationem habere videntur, uxor petatur, a parentibus sponsetur, & a sacerdote benedicatur: aliter vero præsumpta, non conjugia, sed adulteria esse non dubitate*,

tate, nisi voluntas propria suffragaverit , & vota succurrerint legitima. Quibus verbis , licet non irritentur clandestina conjugia, ut Poncio visum est , ostenditur tamen ea in se inspecta vix distingui ab illegitimis contuberniis , & eandem turpitudinem præseferre ac adulteria, licet propria voluntate rata esse queant. Hinc Tertull. de Pudic. c. 4. ait: *Penes nos occultæ conjunctiones , idest non prius apud Ecclesiam professæ, juxta mechiam & fornicationem judicari periclitantur*. Accedunt canones , & leges civiles, quibus clandestina connubia inhibentur . Unde Innocentius III. & Conc IV. Lateran. illegitimam declaravit sobolem ex clandestinis conjugiis susceptam : & Trid. c. 1. animadvertit, gravia inde oriri peccata : *Dum* in clandestinis nuptiis, *priore uxore, cum qua clam contraxere, relicta , cum alia palam contrahunt , & cum ea in perpetuo adulterio vivunt ;* ergo &c.

Propositio II. Potuit Trid., & recte se gessit, hæc irritando connubia, quæ posthac & noxia , & nulla sunt.

Prob. I. pars. I. Licet enim Christus *materiam* hujus Sacramenti constituerit civilem contractum, qui jure naturæ exigit liberum contrahentium consensum ; non tamen excedit limites auctoritatis Ecclesiasticæ talem formam, conditionemque præscribere, qua non apposita censeantur personæ inhabiles ad contrahendum : nec inde sequitur immutari materiam , nam eadem materia est civilis contractus, de cujus ratione est , ut præter consensum liberum, subjiciatur conditionibus humana lege præscriptis, sine quibus nudus consensus non sufficit . Sed hoc præstitit Tridentinum, præter liberum consensum, præscribens præsentiam parochi, & testium, & sine hac conditione declarans personas ad contrahendum inabiles; ergo &c.

Prob. maj. pluribus exemplis. Nam professio religiosa ante ann. 16. emissa irrita declaratur, nedum a Trid. PP. sess. 24., sed etiam ex cap. *Ad nostram* , & *Significatum est* in 3. Decret. tit. 31. de Regularibus . Nulla etiam Ecclesiastico jure declarantur matrimonia inter consanguineos, licet ea naturæ legi non adversentur . Idem dicendum de peccatis episcopo , aut Rom. Pontifici reservatis. Tandem quod jus naturæ statuit de libero assensu in matrimonio, statuit etiam in aliis contractibus, ex. gr., venditionis, alienationis &c., sed hi jure humano nulli sunt, nisi sub certa forma civili jure præscripta , ergo a pari. II. Contractus civilis ad bonum commune ordinatur , sed hoc

hoc subjici debet certis legibus, sine quibus bonum commune læderetur, ut fieret in contractibus a prodigo, vel pupillo factis, qui ea de re abrogantur l. 1. ff. de Curat. furiosi & l. *Pupillus* ff. De regulis juris: & multo magis in cland. contractibus, quibus ut plurimum læditur fides conjugalis, beneficium prolis, & gratia Sacramenti, ut PP. Trid. demonstrarunt, ex Pall. l. 22. c. 4.; ergo &c.

Prob. II. pars ex verbis Trid. supra cit. prob. 2. prop. 1. Deinde hæc conjugia esse irrita constat ex his verbis Tridentinæ Synodi: *Qui aliter, quam præsente parocho, vel alio sacerdote, & duobus vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus nullos, & irritos esse decernit, & annullat*, sed in his Ecclesia non excessit, ut constat ex supradictis, cum non semel duos ad contrahendum ineptos declaraverit, puta consanguineos, uxoricidas, affines &c.; ergo &c.

Ob. I. decretum illud latum est a Trid. PP. reluctantibus S. R. E. Card. Simoneta, Morono, Madrutio, Patriarcha Jerosl., aliisque, teste Pallav. l. 23. c. 9., ergo &c. II. In eo contradictoria enunciantur, nempe clandestina connubia rata & vera fuisse, *quandiu Ecclesia ea irrita non fecit*. Item *illa semper Ecclesiam esse detestatam*. Quid autem absurdius Ecclesiam detestatam esse vera Sacramenta? Hæc Sarpius. III. Hæc conjugia jure naturæ olim rata erant; ergo & nunc, cum jus naturæ immutabile sit. IV. Nequit Ecclesia immutare materiam Sacramentorum; ergo &c. V. Parochi præsentia non fuit semper necessaria ad matrimonii contractum; ergo ea est accidentalis, & adventitia: sed quod tale est, nequit Ecclesia constituere pro essentia Sacramenti, alias posset irritum reddere baptismum &c.; ergo &c. VI. ex eo decreto majus emersit incommodum. Ubi enim antea clandestine contrahentes innoxie conveniebant, posthac in perpetua fornicatione versantur; ergo &c.

℞. ad I. neg. cons. Nam laudati PP., re melius discussa, in eandem sententiam, ex Pallavicino cit. loco, descenderunt. Ad II. neg. ant. Ad prob. dist. ant. Ecclesia ea matrimonia detestabatur per se, neg., per accidens, & ex hominum pervicacia, quo sensu execramur quævis Sacramenta sacrilege administrata, aut suscepta, conc. Ad III. neg. cons. Non enim jus naturæ pervertitur, sed perficitur, cum ei humanis legibus apponuntur conditiones ab

bonum commune directæ. Vide prop. 2. n. 2.

Ad IV. neg. conſ. Nam etiam nunc contractus civilis eſt hujus Sacramenti materia, neque hæc immutata eſt, ex quo Eccleſia juſta de cauſa quoſdam ad contrahendum ineptos declaraverit, ut ſupra dictum eſt. Id etiam lege civili ſtatutum eſt, quoad prodigos, & pupillos. Ad V. ℞. Non ſemper quidem neceſſariam fuiſſe præſentiam parochi & teſtium, ſed ſemper neceſſarium fuit, ut contractum inirent perſonæ legitimæ; atqui Eccleſia nunc præſentiam illam exigit, ut perſonæ legitimæ contrahant, ſicut in profeſſione religioſa certum requirit annorum numerum; ergo &c.

Ad VI. neg. ant. Eo enim decreto conſuluit S. Synodus vinculo ac fidei maritali, bono legitimæ prolis, & Sacramenti ſanctitati. Neque hinc ſequitur fornicationi patere aditum, cum, ubi S. Synodus promulgata eſt, ſciant omnes clandeſtina conjugia, æque ac mechiam, reprobari. Nec leve adverſus fornicationem remedium eſt cavere, ne velut uxores ſcorta habeantur.

CAPUT VIII.

De matrimoniis Hæreticorum, præſertim in Hollandia contractis, & de Benedicti XIV. Conſtitutione.

MAtrimonia inter catholicos, & hæreticos inita valida quidem eſſe, ſed noxia docent Sanchez, Poncius &c., & demonſtratur I. ex quo nulla lege tamquam irrita declarentur. Non naturali, cum enim conſtet veteres Patriarchas, & mulieres SS., ut Monnica, & Læta ethnicis nupſiſſe, *diſparitas cultus* non fuit olim impedimentum dirimens. Nec divina lege. Nam Apoſtolus reprobat quidem ut illicita hæc conjugia, non ut nulla. Neque Eccleſiaſtica, cum in cap. *Decrevit* de Hæreticis in 6. firma & valida ea conjugia ſupponantur: tum quia hæretici inter Chriſtianos connumerantur, & ſubjiciuntur juriſdictioni Eccleſiæ matrimonium hæreticorum Sacramentum eſt, licet ſacrilegio pollutum. Nec obſtat canon Trull. 72., quo declaratur, *nuptias hujuſmodi irritas exiſtimari*. Nam cit. canon accipiendus eſt de ſeparatione fidelis conjugis a viro hæretico, niſi cum illo habitare conſentiat. Sequitur enim: *Si fideli homini placet cum infideli cohabitare, aut e contra, ne a ſe invicem ſeparentur, ex divi enim Pauli ſententia ſanctificatus eſt infidelis &c.* Eſſe autem illicita hæc Sacramenta prob. I. ex Ap. Corinth. 6.: *Nolite jugum ducere cum infidelibus*, quæ verba accipit Hieronymus l. I. adverſus Jovinian. de matrimonio. II. Illud I. Corinth. 7.: Cui

7.: *Cui vult nubat , tantum in Domino* ; Theodoretus , D. Thomas &c. de viro fideli tantum accipiunt, ut sensus sit: *Nubat , sed temperanter , nec a Christi fide descisscens*.

III. Idem constat ex sacr. canonibus, ex *67*. Laodic., 14. Calced.; 12. Carthag. I. , *16*. Illib. IV. Ex periculo subversionis conjugum, & filiorum , quam probat Poncius ex Tertulliano, Ambrosio, & Chrysostomo , & exemplis eorum, quos pravæ mulierum illecebræ deceperunt . Hac de causa Juenin , aliique hæc connubia juri naturali adversari opinantur, sed plane falluntur , constat enim plura matrimonia, etiam cum ethnicis inviolato naturæ jure stetisse , plura etiam ad fidei incrementum , & conjugum sanctificationem valuisse, ut de Monica , & de Læta dictum est. Cæcilia item Lucia, & Crotildis ethnicis nupsere, Ringundis , & Brunichildis Arianis.

V. Greg. XIII. , Urban. VIII. , Clem. VIII. , & Benedict. XIII. in hujusmodi matrimoniis dispensaverunt. Nec dicat Juenin, hanc dispensandi praxim esse valde recentem, nam ipse in superiori art. docuit , hæc matrimonia cum infidelibus usque ad V. sæculum valuisse, nullumque jus ea irrita fecisse; vetantur ergo solo jure Ecclesiastico, in quo potest Rom. Pontifex dispensare. Dummodo ergo causa dispensationis intersit, qualis est spes conversionis conjugis infidelis, vel si vir permittat uxorem filiosque vivere juxta ritum catholicum, potest pontifex dispensare, secus, si adsit subversionis periculum, eo quod quisque vitare teneatur periculum perditionis . Ex dictis autem de clandestinis conjugiis constat, hæc matrimonia nulla esse , si in catholicorum regionibus , ubi Tridentinum promulgatum est, clandestine celebretur.

Sed difficilior quæstio est de matrimoniis, quæ coram magistratu, absente parocho, contrahuntur in Hollandia , aliisque Fœderati Belgii provinciis . Complures enim irrita esse ea matrimonia dixere , quod in illis provinciis Trid. decretum opera Margharitæ Parmensis, quæ tunc pro Philippo II. Belgium regebat, promulgatum fuerit an. 1565., ut scribunt Huygens, De-Cocq, Zypæus, Neusser, Reinsfestuel, aliique, quos laudat noster Piette . Alii Theologi vero non negantes hæc matrimonia fuisse irrita initio revolutionum , quando parochi adesse poterant, tradidere , tunc rata illa exstitisse , cum jugo religionis excusso politici tantum , & hæretici magistratus vigeret auctoritas.

Dum hæc controversia ita penderet, Benedictus XIV. causam hanc sedulo expendendam commisit Guidobono Cavalchini, & Joachimo Besozzi, quos postea sacra purpura ornavit, aliisque doctissimis viris, quorum consultationibus ad examen revocatis Constitutione, quæ incipit *Matrimonia*, anno 1741. statuit, & declaravit: I. matrimonia ab hæreticis inter se in locis fœderatorum ordinum dominio subjectis celebrata, non servata forma a Trid. præscripta, *pro validis habenda esse, dummodo aliud non obstiterit canonicum impedimentum*, adeoque, si uterque conjux ad catholicam redeat, *eodem, quo antea, conjugali vinculo ipsos omnino teneri*, licet mutuus consensus coram parocho non renovetur. Sin autem unus tantum ex conjugibus convertatur, *neutrum posse, quamdiu alter superstes erit, ad alias nuptias transire*. Quoad vero conjugia, quæ in iisdem fœderatis Belgii Provinciis absque forma a Trid. præscripta a catholicis cum hæreticis contrahuntur, monet laud. Pontifex episcopos, vicarios, parochos &c., *ut catholicos ab hujusmodi nuptiis ineundis, quantum possint, absterreant*. At si forte aliquod hujusmodi matrimonium contractum jam sit, aut in posterum, quod absit, contrahi contingat, statuit *matrimonium hujusmodi, alio non concurrente canonico impedimento, validum habendum esse, & neutrum ex conjugibus, donec alter supervixerit, posse sub obtentu dictæ formæ non servatæ novum matrimonium inire*. Debere tamen conjugem catholicum pro gravissimo scelere pœnitentiam agere, & conari pro viribus conjugem a fide alienum lucrari; scientem *se istius matrimonii vinculo perpetuo ligatum iri*.

CAPUT IX.

De sponsalibus, atque denunciationibus, quæ matrimonii celebrationem præcedunt.

SPonsalia sunt *futurarum nuptiarum promissio*, ut ait cap. *Nostrates* 30. qu. 1. Nicolaus I. De his autem sequentia sunt adnotanda.

I. Ad sponsalia ineunda non sufficit interior animi cogitatio, mentis propositum, neque indeterminata voluntas, neque unius assensus, sed requiritur viri ac mulieris mutua promissio, aut verbis, aut signis expressa. Hinc jure Ecclesiastico ad sponsalia 7. annorum ætas requiritur, ut statuit Alex. III. cap. *Literas* De desponsat. impub. Si autem pro minoribus septennio parentes contrahant, sponsi usque ad legitimam ætatem exspectare debent, nisi ante an-

annos pubertatis carnalis commixtio interfuerit, vel urgentissima causa interveniat, ex cap. *Ubi non est consensus*, tit. tit. Cum itaque ad sponsalium valorem necessarius sit contrahentium consensus, hinc sequitur ea Hormisdæ verba: *Potest filium nondum adultum pater, cui vult matrimonio tradere, & postquam filius pervenerit ad perfectam ætatem, omnino debet hoc adimplere*, accipienda esse *de solo debito honestatis*, ut ait Glossa, & colligitur ex Bonif. VIII. cap. *Si infantes* in 6. Nam in iis, quæ arbitrii sunt, cessat in adultis patria potestas.

II. Dum ergo adultus contrahit parentibus annuentibus sponsalia, *non luxuriæ causa*, *sed sola posteritatis dilectione*, uxorem quærat, ut habetur Tob. 9. Illud etiam meminerit: *Si vis nubere*, *nube pari*. Inferior quippe uxor despicitur, superior despicit. De tempore nuptiarum notum illud Hesiodi: *Junge tibi uxorem annos cum numeras terdenos*, *sed fœmina decimoquarto anno pubescit*, *nubat mox inde sequenti*. De uxoris dotibus pulchre auctor Prov. ait: *Fallax gratia*, *& vana est pulchritudo &c.* Nec illepide quidam scripsit: *Quæ tibi ducenda est habeat P.: quinque puella sit pia*, *sit prudens*, *pulchra*, *pudica*, *proba*. Inter sponsalia debet aliquod tempus intercedere, *ne vilem habeat maritus datam*, *quam non suspiraverit sponsus dilatam*, ait l. 8. Confess. c. 3. Aug. At post sponsalia debet virgo, quantum potest, se ab oculis sponsi subducere, ut monet Tertull., quare sponsi monendi sunt, *ne ante contractum matrimonium sub eodem tecto simul habitent*.

III. Dissolvuntur sponsalia I. partium consensu. II. per matrimonium cum alia initum *per verba de præsenti*. III. Si apposita conditio non impleatur, nisi tamen accedat carnalis commixtio. IV. per professionem monasticam, & susceptionem Ordinis sacri. V. Si alter conjugum abeat in regionem longinquam inscio altero, nec redeat statuto tempore. VI. per unius contrahentium fornicationem. VII. Si inter sponsos, vel eorum parentes graves inimicitiæ oriantur. VIII. Si eorum unus in turpia vitia se se immerserit, si sit pauperrimus, leprosus, vel insanus ante copulam, ex cap. *Pastoralis* De except. &c.

IV. Præter sponsalia, nuptiis proclamationes sunt præmittendæ, faciendæ *tribus continuis diebus festivis inter Missarum solemnia*, juxta definitionem Concil. IV. Lateranen. can. 51. ac Trid. sess. 24. cap. 1. Hæ proclamationes fieri debent ex Rituali Rom. *a proprio utriusque contra-*

trahentis parocho. Permittit tamen Trid., ut *si fuerit suspicio matrimonium malitiose impediri posse, tunc vel una tantum fiat, vel saltem parocho, & duobus, vel tribus testibus praesentibus matrimonium celebretur*. Sed hanc dispensationem S. Synodus *solius Ordinarii* judicio committit.

Caput X.

De ministro Sacramenti matrimonii.

Veteres Theologi fere omnes docent, hujus Sacramenti ministros esse contrahentes, sacerdotis vero benedictionem & verba ritum esse ad ejus substantiam non spectantem, ut ait S. Th. 3. p. 42. art. 1., cui subscribunt Scholastici in 4. dist. 26. & Jureconsulti cum Fagnano, qui oppositam sententiam ait esse *periculosam in fide*. Et Soto ait esse *singularem*. Illam tamen postea plures secuti sunt, propugnantes sacerdotis benedictione ad Sacramenti dignitatem matrimonium attolli. Ita post Cajetanum, & Melchior. Canum, Toletus, Ledesma, Maldonatus, Estius, Sylvius, du Hamel, De-Cocq., Juenin, Tournely, Piette, aliique, quos laudat clariss. Auctor. Sit ergo

Propositio. Communior sententia est matrimonii ministrum esse contrahentes, licet opposita docens parochum esse hujus Sacramenti ministrum, sua probabilitate non careat.

Prob. I. pars. Ex decreto Eug. IV., ubi legitur: *Causa efficiens matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de praesenti expressus*, sed haec verba proferuntur a contrahentibus; ergo &c. Nec dici potest ibi agi de matrimonio, ut est contractus, cum constet ibi Eugenium agere de Sacramentis, paragraphum illum sic incipiendo: *Septimum est Sacramentum matrimonii*. Unde in Enchiridio Instit. Christianae editae nomine Conc. Colonien. habetur: *Verbum hujus Sacramenti est, quo ambo mas & faemina sibi mutuo fidem conjugalem dant*. II. Trid. Synodus sess. 24. c. 1. definit: *Matrimonia clandestina libero contrahentium consensu facta rata & vera esse matrimonia, quandiu Ecclesia ea irrita non fecit*. Nec Trid. *vera & rata* illa dicit in ratione contractus, constat enim ex cap. *Quanto magis* De divortiis: *Quod matrimonium inter fideles verum, & ratum existit*, ad differentiam matrimonii infidelium, quod, *etsi verum sit, non est tamen ratum*. Adde quod Trident. Synodus ibi benedictionem nuptialem aperte inter ceremonias enumerat. III. Adhaeserunt huic sen-

ſententiæ Theologi univerſi, excepto Guillelmo, cujus ſententia eſt ambigua, ſed a communi doctrina non eſt abſque gravi rationum pondere recedendum; ergo &c. Fruſtra vero nititur Canus D. Thomam ad ſe trahere, is enim nunquam retractavit, quod ſcripſit in 4. diſt. 26. q. 2. art. 1.: *Verba, quibus conſenſus exprimitur, ſunt forma hujus Sacramenti, non autem benedictio ſacerdotis, quæ eſt quoddam Sacramentale*. IV. A Sacra Congreg. Concilii definitur, non eſſe de ſubſtantia matrimonii, ut parochus loquatur, ſed ſat eſſe ſi præſens ſit. Confirmatur tum ex Concilio Trid., quod parochi ac teſtium præſentiam requirit, non ut ſit miniſter; ſed ut vitentur incommoda orta ex clandeſtinis conjugiis, tum ex innumeris Ritualibus Latinorum, & Græcorum, ubi nullum apparet *formæ ſacramentalis* veſtigium.

V. Quod verba ſacerdotis habeant rationem formæ nullibi expreſſe legimus, imo haud obſcure infertur oppoſitum ex cap. *Licet præter ſolitum*, & ex cap. *Tua fraternitas* De ſponſa Duorum, formam ſitam eſſe in verbis contrahentium: *Ego te accipio in meam, vel meum*. Diverſa quoque ſunt etiam in Latinis Eccleſiis verba a parochis prolata, quidam enim ajunt: *Ego vos ſponſo, & Sacramentum confirmo*. Alii: *Quod Deus conjunxit &c.*, quæ potius ſupponunt factum Sacramentum. Imo Trid. ipſum ſtatuit, ut quis *utatur verbis, juxta uniuſcujuſque provinciæ ritum*. VI. Forma Sacramentalis ea eſt, quæ effectum Sacramenti producit, ſed hanc præſtat conſenſus contrahentium verbis aut ſignis expreſſus; ergo verba ſacerdotis: *Ego conjungo vos*, nil aliud ſonant, niſi: *Ego approbo, confirmo &c.*, quippe conjuges jam conjunctos ſupponunt.

Prob. II. pars. Oppoſita enim ſententia nititur I. auctoritati Tertulliani, qui l. de Pudic. damnat matrimonia apud Eccleſiam non celebrata. Ambroſius etiam ep. 70. ait: *Ipſum conjugium ſacerdotali benedictione ſanctificari oportet*. Eandem benedictionem memorant Innoc. I., Carth. IV., Siricius &c. Et S. P. in Pſ. 149. ad matrimonium exigit *epiſcopi manus*, ideſt *poteſtatem*, ut explicat Vanroy. II. Ritualia complura ſacerdotem vocant hujus Sacramenti miniſtrum, ut Romanum, Colonien., Cameracen., & Conc. Petrocorien. III. Sacerdotale, Rituale Rom., & Trid. Syn. præſcribunt parocho, ut dicat: *Ego vos conjungo &c.*; ſicut ergo hæc verba: *Ego te abſolvo* conſtituunt veram pœnitentiæ formam, ita & illa matrimo-

monii formam constituunt. IV. Matrimonium est novæ legis Sacramentum, sed ad sacerdotes spectat divina dispensare mysteria; ergo &c. V. Contrahentes Sacramentum recipiunt; ergo non efficiunt. Adde, quod ante Trid. carnalis concubitus supplebat vices verborum: *Accipio te &c.* Absurdum est autem carnalem actum Sacramentum perficere; ergo &c. VI. Alexander III. cap. *Cum in Ecclesia* de Simonia *benedictiones nubentium aliis Sacramentis* adjungit; ergo &c. Hæc argumenta hanc sententiam probabilem reddunt, sed prior sententia his momentis non evertitur.

Ad I. ergo ℞. ex PP. id unum inferri, nuptias in faciem Ecclesiæ celebrandas esse, ut ministrorum benedictione firmiorem nexum acquirant. Nam PP. eodem modo detestantur nuptias clam a sacerdote benedictas, ex cap. *Nullus* 30. q. 5., & Conc. Turonen. c. 12. eas vetat sub excommunicationis pœna. Ad II. ℞. parochum dici hujus Sacramenti ministrum, quia solus minister est sacri ritus & benedictionis nuptiarum. Ad III. Vide argum. 4., & 5. prioris sententiæ. Ad IV. ℞. S. Thomas, sacerdotem esse ministrum aliorum Sacramentorum, quia in iis actus suscipientium non sufficiunt ad effectum Sacramenti, ut sufficiunt in matrimonio, ubi *quicumque est sui juris potest se alteri obligare; & ideo sacerdotalis benedictio non requiritur tamquam de essentia Sacramenti.*

Ad V. neg. conf. Cum enim contrahentes ex mutuo consensu ligari possint, possunt utique conficere Sacramentum, eique consensui, non quidem ut actus humanus est, sed ex Dei institutione, sacramentalis gratia confertur, non autem carnali commercio. Alii duplicem consensum distinguunt, alium ex *naturali affectione*, alium ex *religiosa intentione*, ex quo tantum perficitur Sacramentum. Ad VI. dist. ant. Adjungit, ut *formam*, & *causam efficientem*, neg., ut *benedictionem Sacramenti* (1), conc. Nubentes

(1) Videtur Alexander III. accepisse nomen Sacramenti *lato modo* prout significat *sacramentale*. Etenim jungit benedictionem nuptialem exequiis defunctorum, quæ dici nequeunt nisi sacramentale: *Horribile est*, ait Alex. III. ib., *quod pro sepultura & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, & aliis Sacramentis aliquid requiratur.*

tes enim benedicuntur, dum in faciem Ecclesiæ mutuo consensu Sacramentum efficiunt.

Quæres: quinam sit *proprius parochus* nuptiarum celebrandarum? ℞. De hoc argumento egregie scripsisse Benedictum XIV. in sua Notificatione edita ante pontificatum ann. 1734., ubi statuit, ex authenticis sacræ Congreg. Concilii decretis, Nuptias celebrandas coram parocho, *non originis*, *sed domicilii*. Quo nomine non rus, aut locus alius, ad quem, *recreationis*, *vel peragendæ rei causa accedatur*, intelligi debet, nec civitas aut locus, ad quem vir & mulier solo animo illic celebrandi matrimonium veniunt, proprio domicilio non relicto. Qui ergo animo domicilium suum retinendi pergit ad loca, ubi Trid. nondum est promulgatum, invalide contrahit: secus, si in iis sedem figat. Qui extra patriam versantur studiorum causa, vel rectoris, judicis, medici officium exercentes, item famuli, aliisque, *quasi domicilium* habentes, coram parocho illius loci contrahere possunt. Perpetuo carceri addicti parochum loci, ubi sunt carceres; custos autem carceris sui domicilii parochum adire debent.

Puellæ, quæ apud moniales educantur, domum propriam adire debent, quam si non habeant, a parocho, sub quo est monasterium, jungi debent in matrimonium. Si vero domum habeant paternam, a parocho domicilii. Item orbatæ parentibus, ac derelictæ, quæ in hospitiis servantur, non a confessario, sed a loci parocho jungi debent. Errones, & *Zingani*, in qdorum numerum non veniunt peregrini, aut alii habentes alicubi domicilium, adire debent parochum, in cujus parochia tunc consistunt. In qua vero parochia matrimonium celebratur, illius parochus præsens erit. Hæc Benedictus XIV. ex supra laud. sacræ Congregationis decretis.

Caput XI.

De Polygamia.

NOt. *Polygamia* est multiplicatio conjugii, & duplex est. Prima, quando vir unus plures simul uxores habet, & *successiva*, cum altero conjugum defuncto transit superstes ad alias nuptias. Nullum exstat in sacris litteris exemplum, quod eadem mulier pluribus viris nupserit, idque juri naturæ repugnare, *apud omnes exploratum esse*, ait Bellarminus de Matr. c. 10. Plura sunt autem ibi exempla Lamechi, Abrahami, Jacobi &c., qui plures duxerunt mulieres. Hos peccasse contra jus naturæ affirmarunt Saddu-

ducæi, & novatores plurimi, Calvinus, Junius, Beza &c.; repugnantibus tamen non solum catholicis, sed Glassio, Brentio, Cuneo, & Lutheranis universis. Vera & communior sententia est, polygamiam muliebrem primario conjugii fini, qui est prolis susceptio, non adversari, licet repugnet fini secundario, idest perfectæ societati; adeoque ad propagationem Hebraici populi cum patriarchis fuisse in polygamia dispensatum. Christus autem matrimonium ad priorem institutionem reduxit; adeoque in lege Evangelica vetita omnino est polygamia. Polygamiam successivam, seu secundas nuptias, damnarunt Montanistæ, & Novatiani, Catholici autem eam non improbant, ut falso scribit Kemnitius. His notatis sit

PROPOSITIO I. Polygamia virilis scelus foret turpissimum, & juri naturæ contrarium.

Prob. I. Ex Aug., qui l. de Bono conj. c. 17., ex quo vir si caput mulieris, ostendit non perverti naturæ ordinem, si uni viro uxores multæ jungantur: *Non sicut uni viro etiam plures habere licebat uxores, ita uni fœminæ plures viros. Occulta enim naturæ lege amant singularitatem, quæ principantur. Subjecta vero, si ratio socialis admittit, etiam plura uni non sine decore subduntur. Neque enim sic habet unus servus plures Dominos, quemadmodum plures servi unum Dominum*. II. Idem probat S. D., *quia pluribus maritis vivis nullam legimus servisse sanctarum, plures autem fœminas uni viro legimus: neque enim contra naturam nuptiarum est*. III. Addit S. D. ib. *Plures fœminæ ab uno viro fœtari possunt, una vero a pluribus non potest*. IV. Si eadem mulier pluribus viris nuberet, haberet hoc conjugium idololatriæ symbolum, ut enim ait S. P. ib.: *Sicut multæ animæ uni Deo recte subduntur, ideoque non est verus Deus animarum, nisi unus, una vero anima per multos falsos Deos fornicari potest, non fœcundari*; ergo &c.

PROPOSITIO II. Polygamia muliebris finibus matrimonii secundariis, ac perfectioni adversatur.

Prob. I. Ex sacris litteris. Deus enim unicum masculum tantum creavit, eique unam fœminam, non plures junxit. II. Ex PP. De Lamecho enim, qui primus accepit uxores duas, ait Tertull. de Exhort. cast. *Duabus maritatus tres in unam carnem effecit*, & Hieronymus ep. 85. ad Salvinam: *Unam costam divisit in duas*. III. Ex historia constat ab ea polygamia plura dissidia ortum habuisse, ut inter Saram & Agar, inter Liam & Rachelem. Hinc

Hinc Euripides, qui ex Agellio l. 15.: *Duas simul uxores habuerat*, in Andromaca ajebat: *Numquam geminos lectos laudabo, neque binas matres habentes liberos, rixam quidem domorum*. Eandem damnarunt leges complures. Cecrops enim Athenis unicam uni viro junxit mulierem, hinc Socrati objectum est a Callisthene, eo quod binas duxisset. Apud Romanos l. *Eum* polygamos comitabatur infamia. Imo Constantinus polygamiam sub pœna capitali proscripsit; ergo &c.

PROPOSITIO III. Antiqui Patriarchæ uxores plures inculpate duxere.

Prob. I. Ex Tertull., qui c. 5. de Cast. ait: *Nobis quoque licebit innumerum nubere, si adhuc typi futuri alicujus Sacramenta supersunt, vel si etiam nunc locus est vocis illius: Crescite & multiplicamini*. Chrysostomus hom. 56. in 26. Genes. ait: *Tunc enim, quia principia erant, permissum fuit cum duabus, vel tribus uxoribus misceri, ut humanum genus propagaretur*. Ambrosius l. 1. de Abr. c. 4. ejus polygamiam excusat, quia ex *studio propagandæ sobolis, non ardore vagæ libidinis* se se ancillæ permiscuit. Idem docet S. P. l. 16. de Civ. Dei c. 25.: *Nullo modo*, ait, *est inurendum de hac concubina*, Agar, *crimen Abrahæ; usus est ea quippe ad generandam prolem, non ad explendam libidinem*. Et l. 22. contr. Faust. c. 30. de Jacob ait: *Quid tandem criminis est, quod de pluribus simul habitis uxoribus objicitur sancto viro Jacob? Si naturam consulas, non lasciviendi, sed gignendi causa illis mulieribus utebatur? Si morem, illo tempore hoc factitabatur: si præceptum, nulla lege prohibebatur*. Nec te moveat ab Aug., Tertulliano, ac Leone M. Agar Abrahæ *concubinam* appellari, hoc enim vocabulum *secundariis uxoribus* non inepte tribuebatur, quod non essent ea dignitate præditæ, ac uxor prima, nec filios gignerent paternorum bonorum hæredes, atque ad prolis genesim, non ad familiæ regimen ducerentur.

Ob. Sadducæi, & Calviniani: Levit. 18. habetur: *Mulierem unam ad alteram ne assumito*. Et Deuter. 17.: *Non multiplicabit uxores*; ergo &c. II. Polygamia repugnat substantiæ conjugii: eandem enim potestatem habet vir supra corpus mulieris, ac ista supra corpus viri ex Aug. l. 1. de Adult. conjug. c. 8. Unde refert Estius, polygamiam illicitam esse spectato jure conjugali, utrique enim conjugi fit injuria, si alteri tradatur alterius corpus.

℟. neg.

℟. neg. conf. Nam vulgata hebraicum אחותה recte reddit: *Sororem* ejus, ut habent etiam Chaldaica, Samaritana, Syriaca, Græca, Arabica, exigitque, fatentibus etiam Grotio, Drufio, Fagio &c., hebraicæ linguæ proprietas. In fecundo autem loco vetatur folum nimius uxorum numerus, unde vulgata habet: *Non habebit uxores plurimas*, & Hebraica: *Non multiplicabit valde*. Nam tefte Plutarcho ex nimio uxorum numero enervatur gignendi vis. Idque exemplo Salomonis confirmatur, qui ex 700. uxoribus & concubinis 300. unicum Roboamum, & duas fœmellas Evaphet & Bafemat legitur fufcepiffe. Ad II. vide notas & prop. 1. hujus cap. Quoad poteftatem vero unius conjugis in corpus alterius, dici poteft fupremum Dominum Patriarchis poteftatem feciffe difponendi de fuo corpore per novum contractum, non diffoluto priori, ut docet cl. Auctor tom. 4. pag. 26. Hinc cap. *Gaudeamus* De divortiis polygamia Patriarcharum a crimine adulterii excufatur, quod fuerit divina revelatione conceffa, eo modo, quo excufantur Ifraelitæ a furto, & Sampfon ab homicidio. Quid plura? Abraham, Jacob, David, Elcana, aliique polygami commendantur in facris litteris, nunquam ea de re reprehenduntur; ergo &c.

Propositio IV. In lege Evangelica polygamia vetita eft.

De fide eft ex Trid. definitione feff. 24. Et prob. 1. ex Matth. 19., ubi Chriftus ait: *Quicumque dimiferit uxorem fuam, nifi ob fornicationem, & aliam duxerit mœchatur*. Ex quibus Innoc. III. cap. *Gaudemus* De divortiis ait: *Si ergo uxore dimiffa duci alia de jure non poteft, fortius & ipfa retenta*. II. Innoc. I. ep. 9. ait: *Secundæ mulieris conjugium, priori fuperftite, nullo modo poteft effe legitimum*. Et Nicolaus I. ad Confulta Bulg. n. 51. ait: *Duas tempore uno habere uxores, nec ipfa origo humanæ conditionis admittit, nec lex Chriftianorum ulla permittit*; ergo &c.

Dices Valentinianus, Conftantius, & Lotharius duas fimul uxores habuere; ergo &c. ℟. Valentinianum, ut probrum & dedecus hujufmodi a fe amoveret, legem impiam coftituiffe, ut cuilibet duas fimul uxores habere fas effet, ait Socrates l. 4. H. E. c. 31. Conftantius Arianus fuit: Lotharius denique una cum pellice communione privatus eft a Nic. I.; ergo &c.

Pro-

Propositio V. Soluto per mortem cum priore uxore conjugio fas est secundam, tertiam, & quartam &c. ducere.

Prob. Ap. I. Cor. 7. ait: *Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit: quod si dormierit vir ejus, cui vult nubat, tantum in Domino*: ait Chrysostomus hom. 19.: *Cum temperantia, cum honestate*. Ambrosius de Viduis c. 2. num. 10. ait: *Secundas nuptias Apostolica præcepta non damnant*. Hieronymus ep. 27. ad Marcellam: *Nos secundas nuptias concedimus, Paulo jubente ut viduæ adolescentulæ nubant*. Et ep. 30.: *Ego libera voce proclamo, non damnari in Ecclesia digamiam, imo nec trigamiam, & ita licere quinto, & sexto, & ultra, quomodo & secundo marito nubere, sed istæ nuptiæ solatia miseriæ sunt, non laudes continentiæ*. S. P. A. l. de Bono viduit. c. 12. ait: *De tertiis, & de quartis nuptiis solent movere quæstionem, unde nec ullas nuptias audeo damnare, nec eis verecundiam numerositatis auferre*. Accedunt definitiones Ecclesiæ: nempe Nicænæ Synodi can. 8., Urbani III. cap. *Super alia*, Innoc. III. cap. *Cum secundum Apostolum* 4. Decr. tit. 21., Eugenii IV. Decretum pro Arm., ubi statuit. *Etiam tertias, quartas, & ulteriores nuptias licite contrahi posse*; ergo &c.

Opp. Basilius in ep. ad Amphil. can. 4. tertias nuptias appellat: *Castigatam fornicationem*. Auctor Const. l. 3. c. 2. eas vocat: *Indicium intemperantiæ*. II. Digami sunt irregulares, ex Ap. 1. Tim. 3., ex Tertulliano, Epiphanio, Hieronymo &c. III. Secundæ nuptiæ sine benedictione sacerdotali celebrantur; ergo &c.

℞. ad I. PP. non laudare secundas nuptias, propter incontinentiam nubentium, non propter inhonestatem nuptiarum. Ad II. ℞. Innocentius III. cap. *Debitum* de Bigamis, eos esse *irregulares*, non propter Sacramenti defectum, sed quia *bigamus non est unus unius*, ait ibi Innoc., & quia secundæ nuptiæ non æque repræsentant, ut primæ, Christi cum Ecclesia unionem, quo sensu ait S. P. A. de Bon. conjug. c. 18. bigamum *non peccatum aliquod admisisse, sed normam quandam Sacramenti amisisse, non ad vitæ bonæ meritum, sed ad ordinationis Ecclesiasticæ signaculum necessarium*. Ad III. ℞. Secundas nuptias solemniter non benedici, quia hæc solemnis benedictio iterari non debet.

CAPUT XII.

De indissolubilitate matrimonii.

NOt. I. Repudium apud Macedones, aliosque Græcos obtinuisse scribit Justinus l. 9., ubi ait Philippum Cleopatræ nupsisse expulsa Alexandri matre Olimpiade. Et Demosthenes Or. 1. ait, repudium scribi solitum apud Archontem. Romani etiam ob sterilitatem uxores repudiarunt, juxta legem XII. Tabularum; licet Tertull. in Apol. 6. scribat, per 600. annos apud Romanos nullum contigisse repudium. Neque ad nutum viri, sed tabulis firmata connubia, tabulis tantummodo solvebantur. Judæi etiam, quibus permissum fuisse repudium ex 29. Deuter. constat, repudiare uxorem non poterant, nisi dando ei libellum, quem Hebræi appellant ספר כריתות *sepher cheritut*, Græci βίβλιον ἀποςασίε *schedam abscissionis*. Viris tantum repudiare uxores permissum erat, non vicissim: hinc Salomen, quæ libellum repudii misit Costobaro, non fecisse *juxta Judæorum leges*, ait Josephus l. 5. Ant. c. 7.

Not. II. Non conveniunt Theologi, an per libellum repudii uxore dimissa, fas esset novum inire connubium. Affirmat Bellarminus, Sanchez, Poncius, du Hamel, Tournely, sed ex Bellarmino ipso *communior sententia Magistri, Bonav., Richardi &c. habet, ut illicitum semper fuerit, sed permissum tamen, ut impune fieret causa majoris mali vitandi*. Idem sentiunt Estius, Sylvius, Gotti, Vanroy &c. Quidquid sit de ea lege Judaica, non dimittendam uxorem, nisi ob fornicationem, nec dimissam ad alia vota transire posse docet Christus Matth. 19. Hinc oritur quæstio, an per adulterium, vel per monastica vota, solvantur conjugia? Sit itaque

PROPOSITIO I. Per libellum repudii non solvebatur vinculum primi conjugii, sed hoc Judæis ob duritiam cordis permissum est, ne exosas uxores necarent.

Prob. Matth. 19. Pharisæis Christum rogantibus, an fas esset dimittere uxorem suam quacunque ex causa, respondet id repugnare institutioni matrimonii, ejusque vinculo. Nam Deus *masculum & fœminam conjungens, ostendit secunda vitanda conjugia*, ut ait Hieronymus, & ideo masculum unum, & unam fœminam condidit: *Ut unius conjugis consortia nectterentur*. Hinc addit Christus: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*. Reponentibus autem Judæis: *Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudii, & di-*

& dimittere? subdit Christus: *Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras*, idest, *Moyses*, *cum videret propter desiderium secundarum conjugum primas interfici*, *maluit indulgere discordiam*, *quam odia & homicidia perseverare*. Similia habet Chrysostomus in catena Corderii pag. 263., ubi ait: *Protervia male morati populi*, Moysen, *coactum*, *permisisse bene rem non bonam*, *& metu majoris mali*. Eadem habet Theophylactus. Item S. P. A. de Bono conjug. cap. 8. num. 7. ait: *Cui consuetudini*, Ethnicorum, *simile aliquid propter Israelitarum duritiam videtur permisisse Moyses de libello repudii. Qua in re exprobratio*, *quam approbatio divortii magis apparet*.

Hinc patet, sententiam nostram SS. PP. menti propius accedere, quorum nullum adversarii pro se habent: nam auctor Oper. imperf. hom. 32. in Matt., quem laudat Bellarm. non est Chrysostomus, sed Arianus, ut norunt omnes. Et D. Thomas l. 3. contr. Gent. nobiscum sentit, ut Sylvius ostendit. Accedit ratio. Nulla enim afferri potest causa, ob quam Deus adversus matrimonii institutionem repudium cohonestaret: nam sobolis propagationi satis consultum fuit permissa polygamia. Adde, quod mulier alteri viro nupta ex Deuter. 24.: *Polluta*, *& abominabilis coram Domino*, dicitur, qua phrasi Ezech. 33. *pollutæ* dicuntur adulteræ. Hinc Jeremias c. 3. repudiatam comparat fornicariæ.

Ob. I. Repudium jubetur a Domino Deuteron. 23., Malach. 2., & Matth. 19.; ergo est honestum & licitum.

℟. dist. ant. Jubetur, quoad uxoris dimissionem, neg., quoad conscriptionem libelli, conc. Recte S. P. A. l. 19. contra Faustum ait: *Utique nolebat dimitti uxorem a viro*, *qui hanc interposuit moram*, *ut animus preceps libelli conscriptione refractus obsisteret*, *& quid mali esset dimittere uxorem cogitaret*. Malachias autem hæc habet: *Uxorem noli despicere: cum odio habueris*, *dimitte: operiet autem iniquitas vestimentum ejus*, idest, si permissione legis usus fueris, non tamen culpa vacabis. Hinc LXX. legunt: *Si odio habens dimiseris*, *operiet iniquitas super cogitationes tuas*. Sequitur proinde Propheta: *Custodite spiritum vestrum*, *& nolite despicere*, uxorem, *etiamsi pauper sit*, *aut deformis*.

Ob. II. Solis sacerdotibus prohibetur eam ducere, *quæ* re-

repudiata est a marito Lev. 21. Nullibi enim id lex vetat: imo Abraham repudiavit Agar; ergo &c. ℟. neg. conf. Sacerdotibus enim non permittebantur, quæ in aliis tolerari poterant, quia erant *consecrati Deo suo*. Ne vero duceretur repudiata aliqua ratione prohiberi videtur ex c. 3. Jeremiæ & 2. Malach., imo ex Deuter. 24., ubi mulier repudiata dicitur: *Polluta, & abominabilis coram Domino*. Agar autem divortio, non repudio fuit ab Abraham ejecta.

Dices: post uxoris repudium vir cum alia licite contrahebat; ergo &c. ℟. neg. conf. Id enim maribus concessum est, non ex solutione matrimonii, sed ex permissione polygamiæ.

Inst. Nuptæ post viri repudium non lapidabantur, ut adulteræ; ergo &c. ℟. neg. conf. Nam ob duritiam Judæorum tolerabantur earum conjugia.

Propositio II. In lege Evangelica non dissolvitur per adulterium vinculum matrimonii.

Prob. I. cum Aug. l. 1. de Adult. conjug. ex 1. Corinth. 7.: *Præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere, quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari, & vir uxorem non dimittat*. Quæ verba accipi debent de discessione fornicationis causa, alias non juberet Apost. manere innuptam, sed vetaret, ne discederet: nam ob solam fornicationem fas uxorem dimittere. Item Luc. 16. habetur: *Qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit mœchatur*; ergo &c. Prob. II. ex PP. Hermas l. 2. Mand. 4. ait: *Si scierit vir uxorem suam deliquisse, & non egerit pœnitentiam & convivit cum illa, reus erit peccati ejus: & particeps mœchationis ejus. Quod si dimiserit, & aliam duxerit, & ipse mœchatur*. Et Basilius l. d. Virg. p. 755.: *Non audis*, ait, *qui dimissam duxerit mœchatur. Etsi enim, ait, pro culpa dimissa est, vivit tamen vir ejus*. Nazianzenus adulteram vocat: *Pestem, quam nulla liceat ratione fugare*. Chrys. Hom. 17. in Matth. ait: *Expulsa quoque uxor esse ejus, qui eam expulit, perseverat*. Hieron. in c. 19. Matt. ait: *Sic priorem dimittere jubetur uxorem, ut secundam prima vivente non habeat*. Et ep. 84. ad Oceanum peccasse ait Fabiolam, *quod repudiato marito*, adultero, *non innupta permanserit*, etsi eam excuset, quod junior esset, idque civili lege permitteretur. Verum defuncto secundo viro, ea de causa publicam egit pœnitentiam. Innocentius I. ep. ad

ad Exup. c. 6. ait: *Qui interveniente repudio alio se matrimonio copularunt, adulteros esse manifestum est, secundum illud, quod legimus in Evangelio: Qui dimiserit &c.* Idem docet S. P. A. l. 1. de Serm. Domini in monte c. 20., de Bono conjug. cap. 7., & alibi. Mitto alios.

Prob. III. Ex Conciliis. Milev. II., cui S. P. A. interfuit anno 416., can. 17. ait: *Placuit, ut secundum Evangelicam, & Apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neque dimissa a marito alteri conjungatur.* Triburiense ann. 895. ait: *Maritus, quandiu ipsa vivat* (nempe adultera conjux a se divulsa) *nullo modo alteram ducat.* Eadem habet Florentinum ann. 1439. in Instr. Armen. & Trid. ann. 1563. sess. 24. can. 7.

Prob. IV. ex pluribus, quæ ex opposita sententia emergunt incommodis. I. Quia improbis viris præberetur occasio, *ut calumniam facerent innocenti, & ob secundam copulam nuptiarum veteri crimen impingerent.* II. Quia alio inito post fornicationem matrimonio, pro matre adhuc viva filiis proponeretur noverca, quam legem injustam, sævamque appellat Ecloga 3. Poeta. Hinc Ambrosius l. 8. Luc. ait: *Paterisne liberos tuos vivente te esse sub vitrico, aut noverca. Pone, si nubat. Necessitatis illius tuum crimen est, & conjugium quod putas, adulterium est.* Adde, quod si adultera transire posset ad alterius amplexus, ex patrato crimine caperet utilitatem; ergo &c.

Opp. I. Matth. 19. ait Christus: *Quicumque dimiserit uxorem, nisi ob fornicationem &c.*; sicut ergo fornicationis causa fas est fornicariam uxorem dimittere; ita ea dimissa aliam, ducere. ℟. neg. cons. Nam verba illa: *Nisi ob fornicationem*, ad præcedens verbum *dimiserit*, non ad subsequens *duxerit* referri debet, ut sensus sit, non esse dimittendam uxorem non adulteram; illum autem, qui dimissam quomodolibet duxerit, cum aliena pollui, & mœchari. Quod S. P. ostendit l. 1. de Adult. Conjug. significatione illius verbi: *Mœchatur*, quod est: *Alienæ miscetur uxori. Porro si aliena est, hoc est ejus, a quo dimissa est; etiamsi propter fornicationis causam dimissa est, nondum dimittentis uxor esse cessavit.* Et l. 2. cap. 3. idem confirmat ex Ap. Rom. 7. & 1. Cor. 7. dicens: *Si mulier alligata est, quandiu vir ejus vivit, nullo modo, nisi viro mortuo, soluta dicenda est ab hoc vinculo.*

Ob. II. Tertullianum l. 4. contra Marc., Origenem tr. 7. in Matth., Theodoretum l. 4. Hær. fab. & Epipha-

nium hær. 59., ubi ait: *Sed cui mortua una non sufficit, cum occasione stupri &c. cum ea divortium fecerit, is si alteram uxorem duxerit, sacrarum literarum auctoritas ab omni culpa illos absolvit*. Eadem habet Ambrosius in 7. Corinth. Hinc Cajetanus, Catharinus, Erasmus, Launojus oppositæ sententiæ adhæsere.

℞. Tertull. ibi docere dimittendam uxorem ea conditione, ne quis illam dimittat, *ut aliam ducat*. Origenes ib. ait: *Scio quosdam extra scripturam permisisse aliquos nubere, priori viro vivente. Et contra scripturam quidem fecerunt dicentem: Mulier ligata est &c.*, censet tamen eos esse excusandos, quod minus malum permiserint, ut majus devitaretur. Theodoretum accipiendum de solutione, quoad *thorum* non quoad *vinculum*, contendit Du-Hamel. Epiphanii locum depravatum censet Petavius. Verum Le-Nourry ait, Epiphanium loqui de nuptiis post mortem conjugis, ut constat ex illis verbis: *Cui mortua una non sufficit*. Commentaria autem in Ep. Pauli falso adscribi Ambrosio norunt omnes. Falluntur ergo Cajetanus, Erasmus &c.

Ob. III. Arelat. I. can. 10. statuit: *De his, qui conjuges suas in adulterio deprehendunt, & non prohibentur nubere, placuit ut consilium eis detur, ne viventibus uxoribus suis, licet adulteris, alias accipiant*. Ubi male quidam codices habent: *Et prohibentur*. Sic enim non consilium daretur, sed præceptum. ℞. Nullum extare codicem, quo Petavii correctio defendi queat. Nam collectiones Conciliorum Binii, Harduini, Labbæi, & postrema Veneta habent: *Et prohibentur*. Unde retorqueri potest argumentum. Ideo autem id consulit, non præcipit S. Synodus, quia id licebat per leges Imp., quas irritando sibi invidiam conflasset. Aliunde adeo tunc quæstio ista erat obscura, ut nonnulli *venialiter* fallerentur, ut ait S. P. A. l. de Fid. & Op. cap. 17.

Ob. IV. Leges Imperiales in cod. Justiniani l. 5. de Repud. tit. 17., & l. 9. de Adult. t. 9., & in cod. Theodosii l. 3. t. 16.; ergo &c.

℞. I. neg. cons. Nam Imperialibus legibus, queis repudium permittitur, non semper permittitur ut aliæ ducantur uxores, sed ubi lex jubet repudium sub certis conditionibus fieri, nimiæ eorum licentiæ modum adhibuit. ℞. II. neg. ant. Non enim de civilibus, sed de Evangelicis legibus heic sermonem instituimus. Nam Chrysostomus Hom.

Hom. 19. in 1. Corinth. queritur legibus Romanorum *mœchiam in viris fuisse impunitam*. Et Hieronymus ep. ad Ocean. agens de repudio Fabiolæ: *Aliæ sunt*, ait, *leges Cæsarum*, *aliæ Christi*, *aliud Papinianus*, *aliud Paulus præcipit*. Et S. P. A. serm. 392. num. 2. ait. *Non licet vobis habere uxores*, *quarum priores mariti vivunt*. *Adulterina sunt ista conjugia*, *non jure fori*, *sed jure cœli*. Vide c. 8. de Bon. conjug. n. 7.

Ob. V. Saltem gignendorum liberorum causa licebit viris, dimissa uxore adultera, aliam ducere, quamquam ad puniendas adulteras id ipsis videatur esse permissum.

℞. ad I. neg. conf. Nam causatio ista, ait S. P. A. l. 2. de Adult. conjug., *etiam non adulteras*, *sed castissimas fœminas*, *si forte sint steriles*, *cogit dimitti*, *& alteram duci*, quod nemo catholicorum affirmat. Ad II. ℞. S. D. debere viros peccatricibus præbere misericordiam: *Ut & ipsi pro suis peccatis misericordiam consequantur*; *& multo magis hoc eis faciendum est*, *qui dimissis uxoribus adulteris cupiunt vivere continenter*.

Propositio III. Matrimonium ratum, & non consumatum, per religiosam professionem solvitur.

Prob. I. ex definitione Trid. sess. 24. can. 6., ubi anathema dicit hæreticis oppositum affirmantibus. Idem statuit Alex. III. cap. *Verum post consensum*. De Conversione conjug. Ubi ait: *Post consensum legitimum de præsenti*, *licitum est alteri*, *altero ita repugnante*, *eligere monasterium*, *dummodo inter eos carnalis commixtio non intervenerit*. II. Nec desunt SS. exempla producta a Bellarmino, Estio, Gonzalez &c. Ad rem faciunt exemplum Theclæ, quæ Paulo monente *copulam fugit nuptialem* ex Ambr. l. 2. de Virg. c. 3., & exemplum eorum, qui auditis Antonii gestis ad monasteria convolarunt, relictis sponsis, quæ item Deo virginitatem dicarunt. Grægoriæ item, quam *constitutis jam nuptiis*, in Ecclesiam fugisse scribit Gregorius M. l. 3. Dial. cap. 14.

Accedit ratio D. Thomæ in 4. dist. 27. Quod religio sit quædam *mors spiritalis*: unde, sicut matrimonium *consumatum*, dissolvitur morte corporis, ita *ratum*, quo conjuges uniuntur tantum animo & voluntate, dissolvitur morte spiritali, qua vir religiosus moritur mundo. Hinc sequitur, conjunctionem, quam efficit matrimonium ratum, esse spiritalem; illam vero, quam facit matrimonium consumatum, esse corpoream, ex cap. *Omne* 27. q.

 2., cum-

2., cumque religiosa professio sit mors spiritalis, sequitur per ipsam religiosam professionem matrimonium ratum, & non consumatum dissolvi.

Hinc sequitur I. locum Evangelii: *Non licet viro uxorem dimittere &c. intelligendum de his, quorum matrimonium est carnali copula consumatum*, cap. *Ex publico*. Nam Matth. 19. legitur. *Jam non sunt duo, sed una caro*, nempe ob corporum commixtionem. II. Sequitur matrimonium consumatum, quo conjuges fiunt una caro, professione religiosa dirimi non posse, ex cap. *Agathosa* 27. q. 2., Hinc, si quis uxore invita monasterium ingrederetur, cogi deberet, ut ad eam rediret, ex cap. *Quidam intravit* de Convers. conjug. Et si professionem emiserit, nisi idem uxor præstare velit, debet de monasterio auctoritate episcopi revocari ex c. *Præterea* ib. III. Ex quo vir & uxor una sit caro, non potest unus religionem ingredi, & alter in sæculo remanere, sed uterque debet religionem ingredi, aut saltem continentiam profiteri, ex c. *Conjugatus* ib. IV. Cavendum est, ne sub monachalis status prætextu desponsata mulier a connubio resiliat: unde, si non sit carnaliter cognita, & ad monasterium migrare voluerit, *infra duorum mensium spatium*, aut religionem ingredi debet, aut ad virum redire, cap. *Ex publico*. Vide caput 6. præcedens.

Caput XIII.

De Divortiis.

Divortium, a latino verbo *divorto*, est unius conjugis ab alio, quoad thorum divulsio, conjugali fœdere permanente.

Not. I. Fieri posse divortium constat ex cap. *Pervenit* De jurejurando, ubi dicitur, quod nemo tenetur debitum ei reddere, qui fidem frangit. Inhumanum est enim, si honestus vir compellatur ad servandam individuam consuetudinem cum ea, a qua honor læditur, & sacrum connubii jus violatur. Imo ad propriæ famæ, & saluti uxoris consulendum, necessarium est dimittere fornicariam: *Qui*, enim, *tenet adulteram*, *insipiens est*: ex Prov. 18. Etsi vero minus decorum videatur, si mulier virum, *caput mulieris*, dimittat; tamen, quoad facultatem divortii, par est jus utriusque. Nam Apost. 1. Corinth. 7. ait: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier*.

II. Cum causæ matrimoniales spectent ad forum Ecle-

clesiasticum, sequitur sæcularis judicis sententia separari non posse uxorem a viro suo: quod confirmatur ex *concordato* inter Carolum V. & episcopum Leodien., de quo Van-Espen p. 2. Jur. Eccl. Quare, si uxor a viro sese propria auctoritate separaverit, ut ad eam redeat sententia ordinarii compelli potest, cap. *De illa* De divortiis. Quod de separatione, quoad forum simul & cohabitationem accipi debet: nam solius thori consortium negare potest pars innocens absque sententia judicis. Quoad vero cohabitationem, ex cap. *Sæculares* 33. qu. 2.: *Si mariti, antequam apud episcopos dissidii causas dixerint, uxores abjecerint, a communione S. Ecclesiæ excludantur*.

III. Præcipua divortii causa est alterius conjugis fornicatio ex cap. præced. pro. 2. Fornicationi accedit idololatria, apostasia a fide, atque hæresis ex cap. *Idololatria* 28. qu. 1.: ubi statuitur, ut nisi alia adsit causa dissidii, si vir *conversus fuerit*, mulier ad eum reverti compellatur. Alia est causa, ex cap. *Quæsivit* tit. De divort. *Si vir conjugem suam ad maleficium traxerit, mulier a viro recedere poterit. Sed ei alii nubere non licebit*. III. Causa est, si mulier mariti necem machinata est, vel de illo occidendo cum alio inierit consilium, & si vir id juridice demonstraverit cap. *Si qua mulier* ib. IV. Si maritus uxorem graviter cædat, & huic trepidanti nequeat *sufficiens securitas* provideri, ab eo amovenda, & *sufficienti securitate provisa* restituenda est, ut ait Innoc. III. cap. *Literas* de restit. spol. Laxiores in divortiis, repudiisque fuerunt Cæsarum leges. Nam Constantinus & Theodosius ea permisere, ob alia crimina, puta ob perjuria, furta, homicidia &c. Verum, ut ait Hieronymus: *Aliæ sunt leges Cæsarum, aliæ Christi*.

IV. Cum autem Evangelium Matth. 19. solam causam fornicationis commemoret, cur hæresim quoque, machinationem mortis, irritamenta peccati, & viri sævitiam jus Ecclesiasticum superaddidit? ℟. I. Aug. l. 1. de Serm. D. in monte c. 16. fornicationis nomine apud Matth. significari quaslibet concupiscentias, *quæ animam corpore male utentem a lege Dei aberrare faciunt*: at lib. 1. Retr. c. 19. ait, quomodo fornicationis vocabulum loco cit. limitandum sit, vel ampliandum, *quæstionem esse latebrosissimam*. Propius ad veritatem accedere videntur, qui ajunt, alias causas divortium inducere, dumtaxat ad tempus, atque ad malum vitandum; adulterium vero, quia lædit

conjugii fidem, esse per se divortii occasionem. Quod confirmatur ex iis, quæ de sevitia mariti, & de apostasia, vel hæresi diximus num. 3.

V. Si uterque conjux fidem violavit, debent sibi mutuo parem injuriam donare, ex cap. *Significasti* De divortiis: hinc Antoninus Imp. constituit, ne maritus de adulterii crimine uxorem accusaret, *cui moribus suis non præbuit castitatis exemplum*. Quam legem laudat S. P. A. l. 2. da Adult. conjug. c. 8. Idem dicendum, si vir ad patrandum adulterium uxorem impulit, aut illius criminis conscius sit, eique conniveat: vel si mulieri vis inferatur: vel si per fraudem aliquis pro vero conjuge se in thorum ingesserit: tandem si vir post crimen cognitum uxori commisceatur, reconciliatus censetur.

VI. Si post divortium dimissa uxor in viam redeat, æquum est ut recipiatur, quod probat S. P. A. loc. cit. I. Quia adulteri putandi non sunt, quos pœnitentia credimus esse sanatos. II. Exemplo Davidis, qui filiam Saulis ab eo separatam recepit. III. Exemplo Christi, qui adulteræ mulieri pepercit: *Egressus enim malitiæ virtutis operatur ingressum*, ait Ambrosius l. 2. de Cain c. 4.

Caput Ultimum

De Matrimonii ritibus, & ceremoniis.

Omissis nuptialibus gentium, & Hebræorum ritibus, nec non Orientalium superstitionibus a Benedicto XIV. in Const. *Omnium sollicitudinum* proscriptis, de fidelium ritibus (1) eo, qui sequitur, ordine pertractabimus.

§. *De*

(1) Ad matrimonii ritus plura, eaque observatione dignissima, referri possunt, quæ statuit Auximana Synodus anno 1593. celebrata ab Eminentissimo Card. Antonio Maria Gallo, quorum synopsim in gratiam tironum nostrorum, breviter hoc loco subjicimus. Itaque cap. 1. tit. de Sacram. Matrim. postquam definit laud. Synodus hoc Sacramentum a Deo in ipso mundi nascentis exordio in Paradiso fuisse institutum, ac deinde Christi præsentia cohonestatum, præcipit ut parochi moneant eos, qui matrimonium inituri sunt, quomodo illud sancte contrahendum sit, ne brutorum more & sola concupiscentia ducti id efficiant. Hortatu proinde contrahentes, ut orationibus, aliisque piis operibus vacent, & saltem triduo ante consumationem Matrimonii peccata confiteantur, & Sacram Eucharistiam sumant. C. 3, & seq. debitas subinde denunciationes fieri jubet in diebus fe-

§ *De Sacerdotali nuptiarum benedictione*.

De hac in Hormisdæ decreto 3. q. 6. legitur: *Nullus fidelis occulte nuptias faciat, sed benedictione accepta a sacerdote publice nubat in Domino*. Hanc benedictionem in ipsa conjunctione primorum parentum Deo auctore firmatam gentes etiam inviolate servarunt. Hinc Alexandrini apud Photium cod. 242. legitimas nuptias esse negabant, quibus sacerdos Isidis non adfuisset. Apud Judæos inviolabilis erat ea lex, teste Jos. de Voisin pag. 223.: *Non licet*

---

festis, idque ab utroque parocho, si sponsi habitent in diversis parochiis, licet a sponsæ parocho jungi debeant, ubi nullum impedimentum detectum fuerit.

Ubi vero impedimentum aliquod insurgit, licet falsum, aut dolosum, ad alias denunciationes deveniendum non esse, nisi de licentia episcopi. Qui autem falsum impedimentum detulerit, excommunicatione, aliisque pœnis subjicitur. Parochi etiam, qui sine episcopi licentia aliquas denunciationes omiserint, declarantur ipso facto suspensi. Declaratur etiam matrimonia quovis tempore contrahi posse: in Adventu autem & Quadragesima vetita esse tantummodo nuptiarum solemnia. Vetantur tamen matrimonia vagantium, & ignotorum hominum, nisi facta diligentissima investigatione, & de episcopi licentia. Nuptiæ fieri jubentur in Ecclesia & de mane, nisi de episcopi concessione. Interdicitur etiam parochis ne matrimonio jungant eos, qui prima fidei rudimenta ignoraverint, neve permittant in eadem domo cohabitare conjuges ante sacramentalem benedictionem. Vetatur etiam ne secundæ nuptiæ a parochis benedicantur: & pœna suspensionis indicitur parochis, qui alienæ parochiæ sponsos matrimonio jungere ausi fuerint absque proprii parochi licentia. Rursus præcipitur, ut nullus parochus absque licentia episcopi matrimonio jungat filios familias, qui invitis parentibus nubere volunt. Item jubentur parochi sæpæ monere populum ut a clandestinis conjugiis abstineant, & Concilii Trid. decretum circa illa vulgari idiomate inter Missarum solemnia populo publicare.

Interdicitur sponso, qui etiam per verba de futuro contraxit, sponsam invitam relinquere, & cum alia contrahere, nisi prius petita, & obtenta fuerit talium sponsalium dissolutio. Atque anathematis pœna multantur, qui veneficia, fascinationesque ad nuptias impediendas adhibent. Interdicitur matrimonii separatio, quoad thorum nisi ex gravissimis causis ab episcopo cognoscendis: quoad vinculum vero nullo modo neque per adulterium alterius conjugum permittitur, cum post consumationem morte tantum dissolvi queat. Denique jubentur parochi matrimonia omnia describere, quod etiam definitione Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. de Reform. sancitum est.

cet accedere ad sponsam absque benedictione : multo magis id servandum a fidelibus, apud quos matrimonium habet Sacramenti dignitatem. II. Hanc benedictionem dandam *in facie Ecclesiæ* statuit Trid. sess. 23. c. 1., aliæque Synodi apud Van-Espen p. 2. t. 12. c. 6. Affert tamen Martenius l. 1. Ant. rituum exemplum nuptiarum, quæ domi sunt celebratæ. Cum autem ex Tertulliano l. 2. ad Uxor. c. 9. constet, felix esse matrimonium, *quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obsignat benedictio*, infertur antiquissimam esse consuetudinem, ut fideles in Ecclesia, idque sacrificii tempore, inirent conjugium, & communionem perciperent, ut demonstrant Græcorum Euchologia, & canones Latinorum. Vide Arcudium l. 7. Conc. c. 23., & Martenium loco cit. III. Conc. Cart. IV. statuit can. 13.: *Ut sponsus, & sponsa cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant.*

§. *De annulo nuptiali.*

Annulum, quem arrhæ loco sponsus dat sponsæ fuisse ferreum scribit Tertullianus de Hab. mul. Hebræi etiam argenteum adhibebant, aut ex lapide Onychino, cujus generis est annulus S. Annæ & B. M. V., quos Romæ, & Perusii servari fertur. Annuli notas describit S. Clemens Alex. l. 3. Pæd. c. 2. his verbis: *Sint nobis signacula columba, vel piscis, vel navis, vel lyra musica, vel ancora, vel piscantes*, quæ sunt symbola Spiritus S., baptismi, Ecclesiæ, concordiæ, spei, & Evangelii. Quosdam Christ nomine, vel signo crucis insculptos e ruderibus effossos profert Baronius ad ann. 57. num. 2. Vide Boldettum l. 2. c. 14. & Aringhium Romæ subterr. c. 50. A Christiana ergo modestia longe absunt, qui *sardonichas, smaragdos, adamantas portant in articulo*, ut ait Martialis. Anulus est *symbolum fidei conjugalis*, ut ait Nicolaus I. in R. ad Consulta Bulg. addens, ideo inferri quarto sinistræ digito, quod in eo sit vena quædam, vel nervulus ad cor usque perveniens, quod etiam Agellius & Appion affirmant. Ex Gen. 38., & Luc. 15. infertur, annulum esse *arrham, & sinceræ fidei signaculum*. Est etiam *silentii symbolum & rei domesticæ custodiam* significat, ideoque S. Clem. Alex. c. 11. Pæd. ait, uxoribus domus custodiam committi. Recte ergo, ut hæc recto fine serventur, nuptialis annulus benedicitur.

§. III.

§. III. *De sponsorum dexteris mutuo dandis, & flammeis sertisque nuptiarum.*

Meminerunt ritus hujusmodi Tertull. de Veland. virg. c. 2. scribens per dexteram *resignari pudorem Spiritus*, & Nazianzenus ep. 57. de nuptiis Olympiadis ait: *Juveniles dexteras inter se jungo, atque utrasque Dei manui*. Et Claudianus in Epithal. Palladii & Sirenæ ait: *Tu dextram complexa viri, dextramque puellæ, tradis, & hic ultro sanctis connubia dictis*. Consueverunt antiqui etiam Christiani tegere nuptarum capita velo croceo, quod a colore *flammeum* dixere: & ab eo, quod mulierum faciem obnuberet, nuptæ sunt appellatæ, ex Tertulliano, Ambrosio, atque Isidoro. Fuit autem *flammeus* virginei pudoris indicium. Hinc Paulinus commemorato Rebeccæ palliolo ait: *Quo pudibunda suum texit velamine vultum, oblatam sponsi virgo pavens faciem*. Hinc digami, qui virginalem verecundiam exuerunt, *flammeis* non obtegebantur. Fuit etiam usus in nuptiis coronandi sponsos, ut ait de corona militis Tertull. & Nic. I. ad Consulta Bulg., eaque multiplex fuit, sed ex oliva frequentior, de qua Synodius in fine Epithal. *Pace ligat, nectit dextras, & fœdera jungit*. Verum flammea & coronæ nuptiales obsolevere.

Jam vero, cum Synopsis hæc nostra ad exitum Deo dante perducta sit, illud vos enixe rogo obtestorque optimæ spei juvenes, ornatissimi candidati, ut si quid inconcinne, vel subobscure aut minus apposite a me dictum sit, id ignorantiæ atque imperitiæ meæ tribuatis, non voluntati atque animo, quo vos omnes in Christo, & colo, & diligo, sicut me a vobis amari desidero.

Appendix Libri XXXVII.

In quo Orientalis Ecclesiæ disciplina circa matrimonii Sacramentum exponitur.

Proclamationes *tribus diebus festivis inter Missarum solemnia* nuptiis præmittendas esse, juxta definitionem Concilii IV. Lateranen. can. 51., ac Trid. sess. 24. de Reform. Matr. c. 1., idque ad detegenda, si quæ sunt, matrimonii impedimenta, c. 9. hujus libri cum cl. Auctore observavimus. Verum hæc laudabilis consuetudo in Orientali Ecclesia locum non habet. Siquidem Græci uno eodemque die sponsalia, ac matrimonium hoc ritu celebrant. Post Missæ celebrationem, Ecclesiæ foribus adstant; vir quidem a dextris, mulier autem a sinistris. Interim sacerdos

cerdos ter eorum capita obsignat, tradit eorum manibus cereos accensos, illos introducit in templum: variisque recitatis precibus, & acceptis de S. mensa annulis, prius viro aureum porrigit, ter dicens: *Suburratur servus Dei N. propter ancillam Dei N. in nomine Patris &c.* Deinde argenteum tradit mulieri ter repetens: *Suburratur ancilla Dei N. propter servum Dei N. in nomine &c.* Factoque super utriusque capita ipsis annulis signo crucis, aureum viri, argenteum mulieris digito immittit. Assistens vero Paranymphus amoris, & concordiæ inter sponsos conciliator, annulos permutat & sponsæ aureum, sponso argenteum præbet: qua ceremonia mutua corporum traditio, juxta nonnullos exprimitur. Conc. quoque Carthaginen. IV. meminit Paranymphi, qui est castitatis & pudicitiæ conjugis utriusque custos, & *puros adhuc illos, & commercii carnalis expertes inter se jungit*: atque his nuptiarum ceremonia absolvitur. In Moscovia autem, postquam sponsus annulum sponsæ tradidit, hæc illius pedes osculatur, eoque ritu obedientiam ei pollicetur.

Posthæc, si recens nupti coronari velint, templum ingrediuntur cum cereis accensis, prævio sacerdote, qui post varias preces, quibus divinam benedictionem iis apprecatur, hanc orationem profert: *Domine emitte manum tuam de S. habitaculo tuo, & consocia servum tuum N. & ancillam tuam N. Copula illos unanimi consensu: corona illos in carnem unam: tribue illis fructum ventris, prolis fruitionem &c.* Et acceptis coronis primo coronat sponsum dicens: *Coronatur servus Dei N., propter ancillam Dei N. In nomine &c.* Deinde coronat sponsam dicens: *Coronatur ancilla Dei propter servum Dei &c.* Postea benedicit eis ter dicens: *Domine Deus noster gloria, & honore corona illos*. Ubi notat Goarius, sacerdotem verbis illis: *Coronatur &c.* Matrimonium ratum, & a conjugibus legitime contractum exprimere, ac si diceret: *Coronas nuptiales subit servus Dei N, in signum fœderis conjugalis cum ancilla Dei contracti*. Qui enim coronandos se se mutuo exhibent, matrimonium contrahere profitentur.

Coronatis interim sponsis, ac matrimonii vinculo sociatis, sacerdos nonnullas preces super eos fundit, & communi poculo in medium prolato, illud benedicit, ac viro primum, postea uxori ter libandum præbet. Quem ritum a nonnullis etiam Occidentalibus, Goario teste, usurpatum sic exponit Jo. Thessalonicensis: *Ex communi sacerdos propinat illis poculo & decantatur illud: Calicem salutaris accipiam, cum propter SS.*, Eucharistiam, *tum in lætitiæ signum, propter sponsorum conjunctionem, pacem, & concordiam: quod etiam bigamis, & hujusmodi*, trigamis, *dispensatur. Non enim divina illis dona, sed commune solum illis poculum ab Ecclesia in privatam sanctificationem, & convictum felicem, & cum benedictione Dei copulam distribuitur*. Post trinam delibationem sacerdos poculum de more quorundam frangit, sive in symbolum humanorum gaudiorum fragilitatis, & transitus, sive religionis causa, ne scyphus nuptialibus ritibus usurpatus profanis

nis usibus inserviat. His peractis egrediuntur sponsi, atque octava die coronas in Ecclesia cum precibus atque ejus benedictione deponunt. Syri Jacobitæ, ac Nestoriani, item Cophti nuptiarum benedictionem *coronationem appellant*, ut constet hanc ceremoniam vetustissimam esse, ut suo loco cum cl. Auctore monstravimus.

De ministro Sacramenti matrimonii, tametsi non desint viri doctissimi, qui eum putent esse parochum, ut alibi dictum est, quod etiam suaderi putant ex quo Orientales plurimi ita de sacerdote loquantur, ut eum non obscure hujus Sacramenti ministrum existimasse videanrur; communior tamen, & probabilior sententia est, ut nos quoque cum cl. Auctore statuimus hoc Sacramentum confici a contrahentibus. Quod etiam ex Orientalium sententia Thessalonicensis & Goarius asseruere: atque ille quidem Sacramenti formam statuit in consensu expresso per verbum *volo*, alter vero in eodem consensu per actum illum sensibilem significato, quo sponsi se se coronandos exhibent.

Cum autem in celeberrima Constitutione Benedicti XIV. *Etsi Pastoralis* plurima tradantur, quæ ad Sacramentum matrimonii spectant, præcipuos ejusdem articulos, qui Græcos-Italos, aliosque Orientales respiciunt, juvat hoc loco subjicere: eosque nonnullis observationibus a scriptore nostri ævi doctissimo concinnatis exornare. Itaque in laud. Constit. §. 8. tit. de Matr. Sacr. statuitur. I. Ut decretum Trid. Concilii de Reform. Matrim. *in linguam Græcam vulgarem versum, in locis, & parochiis Græcorum, & Albanensium evulgetur*. Id vero accipiendum est de Græcis, & Albanensibus, qui in Italia, eique adjacentibus insulis sub Latinis episcopis degunt; adeoque decretum illud non extenditur ad Orientales reliquos, apud quos Trid decretum non fuit promulgatum.

II. Vetantur *divortia, quoad vinculum, & si qua de facto præcesserunt, nulla* declarantur. Quod quidem non ad solos Italo-Græcos, aut Albanenses, sed ad Orientales pertinent universos, cum idipsum statutum fuerit in Florentina Synodo, & in Decreto pro instr. Armen., & plurimi ex Latinis & Græcis PP., quos laudat Arcudius, in eandem sententiam conspiraverint. III. Jubentur Græci non improbare *secundas, tertias, & ulteriores etiam nuptias inter personas, quæ alias licite jungi possunt*. Ex quibus constat, a Græcis non esse damnandos Latinos, Cophtos, Syros, aliosque Orientales, qui successive ad supradictas nuptias solent convolare, neque illas, ut noxias, aut vetitas, detestari. Constat etiam Græcos, & Albanenses in Italia degentes posse memoratas nuptias successive celebrare, cum iis quoque Rom. Pontifex facultatem faciat, qua gaudent Latini. Hinc tamen non recte infertur sublatam esse per eam Constitutionem (quæ non solum respicit Italo-Græcos, Tridentini decretis obstrictos, sed alios etiam Orientales, apud quos Trid. non fuit promulgatum) legem illam vetustissimam, & Ecclesiæ canonibus stabilitam, qua irritæ declarantur quartæ nuptiæ. Quamve Matthæus Blastar. in Syn-

Syntagm. Alphabet. c. 4. tit. de Polyg. exponit his verbis : *Universis manifestum esto, quod si quis ausus fuerit ad quartas nuptias convolare, non modo futurum, ut eæ nuptiæ pro nullis habeantur, sed ne liberi quidem ex iis procreati pro legitimis ducantur, adeoque pœnis etiam pollutorum scortationes tales subjicientur*. Porro legem ejusmodi adhuc vigere apud Græcos, eamque ab Apostolica sede non esse improbatam quamplurimi asseverant, inter quos Papadopoli in Resp. 2. sect. 2. §. 12. ait : *Matrimonium, quamvis penes Latinos centies iterari queat, ita censente Florentino Concilio & Hieronymo dicente : Non damno bigamos, imo & trigamos, & si dici potest, octogamos, penes nostros tamen quarto initum nullum erit : ut Græcis notissimum est, censeturque vel a Sede Apostolica severitati morum Græcorum indultum, auctore Arcudio, & Goario*. Adde Goarium not. 4. de Bigam. docere, a Græcis *quartas nuptias omnino reprobari, ut noxias, & vetitas*, irritante nimirum earum contractus S Sede Apostolica, cum autem S. Sedes permittat Græcorum consuetudines, quæ neque orthodoxæ fidei, nec morum honestati adversantur, perspicuum est hanc etiam permittere consuetudinem ex veteribus canonibus ortam, ubi adhuc viget. Illis vero, qui eam servant, nefas est eos damnare, qui hac lege non obstricti quartas, quintas, aut etiam ulteriores nuptias, contrahunt.

IV Interdicitur presbyteris *secundo nubentes benedicere, aut ipsos bigamos, ad sacros ordines, sine speciali Sedis Apostolicæ dispensatione, promovere*. Quoad primum autem, quamvis certo constet Græcos, sub Latinis episcopis degentes omnino prohibitos esse secundas nuptias benedicere, id tamen non respicit Orientales illos, qui speciale habent pro bigamis officium, in quo eorum nuptiæ benedici solent. Quamvis enim *exacta legum observatio bigamus coronare non est assueta, minus vero hac custodit magna Ecclesiæ consuetudo : verum & bigamis sponsalibus imponit coronas, nec ullus propterea conquestus est unquam. Uno vel altero anno sacra communione excluduntur, sed neque fas est presbyterum benedictionem eis impertientem simul conconvivari juxta 7. Can. Neocæsarien. Synodi*. Hæc Goarius ex resp. B. Nicetæ Metropolitæ Heracleen. ad Const. ep. Cum ergo hæc prior Constitutionis pars Græcos Italos tantum respiciat, non videtur per eam illorum consuetudo improbari, qui bigamis coronas imponere, ac benedicere solent. sed exacta legum observantia Græcis præscribi, qui episcopis subjiciuntur, juxta quam *bigamus non coronatus, sed prohibetur communicare annis duobus, trigamus vero quinque*, ut ait Goarius, ex cap. *De bigamis*, Nicephori Confessoris Patriarchæ, C. P. Altera Constitutionis pars, qua vetatur, ne bigami absque dispensatione Sedis Apostolicæ ad sacros ordines promoveantur, ad omnes Orientales extenditur, cum omnes antiquis Ecclesiæ legibus obligentur, quæ bigamos a sacris ordinibus arcent, neque ab illis solvi queant, nisi ab eo, qui universæ Ecclesiæ jure divino præsidet.

V. Prohibetur etiam Græcis, *ne*

ne in quarto consanguinitatis, aut affinitatis gradu copulari ulterius præsumant, juxta Concilii Tridentini decretum. Qua in re non videtur Constitutio extendenda ad Græcos alios, qui juxta priscam gentis suæ consuetudinem impedimentum hujusmodi ad tertium tantum gradum extendunt. Græci enim, teste Assemanno tom. 3. part. 2. Bibl. Orient. pag. 325., primis quatuor sæculis consanguinitatem non extenderunt ultra primum gradum lineæ collateralis rectæ, juxta leges Imperiales quæ consobrinorum conjugia permittebant. Labente sæculo IV. ex lege Theodosii senioris ea vetita sunt. Sæculo XI. Nuptias vetarunt Græci ad sextam usque personam inclusive, hoc est ad tertium gradum, juxta supputationem Latinorum. Sextæ demum personæ circa ann. 1050. septima addita est a Michaele Patriarcha. Quam Græcorum praxim improbavit quidem Innocentius IV. ep. 10. ad Othonem, sed hæc œconomiæ causa promulgata non fuit, & nihil per eam immutatum est in Græcorum disciplina. Ita, quod Latini cum persona octava, (hoc est in quarto gradu, juxta distinctionem Latinorum) prohibent Matrimonium, Græci permittunt. Nestoriani, seu Chaldæi, cum in Persico, non in Romano Imperio versarentur, eos consanguinitatis gradus olim servarunt, qui per priora sæcula ex Levit. 18. servabatur: subinde vero, vel ex Græcorum disciplina, vel ex Patriarcharum suorum constitutionibus legem Imperialem admittunt, in qua part. 2. de Matr. statuitur: *De fœminis, cum quibus matrimonium contrahere non liceat, sunt autem filia, & noverca, & mater, & soror, & patris, & fratris filia, & patris, & matris soror, & uxor fratris, & patrui, & socrus, & nurus & filia uxoris, & filii, & filia filiæ, eorumque filiæ. Quorum vero mentio facta non est, prædictorum mensura metiendi erunt, cum enim quis fratrem commemorat filiam quoque fratris connotat.* Quæ verba excerpta sunt ex Arabica canonum collatione Abulpharagii Benaltibi. Tantam autem potestatem Nestoriani, teste Assemanno, suis Patriarchis tribuunt, ut præter vetitos in Levitico gradus, in aliis omnibus dispensatio obtineri possit.

VI. Statuitur, ut *in cognationis spiritualis, quæ in baptismo & confirmatione contrahitur, gradibus servetur id, quod a Trid. Synodo definitum est. In baptismo videlicet inter suscipientem, & baptizatum, & illius patrem, & matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem tantum cognationem contrahi. Eamque rursus, quæ ex confirmatione oritur, confirmantem & confirmatum, illiusque patrem & matrem, ac tenentem non egredi.* Hoc decretum Græcos complectitur universos, juxta can. 53. Trullanæ Synodi, quo statuitur: *Ut qui ex sacro baptismate pueros suscipiunt, & postea cum matribus eorum viduis in matrimonium coeunt, primum a tali contubernio abstineant, deinde pœnis subjiciantur: quippe qui ab hoc malo non abstinet, & confitetur, tamquam incestis nuptiis pollutus damnetur.* Syri Nestoriani non videntur agnoscere *cognationem spiritalem*, sed antiquam Ecclesiæ di-

disciplinam sequi, in qua per tria priora sæcula nequit ostendi, eam fuisse matrimonii impedimentum. Porro impedimenta jure Ecclesiastico statuta, nullam vim habent in Orientalibus Ecclesiis, in quibus lex vetans matrimonium vel nunquam promulgata & recepta fuit, vel ita in desuetudinem abiit, ut penitus ignoretur, donec Ecclesiæ auctoritate sit ipsis proposita, & inculcata.

MONITUM.

Cum potestas dispensandi ab iis matrimonii impedimentis, quæ jure Ecclesiastico inducta sunt, emineat in Romano Pontifice, ad quem spectant quæcumque juris sunt Ecclesiastici, ut observat cl. Auctor prop. 4. c. 5. l. 37., non abs re erit tyronibus nostris viam ac rationem exponere, qua dispensationes istiusmodi, ubi opus est obtineri debeant. Ubi notandum est, duo apud R. Pontificem, ea de re, extare tribunalia, nempe sacræ *Pœnitentiariæ*, & *Datariæ*. Ab illa petitur dispensatio pro solo foro interiori, & pro solis impedimentis occultis; adeoque in supplicatione, quæ dirigitur ad majorem Pœnitentiarium non exprimuntur vera oratorum nomina, sed ficta, puta, Titius, Caja &c., vel A. B. Atque ibi omnia gratis expediuntur. A Dataria petuntur dispensationes pro foro externo, ac proinde in supplicatione, quæ dirigitur ad Summum Pontificem, oratorum nomina, cognomina, ac diœcesis exprimi debent; & nisi dispensatio, ob magnam oratorum inopiam, expediatur in forma pauperum, solvendæ sunt expensæ non modicæ, quæ a Rom. Pontificibus in pios usus, puta in redemptionem captivorum, in sustentationem missionariorum, quos in omnes mundi plagas mittit S. Sedes Apostolica. In utroque vero tribunali exprimendum est impedimentum in specie, super quo petitur dispensatio, & alia omnia impedimenta, quibus oratores implicantur. Qua in re, ut rite, ac debito ordine procedatur, sedulo legenda, est Appendix I. ad tractatum de Matrim. Theol. Moralis Gabrielis Antoine a continuatore Tournely excerpta a R. P. Philippo de Carboneano, ubi hæc materia fuse; & perspicue tractatur.

INDEX
QUARTI VOLUMINIS.

Gra-

Cap.V.

Cap. III.

II.

FINIS.

5-1